Rationis medendi, in nosocomio practico Vindobonensi. [pars prima - tertia] / [Maximilian Stoll].

Contributors

Stoll, Maximilian, 1742-1788

Publication/Creation

Parisiis: P.-J. Duplain, 1787.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/hskp37bt

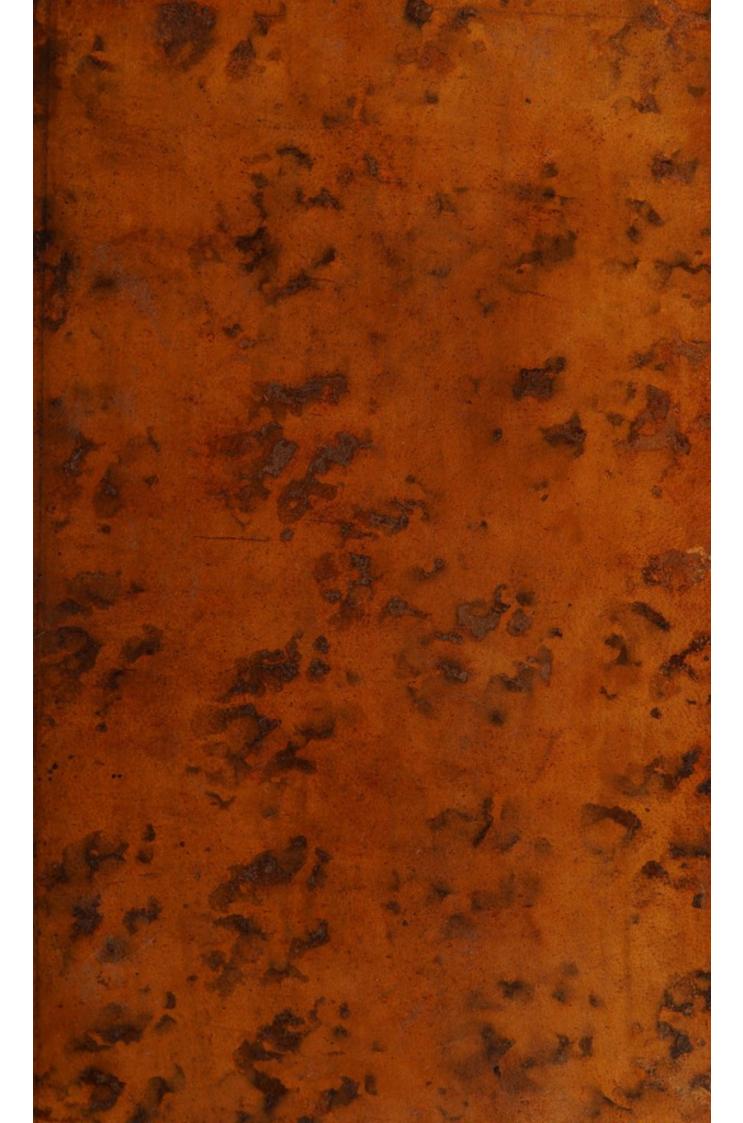
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

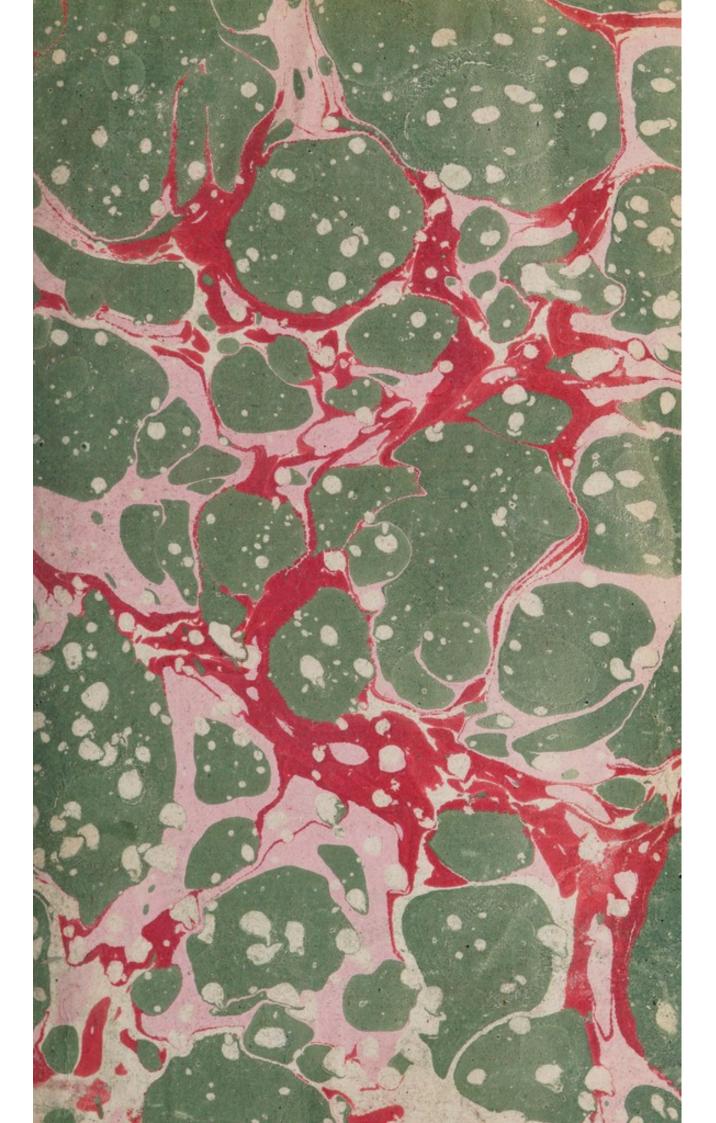
You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection 183 Euston Road London NW1 2BE UK T +44 (0)20 7611 8722 E library@wellcomecollection.org https://wellcomecollection.org

3 parles en 1 mel coll emple Trevent /28

MAXIMILIANI STOLL RATIO MEDENDI

PARS PRIMA.

MEDENDE

PARSPRIMA.

MAXIMILIANI STOLL,

MEDICI DOCTORIS

ET MEDICÆ PRAXEOS PROFESSORIS PUBLICI,

PARS PRIMA
RATIONIS MEDENDI,

IN NOSOCOMIO PRACTICO VINDOBONENSI:

Nova Editio accuratior & emendatior, aucid indice materiarum, quæ in tribus partibus continentur, ordine alphabetico digestarum.

PARISIIS,

Apud PETRUM - J. DUPLAIN, Bibliopolam, loco gallice dicto Cour du Commerce.

M. DCC. LXXXVII.

Cum Regis permissu.

Reperiuntur apud eundem Bibliopolam

INSTITUTIONS de Médecine - Pratique, traduités sur la quatrieme & derniere Edition de l'ouvrage Anglois de M. Cullen, par M. Pinel, Docteur en Médecine. Paris, 1785, 2 vol. in-8°,

Traité de l'Hydrocèle, sa cure radicale, & traitement de plusieurs autres maladies qui attaquent les parties de la géneration de l'homme, par M. Imbert Delonnes, premier Chirurgien de Mgr le Duc d'Orléans, Paris, 1785, in-8°,

Traité de la Cataracte, par M. le Baron de Wenzel, Paris, 1785, in-8°. fig. 3 liv. 12 s. br.

Opuscules de Physique animale & végétale de M. l'Abbé Spallanzani, auxquels on a joint son Traité de la Digestion, Paris, 1787, 2 vol. in-8°. fig. 12 liv. rel.

Introduction méthodique à la théorie & à la pratique de la Médecine, traduite de l'Anglois de Macbride, par M. Petit-Radel, Docteur-Regent de la Faculté de Paris, avec des notes. Paris 1787, 2 vol. in-8°. sub pralo.

Gazette de Santé, ou Analyse de Livres & de Faits nouveaux, relatifs aux diverses branches des Sciences naturelles, telles que la Chymie, la Botanique, la Médecine, la Chirurgie, &c. Le prix de l'abonnement de cet ouvrage périodique est de 9 liv. 12 s. port franc par - tout le Royaume. Il en paroît régulièrement une Feuille toutes les semaines.

TRUE - L DUPLAIN . Bibliopolim .

M. D. C. C. L. X 4001 II.

MONITUM EDITORIS.

INCURIA quædam in edendis Latinis operibus ita hodiè apud nos invaluit, ut nobilissima Lingua accentibus sæpè suis & quasi insignibus destituta prodeat. Indè sit ut plerique hominum lectionem ancipitem & primo conspectu non dilucidam à se cum fastidio removeant, & relinquant Collegiorum, ut dictiant, Pedagogis. Opus MAXIMILIANI STOLL, solis quidem Medicis propositum, certè dignissimum est quod à ceteris quoque, mixtum utile dulci quærentibus, cum voluptate illà perlegatur, quam elicit elegantia facilis, nativus lepor, & vivida pingentis calami felicitas.

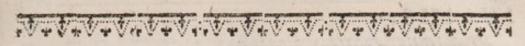
Illud tamen indiligentiùs typis mandatum jam bis fuit: nec, si bibulæ & emporeticæ chartæ sordidisque characteribus ignoscam, omissis accentibus, quorum constat utilitas, ignoscere etiam possim. Græci, omnium populorum linguæ præssantià Magistri, particulas quasdam invenère volatiles, quarum aliæ præsixæ verbis majorem ipsis amplitudinem adjicerent, aliæ, ut inverso conspicilo accidit, iisdem de proprià vi ac mole aliquan-

tùm detraherent. Signis Latini suis non tantam quidem potestatem tribuunt; sed notæ illæ indices, suspensæ Vocabulis, ambiguitati tollendæ præsiciuntur. Earum videlicet præsentiå, commonstrantur & dignoscuntur Adverbia, quidam Nominum Casus, aliquotque Tempora Verberum; earum autem absentiå, sensum sermonis anxiè Lector explorat, ejusque animus, dùm oculi quod jam legêre relegunt, ingratâ semper, quantulacunque sit, morâ detinetur.

Nos igitur, gemini tantum accentus multiplex officium minime contemnentes, hanc novam ce-leberrimi Doctoris Editionem ita accurate notan-dam suscepimus, ut, remotis ambagibus, quivis eum lector sua quisque lingua loquentem audire sibi videatur.

Tria volumina colligi in unum possunt, gestatu non incommodum, chartâ honestum non ignobili, correctionum omnis generis sedulitate commendabilius, diserto materiarum indice locupletatum, pretio verò modestiori parabile.

CONSPECTUS

MATERIARUM PARTIS PRIMÆ.

JB REVIS Descriptio constitutionis anni	pag.
1775,	1 ad 4
ANNI 1776.	
TANITADITIC	
JANUARIUS,	5
FEBRUARIUS,	id.
MARTIUS,	id.
Pleuritidis & Peripneumonia biliosa	AND SHAPE OF BUILDING
	6 ad 20
Variæ morborum successiones,	12
Rheumatismus biliosus,	15
Catarrhus biliosus,	17
APRILIS,	20
Morborum biliosorum prosecutio, & qua	e ad corum
æthiologiam & medendi methodum	Spectant,
	20 ad 46
MAIUS,	46
Observationes de morbis rheumaticis	& eorum
differentiis,	49
Pleuritidis rheumatica descriptio,	52
Canones circa usum vesicantium in pleus	
vandi,	58
JUNIUS,	61
Exemplum peripneumoniæ veræ, vitio b	
matis gastrici stipatæ,	ibid. seq.
2. July July ,	ibidi iede

JULIUS,	64
Pleuritidis occultæ descriptio,	66
AUGUSTUS,	68
Lithothomiæ exemplum,	75
SEPTEMBER,	76
Dysenteriæ curandæ ratio,	77
OCTOBER,	id.
Tussis stomachica quadam species,	78
NOVEMBER,	81
DECEMBER,	id.
ANACEPHALÆOSIS,	82
SECTIONES CADAVERUM V	I-
GENTI, 83 ad 1	
EXCERPTA EX NECROLOGI	
NOSOCOMII, 154 f	

Finis Conspectûs Materiarum Partis Primæ.

PRÆFATIO AUTORIS.

Cum præsens libellus medendi rationem Collegio practico Vindobonensi usitatam exponat, è re visum suit brevem Nosocomii hujus pra-

ctici descriptionem legentibus dare.

AUGUSTÆ MARIÆ THERESIÆ munificentia jam ante multos annos Nofocomium practicum institutum suisse, in quo Medicinæ studiosi, postquam theoretica artis Hippocraticæ disciplina sufficienter imbuti sucrint, ad ipsum ejus exercitium, duce Professore practico,

se accingant, abunde constat.

Hanc spartam quâ laude vir eximius Antonius de Haen, & quanto cum emolumento rei medicæ gesserit, multa ab eo præclarè scripta testantur. Eo defuncto, gravissimam hanc provinciam ILLUSTRISSIMUS L. B. DE STORK, cujus tantæ in me voluntatis, dum spiritus hos reget artus, mecum vivet memoria sempiterna, mihi demandavit.

VIR HIC in commoda studiorum, Patrix, Cafarumque natus multa denuò promovendo studio clinico adjumenta procuravit: Nosocomium practicum aptiorem in locum transfulit, ut iisdem modò ædibus cum altero, quod S S. Trinitatis vocant, contineretur, & cum eodem. in unum coalesceret. Hic ingens quotidie ægrota ntium confluxus morbos, quoscunque volueris, seligendos demonstrandosque suppeditat. Prætereà illud etiam commodi Medicinæ studiosi nunc habent, quòd ubi quamdam in Nofocomio practico, penes agros pauciores, cognofcendorum curandorumque morborum faculta-Pars I.

tem sibi comparârint, amplior ipsis perficiendæ artis campus aperiatur, atque ad reliqua spatiosa variorum ægrotantium quotidiè huc affluentium cubilia perducantur, ut, quemadmodum novitii milites levioribus velitationibus exercitati ad graviores conflictus præparantur, ita & hi, morborum ingenium in ægris paucioribus edocti, numerosiorem diversimodè ægrotantium copiam contemplando sese ulterius instruant, sibique, dùm praxin alienis quasi sumptibus exercent, judicium quoddam practicum, atque infignem in aptè judicando promptitudinem concilient, quibus dotibus comparandis, cuilibet fortunatam facere medicinam adlaboranti pernecessariis, sola librorum lectitatio neutiquam par eft.

Ad hanc in Arte difficillimâ facilitatem acquirendam alia quoque momenti gravissimi auxilia solers ejusdem illustrissimi præsidis

cura suppeditavit.

Cùm enim multi ejusmodi morbis conflictentur, qui eos lecto non affigunt, hinc in eâdem hâc nostrâ domo, statis quotidie horis locove, adventantium querelæ excipi, remediaque, quibus suæ dein quivis domi utatur, distribui gratis solent.

Cùm aliquot centeni quotannis miseriarum suarum solamen hic quærant, nonne maximè opportuna perdiscendæ praxeos medicæ in quocunque morborum genere occasione fruuntur, qui quotidiè huic pauperum conventui interesse

voluerint?

Ut nihil superesset, quod animus vel avidissimus studiorum amplius desideraret, alia insuper quædam studia, præterquam quòd ea in publico athenæo coram copioso quotidiè auditore pertractentur, jussu illustrissimi nostri præsidis tanquam universæ quoddam, qua late patet, praxeos medicæ complementum, nostris

etiam in ædibus exercitantur.

Ars enim obstetricia etiam apud nos ab exercitatissimo hâc in arte viro Raphaele Steidele, Chirurgiæ Prosessore, penes machinas ingeniosè ab ipso hunc in usum excogitatas, & tandem ad ipsos parturientium lectos Medicinæstudiosis traditur. Qui verò, non solà theorià contenti, ipsà Artis exercitatione imbui volunt, eam hìc occasionem nanciscuntur, quæ ipsorum desiderio abundè satisfaciet.

Praxin chirurgicam, Anatomen, operationes chirurgicas idem Cl. Chirurgiæ Professor copio-sam juventutem dexteritate insigni industriaque

quotidiè docet.

Copia quoque secandi cadavera omnibus iis sit, qui exquisitiori studio Anatomen colunt, seque ipsos in arte dissecandi exercere desiderant.

Eadem quoque ILLUSTRISSIMI STUDIORUM PROMOTORIS vigilantia cavit, ne alia nobis adjumenta defint, quæ ad Artem faciliùs addiscendam conferre boni quid quâcunque ratione possunt. Hinc locupletissimus tam medicus quàm chirurgicus apparatus quotidiana incrementa sumit: hinc selecta librorum supellex comparata, novis identidem accessionibus ditatur.

Sed etiam id singulare æternâque memoriâ dignum, eminenti, quo in scientias impensè fertur, AUGUSTÆ NOSTRÆ studio munificentiæque debemus, quòd exteris æquè ac indigenis isto multiplicis comparandæ scientiæ benesicio uti gratis detur.

Nunc pauca de meo scribendi consilio dicam. Ut primum gravissimum hoc munus mihi decretum erat, in id potissimum animum intendi, ut morborum popularium, eorum videlicet, qui passim affligunt, sive omnium horarum, non observato temporum ordine, ii sint, sive certas tantum anni partes ament, naturam

geniumque pervestigarem.

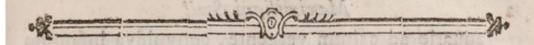
Etenim usu cum meo tum & aliorum experiebar, notionem non eorum solummodò morborum, qui frequenter perniciem inferunt, sed illorum etiam, qui inter vulgatissimos curatuque leviores à plerisque habentur, quive assignant potius quam enecant, nondum ita ex omni parte completam adæquatamque esse, quemadmodum vulgò existimant, & non pauci vel ipsos inter Medicos arbitrantur.

Operæ igitur non exiguum pretium me facturum existimabam, si, quæ sedula horumce morborum contemplatione, & luculenta quotidiè experientia doctus in adversaria conjeci, publici nunc juris faciam, sidaque narratione, ac simplici stylo, quæ in tanto ægrotantium numero prodesse, aut etiam nocere expertus sue-

rim, cordatè exponam.

Votorum idcircò me compotem fortunatumque reputabo, si opellà hac meà, utut tenui ac levidensi, ad prosliganda perniciosarum opinionum commenta conferre boni quid, distinctioresque morborum quorundam vulgatiorum notiones communicare, atque ab omni vanà hypothesi alienus observata aliorum, nondùm fortassè sufficienter comprobata, sidarum observationum suffragio valeam confirmare.

MAXIMILIANI STOLL RATIO MEDENDI

Brevis descriptio constitutionis

ANNI 1775.

Ma Orbos populares descripturum non solum eam tempestatum rationem, quæ morbis ipsis comes est, sed etiam illam, quæ paulò antè prægressa, & integrum modò essectum sortita, certam in corpus diathesin induxit, exponere oportet. En cur ea, quæ de constitutione temporis anni proximè elapsi, varioque tempestatis ad valetudinem habitu sparsim in adversaria conjeceram, nunc collecta contractaque recenseam.

Mensis Januarius anni 1775 à gelu magno ordiebatur: secutæ mox nives copiosissimæ, nebulæ multæ, sætentes, noctu, manè, itemque vesperi. Venti per intervalla fortes. His haud diù stantibus repentè tepor. Dissluxerè nives: pluviæ admodùm copiosæ. post medium mensem, subitum gelu, rigidumque. Altæ nives, venti rari, exigui. Circa sinem denuò tepor, nives colliquatæ, cælum nubibus, nebulisque triste, venti tenues.

Pars I.

Januario ad exitum vergente, convulsiva infantum

russis caput efferre cœpit.

Ineunte Februatio, temporis proximè elapsi tepida constitutio incrementa sumpsit: nebulæ densæ, pluviæ raræ, interpellante subindè validissimo vento. Post initium tepor, gelu, paucæ nives, ratus sol, pluviæ, venti, nebulæ sætentes, depluentes, varia ratione per totum mensis decursum sese excipiebant, ita tamen, ut athmosphæræ tepor primas teneret. Finis mensis calore verno incaluit: venti tenues.

Convulsiva infantûm tussis maximè viguit, & circa mensis medium ferinas adultorum tusses in societatem adscivit.

Martius totus mutabilis, jam veri similis, jam borealis, cœlo ad initium sereno, circa sinem verò nebuloso imbrosoque. Tusses ferinæ longè latèque dominabantut.

Aprilis, mutabili suo genio, hocanno præter morem indulsit. Frequens subitaque caloris in frigus commutatio, cœli sereni in procellosum, imbrosum, nebulosum: venti varii, crebri. Ad medium usque Aprilem idem tussis ferinæ imperium, convulsiva infantûm tussi adhucdum vigente. Circa sinem uterque morbus multum remisit.

Mense Maïo crebra denuò mutatio ex calore in frigus: dies austrini, noctes aquilonares. Siccitas sum ma. Cœlum serenum, crebro, forti varioque, perstatum vento. Circa sinem copiosissimæ pluviæ, ventus perfrigidus, quo etiam tempore, silentibus & convulsiva & ferina tussi, alia tussis species exorta vix ulli pepercit, quam, ob signa redundantis in ventri-

culo bilis, tum etiam ex eo quod vomitu aut alvi ductione citò sanaretur, stomachicam appellarunt, etsi fuerint, qui pectoralem arbitrati, neglecto ventriculo, in agrorum perniciem pulmonibus medebantur.

Initio Junii frequens caloris frigorisque mutatio, noctibus plerumquè solito frigidioribus. Post initium, calores magni, constantes, cœlum serenum, siccum, rarissimæ pluviæ. Exeunte mense, constitutio nebulosa humidaque successit: toto hoc mense tussis stomachica grassabatur.

Mense Julio, astus ferè constans, raraqua pluvia: tussis stomachica circa finem vix non penitus comprimebatur.

Mense Augusto, æstus magni, squallor, rarissimæ pluviæ, crebra tonitrua. Morbi pauci, sporades. Sudores nocturni copiosissimi.

Ad medium fermè Septembris calores magni. Successit dein frigus cœlo ut plurimum sereno. Febres plures, ac præteritis mensibus, eæque huic anni tempori maximè solennes, intermittentes, remittentes; item choleræ, diarrhææ &c. &c. non tamen præter aliorum annorum morem, visebantur.

Mensis October frigidus humidusque ut plurimum fuit, attamen pauciorum paulò morborum, quam mensis prægressus, ferax.

November continuis ferè pluviis maduit. Nives exiguæ, citòque diffluentes. Minus quam pro temporis hujus ratione, frigus, præcipuè circa finem.

Rheumatismi universales: destillationes topicæ variæ: aphthæ etiam inter adultos. Fæminæ, debiliores præcipuè, crudo primarum viarum apparatu, muco, fero putri laborabant.

Mense Decembri pluviæ crebræ, tempusque humidum, non frigidum, præcipuè circa initium & sinem; circa medium verò, siccum & frigidum. Desluxiones multæ ad 'oculos, nares, fauces, pulmones, artus.

Hæc ferè prioris anni constitutio suit, quâ breviter delineatâ, sequentis anni 1776 rationem describemus.

JANUARIUS

ANNI 1776.

S Ub anni 1776 exordium, nives multæ fuêre; indè ad medium usque Januarii, constitutio aëris humida, atque minori cum frigore, quam pro temporis hujusce ratione. A 15ta mensis ad sinem usque, frigus siccissimum obtinuit, quod magis identidem intendebatur, ut ultima mensis tempora ab hominum memoria frigidissima dicerentur.

Initio mensis variolæ malignæ non paucæ, morbilli benignæ indolis non infrequentes visebantur. Febres, quæ ad medium usque mensem serosæ suêre, circa ultimos Januarii dies, rigidissima hyeme per omnem Europam sæviente, in inslammationes pulmonum,

pleuritides ac peripneumonias abiêre.

FEBRUARIUS.

Initio Februarii idem hyemis savissima rigor; at tribus quatuorve exactis diebus successit aura mollis, humida, dominante austro, qua per totius mensis decursum non interrupta perstitit.

Morbi pulmonum inflammatorii non pauci, plures verò ex illo genere qui sub anni principium grassa-

bantur.

MARTIUS.

Mensis hic ut plurimum siccus erat, frigore caloreque alternatim sesse excipientibus, calore tamen,
si omnia spectes, prævalente. Febres catarrhales innumeræ, peripneumonarium, ac pleuritidum quædam species, quam curatius explicandam è re esse
arbitror, tum quòd ea, hoc anni tempore, quo Nosocomio ad sanctissimam Trinitatem præsicerer, mihi
frequentissimè contemplanda, sanandaque in tanto
adsuentium quotidie ægrorum ex plebe numero obvenerit, cum etiam (quæ ratio longe superior est)

A iij

quòd illam necdùm ita adcurare descriptam, aut si descripta sit, ejus tamen curandæ methodum necdùm satis in usum tractam vulgatamque existimem, ut idcircò actum agere videar, si quædam ex mea penu

depromam.

Morbus, quem paulò fusius persecuturus sum, eo etiam ex capite peculiarem attentionem meretur, quòd ad illos pertineat, qui pauco interposito tempore frequentius recurrunt, & inter populum epidemicè grassantur. Accedit prætereà, quòd is, sub alterius morbi specie, medentibus imponat, & methodo non sua

persæpè tractetur.

Ægri hac pleuritidis, aut peripneumoniæ specie laborantes, varia symptomata exhibuêre : præcesserat, per aliquot dies, quin & septimanas, catharrosa dispositio, dejectus appetitus, os insipidum, amarum, glutinosum, sudores nocturni: tandem accessit horripilatio, quin & intensius frigus, minus tamen grave, quàm in verâ aliàs pulmonum inflammatione folet ; successit æstus, oppressio pectoris, dolor vel in sterno, vel in alterutro latere thoracis ardens. Ardor hic subindè totum thoracem occupavit, & inter respirandum tussiendumque rarò augebatur. Decubitus facilis in utrumque latus : hypochondria frequenter tensa, dolentia; præcipuè dum manu contrectarentur. Dolor ad scrobiculum, & infra illud gravans, qui attactum ægrè ferebat. Ructus amari, alvus aut obstructa, aut liquidior, ac biliosa. Facies cum virore pallida. Oculi tristes. Dolor capitis gravativus. Sitis fæpè nulla, & si tamen aliqua, minor tamen, quàm pro morbi acuti ratione. Sapor oris amarus ut plurimum, in aliquibus nauseose dulcis, vel & acido-austerus. Lingua alba subindè, mucosaque, plerumquè tamen flavo virescente humore obducta, & prominentibus quasi villis, flava viridique materia tinctis, hirsuta. Dentes sordidi. Tumor ventriculi, & sensus plenitudinis in eodem. Anxietas circa præcordia. Tormina subindè. Lumborum dolor. Sputa glutinosa, crassa, tenacia, alba, in paucis verè virescentia, eaque statim initio apparuêre, quin & præcessère. Urinæ croceæ, brevi jumentosæ cum sedimento imperfectè deposito, fursuraceo, albo, lateritio, mixtoque: tales suêre statim ab initio morbi. Vomitus quibusdam spontanei, levantes, biliosi. Vomituritiones.
Copiosus insipidæ salivæ in sauces assluxus, nausea,
quâ sactum, ut ne aspectum quidem alimentorum
ferrent. Pulsus ut plurimum non durus, & varia in
variis celeritate.

Febris vel uno tenore continuabatur, vel vagâ periodo exacerbabatur; abíque certâ lege modoque.

Inter omnia hæc symptomata nullum erat, de quo magis querebantur, quam ardor in thorace, oppressio ejusdem, & spiritus difficultas. Fuerunt qui solummodo de angusta respiratione, & valida pectoris oppres-

fione questi funt.

Hæc symptomata erant pleuritidis istius, aut peripneumoniæ (quam biliosam appellamus) ubi morbus cum nullo alio malo complicatur. Paucissimi tamen inventi sunt, in quibus omnes omninò superiùs recensitas morbi notas deprehenderes. Plerique paucis tantummodò characteribus, mali quo laborabant indolem demonstrârunt. Constans in omnibus nota fuit, præter memoratos pectoris respirationisque assectus, lingua, & oris sapor varià ratione depravatus, prout suprà descripsi. Nauseæ, & appetitus deperditus omnibus suêre; non omnes tamen biliosa, aut aliena ructabant. Cardialgiam omnes que rebantur, gravantem plerique, pauci oris ventriculi morsum; quidam autem, non, nisi manu contrectarentur, molestiæ quid circa ventriculum sensère.

Exeunte Martio, & per totum ferme Aprilem plures erant, quibus alia præter paulo antè enarrata accidentia accessere, dolores videlicet artuum inferiorum superiorumque, item loci inter scapulas medii. Quibusdam carnes doluêre inter articulos locatæ,
his non assectis. Aliis articulorum rigiditas dolorisica
fuit, non paucis mollitudo hypochondrii alterutrius
doluit, dolore non gravante, non tensivo, sed acutissimo, ad inspirationes magnoperè aucto, & tactum minime ferente. In his pleuritidi aut peripneu-

Aiv

moniæ biliofæ rheumatismus jungebatur.

Hoc tempore, mense videlicet ad exitum vergente, quibusdam, iisque non paucis, præter superiùs dicta symptomata, dolor verè pungens accutissimusque, & sitis morbo respondens suit, pulsus durus & plenus, sputa aut nulla, aut sanguine striata. Hos præter morbum biliosum vera quoque pulmonum instammatio tenuit.

Paucissimi, in morbi principio, ad nos devenêre, plerique exactis aliquot primum diebus, ubi aut nihil omninò, quod sæpiùs contigerat, aut quod sors vel consilium obtulit, remedium adhibuêre. Multi unam duasve etiam sanguinis missiones instituerunt eo eventu, ut post momentaneum, brevique evanidum levamen omnia symptomata exasperarentur, & pectoris incommoda longè graviora redderentur cum pulsu celeriori, humili, repente, anxietatibus magnis, & calore intensiore. A purgantibus, si fors usi erant, aut nihil, quod frequenter accidit, aut parùm tantum emolumenti retulerunt, plerique pejus

habuerunt, & magis febricitarunt.

Hæc ferè fuit morbi facies, quem tuta ac brevi ut plurimum methodo mox describenda curavimus. Ubi facto examine constitit, morbum nulla vera inflammatione complicari, qualis plerumque fuit, curam ab emetico inchoavimus, quo copiosissima materies flava, plerumque viridissima ore rejecta est: alvus simul ferè omnibus movebatur aliquoties. Apparatus hic biliofus vomitu excussus, amarisimus plerumque, subinde vero acido-austerus fuit. Ferme omnibus paulò post vomitum oppressio pectoris insigniter imminuebatur : quibusdam etiam prorsus evanuit, respiratio liberior, & ablata vel plurimum emendata ventriculi incommoda sunt. Nulli certè emeticum propinavimus (& propinabamus longè plurimis) qui non cum infigni levamine vomuisset. Non pauci, qui dolores acutos in hypochondrio alterutro ad attactum auctos querebantur, dato emetico liberabantur, ut adeò non omnis dolor acutus ad attactum auctus pro inflammatorio haberi debeat.

A vomitu, atque etiam ante eundem, decocto hordei cum oximelle utebamur ad abluendas ventriculi & intestinorum sordes, atque operam dabamus ut alvus post vomitum aperta diutiùs servaretur. Hunc in finem data est mixtura ex aquâ hordei, aceto, melle, & sale quodam medio, ut biliosa reliquia, quæ intestinis fors profundiùs insederant quam ut vomitu rejici quiverint, medicamento falino folutæ per alvum everrerentur. Si hæc cautela neglecta fuerat, contigit ut biduo exacto, aut eadem redirent fymptomata, aut morbus intermittente exciperetur, eaque potissimum tertiana, quam, salibus mediis præmissis, cortice Peruviano prosligavimus. Fuêre quidem, sed in tanto reliquorum numero perpauci, qui etsi cum effectu vomuerant, & magnam sordium biliosarum vim ore & ano ejecerant, id tamen levaminis non experiebantur, ut exspectationi nostræ planè satisfieret. Signum id erat, materiam crudam, necdum sat mobilem redditam, parietibus ventriculi valentiùs adhærere. His mulsa, cum aceto ac sale quodam per unum alterumve diem exhibito, denuò potionem emeticam propinavimus, quæ fermè femper suffecit; vix una alterave vice terno vomitorio, interpositis aliquot diebus, exhibito opus fuit.

Aliis hâc methodo fanatis, cùm & appeterent, & febre carerent, quædam spirandi difficultas remanebat quam míxturâ ex aquâ fæniculi, oxymelle squillitico, & stibio diaphoretico non abluto sustulimus, motis hâc ratione sputis copiosis, aquosis; paucis kermetem præscripsimus, pluribus ejusdem loco refractam admodùm tartari emetici dosin in aquâ quâdam conveniente solutam, quâ de re alibi erit commodior dis-

serendi occasio.

Cùm observatio nos doceret, ægros ex hoc morbo reconvalescentes facillimè relapsum pati, præcipuè, si paulò pleniùs quàm debilis ventriculus ferret, nutrirentur, cavimus ne in regulas diæteticas peccetur, atque stomachicorum remediorum ope vires coctrices, quas morbus atque ipsa morbi medicatio fregerant, sirmavimus. Usi sumus maximam partem

elixirio stomachico temperato, & tinctura thei aquosa, æquis partibus, ni fors febris intermittens, quam morbo coronidem non rarò impossisse superius dixi-

mus, corticem Peruvianum unà exposceret.

Semper cavebamus ne non hos solum, sed neque cateros quoscunque ex Nosocomio dimitteremus, priusquam ex integro pristinum robur recuperassent. Hinc eos paulò diutius, quam adversa ipsotum valetudo exigere videbatur, retinuimus, imperfectum tantummodò, aut ferè nullum benesicium rati, si, quos morbus acutus non sustulit, longa instrmitas consumeret. Hâc methodo usi summus, quotiescunque morbus simplex, ac nullo alio permixtus suerat. Perpendere nunc juvat ea qua nocuisse deprehensa sunt, cum non à juvantibus solum, sed

quam maxime etiam à nocentibus instruamur.

Sanguinis missio præ cæteris nocuit, nisi fors inflammatio comes esset, quo de casu infrà erit dicendi locus; hâc enim institută, pectus opprimi validius, spiritus difficilius trahi, pulsus sieri humilis, celerque cœpit, caloribus supra modum adauctis. Puella 14 annorum hujus rei documento nobis fuit: laboraverat hæc, paucis septimanis anteà, verâ pleuritide; sanata è Nosocomio discessit; at post carnes intemperantiùs commestas riguit, astuavit, vomuitque aliquoties biliofa. Altero mox die ad nos delata tustim, pectoris gravitatem, & spiritum summoperè difficilem conquesta est. Præter peripneumonicas hasce affectiones, aderant oris amaror, ructus, nausex, cardialgia, febris multa. Præscriptum vomitotium est. cui, ut tutius operaretur, modicam venæ sectionem præmittere placuit. Verum, misso vix sanguine, delirium ferox, & febris valida sequebantur. Dato emetico, multisque biliosis vomitu rejectis, mens rediit mox, & affecti pectoris symptomata unà cum febre multum mitiora, continuato falium mediorum usu, & reliquiis morbi ad alvum determinatis, paulò post penitus abstergebantur. En Delirium biliosum; ubi fomes in hypochondriis latet, ore & ano exturbandus.

Non pauci ad nos venerant, qui, aut proprio marte, aut amicorum, ut fit, consilio, morbum medicamento purgante sollicitarunt: nocuit fermè omnibus; exacerbationes enim graviores indè reddita, aucta thoracis incommoda, febrisque sunt: profuêre purgantia paucissimis, atque iis fortasse, qui crudo apparatu, non ventriculi sed intestinorum, laborabant, ubi materies, mobilis facta, faciliùs pharmaco purganti quam vomitorio auscultabat.

Qui morbum motis sudoribus agressus suisset neminem scio, etsi facilè quis perspiciat, quantum noxæ prava hæc methodus intulisset. Opinio, quæ sebres acutas sudoriferis pernicioso pletumquè cum eventu tractat, magnam partem inter nostros, etiam

eos qui ex plebe funt, eviluit.

Contigit non rarò, ut motu febrili à collecta reforptaque primarum viarum saburra producto, sanguis inflammaretur. Sic vera insuper inflammatio jungebatur, vel pulmonum, vel carnium musculosarum, vel membranarum, tendinumque in articulis præcipuè. Ortum hinc est malum complicatum: vera scilicet vel pleuritis, vel peripneumonia, vel rheumatismus, vel arthritis morbo bilioso sociata, quam ob causam, sapiùs unam rariùs duas sanguinis missiones instituere oportebat, donec discussa phlogosi emeticum daretur; quibusdam, & forte pluribus, licet sanguis extractus fermè semper crustam pleuriticam exhiberet, veraque simul inflammatio adesset, cum exiguo tamen, eoque brevì evanido, levamine secta vena est, fors, quòd inflammatio, secundariò primum nata, tolli non posset, nisi priùs cruda materies sub præcordiis collecta (à quâ motus humorum citatior. eorumque phlogosis oriretur) brevissima, qua id sieri potest, vià ejiceretur. At repurgato systemate gastrico, sive phlogosis perseveraret, sive etiam augeretur, sanguinis detractio insignem effectum, & levamen constans attulit. Subinde venæ sectiones, & emeses alternabant, prout vel inflammatio, vel affectio biliosa prævalebant. Non observavimus, stata periodo & certo dierum numero hos ægros judicari; nec

peculiari crisi obnoxii erant; id solum observatum, sputa, quæ initio statim apparuêre, fuisse primum glutinosa, tenacia, dein aquosa, copiosaque ad sinem morbi usque, quo sensim cum levamine minuebantur. Nunquam vidimus sputa illa purisormia, cottaque, qualia maturum catarrhum, aut inslammatos pulmones solvere solent. Quidam intra octo dies sanabantur, quidam verò intra septemdecim, vel &

viginti.

Vidimus & varias morborum successiones mutationesque; quidam enim, ex pleuritide simplici biliosa jam sanati, aut tales propemodum futuri, in veram ac inflammatoriam pleuritidem inciderant, ubi venæ sectiones, & decoctum hordei cum melle atque aceto ferè semper suffecère. Cataplasmata emollientia ad locum doloris applicuimus bono cum successu. Lateri dolenti nunquam appoluimus vesicans, cumque eo in morbis verè inflammatoriis aliquoties uteremur, semper febris incitabatur magis, inflammatio augebatur, atque in universum eum canonem secuti sumus, ut, ubi diluendum effet, ubi laxandæ partes folidæ, earumque stricturæ folvendæ, ubi frenandus humorum exorbitantium motus, à vesicantium stimulo caveremus; hinc factum est, ut sanguinis misfio, remediorum refrigerantium facile princeps, inflammanti cantharidum vi rarissimè jungeretur. In rheumate vero, utut inflammatorio & febrili, præsentem cantharidum opem sæpissimè mirabamur, Sed eâ de re paulo post. Eximium è contrario auxilium vesicantia præstitere, quotiescunque vera debilicas, solidorum inertia, indèque natæ stases aderant, quo in casu præter remedia cardiaca, roborantia, stimulantia, antiseptica, excitantem vesicantium stimulum in fubfidium vocavimus. In verâ pulmonum inflammatione abstinuimus pariter ab intempestivo, præmaturoque remediorum sputa moventium usu, qualia in stibio diaphoretico non abluto, aliisque Antimonii præparatis habemus. Sedulo distinguebamus duplicem pulmonicorum statum, eum videlicet, ubi cruda inflammatio remedium quodcunque movens vetaret,

atque eum, ubi, fracta phlogosi, vires agrorum tùm ex morbi diuturnitate, cùm & remediorum debilitantium applicatione languebant, & materies sputorum in pectore coacervata à dejectis vitæ viribus protrudi non poterat: hic moventia, incitantiaque prosuêre, præcipuè stibium diaphoreticum non ablutum, & solutio tartari emetici, ea doss exhibita, ut nec vomitum, nec alvum moveret. Plerique pleuritici judicabantur sputis mucosis, aquosis, & intermixtis coctis. Vidimus paucas quassam pulmonum inslammationes, easque pergraves post novem aut undecim dies absque manifesta evacuatione, cum constantia ac securitate solutas.

Aliquoties verò pleuritis in principio diarrhœam sibi junctam habuit: hæc, utut symptomatica suerit, nihilominùs morbum reddidit magis tolerabilem, ut adeò non omnis diarrhœa symptomatica pleuriticis periculosa habeatur. Credo apparatum crudum in intestinis stabulantem, vehementiori illo paroxysmo, quo pleuritis plerumquè orditur, emotum, ad alvum ruisse, molimine naturæ perquàm salutari. Fuerunt etiam, qui, in gravi illo assultu pleuritidem inchoante, biliosa cum emolumento vomuerunt.

Una alterave vice, in gravissima pulmonum inflammatione, pulsum mollem, debilem, celeremque deprehendi, ubi nihilominus venæ sectio insigne levamen attulit, sanguine crassam tenacemque crustam exhibente, & pulsu paulò post assurgente, plenio-

reque.

Puellæ secundo pleuritidis die orta parotis morbum sustulit, quam dein, cum alvum quotidie sluentem redderemus, & herbæ aromaticæ, cum camphora, tumenti loco apponerentur, insigniter minuebamus. Pertinacis tumoris reliquias emplastrum de cicuta penitus dispulit.

Qui initio verâ pulmonum inflammatione eâque, quam. Sydenhamus essentialem appellavit, ac simplici laborâtunt, rarissime in eundem morbum relapsi sunt, aliquoties autem in pleuritidem illam spuriam, biliosam, quam dato statim emetico in herba susfocavimus.

Aliam morborum successionem observavimus, ubi biliosa pleuritis in malignam vertebatur. Malignam nos vocabamus illam ægrorum conditionem, ubi vis vitæ admodum dejecta, pulsu arteriarum & cordis verè debili proderetur, Si evacuatio sanguinis aut ab ægroto ipsomet, priusquam ad nos veniret, aut & nobis imperantibus instituta, malè cesserat, sique materies ex primis viis intra humores circulantes reciperetur, si, licet multa assecti systematis gastrici signa adessent, emeticum nihilominus non conduxerat, si pulsus accesserant celetes, debiles, quosve vel levissimè premens digitus facillimè elideter, si mens vacillaret, & vires secretrices languerent, malignitatem adesse, & letalem partium solidarum sluidarumque dissolutionem instare judicabamus.

Malo præcipiti inventum præsidium est in decocto corticis cum camphora, in insuso radicis serpentariæ virginianæ, contrajervæ, angelicæ: hic quoque in subsidium vocata vesicantia sunt, quæ torpidam languentis vitæ vim concitarent, atque id facerent artubus adplicata, quod cardiaca ore assumpta. Miros certe essectus ex hac medendi methodo vidimus. At in perpaucis hic pleuritidis biliosæ in malignam transitus observabatur, atque in iis potissimum, qui ex longa insirmitate, aut hereditario vitio debilitatem

adferebant utrique huic morbo idoneam.

Id adhuc notasse expedit, nos sanguini emisso, atque in vasculis ad id aptis servato, sive is dissolution appareret, sive compaction, sive crusta tegeretur, aut etiam ea careret, rei utpote supra modum fallaci, parum tribuisse, etsi non inficias eamus, sanguinem, prout is sub sensus cadit, consistmare nostrum judicium subinde posse, quod ex notis multo

cerrioribus de morbi conditione ferebamus.

Hâc tempestate rheumatismi febriles grassabantur, qui vel instammatorii, vel biliosi fuêre, vel ex utrisque componebantur. Habuimus quosdam, qui acutè laborabant absque signis sordium primas vias inquinantium. His sitis multa, febris valida cum pulsu duro, qualis pleuriticorum esse solet; manuum ge-

mumque tumores dolentissimi suêre: dolor vago more artus extremos, malleolos, genua, semur externum à lumbis, vel ab acetabulo ad caput sibulæ usque oberrabat, modò etiam musculos thoracis assecit, ut ideo pleuritidem mentiretur. Quibusdam dolor anginosus accessit. Venæ sectiones, emulsa cum nitro prosuêre, decoctum radicum altheæ cum Roob sambuci, itemque vesicantia, atque omnia ea quæ aut alvum aut sudores blandè sollicitabant. At pertinax admodùm nonnumquam morbus dissicillimè vel indidicatissimis remediis cessit, & tunc in longum protrahebatur: sanguis, secta vena eductus, crusta pleuritica, maximè crassa tenacique obtegebatur.

Feliciores fuêre illi quibus acris & biliosa materies maximam partem ex ventriculo resorpta, & ad corporis superficiem delata in vasculorum exhalantium orificiis hæsit, ibique vellicando, dolores rheumaticos concitavit. His emeticum profuit, cui medicamentum salinum, ad alvum laxiorem servandam, subjungebatur. Quod si quid altiùs impactum hæreret, quàm ut recensità hâc methodo revocari ad alvum denuo posset, frictione aromatica instituta aut vesicante facile discussum est. Profuêre etiam, repurgatis ventriculo & intestinis, medicamenta sudorem

absque tumultu moventia.

Qui rheumatismo hoc bilioso laborabant, mitiùs ut plurimum habuerunt, minus sebricitârunt, nec semper emetico indigebant. Decoctum tamarindorum, aliaque hujus notæ medicamina, juncto quodam sale medio, exspectationi medentis persæpè satisfecerunt. Hanc rheumatismi speciem aliis annis, atque alio anni tempore, præcipuè cum in Hungaria medicinam sacerem, frequentissime observavi. Adulta enim Æstare, atque initio Autumni, quo morbi gastrici biliosi dominium obtinent, rheumatismus biliosus frequentissimus est, in iis præcipuè, qui ex morbo bilioso convaluêre, si fortè, durante morbo, aut nulla, aut non sussiciens, per vomitum atque alvum, biliosæ saburæ evacuatio suerat instituta. Post dysenteriam biliosam, adstringentibus opiatisque præmaturè sublatam,

post febres autumnales præcoci corticis usu sufflaminatas, præcipuè verò, si intempestivis sudoribus materies versus corporis superficiem suerat determinata, stequentissimos vidi rheumaticos dolores diuturnos ex plerumquè absque febre. Solventia, alvum leniter ducentia, frictiones, omniaque ea quæ materiam hærentem in motum agunt, balnea mineralia, succi herbarum antiscorbuticarum, gummi ferulacea omnem

paginam absolvebant.

Sed missis his, biliosas nostras pectoris affectiones ulteriùs prosequamur. Plurimi suêre, quibus res intra catarrhum constitit, qui à peripneumonià aut pleuritide biliosa, solà mali vehementià disserebat, & hanc plerumquè præcedebat. Eadem medendi methodus utrobiquè prosuit. Hæc catarrhi species sæpiùs eminore aggreditur, hocque anno, uti & Vere anni proximè elapsi totam fermè Europam pervasit. Hoc morbi genus, anno 1580., universam Europam infestabat, atque pro novo morbo habebatur, quod remediis, catarrho aliàs dicatis, aut omninò non cederet, aut etiam exasperaretur, atque non paucis sunestus evaderet.

Descriptionem ejusdem habemus à Boekelio factam, qui eum novum morbum, seu catarrhum febrilem salutavit. Eundem (morbum) fuisse, qui & prioris anni Ver, partemque Æstatis, & hujus anni Martium & Aprilem præprimis occupârat, descripta à Boekelio symptomata luculenter ostendunt, quamvis à verâ medendi ratione, quam sibi hæc catarrhi species peculiariter deposcit, illius temporis Medici aberrârint. Id folummodò discriminis intercessit, quòd ille à Boekelio descriptus multos enecaret, noster verò ut plurimum vitæ parceret. Rationem credo eam fuisse, quòd catarrhus Boekelii, febrilis ab ipso, quo graffabatur, anni tempore vitium traxerit, adulta videlicet Æstate, & Autumno, quo cœlum gravius esse solet, & morbis quibuscunque, in eandem tempestatem incidentibus, septici quid malignique affricat. Prætereà novus hic Boekelii morbus cum pluribus aliis complicabatur, qui illam anni partem communiter comitantur.

comitantur. At venæ sectio rarò prosuit, quemadmodùm etiam apud nos plerumquè morbus majora indè incrementa sumpsit, & in malignum mutabatur: eo quoque tempore omnes reliqui morbi plus malignitatis habuerunt, & pluribus, quàm aliàs solent, funesti evaserunt.

Quoniam hoc loco de catarrhi quodam genere, quod à sordibus systematis gastrici originem ducit, sermo incidit, juvabit quadam addere de illa catarrhi specie, quæ prioris anni Ver & initium Æstatis maculavit. Mense Junio anni 1775. catarrhus populariter per omnem fermè Europam grassabatur. Aderat inappetentia, lassitudo, os amarum aut insipidum, lingua alba, mucosa, flava, dolor ad scrobiculum, fi manu contrectares. Tumor ventriculi, hypochondriorum tensio, alvus aut tarda, aut frequentioribus, iisque exiguis ac biliosis, dejectionibus molesta. Urina crocea, subinde cum ardore missa, parca, cum sedimento ex albo rubente, furfuraceo, mucofo, lateritio. Nauseæ ferè omnibus, vomituritiones, tussis multa, ardor sterni, oppressio. Variam medendi rationem experti sumus, prout diversam sibi quisque ideam de ejus mali indole finxerat. At profuêre lenia solventia, salina, alvum moventia. Quidam kermes minerale dedit, qui prater voluntatem vomitum movit, & ejectis ventriculi sordibus catarrhum abstersit. Verum cum hoc medelæ genus in hâc mali specie inustratum non ægrotis solum, sed ipsis quoque medentibus videatur, atque ab ratione, aut potius ab eorum systemate absonum, fit ut una omnibus catarrhis plerumquè methodus accommodetur, fed eventu utique longe dispari. Nihilominus sat frequens hic morbus est, arque inter eos stipendia meretur, qui sæpiùs ingruunt.

Clarissimus Huxham describit morbum maximè epidemicum mense Januario anni 1733. cum tussi valida, qui per omnia fermè accessit ad indolem catarrhi anno priori dominantis; profuêre enim apud eundem cl. auctorem nonnunquam emetica, aut lenia catarhtica, atque frequenter observavit, tussim oborta diar-

Pars I.

rhæâ profligari. Hinc rheo, mannâ, & tartaro solubili usus est. Idem febrim catarrhalem epidemicam observavit mense Novembri 1737. aitque hanc sebrim per plures jam hyemes magis minusque grassatam esse, provenireque à crasso, udo, gelidoque aëre spiracula cutis occludente, & eandem videri indolem habere cum febre hyemali Sydenhami. Arbitror, epidemias has, ab Huxhamo descriptas, easdem quidem reapsè cum hâc nostrâ suisse, propiùs

tamen ad humorum phlogosin accessisse.

Petrus Forestus L. VI. obs. I. describit febrim Autumno anni 1557. publicè grassantem, gutturis dolore, & thoracis affectu stipatam : catarrhi instar, morbus invaserat, cum febre admodum lenta, sed maligna, multisque necem inferente, quæ postmodum aucta subitaneam quasi suffocationem, & eam respirandi difficultatem intulit, ut ægri statim suffocari viderentur. Indè etiam ventriculus & pracordia laborabant; tuffis fuit valida, febris quibufdam continua, plerisque tertianæ duplices, quotidianæ, erraticæ fuêre. Quibusdam, & oris ac linguæ ulcuscula morbo provecto oriebantur. Hujus morbi fomitem intra præcordia atque intestina conclusum fuisse testantur multa, præprimis verò, quòd pectoris oppresfionem gravia ventriculi incommoda & sæpè intermittens febris comitarentur, quòdve & eccoprotica fanarent, & contumax longave ventriculi imbecillitas, curata febre, reconvalescentes affligeret, cum hujusmodi accidentibus, ait Forestus, quæ in melancholia hypochondriaca adesse solent. Idem cl. auctor L. cit. in scholio ad observ. II. describit anginæ malignæ pestiferæque speciem, symptomatibus peripneumonicis junctam, quæ tempore Joannis Tyengii, Amstelodamensis Medici, circa principium anni 1517. quam pluribus mortalibus adeò perniciosa fuit, ut, quibus intra sex septemve horas apta remedia non adhibebantur, ante 16tam, vel 20mam horam subitò morerentur. Erat materia in illo morbo populari, ita Forestus loco citato asserit, ita furiosa, ut uno momento tantam anhelitus diffcultatem, cordisque angustiam & dolorem in collo pareret, ut ægrotus strangulari mox videretur. Quibus symptomatibus rursus
cessantibus, moxque redeuntibus, cum materia adeò
maligna, venenosa, & sluxa per musculos colli, tum
pectoris, uno ictu trajiceretur, omnes facillime curabantur, secta quamprimum vena, ante sex horas à
morbi invasione, & si eodem die medicamentum purgans propinaretur, licet id alienum soret à sententia
omnium Medicorum illustrium. Quibus hæc primo die
non adhibebantur, subitò suffocabantur.

Morbum adeò gravem citòque perimentem materies generasse videtur copiosa mobilisque, quæ ventriculum, intestina, partesque ventriculo vicinas, aut cum eodem ac intestinis communicantes, imprimis occuparat, quò tamen denuò, præmissa sanguinis missione, dato purgante pharmaco, citò ac

facilè revocari, atque alvo eliminari poterat.

Libro eodem, observatione 3tiâ, catarrhi describuntur anno 1580. mensibus Junio & Julio epidemicè ac catervatim grassantes, unà cum febre, admodùm copiosa, in fauces, guttur, ac pulmonem irruente, cum vocis raucedine, & tussi valida, qui præmissa ad paucas uncias sanguinis detractione, medicamentis leniter alvum moventibus curabantur.

Sed ad nostra redeamus. Etsi plerumquè pectus assiciebatur, ea ratione quam hucusquè narravimus, erant tamen aliqui, qui febre continua remittente laborabant. Ea triplicis generis fuerat, vel inslammatoria, quin aliquid biliosi mixtum fuerit, vel biliosa absque comitante phlogosi, vel deniquè composita ex utroque assectu. Rarissimè vitium erat in solo sanguinis inslammatorio statu, quin non etiam aliquid vitiose materiæ in systemate gastrico hæreret. Rarò quoque in hisce febribus continuis remittentibus accusandæ erant solæ primarum viarum, ac ventriculi præcipuè, sordes: morbus ex utroque vitio coaluit, bile videlicet præcordia gravante, & sanguinis phlogosi, sed sic, ut, pro varia corporum ratione, modò illa dominium obtineret, modò hæc.

Hine varia quoque methodo pugnatum fuit, que

tamen omnis intra emeticum & sanguinis missionem constitit, potuque diluente, mulso, ita ut modò emeticum venæ sectioni, modò hæc illi præmittere-

tur, pro ratione prævalentis vitii.

Cortice Peruviano rariùs usi sumus, nisi continua remittens in persectam intermittentem fatisceret, quæ, corpote licet repurgato, nihilominùs persisteret, & virium debilitate aleretur. Securiùs tunc cortex dabatur, nec tam facilis erat in sebrim relapsus, rejecto dudùm mali somite.

APRILIS.

Mensis Aprilis ad medium usque frigidus humidusque fuit, cui tempus successit serenum ventosumque

ad finem usque, manente frigore.

Pleuritides, & peripneumoniæ biliosæ fuêre paucissimæ, paulò plures bilioso-inslammatoriæ; frequentissimæ verò illæ, quæ dolores rheumaticos artuum sibi junctos habuerunt.

Multa restant, ad biliosos illos spuriosque pectoris morbos pertinentia, quæ hic commodissimum sibi

locum inveniunt.

Nomine pleuritidis ac peripneumoniæ biliosæ aliud recentiores intelligunt, quam veteres, qui crustam sanguinis phlogisticam ex albo slavescentem, bilem, morbosque inde oriundos biliosos appellarunt.

Nos crudum, plerumquè amarescentem, apparatum in ventriculo & ejus vicinià collectum, bilem vocamus, cujus sapor plerumquè amarus est, subindè acidus, & austero-acidus, quin & dulcis, sed dulcedine perquàm nauseosà. Ratiùs fors à verà sic dictà bile, copiosiùs collectà, originem trahit, & potiùs cruda undecunquè nata colluvies est, qua in convenientem sibi corruptionem, ob languentem ventriculi facultatem, vel nimià ipsius humoris in corruptionem proclivitate transmigrat, ut hinc modò austera appareat, prout eadem materies sibi relicta, modò hanc modò illam mutationem, etiam extra ventriculum, subiisset. Colorem, & saporem amarum persapè à bile mutuat.

Crudum ventriculi apparatum, eumque acidissimum, austero-acidum, fauces exurentem, & quasi acidum vitriolicum spirantem, ac dentes stupefacientem sapissimè in febribus quibuscunque, Æstate adultà & Autumno, inter Hungaros observavi, quin & non tarò in memetipso expertus sum. Hinc credo natamesse illam opinionem, quæ bilem acidam esse statuit, & morbis biliosis antacida opposuit; bilem enim appellitabant sordes illas acidissimas, bilis colorem, quo

tingebantur, solummodò referentes.

Tempore verno colluviem hanc, bili magis analogam & ut plutimum amaram observavimus : ea hoc anni tempore rarò crassa tenaxque fuit, sed diluta, mobilis, & ut vomitu, absque præmisso solvente potu, & levi negotio ejici quiverit, quam maxime idonea : id quod tempore æstivo & autumnali rarius accidit, ubi bilis, tenax crassaque, ventriculo sirmissime adhæret, ut, nisi solvens medicamentum, per unum alterumve diem propinatum, materiam in primis viis collectam diluat mobilioremque reddat, emeticum subsequens vix ullum essectum, aut saltem vix ullum levamen producat.

Origo fordium harum, systema gastricum gravantium, varia esse potest: primò, alimenta dissiciliùs subigenda, pracipuè autem pinguia, qua in loco calido humidoque, qualis ventriculus est, citò rancescunt, &, si acidis jungantur, in pessimam acrimonia, corrosiva urentisque, speciem abeunt. Hinc enim est, quòd laridum, cui quis vinum superbiberit, longè citius & gravius vitium in ventriculo contrahat, quàm si eumdem cibum aqua potor comederit.

Defectus fructuum horxorum, & universim vegetabilium recentium, ad hujus crudi in ventriculo apparatûs genefin, suam quoque symbolam confert, quin & materies perspirabilis, ad partes internas rejecta, eandem saburram vel auget vel commovet.

Biliosa hæc colluvies genuina Æstatis jam adultæ & Autumni soboles est, experientia & Hippocrate teste, qui L. de natura hominis ait: Bilis autem per Æstatem, & Autumnum corpus possidet, id quod inde

B iij

cognoscere potes, quòd homines sua sponte hoc tempore bilem vomunt, & in medicamentorum potionibus biliosiora purgantur. Manifestum sit, & febribus & hominum caloribus.

Quamvis morbi biliosi hôc, quo paulò antè diximus, tempore quotannis nascantur, dantur nihilominus constitutiones quædam in aliud anni tempus incidentes, quæ eorundem morborum genesi favent, id quod hujus anni tempore verno επικοινως experiebamur.

Altatis observatur, quòd illi sapè phlogisticum quid sibi junctum habeant, aut, excussis licet sordibus, in inflammatorios migrent, rariùs in malignos; hi verò, quos Astas & Autumnus gignit, septici quid malignique ferant, aut in malignos facillimè mutentur. Major prætereà est materiæ, ventriculum & intestina obsidentis, mobilitas sluiditasque, Vere quàm Autumno.

Diversissimi specie morbi, morborumque symptomata, à materia aliena in hypochondriis stabulante producuntur, quorum nonnulla percurrere juvat, ut, quibus notis hi morbi detecti, atque ab aliis quamdam cum iis analogiam referentibus distincti fuerint, quave etiam methodo usi fuerimus, palam siat.

Dolor capitis biliosus omnes serè morbos biliosos comitatur; gravissimus sapè est, quasi caput dissiliret, quod ager manibus, vel suis vel adstantium, validè compressum minus dolere putat, idque leniminis estlagitat. Dolor hic modò occiput, subindè frontem, non rarò totum etiam caput atrociter assiligit, statasque periodos, quibus acrius instat, observat. Subindè adest saciei rubor, oculorum quasi scintillatio, sed plerumquè faciei color xxuggos, id est, cum virore pallidus, qui & album oculorum insicit. Lingua, fauces, ructus, pondus ventriculi, dolorque ejus, si contrectetur, hypochondria tensa, elevata, dolentia, dolore acuto, gravante; borborygmi, status, levis & sponte orta diarrhæa, materiam alienam circa præcordia hospitantem & omnium malorum originem

apertè loquuntur. His si alvum purgavimus, rarò

quid boni obtinebamus.

Morbus increvit pedetentim; & serò tandem aut mortui sunt, aut non nisi difficillimè convaluerunt. At si vena secta suerat, omnia mox ab educto sanguine in pejus ruebant: solum emetico-catharticum prosuit, & constans plerumquè ac insigne levamen attulit. Vidimus quosdam à missione sanguinis mox delirare, quibus emeticum sanam denuò mentem restituit. Vidimus affectus soporosos, incipientem opisthotonum, resolutionem musculorum faciei ex uno latere, balbutiem emeto-catharsi sublatam, & citò secutos effectus mirabamur.

In mentem tunc venerat illud Hippocratis in coacis prænotionibus, scilicet: In sebre continua (à posteriori constat, de biliosa mentionem sieri) quicunque voce destituti jacentes, oculis conniventes nutant, hi, si, postquam sanguis ipsis ex naribus sluxit, & ubi vomuerint, loquantur & ad se ipsos redeant,

Servantur

Sanguinis fluxum per nares Hippocrates requirit, ut facilius moveantur humores, & ipse vomendi conatus innoxius esset, non ab illo sanguinis per nares sluxu, sed à vomitu morbi solutionem exspectans. Hoc naturæ conamen & nos subindè imitabamur, & pauxillum sanguinis detraximus, ut æger minori cum periculo vomeret: attamen maximam partem hâc cautelà opus non erat.

Recordabamur etiam illius, quod Galenus L. 5. comment. aph. 1. de juvene narrat; qui æruginem vomuerat: inter vomendum totum corpus convellebatur, & ærugine evacuatâ febris statim, ac convul-

fio cessavit.

En historiam hucusquè dicta confirmantem: vir 39 annorum, cellæ vinariæ curator, die Pascha præcedente, friguit caluitque alternatim, per octo continuos dies, quin tamen decumberet: tandem per gradus scalæ decidit, ut dorsum & occiput graviter allideret: accessit dolor capitis, dorsi, lumborum, vomitus biliosus cum pauxillo sanguinis: sectà dein

vena, melius habuit. Verum paulò post rediit dolor capitis adeò gravis, ut ad Nosocomium F. F. Misericordiæ transferretur. Dato ibi emetico benè habuit. Digressus indè per aliquot dies commodè valuit, verùm, exactis octo diebus, rediit idem capitis dolor cum tinnitu, susurro & quâdam sensuum confusione. Accessit respiratio læsa, sputa mucosa, viridia, lingua biliosa, oris sapor non raro amarus, nulli ructus. Molesta cardialgia, hypochondriorum & abdominis totius tensio, alvus difficilis, pulsus celer, plenus, non durus. Vesicans ad nucham ponebatur, aliaque simul adhibebantur, quæ ex usu esse videbantur. Animus erat locum vesicante erosum diù apertum servare. Secta denuò vena est: sanguis cum crustà phlogistica. Omnis nostra cogitatio potius in lapsum quem passus erat, etsi nihil à chirurgo detegi poterat, quam in faburram primarum viarum conversa erat. Elapso biduo, quasi incipiens opisthotonus observabatur, oris ad alterutrum latus retractio, balbuties, confusio sensuum, & magna in somnum proclivitas, pulsus celer, non durus. Datum emulsum purgans ex manna & sale amaro, fœces multas, sed absque levamine. eduxit. At continuò morosus, confusus, comatosus, die ex quo susceptus erat quinto, emeticum hausit, quo plurima profunde flava viridiaque rejiciebantur. A vomitu minus soporosus erat, & alacrior. Sapor oris bonus, lingua adhuc biliofa. Minor cardialgia, minorque hypochondriorum & abdominis tensio. Respiratio facilis, indolens, sed accessit tussis. Elapsis duobus diebus, denuò emeticum exhibitum: copiosa denuò, flava, viridia & pultacea rejecit cum infigni levamine omnium symptomatum. Post emeticum, datum est medicamentum salinum, quo alvus laxior ad abigendas reliquias biliofas efficeretur.

Verum paulò post, die circiter 14to, ex quo ad nos venit, cum per omnia commodè valeret, intermittente quotidiana corripitur, eaque mitiori, quæ cortici Peruviano auscultabat: is postea brevi ex inte-

gro sanus discessit.

Causa affectuum quorundam capitis, ac imprimis

cordia, cujusdam libro de assect- in hypochondriis statuitur; sic enim legitur: Phrenitis ubi apprehenderit, sebris primum debilis detinet, & dolor circa pracordia, magis autem dextra ad hepar; quum autem quarta aut quinta advenerit, & sebris fortior sit, & dolores augescunt & color subbiliosus essicitur, & mens percellitur. Alvum curandam esse, ait auctor libri, acetum, mel, & aquam propinanda. Subjungitur posteà: Fit hic morbus à bile, cum mota visceribus, ac septo transverso insederit. Nos vix compendio usi bilem ore potius quam alvo ejecimus.

Huc aliquâ ratione pertinent, quæ in viro quodam contigisse scio, qui caput graviter ad durum obstaculum cadendo alliserat, undè vertiginosus, & capitis dolore vexatus tam diù mansit, donec æruginosa

vomeret; peracto vomitu benè habuit.

Dux fæminæ ex fumo carbonum male mulctatæ, vertiginosæ, nauseabundæ, capite dolentes mansêre, donec dato emetico, bileque multum rejecta, mox à vomitu convalescerent.

Persæpè hypochondria affecta, multâque bile turgida caput afficiunt: nonnunquam verò caput ipsum, aut lapsu, aut alia ratione affectum, efficit ut bilis copiosior in ventriculum essundatur, quæ dein ob sympathiam encephali cum systemate gastrico mor-

with deciments our country

bum capitis alit.

Perscrutanti singulorum hucusquè Narratorum rationes, & eorum quæ paulò post recensebimus, id sottasse satisfaciet, quòd prava materies præcordiorum, non eas solum partes, quibus circumscribitur, sed etiam remotius positas, & consensu quodam, per observationes certo, etsi fors nondum satis explicato, inter se communicantes, afficiat; aut si hoc displicet, id sortè vero simile erit, particulas saburræ resorptas partem, ad quam delatæ hæserint, vellicare, & quacunque ratione malè afficere. Verum sinita vomitorii actione effectus salutaris non rarò citius sequitur, quam ut alibi præterquam in ventriculo mali somitem quæras.

Morbos pectoris à bile ortos superiùs descripsimus.

Superest, ut quæ de eorum frequentia, methodo curandi varià ac periculo mihi constant, exponam.

Persapè occurrunt gravissima peripneumonia ac pleuritides, quæ & symptomatum anomalia, & temporis diuturnitate, quo durant, & efflorescentiis præcipuè miliaribus supervenientibus clarè ostendunt, quòd non ex illà pleuritidum aut peripneumoniarum familia sint, quam Sydenhamus satis certò curari posse asserit, dum vim curationis ferè totam in repetità venæ sectione ponit. Eximius hic observator pleuritides suas rarò in adultis citra jacturam 40 unciarum fanguinis curavit, at occurrunt haud infrequentes pleuritides, quæ facta licet duplo majori sanguinis impensa nihilominus adeò non mitigantur, ut hominem & graviùs affligant, & demum jugulent.

Est cur credam pertinaces hasce pleuritides eas esse, quas nos biliosas appellamus, aut ex utrâque,

biliosa videlicet & inflammatoria, compositas.

Quòd si simplex pleuritis biliosa, aut etiam composita (ita tamen ut levior tantum, eaque secundario nata, phlogofis fit, multum interim prædominante vitio morboque biliofo) fanguinis missionibus sollicitetur, fieri necessario debet, ut, sanguifero systemate depleto, plus materia biliosa, in ventriculo & intestinis hospitantis, transferatur, visque vitæ debilitetur, quo minus inimicas materiæ alienæ particulas excutere valeat, & ipfius ventriculi robur plus æquo imminutum adhuc magis dejiciatur.

Certè longè plures hâc medendi ratione interirent, etsi non pauci intereant, ni errores, per toties repetitas sanguinis missiones, commissi aliqua saltem ex parte corrigerentur. Qui enim ita medicantur, languidam dejectamque vita vim, vesicantium & epifpasticorum stimulo suscitant, copioso potu mellito nitrosoque saburram diluunt: indè aptior resorptioni redditur, totaque successive in sanguinis massam transit, ac demum per varia corporis colatoria lentè difficulterque eliminatur, dum interim æger inter mille mortis propinquæ imagines miserrimam vitam trahit; &, si etiam vim ac diururnitatem morbi superet, non nisi tardè eluctatur,

Oui vera, essentiali ac inflammatoria pleuritide laborat, citò fanatur, nique alia prava prædispositio adsit, citò pristinas vires recuperat, ac recidivis minus subjacet. Huic enim nimium solummodo sibrarum robur folvere, fanguinis copiam demere, ejus confistentiam æquo majorem diluere, & illum sanitatis nimiz excessim ad justam mediocritatem reducere oportet. At verò is qui, ob languentem systematis gastrici œconomiam, sordes diutiùs collectas circumfert, qui profuso per repetitas venæ sectiones vitali latice, ad incitas redactus, per miferrimum à vesicantibus petitum auxilium, id obtinet ut illud pauxillum relicti fanguinis, dissoluti impurique, citatiori suo circuitu, amissi quantitatem suppleat, vitæque tenuissimæ scintillam alat, næ is, inquam, aut nunquam omninò, aut non nisi longissimo post tempore, & exquisitiori artis auxilio, naturaque benignitate singulari, ad pristinam sanitatem redibit. Labefactata corporis compages eum relapsui aut aliis morbis diuturnis magis reddet obnoxium. Quot homines quotidiè videmus, qui morbi acuti sequelas totà sua vità lugent!

Hæc methodus, quæ sanguinis missione repetità copiosaque, potu multo diluente, ac vesicantibus, morbos biliosos tentat, sæpiùs spectata, Medicos non paucos deterruit, ut eandem deseruerint penitùs, atque arripuerint aliam.

Hinc sunt, qui cum una alterave præmissa venæ sectione morbum increscere vident, malignitatem cla-

mant, atque ad antiseptica confugiunt.

Tantam sanguinis jacturam æger hac medendi ratione non patitur, sed medicamentis stimulantibus, atomatisque urgetur: qua re sit ut, quidquid pravæ in primis viis materiæ hæret, id totum intra sanguinis alveum adigatur, cum eoque circumductum per corpus gravia symptomata progignat, donec tandem attenuata subactaque stimulantium vi ad corpotis superficiem deferatur, ibique, dissata tenuiori parte, relicta in extremis vasculis crassiori substantia, exanthemata ac ecthymata producat, utique

critica, sed crisi perquam difficili.

Genesin efflorescentiarum in sordibus systematis gastrici quari ferè semper debere, multorum atque etiam nostris, observationibus convictum videtur. En ideam miliarium, pleuritidi peripneumoniave supervenientium.

Etsi hanc utramque morbis biliosis medendi methodum meritò reprobent quicunque morbi notionem paulò distinctiorem habent, nihilominùs non infrequentes nobis casus oblati sunt, ubi alterutrà opus fuit. Contigit enim subindè, ut morbo bilioso detenti, factis extra Nosocomium jam aliquot venæ sectionibus, ad nos deferrentur. Quod in primis viis alieni tunc restitarat, dato quidem emetico ejectum suit. At multùm intereà ejusdem pravæ materiæ, in communem humorum oceanum delatum, nec emetico, nec purgante revocari denuò poterat. Potione multà diluenda erat absorpta saburra, omniaque corporis colatoria aperta servanda, ita tamen, ut alvus præprimis pronior redderetur ad excipiendum quidquid recrementitii illuc deponeretur.

Quòd si vires vitæ succumbere viderentur, vesicantium, & radicis serpentariæ virginianæ, contraijer-

væ, camphoræ &c. stimulos subdidimus.

Ita & hâc methodo usi sumus, ubi phlogosis juncta primariam attentionem & medelam postulabat; cùm enim instammationi obviàm iretur, increvêre symptomata biliosa, bile dominium in toto jam corpore obtinente. Quo factum, ut emeticum quod ad initium instammatio prohibuerat, seriùs datum nil ampliùs in bilem absorptam potuerit: hìc spem in repudiâta aliàs methodo posuimus.

Symptomata quædam difficiles nobis explicatus admittere sæpiùs videbantur. Sic nulla sæpè primarum viarum affectarum signa apparuêre, quibus consssus emeticum tutò exhibere potuisses: sola aderat paulò frequentior alvi dejectio, pulsus naturali citatior, parùm tamen, & mollitie consuerà: cæterùm & lingua, ut in sanis solet, & bonus assumptorum sapor. Nullum circa ventriculum incommodum, Subindè sa-

cies solummodò prærubra, & oculi scintillantes erant. Hos si missione sanguinis aggressi sumus, gravissimè id tulère: at dato emetico ingens materiæ viridis, slavæ, nigricantis, pultaceæ, moles rejecta, admirationem nobis secit qui sieri possit, ut tanta ejus vistamdiù collecta circa præcordia morari queat, quin luculentiùs præsentiæ suæ signum det.

Habuimus hominem qui, excepto capitis dolore, tremore labii inferioris continuo, modicâ hypochondriorum tensione, ac punctorio, sed levissimo tantum, dolore sub infimis costis spuriis lateris sinistri, nil querebatur. Ternis per intervalla exhibitis emeticis pultem biliosam, eamque magna quantitate cum

levamine vomuit.

Aliqui, ructus acidissimos questi, materiam acido-austeram ac dentes stupefacientem, vomitu rejiciebant. Saburram & odore & sapore acidissimam, austeram, fauces exurentem, colore viridissimam, in Hungaria, cum adulta Æstate sebres biliosæ grassa-

rentur, sæpissimè vidi.

Apparatus crudus, rancidus, amarus, biliosusque, ab assumptis acidis vel acescentibus in acerrimam acido-austera acrimonia speciem degenerat: idque Astate & Autumno, uti suprà notabamus, quo tempore vis coctrix magis languet, frequentiùs accidit quam Vere. At malè indè acidam bilis naturam quis statueret absorbentibus solis corrigendam.

Constat per experimenta Pringliana, partes animales putridas, si vegetabilibus misceantur, fermenti instar agere, & vegetabiles substantias in acido-austeram acrimoniam convertere; undè saburræ acidæ

in his origo explicatur.

Indè fors apta explicatio peti potest illius inter Damnonios epidemicè grassantis colicæ, quam cl. Huxhamus peculiari opusculo descripsit. Alio quoque signo utebamur, quo morbos gastricos, à colluvie materiæ alienæ ortos, à febribus instammatoriis distinximus, si etiam reliqua ferè omnia nos desicerent, urinis scilicet parcis, frequenter missis, profundè slavis, principio morbi statim deponentibus.

Galenus ait comment. 4. de victus rat. part. 43. Quibus principio urinæ & nebulosæ & crassæ existunt, hos, annuentibus cæteris, purgare convenit: quod si urinæ inter initia tenues suerint, tales non purgabis; at, se

videatur, clysterem exhibebis.

Multum interest ut omnia morbi cujuscunque signa colligantur, quæ medentium memoriæ sirmiter inhæreant; nam dum morbus primum nasci incipit, dumque nondum formatus, nondum luculentis characteribus insignitus, sub ambigua adhuc, pluribusque aliis communi forma delitescit, perdifficile sæpe accidit, morbi solummodo inchoantis speciem determinare, eumque mature atque adhuc in herba sussociare.

Hinc nullum nec levissimum signum, quod ad diagnosin horum morborum sieri primum incipientium aliquid conferre potest, unquam negligi debet.

Idem persapè languor corporis, eadem inappetentia, calorisque sensus praternaturalis observatur, sive aliquid prava materia systema gastricum afficiat, etsi ea vix ullum prasentia sua paulò certius signum det; sive verò, in systemate venoso & arterioso, sanguis vel phlogosi vel plethora peccare incaperit. At verò etsi morbus utrinque sub eadem propemodum larva ingrediatur, non erit iditcò indisserens an ventrem purges, vel verò sanguinem mittas. Magnum certè in utramque partem momentum afferes, quidquid secesis, & morbum vel adhuc in cunis jugulabis, vel ut praceps feratur, certò essicies.

Hanc morborum fientium diagnosin Baglivius inter desiderata medica reposuit, Medicosque exhortatur, ut suam quisque symbolam pro locupletenda hâc scien-

tiæ nostræ parte conferat.

Hæc ratio est, quare minutiora quædam paulò scrupulosiùs subindè persequar, omniaque colligenda esse opiner, undè morbi aut complicati, aut latentis, aut inchoantis, incertique ideam, ut phrasi Balloniana utar, venari possimus.

Ardorem thoracis, oppressionem pectoris, tustim-

que, quam in pleuritide ac peripneumonia biliosa observavimus, duplici origine nasci posse suprà innuimus. Scilicet vel ex resorpta, & ad pulmones delata materie aliena, vel ex solo pulmonum cum ventriculo consensu.

Id fortè de biliosis his thoracis morbis aliquâ ratione dici potest, quod Galenus de sebre ardenti scribit comment. 4. aphor. 55. Febrim ardentem sieri novimus, quandò venæ exsiccatæ acres ac biliosos humores ad se traxerint. Nihilominùs cùm sputum sanguinis, quod etiam in hâc biliosa pleuritidum specie subindè occurrit, statim absoluta emetici actione frequenter cesset, multùm quoque consensus poterit.

Id in pueris tusti stomachica laborantibus frequens est, ut gravatus ventriculus pulmones crebra tusti sollicitet, qua ruptis exiguis in pulmone vasculis sanguis prodit. Correcto ventriculo, pulmo quiescit,

& sputum fanguinis cessat.

Hanc sputi sanguinei speciem probè pariter distinguere ab illà oportet, quæ aut sanguinis missione, & emollientibus, utì in inflammationibus pulmonum nonnunquàm accidit, aut etiam roborantibus, utì in iis sit qui ob laxos pulmones cruenta sputant, indiget; cùm utrâque hâc methodo, ea sputi sanguinei species, de quâ agimus, incrementa capiat. Fit tamen, ut veta interdùm pulmonum inflammatio cum spurià hâc specie complicetur, & sputi sanguinei ratio in natura veræ phlogoseos quæri debeat.

Linguam, uti illam in omnibus morbis febrilibus magni fecimus, sic in biliosis maximi, illius Hippocratici memores L. 6. de morbis popularibus sect. 5. Lingua urinam signissicat. Lingua virides cum pallore biliosa. Biliosum autem à pingui: alba à pituità. Lingua concolor attingentibus ipsam humoribus, quapro-

pter per hanc humores cognoscimus.

Observavimus in morbis biliosis à venæ sectione levamen, sed momentaneum haberi, morbumque paulò post validiùs urgere. Sanguinis missio sibras ab acri bilioso vellicatas crispatasque ad exiguum tempus relaxat: at, si venæ, ut Galenus ait, copiosio-

rem bilem attraxerint, morbum augeri necesse est. Mala ab attractà biliofà materie oriri folita, quave nec venæ fectionibus, nec quocunque alio modo, nisi tempestiva emetici exhibitione tolluntur, libro de veteri medecina, Hippocratico penicillo depicta videmus: Cum amaritudo quædam diffusa fuerit, quam bilem flavam appellare solemus, quales statim anxietates, & æfius, & impotentiæ occupent! verum ubi liberati fuerimus ab illa aut sponte, aut per medicamentum, si modo tempestive quid ipsorum siat, manifeste & à doloribus, & à calore liberamur. Quanto autem tempore eadem elevata fuerit, & cruda, & meraca, & intemperata: nulla arte neque dolores, neque sebres sedare possumus. Et quos quidem acuta, acrisque ac æruginosa bilis affligit, quales mox tabies & morsus viscerum, ac pectoris, & desperatio! non sedantur autem hæc, priusquam eadem expurgetur

& prosternatur, & aliis permisceatur.

Momentaneum hoc à fanguinis missione levamen, in juvene, biliofà saburra laborante, nos seduxit, ut morbum alia quam oportebat ratione curaremus. En ejus perbrevem historiam: juvenis 18. annorum, faber ferrarius, 20. Maji ad nos venit. Ante 5 dies vesperi lassitudine, dolore lumborum, pectoris oppressione, dolore punctorio ad sternum afficiebatur. Sitis multa, tussis nulla; frigus internum continuum, & extremorum calores querebatur. Caluit multum, si contrectaretur. Dolor capitis aderat, lingua multum biliofa. Dolor in molli parte hypochondrii finistri. Pulsus celer, fortis, plenus. Nulla alia consueta biliosi apparatus signa. Animus erat, præmissa venæ sectione, die sequenti potionem emeticam propinare. Secta vena est. Sanguis bonus extractus cum infigni levamine, diutius, ac alias folet, persistente. Emeticum omisi, meque in diagnosi deceptum, morbumque, quem pridie biliosum declaraveram, nunc inflammatorium, ob infigne & fatis diuturoum à fanguinis missione levamen, argumento à posteriori, ut aiunt, desumpto, arbitrabar. Sumpsit potum hordeatum cum oximelle, Verum cum exacto

uno die symptomata pectoris multò gravius redirent, eâdem usus medelâ sum, sanguinis scilicet missione, utut longè parciori ac prima vice. Denuò infigne levamen, sed minus diù durans. Accedit sensuum hebetudo, stupor, abdomen dolens, præcipuè hypochondrium sinistrum, gravissima pectoris oppressio, pulsus celerior multò quam in principio. Mens sapè vacillat. Datum emetico-catharticum est, quo multa flava, viridia, ore & alvo ejecta sunt. Post emesin mens nondum ex integro rediit, sed adhuc subdelirat, attamen rariùs mitiùsque quam antea. Dedi tincturam rhei aquosam cum sale medio, ea dosi, quæ alvum servaret apertam, etsi cavebam ne fusior fieret, & vires ægri convelleret. Aliunde noveram, quantum boni afferre paulò laxior alvus soleat eo in casu ubi morbus biliosus prava ad initium methodo curabatur, & cruda systematis gastrici materies sanguinem inquinarat, cum fordium biliosarum, si massam humorum intrârint, aptissimum colatorium alvus sit, quo sensim reducta commodissime eliminantur. Mens intereà rariùs vacillabat ; verum ingentem capitis dolorem querebatur. Oculorum pars alba rubebat ex integro: minor abdominis dolor, minorque oppressio pectoris. Sed cum pulsus mollis, debilisque admodum evaderet, celeritate ferme naturali, lingua, anteà biliosa, aresceret, camphora, radicis serpentariæ virginianæ, contrayervæ, & synapismorum stimulos subdidimus, ut, quidquid extra terminos systematis gastrici situm est & aut visceribus infixum, aut circumductis humoribus permixtum, extricetur. His effectum est: ut mens sapiùs rediret ac anteà, pulsusque vegetiores redderentur, lingua humectaretur &c. Verum cum hypochondriorum meteorismus, dolorque intenderetur, datum denuò emeticum est, quod copiosam bilem multo cum levamine excussit. Ab emesi, secunda vice celebrata, subjunctisque denuò cardiacis mens ex integro, & plena, tardo licet paslu, convalescentia rediit.

Emetici vices purgans pharmacum subite non posse & observatio frequens, & ratio docet. Qui materiem Pars I.

alienam, in ventriculo & partibus illi communicantibus stabulantem, purgante aggreditur, aut nihil agit, aut morbum graviorem reddit: hæc enim cùm ex ventriculo ad inferiora deturbatur, per longissimum intestinorum canalem circumducta, & vasis resorbentibus quàmplurimis adplicata, ab iisdem excipitur, & sanguinem, vitii hucusquè expertem, inficit.

Damnanda ergo praxis est, quæ adeò mollem medicinam facit, ut nunquam emeticum, utut indicatissimum, propinare audeat, sed eccoproticis, veterumque minorativis, sæpiùs & per epicrasin datis, morbum unico emetico jugulandum, persæpè cum

periculo ægri non exiguo, in longum trahit.

His antiquissima observatio suffragatur: bilem enim frequentius tutiusque vomitu vacuari, Hippocrates L. 4. de morbis testatur: quantum quidem in ventriculo, & vesicula inest bilis, quod quidem in ventriculo est, aliquando deorsum exturbatur, plerumque verò in primis diebus vomitur, aut in quatuor, aut in quinque.

Nos à natura ipsa edocti in principio bilem eme-

tico potius quam purgante vacuavimus.

Huc faciunt, quæ L. 7. de morbis popularibus habentur: subpurgandi sunt ventres in morbis, ubi purganda matura suerint; inserni quidem, ubi considisse videris. Signum habes, si non anxii suerint; neque capite gravati, & cùm calores mitissimi, & cùm post exacerbationes cessarint. Superni verò in ipsis exacerbationibus: tunc enim & hi elevantur, cùm anxii & gravati supernis partibus suerint. Proptereà vero in principiis purgandum non est, quoniam sua sponte in his temporibus (vomitu scilicet) expurgantur.

Tutius ergo dari emeticum potest, quam purgans, cum illud in ipsis adeò exacerbationibus exhibere oporteat, hoc non nisi post illas. Propterea verò usum evacuantium in principio morbi supersuum putat, quòd biliosa collectio sua sponte evacuetur. Verum ubi natura, muneris sui velut oblita, salutares hasce evacuationes non ciet, quidni ars natura imitatrix id suppleat, ut idcircò, in exordio morbi, emesis tutò

moveatur; que multoties aliàs cum emolumento ægri

Sponte fit.

Præstantiam emeticorum præ solis purgantibus cl. de Praval in praclara, etsi perbrevi, dissertatione de vomitoriorum usu in peripneumonia putrida (vid. T. II. Disputationum ab III. Hallero collectarum) ita demonstravit, meamque mentem, cum serius in hanc dissertationem inciderem, ea ratione expressir. ut integrum textum non possim non transcribere: antequam facessant ægri vires, ait cl. auctor, nequidem exspectato morbi decremento, cathartica, cathartico-emetica, & ipsamet emetica citò & tutò exhibeamus. Pravis enim nondum evacuatis luxuriantibus fermentis frusiraneum exspectaremus decrementum, in pejus rueret cunctando malum, & certò certius morti occumberet, antequam veræ & genuinæ methodo committi potuisset æger. Ritè ergo præparatus lene catharticum hauriet? Esto, sed uberior viscosaque nimis turget saburra, quam ut catharticis foras amandari queat, sempus urget, in promptu adest auxilium, cathartica emeticis stimulata (granis aliquot tartari stibiati) vel multa quidem aqua dilutas antimonii ipsissimas exhibeamus præparationes, quæ blande & efficaciter purgant; in eo quippe casu excandesceret pectus, plus æquo intensa & agitata sanguinis mole, si simplici leniori cathartico saburræ foras educerentur, hoc præfertim calo eliminatu difficillima.

Pro vomitu concitando usi sumus solutione tartari emetici, juxta normam in dispensatorio Viennensi præscriptam parati: grana quatuor in libra aquæ solvimus, cujus quartam partem singulo horæ quadrante vomituri potabant. Post singulas vomitiones aquam tepidam bibebant, quò faciliùs atque majori cum

emolumento vomant.

Multiplici prærogativa hoc medicamentum præ quovis alio gaudet: numerus vomitionum propemodum in Medici potestate est, cum potio hæc per epicrasin propinetur. Prætered vim emeticam inde, certius quam à quocunque alio vomitorio ac citius experimur. Radix ipecacuanhæ subinde esseta, aut si

Cij

etiam recens sit, non raro mucosis ventriculi sordibus involuta, aut nullum, aut non pro dignitate, aut alium, qui non quærebatur, effectum producit.

Etenim radix hæc non rarò, nullà excitatà emesi, purgantis instar versus alvum ruit. In delicatioribus contigit ut nauseosam radicem vix devoratam fastidiosi rejicerent, & sperato effectu frustrarentur. Tartarus verò emeticus aquà solutus, & hâc methodo exhibitus, etiam delicatissimis tutò datur: vis ejus solvens, attenuans, pulchrè quoque eo in casu convenit ubi mucosa colluvies lateribus ventriculi sir-

miùs adhæret.

Cùm rarissimè accidat, ut solummodò ventriculus gravetur, quin non & intestina aliquid vitiosæ materiæ attraxerint, alia quoque is virtute præstat, cathartica scilicet, ut adeò hac potio cathartico-emetica choleram quasi artificialem cum bonis ægrorum rebus excitet. Lipyriam febrim, quæ ex biliosarum familia est, non solvi, nis superveniente cholera, notavit Hippocrates. Id quod natura, sui conservatrix, salutari molimine nonnunquam sola facit, medicamento nos præstitimus cathartico-emetico. Eâdem solutione tartari emetici, resractà admodum dosi, usi sumus sæpissimè kermetis loco. Kermes aquâ non solubilis, in mixturis pectoralibus nosocomii nostri, minus commode exhibebatur; etiamsi enim vasculum, quo medicamentum continebatur, probè concuteretur, tamen inæqualis erat portio, & sæpè nihil omninò kermetis æger acceperat, donee, cum ultima dosi mixturæ, totam kermetis, in fundo hærentis, portionem hauriret.

Solenne remedium expectorans erat ex aquæ sambuci unc. v. oxym. simpl. & squill. à unc. 1. tart. emet. grij. Si commodè æger ferebat, etiam grana tria addidimus, ut intra 24 horas totum absumatur,

divisum in doses sex.

De præparanda ante vomitum materia id dico, nos plerumquè, ubi emeticum requirebatur, absque prægressis solventibus id dedisse. Tumultuarium hoc videri posset, atque inconsulto sactitatum, ni obser-

vatio frequens nos docuisset id utiliter sieri. Materies plerumquè ex integro mobilis suit, & ad evacuationem parata, aut, si quædam solummodò materiæ
portio soluta, reliqua verò tenax & glutinosa suerat, id saltem obtinebamus, ut, quod mobile suerat,
ejiceretur, reliquiæ verò ipsa vomendi actione, vi
medicamenti attenuante solventeque, aptæ redderentur quò repetità denuò vomitione vacuari quiverint.
Id enim intendebamus ut mali somes quantociùs,
& cum temporis & laborum compendio excutiatur.

Nunquam, aut perrarò, fanguinis missionem emetico præmisimus, ac non nisi præsens aliqua instammatio eam posceret. Præsenti solummodò malo medebamur: nolebamus hominem, utut sanguinis copiam & robur sibrarum insigne ex pulsu aspectuque metiremur, morbo bilioso saborantem vel pauco sanguine privare, ne magis eidem morbo, quem emetico curabamus, obnoxius reddatur. Non sussecrat; quòd æger sanguinis detractionem serre possi, requi-

rebamus etiam illud, ut necessaria sit.

Universim in profundendo vitali latice paulò parciores eramus. Non omnem caloris pranaturalis sensum, non omnem motuni sebrilem à sanguine phlogistico, copioso, orgastico nasci arbitrabamur, observationibus ita docti. Ventriculus, abdomen, injuriis
magis patent, quàm systema sanguineum, & si quid
in hoc vitil sit, plerumquè id secundariò ortum est,
labe à ventriculo & intestinis tractà. Sapiùs in mentem venit illud Celsi L. 2. C. 10. "Sanguinem incisa
vena mitti, novum non est, sed nullum penè morbum
esse in quo non mittatur, novum est "."

In pleuritide, & peripneumonia biliofa, sæpiùs morbo jam in meliùs vergente, diarrhæa supervenerat, ægro perutilis, nisi fors nimiùm susa alvus vires convelleret, & sputa supprimeret: moderation summopetè profuit; hâc enim materies in ventriculo & intestinis restitans, quæ nec vomitu ad initium rejecta, nec resorpta ex integro ad vias secundas transit, multo potu diluente assumpto mobilis sacta, alvum petiit, fortunato utiquè naturæ conamine.

Ciij

Non est hæc illa pleuriticis superveniens, & ab Hippoctate damnata diarrhæa, quæ à pure in pulmonibus jam nato, & ad intestina labente provenit, mortis prænuntia, aut quæ, dùm instammatio latiùs serpens vicinas pulmonibus partes corripit vellicatque, liquidiores sanguinis partes alvo eliminat, restitante interim cruore & per vasa dissiciliùs moto. Hæc ægris perniciosa, à viis secundis oritur sese in primas exonerantibus: illa salutaris, reliquias biliosas everrit.

Alterum est quod cum alvo hâc laxiori plerumquè observatur, sputum videlicet crassum, tenax, glutinosum, cujus excretio æquè utilis ac necessaria est. Hinc alvum sæpè reprimere oportebat, ubi uno alterove die copiosior fuerat, ne expectoratio supprimatur, pulmones à resorptâ materie liberans.

Dedi tunc, optimo cum effectu, singulis horis, pulverem compositum ex grano dimidio kermetis mineralis, & quarta parte grani laudani puri, triti cum pauxillo sacharri, vel etiam omni bihorio pulverem ex eadem laudani quantitate, & grano uno kerme-

tis mineralis præparatum.

Hoc quoque tempore vesicantia egregios essectus præstitere; vis enim cantharidum movens, glutinosa incidens, attenuans, solvens, sputa pulchrè promovebat, quin alvum sollicitarit. Nam cætera expectorantia, alvo per se jam nimiùm lubrica, antequam in sanguinem recepta destinato sini satisfaciant, vim potiùs catharticam exerunt; verùm cantharidum particulæ massam humorum, insalutatis primis viis, subeunt, & sputa promovent.

Hoc scopo si vesicantia adponerentur, locum veficante tentatum nunquam permisi epidermide spoliari, sed ea relicta, & adposito siccante remedio deligatio siebat, dein altera, quin & tertia vice; ac sapius, abicunque commodum videbatur, aliud ve-

ficans adplicari curavi.

Vim illam cantharidum, quâ in totum corpus, atque etiam in pulmones agunt, unice spectans, diuturna loci suppuratione aut peculiari attentione ad

locum quo adplicentur, non egebam.

Quod usum expectorantium concernit, non est eadem apud omnes lex. Nos equidem damnabamus praxin illam; quæ, five in vera essentiali ac inflammatorià pulmonum inflammatione, five in hâc spurià biliosà, aut inflammatorio-biliosà, mox in principio morbi medicamenta moventia ex stibio non abluto, ex kermete minerali, aliaque hujus generis exhibet. Quamdiù enim e. g. in verâ pleuritide phlogosis manet, tamdiù sola viget solvendi, emolliendi, & massam sanguineam minuendi indicatio : verum ubi primum morbi inflammatorii stadium præteriit, discussaque phlogosi, materies mobilis effecta, ob lentorem aut vim vitæ nimis dejectam, sputando educi nequit pulmonesque suo pondere gravat, convenit, medicamento movente, attenuante, stimulante viribus vitæ debilitatis suppetias ferre, ut omnes secretiones & excretiones, que ob morbi vehementiam. diuturnitatem, prægressasque copiosas evacuationes languent, admoto expectorantium stimulo resuscitentur.

Coctionem crisinque die quodam decretorio peragendam, & quacunque huc pertinent, si restrictà magis significatione acceptentur, ut non quavis morbi solutio, quocunque tempore modove sacta, crisis dicatur, ad morbos biliosos attinere non putabamus.

Controversiam de dierum criticorum veritate indè natam existimo, quòd alii in omnibus sebribus acutis dies criticos quessiverint, atque etiam in omnibus observasse putarint, etsi eosdem solum in aliquibus verè observarint: alii verò, cùm in plurimis non observarent, dies criticos ad superstitiosa antiquitatis sigmenta, conclusione latius ac par erat deductà, retulerint.

Morbi febriles, quorum materia, fomesque intra humorum circulantium limites positus est, & circulationis legi subjacet, magna ex parte coctionem, crisinque die critico peragendam admittunt, cum motus cordis & arteriarum, materiam hanc alienam

Civ

intra vasa sanguisera contentam subigat, attenuet, & excretioni, que cocte materie magis convenit,

aptam reddat.

Attamen non omnis omninò aliena materies intra humorum circulum recepta, (utut & subigi, attenuari expellique, id est, coqui, & criticè evacuari debeat) modum diesque ab Hippocrate descriptos observare videtur.

Verior, & observationibus recentiorum stabilita dierum criticorum doctrina erit, si ea unice materix phlogistica in ipso circulante sanguine nata, nec aliunde recepta adaptetur, ut ideò soli morbi inslammatorii certo dierum numero, certove modo judicentur.

In morbis gastricis materies motui cordis & arteriarum exposita non est, sed iners in ventriculo ac intestinis hæret, & vim vitæ subigentem, attenuantem expellentemque non experitur: hinc in sensu saltem strictiori coctio, critica perturbatio, & crisis in morbis hisce locum non habet.

Medicus ipsemet dato solvente, attenuante medicamento, quodve morbi materiem mobilem efficit, naturæ coquentis vices subit, ac, dum somes mali ad excretionem aptus evasit, exhibito aut emetico, aut emetico-cathartico perturbationem criticam crisinque artiscialem facit.

Quemadmodum igitur coctionis, criseosque negotium in morbis inflammatoriis à sola propemodum medicatrice natura provenit, ita in sebribus gastricis id solius propemodum Medici opus est. Is in sebribus inflammatoriis natura solummodo hine inde succurrit, sapissime otiosus tantummodo moliminum ejus spectator est. In gastricis à crudo humorum apparatu oriundis parum natura facit, Medicus plurimum.

Restant aliqua, quæ medentem subinde diù multùmque suspensum tenent, in partesque trahunt varias, biliosane pleuritis sit, an instammatoria, vel verò an ex utraque composita sollicite secum disputantem; non enim ea semper horum morborum ratio est, ut non multa inter se communia habeant, nec

alter alterius persapè speciem præ se ferat.

At gravem ex commisso in diagnosi errore noxam sequi necessum est. Ut ergo secura pleuritidis veræ à spurià diagnosis instituatur, sequentia erunt perpendenda.

difficile id persape accidit, nisi cui quamplurimi agri curandi obveniunt. Hinc epidemias, earum augmentum, statum, decrementum, copiosior plebis agrozantis concursus ad nosocomia quamoptime docet.

Toto hoc verno tempore sordes primarum viarum, febresque indè multiplices oriundæ prædominium obtinebant, etsi hæc ipsa anni pars inslammationibus aliàs infamis, biliosis non rarò phlogosin adsperserit. Hinc regnante hâc epidemiâ edocti, statum primarum viarum attentiùs observabamus, quas ferè semper, quiscunque alius simul morbus fuerit, epidemia edocti, epidemia edocti, epidemia edocti, epidemia edocti, quas ferè semper, quiscunque alius simul morbus fuerit, epidemia edocti, epidemia edocti,

mico hoc vitio laborantes deprehendimus.

Hâc occasione non possum non deprædicare illorum industriam, qui non solum quovis ferè mense in adversaria referre consuevere, quâ sanitate usi homines eo tempore fuerint, quinam dominium habuerint morbi, quinam orti de novo, quinam verò mitiores sacti, quinam cessarint penitus, sed & simulathmospheræ, in quâ vivimus, statum adnotant. Quòd si plures paulò attentiùs singulas hasce res conscriberent, atque quasdam quasi ephemerides componerent, brevì in immensum excresceret observationum numerus, ex quâ tam vasta collectione quidam quasi canones de diverso athmospheræ habitu ad hominum diversam valetudinem deduci possent.

2° Ut in diagnosi pleuritidis vel peripneumoniæ biliosæ non erres, symptomata suprà recensita in morbis hisce thoracis probè oportet memoriæ insixa

habere.

3° Multa docet præcedens valetudinis status. Pleuritis enim vera inflammatoria plerumquè validissimos, & inopinantes aggreditur. Pleuritis verò spuria biliosa lentè progreditur, & à dejecto appetitu, signisque

primas vias affectas denotantibus longo anteà tem-

pore sese monstrat.

4° Frequentior in iis hic morbus deprehenditur, qui victu crudo, uti plebs infima solet, utuntur, quive ventriculo aliàs debili & imbecilli sunt, aut à naturâ temperamentum biliosum nanciscuntur.

hac observatio, quòd dolor in pleuritide, & peripneumonia hac spuria, inter tussiendum respirandumque rarò augeatur, cùm è contrario, qui vera pulmonum instammatione laborant, non tussiant neque
respirent absque insigni pectoris incommodo. Pratereà tussis rarò cruenta est in biliosa pleuritide, nisi
illa validior sit, ut ipso tussiendi conatu aliquid sanguinis exprimatur.

dria, abdomen, & lumbi maxime afficiuntur, non

autem æquè in verâ.

7° Alvus diarrhæica biliosa longo ante morbum tempore non rarò observatur; secus in vera pleuri-

tide, nisi per accidens id fiat.

so Urina non russa, sed slava, vitellinum colorem referens, biliosa, sapè cum sedimento aut mucoso, aut lateritio, vel ante morbum, vel & in ipso pleuritidis biliosa exordio observatur. In verà autem pulmonum instammatione urina russa est, & parca, &

absque sedimento.

9° Febris pleuritidi veræ juncta continua est, cum levi ut plurimum ad vesperam intensione absque intermixtis horripilationibus; at verò febris pleuritidis biliosæ comes ex samilia continuarum remittentium esse solet, ubi aut stato tempore, aut & per incerta intervalla exacerbationes redeunt, sive id quotidiè sive omni tertio, quartove, sive etiam eodem die sæpiùs contingat.

80. Pulsus in verâ pleuritide fortis, durusque est, &, ut Petrus Forestus ait, tactum serrat; at in exquisità, non complicatà, biliosa mollis est, & varia in

variis celeritate.

Perpeniis hisce, consideranda quadam symptomata

sunt, que utrique pleuritidi tum vere, cum & spurie bilioseque ex equo conveniunt, ob eam rationem penitius pernoscenda, quod letali cum eventu medentem sepenumero in errorem inducant. Ea ferè

sequentia sunt:

1° Oris amaror. Oris amarorem in biliosis ferè semper observamus, non tamen ita ut abesse non possit, magnà licet colluvie crudà biliosà primas vias
gravante. Verùm subindè in iis qui bilioso vitio
non laborant, atque in verà pulmonum inflammatione,
hic oris amaror deprehenditur. Hinc serio monendum
est, ne quis nimiùm præcipitatà conclusione ex solo
fermè amarore oris, prædominantem biliosam colluviem adesse statuat, & sunestam ægro medicinam
faciat.

- 2° Symptoma sæpè anceps, & utrique morbo commune, est vomituritio vomitusque. Etenim non infrequenter accidit ut pulmo, verà inslammatione tentatus, proximum diaphragma, ventriculum, & œsophagum in consensum trahat, ac vomendi desiderium, & ipsum adeò vomitum moveat. Hinc quemadmodùm à causa idiopathicà in ipso ventriculo existente vomituritio & vomitus sieri queunt, ita & ventriculus sympathicè nonnunquàm à pulmonibus inslammatis afficitur.
- 3° Ipsa bilis, hoc vomitu spontè excitato, rejecta necdum sufficit ut de pleuritide biliosa concludam, si catera reclament; in omni enim propemodum vomitu, pracipuè paulò vehementiori, bilis in intestina eventriculum exprimitur, vomituque rejicitur, idque etiam in homine cateroquin sanissimo accidit.
- 4° Symptoma fallax sæpè, est rubor faciei genarumque, qui tàm in verâ pleuritide, quàm in spurià biliosaque observatur. Eum observari, in instammatione pulmonum verà, facile captu est, nec ulteriori explicatione indiget. Verùm certa est observatio Ballonii sæpiùs apud ægros nostros confirmata, eos videlicet, quorum ventriculum & intestina crudus apparatus obsidet, subindè pallere quidem, virescereque, persæpè tamen summoperè rubore suf-

fusos esse, ita ut & album oculorum rubeat. Est quoque Hippocratis ipsius observatio, eos, qui facie rubent, aut sanguineos plethoricosque esse, aut, quod huc pertinet, abdomen habere stercoribus, ut ait, vetustis obsessum. Sed neque genarum pallor, & virescens faciei color uni solummodò bilio-

fæ pleuritidi convenit.

Etenim permulti sunt, quorum pulmones veta diraque inflammatio tenet, etsi vultu sint pallidissimo,
oculis semiictericiis, corporisque totius eo colore,
quem graci non exprimendo aliàs vocabulo xxueso
appellavere, ac si diceres, ex pallido virescente.
Serum enim phlogisticum, quod crustam in patella
slavescentem exhibet, agros hosce hoc slavo-viridi
colore pingit. Hinc cavendum ne in diagnosi nos
color faciei seducat.

5° Symptoma in utrâque pleuritide tam verâ quâm spuriâ observari non rarò solitum, sputum cruentum est; etsi id frequentiùs pleuritidem & peripneumoniam veram comitetur. Verùm, si in spuriâ pleuritide tussis assidua validaque thoracem quatiat, si prætereà vasa pulmonum ex prædispositione quâdam sint paulò debiliora laxioraque, ipso validiori tussiendi conatu sanguinis quid ex ruptis vasculis excutitur, eâ prorsus ratione, quâ in tussi pulmonum stomathicâ vehemens motus, sanguinem per os & nares subindè copiosè exprimit.

Vidimus hucusquè, quibus notis in casu dubio Medicus uti debeat, ut morbum pectoris spurium biliosumque ab inflammatorio, pleuritidem biliosame à verâ & phlogistica securius distinguat: dictum prætereà est, quantum intersit ut omnis in hâc diagnosi

error vitetur.

Verum nonnunquam adeò abstrusa mali causa, atque adeò complicata Symptomata sunt, ut tot argumenta pro spuria pleuritide, quot pro vera pugnent. Hoc rerum statu dum Medicus quam partem quodve consilium arripere debeat dubius sluctuat, gravis quæstio nascitur, quid eundem moliri, aux potius non moliri oporteat.

In his angustiis Medici officio, quod parens Medicinæ binis vocabulis, ωτελεείν, η μη βλαπτειν, (prodesse, aut si id nequeat, non nocere) totum circumscripsit, is probè defungetur, qui alteram solum ejus partem, μη βλαπτειν, expleverit. Pauca certè utrique morbo ex æquo conveniunt, eaque sunt:

- 1° Potus copiosi cum melle, aceto & pauco sale medio.
- 2° Frequens clysterum usus, ut intestina à præsente fors cacochylia liberentur.

3° Mora ipsa morbum deteget, evolvetque.

4° Exigua venæ sectio ad uncias IV----VI. utrique non rarò convenit, nam & biliosis subindè sanguinis missio eatenùs prodest, quatenùs spatium majus in systemate venoso & arterioso efficitur, præcipuè ubi febris biliosa valida est, ita ut mali quid àb ipso hoc motu auctiore timeas. Conditio sanguinis detracti, levamen aut nullum, aut momentaneum, morbo posthàc aut mitiùs aut graviùs afficiente, aliquid fortassè suggeret, undè novam possis indicationem venari.

Juvat potiùs hâc, indirecta quidem & incompleta,

quàm nullà aut ancipiti, methodo uti.

Hæc, quæ de pleuritide & peripneumonia spuria biliosa dicta sunt, iis apprime respondent, que magni in arte viri, annosa praxi edocti posteros docuere. Ballonius potiorem pleuritidum partem non venæ sectione, sed iis curandam afferit, quæ gastricum fystema purgant. Ita enim ait: major est pars pleuritidum & dolorum lateris tum à congestione cujusdam excrementi in pulmonem & thoracem, tum ob recurfum tenuioris humoris per orgafmum à ventre inferiore. quam à capite & partibus superioribus, quod diligenter videndum, quoniam plerique non audent purgare & solvere ventrem, & sæpe hoc plus confert, ac phlebotomia; imò tunc sectioni venæ locus non est, nisi forte semel id sit, præsertim si dolores lateris siant hyeme à crudo & frigido humore, in quibus nequaquam sectio venæ convenit. Et paulo post : cum dolores vagabonde tenent nothas costas, & continuatione membranarum attingunt aliquando mammas & partes sterni anteriores, cauté videre oportet, an propter ventris inferioris cacochyliam, à quâ, propter vapores elevatos, dolores surgunt, sensio adsit doloris, an causa ipsa à partibus superioribus pendeat, an verò in thorace ipso sit: vulgò secatur vena, undelibet sit dolor, idque malè. Quis enim nescit si dolor iste agnoscat causam in ventre inseriore, non modò non prodesse phlebotomiam, sed etiam sæpè nocere, quòd attractio siat à partibus inseris, &, si nondùm adsit pleuritis,

ea per venæ sectionem acceleretur.

Pulchrè quoque notat hanc de quâ agimus pleuritidis & peripneumonix speciem inferius, dum ait:
plerique queruntur de dolore pectoris unaque ventriculi, & sesa animam ducere non posse aïunt. Statim
Medicorum quorundam vulgarium opinione ad phlebotomiam concurritur, at nil aut parum prosici declarat rerum exitus. Etenim, si vel cholera, vel diarrhæa succedat, vel purgante sollicitetur alvus, dolores
citò levantur. Sic cacochylia, hypochondriorum obstructio, dolores facit qui maximè adparent, & proseruntur in pectore ob consensum diaphragmatis, & quia
in thorace communis est membrana & lateribus & diaphragmati parte convexa. Choleram, Ballonio laudatam tanquam vetam pleuritidis biliosæ crisin, antimoniali emetico ars naturæ imitatrix movet.

MAIUS.

Mensis hic frigidus, siccus, multoque perslatus vento febrium intermittentium præ reliquis serax suit: suêre & rheumatismi permulti, anginæ, pleu-

ritides copiosæ.

Febres hujus mensis ut plurimum tertianæ suĉre, solventibus & vomitu curatæ, ita ut rarius cortice Peruviano opus suerit, nisi ubi repetitis evacuationibus febris nihilominus perseveraret. Continuæ remittentes morem tertianæ servantes non paucæ visebantur, quæ sumpto solvente medicamento, &

dein emetico, primò intermiserunt, tandem verò penitus cessarunt. Plures habuimus continuas remittentes, quarum exacerbatio nulla certa periodo rediit, omni die, omni 3tio die, atque etiam eodem

die sæpiùs.

Quidam per tres pluresque septimanas de continuo ferè & nunquam intermisso totius corporis horrore frigoreve querebantur, hos solvens quoque medicamentum, subjuncto emetico juvit. Inter continuas remittentes fuerunt quædam, quæ, licet copiosæ sordes biliosæ vomitu rejicerentur, idque etiam iterato, nihilominus nil remiserunt. Id his potissimum accidit, qui præviam debilitatem, aut imbecillem ventriculum ad hunc morbum afferebant, aut à multis jam septimanis continuato horrore, anorexiâ, aliifque à ventriculo gravato oriri folitis symptomatibus conflictabantur, aut qui morbum visceribus jam diutiùs insidentem, stulta quæ inter plebem viget opinione seducti, vino, & continuato quin & aucto corporis exercitio superare contendebant, vel sanguinis missione intempestiva vires potius quam morbum fregêre. His supervenit linguæ siccitas, ariditasque, atque ex affectiones que malignitatem imminere demonstrabant : nihilominus cortex cum camphora eos denuò in vado collocavit.

Observatæ quoque sunt sebres larvatæ, quarum binas ex adversariis meis huc transferam: Chirurgus 22. annorum, coryzam cum natium siccitate, obstructione, ac dolore ad radicem nasi à quatriduo passus ad nos venit, bono habitu plenoque præditus. Pridiè horruisse, dein caluisse præter ordinem, sestam sibi venam suisse narrabat. Manè quo ad nos venit, commodè habuit, pulsus erat celer, sitis pauca, caput grave, odor saporque deperditus, lingua alba. Rubor ingens faciei totius. Datum est decoctum hordei cum oxymelle, jussusque est decocto emolliente tepido naribus attracto membranam schneiderianam somentare. Primo die à meridie apud nos peculiarem capitis gravitatem usque ad mediam ferè noctem experiebatur largo sudore terminatam. Die

fequente cùm & pulsus & corporis habitus sanguinis detractionem exigere viderentur, sacta est venæ sectio; at à meridie circa horam primam frigus, indè dolor ingens, ac serè intolerabilis ad sinum frontalem sinistrum, qui sudore circa horam noctis undecimam siniebatur. Nares siccæ, nullumque aliud in corpore molestum symptoma. Die tertio, stato tempore, prægresso frigore, dolor sævus in sinu frontali dextro rediit, statà itidem hora spontè desinens. Verùm hôc die lingua modicissimè biliosa fuit, os subindè leviter amarescens, ructus rari, sed nonnunquàm amari. Finito paroxysmo datum emeticum est, undè multa, slava viridiaque vomuit. Paroxysmus posthàc nullus rediit. Longo posteà tempore hominem sanum atque ab omni febre immunem vidi.

Juvencula 34 annorum, per tres septimanas appetitum dejectum, frigora cum caloribus alternantia questa, suo consilio venam tundi curavit: at indè pejus habuit. Accessit & dolor capitis, qui à meridie in seram usque noctem multum exacerbabatur cum horrore, æstuque horis promeridianis graviter affligente. Vomituritiones, oris amaror, ructus amari. Sumpto emetico vomuit plurima biliofa, alvufque mota aliquoties est. Die sequenti à meridie rediit dolor capitis ad tempora, item ad verticem capitis cum frigore, sudore frigido per totum corpus, mitior tamen multò quam præcedentibus diebus. Cum ea sumeret quæ alvum redderent modice fluentem, cephalalgia, quæ prioribus diebus ægram crudeliter affligebat, posteà minus diù ac mitiùs urgebat, tandem cortice Peruviano compressa est.

Utraque historia primariam sedem sebrium larvatarum in gastrico systemate locatam esse demonstrat. Quamvis hac juvencula solo emetico curata non suerit, paroxysmum tamen concitatà emesi mitiorem experta est. Quin ipse cortex, juxta mentem cl. Casimiri, medicus non nisi eà ratione sebribus medetur, quòd vi sua roborante, nimiamque ventriculi & intestino-

rum irritabilitatem emendante agat.

Id indè etiam consequitur, in sebribus larvatis non semper

semper in solo cortice quærendum auxilium esse; quemadmodum enim pleræque sebres intermittentes tutò & sat citò, alia methodo quam quæ corticem Peruvianum exhibet, percurantur, sic & larvatæ pleræque hoc antisebrili specisico non indigent, sed aliis medendi modis sat bellè auscultant. Nihilominus ubi sebris sub gravis periculosique symptomatis larva delitescens ipsi adeò vitæ insidias struit, hostem à mænibus propulsare, tepudiatove omni alio incerto auxilio, ad corticem Peruvianum consugere oportet.

Varios rheumatismos observabamus hoc mense: dolebant atrociter articuli majores, carnesque inter

cosdem media.

Non opinantes plerumquè hic morbus corripuit, quin ulla, ut in podagris solet, apepsia præcederet aut stata periodo legeve certa exacerbationes redirent.

Vidimus rheumatismos, quibus nulla comes febris

ibat, paucos licet. Plerisque febris jungebatur.

Dolor vertebras lumborum persapè occupavit, estecitque lumbaginem rheumaticam. Pluribus acetabulum doluit dolore per semoris externam saciem atque crus ad malleolos usque descendente. Ischias erat rheumatica.

Eadem materies rheumatica palpebras, partesque oculo proximas, ipsumque oculum obsidens ophthal-

miam serosam aliquoties fecit.

Ex eadem origine fuere corize, hemicraniæ rheumaticæ, otalgiæ, odontalgiæ, genarum tumores, anginæ, bronchi, sive raucedines, & desluxiones ad pectus, quas Kæt'eξοχην, catarrhos appellant.

Sanavimus dolorem ventriculi rheumaticum, sive gastritidem rheumaticam, itemque in alio ægro rheu-

maticam enteritidem.

Huc quoque pleuritides theumaticæ spectant, quæ hoc tempore frequentissimè visebantur, reliquis anni

temporibus σποραδεσ fuerunt.

In rheumatismo febrili crustam summe phlogisticam in sanguine detracto semper vidimus, eamque tam crassam, ut vix aliquid cruoris, aut subræ partis

Pars I. D

appareret. In quocunque alio morbo inflammatorio, utut gravissimo, minor tenuiorque crusta phlogi-

stica apparebat.

Plures deprehendimus differentias inter eam inflammationem, quæ rheumatismum febrilem; atque eam quæ morbos alios inflammatorios committit, ut alia ideired nobis visa sit inflammatio rheumatica, atque itidem alia, quam genuinam veramque appellare phlogosin possumus.

Discrimen utriusque inflammationis, genuinæ videlicet & spuriæ, multiplici observatione, atque, ut ajunt, à posteriori demonstrabatur, & novis identidem observationibus quotidiè demonstratur; nam

1° Rheumatica inflammatio minus longè periculosa, ut plurimum, est, &, nisi nobilissima viscera occupet, rarò necat: gravior letaliorque inslammatio ge-

nuina est.

2° Inflammatio rheumatica plerumquè benigna refolutione terminatur, etsi multum fortassè temporis
à morbi exordio lapsum sit, neque leges coctionis,
eriseosque observat. Id in rheumatica pleuritide, materie non solos musculos intercostales pleuramque,
sed & ipsos pulmones occupante, constanter observavimus.

3° Etsi encephalo, utpotè visceri cujus integritas ad vitam summoperè necessaria est, rheumatica inflammatio quàm maximè inimica sit, atque illuc delata plerumquè citò occidat, alias tamen non ignobiles partes longè minori cum periculo obsidet, quibus genuina inflammatio non nisi maximo cum vita discrimine inharet. Sic genuina enteritis meritò inter acutissimos morbos recensetur, qua intra paucas non rarò horas enecat. Nos interim rheumaticam ventriculi inflammationem, item aliam intestinorum vidimus, longo utramque durantem tempore, nec gravibus adeò symptomatibus stipatam, ac tandem benignè resolutam, etsi sanguinem emissum crusta adeò crassa obtegeret, ut vix aliquid rubra partis conspiceretur.

4º Genuina inflammasio intra paucos plerumque

dies concluditur, quocunque demum exitu finiatur. Raræ sunt veræ illæ simulque chronicæ inflammationes, de quibus inferius erit dicendi locus. Verum rheumasica ad multas sæpè septimanas producitur, & oppidò rarò sibi relicta intra exiguum tempus terminatur.

5° Rheumatica etsi subinde partem quandam peculiariter infestet, latius tamen ut plurimum diffunditur.

Febrilis rheumatismi diuturnitas, dolorisque vehementia, & motuum omnium impotentia ægros multum excruciarunt. Curato etiam morbo, subinde stupor artuum, minorque ad motum aptitudo remanebant. Unus, alterve licet apyretos dudum esset, atque artus moveret, quemdam tamen ad omnia rebellem doloris sensum experiebatur.

Varia est variorum, in morbo summe dolorisico tædiosoque, medendi methodus, quarum plerasque in usum aliquamdiù traximus, donec, quæ optima videretur, semper posthàc, cæteris repudiatis, reti-

neretur.

Methodum antiphlogisticam Sydenhami, qui eandem ferè ac in verâ pulmonum inflammatione sanguinis quantitatem detraxit, aliaque addidit vi refrigerante donata, etiam nos aliquoties sequebamur. Verùm vim medicationis hujus, mali diuturnitas non tarò elusit, viresque ægrorum citiùs, quàm morbum fregimus. Ægri per multas septimanas immobiles decubuerunt.

Methodi hujus inefficaciam ipsemet Sydenhamus aliquoties expertus à repetitis sanguinis detractionibus abstinuit, aliamque inire viam statuit, ut & sanguini parceretur, atque, quod magis intendebat, ut certiorem brevioremque huic morbo medendi rationem inveniret. Hinc copiosum lactis serum exhibuit, ut eo solo, & similagineo pane æger per multos dies victitaret.

Hac ratione dolentissimi rheumatismi, cum exigua fanguinis jactura & temporis non mediocri compen-

Dij

dio, tam ab ipsomet Sydenhamo, quam ab aliis

quoque multoties percurabantur.

Gastritidem rheumaticam, itemque rheumaticam interitidem, præmissa venæ sectione, & sanguine summè phlogistico educto, solo lactis sero, & tenui diæta sat citò curavimus.

Eos subindè imitabamur, qui variis diaphoreticis multo liquido dilutis corpus replent, & regimine calidiori instituto morbi materiem, per vasculorum exitus in superficie corporis positos, eliminare annituntur. Verum morbi pertinaciam supenumerò non vicimus.

Varià adhuc alià ratione, rebelli malo mederi fategimus, verùm morbus se ipsum potiùs tandem con-

fecisse, quam remediis devictus videbatur.

Ubi topica materiæ rheumaticæ depositio erat, eaque parti cuidam sirmiùs inhæserat, optimo cum successu vesicans quam proximè ad locum dolentem adplicabatur. Sic in ophtalmia serosa, quam ad rheumatismos locales sive topicos pertinere superiùs dixi, vesicans ad tempora positum votis respondit. Hemiteraiam, ortam ex retropressa ophtalmiæ serosæ materia, vesicante penes locum dolentem adplicato cutavimus, quem unguento digestivo, addito pauxillo saponis, diù suentem erosumque servavimus.

Odontalgiam ferosam, sive rheumaticam sanabat satis citò vesicans ad angulum maxillæ positum; hoc enim loco nervus maxillam subintrans, qui suos ramulos ad radices dentium dimittit, sero rheumatico vellicatus lacessitusque, cantharidibus adplicatis, li-

berabatur.

Anginas, utut graves, ortas à rheumate, aut sinapissimus, aut vesicans toti collo anteriori adplicatum, insigniter mitigavit, & abolitam deglutiendi facultatem intra horas non multas restituit.

Dignus notatu morbus erat pleuritis rheumatica, five symptomata, sive methodum medendi spectes.

Signa-diagnostica collegimus sequentia.

1º Plerumque præcedebant artuum sive superiorum sive inferiorum dolores lacerantes, rheumatici. 2º Hiipsi dolores artuum, pleuritidem sæpenumerò comitabantur.

3º Pleuritis hæc incæpit subindè absque horrore, aut cum frigore non diù durante & levi, ubi vera pleuritis valido ut plurimum aliquot horarum rigore tragædiam ordiebatur.

4° Statim dolor lateris cum levi illo horrore se monstrabat; cum è contrario dolor punctorius in genuina pleuritide primum post aliquor horas à va

lido illo rigore supervenerit.

5° Dolor in pleuritide rheumatica ad præcordia, ad abdomen, ad totum sæpè thoracem, ad locum interscapularem se extendebat; in genuina verò pleuritide dolor intra arctius spatium concludebatur.

6º Dolor pleutitidis theumaticæ sæpè ab uno loco in alium migrabat: stabilior is erat in genuina pleu-

ritide.

7º Attactum locorum dolentium persapè non ferebant in rheumatica pleuritide; contrarium in genuina.

8º Plerumquè in rheumatica sano lateri facilius;

in genuina verò eidem difficilius incumbebant.

9° Sensus oppressionis difficilisque spirationis aut nullus, aut perquam exiguus in rheumatica; luculentior in vera pleuritide.

100 Lingua, fauces, in rheumatica albæ mucofx-

que ut plurimum erant; ficcæ in genuinâ.

fquallor, urinæ ruffæ, perpaucæ, alvus exigua in genuina; nihil horum verò symptomatum, aut saltem

longè minus occurrit in rheumatica pleuritide.

pleuritides genuinæ sæpè in initio siccæ & absque sputo suerunt: perrarò sputabant mucosa, crocea, sanguinea; pleuritides verò rheumaticæ rarissimè siccæ erant, sed tussis tenuit, sputaque mucosa, glutinosa, sanguine striata, idque mox in morbi principio. Sanguis in utrâque pleuritidis specie summè phlogisticus, hoc solo discrimine, quòd in pleuritide rheumatica crusta suerit crassior ut plurimum, majorque, ita ut parum aut nihil fermè nonnunquam

crassamenti adparuerit. In genuina pleuritide crusta plerumquè contrahebatur simbriis circumcircà assur-

gentibus.

periculo decurrebat, crisi diebus criticis peragendæ & perturbationi criticæ subjecta; etsi verò pleuritis rheumatica sputis & urina solvatur, nullam tamen certam legem natura observabat, juxta quam hæc morbi solutio contingeret. Non rarò exortis sudoribus solvebatur.

Sedes inflammationis rheumaticæ in hâc pleuritidis specie, in pleurâ, musculis intercostalibus, ipsis quoque pulmonibus suit; hos enim ab inflammatione rheumaticâ assectos esse demonstrabant sputa san-

guinea.

Sectum nuper cadaver est hominis pleuritide rheumatica laborantis, cui portio materix rheumaticx,
ad cerebtum ejusque meninges delata, phrenitidem
& mortem citam attulit. Si ex unica hac cadaveris
sectione concludi de statu pulmonum, inflammatione
rheumatica laborantium, quid possit, statuendum erit
pulmones rheumatica inflammatione assectos, si in
cadavere dissecentur, aliquam duritiem cultro opponere, minorem tamen ac si vera & genuina inflammatione laborassent.

Pulmones verè inflammati hepatis substantiam duritie in dissecando amulantur, coloremque latè roseum exhibent. Pratereà particula indè abscissa & aqua injecta fundum petit. Verùm pulmo rheumaticorum in aqua aut omninò non subsidet, aut difficiliùs, tardiùsque. Colore naturali est, ita tamen, ut roseis hinc indè filamentis intertextus adpareat. Cura con-

fistebat

1º In venæ sectione una vel pluribus, prout cir-

2º In potu emolliente, nitroso, tepido.

3º In adplicatione matura vesicantium ad locum dolentem, vel etiam quemcunque alium: subinde sola antiphlogistica methodus suffecit, quin vesicantium necessitas fuerit. Verum ubi doloris acerbitas

(ea enim persæpè multò gravior est quam in genuina pleuritide) venæ sectionibus non mitigabatur, vestcans latum ad locum dolentem, vel inter scapulas &c. adplicatum brevi dolorem omnem abstersit. Vix tres horæ quadrantes ab admoto emplastro vesticante labebantur, cum jam doloris expersem se æger diceret. Hinc adparet, ab resorpto vesicantium acri stimulo potius quam à diuturna loci assecti erosione levamen hoc suisse repetendum. Num sinapismi eadem vi gaudeant, necdum experimento constat.

In rheumatica pleuritide, fracto morbi impetu, sputis verò necdum satis attenuatis, kennes egregios

effectus produxit.

In exhibendo kermete minerali, itemque in propinandis quibuscunque expectorantibus ex classe mineralium, non præmature agendum censuimus. Rebus enim jam in vado propemodum positis, medicamentum expectorans, maturius ac par est exhibitum, novos febriles motus, venæ sectione componen-

dos, aliquoties excitabat.

Hæc morbi curatio suit, quoties is simplex, nullique alteri jungebatur. Verum evenit non rato, ut
biliosa simul colluvies adfuerit & pleuritidem biliosorheumaticam produxerit. Hoc in casu expendendum
erat, quodnam in corpore vitium, rheumaticum, an
verò biliosum, magis urgeret: undè modò huic,
modò illi occurrebatur, & methodus pariter composita adhibebatur.

Pleuritidem rheumaticam cum genuina pleuritide complicari, atque in hanc abire aliquoties vidimus.

Litem inter auctores Medicos de usu vesicantium in pleuritide agitatam componi modò posse existimo, si ea veræ pleuritidi, eique adhuc crudæ noxia dicantur; alteri verò, rheumaticæ, prosicua. Atque id adcurata praxis constanter probat.

Est fortasse, qui reponat, nunquam suisse in controversiam adductum, utrum vesicans pleuritidi rheumatica medeatur, id enim ab omni avo in confesso suisse, verum litem in eo verti, an in vera, instam-

D iv

matorià, & essentiali prosit aut noceat? sed respondeo : eam, quam appello rheumaticam, aptè quident in scholis ab inflammatoria diversam statui docerique; penes lectos autem agrorum sapenumerò utramque non fine gravi ægrotantium noxâ confundi, cùm & in rheumatica persapè febris valida, dolor lateris atrox, cateraque symptomata tam accurate veram ac inflammatoriam æmulentur, ut error confusionis facillimus sit, & quotidianus. Sed an adeò difficilis cognitu utriusque pleuritidis ab. se invicem distinctio est, ut exercitatis etiam in Arte viris imposuerit toties imponatque quotidie? non dignoverint practici inflammationem ab rheumate? id equidem ita esse, ex symptomatibus utriusque morbi-vix dissimilibus, atque ex Sydenhamo, uti mox ostendam, certò liquet. Etenim capite V. ad propositum nostrum apprimè faciente, quam facile utraque pleuritis pro una eademque habeatur, quid ex hoc errore detrimenti, quæ medendi indicata methodus sit, luculenter docet, ubi constitutionem adulti Autumni, Hyemisque subingredientis sequenti ratione describit: » cum tempestas placida ac tepens, imò verò Æstav tis fimillima, præter folitum ad postremos usque " Octobris dies perseveraret anno 1675, eam verò » mox exciperet alia multum diversa, frigida scili-» cet atque humida subitò ingruens, tusses ubiquè » numerofiores graffabantur quam alio quovis, quod » memini, tempore, nemini ferè parcentes. Quem-» admodum tuffis constitutioni opitulabatur in febre » producenda, ita etiam febris occasionem ex tusti » natam arripiens, jam pleuram ac pulmones haud » aliter invadebat ac caput invaferat, vel feptimana » illa, quæ harum tuffium exortum fuerat prægreffa, » quæ tam improvisa symptomatum mutatio non-» nullis, qui minus diligenter adverterant animum, » ansam præbuit, febrem hanc pro pleuritide essen-» tiali, aut essentiali peripneumonia habendi, licet » eadem omnino illa maneret atque fuerat per in-» tegram hanc constitutionem. Et quantumvis lateris » dolor punctorius , spirandi difficultas , color detracti

5 fanguinis, & reliqua signa pleuritidi familiaria, » essentialem pleuresin subasse innuerent, non aliam » tamen medendi methodum postulavit hic morbus, » quàm quæ sebri hujus constitutionis quadrabat, » ab illà vero, quæ veræ pleuritidi conveniebat, » abhorrebat admodum «.

Jam verò hanc Sydenhami pleuritidem eandem fuisse cum rheumatica nostra, methodum medendi æquè eandem, sydenhamiana cum nostris conferenti liquidò constabit. Tota enim curatio apto tegimine, una, rarò repetità sanguinis missione, & epispastico nuchæ adplicato absolvebatur. Hac ratione symptomata universa placidè solebant evanescere, cum, qui morbum serocius atque hostili manu adgrediebantur, ingenti remediorum molimine bellum inferentes, vel suos ægros amitterent, vel saltem phlebotomia, sæpiùs repetità quam vel postulabat morbi genius, vel & tutò serebat, eorundem vitam redimere cogerentur.

Hinc rationes ex theoria ab egregio, plurimumque de re medica merito, Trallesto petita veram utiquè pleuritidem concernunt; verium eas ad rheumaticam, utut aquè periculosam, aquè laboriosam difficilemque, & sapè non nisi ab oculatissimo à vera & essentiali internoscendam; adplicatas resutat certa indubitataque experientia. Nescimus equidem adaquatas rationes, quare, sebre licet & hic prafente & subindè validissimà, vesscans, stimulantissimum remedium, in pleuritide rheumatica dolorem tollat, sebrimque: at verò ratiunculas nostras, utut perpulchras, silere sida rerum, aliter ac ratiocinabamur se habentium, observatio jubet.

Sed quomodo cantharidum stimulus cum crusta illa phlogistica, huic pleuritidis speciei praprimis propria ut ejus crassaties ad signa diagnostica pertineat, concordat? quomodo acerrimum hoc & summoperè movens remedium cum sebre convenit? Novimus has dissicultates, quas aliis enodandas relinquimus, contenti utramque speciem pleuritidis benè distinxisse, aptamque utrique medelam adhibuisse.

Pleuritides ab eximio Pringlio observatæ curatæ

que, præsentem in hoc morbo vesicantium opens indubiam reddunt. Sed has ex tribu rheumaticarum fuisse, ea, que ex ipso preclaro auctore referam, convincunt. Etenim morbus hic anno 1743. in Belgio, tempore verno, noctibus adhuc frigidis, nebulosis, sole verò interdiù paulò magis calente amænoque, alterna frigoris calorisque commutatione, commoratione sub tentoriis, loco videlicet humido erectis, in milites saviit. Plurimi fucre pleuritici & peripneumonici, nec multo minor rheumatismo laborantium copia, ut hinc, ex ipso æquali propemodum, & rheumate & affectis pulmonibus decumbentium numero, utriusque morbi affinitatem conspicere liceat.

Prætereà dolor pleuriticus sæpè adeò extendebatur, ut inflammationem viscerum abdominalium mentiretur. Pringle S. 4. edit. germanic. Vesicantia in morbi initio statim post primam sanguinis missionem, imò & priusquam ea instituta fuisset, modo paulo post subjungeretur, adplicabantur. Dolore hac ratione sublato, consultum videbatur, alteram phlebotomiam celebrare, nisi fors obortus sudor dolorem solverit, ubi nulla amplius remediorum necessitas supererat. Idem ibid.

Hucusquè recensita cum meâ hujus pleuritidis descriptione bellè congruunt, morbique genium declarant, atque usum cantharidum præstantem tot inter ægros, observante egregio Pringlio, cuicunque demum hypothesi contrariæ superiorem faciunt. Id adhuc addo, cl. auctorem fedem mali non in pleura, fed in pulmonibus statuere, sectionibus Morgagnii

& Halleri convictum.

En jam canones circa usum vesicantium in pleuri-

tide observandos:

1 mus Vesicantia in pleuritide rheumatica, fermè specifica sunt, debentque mox in morbi principio adplicari, præmisså sanguinis missione, subindè & iterata.

2 dus Suppuratio post excitatam vesiculam excitari non debet; hinc epidermis non auferatur. Medicamenta suppurationem excitantia dolores inanes faciunt, &

febrim augent; non enim suppuratio, sed stimulus

vesicantium prodest.

3tius Vim cantharidum medicatricem experiuntur ægri, cuicunque corporis parti vesicans adplicetur. Præplacet tamen locus inter scapulas medius. Sedes enim hujus pleuritidis pulmo est, aut membrana pulmonem vestiens, uti suprà ostensum.

4tus Vesicantia pleuritidem veram, atque inflammatoriam exacerbant: hinc quamdiù phlogosis viget

ab iisdem omnino abstinendum.

5^{tus} Neque, instituta una alterave phlebotomia in pleuritide inslammatoria, confugiendum mox ad vesicantia est. Atque ut paucis dicam, quamdiù aliqua adhuc inslammatio adest, etsi ea ob celebratas sanguinis missiones à suo vigore multum remiserit, quinimò, quamdiù vel prudens suspicio metusque est ne denuò phlogosis recrudescat, vesicantia periculosa sunt.

Gus Quòd si verò fracta penitùs phlogoseos vis sit: si præcedens ægrotantis conditio in statum contrarium, nimia scilicet sibrarum elasticitas tensioque in laxitatem, humorum instammatoria densitas in lentorem oppositum frigidumque, eorundemque abundantia in penuriam abiverit: si prætereà expectorandæ materiæ copia pulmones inundet opprimatque, aut ejusdem visciditas eos infarciat, vis dejecta vitæ anacatharsi haud sufficiat, vesicantia palmare auxilium suppeditabunt.

7^{mus} In pleuritide & peripneumonia biliosa, cantharides, antequam gastricum systema repurgatum sit, nocent. Etenim sudores noxios movent, alvum tardiorem reddunt, & materiam circa præcordia hærentem intra humorum circulantium territorium pro-

pellunt.

8^{vus} Si verò, vacuato ventriculo & intestinis, tenax illud viscidumque sputum, uti in pleutitide biliosa sieri assolet, dissicilem anacatharsin faciat, potus largus, calidus, mitiori stimulo aromatico armatus, & adplicata simul vesicantia omnem paginam absolvunt. Rheumatismos febriles ad lumbos sæpè, ad cos sam, & femur sæpissimè curavimus. Adest dolor ad acetabulum, & motûs impotentia. Dolor hic per semur externum ad caput sibulæ usque, quin etiam ad malleolum decurrit. Subindè & lumbi, & inguina dolent. Nonnunquàm nullus dolor, sed semoris stupor, & gradiendi impotentia vexat. Hoc in casu ad caput sibulæ, sive ad externam genu partem methodo Cottuniana latum vesicans adplicabatur cum insigni emolumento. Aliquoties vesicans acetabulo admovebatur. Dabantur lenia diaphorerica ex sambuco & stibio diaphoretico non abluto: loca vesicantibus tentata, diù sluentia conservabantur: hunc in suem unguentum digestivum cum pauxillo saponis illitum est. Eadem methodus in lumbagine rheumatica profuir.

Aliam rheumatismi speciem, superius jam explicatam, etiam hoc mense sed multo rarius vidimus, ubi colluvies biliosa systema gastricum occuparat.

Habuimus quosdam his artuum dotoribus affectos & febrientes, qui omnes biliosi apparatus notas exhibuêre, ubi dato emetico, & cacochylia biliosa re-

jecta, dolores arruum illico evanuerunt.

Hanc speciem rheumatismi, biliosam scilicet, à resorptis particulis actibus è ventriculo, & ad artus depositis ibique nervos vellicantibus, ortam frequenter in febribus biliosis, autumnalibus, diuturnisque observari tunc imprimis, quando ex pramaturo corticis usu sufflaminantur, & materiæ debita præparatio evacuatiove prægressa non est, suprà jam diximus. Id adhuc præcedentibus addo, ægrum intempestivà corticis Peruviani exhibitione curatum, utut à febre liberum, chronicis tamen artuum doloribus, eoque morbo vexari, quem Sydenhamus rheumatifmum scorbuticum appellavit, quemve ex nimis diuturno corticis hujus usu provenire arbitrabatur. Verum non cortex, sed usus ejus præmaturus, ante requisitam materiæ febrilis coctionem & evacuationem, hosce rheumaticos dolores genuit,

JUNIUS.

Mense hoc, constitutio aëris moderatè calida siccave suit: sed ventis frigidis sermè quotidiè agitata, undè sactum, ut quiescente vento, corpora facilè in sudores solverentur, eodem denuò revertente,

compressos.

Initio hujus mensis ad medium usque, continuæ remittentes tertianæ, & quædam quotidianæ frequentes suêre, quæ serè omnes emetico, solventibus, & eccoproticis per epicrasin propinatis obedivêre. Paucissimæ, malignitatem minatæ, cortice Peruviano sanabantur. A medio serè mense ad ejusdem sinem usque, pleuritides peripneumoniæve biliosæ rariùs visæ sunt, copiosiores verò theumaticæ. Rheumatismi universales, ischiades, plures ac aliàs, comparuêre. Mense quoque ad sinem vergente, quibusdam morbo bilioso laborantibus petechiæ supervenerunt, quarum eruptio morbum neque graviorem, neque faciliorem reddebat.

Etsi veræ pulmonum inslammationes non hoc solum mense: sed & toto hoc verno tempore solito tarius viderentur, nihilominus cum pleuritidem bilioso inslammatoriam, sive pleuritidem veram & essentialem, cum vitio primarum viarum bilioso juncam, multarumque feracem observationum curavetimus, juvat ejusdem historiam referre.

Vidua annos 55. nata, quæ integrà à longo jam tempore sapitate fruebatur, die 14ta Junii circa vesperas horret per aliquot horas, dein æstuat, sitit

magnoperè : nox inquieta.

Alterâ die (15th) mitiùs æstuanti, circa meridiem pectus opprimitur, latusque dextrum, à costis spuriis ad mammam, more pleuritico dolet. Tussitatio frequens, sputa nulla, laboriosa respiratio, atque cubandi in latus dolens difficultas summa. Sanguis mox eductus ex brachio est: crusta summè phlogistica, & oppressionis levamen, brevì tamen evanidum; rediit enim & dolor lateris, & oppressio pedium; rediit enim & dolor lateris, & oppressio pedium;

ctoris paulò post. Eà velperà denuò horruit mitius

minusque diù ac pridiè: æstus: nox anxia.

Die 16tà, mané eadem. Sputa nunc mucosa, sanguine tincta. Fit denuò venæ sectio : sanguis idem, & idem levamen. Vesperi horror. Nox, uti pridie.

Die 17ma, manè eadem omnia. Ad meridiem dolor, tussis, & oppressio augentur. Sputa jam nulla.

Vesperi horror: astus. Nox ut anteà.

Die 18và, ægra mitiùs per omnia se habere asserit : tussitat : sputat mucosa, flava. Latus non dolet, & faciliùs in latus antè dolens cubat. Levis vesperi

horripilatio: nox quietior.

Die 19na, ad nosocomium deportatur. Dolor lateris vix ullus, nullus oppressi pectoris sensus. Cubatus in omnem partem facilis. Tuffis rara: sputa pauca, mucosa, flavescentia: pulsus naturali modice celerior, subdurus; lingua biliosa: sicis multa, sapor bonus : alvus hucusquè facilis. Non appetit. Capite non dolet : moderate calet : animus præsens, & alacer: prompta responsio: actorum adcurata narratio, facilisque, quamcunque in partem vellet, conversio. Vis musculorum, quasi mediocriter ægrotanti, aut sanæ propemodum. Respiratio, utut ipsimet ægræ facilis videbatur, citissima tamen, & abdomine potiùs quam thorace peragebatur. Instituta sanguinis missio: ingens crusta. Potus antiphlogistici copiosi. Exigua emendatio. Nulla vesperi horripilatio. Somni turbati.

Die 20ma, nihil incommodi queritur. Omnia uti pridie : pulsus solum fortior, pleniorque hesterno. Respiratio citissima, solo fermè abdomine peracta: fit venæ sectio: sanguinis crusta phlogistica tanta est, ut vix aliquid cruoris appareat. Levamen exiguum. Circa meridiem pectus sibi opprimi queritur : genæ intensiùs rubent, cita & parva respiratio cum intercurrente levi per intervalla animi deliquio. Hinc indè parvæ in pectore petechiæ colore roseo conspiciuntur. Denuò sanguis mittitur à meridie, atque iterum vesperi, unde melior aliquantum respiratio

fiebat : somni noctu longiores,

Die 21ma Junii, omnia ut heri vesperi. Sed cum spirandi dissicultas denuò inciperet, pulsusque semper pleni, fortes & subduri, etsi magna identidem sanguinis copia demeretur, persisterent, binæ hoc die venæ sectiones institutæ sunt, & adplicatum ad pectus vesicans est. Crusta phlogistica eadem. Vesperi larga diaphoresis, & respiratio multò quàm hucusquè melior. Somnus tranquillus, protractus.

Die 22th Junii, cùm diem morbi octavum agit, diaphoresis heri cœpta continuat. Urina per totum morbi decursum tenuis, atque ex russo crocea, nunc citrina est. Pulsus, qui, toto morbi tempore naturalibus non multum celeriores, pleni tamen & subduri suêre, nil modò vitii habent. Paucissimæ petechiæ: alvus hodiè sæpè mota suaptè est. Sputa vix

ulla, & respiratio emendata: nox bona.

Die 23tia, continuat diaphoresis, alvus cocta, frequenter sua sponte mota; cætera ut heri. Nox bona.

Die 24ta, larga diaphoresis; per omnia benè habet.

Die 25th Junii, mane nulla diaphoresis, oris amaror, sitis magna: à meridie alvus denuo sponte suit: nox bona.

Die sequenti cum adhue aliquoties sponte dejiceret, oris amaror & sitis disparuêre, atque inde nil amplius molestiæ passa, recuperatis brevi viribus à nobis sana discessit.

En periculosam pulmonum inflammationem vitio

bilioso systematis gastrici stipatam.

Vere exacto, sub exordium Æstatis, morbi instammatorii sensim pedem quotannis retrahunt, desertamque ab iis stationem biliosi occupant. Hoc serè tempore, quod utramque hanc anni partem, Ver scilicet & Æstatem, nectit, mixtum quoddam morborum genus plerumquè dominatur, ex verna phlogosi & bile æstiva compositum. Medendum utrique malo est, sed illi promptiùs quod graviùs urget.

Hinc omnem propemodum in solvenda pulmonum inflammatione operam consumsimus, crudam ventri-

culi colluviem, qua modum non excedebat, copioso

potu enervantes.

Transitum pleuritidis in peripneumoniam malum esse Hyppocrates asserit, & assertum hoc observatio comprobavit. Cum enim inslammatio pulmonum, quæ & pleuritidi & peripneumoniæ ex æquo convenit, altiùs penetraret, dissicilisque per hoc viscum humorum, circuitus sanguinis, à capite resluxum moraretur, rubuêre genæ, respirationem abdomen peregit, immoto thorace, pressumque ab accumulato humore cerebrum doloris sensum, præsente licet ejusdem causa, abstulit. Hinc pleuritidem eousquè intensam, ut omnis molesta sensatio cerebro laborante pereat, cum periculo in peripneumoniam abiisse Hippocrates jure dixit.

Mentis præsentia, alacritas insolita, præteritorum exacta memoria, & narratio prompta cum insolita quadam, etsi ad rem adcurate pertinente, loquacitate, attentum Medicum adeò non decipit, ut hoc ipso insido levamine de gravissimo periculo admonitus, perniciem ægri jugulo intentatam, universo ar-

tis apparatu quantociùs avertere connitatur.

Insidum id levamen esse præcipuè respiratio docuit, quam maxime ac ferè unice in morbis pectoris observandam Baglivius voluit. Hæc, si prava suerit, time semper, etsi omnia reliqua eventus ex-

optatos portendant.

Inito calculo, septuaginta sanguinis unciæ, iteratis venæ sectionibus, eductæ sunt; copiosi potus ex decocto hordei, & oxymelle propinabantur. Regimen universim frigidissimum suit: nihilominus perechiæ, etsi paucæ, comparuêre. An ergo petechialis eruptio soli regimini calido debetur, & prava artis pravæ progenies est?

JULIUS.

Ineunte Julio, minor atmosphæram calor, quin & frigus tenuit, ac pro hujus temporis ratione aliàs solet. Circa medium; aër incaluit, at neque hic juxta

fuxta motem aliis annis solennem. Ultimi mensis dies ejusdem principio respondebant. Fructus horæi pau-

ci, infipidi.

Febris hoc mense inter infimam plebem sæpiùs ac præteritis mensibus apparuit, quam malignam, & petechialem ab efflorescentiis petechialibus, aut petechizantem appellant, ob id, quod, etsi ægros persæpè nullo exanthemate pingat, eadem nihilominus ratione decurrat, & iisdem cæteroquin sympto-

matibus stipetur.

Quæ circa febres exanthematicas, aliasque congeneres observavi, in futura tempora rejeci, donec lectis collectisque aliorum, quæ huc faciunt, ac inter se & cum meis comparatis observationibus, cum tam multiplex hasce febres contemplandi occasio in eo populi ad hosce Nosocomium affluxu sese quotidiè offerat, limatins quid dare potuero, quodve, in tantà opinionum circa hanc rem tamque ancipiti varietate, in emolumentum artis & miserorum Mortalium cedere queat.

PLEURITIS OCCULTA SIVE LATENS.

Morbus est, aut potius morbi cujusdam gravioris fomes perpetuus, quem Baglivius pleuritidem, aut peripneumoniam latentem appellat. Hanc cum initio hujus mensis aliquoties, & ferè solitò frequentius

viderim, breviter delineandam censui.

Cognitu non rarò difficilis hic morbus est, quòd characteribus formatæ jam, veræque pleuritidis aut peripneumoniæ maximam partem destituatur. Febris nulla prorsus plerumque est; decubitus in utrumque latus aut facilis, aut non multum molestus Tussicula tara, ficca, aut cum sputis paucis, coctis, mucosis. Lingua modicissime albescens, sitis nulla, oppressio pectoris non nisi in motu corporis, appetitus vigens, nulli febriles per intervalla motus, aut exigui. Nihilominus malum hoc si negligatur, aut in formatam gravemque, & universaliorem pulmonum inflammationem exfurgit, aut quod pluries fit, in pul-

Pars I.

monum indurationes abit, atque tubercula producit, aut, quod æquè frequenter contingit, in phthi-

fin terminatur.

Plures sunt phthisici ex neglectà exiguà hâc pleuritide, quam ex sæviori graviorique pulmonum inflammatione facti, non quod major in phthisin hujus morbi proclivitas sit, sed, quòd aut prava tractetur methodo, aut curæ indignus habeatur, negligaturque.

Detegitur hæc occulta pleuritis aut peripneumonia

Ex descriptis superius symptomatibus.

2º Si æger modò in hoc, modò in alterum latus sese convertere jubeatur, atque attendere, num quilibet decubitus æquè ipsi facilis sit : num fors uni lateri incumbens tussitare debeat : num angustiorem ipsi, difficilioremque sieri spiritum in hoc potius situ, quàm in alio experiatur.

3º Æger jubeatur fortius inspirare, exploreturque num is inter respirandum aliquid in pectore incommodi, aliquem dolorem punctorium, ardorem,

pressionemque sentiat.

4º Data opera validiùs aliquoties in vario corporis positu tussitet, & attendat, num quid molesti, pungentis, ardentis, prementisque doloris sentiat.

5° Status ægri prægressus diligenter examinetur. Sunt enim morbi, qui hasce pleuritides occultas & peripneumorias sæpissimè post se relinquunt. Nam

1º Post veram & essentialem pleuritidem, eamque debitè curatam, judicatamque, nihilominùs restitat nonnunquam aliquid in thorace incommodi, ea ratione, qua paulò antè dixi. Nulla interim febris adest, & perfecta adesse sanitas videtur, si exiguum illud molestæ sensationis excipias, ob quam, postquam reconvaluerint jam ex morbo, data quacunque occasione relapsus denuò in peripneumoniam aut pleuritidem fit; nam leve hoc post pleuritidem incomodum rariùs ab adhæsionibus novis pulmonum cum pleura, frequentissimè verò à superstite exiguâ phlogosi, particulam pulmonis pertinaciùs occupante, deduci posse videtur. Hinc ejusmodi ægri, etsi à morbo restituti, perpetuum tamen novarum pleuritidum fomitem intra thoracem fovent.

2º Post rheumatismos sebriles, ac inslammatorios, post pleuritides, ac peripneumonias rheumaticas idem accidit.

3° Sunt, qui prægresso catharro, per multas sepatimanas, quin & menses, levi alterutrius lateris do-lore, ardore, quodam licet exiguo oppressionis sensu, sputis non purulentis, sed puriformibus coctisque vexantur, quin proptereà decumbant. Hos levior hæc & occulta Baglivii pleuritis ac peripneumonia afficit.

4º Qui pulmones tuberculis obsitos habent, si quâcunque ex occasione incaluerint, vino, motu, sole, atque circuitum humorum incitârint, his sæpè unum alterumve tuberculum inslammatur, quin proptereà febre, universali totumque corpus prehen-

dente, corripiantur.

Diagnosin ex hucusquè dictis formare facilè est. Est scilicet levis inflammatio particulæ solum pulmonis, quæ diù latere non rarò potest, quin proptere eà noto quodam phlogoseon exitu terminetur. Certum enim est, dari morbos inflammatorios etiam chronicos, phlegmonem veram sed chronicam, quæ diuturno tempore cruda persistit, antequàm vel benignè resolvatut, vel in suppurationem abeat, vel induretur, vel gangrænescat.

Prognosin quod spectat, id sciendum, ocultas hasce pleuritides ac peripneumonias vel in morbum gravem, acutum, inflammatorium abire, vel benignè resolvi, si detegatur & aptâ curatione tractetur, vel more aliarum partium inflammatarum in suppu-

rationem verti.

Hæc vomicarum clausarum in pulmonibus frequentissima genesis est. Cura est antiphlogistica omni modo. Venæ sectio una, quin & plures subindè requiruntur, & emulsa nitrosa, potus emollientes cum oxymelle, & nitro. In pleuritide hâc occultà, quæ à materie rheumaticà illuc deposità provenit, vesicans ad locum dolentem applicatum optimè convenit.

Eij

Pleuritidem veram inflammatoriam, sed chronicam, aliquoties videre est in hominibus collo longo, corpore gracili, pectore compresso exiguove, genis roseis, fibra tenera delicataque, ac summe irritabili donatis. Hic longissimo tempore cruda inflammatio perstat absque aliquo consueto inflammationum aliarum exitu. Tandem sputa cocta, non purulenta, sed puriformia, qualia concocto catharro folent, prodire incipiunt, copiosaque, quæ pectoris oppressionem doloremque punctorium minuunt. Verum, cum ea magnâ quantitate & diuturno tempore evacuentur, æger emaciatur, contabescit, moritur, quin unquam verè purulenti quid deprehensum fuerit. His si emollientia, mucilaginosa præscripseris, facilè ferunt, pectore non gravantur; interim aucta sputorum quantitate magis emaciantur. Remedia tonica, lichen islandicus, egregius aliàs in alia phthiseos specie, materiam expectorandam supprimunt, & pectoris incommoda augent. Balfamica, cortex, equitatio hanc phthiseos speciem brevi mortiferam efficiunt.

Qui descripto corporis habitu, tenui delicatoque, præditi sunt, multoties sanguinem sputant: hos iteratò, sed parca semper quantitate missus sanguis, diæta vegetabilis, & antiphlogistica vivendi ratio fermè semper relevat, in multosque conservat annos, quos methodus roborans, adstringens, balsamica in phthisin veram consummatamque, ac mortem, ma-

dorum finem, pracipitat.

AUGUSTUS.

Constitutio sicca, æstus magni, nullis, aut non nisi raris imbribus subindè temperati. Ultimi mensis dies sereni-æquè, sed quidam eorum perfrigidi suerunt.

Fructus horai paucissimi, immaturi, insipidi.

Diarrhææ multæ, dysenteriæ non paucæ, choleræque visebantur: mense inclinante, febres putridæ, petechiales, continuæ, quotidianæ, tertianæ.

Maximus hoc mense ægrotantium numerus fuit;

at morbi plerumquè faciles, non diuturni: funera

pro tanta ægrorum copia perquam rara.

Hoc tempore æquè ex primis viis laborabant, ac præterito: attamen id discriminis inter morbos biliofos hujus & præteritorum mensium intercessit, quòd, qui nunc ægrotârunt, vomuerint dissicilius, vitellina, amurcosa, glutinosa, gluten scriniariorum aut ichtyocollam æmulantia, & universim pauciora, non ex desectu materiæ gravantis, sed quòd ob ejus tenacitatem pars magna restitaret nondum mobilis aut excretioni apta; pars autem alia, eaque non exigua, absorpta infarciret vasorum systema, massam circulantium humorum coinquinaret, & vasculis insixa hæreret altius. Ob eam rationem repetita emess non rarò opus suit, quam per epicrasin exhibita sæpiùs ipecacuanha movimus.

Id hoc mense aliquoties nobis contigit ut radix hæc, quâcunque ratione exhibita, aut nullam, aut non nisi unicam civerit emesin, quia, ut opinor, ejus-dem vis, stimulusve multo glutine obvolutus iners reddebatur. Id prætereà est observatum, eos, qui dato emetico non vomuerant, eâ fermè proportione pejus manifestò habuisse, quâ, qui probè vomuerant, statim à vomitu sevabantur. Circa sinem mensis, relictà ob tationem recensitam radice ipecacuanhà, cujus vires hucusquè periclitari voluimus, solutionem tartari emetici resumpsimus, eventu, quem

sperabamus, exoptato.

Continuæ remittentes, quarum exacerbationes aut stata redière lege, aut per incertas periodos recurterunt, medicamentis solventibus, & interposità nonnunquam tartari emetici solutione, eaque sapiùs aliquandò repetità, sanabantur. Id solum peculiare hujus temporis sebres habuêre, quòd & potentioribus indiguerint solventibus, & emetico validiori. Hinc quibuscunque spissum in ore gluten, lingua glabra, prærubra, præcalida, consimili vitio præcordia laborare ac morbum difficiliùs solvendum monstrarat, remedia convenerant, quæ præter sapores vegetabiles, salem quoque ammoniacum, glus

tinosa potentiùs discindentem, continerent. Solennis nobis formula fuit, quæ aquæ sambuci Unc. v. oxym. simplicis & roob sambuc. aa Unc. 1. sal. ammon. dr.ij--iij commiscet, & partitis vicibus intra 24 horas propinat.

Hisce usi continuò sumus, nisi quòd intercalari

tempore subindè data potio emetica fuerit.

Observatum hâc tempestate est, neminem ægrorum nostrorum, assumpto hoc sale, de molesto ad
cardiam sensu questum fuisse, quod tamen vernis
mensibus frequenter evenerat, ut tunc temporis à
multo minori ejusdem dosi non rarò ob ægrorum
querelas abstinere debuerimus. Major solidorum inertia, mucusque hoc tempore & copiosior & tenacior, ventriculi latera obliniens, observati phænomeni rationem, ipsusque medicamenti, incidentis

attenuantisque, aptitudinem demonstrat.

Plerisque, quibus vis vitæ sufficiens, & subigendæ materiæ par fuit, hâc sola ratione profuimus. Verum ubi materiæ alienæ copia aut tenacitas tanta erat, ut vires coctrices, fors ineptis venæ sectionibus, aut undecunquè dejecta, solo salis hujus adjumento eandem subigere, & per vias congruas eliminare non valerent; optato cum effectu radicis arnicæ pulverem junximus. Multæ rationes sunt, alia occasione explicanda, cur in febribus plerisque gastricis, mesentericis, putridis, malignis, quibus vulgata modò praxis corticem Peruvianum opponit, radicem hanc à solertissimo Collinio, viro de arte nostrà egregiè merito, multiplices in usus tractam, præstantissimo cæteroquin Peruviano remedio præponam. Diarrhœas malignè febrientium diuturnas, quæve vires convellunt, hac radix præ quovis alio medicamento fortunate compressit.

Salis quoque ammoniaci multiplex commendatio apud Practicos semper fuit, isque in antisepticorum non vulgarium familiam recipiebatur. Verum cum morborum horum Autumnalium genesin, pracipuè paulò pertinaciorum, in crass sanguinis solutà, septicove sluidorum statu reponerent, & essectum non

non paucos hoc sale adjutos, eos potissimum quibus incisum hocce remedio gluten suerat, conspicerent, conclusionem de vi salis ammoniaci antiseptica formarunt.

Dysenteria longè latèque, per urbem, suburbia, atque circumjacentem agrum, hoc mense grassabatur. Morbus hic quosdam benè per omnia se habentes repentè invasit, ita ut alvum primò bonam, dein cruentam mucosamque ponerent. Ad sinem mensis quosdam tormina, & alvus statim cruenta, cùm rectè paulò antè adhuc valerent, quasi ex composito & non opinantes corripuère. Quidam sebrim per dies complures passi sunt ex continuarum remittentium classe: tandem in dysenteriam morbus convertebatur. Alii per multos dies tormina patiebantur:

demum alvus supervenit dysenterica.

Fuerunt, qui per aliquot dies lassitudinem, & dolorem urentem circa ventriculum questi sunt, dein eo cessante, torminibus vexari circa umbilicum, succedente paulo post alvo dysenterica, coperunt. Obscurior febris in plerisque observabatur, quamdiù dolor abdominis & tenesmus urgebat. At symptomatibus hisce evanescentibus, etsi cruenta mucosaque perstaret alvus, motus tamen febriles nulli ampliùs advertebantur. Paucis & ante dysenteriam, & eâ vigente, febris continua fuit, mitior ut plurimum, & per incertas periodos exacerbari folita. Dejectiones prima fuêre ratiores, faces verò copiosiores: aucto sequentibus diebus dejectionum numero, & tormina & tenesmus æquis ferè passibus increvere, at minor tunc excretorum itentidem quantitas fuit , & facibus ad initium bonis successit varia colore & confistentia materies, æruginosa non paucis, quibusdam amurcosa, profunde viridis, mucosa, sanguini commixta. Morbo jam confirmato accessit mictus frequens stranguriosusque: lotium parca quantitate singulo mictu missum, biliosum, ac saturate slavum fuit. Dolor abdominis quibusdam continuus, plerisque per intervalla solummodò recruduit, proximè secutura dejectionis nuntius. Abdomen dolens attactum paulo rudiorem non tulit. Paucissimi ingens solummodò pondus absque dolore circa umbilicum querebantur. Cardialgia, morbi subindè prodromus, eo jam vigente, aut nulla aut multo minor. Lingua pura, aut parum abludens ab habitu naturali: fapor vitiosus, attamen minus ac tempore morbum proximè pracedente : & universim is oris & ventriculi status, qui sordes biliosas acresque profundius sitas demonstraret, quam ut ejus præsentiam lingua & fauces loquerentur. Nulli vomendi conatus: naufex nullx.

Varia methodo huic morbo medebamur, & plurimos fanitati restituimus integræ. Unus, cum diutiùs jam extra Nosocomium decumberet, mortem occubuit dysentericam, atque alius in hydropem incidit. Morbum in quibusdam pertinacem experti, animum omnem in partem convertebamus, ut breviorem tutioremque medicinam faceremus. Tandem sub mensis finem, atque per totum septembrem, & sub exordium octobris stabilem dysentericis medendi rationem amplexi, quam plurimos intra non multum tempus, & cum constantia sanavimus. Nunc, quæ ad initium Augusti acta sunt, paucis referam.

Ipecacuanham primis, qui obvenerant, ægris propinabamus. Verum decantatum hoc antidysentericum non ita profuit uti binis consequenter annis profuisse in Hungaria videram. Rationem hanc esse arbitrabar, quòd materies morbum committens crassa supra modum esset, parietibus systematis gastrici sirmiùs adhareret, aut ipsa fortassis materia dysentericæ sedes profundiùs in intestinis, atque ita sita fuerit, ut ipecacuanha revocari, & per os rejici nequiverit.

In Hungaria, ubi radicem ipecacuanhæ eximiè conduxisse dysentericis dicebam, oris amaror, vomitus, vomituritiones, anxietas, præcordiorum molesta sensatio, gravius multo agros afflixerunt, quam in hujus tempestatis dysenteria, ubi ventriculi lasi

figna perpauca visebantur,

Levioribus dysenteriis, & ad quas sanandas primis statim diebus accersebar, sequenti ratione in urbe & suburbio vicino medebar : scilicet, injunctà tenui diætâ, æger omni horâ, aut singulo saltem bihorio. diu noctuque vasculum seri lactis sumpsit, in cujus th. iij. solutæ erant pulpæ tamarindorum Unc. iij. adjectà exigua dosi liquoris anodyni mineralis Hossmanni. Quibusdam infusum rhei aquosum cum emolumento dedi. Hoc remedium continuabatur per duos plerumquè dies, quo tempore dolor abdominis, tenesmus, stranguria, fermè ex integro disparuêre: at eadem dejectionum cruentarum mucosarumque frequentia mansit. Contigit aliquoties, ut post numerosas dejectiones liquidas dura tandem scybala subsequerentur. A vespertino anodyno destiti, ni continux fors dejectiones omneni omnino fomnum prxpedirent, quòd cum fieret, granum laudani exhibitum exiguam saltem agro quietem, refocillandis viribus adeò necessariam, conciliavit. Tandem ubi à doloribus immunitas aderat, alvus tamen frequens xquè ac anteà esset, pulveres exhibui è mirobalanis, theo tosto, & opii pauxillo compositos.

In quibusdam gravioribus dysenteriis, alvo tenesmoideâ, frequentissimâ, mucosâ, cruentâ, torminibus stipatâ gravibus, plus emolumenti, durante primo stadio, mihi visus sum observare à pulpâ tamarindorum aut prunorum solutâ in decocto hordei,
omisso stimulo quocunque salino, omissâ & ipsâ,
miti licet, tincturâ rhei aquosâ: Alvi frequentia adeò
quidem minuta non est, ut & augeretur, sed omnis
in abdomine, circa anum molesta sensatio, sensim
diminuta, tandem disparuit. Lotium & liberè & abseque doloribus mittebatur, sæces rejectæ cocti quid
continebant, ut adeò primum dysenteriæ stadium
feliciter decurrerit, & malum medicamento roboranti, adstringenti, mucilaginoso, opiato, aut illi,
quod ex omnibus hisce coaluit, postmodum cità

auscultaret.

Fuerunt qui, etsi corum dysenteria à gravissimis symptomatibus ordiretur, lenissimis paulò antè re-

censitis eccoproticis in decursu stadii primi usi, præter illam à torminibus, tenesmo & stranguria immunitatem, etiam id commodi obtinuerunt, ut alvus non solum absque doloribus, sed & parcius rariusque sue sueret, & redderet sanis similiora, donec eodem continuato remedio, nullis nec opiatis nec adstringentibus in auxilium vocatis, res in integrum restitueretur. At hos nihilominus invigorante remedio, stomachicove, contra facillimum in priorem infirmitatem relapsum, præmunire oportebat.

Inter ægros fuêre quidam quibus alvus terminosa uno alterove die moderatè fluxit, atque æruginosa reddidit: verùm suaptè fluxus alvi substitit intestinorum, cruciatu persistente, dolore ventriculi gravante, urente: mictu parco stranguriosoque: oris amarore: jactitatione: atque ubi malum graviùs urgebat, delirio quoque superveniente. Dysenterias has impersectas datum emetico-catharticum, solutio scilicet tartari emetici intra breve tempus egregiè

certoque sustulit.

Alii iisdem, quibus dysenterici solebant, symptomatibus affecti, oris amarorem, cardialgiam, ventris tormina, mictum difficilem, sed alvo aut naturali, aut suppressa querebantur. Colicam hanc biliofam ejusdem cum dysenteria prosapiæ, jugis potus solvens, datumque antimoniale emeticum citò & tutò abstersit.

Circa finem hujus mensis calculum ex vesica sectione eximi curavimus, cujus historiam referre hic

juvat.

Juvenis 15 annorum, filius militis, à triennio circiter post emissium lotium ardorem in perinxo experitur, qui per octavam horx partem à mictu durat, evanidus posteà. At si stando, aut ambulando mingat, nullus post mictum ardor affligit, neque etiam, si super sellam persoratam, aut ita sedeat, ut inter sedendum nulla perinxi pressio siat. Die 15ta Augusti ad nos venit. A duobus serè mensibus arenulx prodeunt, subindè & mucus ductilis, aut materies mucosa quidem, carens tamen ductilitate. Cùm are-

nulæ solæ, tùm & mucus ductilis cum ardoris per urethram sensu prodit. Ab hoc duorum mensium spatio & mictus solitò frequentior est, & præprimis noctu molestus.

Aqua calcis cum æquali lactis copià & sapone Veneto febriculam, mictum frequentiorem, stranguriosum excitavit. Hinc mutatà mox medendi ratione, præcipuè cum ab adplicato difficilius cathetere partium levis contusio accederet, præscriptum est medicamentum sequens:

R. Decoct. hordei adjectâ liquiritiâ parati fb. 11.
gummi arabici Unc. 1.

Diæta quoque maximam partem vegetabilis injungebatur. Die 29no Augusti æger asserit, se rarò jàm, & singulà vice plus lotii mittere, cùm anteà frequentiùs quidem, attamen parciùs mingeret; ardorem in perinæo jàm nullum sentiri, sed sensum quemdam ibi loci rei alienæ percipi, utut exiguum, nec multùm incommodum, statìmque evanidum, neque post singulos mictus. Exigui calculi sæpiùs, sub usu medicamenti hujus, mucilaginosi & majores ac aliàs, sed minori cum molestià prodivere: quod si malum nulla posthàc incrementa sumpturum esset, se hâc sorte contentum sore ajebat, seque ad omnes aptum labores arbitrari.

Nihilominus cum hâc ratione levamen solum temporarium conciliaretur, & æger, utut nunc doloris propemodum expers, tamen probabilius in priorem statum relapsurus erat, placuit sectione calculum eximere, quam dexterrimus hujus Nosocomii chirurgus, dominus Sartori manu exercitată, die 30mâ, Augusti peregit. Usus eo cultro est, quem Lithotomum occultum appellant

Lithotomum occultum appellant.

Operationem aliquantum morabantur frusta aliquot confracti intra vesicam calculi, qui totus asper, & friabilis erat, si nucleum multò duriorem excipias.

Finită sectione, repositus in lectum ager toto reliquo tempore nil prater morem incommodi patiebatur. Victitabat jusculo tenui, decocto hordei,
emulsis. Elapsis aliquot diebus, oleribus cum jusculo
carnium vescebatur. Die 26tâ Septembris, nulla ampius per vulnus urina prodibat, idque penitus eo
die coaluisse visum est. Lecto quoque exemptus horam sedendo exegit. Die 10à Octobris, primâ vicelentis & exiguis passibus per cubiculum gradiebatur.
Die 17à Octobris sanus discessit.

Ad feliciorem operationis eventum plurimum contulit, quòd eam æger non nisi probè præparatus subiverit, tenuiori diæta ac vegetabili antea usus.

Lithotomiam instituturis suadendum ne, si de præsentia calculi, certi per catheterem sacti sint, ægrum posthac frequentius adplicato cathetere vexent. Vesica instrumento frequentius irritata dissicilius sectionem sustinet, & secta, facilius majorive cum

periculo phlogofin concipit.

Varia instrumenta ab artis peritis pro facilitanda lithotomia excogitata prostant. At vereor ne & hic ea optima sint, quæ simplicissima. Scalpellum sirmum sirmo donatum manubrio fors omni alii instrumento præstat. Secabit enim, qui scalpello utitur, quousquè & quantum volet, nec hilo plus minusve. Sectionem visus diriget, & sirmior manus: nec alio, quo eandem persiciat, instrumento opus erit.

SEPTEMBER.

September ab initio ad finem usque, perfrigidus fuit, siccusque. Febres continux, remittentes, ex putridarum & biliosarum familia, populum afflixerunt; minor tamen agrotantium numerus hoc mense suit, quam praterito, etsi, qui nunc agrotabant, diutius decumberent. Paucissimas intermittentes, quotidianas tertianasque vidimus, & quartanas non nisi duas brevi & absque negotio, prater indolem quartanarum hoc praprimis anni tempore, solis propemodum solventibus salinis cum constantia persanatas.

Circa finem prioris mensis, & toto reliquo pet Autumnum, tempore quo dysenteriæ sæviebant, aliam dysentericis auxiliandi viam inivimus, quam cum tutam certamque experiremur, ferè solam post-

hac, rejectis aliis, sequebamur.

Ægris hisce, ut primum ad nos venerant, copiosum potum ex decocto hordei & oximelle simplici
exhibuimus: die sequenti antimoniale emeticum,
tartari videlicet emetici solutionem, propinavimus. Mietus antè parcissimus, stranguriosus, tenesmi, tormina, plerumquè miraculi instar statim ab emetici
operatione emendabantur. Alvus longè minus frequens brevì ita comprimebatur, ut post duos tresve
dies medicamento indigerent alvum denuò molliter
sollicitante. Finità emetocathatsi solo fermè decocto
hordei, cui oxymel & pulpa prunorum intabuit,
utebantur, donec intra exiguum tempus medicamento
invigorante contra relapsus præmunirentur.

Paucissimis post emesin rheo tosto, mirobalanis,

atque opio in pulverem commixtis opus fuit.

Vir diligentissimus, atque egregius observator Collinius aquè certò suis dysentericis solà arnica radice medebatur. Nullam is evacuationem, utì ex sidis relationibus accepi, instituere solebat, etsi humorum biliosorum copià non mediocri gravarentur. Ope radicis hujus materies dysenterica subacta, immutataque, atque in benignum humorem conversa nocere desiit.

Hanc methodum etsi perutilem audieram, ob id tamen hucusquè non sum amplexus, eamque in surtura tempora reservavi, quòd hæcce mea me hâc tempestate nunquàm desereret.

OCTOBER.

Ut catera hujus anni partes minus solitò caluerunt, sic & October frigidior ac plerumquè solet & siccus suit: circa sinem nebula multa.

Morbi chronici, hydropes, icteri, infarta abdominis viscera, ob prægressas hac æstate biliosas sebres, nos multum exercuere. Multi catharrum questi sunt, tussimque noctu præprimis permolestam, quam sensus in hypochondriis, ad ventriculum, vel & inferius in abdomine dolorisicus & præcedere & comitari solebat, ita ut hoc abdominis dolore de mox adfutura tussiratione præmonerentur.

His anteà febres fuerunt intermittentes, aut suaptè,

aut non ex arte curatæ.

Tussis hæc ad stomachicarum tussium speciem pertinens remedia pectori aliàs dicata nequaquàm admisit, sed ea quæ glutinosa potenter incidunt solvuntque, ac solutà rejectàque per emeto-catharsin materie, ventriculo & intestinis robur addunt. Rheum, elixirium stomachicum temperatum, decoctum lichenis & polygalæ profuerunt.

Quicunque intermittente aut remittente quâdam febre hoc mense laborarunt, de spurio hoc pectoris assectu, dissicili scilicet respiratione & oppressionis sensu, tussique multa querebantur. Sputa aut nulla

prodière, aut pauca glutinosaque.

Perdifficile nonnunquam nobis accidit, verane an spuria hac pulmonum affectio esset, an malum in ipso thorace, infarto inflammarique incipiente, natum sit, an verò à primis viis attractum, probè internoscere; idque eò difficilius erat, quòd hoc tempore utrumque sapè vitium, levior nempè pulmonum inflammatio, & biliosum quid mucosumque à

ventriculo oriundum, unà jungeretur.

Hinc consultum arbitrabamur, iis, qui complicatà hâc pectoris affectione laborabant, aut quos ea laborare suspicabamur, pauxillum sanguinis detrahere, eosque diuturniori solventium & diluentium usui addicere, donec, quam cœlum frigidius pulmonibus adspertisset phlogosin, disslatam existimaremus, intra paucos ut plurimum dies evanidam. Intereà verò, quod in tubo intestinali latuerat vitium, biliosum, mucosum, putridum, sese luculentius exerere, pluresque præsentiæ suæ, & indubitatos dare caracteres cœpit. Vomitorium tunc, quod in initio propria thoracis assectio prohibuerat, insignitet profuit, cui for-

Frequentior multò venæ sectionis necessitas suit hoc, quàm elapsis mensibus, &, si ab ipsomet ægro, priusquam ad nos veniret, præter rationem instituta esset, minus nocuit.

Quartanas jam multò plures, quàm priori mense, habuimus non rebelles, solventibus salinis, sale imprimis ammoniaco, datoque emetico usum solventium interpolante, vel ex integro curatas, vel ita cicuratas, ut sumpto cortice citò & cum constantia prosligarentur. Quasdam quartanas remittentes æquè levi brachio & eadem methodo persanavimus.

Observare mihi visus sum, eas quartanas, quæ aut remitterent solum aut vix intermitterent, citius faciliusque dictà ratione curari, quam illas, quæ paroxysmos habuêre breves, sed inviolabili lege modoque redeuntes, quæve intermedio tempore ægro

nil aut perparum incommodi reliquerunt.

Quartanarum maxima pars priori adhuc mense nata suit, verum ægri post exantlatas primum aliquot accessiones nostram opem implorarunt: hinc sactum ut, etsi September quartanarum præ aliis seracior esset, plures tamen mense primum Octobri nobis curandæ obvenerint.

Quotidianæ & tertianæ febres nec numero, nec pertinacià eas superarunt, quæ alios aliorum annotum autumnos infestant.

Dysenteriæ paucissimæ hoc mense, plures tamen immitis morbi reliquiæ comparuerunt, dolores videlicet, tumoresque, ac immobilitas articulorum. Accidit id in illis, quibus mala medicatio sluxum ventris stitit. Hic diversa profuêre. Materiem dysentericam non ratò malè sedula medicatio intra viscera dato opio concludit; retentus verò somes tunc sanguinem subit, & aut corpus oberrat, aut articulis locisque illis, ubi tardior humorum motus, vasaque angustiora sunt, profundè insidet, maximèque sensiles partes vellicat.

Multi quoque hoc mense, utl etiam proxime elapso, fuerunt, quos tormina stranguriave cum oris amarore eum in modum vexabant, quo dysenteriei solent, silente alvo. Id mali, sive colicam biliosam, sive siccam dysenteriam, malis appellare, eandem, ac ipsa vera dysenteria, curam postulat, & ni ventrem probè vacues, sed solis diluentibus ac involventibus impugnes, tardam agro, tadiosamque, & persapè inutilem medicinam facies, morbumque, qui modò in ventrem detonat haud difficulter indè pellendus, ad articulos, locave exquisitissimis persapè medicamentis inaccessa, convertes.

Morbus articularis non rarò etiam febres biliosas excipit, eas duntaxat, quas cortex præmaturè silere

juffit , aut , quæ fenfim suapte fatiscebant.

Nullam hic cortici, remediorum principi, notam inustam volumus, cum pramaturum solummodo ejusdem usum incusamus. Uti enim diutius solvendo, praparando, eliminandoque materiam sebrilem, sebris ipsa multoties alitur, donec, serò licet, ad corticem confugiatur, ita è contrario inepti est artemque ignorantis, audito mox sebris nomine, nullo prorsus ad materiem sebrilem respectu habito, largas

corticis doses ingerere.

Vidimus ex multiplici hâc origine natas arthritides non paucas. Profuerunt lenia purgantia, falina, &, si morbus levior erat, ea ipsa remedia, quibus morbus, arthritidis genitor, si Medicum scientem nactus esset, procul dubiò auscultasset. Verum, quorum articulis malum profundius infixum hæsit, iis remedia ex potentiorum solventium classe deprompta profuere. Kermes minerale, sulphur antimonii auratum tertiæ præcipitationis, hisque nonnunquam potiora, aconitum, flammula jovis (vicina intereà loca vesicante erofimus) faturata chamædtyos & chamæpytios decocta sapissimè votis respondebant. Quibusdam malum adeò altè insedit, ut potentissima remedia eluserit : his, ternis quaternisque consequenter diebus, emplastrum latum vesicans ad eundem semper locum apposuimus. Post aliquot dierum tormenta, dolor omnis ubicunquè, atque etiam extra locum vesicante tentatum existens, aut corpus oberrans, orta

ortà diaphoresi largà, vel & pustulis prurientibus per totam corporis, artuum præcipuè, superficiem excitatis, evanuit.

NOVEMBER.

Mense hoc, varia tempestas lusit: cœlum modò serenum, modò pluviosum: nives: tepor: frigus, ita tamen ut nulla aëris qualitas aut exorbitaret nimiùm, aut diutiùs persisteret. Morbi longè pauciores ac reliquo totius anni tempore, iidemque propemodùm, qui præterito mense, si dysenterias jam modò compressas excipias.

DECEMBER.

Mensis hic, ad 20^{mum} usque, raras pluvias, frigus tolerabile, nives copiosas habuit. Indè rigidum gelu, nives copiosissimæ. Hoc tempore lumbagines non paucæ, item tumor in alterutro genu summoperè dolens, & motum impediens, cum vel etiam sine ischiade. Quibusdam articulus humeri doluit cum immobilitate brachii. Multis glandulæ subaxillares tumebant dolebantque, quæ subindè in suppurationem abivêre. Plurimis, iisque potissimum feminis, dolor noctu ingravescens femora, crura pedesque per intervalla pervasit: febricitabant plerumquè, sed moderatè, & more vago. Tusses multæ, multòque plures ac aliis hucusquè mensibus.

Prout ab astivo & autumnali tempore longiùs provehebamur, ita rariùs mitiùsque ex primis viis laboratum est, ingruente frigidiori anni parte, se-rocientem astatis bilem comprimente. Verùm per hoc tempus spissior facta humorum serè omnium indoles alios produxit morbos, atque alias ac anteà, corporis partes occupavit. Sanguis & compactior, & ad vasa frigore nunc magis constricta validiùs attritus phlogoses non paucas generavit. Aquosa humorum portio aquè tenacior, vascula minutiora, circa articulos partesque tendinosas ac glandulas locata, dissipulos partesque tendinosas ac glandulas locata partesque tendinosas ac glandulas locata partesque tendinosas ac glandul

Pars I.

cilius permeavit. Facilis hinc explicatio est & rheumatum complurium, & inflammationum nunc seor-

sim, nunc junctis una viribus affligentium.

Numerus ægrotantium multò minor erat, quàm per æstarem: &, qui nullam infirmitatem chronicam ad hunc morbum attulêre, facilè convaluerunt. Funera, si qua fuêre, ea morbis longis, phthisi maximè, & consummato hydropi debebantur

Exanthemata σποςαδην & rarissimè, & paucissima visa hoc & præcedente mense sunt, ac ea ferè ratione sensim disparuêre, qua morborum biliosorum

dominium contrahebatur.

ANACEPHALÆOSIS.

jus anni decursum sepiùs mirabamur, cùm in alio alia sit & morbi facies, & intensio, duratio, & eventus alius. Nihilominùs in tanto symptomatum susu ejusdem epidemici morbi, atque in ipsa diversarum epidemiarum successione mira quadam simplicitas obtinet, sive causam morbisicam, sivè verò genuinam methodum medendi spectes; illa enim varios ad speciem morbos sive potiùs unum solummodò morbum producet, sed qui diversissimos, atque alios in aliis mentiatur, prout vel aëris constitutio, vel corporis diathesis, quam quisque sibi propriam atque ab alio diversam habet, ejusdem morbisica causa vires diversimode applicuerit.

Hæc verò paucorum remediorum, eorumque simplicissimorum usui, quem essicacem experientia docuerit, facilè acquiescit, non quòd plura non suppetant, sed quòd pluribus in tanta causarum simpli-

citate supersedere queamus.

Juvat nunc unico quasi intuitu totius anni ad finem

modò perducti constitutionem contemplari.

Ineunte anno inflammationes pulmonum frequentes fuêre: his pleuritides & peripneumoniæ successerant à bile prognatæ. Denuò febribus biliosis intermittentibus, remittentibus, varia periodo legeque recurrentibus, æstas infestabatur. Autumnum proximè & præcedebant & comitabantur dysenteriæ, biliosæ utiquè prosapiæ, febribus æstivis sensim vela hoc tempore contrahentibus.

Sub initium hyemis febres inflammatoriæ denuò caput exerebant, morbique alii ad phlogoseon sa-

miliam pertinentes.

En per totius anni decursum modò sanguinis modò bilis prædominium, vel temporibus intermediis æquale utriusque imperium, junctasque vires! En là gemina hac origine multiplicem morborum saciem, sed non adeò multiplici remediorum supellectile persanandam!

Fortunate medebitut, qui remedii exhibendi occafiones sagax captat, quive repertæ indicationi potius quam specificæ cuidam remediorum virtuti confidit.

SECTIONES CADAVERUM.

SECTIO PRIMA.

S Ub finem Aprilis anni 1776, sectum cadaver fuit,

cujus historia morbi, & anatomes hæc est:

Vir 40 annorum, opilio, cum præterita æstate per Italiam pecudes ageret, vino Italico, cum & itinere ipso & servidiore cælo frequentius æstuaret, solitò largius indussit. Domum redux in Germaniam, sero Autumno tussitare primum, pectore oppresso esse, & asthmaticorum instar spiritum trahere cæpit. His incommodis per totam hyemem constictatur absque remedio, si duas tresve per tempus hoc venæ sectiones excipias, quas semper insigni cum levamine instituit.

Die ipso Paschatis, rigor horarum aliquot cum succedente æstu hominem corripuit: respiratio longe dissicilior, oppressio pectoris major quam hucusque, dolorque punctorius ad mammam dextram cum sputo

F ij

cruento accedit. Ter vena secta est, sed quo morbi tempore, quave sanguinis missi quantitas fuerit, ignoro: id solum ab ejus uxore rescivi, sanguinem crustà inflammatorià, crassà tenacique contectum fuisse. Cæterum an ullum & quale remedium fuerit adhibitum homini, ruri habitanti, & solius chirurgi curæ commisso, non scio. Negavit tamen uxor, quidquam fuisse adplicatum. Die morbi decimo septimo in Nosocomium defertur : respiratio summè laboriosa, dolor punctorius ad mammam dextram, pulsus celerior naturali, & in brachio affecti lateris obscurior multò, mollis, non debilis. Sputa multa mucosa, pauca cocta; decubitus in latus dolens impossibilis, sed talis ut nec supinus omnimodè, nec etiam in latus sinistrum cubaret. Strepitus in pectore inter respirandum quasi ferventis aheni. Sanguis illicò missus crustam summe phlogisticam exhibuit, unde levamen doloris punctorii secutum, persistente eadem streperæ respirationis difficultate: pulsus evolutior: sputa eadem.

Altero die, denuò vena secta; idque etiam quarto die sactum, tùm quòd memorata inslammationis symptomata perseverarint, cùm etiam quòd recrudesceret pungens in latere dolor. Hoc die pulsum minùs mollem, verè fortem ante venæ sectionem deprehendi; at à venæ sectione celebrata paucis horis

exfpiravit, die morbi vigefimo.

Cadaver, pectore hirsuto, & musculorum robore insigni, ab assistente chirurgo incisum sequentia ex-

Pulmo dexter ex toto inflammatus erat, portione supremâ, præcipuè quà dorsum respicit, exceptâ, quæ sana omnimodè quartam pulmonis partem essecerat. Lobi, in quos pulmo dividitur, tùm inter se, tùm ad pleuram, ubiquè validioribus cohæsionibus nectebantur, eamque illæsam ac nullibi inflammatam. Dexter hic pulmo majori suo volumine sinistrum urgebat, presso sinistrorsum mediastino, & remoto sterno multum protuberabat. Ex sectorum bronchio-rum orisiciis albidus ac subslavus prodibat humor

qualem sputa mucosa, alba, intermixtis quibusdam coctis referunt. Pulmo sinister sanus, exceptà parte ejusdem medià, dimidii ferè pugni magnitudinem aquante, & inflammatà. In corde, ac vasis majoribus, poliposa & alba ut plurimum concretiones etant. In pericardio plus seri collectum inveniebatur, quam communiter sieri assolet. Serum pariter in sinistro thoracis cavo repertum 20 ferè uncias aquabat. Viscera abdominalia sana per omnia fuerunt.

In hâc historia plura occurrunt quæ nostram at-

tentionem prometentur:

1º Status ille asthmaticus per totam hyemem miserum affligens, quemque sola venæ sectio solabatur', nullas alias asthmatis causas videtur admittere. Pulmones, qua parte inflammatio abfuit, omni modo sani fuerunt, instammati verò sat luculenter demonstrarunt, se ante hanc inflammationem omni alio vitio caruisse. Hinc asthma hoc, quo per hyemem premebatur, ex continua & chronica inflammatione profectum fuisse, indubitatum videtur. Constat enim nullos dari certos inflammationis terminos, quibus elapsis ea noto quodam exitu solvatur, cum, per multas sæpè septimanas & menses, cruda inflammatio perster. Sunt quos respiratio difficilior, dolor exiguus punctorius in latere, longissimo tempore infestat, etsi omnibus cateroquin muniis fungantur cum pulsu aut sano, aut ab eo non multum abludente. Subindè sola difficilior respiratio est cum pulsu naturali, tusticulà, & pectoris oppressione : abest dolor punctorius, nisi, si fortiùs inspirent, aut validius data opera tustiant, aut quacunque ratione cursum sanguinis incitent.

Morbi hi veræ pleuritides & peripneumoniæ sunt, verùm chronicæ: cùmque, ut plurimum, absque motu sebrili sint, & ita affectos lecto non affigant, ac characteribus, aliàs hosce morbos pulmonicos comitari sositis, destituantur, latentes à Baglivio appellantur, quas magno ægrorum emolumento sæpiùs detectas suisse asserit, dum pungens lateris dolor, aut validiore tussi aut profundiore inspiratione studio

F iij

factà, sese exsereret, aut quodnam in latus dissicilior decubitus esset, exploraretur. Sed de his superius actum abunde est.

2° Æger fuerat pleuro-peripneumonicus; dolor vividus admodum, etsi pleura nullibi inflammata

deprehenderetur.

3° Cùm die morbi 20° morbus crudus adhuc deprehenderetur, apparet nullum posse statui dierum numerum, ultra quem venæ sectiones non admitti queant, neque ubiquè obtinere aphorismum 8vum L. 5. Quicunque plcuritici sientes in 14. diebus non repurgantur, his ad suppurationem transitio sit.

4º Æger in statu cruditatis, ex eo moritur quod pulmo inflammatus alterum sanum comprimat, omnemque humorum circuitum suffocet. Largissimæ venæ sectiones, quæ se invicem excipiunt, si primis statim morbi diebus instituantur, suffocationem fors

subindè præpedire valent.

Recenset clarissimus Morgagni L. II. epist anatamed. XXI. art. 26. 27 28. epidemicam pulmonum inflammationem, quæ hyeme anni 1738. nusquam magis quam in quibusdam monacharum cœnobiis sæviit, & plures, paucos intra dies, sustulit. Cadaverum dissectio exhibuit gravissimam totius pulmonis inflammationem, qua ægrotæ brevi sussocialment, eæ præcipue, quæ laxioribus ac imbecillioribus antea pulmonibus suerant.

Statum hunc morbi crudissimi, ubi pulmo alteruter, infarctu inflammatorio turgens, spatio suo contineri nequit, & in vicinum thoracis cavum protuberat, atque sussiminando sanguinis per corpus periodum occidit, Hippocrates designasse videtur, dum de pulmonis ad latus prolapsu L. 2. de morbis sicait: "Si pulmo ad latus prolapsus fuerit, tussis temet, & erectæ cervicis spiratio, & salivam tussiendo rejicit albam, & dolor ad pectus, & dorsum emergit, & incumbens pulmo impellit, & grave quiddam in pectore incumbere videtur, & dolores acuti pungunt, & sanguis stridet velut pellis, &
spirationem cohibet, & ad assectum quidem latus

» decubitum sustinet, non autem ad sanum. Verum » velut grave quiddam ipsi de latere pendere vide-

» tur, & per pectus transpirare se putat ».

Subdit dein curam : hunc calida multa bis in die

lavato, & aquam mulfam ipsi bibendam dato.

5° Pulmonis inflammati color lætè ruber erat, confistentia tali, qua hepar esse solet, atque ea gravitate ut, particula abscissa, atque aquæ immissa sun-

dum petierit.

6° În utroque agroto, quin in aliis complutibus verum deprehendi effatum Hippocratis in coacis pranot. asserentis: quibus pleuriticis strepitus sputi multus in pectore est, & facies tristis, & oculus morbi regii colore infectus ac caliginosus, hi pereunt.

7° Ratio quare in latus dolens cubare non potuerit, non adeò in propatulo est, nisi hanc hujus rei causam esse existimemus, quòd pulmo sinister in medio inflammatus, atque ad latus hinc indè religatus, suo pondere dextrorsum premens pleuram abstrahere connisus suerit; sicque molestiam intulerit.

8° Quorsum referre causam doloris punctorii oporteat in pleuriticis, vel pleuro-peripneumonicis necdum videtur exactè constare. Id solummodò certum per observationes est, pleuram ea ratione absolvi posse, ut dolor ab ejus instammatione, utpotè qua sapiùs abest, non semper repeti debeat, quamvis, si reverà phlogosi teneatur, ea sic assecta, citra acuti doloris sensum, respiratorio thoracis motu distrahi nequeat.

Fors non ineptè doloris causam ex actis illis pulmonum cum pleura nexibus multoties explicare possumus, cum pulmo turgens, seque ipso durior majorque factus, versus alterum thoracis latus prominet, aut, ut phrasi Hippocratica utar, ad latus prolabitur, quod certè sieri nequit, quin simul nexus hi urgeantur, ac distrahantur, & pleuram sollici-

tent.

9° Seri collectio primum hoc ultimo morbi tempore facta fuisse videtur; pressis enim majoribus vasis, & retardato sanguinis per pulmones circuitu tenuiores particulæ per ramulos laterales elabuntur, aut veriùs, exprimuntur. Accedunt & aliæ rationes, ex quibus hæc hydrothoracis species explicari potest, quasve cl. Morgagni L. II. epist. anat. med. art.

34 paulò accuratius persequitur.

que in latere, aut unicè aut magis affecto fermè femper observantur. Infida prætereà indicatio est, quam tum in quocunque thoracis morbo, cum, & præcipuè, in pulmonum inflammatione ex pulsu venamur. Securior illa est, quam respiratio, majorve aut minor morbi rolerantia subministrat.

SECTIO SECUNDA.

Virum ætatis mediæ secui circa medium Aprilem, qui nono, ni fallor, morbi pleuro-peripneumonici die ad Nosocomium delatus est: omni hucusquè auxilio caruit. Respiratio strepens, difficillima, elevatis summo cum labore scapulis ac thorace, ore ac pinnis narium diductis, & erectà cervice peragenda. Ad lectum delatus, cum decumbere non valeret, inter maximos trahendæ respirationis conatus sedens moritur.

Pulmo sinister per totum inslammatus, & vicinæ pleuræ per multas sibras membranasque nexus, magnam thoracis dextri partem oppleverat, & ejusdem lateris pulmonem sanum per omnia arctè compressit. In cavo thoracis dextro aquæ ad duas facilè libras repertæ sunt. Vasa cordis coronaria mirum in modum dilatata & multo sanguine turgida visebantur. Pleura ubiquè sana etiam hic ostendit, doloris pungentis sedem, in pleuriride aut pleuro-peripneumonià, malè in ejusdem inslammatione quæri.

Viden & in hoc casu pulmonum prolapsus ad latus, & serum in cavo thoracis, quo latere is sanus fuit, collectum? Vasa coronaria solito longè ampliora facilem habent explicatum ex laborioso san-

guinis per pulmones meatu. Cor ipsum post repeti-

tas pulmonum inflammationes magis amplum, & fermè aneurismaticum non rarò reperiri, captæ per anatomen observationes docent.

SECTIO TERTIA.

Pistor 32 annorum, prima Martii sæva pleuro-peripneumonia correptus ad Nosocomium defertur. Institutæ quatuor venæ sectiones sunt, aliaque, quæ antiphlogisticorum nomine veniunt, ea qua par est attentione applicata. Meliùs indè, licet tardè, habere cœpit; mansit nihilominùs respiratio naturali paulò impeditior cum dispositione quasi catarrhosâ. Accessit anxietas: pulsus celeres semper, & duriusculi: sitis nulla: decubitus in latus dextrum, quod sanum fuerat, impossibilis. Die morbi 19mo, dolore corripitur acutissimo in molli hypochondrii sinistri parte : sitis febrisque urgent: facies hominis quasi exsanguis, ac labia pallidissima fuerunt. Omnibus, quæ indicata videbantur, in usum tractis, factaque terna missione sanguinis summè phlogistici, qualis pleuriticorum esse solet, dolor, qui in abdominis latere sinistro, & non multum infra septum transversum hærere visus est, non longo post tempore disparuit. Mansit tamen pulsus celer supra modum absque exacerbationibus. Dyspnæa major: facies, & totum corpus tumere incipit tumore leucophlegmatico: in abdomine fluctuatio persentiscebatur. Hinc atque etiam ex aliis quæ præcessère, hydropis purulenti suspicio nata. Sudores nocturni copiosi & alvus subindè citatior ægrum exercebant. Diarrhæa tamen facilè pulvere myrobalanorum, & rheo tosto compressa fuit. Urinæ tum in dolore illo acuto, qui abdominis esse putabatur, cum & postmodum, citrini coloris & ferè naturales fuerunt. Aprilis 7mâ, orthopnœâ subitò correptus, dum ex lecto in vicinum mundiorem reponeretur, vivere desiit. Prima morbi tempora, quæ ipsemet non vidi, fida narratione accepi.

Cadaveris tumore leucophlegmatico ubique tumentis thorax sinister ultra duodecim libras puris dedit. Pleura sana suit, eique hinc indè laciniæ quædam adhærebant, quæ parietes sacci in pulmone nati, & in cavum thoracis rupti ex parte essecère. Diaphragma tam altè in abdomen, ex illo latere ab imcumbentis puris copià pressum, descenderat, ut dolor, qui abdominis esse putabatur, in thorace suerit, atque indè ortus, quòd saccus pure plenus ad ruptionem urgeretur, & divulsæ membranæ dolerent. Pulmones ambo, magis verò sinister, erosi reperiebantur. Abdomen duas circiter seri libras continebat, à qua tam exigua quantitate manifestam suctuationem non facilè repetere licet, ut adeò etiam hinc constet, quantum hujus sluctuationis sensui sidere quis possit. Sana omnia abdominis viscera reperta sunt.

Febris, quâ detinebatur, uno tenore perseveravit, nullis, quæ sub sensus caderent, exacerbationibus stipata, & notis illis destituta, quæ aliàs sebrim à pure resorpto natam produnt.

SECTIO QUARTA.

Die 26th Maii cadaver, me & aliquot medicinæ candidatis præsentibus, ab assistente chirurgo sectum

fuit, cujus hac morbi historia est:

Vir 54 annorum à multis jam annis aurigæ officio functus, die 13^{tià} Maii ad Nosocomium desertur, queriturque urinam à quatuor diebus penitùs suppressam. Adplicato mox cathetere multùm lotii eductum est, sed obstaculum, circa collum vesicæ repertum, dissicilem instrumento aditum fecit. Pus, ut relatum à chirurgo erat, nullum est animadversum. Quæ tunc ab ipso ægro, cùm & ejus uxore post mariti mortem rescire poteram, narrabo.

Junior in Italià, apud Principem quemdam munus aurigæ faciens, aliquot annos exegit: ibi se ægrotâsse ex suppressà urinà, & cathetere adjutum fuisse,

uxori in hoc ultimo morbo fatebatur.

Ab illo tempore complurium cum utrâque uxore (alteram enim jam duxerat) liberorum parens, po-

tui, ut hoc hominum genus assolet, multum alias deditus, hoc tamen ultimo, quo vixit anno, vino moderate admodum, & ferme omnino non utebatur. Hoc etiam anno frequentiori mictu, eoque dissiciliori, pracipue noctu, exercebatur, ut bis terve prater morem de lecto surgeret, urinam missurus.

Initio Martii ab equo ad partes genitales percussus magis conqueri de frequenti & dolorisico mictu cœpit, itemque de urinæ stillicidio. Circa initium Aprilis domi ex pleuritide diebus tredecim decubuit. Bis ipsi, primis diebus morbi, vena secta est: cæterùm, præter mixturam quamdam à Medico præscriptam, nullo alio auxilio utebatur. Convalescere ex morbo videbatur, ita ut denuò aurigæ vices subiret. Verùm tussicula cum sputis slavescentibus, & quædam non magna oppressio pectoris ex morbo supererant.

Post initium Maii mictus difficilior, & magis stranguriosus ac antehac, quin & subindè penitus suppressus ægrum torquebat: cerei tunc tenuioris auxilio, quem ipse ea methodo qua olim in Italia usus est, versus apicem magis extenuaverat, ac oleo inunctum urethræ immiserat, lotium misit, educto

cereo denuò suppressum.

Tandem ad nos delatus est, cum à quatriduo nullam amplius urinam missifet, & toto hoc tempore nihil potulentorum assumpsisset, ne, ut aiebat, urinæ quantitas accresceret. Febricitabat pulsu forti duroque, siti multà, faucibus siccis, uti inflammati folent. Secta vena est: sanguis eductus crustam phlogisticam, eamque crassam exhibuit. A venæ sectione urinæ libertas fuit : verum cum noctu denuo supprimeretur, sitisque utgefet magna, denuò secta vena est : sanguis crassissima crusta phlogistica tegebatur. Usus intereà est decocto hordei, oxymelle, emulso seminum frigidorum cum nitro. Adplicatum præter. eà est emolliens cataplasma ad perinæum, radicem penis, & ad pubem. Indè urina liberè posthàc fluxit, sed suxu continuò stillante. Verùm, quarto die ex quo ad nosocomium venerat, diarrhœa accedit, nullà ratione comprimenda, etfi aliquoties rheo tosto, myrobalanis, laudano fuerit suspensa. Nullus ullibi dolor; animi indifferentia peculiaris: pulsus anteà celer, fortis, durus, nunc humilior fit, debilisque, celeritate non nimiâ. Lingua pura siccesere primum, dein arida, lignea fieri: accessit & is oris habitus, quem risum sardonium appellant, quive continuò per septem octove ultimos, quos vixit, dies morbi perstitit. Subdelirium, delirium, decubitus membris inordinate projectis. Varia data sunt, quæ vi antiseptica celebrantur. Rediit subinde mens per intervalla, pulsus non rarò elatiores facti denuò fubsidebant. Sinapismis, vesicantibus, aliisque excitantibus, antisepticis morbum frustrà tentavimus. Veficantia fortissima binis vicibus eidem loco apposita vix exiguas vesiculas hinc indè excitârunt. Die 25th Maii moritur.

Proximo die sectio cadaveris sequentia exhibuit:
Thorax sectus ex cavo dextro sudit libram propemodum aquæ pauco pure inquinatam. Pleura cum pulmone abscessus non magni parietes effecit, quibus ruptis illud pauculum puris aquæ mixti profluxit. In sinistro thoracis latere pulmo ubiquè cum diaphragmate nectebatur, si locum excipias, qui duas ferè puris uncias intra pulmonem & diaphragma conclusas habuit. Inter pulmonem & pleuram, quà illa locum scapulæ objectum investit, pariter abscessus latebat, puris uncias facilè quinque continens. Idem cavum libram dimidiam aquæ dedit. Pulmones variegata superficie, & sani cæteroquin reperti sunt. In corde & vasis ejus majoribus concretiones polyposæ.

Recluso abdomine hepar solito longè majus, sed sanissimum, offendimus: lien duplo major, quàm aliàs solet, sanus & ipse per omnia, sed si digitis paulò rudiùs contractaretur, nimis friabilis. Ren sinister innumeris & exiguis abscessibus plenus, solitò longè major, & tubulorum bellinianorum, qui pure turgebant, is habitus, ut abscessus potiùs viderentur: ita quoque interna renis substantia mutata reperiebatur, ut pus non aliundè delatum, sed ibi na-

tum apparuerit. Socius ren & intestina nil præter ordinem habuerunt. Nulla bubonum vestigia, aut cicatrices inventa. Vesica, carneis crassisque parietibus donata, pauca granula, uti ovula formicarum, sed rubra in fundo suo exhibuit, quæ discissa pus fudere. Urethra, è corpore exempta dissectaque. ostendit duos abscessus ruptos utrinque, arque in prostata locatos, quorum dexter minor facile nucem moschatam caperet, sinister autem triplo major. Plures quoque in illà vicinià hinc indè positi abscessus perquam exigui, qui dissecti pus bonæ notæ dederunt. Nullæ aliàs alibi excrescentiæ, & canaliculi Morgagniani frequentes visebantur. Urethra, versus glandem, ptærubra & quasi inflammata apparebat. Testis dexter ferè duplo major visus secabatur, verum aqua, intra eundem & membranam vaginalem collecta, eum tumorem mentiebatur. Caput ob temporis penuriam non est sectum, neque uretheres, aut vesiculæ seminales examinatæ.

Plura sunt, hoc in casu notanda. Utut æger toties examinatus, nil fateretur quod ipsum gonorrhæå quondam laborasse demonstraret, multa tamen
sunt, quæ hanc opinionem admodum probabilem
reddunt. Videntur à longo jam tempore obstacula in
urethra latitasse, à malè curatis aut neglectis, ut
ferè sit, gonorrhæis nata. Hinc aliquando sit ut,
niss diutius adhibito mingendi nisu, urina non prodeat, tot obstaculis, penes quæ transprimi debet,
esseluere prohibita. Sunt qui per omnem vitam huic
dissicultati obnoxii vivunt, quin gravius quidquam
indè unquam sequatur. At verò, si ea obstacula
phlogosis prehenderit, seque ipsis majora evadant,

canalem obturent penitus necesse est.

De natura horum impedimentorum multum disputatum jam sæpe fuit. Cl. Brunnerus ephemer. N. C. cent. 1. observ. 97. excrescentes in urethra carunculas inter sigmenta chirurgorum retulit, & naturam horum obstaculorum in quadam potius urethræ insigniori constrictione, ac coarctatione posuit; cum è contrario cl. Genselius eph. N. C. cent. 6

observ. 84. acriter pro carunculis contenderet. Verum cum per sectiones anatomicas constet, vestigia cicatricum in urethra reperta esse, cumque ora canaliculorum Morgagnianorum, quo sedes gonorrhæarum leviorum verosimiliter locatur, inslammari, erodi, coalescere, atque communi illa lege, qua id omnes reliquæ partes possunt, luxuriante carne, nodosaque cicatrice repleri queant, non video, quid improbabilis, vel etiam ab observatis alieni hæc opinio habeat.

Urethram, subinde ab exstantibus obstaculis liberam, nihilominus in uno vel in pluribus locis præter modum coarctari constringique, uti cl. Brunnerus

voluit, non paucæ observationes probant.

At verò alterius naturæ obices præter superiùs enarratos reperiri pariter extra dubium est, glandulas videlicet in urethra locatas, induratas tumentesque, quæ si propiùs sphincterem sint, impedimento sunt, quominùs exactè vesica claudi queat, ut adeò urina penes tubercula hæc utrinquè continuo stillicidio elabatur, donec ejusmodi tumores altiùs assurgant, & urethram ex integro obturent.

Hoc ultimo obstaculorum genere, glandulis videlicet tumentibus, inflammatis dein, & accrescente multùm phlogosi tandem suppuratis, æger noster laborasse videtur. Hinc ille mingendi nisus ad transprimendam urinam: hinc etiam explicatur quomodò urinam penitùs tandem suppressam, tenuiori cereo immisso, quamdiù is urethræ impositus maneret,

denuò evocârit.

Cereus immissus equidem urethram magis obturâsse videtur, at verò pressis ope cerei tuberculis, non ita exactè canalis obstruebatur, quin non utrinquè via restaret, per quam urina se subducere poterat.

Hoc adjumentum à cereo vel specillo quocunque etiam illi experiuntur, qui carnes habent excrescen-

tes . & urethram obstruentes.

Quibus verò urethra constricta, coarctataque, pracipuè si tortuosum ejus iter sit, nihil ab hisce

specillis auxilii habent, nec etiam à candelis vi medicamentosa, absumente erodenteque imbutis, plurimum verò non rarò incommodi; irritata enim urethra fortius stringitur: urina tenuissimo filo, & stranguriosè abit: accedit irritatarum partium inflammatio, & ischuria.

Morbi urethræ, utut frequentissimi, tamen nescio quo infortunio, curatu dissicillimi sunt; & maximè discrepantes de medendi methodo opiniones vigent. Sunt qui omnes candelas medicamentosas rejiciant, & nullas admittant, nisi quæ sola mechanica ratione superiùs explicata obstaculum reprimant, & urinæ exitum parent. Sunt itidem alii, & sortè maxima medentium pars, qui iisdem eo scopo utuntur, ut obstacula absumantur.

Viri, qui multum in hâc re experientiæ habent, quique sæpissimè hisce candelis apud ægros suos usi sunt, parum aut nihil levaminis, & plurimum incommodi suis ægris hâc medendi ratione attulisse mihi aliquoties fatebantur. Meæ autem observationes circa usum candelarum pauciores adhuc sunt, quam ut certi quid de illis statuere queam. Id intereà verum est, in his paucioribus meis casibus candelas medicamentosas juvisse nunquam.

Curationis difficultatem indè ut plutimum provenire opinor, quòd mali diagnosis perdifficilis sit, & de obstaculi natura ac indole difficulter constet.

Quærendum itaque est an glandularum in urethrâ sitarum tumor, morbi, sive is stillicidium, sive stranguria, vel & ischuria fuerit, causa sit? dein, & quæ tumoris illius species sit? aliam enim medelam scirrhosus tumor, aliam is, qui ex inslammatione glandulam prehendente nascitur, atque aliam glandulæ habitus laxior, tumorque ortus à muco, copiosiùs collecto & glandulam distendente, postulat.

Vidi ischuriam, & mictum tenesmoideum, qui muco albido benigno per urethram sluente cessabat, verum, elapso sermè dimidio die, sensim denuò nascebatur, prout muci hujus excretio minuebatur,

quâ penitus sublatâ, omni ferè horæ quadrante ingens ad matulam tenesmus redibat, donec maximo adhibito mingendi conatu denuò mucus ille exprimi,

emulgerique inciperet cum mali decremento.

Hanc scenam morbus vix non quotidiè semel lusit. Rarò sactum est ut per duos continuos dies ager absque obstaculo mingeret. Prosuerunt solventia salina, præcipuè aquæ selteranæ sine lacte potæ. Æger sensum rei canalem, versus ipsius radicem, obstruentis toties habuit, quoties urina dissicilius pergeret, at sluxu restituto nullum alibi dolorem ardoremque, aut obstaculi sensum querebatur. Interposita solventibus roborantia sunt, sed nullum remedium topicum adhibebatur, quòd æger id omnino renueret.

Examinandum prætereà, an constrictio coarctatioque urethræ, an verò prominentes carnes aut cicatrices nodosæ adsint, ut, si facta accuratior diagnosis sit scire possimus, quid potiùs non facere expediat, quam ut incerti de morbi natura, per varias & sibi non rarò quam maximè oppositas methodos,

absque certà lege vagemur.

Febris inflammatoria, siti, pulsu forti, pleno, duro, aliisque se manifestans, & alii quidam non absimiles casus nos determinabant, ut omissis candelis, educta per catheterem urina, methodum merè antiphlogisticam arriperemus, & cataplasmate emollientissimo vicinas partes soveremus. Glandulas tumentes illam in transprimendo lotio difficultatem, quam à tot annis experiebatur, attulisse opinor: sed cùm tumores hi non assurgerent magis, minùs indè mulctabatur, donec tandem phlogosi correpti in majus volumen expanderentur.

Aurigæ officium multum poterat conferre, quo facilius inflammatio hæc tubercula afficeret, cum concutiente carpenti motu, vel & magis adhuc, fi quis equo infideat, partes urethræ vicinæ exagitentur,

atteranturque.

Accedit, quòd hominum genus, uti de hoc nostro ex relatione uxoris constat, vino & cerevisiae deditum deditum sit, iisque vilioribus, acidis, diureticis, in-

Prætereà & illud notandum, quod totius mali origo est, gonorrhæas in ejusmodi hominibus aut negligi omninò, aut prava admodum methodo curari.

Plura malè curatarum gonorrhæarum exempla nofco, non à chirurgis folummodò minus expertis; fed aliis, etiam medicis, quos diuturna & luculen-

tior praxis commendabat.

Sæpiùs mirabar quî fiat ut in morbo tam frequenti, tam non exacta medendi methodus sit, & tot graves quotidiè errores committantur. Plures vidi casus, ubi dato validiori purgante, qui mos quondàm etiam inter doctissimos viguit, & nondùm, ut video, inter omnes est abolitus, sluxus virulentæ materiæ substitit cum delirio paulò post subsequente, & dirissimo morbo acuto nullà arte sanando.

Qui in nostro Nosocomio ex hâc causa acute decubuerunt (contigit enim nonnunquam, ut ex lue occulta, quam perversa medicatio modo superius recensito exasperaverat, validissime febrientes, tanquam simplici acuta febre affectos, causa prægressa ignari, & nec ægri confessione, nec alio insuper signo adjuti, susciperemus) qui inquam ex hâc causa

acute laborarunt, plerique mortui sunt.

Cùm hi per aliquot dies decumberent apud nos, quædam veneni latentis signa vel in ipso ægro deteximus, vel undecunquè demùm causam mali, & quid ante adventum ad nos actum suerat, expiscabamur. Gonorrhæam purgante valido suppressam, morbumque acutissimum indè natum aliquoties deteximus; pletorumque enim animis, eorum præcipuè qui ex plebe sunt, prava hæc opinio insidet, posse virus venereum ex parte affectà revocari, & per alvum eliminari. Hinc ipsi sibi medicinam persæpè faciunt, & spiritum vini purgantem, sive resinam jalappæ spiritu vini solutam ex pharmacopæis repetunt.

Sed hæc methodus, uti perniciosa est, sic alia, non Pars I.

quidem mortem tam citam, attamen innumera alia mala, quibus etiam noster auriga constictabatur, pro-

ducere folet.

Multi videlicet gonorrhæa affecti unice exoptant, ut fluxus virulentæ materiæ quantociùs sistatur: hinc aut chirurgorum inexpertorum consilio, aut proprio marte therebinthinam deglutiunt, vel alia styptica, quæ sluorem sistant, aut injectiones ex aqua calcis

& aceto lythargirii adhibent.

Hinc illa malorum Ilias, hinc aut radicata lues, aut si benignius quid ægro accidat, morbi urethræ non rarò immedicabiles nascuntur. Imprimis autem hâc methodo sit ut partes, quas inslammatio venerea corripit atque in tumores elevat, indurentur, idque maximè, si glandulosæ suerint: undè dissicilis mictus, aut nullus omninò, niss mediante specillo, atque perpetuus metus, ne tubercula hæc, etsi nunc indolentia, motu humorum quâcunque ex causa aucto, doleant, inslammentur, tristemque tandem tragediam ludant.

Methodus, quâ recentibus gonorrhæis felicissimè medeor, suâ simplicitate, quòdve morbi naturæ adcuratè respondeat, atque ideireò fortunato se eventu

Hujusmodi ægri carnibus vinoque penitus abstinent: solum jusculis cum oleribus vescuntur: assumunt magnam quantitatem decocti soliorum altheæ, malvæ, quibus subindè aliquid sicuum vel siliquarum dulcium incoquitur.

Fuerunt, qui pauxillum lactis addidêre, & duodecim, pluresque etiam, libras per diem hujus de-

-cocti hauserunt.

Adhibentur continua fermè balnea penis tepida, ubi simul glans penis perpetuò abluitur, ne quid materiæ venereæ intra præputium & glandem restitans, rosiones & ulcuscula venerea faciat. Plurimum semper ad breviorem curationem facere credidi, si æger quam sæpissimè pudenda abluat; si enim sanus ex impuro coitu ideò vitium trahat, quòd materies venerea ad glandem penis allapsa resorbeatur, nonne

qui infectus jam anteà est, se ipsum continuò de novo coinquinabit, & morbum alet, nisi identidem materiam hanc, si qua intra glandem & præputium hæserit, eluere conetur? quemadmodum scabiosus morbum prolongat, seque ipsum identidem contagio asslat, si vestes scabiosa materia infectas non sæpius purget, neque cum aliis commutet.

Qui gonorthæam recentem curat, meminisse semper debet, se instammatæ parti, eique glandulosæ mederi, semperque benignam phlogoseos resolutio-

nem omni modo tentandam esse.

Horum memor, à therebinthinaceis vel aliis stypticis, sive injiciendis per urethram, sive ore assumendis, à purgantibus etiam lenissimis abstinebit,
probè gnarus, nullum reverà antiphlogisticum dari
purgans, quod, utut parum, sanguinis motum non
incitet, & hoc ipso phlogosin non augeat. Horum
loco clysmata emollientia adhibebit.

SECTIO QUINTA.

Hoc loco juvat historiam alterius pariter aurigæ referre, prout illam, autumno proximè elapso, in mea adversaria retuli.

Vir 43 annorum, ante quatuor annos à quodam chirurgo ex gonorrhœa curabatur. Suspicio est eum & ante & post hæc illa sæpiùs laborasse. Ex sæva pleuriride jam aliquoties convaluit. Jam ab anno dimidio de ardore urinæ sæpiùs queritur.

Die 2ª Octobris anno 1775. dysuriam, solitoque

majorem stranguriam patitur.

Die 3. 4. 5ª Octobris mitius habet : lotium expeditius, & copiosius mittit. Hucusque officio autigz

impigrè adhuc fungitur.

Vesperi die 5^a Octobris domum rediens post cerevisiam largiùs haustam, cubitum petit, sed paulo post de ardore, & dolente admodum ad matulam tenesmo conqueritur: ejulatus: jactitatio: dolor in hypogastrio, & ad radicem penis: somnus nullus,

Die sequenti, scilicet 62 Octobris, itemque septi-

mâ, eadem symptomata, sed multum aucta: inquies summa: corporis ad anteriora ob dolores summos incurvatio: nisus mittendi lotium frequentissimi, dolentissimi. Hucusquè fermè obambulando ægrotabat. Vesperi die 7ª Octobris, primâ vice catheter applicatur, sed ad vesicam non pervenitur: in ipso applicandi catheteris conatu, educto silo argenteo pus boni moris ad unciam per canulam essluxit: urina nulla. Catheter sæpiùs frustrà tentabatur.

Die octava Octobris, manè, omnia uti pridiè. A meridie hujus diei, dum alvum deponit, inter continuos ad matulam tenesmos, circa tertiam horam pomeridianam subitò exclamat, sibi quidpiam in corpore ruptum esse: riget livetque toto corpore. Sudor frigidus, copiosus in guttas collectus. Paulò post decumbit quietior: abdomen tumet doletque ad attactum. Nullus amplius ad meiendum conatus.

Die nona, vocatur medicus, qui, cum chirurgus ipso præsente denuò catheterem adplicare, sed frustrà, conaretur, paracentesin in perinæo suasit. Facta punctura circiter uncia urinæ saltu prodiit, & dein pauxillum sanguinis. Tandem cum nihil amplius ten-

tatis omnibus efflueret, educta canula est.

Die 10ª Octobris vesperi, advocatus alius medicus paracentesin vesicæ supra os pubis sieri curavit: at nec gutta urinæ prodiit. Circa mediam noctem ejusdem diei, lotium ab th. v. spontè per urethram su-xit. Abdomen insigniter detumuit. Nullus amplius ullibi dolor. Circa meridiem diei proximi, cum benè speraret ipsemet æger, & adstantium quidam proximè futuram sanitatem seriò prædicerent, vegetis omninò sensibus, animoque semper præsente, citò & tranquillè moritur.

Sectio, 12ª Octobris mane facta est. Urethra primo dissecta exhibuit circa vesicæ sphincterem: 1° ulcera exigua gangrænosa, 2° prostatam proximasque eidem glandulas tumentes instammatasque, & magna ex

parte gangrænosas.

Dissectis herniæ scrotalis (nam etiam hac laborabat) integumentis, inventus saccus est ex producto peritonzo natus, partem intestinorum tenuium continens. Intestina facili negotio per dilatatum abdominis annulum redierunt.

Aperto abdomine, urinæ magna quantitas profluxit. Vesica utinaria in sundo disrupta inveniebatur, ruptura duos transversos digitos facile æquante. Intestina tenuia levem hinc inde inflammationem, & incipientem gangrænam exhibuêre. In urethræ superiori parte, ossa pubis respiciente, vulnus secundum urethræ ductum ad unum cum dimidio possicem decurrens, recenterque factum, quodve circa radicem penis paulò ante sphincterem terminabatur, est observatum. Punctura in hypogastrio facta, intra peritonæum & musculos abdominis, versus pelvim progressa, evanuit.

Plura nos docet hæc morbi & sectionis historia.

1° Vulnus illud in urethra recenter sactum catheteri debetur. Quòd si paulò majori vi instrumentum adigatur, sæpiùs accidit ut novæ viæ eidem aberranti parentur. Optime serviunt catheteres minus curvati, & ex lamina tenui in spiram contorta eonfecti.

2° Optimus pro paracenthesi vesica locus videtur (dummodò nihil peculiare id prohibeat atque aliud suadeat) is ipse, quo à recentioribus lithoromia institui solet, in perina videlicet. Quòd si punctura in hypogastrio siat, minus certa operatio erit, licet enim vesica eò usquè assurgat, utpotè ingenti lotii quantitate turgens, tamen cum sint qui hypogastrio prapingui gaudent, punctura profunditas admodum erit incerta. Pratereà facilè sieri potest, ut, dum vesica, eductà jam aliqua urina portione, se denuò in pelvim profundius recipit, canula subtrahentem se vesicam non amplius contingat, pracipuè si chirurgus eadem acu triangulari utatur, qua hydropicorum abdomen pungit.

3° Grave monitum hie casus præbet, scilicet, auxilia seria in rebus seriis haudquaquam differri debere. Punctura vesicæ, die septima aut octava

pon ingilia eveniuli i appointe dejectus, fittique e

Octobris ante meridiem instituta, procul dubio ho-

minem servasset.

4° Eo tempore quo paracentesis celebrabatur, abdomen lotio inundatum jam erat. Catheter die 9ª Octobris in urethram immissus, & paulò post denuò extractus, colore plumbeo inficiebatur.

5° Ratio cur urina fluxerit sua sponte, 12 ante mortem horis, haud obscura est; nam præsente jam gangræna tumores, urinæ transitum prohibentes, subsidebant, uti omnis inslammatorius tumor assolet,

si eum gangræna jam prehenderit.

6º Doloris absentia, animus tranquillus, superstite sola breviori respiratione, mentis continua præsentia, & magna ob superatum, ut credunt, periculum hilaritas, minus attentos persæpè fallunt, dum, instante jamjam ob præsentem gangrænam morte, salutem proximè secuturam promittunt.

Mors hæc sæpiùs in illis fit, qui ex anteritide, aut

hernia incarcerata moriuntur.

7º Iteratæ gonorrhææ, diathesis sanguinis phlogistica, de quâ ex repetitâ sæpiùs pleuritide constat, item potus cerevisiæ largior, in ipso morbo sufficientes nobis rationes suppeditant, undè primò tubercula dein eorum inslammatio explicentur: accessit aurigæ munus, quod & ipsum suam symbolam contulit cur inslammatio hasce partes præ reliquis occupârit.

SECTIOSEXTA.

Auriga 47 annorum, multis consequenter annis sanus, ultimo Bacchi sesto hujus anni in peripneumoniam incidit, cum rigidissimum tunc temporis saviret gelu, quo plures eo die horas carpento insidens præter morem urebatur. Domi suæ decubuit; ubi sanguinem binis vicibus misit, morbum medicatrici naturæ committens. Circa sestum Paschatis eas primum vires receperat, ut consuetum aurigæ munus denuò subitet.

Die 12^à Junii, horis pomeridianis valide riguit: vesperi ingesta evomuit: appetitus dejectus, sitisque: accessit dolor lumborum & sinistri thoracis pungens cum tussi. Nox insomnis.

Die proximo, symptomata augebantur. Vespera illius diei venæ sectio facta est cum aliquo levamine sed brevi evanido. Die 14. & 15ta, omnia exacerababantur.

16^a, suo marte vomitorium ex tartaro emetico sumpsit, undè septies slava, susca, amara, inter gravissimos pectoris, præcordiorum, abdominisque dolores vomuit, & serè toties dejecit.

Noctu somnus nullus, jactitatio multa.

Die 17ª Junii, sextâ morbi, ad nos delatus sequentia exhibuit: dolor à mamma sinistra usque ad os ilei, & ultrà, multa tussi, inspiratione, & attactu exacerbatus: sitis magna: decubitus in latus assectum impossibilis: sputa spumosa, sanguine tincta: respiratio strepens: pulsus celer, fortis, dutus: lingua alba, humida. Larga venæ sectio sacta mox est, & cataplasma emolliens dolentibus locis adplicatum: datus potus emolliens, tepidus, copiosus, antiphlogisticus: sanguis pleuriticus. Noctu somnus perquam turbatus.

Die 18ª Junii, morbi septimâ, dolor lateris nullus: decubitus in omnem partem facilis: respiratio cita, strepens, exiguo ac serce nullo thoracis motu, sed solo abdomine peracta. Inspiratio duplicata: pulsus anteà fortis, nunc debilis valdè, mollisque ac celerior multò: urina russa absque sedimento: tussis non multa: sputa spumosa, pauca: alvus diarrhœica: lingua alba, humida. Cæterùm vigor: animi præsentia: præteritorum exacta recordatio, ad minutias ulque adcurata, &, ut hoc hominum genus solet, jocosa ac potiùs hilaris narratio: vivacitas magna: aptæ ad interrogata responsiones: facilitas magna sese, quodcunque in latus vellet, convertendi. Faciet habitus ab eo sanorum non abludens, nullus oppressionis aut dissicilis respirationis sensus.

Hoc rerum statu cum cerebrum impeti animadveteretur, latum vesicans cervici adpositum est. Pulsus mox è debili factus est fortis, plenus, durus supra

G iv

modum, & perquam celer; hinc facta denuò venze sectio est, sed absque levamine. Cum alvus immoderatius flueret, remota omnia funt, quæ eam vel levissimè sollicitant, nitrum & oximel. Emulsa, mucilaginosa, diacodiata nil profecere. Hôc die sputa quædam cocta adparuerunt. Vesperi frequentes pulfuum mutationes. Catera uti anteà. Noctu leve de-

lirium, & ad auroram mors.

Die sequenti, facta cadaveris sectio est. Aperto thorace pulmo dexter fanus reperiebatur, finister verò ex integro inflammatus, attamen sic ut inflammatio non ex gravissimis fuerit, nam & substantia pulmonis inflammati, durior quidem fuit ac in statu naturali solet, minus tamen quam in graviori phlogofi consuevit, & resecta ejusdem particula, si aquæ injicerentur, tardè ac ne vix quidem fundum petière. Quædam omnino infra aquæ superficiem

fuspensæ manserunt.

Prætereà materies quædam, qualis illa sputorum coctorum esse solet, bronchiorum ramos opplevit, & copiose ex pulmonis leniter pressis profluxit. Inter sinistrum hunc pulmonem, diaphragma seri subslavi paucæ unciæ repertæ funt, quo loco materies lardacea medium ferè digitum crassa, crustam phlogisticam & colore & tenacitate referens, pulmonis infimas oras obtexerat, ea ratione ut primo intuitu rupti abscessûs parietes mentiretur : sed laciniæ hæ avellentem digitum facile sequebantur, & subjectam pulmonis partiumque vicinarum substantiam integram demonstrabant.

Mediastinum subinstammatum : pleura sana, ad quam, plerisque in locis in utroque thoracis cavo, pulmones carnofis & quafi ligamentofis craffifque nexibus religati fuerunt. Vafa coronaria ampliora folito, sanguine multo infecta, & ferè varicosa.

In abdomine omentum inflammatum ex toto. Intestina tenuia multis in logis inflammata, & hine indè incipiente gangræna tentata apparebant.

Diffectum caput duram meningem, fanguine turgentem, & hinc inde inflammatam, quâ verò parte eerebrum à cerebello disjungit, crassis sibris paralellis intertextam exhibuit. Pia meninx majori, ac serè universali phlogosi tenebatur. Cerebrum assulatim sectum medullarem substantiam pluribus ac majoribus punctis rubris, quam alias soler, distinctam monstrabat.

Viden effata Hippocratica etiam hic demonstrata: spiritus densus & parvus inflammationem in locis principalibus significat. L. de coac. prænot. spiritus extendens, & urgens, & obscurus, & dupla intrò revocatio velut superinspirantibus lethalis. Ibidem.

Indè prætereà constat & strepentem respirationem, & dolores citra rationem levatos Hippocrati merito

damnari.

Hinc prognosin, dictante id etiam Baglivio, non ex hoc utpotè insido symptomatum levamine, sed ex sola spirandi libertate majori minorive in morbis

pectoris formare convenit.

In hoc casu illud quoque Celsi obtinuit L. 2. C. 7. ubi mens laborare iis dicitur, quibus causa doloris neque sensus ejus est, &, protinus infaniam timendam esse, ubi expeditior alicujus, quam sani fuerit, sermo est, subitaque loquacitas orta, & hac ipsa solito audacior.

SECTIOSEPTIMA.

Femina cœlebs 30 annorum, habitu strigoso biliosoque, die 24ta Julii ad nos venit, cujus historia morbi hac est:

Ab octo diebus extra Nosocomium quotidiè paroxysmum febrilem sustinuit. Febrilis accessio plerumquè à vomitu bilioso spontaneo ordiebatur. Subindè, idque primis morbi diebus, præter vomitum etiam alvus movebatur, attamen non præter modum. Obambulando hucusquè ægrotabat.

In nosocomium suscepta linguam habuit biliosam, os amarum, glutine tenaci obductum, appetitum dejectum, respirationem dissicilem. In paroxysmo sebrili apud nos non amplius vomuit. Color seviter

flavescens totum corpus, faciem præsertim infecit, & paucæ hinc indè petechiæ non latæ, & coloris obsoletè rubri visebantur. Auditus paulò gravior.

Præmiss solventibus ex oxymelle, roob sambuci cum sale quodam medio, vomitum exhibita radice ipecacuanha movimus. Dissiculter vomuit, & ter solummodò, pauca, vitellina, crassa supra modum, tenaciaque: subjungebatur denuò solventium usus.

Die tertio, ab assumpto emetico pulsus admodum debilis, intermittens, remittens, ac omni modo inaqualis sieri, somnolentia, ac somnus ferè continuus accedere, frigus extremorum, sudorque frigidus quasi mox morituram per intervalla occupare. Ad interrogata expergesit, & aptè respondet, & solum oris amarorem queritur. Viribus ita vacillantibus cortice Peruviano, camphora, sinapismis, & vesicantibus suppetias ferre studebamus. Vesicantia nullas vesicas excitarunt

Die quinto, ex quo ad nos venit, totius morbi

decimo tertio, moritur.

Sectum cadaver sequentia monstrabat :

Resecto cranio corticalis cerebri substantia colorem solito magis suscum, & ex levissimo rubore lividum exhibuit. In utroque choroideo plexu racemus hydatidum suit, quarum maxima cicerem magnitudine aquabat. Medulla oblongata, prementi digito & cultro dissecanti, duritiem hepatis opposuit.

Aperto thorace, pulmo dexter validis nexibus ad costam 3. 4. 5 tam, numero à superioribus ducto,

religatus inveniebatur.

In abdomine color omnium ferè intestinorum lividus suit, multumque à naturali abludens. Omentum suscima ex parte colore susce erat, præcipuè in ejusdem sundo. At versus pylorum levis inslammatio eandem interiorem membranam prehenderat. In cavo ventriculi materies, colorem medicamenti referens, sed mucosa plurimum & ductilis reperiebatur.

Vesicula fellea admodum turgida saturatissimo colore slavo tingebatur, quem & omnes vicina jecoti partes referebant. E dissectà vesiculà prodiit materies primo aspectu arra, tenax, oleum pervetustum, & amurcosum referens: charta bibula huic immissa profundo colore slavo imbuebatur. Substantia hepatis bona, sed obscurioris magisque susci coloris ac aliàs solet.

Ex hâc sectione anatomicâ, aliisque consimilibus per alios factis, morborum malignorum petechialiumque causa & sedes, mortisque indè prognatæ ratio, constare videtur. Non enim crudus, putridusque solummodò primarum viarum apparatus hujusmodi morbos generat, sed & bilis quantitate peccans, peccans itidem pravà qualitate; tenax quippè, glutinosa, amurcosa, acrisque partim intra vesiculam collecta, eandem sollicitans, distendens, partim verò quoad tenuiores suas particulas ex systemate gastrico & bilisero resorpta, symptomatum in morbo maligno observari solitorum explicatus non obscuros suppeditat.

Biliosa hæc materies occidere videtur diversa ratione; vel enim, quas allabitur partes, ventriculum, & intestina inflammat, vel absque prægressa inflammatione necrosin ac gangrænæ aut sphaceli

speciem quandam iisdem visceribus infert.

Inflammatio hæc ab acti hâc bile generari solita alterius speciei videtur, & maligna esse, ac ab illa multum differre quam cum venæ sectionibus, diluentibus, emollientibus haud difficulter curemus, beni-

gnam appellare convenit.

Hæc biliosa & acris materies absorpta, & ad alias partes delata, idem mali, videlicet vel inflammationem vel necrosin lethalem, producit. Hinc in quibusdam cerebrum, in aliis pulmones, aliaque viscera malè affecta reperta sunt, prout quis viscum quoddam ante morbum quâcunque ex causâ imbecillum habuit, ad quod materies biliosa resorpta decubuit.

Scriptores medici, qui sectis cadaveribus causas, effectusque morborum rimabantur, haud absimiles

Deculation commendationem mercuit

viscerum noxas in iis repererunt, qui ex febre ma-

ligna decessère.

Spigelius Lib. de semitertiana, intestina tenuia partim inflammata partim sphacelata in omnibus febre maligna demortuis inventa memorat, etsi de nullis in vita doloribus ventris unquam questi essent. Non raro lividas in ventriculo maculas, tanquam ab hausto veneno viderat.

Cornelius Gemma in cadaveribus hominum hemitritza pestilenti defunctorum præter dictas partes, etiam hepar & cor cum pulmonibus, ex integro aut magnam saltem illorum partem, nunc instar carbonum nigra, nunc tuberculis suppuratis plena, ob-

servavit.

Constat prætereà auctoribus Sphigelio, Schenckio, Helmontio, Diemerbrockio &c. eadem, quæ in corporum externâ superficie prostare aliàs solent, exanthemata, & anthraces, etiam in ventriculo ac passim alibi in corpore reperta esse.

Teste Hieronymo Occone, cum terras Brixianas tetra olim lues funestaret, secta mortuorum cadavera cerebrum ipsum graviter affectum, combustum, ni-

grum & arefactum exhibuêre.

De emeticorum usu in morbis malignis in præsentiarum quædam dicam. Vis radicis ipecacuanhæ ea ratione propinatæ, ut singulis horis grana decem ejusdem radicis devorentur, donec tertia dosis absumpta suerit, dummodò materies sat mobilis sit, & evacuationi apta, multiplici ex causa convenire hisce morbis præprimis videtur:

1° Enim evacuat ea via, qua brevior nulla datur, quidquid alieni in ventriculo & proximo in-

testino hospitatur.

2º Ipse vomendi conatus turgentem pravâ bile

veficulam emulget.

- 3° Radix ipecacuanhæ vi antiseptica, aromatica, roboranteque, hoc in casu perutili, commendatur.

Hinc illa methodus, quâ cl. Vagnerus Lubecenfium medicus, Heisteri discipulus, aded fortunate usus est, peculiarem commendationem meretur;

cum enim febres exanthematicas, petechiales, purpuram, & confimiles pro morbis gastricis, sive mesentericis haberet, mixturam propinavit ex unciis tribus quatuorve aquæ cardui benedicti, & drachma dimidia radicis ipecacuanhæ cum sale quodam medio tritæ concinnatam, undè omni vel dimidià, vel integrà horà cochleare ordinarium sumebatur, donec ipecacuanha effectum sortiretur. Mixturas posteà solventes, quæ & alias excretiones, diapnoen, & diuresin promoverent, exhibuit. At, si morbus intra horas circiter duodecim graviùs urgeret, si vertigo, faucium affectus, & lipothymia nondum remisssent. si pulsus & respiratio mondum emendarentur, prædictam potionem evacuantem denuò ac toties repetiit, donec symptomatum remissio morbum in meliora tendentem ostenderet.

Ad respirationem præ cæteris attentus suit, cujus dissicultatem in morbis exanthematicis inter signa

pathognomica jure recensuit.

Cl. hic vir (ut id modò dicam, cujus gratia hæc præmisi) pauca grana ipecacuanhæ mixturis morbo convenientibus semper addidit, donec signa malignitatis evanuerant.

Exiguæ hæ ipecacuanhæ doses continuas vomitiones, subindè & vomitum excitant, majoremque hâc ratione humorum salivalium, lentescentium, glandulas infarcientium, & ipsius bilis vesiculam distendentis, irritantis, putrescentis, ac jamjam resorbendæ, assluxum ad cavum ventriculi & intestina conciliant; quin & sordes biliosæ jam absorptæ denuò revocantur, ut excitato salutari vomitu, alvoque motà eliminentur.

Hâc methodo etiam ego aliquoties exoptato cum eventu usus sum: morbi materiem, solventibus mobilem reddidi, emetico paulò post excutiendam. Mota emesi denuò solventia præbui, ut, quod restabat sordium biliosarum æquè aptum efficiatur, quò iterata emesi eliminari totum queat. Medicamentis hisce solventibus exiguas ipecacuanhæ portiones ad-

jeci, quibus nausea continua, subindè etiam vomi-

Utilem hanc praxin censebam, quotiescunquè os supra modum mucosum, dentes sordidi, lingua crassa, tenacique materie conspurcata, consimilem & ventriculi & tubi intestinalis statum indicabant, & quotiescunquè post primos vomitus insigne levamen non sequeretur.

Hæc crudæ tenacissimæque materiæ conditio tempore verno rariùs apparebat, æstate verò & autumno frequentissimè. Indè potissimum morborum, adulta æstate, & autumno regnantium, pertinacia est, essi

& aliæ accedant nonnullius momenti caufæ.

Id præterire in recensenda hac methodo non possum, plurimum scilicet interesse, ne exhibitis illis refractis ipecacuanhæ dosibus res intra solas nauseas, vomituritionesque consistat. Quid enim utilitatis, aut quid non damni potius ægrum experiri necessum est, si, nulla nec emesi, nec catharsi mota materies, præcordia inundet, & denuò vi alterantis & alexipharmacæ radicis, intra humorum circulantium alveum adigatur? Hinc nauseas vomituritionesque, subinde vomitus salutaris interpellet oportet.

Cùm viscerum noxas in hoc cadavere, per me, in aliis verò per alios repertas, recenseo, alterius cu-justam sectionis recordor, à me, dùm inter Hungaros Physici, ut vocant, ossicio sungerer, instituta, qua etsi alio & tempore & loco sacta sit, nihilominus ob argumenti similitudinem, aliaque quadam scitu non injucunda, apprime huc sacit. Hanc, quemadmodum tunc suerat in adversaria relata, excerptam dabo.

Sit ergo.

SECTIO OCTAVA.

Die 6th Augusti 1772. Anna Maria Kazyi annum agens atatis quintum à nativitate, nullo graviori morbo decubuit, morbilis & variolis necdum defuncta. Verminosa nihilominus perpetuò fuit, Excrevit. Non

rard lumbricos & ascarides, communioraque ac le-

viora vermium symptomata sæpiùs patiebatur.

Mense Octobri anni elapsi, cùm per sex ferè septimanas tertianà laborasset, à medico sanabatur. Nuper quotidianà corripiebatur: paroxysmi leviores, pomeridiani. Exacto secundo paroxysmo, à parentibus convocatæ in consilium vicinæ matronæ sunt, quarum disquisitioni, puellæ genitor remedium quoddam proposuit, illis in terris ad curandas in junioribus sebres solenne: balsamum id est ex balsamo Peruviano, oleis stillatitiis, & spiritibus quibussam confectum. Matronæ in id coivère, dandas esse sæpiùs per diem guttas tres quatuorve penetrantissimi remedii. Habuit puella tres adhuc paroxysmos,

Die 3tia Augusti, loco paroxysmi, qui omnium universim paroxysmorum sextus suit, calor solum advertebatur. Puella solum sub ipsis paroxysmis, nec sub his semper, decubuit: ita facile ægritudinem tulit.

Die sequenti, quartà scilicet Augusti, puella consuetum aliàs gentaculum nauseat, languet parumper,
& alvum ponit paucam, pauco floridoque sanguine
commixtam. Circa nonam matutinam pauca vitellina
vomit: prandium more consueto, & cum appetitu
sumit. Circa quartam pomeridianam, quo tempore
febrilis accessio sieri consuevit, dolore colico item
ventriculi hypochondriorumque corripitur. Circa septimam vespertinam somnus: ad mediam noctem evigilat. Dolor acerbus præcordiorum, & totius abdominis, ejusque tensio; ejusatus, jactitatio per reliquum
noctis, diem subsequentem, & noctem proximam.
Alvus nulla: vomitus nullus.

Die 6th Augusti, eadem symptomata. Vesperi vocatus multas maculas petechiales in crutibus reperi: color earum diversus, roseus, intensè ruber, profundè ruber, castaneus, livescens, nigrescens, varia magnitudine, alia lenticulares, lata alia. Una alterave tantum amplior macula & livescens in trunco corporis & brachiis. Pulsuum frequentia stupenda, calor ad attactum mordax, jactitatio, & ejulatus continuus.

Die 7ma Augusti, eadem omnia. Plures intered ma-

culæ petechiales latæ & nigtæ per corpus visebantur: in brachio sinistro supra cubitum macula latissima livida. Circa meridiem frigent extrema. Nullus ampliùs ad carpum pulsus. Ejulatio, & jactatio perstant: à meridie frigus extremorum auctum: nulla mentis præsentia, jactatio, & circa septimam vespertinam mors.

Die 8vâ Augusti cadaver secui. Aperto abdomine omentum leviter inflammatum deprehendebatur; intestina verò tenuia, si tractum duos circiter transversos digitos longum excipias, partim profundè rubra,

partim ex rubro livida. Intestina crassa sana.

Per totum intestinorum tenuium, partim insammatorum, partim gangrænosorum, tractum, crebræ petechiæ conspiciebantur, parvæ, magnæque, & coloris varii, vel ex rubro nigricantis, vel atri penitus. Mesenterium, & peritonæum simillimis, ac tenuia intestina, petechiis largè conspergebantur. Glandulæ mesenterii, majores multò ac in sanis solent, ex rubro nigricabant, & totidem quasi sanguinis grumos referebant.

Macula petechialis scalpello per medium secta humorem sudit extravasatum, ac si pars quædam sugillata dissecaretur, & ejusdem coloris, quem macula ipsa petechialis, antequam secta esser, monstravit.

Ventriculus exactè maculatam tigridis pellem referebat, albidam videlicet, & maculis nigris amplis crebrisque interstinctam. Pulmones sani. In ipsa cordis externa superficie petechiæ varia magnitudine, & colore diverso visebantur.

Petechias per brachia & crura cùm examinarem, eas per totam cutis substantiam, & quasdam non exiguam sapenumerò subjectæ pinguedinis portionem penetrare, eodemque has partes colore afficere deprehendi, quem petechia visui exhibuit non dissecta. Macula illa lata, omnium in corpore maxima, supra cubitum in externa sinistri brachii parte visa, cùm in eam scalpello inquirerem, ad musculos usque per profundam satis pinguedinem penetrabat eo modo, ut conum referret, cujus apex musculos tangeret,

tangeret, basis verò in externa brachii superficie formaretur.

Lumbricos aliquot, paucos tamen, in intestino

colo reperi.

Doleo me in tanta festinatione disquirere non potuisse, an & in aliis, & quibus in partibus petechiæ

reperiantur.

Nota, in tantà ventriculi inflammatione, quam dira necrosis excepit, vomitum non adfuisse, nisi levem, & semel tantum cum ad initium hujus ultimi morbi pauca vitellina rejiceret; etsi zgri gastritide correpti vomitum dolentissimum statim ab omni ingesto, cum singultu dolorifico, docente Boerhavio, experiantur.

Gravissima omnium ferè tenuium intestinorum inflammatio ileum non excitavit,

SECTIONONA.

Juvencula annum vigesimum-secundum agens ad

Nosocomium venit, & sequentia queritur:

A sex annis ulcera crurum habet non ampla quidem, nec profunda, sed cicatricem recusantia. Ab aliquot annis in fabrica, ut appellant, conficiendis tæniis sericis dicata, texendo sibi victum comparat. Corpore ibi proclivi sedent, & parte sterni insimà ad machinam fortiùs adpressà laborem exercent.

Tempus inter texendum cantando fallunt.

Sana caterum fuit. Menstrua ordinata. A quinque mensibus se catarrho laborasse ait. A sex autem septimanis spiritum sieri multo difficiliorem, tussim frequentiorem, adventante præprimis velpera, noctuque : sputa purulenta reddi, sitire, levi per intèrvalla horrore perstringi, & insomnes noctes agere. Non multum emaciabatur, & laboribus suis ita fungebatur, ut per duos solum dies domi sux decubuerit.

Die secundâ Septembris 1776 nos accedit. Pulsus febrilis, non debilis, attamen nec durus : decubitus difficilis in latus sinistrum : dolor ad infimam sterni

Pars I. H partem : rubor perfrequens genæ finistræ : sudores

nocturni, & diarrhœa ægram exercent.

Cum usque ad diem ejus mensis 15tam præter sudores, qui comprimebantur, nil emendaretur, alvusque sex octove vicibus intra nychthemeron, uti anteà, moveretur, & nihil in pejus conversum arbitraremur, ecce, cum sedens in lecto & cum insirmariis loquitur, plenoque decocti vasculo epoto,
decumbit, & facillimè in alterutrum latus se convertit, vegetis omnibus sensibus, nihilque præsentiens
vix non inter loquendum moritur.

Cadaver pro juvenculæ habitu torosum satis, &

macie nequaquam confectum apparuit.

Aperto thorace pulmo dexter levioribus membranaceis nexibus cum pleurâ cohæsit. Pulmo ipse pondere gravis hepaticam dutitiem cultro opposuit. Sectus, innumeris exiguis abscessibus, purulentam materiem plorantibus, scatebat, quorum plerique lentem vix caperent, pisum aliqui, pauci nucem avellanam. Bronchia, bronchiorumque ramos pus inundabat. Reliqua pulmonis substantia, abscessibus interposita, gravi crudâque inslammatione tenebatur.
Pulmo sinister sanus suit.

Pericardium seri uncias ferè octo continebat : sectum abdomen libras seri circiter duas, viscera verò sana monstrabat, glandulas mesenterii si excipias,

grandiores videlicet ac in fanis solent.

Cùm collo strumoso esset, glandulam thyroideam secuimus, qua substantia gelatinosa glutinosaque hinc

indè distendebatur.

Vix ullus morbus est, in quo tam varia remedia, ac in phthysi sananda, celebrantur. Verumtamen ni quis exactè morbi causam inter tot alias dignoverit, infortunatam medicinam faciet. Ob neglectam hanc in phthysi disquisitionem adcuratam, tum etiam ob ipsam mali, licet probè cogniti, gravitatem, quotidiè sit ut morbus hic tot hominibus exitium afferat.

Phthysis purulenta, ex hæmopthysi, vel peripneumonià, vel pleuritide suppurante orta, omnium pessima est; &, si juncta febris hectica sit, si sudores colliquantes, & diarrhœa supervenerint, brevi perniciofa.

Multæ rationes sunt, quæ ulcera pulmonum coire,

consanarique prohibent.

In phthyfi pulmonali à fomite purulento aliud quoque vitium præter abscessum in pulmonibus plerumquè reperitur, inflammatio videlicet partium abscessui vicinarum: hinc nova sanandæ phthyseos difficultas.

Qui hæmopthysi aut laborarunt, aut adhuc laborant, purulenta sputant, sanguine subinde tincta : per intervalla auctum lateris dolorem queruntur; omniaque illa signa monstrant, quæ latentem & chronicam pulmonum inflammationem indicant superius descriptam.

Phthyseos ex hac hæmopthysi natæ, vel cum eadem junctæ ideam exactam habebit, qui continuam & chronicam pulmonum inflammationem concipiet, vel chronicam quandam peripneumoniam cum sputo cruento ob vasa pulmonum debiliora solitò largiori, ubi pars quædam inflammata in suppurationem transiit, reliquâ reliqui pulmonis inflammatione cruda persistente. Sermo hic est de illa hamopthysis specie, quam inflammatoriam appellare convenit, ab aliis alia ex origine natis probè distinguendam.

Abscessus pulmonum ex pleuritide, & peripneumonià acutà (nam & chronicam dari, suprà ostensum est) comitatur æquè partium ulceri vicinarum inflammatio, minor tamen ut plurimum, quam in hamo-

pthysi inflammatoria.

His præmissis facile patebit, quid in phthysi pulmonali, ex hæmopthysi, vel peripneumonia, aut pleu-

ritide suppurante ortà, prosit noceatve.

Balsamica, ut balsamum Locatelli, therebinthinam, myrrham aliaque hujus generis à multis celebrata remedia Morgagnius, & ipsa toties repetita observatio reprobat : calorem augent, febrimque : peripneumoniam comitem, & suppurationem promovent.

Salina, aquæ selteranæ aliæque consimiles, uti in lentore, & infarctu pulmonum frigido, eorundemque tuberculis & scrophulosa diathesi eximiè prosunt, ita

certò hic nocent.

Cortex Peruvianus phthyfin, ab hæmopthyfi inflammatoria natam, ipsamque hanc hæmopthysin aded non fanat, ut illam infigniter promoveat, & ægros in perniciem præcipites agat. Inde etiam ratio habetur, quare adstringentia in hamopthysi phlogipica, etsi vulgata praxis iisdem toties utatur, morbum plerumquè immedicabilem reddant.

Attamen cum magni viri corticem Peruvianum in internis suppurationibus laudâtint, alii verò haud inferiores reprobarint, dispiciendum est, quibus sub conditionibns remedium hoc exhiberi cum emolu-

mento queat.

Si à ratione & experientia confilium petatur, cortex proderit, si nulla in sanguine phlogistica diathesis fuerit, si liber puri exitus pateat, sique penes ab-

fcessum nulla infignis inflammatio fit.

In suppurationibus externis, atque etiam in iis internis, ubi liberè profluere, atque extra corpus ferri purulenta materies potest, corticis vis sanguinem à labe contrahenda præmunit, & tabem averruncat.

Pure alicubi intra corpus concluso, aut præsente sanguinis phlogistica diathesi, aut pulmonibus penes abscessim graviter inflammatis, hic cortex aut inutilis,

aut perniciosus artem ludit,

Decantata ab omni avo cura lactea fuit. Lac febricitantibus, ad quos nostri quoque phthysici pertinent, teste Hippocrate & experientia non convenit : in diathesi phlogistica ob partem caseosam omninò prohibetur. Hinc mirum non est, curam lacteam, utut per multa fæcula vel inter plebem deprædicatam, in håc phthysi spem medicantium & agrorum semper fallere.

Lac quadruplà aquæ quantitate dilutum, vel ipsum lactis serum potiori jure præscribitur. Lac asininum, humano magis analogum, à Vetetibus celebratum, exspectationi nostræ in hac phthyseos specie neutiquam fatisfacit.

Hinc etiam patet, quid à lacte humano ex mammis sugendo sperandum timendumve sit.

Antihecticum Poterii eviluit.

Accubitus corporis juvenilis hoc in casu ægro nihil prodest, & accumbenti nocet.

Sed quid de equitatione ab Sydenhamo summis encommis celebrata, qua & sudores, & diarrham colliquativam vir summus curasse se asserit, sentiendum?

Doleo malè intellectam à multis, in ægrorum perniciem, Sydenhami mentem esse; certè multiplex experientia docuit, hoc remedii genus, utut præstantissimum in plurimis morbis chronicis, phthysicis ex ulcere interno laborantibus æquè parùm convenire ac pleureticis & peripneumonicis; eosque equitatio, & vectio in curru

Ad stygias certo limite ducit aquas.

Aptiùs utiquè hoc exercitii genus adhibetur in iis quibus dejecta vis ventriculi intestinorumque, ingesta male affimilat, atque hinc atrophiam & maciem inducit : aut ubi diù perdurans tussis stomachica eum corporis habitum effecit, qui phthysin mentitur : in tussi habituali dictà, à congestione lentà viscidoque pulmonum infarctu orta: in hypochondriacis, sedentariis : viscerum abdominalium pituitoso infarctu indèque natà atrophia laborantibus: post febres biliosas, intermittentes diuturnas, rebelles quartanas, lentas, mesentericas, colicam biliosam, dysenteriam : post quoscunque morbos, qui atoniam solidorum, & humorum bonorum penuriam, vel suaptè, vel longà & difficili medicatione, post se reliquerunt : post nimiam nobiliorum fuccorum, fanguinis, feminis, liquidi nervei deperditionem, natamque indè pravam tabidamque corporis diathefin.

Lichen Mandicus laxo imbecillique pulmoni pulchrè medetur. Quibus udum corpus est, & pulmo serosa colluvie frequenter inundatur, his catarrhosam hanc diathesin plastica, simulque tonica lichenis virtus

corrigit.

Decoctum polygalæ iisdem ac lichen prodest, cui aptè non rarò jungitur. Hæmophthysi, & phthisi indè natæ, ob rationes suprà narratas æque parum ac cortex Peruvianus, aut alia roborantia, convenit.

Lichen Islandicus & polygala in spuriâ illa phthysi3

H iij

quam equitatione sanari suprà diximus, vires non contemnendas possidet: veram pleuritidem, aut peripneumoniam nunquam sanat, sapiùs verò spuriam, sero-

fam, pituitosam.

Quòd si post veram pulmonum instammationem, fractà dudùm phlogosi, vis vitæ languens anacatharsi non sufficiat, & materiæ expectorandæ copia pulmones gravet, virium imbecillitati lichen & polygala robut addent, & spuriam hanc peripneumoniam auferent. Verùm etiam in alio casu polygalæ decoctum admodùm essicax observavimus, ubi scilicet sputa, instammationem pulmonum indicantia, diutiùs ac par est, ac copiosiùs prodeunt, viresque ægri residuas convellunt, eundemque consumunt.

Qui frequentes parvasque sanguinis missiones instituerunt, adcurationem phthiseos, ex hæmopthysi instammatoria natæ, notionem habuisse videntur, ac ipsorum, à quibus damnabantur, adversarii. Venæ sectiones morbo & viribus ægri respondentes, decocta herbarum & radicum emollientium, emulsa, & victus merè vegetabilis, in sananda phthysi purulenta insigniori reliqui pulmonis instammationi juncta, omnibus

aliis remediis palmam præripiunt.

SECTIO DECIMA.

Vetula, habitu corporis strigoso, & icterico, circa finem mensis Junii ad nos venit, dolorem ad hepatis regionem, versus ventriculum, & ardorem insignem indè à costis insimis ad cristam ossis ilei ab aliquot diebus questa. Se ante tres septimanas è Nosocomio Pazmaniano discessisse ex ictero sanam vegetamque aiebat, quo ibidem septem ferè septimanis decubuerat. Plura, utut aliquoties interrogata, non retulit.

Adplicatis, tùm externè, cùm internè, iis omnibus quæ ex usu esse arbitrabamur, en repentè post paucos dies sanguinem copiosum, nigrum, leviterque grumosum vomit. Cùm aqua simplex multo spiritu vitrioli alterata pro potu, omniaque alimenta frigidè darentur, ligaturis artuum adhibitis, cruentus hic vomitus

brevì quievit; quo compresso, exiguæ portiones rhei cum tartari cremore præscriptæ fuere, eductæque fe-

ces multæ, multo sanguini grumoso mixtæ.

At quotidiè circa meridiem febris quotidianæ accessio non diuturna, nec vehemens, & paucis diebus elapsis iterum evanida observabatur. Dolor in abdomine indè ab illo fanguinis vomitu pedetentim mitior factus, tandem in delicatiorem tantummodò, & rudioris attactûs non omnino patientem sensationem convertebatur, quin tamen reapse contrectata abdominis plaga verè doleret. Pulsus nihilominus exiles obscurique, & frequentiores quam tunc fuerant cum ad nos veniret, continuò observabantur.

Octo ferè ab ultima febris quotidiana accessione elapsis diebus, cum jam abitum è Nosocomio medi-

taretur, subitò moritur.

Cadaver sectum exhibuit in cavo thoracis singulo seri uncias ferè octo. Pulmones, sani cateroquin, sed flaccidiores multò ac aliàs esse solent, dissecti serum Stillabant.

In abdomine ventriculus dissectus, in medio, inter utrumque orificium, arcui ejusdem majori insidentem tumorem cancrosum, inaquali superficie, ac tuberis folani forma præditum continebat. Tumorem hunc vasa varicosa cæruleaque perreptabant, & pressus ichorem fudit. Indè à tumore ad pylorum usque, ventriculus angustus, intestini potius duodeni quam ventriculi figuram referebat.

Duodenum longo tractu arctis supra modum validisque nexibus, quos cultro solvere, quin nexa viscera læderentur, non licuit, cum hepatis cavo cohæferat, ita, ut vesicula fellea ab utroque viscere intercepta elideretur penitus, ejusque loco abscessus, nucem juglandem æquans, ac fœtidissima amurcosaque materie

plenus, reperiretur.

Ductum communem choledochum, quo loco is intestino duodeno inseritur, calculus triplici obtuso angulo præditus obturabat, ita ut ibi natus videretur, cum receptaculum quo continebatur exactè repleret, Hiv by

& quodam suo angulo ductum, quo is in intestinum

aperitur, perfecte clauderet.

Calculus minorem nucem moschatam magnitudine referebat, & circumcircà materia tenaci savaque obliniebatur, quæ, paulò post exsiccata, sirmior ac serè lapidea evasit. Cùm srustulum ejus calculi vi avelleretur, diversa strata apparebant, quæ calculum essece. Quousquè ductus supra calculum, hepar versus pertingeret, an cum abscessu amurcam continente, an verò rectà cum hepate communicarit, non constat.

Substantia hepatis sana, sed tunicæ vasorum sanguiserorum per hepat dispersorum præter modum
crassæ, vasaque ipsa solitò ampliora. Totum ileum, &
jejuni major portio, profundo ac obsoletè rubro
colore tingebantur, quem non à sanguine grumoso
transparente multoque, per omnem intestinalem tubum collecto, sieri, portio absati elotique intestini
demonstravit. In ileo lumbricorum, viventium adhuc,
glomeres reperti sunt.

Robur musculorum, doloris absentia, & animus præsens, salutem promittebant; at verò supoguar hanc insidam esse ictus arteriarum per ultimos octo vitæ

dies obscuri fractique indicabant.

Icterus chronicus in seniculis, diuturna cardialgia, dolor vel tumor præcordiorum continuus, vitium grave & organicum systematis vel gastrici, vel biliferi plerumque notat. Aliarum quoque sectionum re-

cordor, quæ hoc assertum comprobant.

Medicus medicinam his faciens, & famæ suæ & ægris consulet, si à potentiori solvente remedio caverit; id enim incautiùs datum noxios, brevique funestos motus concitat, mortemque, seriùs aliàs occupantem, ni intempestivè sedula medicatio accessisset, accelerat. Victus blandus, & decocta radicis graminis ac taraxaci tutiùs præscribuntur.

SECTIO UNDECIMA.

communem choledochum . aug loco

Vidua 74 annorum, militis officialis quondam uxor, a multis jam annis fanissima, corpore ευσαρχω, ευχενα,

cùm more consueto alacris esset & vesperi paulò lautiùs cœnaret, hausto inter cœnandum meraciori & generosiori vino ac aliàs consueverat, die 12^{mà} Augusti cubitum sanissima concessit. Manè cùm consueto tempore ad jentaculum sumendum non compareret, à domesticis in lecto aphonos, & toto latere dextro paralytica reperitur. Hesternæ cœnæ reliquiæ, vomitu per noctem procul dubio rejectæ, & lectum, &, penes eundem, pavimentum conspurcabant.

Medicus accersitus venam secuit in pede sinistro, &

tria vesicantia applicuit.

Die 14th circa noctem ad Nosocomium desertur, cum non haberet, qui sumptus serret, atque ipsa penuria pressa iisdem ferendis impar esset. Adplicatis iis, quæ convenire visa sunt, cum nec domi, nec in Nosocomio ulla mentis præsentis indicia datet, aut saltem pauca & per intervalla solummodò, nocte diem 16tam excipiente moritur.

Cadaver, aliquot à morte horis sectum, exhibuit intra meninges in utroque latere serum multum. Meninx pia solitò durior crassiorque membranam aponeuroticam amulabatur. Vasa ejustem meningis in latere sinistro multò ampliora ac in altero latere, & admodùm infarcta plurimo sanguine turgebant. In ventri-

culis pauxillum seri continebatur.

Cerebri substantia mollior solitò apparebat: arteriz carotides, ubi cranium subeunt, ossez ex toto reperiebantur, talesque suère, quousquè illas intra canalem osseum persequi ob penuriam temporis licuit. Rami carotidum, magnam partem ossei, ita tamen, ut portionem osseam alternatim exciperet alia naturalis. Arteriz, in latere cerebri sinistro, longiori tractu ossez erant quàm ex lateris oppositi. Quidam ramuli solùm lamellas osseas exhibebant.

Sinus falciformis, quà is vertici capitis opponitur, officulum tribus lineis crassum, quatuor latum, & ferè pollicem longum, ea parte continebat, qua falx pro-

ximè corpus callosum respicit.

Sinistra carotis in suo intra cranium introitu amplior multò, pluribus, ac amplioribus donata ramis erat, quàm socia lateris dextri.

Vertebrales arteriæ idem omnino vitium exhibuêre, atque ita primitùs comparatæ videbantur, ut sinistra vertebralis capacior multò esset, & in plures ramulos æquè latiores dispesceretur, quam vertebralis dextra.

Cor & ejus valvulæ juxta morem consuetum suêre. Arcus aortæ solitò amplior, & arteria pulmonalis in superficie suâ interna granulis asperis, osseisque hinc indè obsidebantur. Aorta descendens usque ad locum, ubi in iliacas dividitur, lamellas osseas exhibuit sat magnas, & quibus hinc indè vix una tertia pars desuit, quin integrum circulum complerent. Iliacæ utriusque initium tubulum osseum longitudine serè dimidii pollicis referebat.

Alia aut non fuêre quasita, aut juxta naturam se

habuêre.

En causam apoplexiæ in latere cerebri sinistro maximè repertam, & latus oppositum corporis paraly-

ticum.

Originaria prædispositio aderat in inæquali arteriarum utriusque lateris capacitate. Id etiam præter consuetum morem suit, quòd vasa sinistri lateris præ vasis lateris alterius ampliora suerint, cum aliàs plerumquè contrarium obtineat.

Apoplexiæ causa prædisponens, vasorum videlicet & major capacitas & ossescentia, emendari non

poterat.

Ex vomitu ab hesternâ ingurgitatione orto, & cerebro dictà ratione prædisposito, apoplexia facilè ex-

plicatur.

Periculosus planè vomitus in senibus est, & quidquid validiùs sanguinem versus caput urget, prandium lautum, vinum meracius, sex dura, sternutatio, opium, &c.

Neque id ordinarium est cerebrum fuisse solitò flaccidius, etsi vetula fuerit, & arteriz ossescerent.

Ad serosas apoplexias hanc, de quâ loquimur, pertinere non rebamur, etsi multum seri intra meninges in utroque latere contineretur. Restitante enim congestoque intra calvariam sanguine, tenuiorem partem, serum nempè, per lateralia vascula vi transprimi percolarique necessum suerat. Attamen productam à sanguine apoplexiam serum extravasatum auxerat.

In apoplecticorum secto cerebro frequenter leguntur vasa cerebri sanguine turgida & serum multum esfusum. Hujus generis apoplexiæ plerumquè serosæ audiunt: veriùs sanguineæ appellarentur; accumulatus enim intra caput sanguis, & seri essus apoplexiæ causa est: serum ipsum essus essus accedentes, quæve morbum ipsum non produxère, attamen productum augent.

Discrimen non intra sola vocabula consistit; medendi enim methodus alia est, si serosa apoplexia fuerit, atque alia, si sanguinea. Porrò diversitas utriusque methodi tanta est, ut, si alteram pro alterà adhibeas, nil agas indisserens, quodve si non prosit,

non noceat, sed ægrum data opera jugules.

Morgagnius apoplexiam, ubi vasa encephali sanguine turgentia, & serum intra meninges effusum deprehenderat, inter serosas retulit. Veruntamen errorem practicum prudens cavit, dum in quibusdam
apoplexiis serosis necessitatem venæ sectionis stabilivit,
ibi videlicet, ubi sanguis vasa distendit, & turgescentia vasorum cum aqua conjicitur.

Refert idem cl. auctor, esse quosdam, qui aquam nunquam apoplexiæ causam arbitrentur, sed effectum causæ apoplecticæ, sanguinis nempè in cerebro & vasis circa cerebrum restitantis: sed addit, id quidem

plerumquè ita se habere, tamen non semper.

Verè & originatiè serosas apoplexias dari certò constat: ibi venæ sectio occidit. Succi pravi, & diuturna cacochyma diathesis præcedens: senectus, non cruda illa vegetaque, quæ actionum integritate ipsam persæpè juventutem superat, sed fracta & imbecilla: acidulæ à debilibus seniculis largiùs & consultò potæ: sanata crurum antiqua ulcera, quæ serum copiosum fundere diù consueverant: humida, frigidaque tempestas: corpus catarrhosum longo ante apoplexiam tempore signa suppeditant, quibus adjutus serosam apoplexiam à sanguineà non difficulter dignoscas.

SECTIO DUODECIMA.

Juvencula 26 annorum, die 28vâ Augusti ad Nosocomium deserebatur. A multo jam tempore sana
suit, & menstruis statâ periodo redeuntibus usa, quorum reditum proximè expectabat. Die 21mâ Augusti
prægressâ, artuum lassitudine friguit, caluitque per
intervalla, & capite doluit. Eâdem die sacta venæ
sectio est: die alterâ purgans à chirurgo datum alvum
diutiùs suentem reddidit. Die sequenti denuò vena
secta est, & emeticum exhibitum, undè multa mucosa biliosaque vomuit; continuata diarrhæa.

Cùm ad nos veniret, querebatur alternos horrores, caloresque: os amarum mucosumque fuit: lingua glabra, prærubra, præcalida: pulsus debilis, admodum celer: petechiæ lenticulares coloris obsoletè rubri

prostabant.

Indicatio à vacillantibus vitæ viribus desumpta est, dataque ea sunt quæ imminentem compagis dissolutionem præpedirent, cortex Peruvianus, camphora &c. aliaque, quæ morbo convenire arbitrabamur. Verùm indocilem prorsùs immorigeramque nactiægram, & operam & medicamenta perdidimus. Remedia enim aut non assumpsit, aut sumpta in faciem custodum exspuit, mentis semper compos, & eorum, quæ faceret, probè conscia: hinc sactum est, ut toto morbi tempore potior medicamentorum pars pessum iret.

Intereà pulsus frequentiores debilioresque sieri, lingua asperari, siccari, ut asse potius carnis frustum referret: ardor circa præcordia, & in abdomine, qui attactum non ferebat, sentiri: tandem tussi validissimà, siccà, vesperi præcipuè vexari, noctu demùm subdelirare, etsi morbo multùm jam progresso, & subindè tantùm id sieret, ac adstantes, si quis ipsam alloqueretur, probè nosceret. Fæces nunquàm in lectum misit sui suarumque necessitatum nunquàm penitùs oblita. Cæterùm robur musculorum ita viguit ad mortem usque, ut ad alvum ponendam, ad ultimum usque

Sectiones Cadaverum. Sect. XII. 123 vitæ tempus vel sola vel unica custode adjuta facile surgeret.

Die 23tia Septembris, cum per tres ultimos dies stupenda pulsuum frequentia & exilitas esset, moritur.

Cadaver apertum exhibuit omentum corruptum, sphacelatumque magna ex parte: intestina verò hinc indè partim instammata, partim verò gangrænosa. Ventriculi interior membrana, præcipuè versus pylorum, maculis rubris lenticularibus, totidem petechias referentibus, distinguebatur, & hinc indè leviter livebat. Vesicula fellea bile multa, quam ex aspectu laudabilem diceres, turgebat. Glandulæ mesenterii solitò majores erant, & grumos sanguinis referebant. Uterus antrorsum, versus ossa pubis, & sinistrorsum ita inclinabatur, ut cervix ejusdem cum vagina in angulum acutum coiret, & uteri osculum latus dextrum ac retrorsum respiceret: ligamentum latum lateris sinistri multò brevius dextro suit: interna uteri facies lineolas rubras, punctulaque rubra non extantia teserebat.

Pulmones sanissimos, nullaque in iisdem tussis validissimè, morbo multum jam provecto, vexantis ves-

tigia reperimus.

Febrim vel continuam, vel remitentem, quam cruda & biliformis materies præcordiis insidens producit,
biliosam alii, alii putridam appellitant. Eandem hanc
febrim, si morbi materies altiùs insixa & tenacior sit,
ac, magna ex parte in sanguinem traducta, ad nobiliora viscera deponatur, & gravia hoc ipso symptomata producat, malignam nominabimus, quæ varias
alias febres petechialem, petechizantem, miliarem, scarlatinam, febrim carcerum, nosocomiorum, castrensem,
&c. sub se quasi totidem ejusdem febris disferentias
accidentales continet.

Alia nominum vis & potestas in denominandis sebribus apud veteres suit. Quas nos modò instammatorias dicimus, illi biliosas appellabant ob crustam sanguinis phlogisticam & slavescentem, quam ii bilem, sanguinem biliosum, pituitosum, quam minârunt. Ballonius omnes sermè pleuritides biliosas vocat, eas videlicet, quæ nobis instammatoriæ sunt, Ipse Hippocrates L. de locis in homine, nomine bilis, pleuritidem notat. Pleuritis biliosa nobis toto genere

diversus morbus est.

Qui veterum libris uti cupit, eorum phraseologiam, & vigentes quâvis ætate opiniones, modosque loquendi, quin peculiarem cujuslibet scriptoris medici philosophandi rationem nosse debet, ni in graves errores abduci velit. Iisdem enim persæpè vocabulis cum veteribus utimur, sed quæ aliàs nobis ideas quàm illis exprimunt. Sic cum Galenus in comment. ad aphor. 23, L. 1, in febribus biliosis venæ sectionem etiam ad lipothymiam usque præcipit, è contrario verò Arabes sanguinis missionem in morbis iisdem reformidant, manisestò constat, non eandem & Arabibus & Galeno biliosi morbi notionem suisse: & hunc & illos verum dixisse, si Galenum de instammatoriis loquentem, quas is biliosas dixit, Arabes verò de Biliosis nobiscum sentientes accipiamus.

Venæ sectionem, in morbis putridis gastricisque, intempestivè vel ab ipsomet ægro, vel ab aliis malè consulentibus, antequam ad nos venirent, institutam sepiùs lugebamus. Dolenda plebeculæ sors est, quæ, ut primum morbo corripitur, plerumquè à medicastris, cum pecuniarum & ipsius nonnunquam carissimæ vitæ dispendio, opem petit, essi tot asyla pauperibus pateant, ubi omne auxiliorum genus gratis porrigitur.

Nescio an morbi ipsi, qui in populum sæviunt, an verò ii qui artem quam non addidicere, illotis

manibus tractant, numerofiores strages edant.

Præpositorum nostrorum sagaci providentiæ debemus, quòd hæc populi pestis in dies mitiùs assligat, & à sacris Æsculapii, profani, quantum sieri potest, arceantur.

Emesia cum emolumento in ejusmodi sebribus moveri per innumeras observationes constat. Id auxilii medicastri rarò negligunt, at nullo sano consilio, nullis observationibus ducti quadratis rotunda miscent, ac purgationes, emeses, venæ sectiones, intra quæ ipsorum tota scientia consistit, nulla habita temporis, sexus morbive ratione, instituunt, repetunt, quemadmodum cœco impetui & vanæ ipsorum empiriæ libuerit. Lingua glabra, prærubra, præcalida, aut inæqualis ob papillas ejusdem magis elevatas tumefactasque, etsi cæteroquin humida sit; aut in medio sicca, asperaque, quasi lingua bovilla; vel verò sicca, non aspera sed lævis, multiplici nostra observatione sebrim gastricam putridam, eamque difficiliorem curatu longiorem que portendit. Quosve hac linguæ diathesi assectos accipimus, præmissis solventibus, emetico vacuamus, ac dein solventibus, sale ammoniaco, juncto persæpè cortice consanamus.

Exhibito primis 24 horis decocto solvente, solutionem tartari emetici propinamus. Posteà, ubi major virium jactura fuerit, vel solum corticem, vel camphoræ maritatum, vel in decocto, vel verò in substantià, ut aiunt, prout ex aliis circumstantiis magis convenire arbitramur, exhibemus. Ipecacuanha apud ejusmodi ægros impar, ut plurimum, tanti mali vin-

dex est.

Linguas albas humidasque, aut virescente materià obductas minùs timebamus: his etsi vomitorium antimoniale cum utilitate dabatut, nihilominùs ipecacuanha per epicrasin data satisfecit.

Purgans vices emetici rarissimè subit. Febrim purgans frequentissimè incendit, quam emeticum uno

quafi ictu jugulat.

Inanis plerumquè metus emesin prohibet, eique

alvinam purgationem substituit.

Etsi alvus minori in præsentiarum cum molestia moveatur, quam emesis, peracta tamen operatione, citius motæ ab emetico turbæ componuntur, quam

quas purgans pharmacum concitavit.

In febribus putridis, sive biliosis, observatum frequenter est, datis solventibus, motâque emesi, alterutrum ex duobus statum obtinere; vel enim eliminată morbi materie æger insigne omnium symptomatum, cephalalgiæ, temulentiæque præcipuè, ac cardialgiæ levamen experitur, ac fermè apyretos est, vel verò rejectis licet copiosis sordibus, caput æquè propemodum ac anteà gravatur: pulsus debiles, exigui, frequentesque perseverant. Quòd si prior ægroti

conditio obtineat, sufficiet continuatus solventium,

falis pracipuè ammoniaci usus.

Salem hunc aliis remediis salinis anteserendum ex eo existimo, quod glutinosa tenaciaque potenter incidat, & rorpescentes simul sibras stimulet, quo resti-

tantes saburræ reliquias excutiant.

Verùm si alter ægroti status sit, ubi eliminatà licet ingenti materiæ mole, quæ præcordia citra noxam occupare non poterat, levamen evacuationi conveniens non respondet, & pulsus molles, humiles, frequentesque sunt, illicò ad corticem Peruvianum, camphoram, serpentariam virginianam consugere oportet. Hoc rerum statu radicem arnicæ vel solam, vel camphoræ junctam una alterave vice perutilem observavi.

Feminæ laxæ, imbecilli ventriculo præditæ, chloroticæ, viri debiles, sanguinis missionibus intempestivè institutis exhausti, si morbo bilioso teneantur,
utut emesi indigeant, nihilominus rarò solis solventibus, & emetico persanantur, sed plerumquè in cortice Peruviano & antisepticis ex classe robotantium

desumptis salutem inveniunt.

Omnes qui graviori morbo putrido sive maligno laborant, si diutiùs decubuerint, molestà tussi, vesperà noctuque præprimis infestante corripiuntur. Hi sputa aut nulla, aut spumosa reddunt, aut, ut in non paucis est observare, purisormia. Dolorem in thorace nullum, nisi si diutiùs & validiùs tussitent, nullam inter spirandum dissicultatem queruntur: at scrobiculum dolet, indèque, si attentiùs observes, irritamentum ad sauces, gutturve, & demùm ad thoracem prodit. Hinc tussis hæc, si genesin spectes, à gastrico systemate orditur, & illæsis pulmonibus sit, nisi sortè & hi à sæpiùs repetità ac validiori succussione, tussique diuturnà proprium quoque vitium traxerint, & humores spissi illue allecti decubuerint.

Tussis hæc stomachica, reconvalescentibus diù non rarò molesta, roborantibus, stomachicis, polygalà,

& lichene Islandico tollitur.

De hac tussi, illa Ballonii valent, dum ait: in validis tussibus,

tussibus præsertim cum inanes sunt, dolorem audivimus cantum in ventriculo natum, ut necessario opitulandum ipsi ventriculo suerit. Quemadmodum dissicultas respirationis facit, ut vi sympathiæ dolores in partibus ventris inferioribus oriantur, sic disficultas aliqua spirandi oritur ob læsionem doloremque partium interne contentarum, & tunc est opiculandum partibus ventris inferioris, relicto thorace & partibus ejus. Causa sæpe latet in hy-

pochondriis.

Tuffis stomachica apud alios agros nullo alio morbo laborantes frequenter occurrit. Res est subinde difficilioris indaginis, ut oppressionem pectoris, ardorem in thorace, tussim à passu præcipue affligentem, sputaque puriformia, quod horum causam genesinque concernit, probè dignoscas. Uti enim hæcce simptomata pectoris originarie affecti esse possunt, sic in hominibus laxis, debili ventriculo donatis, & malè digerentibus, in sedentariis, feminis, pueris, &c. frequentiùs à præcordiis, & relaxato systematis gastrici tono nascuntur.

Profuêre aliquoties purgantia lenia, rhabarbarina, salina, & continuatus postmodum amaricantium po-

lygalæ, lichenis Islandici &c. usus.

Quòd si crudus apparatus ventriculum gravet, & irritationem ad pulmones propagando, eosdem continuatà validaque tussi concutiat, ut sputa cruenta ruptis pulmonum vasculis appareant, ipecacuanha instar miraculi aliquoties profuit. Sed ea de re alib?

erit distinctiùs disserendi opportuna occasio.

Uteri obliquus in hâc feminâ situs ea nobis in memoriam reduxit, quæ apud Hippocratem, de uteris transmotis, de utero in lumbis incumbente, ore uteri complicato, uteris sursum progressis, ad vesica stomachum, ad lumbos, ad coxas conversis, in inquina & urinæ meatus incumbentibus, ad sinigram partem & coxam inclinatis, uteris commotis, & aliquo allapsis, ad sedem conversis, & secessum secedere prohibentibus, uceris circumversis ad dextram partem, puerperii purgamentis non fientibus, uteris obtortis, foras egressis, Pars I.

dependentibus, &c. diversis in locis consignata le-

guntur.

Hæc de verâuteri, aliter ac in statu naturali solet locati, positione accipienda omninò esse, & hæcce nostra dissectio, & aliorum, atque haud infrequens Morgagnii observatio probat. Etsi, quæ divus medicinæ parens de uteris, ad cor atque ad caput progressis, & strangulantibus, &c. habet, ad spasmos ex hypogastrio oriundos, aut ibi loci se primum exerentes, qui & alias corporis partes in consensum trahunt, & mutatum uteri situm mentiuntur, pertinere clarum fit.

In Morgagnii epistola Anatomico-medica XLVIII, latorum uteri vinculorum laxitati tribuitur, quòd is antrorsum concidat : eorundem verò, vel & utrorumque nimia ex alterutro latere aut brevitas, aut laxitas, uterorum obliquitatem facit, undecunquè hanc vinculorum inæqualitatem sive à nativa constitutione, sive ab adventitio primum alicujus ligamenti vitio, sive etiam à gibbo, qui spinam dorsi, cum eâque partes nexas vicinasque, ad obliquum detorquet si-

tum, derivare libuerit.

Ne verò has de obliquo utero observationes usu carere practico, atque inanes quis arbitretur, idem cl. vir, & frequenter in partu perrumpi uterum ob obliquum infantis positum, & hunc ipsum, ob ipsius uteri sapiùs ac vulgò creditur evenientem obliquitatem, fieri, ex aliorum quoque, præter suam, experientia docet.

SECTIO DECIMA TERTIA.

Pistor annos viginti tres natus, initio Augusti cerevisiam vinumque promiscuè ac affatim hausit, cùm die festo, ut hoc hominum genus solet, genio unà cum sodalibus liberiùs indulgeret. Altero mox die alvo cità, torminibus ac tenesmo corripitur. Primis morbi diebus vigesies per diem dejecit; at, exactis duabus septimanis, cum circa medium Augusti nos accederet, sexies intra nychthemeron aquosa purgabatur, quibus

quædam quasi albæ laciniæ, aut minutula quasi pastæ farinaceæ frustula innatabant: nullus ampliùs in abdomine dolor, tenesmus nullus. Os amarum, lingua albesens, pulsus humilis, non febrilis. Data est radix ipecacuanhæ per epicrasin: non vomuit, verùm alvus frequentissima facta est, & vires minuebantur. Exhibebatur pulvis ex myrobalanis, succo catechu, & opio, undè alvus compressa quidem est; at circa 24^{tam} Augusti sine voce, facie hippocraticà, & artubus frigidis, pulsu frequentissimo, debilissimo, tremuloque quasi jamjam motiturus jacet. Vesicantia, acres sinapismi, camphora radici arnicæ mixta, tenuem vitam resuscitàrunt.

7ma Septembris, deglutitio difficilis, vox rauca, tussis dein major in dies ægrum exercere incæperant. Nil vitiosi in saucibus conspiciebatur, præterquam leves

hinc inde rubores absque tumore.

Hisce remediis etsi morti præsenti ereptus videretur, nihilominus, circa nonum Septembris, cum reliquam sanationem iisdem persici posse desperabamus, ad corticem, juncta simul camphora, accessimus.

Excoriari ad os facrum, & trochanterem utrumque, fummà licet adhibità diligentià, cœpit. Tusti primum siccà, clamosà, sonotà, quasi ex cavo tusti aret, ad vesperam noctuve vexari; demum & sputa copiosa purisormia rejici. Macies in dies major. Pulsus repentes, obscuri, naturalibus celeriores: decubitus in latus dextrum impossibilis: hypochondrii sinistri dolores punctorii crebri: noctu nonnumquam copiosus & setidus sudor: horror validus & ossa concutiens aliquoties accessit. Alvus naturalis.

Die 28và Septembris in auxilium, præter corticem & camphoram, polygalam & lichenem Islandicum vocabamus. Sputa subsequentibus diebus minuebantur: vox paulò melior: at ab aliquot jam diebus sætor peculiaris, qui absque sensu incipientis deliquii ab adstantibus ferri diutiùs non poterat. Reliqua symp-

tomata perstitère.

Die 25th Septembris à meridie pulsus magis humiles, admodum exigui, & frequentissimi: dolor per aliquot momenta immanis in hypochondrio sinistro: ejulatus: animus præsens, & die sequenti mors.

Latus thoracis sinistrum, lividum in cadavere, lividi nigrescentesque illius lateris musculi suêre. Apertum sinistri thoracis cavum duodecim propemodum libras seri turbidi, virescentis sætidissimique continebat. Pulmonis externam faciem, pleuram, pericardium, diaphragma, quâ parte sero hoc contegebantur, membrana albescens quasi expastâ farinaceâ confecta obvestiit. In pericardio libra ejusdem seri, minus tamen turbidi, & absque ejusmodi pseudo-membrana, inveniebatur.

Pulmo illius cavi, ita compressus & in exiguum spatium redactus erat, ut à sua functione diutiùs jam vacasse visus fuerit, etsi dissectus nil vitiosi monstraret. Cavum thoracis dextrum pulmo sanissimus replevit.

Secto abdomine, omentum convolutum, ut intestina non obduceret, exiguum, & putridum reperiebatur. Intestina lividissima ac fermè nigra fuêre, excepto intestino recto, si colorem spectes, sano. Ad initium intestini ilei præternaturalis coarctatio, futuri fors morbi ilei rudimentum. Fæces consistentes per totum intestinum ileum, & vera stercora. Colon, per plures priùs anfractus in pelvi sitos circumductum, tandem indè ascendens in rectum abiverat. Ventriculus externà facie sanus, internà lividus.

Resecto cranio aqua sub arachnoidea contenta gelatinam mentiebatur : reliqua sanorum instar se habuêre.

Pistores, morbis acutis correptos, præ aliis multò faciliùs sæpiùsque perire, tùm meis, cùm & aliorum, qui per aliquot jam annos ægris in Nosocomio adstitère, observationibus comprobatur. Morosi ut plurimum sunt, tardi, stupidi, sermonis pauci, aspectu torvo, facie pallidà, ejusque coloris, quem Græci xampon dixère. Morbis malignis maximè subjacent, ex quibus rarò convalescunt.

Horum ratio à vivendi genere & opificio repetenda est. Frequenter & validè incalescunt æstuantque. Igne, motuque corporis percalesacti, subitò refrigerantur potu largo & frigido, atque insuper ob id, quòd rigente etiam gelu ex hypocaustis se foràs proripiunt

nudi, & non nisi linteo pudenda tecti.

Tussis valida, sonora, ad vesperas & noctu aucta, facilè explicatur. Sed undè sputa copiosa, purisormia, pulmonibus integris? undè seri tanta collectio? an ea ante præsentem morbum adfuerat, an eodem inchoante, cùm pridiè vino & cerevissa, corpore sors æstuante, se ingurgitasset, primum nata? an, cùm circa 24^{tam} Augusti evacuationibus prægressis exhaustus, micante pulsu tenuissimo, & extremis frigidis jamjam moriturus videretur, extrema vascula relaxata serum dimisere, posthac non amplius resorbendum, idque in sinistro thoracis cavo potius quam alibi, ob præexistentem fortassè pulmonis illius lateris quandam debilitatem?

Colon solito longiùs, & per gyros, antequam in rectum terminetur circumductum, fæcum in anfractibus coacervatarum exitum morari necessum est. Hinc nasci aliquandò sors hernia, ad quam intestino ita se habente prædisponebatur, à prolabente colo potuisset, quam raram auctores dicunt.

Vomitus stercoreus, etiam illæså Tulpii valvulå, uti per aliorum quoque observationes constat, sieri potest.

SECTIO DECIMA QUARTA

Sartor, 34 annos natus, à duodecim propemodum annis ad scrobiculum per intervalla dolet, sanus cateroquin. Vesperi cubitum concedens horruit astuavitque: manè sequentis diei, dedolatus, astuans, difficili respiratione, tussi & dolore punctorio utriusque lateris in thorace correptus jacet. Difficilis in utrumque latus decubitus.

Terna venæ sectio dolorem pungentem minuit :

at major postmodum pectoris oppressio orta.

Die morbi octavo, ad nos delatus pulsum frequentem, non durum exhibuit. Calor ad attactum magnus: respiratio laboriosa, frequens: tussis moderata: sputa pauca, aquosa, mucosa: lingua humida, modicè albescens: mens constans: alvus liquida, septies octiesve

I iij

per 24 horas spontè mota. Factis compluribus per intervalla venæ sectionibus sanguis semper crusta phlogistica, contracta, margine simbriato contectus. Levamen à venæ sectionibus nullum omninò, si respirationem spectes, minor tamen utrinquè punctorius dolor.

Die totius morbi 17mo ad finem vergente, cum se vesperi mox sussociation, ob brevissimum dissicillimumque spiritum, diceret, denuò sanguis, isque ultima vice detractus est aquè phlogisticus ac anteà. Indè levamen exiguum, donec malorum omnium sola-

men post mediam noctem mors afferret.

Secto cadavere, pulmo uterque ita inflammatus deprehendebatur, ut exiguæ folum ejusdem portiones sternum versùs à phlogosi immunes essent: sinister, quà is claviculam respicit, exiguis tuberculis, ciceris magnitudine, intra spatium exiguum interstinguebatur, duris & nigricantibus. Pulmones ambo arctis nexibus ad pleuram ligabantur, exceptà eà eorundem portione, quæ anteriora thoracis spectat, quamve ab inflammatione liberam esse diximus. Firmissima adhæssio, & cultro, nisi alterutrum lædatur, haud dividenda, pulmones diaphragmati utrinquè junxit.

Pleura inflammatione caruit. Omentum, convolutum in funis speciem, intestina non obtegebat, & explicatum perexiguum fuit. Colon ex latere dextro adscendens sub hepate contra se ipsum replicabatur, & flexum fecerat, mirum quantum, expansum ac tympaniticum; at transversa coli pars, cum portione ejus per latus finistrum descendente, angulum rectum, quin tamen contra se ipsum retorqueretur, in regione lienis formabat: utraque intestini coli portio, & quæ ventriculo subtendebatur, quave per sinistrum decurrebat latus, angusta contractaque, funiculi non crassi speciem referebant. Curvatura, sigmoidea nuncupata, denuò justo amplior, & tractusemi-alterum pedem æquante verè tympanitica fuit. Ventriculi interna superficies colore plumbeo fædabatur, versus pylorum maculis & punctis rubris distincta. Vasa verò ventriculi multò ampliora solitò, &, ubi in ramos dispescebantur, varicosa, sanguinem multum nigrumque continebant.

Gravissima ea thoracis inslammatio est, quæ utrumque pulmonem, eumque fermè integrum corripit; priusquam enim noto quodam, atque omnibus aliis inslammationibus consueto exitu terminetur, suffocando occidit, cum auctum visceris volumen, intra angustiorem thoracem conclusum, spiritum elidat. Sed & totius oceani sanguinei sluxum & resuxum sistendo, vitam adimit, cum è contrario, ubi alteruter solum pulmo laborat, sanus alter ægrotantis vices subit.

Quòd si quid auxilii contra diram hancce totius pulmonis inslammationem suppeditare ars possit, id erit solummodò sub exordium morbi gravissimi, si sanguinis subita largave evacuatio, ex venà lato vulnere pertusà, instituatur, antequàm sixa penitus phlogoseos sedes sit. Alterum post hæc subsidium cruenta scarificatio habet, non ubiquè instituta, sed in dorso, & inter scapulas sacta, cujus rei ratio ex nexu vicino affecti visceris patet. Sed & hic meminisse oportet, quòd, morbo jam adulto vigen-

teque, omnis medicina plerumquè fera sit.

Sartores quam plurimos vidimus pulmonum morbis præ aliis laborantes. Cum enim corpore antrorfum incurvato inclinatoque capite, continuò fermè fedeant, necesse est, sanguinem per corpus inæqualiter dispensari, eumque in pulmonibus plus æquo accumulari, tum quòd compressa, ob situm corporis, abdominis viscera minus sanguinis admittant, hinc ad superiora major humorum copia urgeatur, cum etiam, quòd ob exiguas, quas sedentarii hi homines sacjunt, inspirationes, aggestus in pulmonibus sanguis non æquè promptè ac oportet, promoveatur. Plethora hinc topica nascitur, pulmonum videlicet, multaque alia incommoda ab hac origine sieri consueta.

Prætereà, cùm hocce hominum genus, præterquam quòd sedentariam agant vitam, nullos intersedendum labores peragant, qui exercendis muscu-

lis, firmandoque corpori pares sint, eos laxos, molles, & carnium esse effeminatarum oportet.

At verò pulmo & imbecillus, laxusque, & multo sanguine turgidus, si aërem frigidum sortè incautiùs admiserit, universalem, lethalemque ut plurimum, instammationem suscipit. Sed etiam sanguinis sputum, tùm in sartoribus, cùm aliis quoque, qui vestibus supra abdomen arctiùs constrictis, pressoque ideireò abdomine multùm sedent, & scriptitando occupantur, frequenter occurrit, chronicum plerumquè, & απυρείου, quove ad seram usque senectutem nonnunquàm constictantur. Hùc pertinere illa hæmoptoes species videtur, quam Hippocrates L. 2. prorth. periculi expertem dicit.

Hanc hamoptoes speciem haud satis exacte à recentioribus descriptam, utut frequentiorem ac vulgo
assimatur, Hippocrati nihilominus cognitam suisse,
depictamque ab eo, ex L. 1. de morbis videmus,
ubi venarum varicosam dilatationem in pulmonibus
adstruit, quam his σπαδωνα appellat, quòd venæ
pulmonum ob copiam inundantis sanguinis distrahan-

tur, & varices, xieroi, producantur.

En ipsa Hippocratis verba, rem egregiè, ut ubiquè solet, & paucis exprimentia: si vena quidem non omninò rupta suerit, sed ea præcipuè velut varix distinditur, quod etiam confestim quidem, ubi sactum suerit, dolorem quemdam tenuem, & tussim siccam exhibet, si verò diutiùs traxerit, & neglecta suerit, primum quidem paucum, & subatrum sanguinem transmittit; mox etiam copiosiorem, & maximè sincerum, deindè pus. His confert, si circa exordia curandos susceperis, ut manuum venæ relaxentur, & victus ratione utantur ex quâ siccissimi, & maximè exsangues evadant.

Pulsus arteriarum in nostro homine non duros, & progrediente morbo molliores, continuò deprehen-

dimus.

Flexus coli hepaticus, quem tempanicum vidimus, multarum in sedentariis molestiarum sons & origo est, apud illos maximè, qui gulæ liberiùs simulque otio indulgent. Flatus ibi loci conclusi, à pastu præcipuè, & turgente ventriculo, à longa sessione, anxios, morosos, capite gravatos, præcordiis dolentes faciunt, quos medici visceribus infarctis, hepate præprimis obstructo laborare perperàm subindè arbitrantur, & ob eam rationem diuturnæ medicationi subjiciunt, donec, quam restituere satagunt, sanitatem, penitùs labesactent. Frugale prandium, matutina abdominis frictio, motus, & usus frigidæ hypochondriacos nostros epulones seliciùs sanaret, quàm quæcunque solvente, roborante, nervinoque, ac carminante scopo pharmacopæa suppeditat.

Vasa ventriculi dilatata, & fermè varicosa, ea nobis in memoriam revocant quæ cl. Joan. Kæmpf de infarctu vasorum ventriculi, peculiari & lectu dignissimà dissertatione, & post eum verè egregius Tissotus in ea quam cl. Zimmermanno inscripsit, epistolà de morbo nigro, scripsère. Multa sessio, corporis inclinati situs, & impeditior ideireò per gastricum systema sanguinis circuitus facilem cardialegiæ illius, quam æger à duodecim ferè annis que-

rebatur, explicationem subministrat.

Ruptus successu temporis fortasse varix morbum nigrum Hippocratis, seu atram bilem exhibuisset.

SECTIO DECIMA QUINTA.

Musicus annorum 32, die 8v² Octobris ad nos defertur, delirus, pulsibus celerrimis & exiguis, &, digito vel levissimè appresso, evanescentibus. Per eos, qui ægrum hùc detulêre, id solummodò rescitum est hominem ab integro mense domi decumbere, usumque esse chirurgi cujusdam opera, qui dolenti testiculo medebatur. Cùm genitalia examinarentur, deprehensum est præputium callosum, & glandi sirmiter ita circumcircà nexum, ut nec retrò glandem penitùs, neque ex integro antrorsum trahi potuerit, & glans semidenudata prospiceretur. Nulla cæteroquin ullibì exulceratio visa est.

Sinister testiculus aliquantum major dextro apparebat. Orificium urethræ ita arctum, ut cereis nostris

aditus præcluderetur.

Indicatio vitalis urgebat, & quidquid causarum vitiique subesse poterat, quod nos latebat, id nihilominus in propatulo erat, tenuissimè micantem vitæ scintillam omni stimulantium, cardiacorumque apparatu, quasi assuso oleo animandam esse, priusquam ex toto extinguatur. Vesicantia, sinapismi, infusum radicum serpentariæ, virginianæ, & contrajervæ cum larga camphoræ dosi, pleniores magisque vividos arteriarum ictus essecre, mensque post biduum ad exiguum tempus rediit, ut diceret, se ob plures gonorrhæas ab octennio dissiculter & silo tenuissimo lotium missse. Plura narrare volentem, delirium denuò superveniens prohibuit.

Hoc tempore quo apud nos fuerat, urinam perpaucam misit, & difficillimè. Tandem tenuiori cathetere imposito lotium prærubrum, & sanguine tinctum evocabatur. Die 12^{m²} Octobris ad sinem

vergente, moritur.

Dissecta urethra insignem circa frænulum coarctationem monstravit, quæ difficilem in vivente catheteris applicationem fecerat, cum superato hoc angustiori urethræ principio nullum ampliùs, nec cereus immissus, nec catheter, obstaculum in reliquo ad vesicam itinere offenderet. Sana per reliquum urethræ tractum omnia: nulla cicatrix, nullæque excrescentiæ, aut alia læsarum quondam partium vestigia. Sana seminalis caruncula, nisi quòd utrumque ductuum ejaculatoriorum orificium solitò magis ampliatum hiaret, & sinistrum compressa prostata pus funderet. Ex eâdem glandulâ digitis leviter compressa per omnes ejus excretorios ductus, sanos quidem ipsos, pus proliciebatur, sectaque, exiguos abscessus, lentis quosdam, circeris alios magnitudine, continuit.

Vesicula seminalis sinistra pure plena suit, ipsa ex membranis duris crassisque, & hinc indè inslammatis composita. Sana dextra, & liquore seminali turgens. Cum teste sinistro, quem dextro majorem diximus, tunica vaginalis arctissimè cohasit, isque dissectus abscessum, qui nucem juglandem aquans pure bono crassoque replebatur, in parte à testiculo accessorio aversa exhibuit.

Sanus uterque funiculus spermaticus. Vesica urinaria urinæ sanguinolentæ paucam quantitatem continebat, & maculas amplas profundè rubras, quasi totidem sugilationes, per omnem sermè internam superficiem monstrabat. Renes solito intentiùs rube-

bant : intestina tenuia erant inflammata.

Pulmo dexter labis expers, at sinister tuberculis lentis cicerisque magnitudine, per omnem serme substantiam obsidebatur, duris, albis, solidis, quasi ex molliori cartilagine sactis: reliqua his interjecta pulmonis substantia, admodum friabilis suit, digitoque contrectanti, & ipsi oculo minus sana apparebat: pleuræ prætereà ubiquè sitmissimè nectebatur.

Pleura ipsa tota quanta in latere sinistro admodum crassa suit, ita ut maxima ejus crassities latum pollicem æquaret: substantia ejus in quibusdam locis molliorem cartilaginem & sectione, & ipso aspectu, tactuve referebat. Aliæ ejusdem pleuræ plagæ albidæ, tenaces ac tendineæ erant, & variis sibi invicem impositis stratis, cultri aut etiam manuum ope à se invicem dividendis, comparatæ. Transversim secta pleuræ frustula digitisque compressa, sanguinem, per minutula vascula ipsam ejusdem substantiam frequentissimè percurrentia, ubiquè plorabant.

Resecto cranio laterales ventriculi sero flavescente turgidi inventi sunt.

SECTIO DECIMA SEXTA.

Femina 30 annorum, manè inter pauperes ad nos venit, atque, ut in Nosocomium suscipiatur, petit. Interrogata quamdiù & quo morbo laboraret, respondit se per octo dies alvo cruentà, torminosà citaque, non tamen supra modum exer-

citatam fuisse, at sluxu hoc subsistente in quartanamincidisse, cujus binos universim paroxysmos pertulisset. Ab aliquot diebus, ex quo alvus quiesceret, abdomen intumescere querebatur. Cùm bajuli susceptam ad cubilia ægrorum deportare juberentur, ipsa suis consisa viribus sola per gradus ascendit, seque exuit: cùm in lectum se reclinat, repente moritur.

Caput dissectum & sedulò perquisitum nil vitiosi

obtulit.

In cavo thoracis singulo libra seri slavescentis, & pauxillum aquæ ejusdem intra pericardium inventum. Pulmones sani. Cor solito multò majus: par magnitudini parietum crassities, & proportionatum utriusque ventriculi cavum. Aortæ principium, ut primum ex corde emergit, paucarum linearum tractu osseum ferè totum suit. Valvulæ ejusdem crassæ, partim cartilagineæ suêre, partim verò ejus naturæ quæ inter os & cartilaginem ambigit: parum mobiles, claudere sive aperire aor-

tam oporteret, & semi-hiantes fuere.

In abdomine hepar, mole ingens & fanum per omnia, omnem præcordiorum regionem, hypochondrium scilicet utrumque, & quod utrique interjacet, occupabat. Sinister ejus lobus in hypochondrium sinistrum protensus, lienem & ipsum solito triplò majorem, triangularemque, loco movit detrusitque. Ventriculus exiguus prægrandi hepati substernebatur; ipse verò intestinum crassum mediocriter amplum potiùs referebat, ita tamen, ut in medio per dimidii ferè pollicis tractum constringeretur, & duos exiguos ventriculos exhiberet, quorum alter in alterum orisicio vix digitum capiente aperiebatur. Color intestinorum non sanissimus, sed qui aut prægressam phlogosin, aut incipientem indicare videbatur: hinc indè inchoans livor notabatur.

Uterus, utì in nubili puellà, exiguus, etsi præterito anno idque primà vice peperisset. Ovaria

ovulis maximam partem non bonis fœta.

Mortem repentinam ab aucto, dum primo scalas, &, depositis dein vestibus, lectum conscenderet,

humorum ad cor allapsu deduximus, qui ab osseo aortæ capite, valvulisque fermè ex toto rigidis

expediri promoverique ulteriùs nequiverant.

Quibus vasa sanguifera obrigescere incipiunt. seniculis, aut quos gravis duravit labor, aut quibus hoc vasorum vitium peculiare est, ictus arteriarum tardi durique sunt, non à sanguinis phlogistica densitate copiave, sed ab aucta tuborum sanguiferorum rigiditate repetundi. Sanguis imprudentius missus vires convellit, & funestam brevi debilitatem accersit. Minuta enim humorum moles in vasa rigidiora impotentiùs agit, & sanguis post venæ sectionem celeriùs circumducendus fibras arteriarum frequentioribus contractionibus impares offendit. Hinc læsam, quæ inter sluida solidaque intercedit, rationem ars nulla in integrum restituit.

At verò, ut sanguinis detractionem hi difficiliùs ferunt, ita auctior ejusdem motus aut copia subitò nonnunquam letalis fit : hinc proportio, vim motricem inter & pondus, apud eos quorum arteriæ rigidiores evadunt, intra multo arctiores terminos, ac apud alios hujus vitii expertes sita est.

Hac eò dicta sunt, ut, ubi prudens ossescentium vasorum suspicio est, quid agendum omittendumque sit, & quæ imponere Medico nonnunquam possent eumque ad instituendam sanguinis missionem hujus modi agro funestam perducere, clariùs elucescant.

SECTIO DECIMA SEPTIMA.

Quadraginta annorum vir, ex pistore, quod opificium admodum juvenis addidicit, per 23 annos miles, atque olim inter Borussos levis armatura equites stipendia meritus, die 3ttia Octobris ad Nosocomium venit, ex quo sequentia audivimus:

A 20 annis, quo tempore, cum acute laboraret, largis venæ sectionibus institutis intra tres ferè septimanas convaluerat, quotannis quater, ut plurimum, ob frequentes narium hæmorrhagias venam sibi

tundi curavit.

Ante sex annos, cùm præter modum palleret, multùmque salivæ in sauces conslueret, purgans, nescio cujus suasu, sumpsit, quo tæniæ portionem longitudine viginti ulnas æquantem abegit. Ternis vicibus eodem medicamento purgante usus est, ita tamen, ut octo semper dies singulis purgationibus interponeret. Singula vice portio tæniæ expellebatur, ut, si totum accipias, quod excrevit, quadraginta ulnas æquet.

Toto militiæ tempore, multoties æstuante corpore, ut sit, srigidam hausit, & ad hanc usque diem
largiori spirituum ardentium potu delectabatur; inde
à multis jam annis doloribus laterum, pleuriticorum in morem, tentabatur, quos aut neglexit,
cum ipsum nunquam lecto affigerent, aut celebrata

subinde sanguinis missione mitigavit.

Ab octo annis, phthisicum se dicebat. Sputabat pauca, mucosa, difficilia, subindè puriformia. Respirabat anxiè, cùm sibilo, tussi crebra, diu noctuque molestà. A binis mensibus respiratio magis laboriosa, sibilosa magis: sputa viridia, sœtida, perpauca: carnes evanidæ: tussis frequentior: desturium capillorum: virium jactura manifestior: vomitus per intervalla, manè præcipuè, ac jejuno ventriculo; isque inanis, ut plurimum: diarrhæa: dolor ad scrobiculum. Ab aliquot diebus vesperi crura tument.

Cùm, quæ usui esse videbantur, applicarentur, increvere nihilominus enarrata symptomata: deglutitio sieri tandem dissicilis: vox rauca vix percipienda.

Die 8và Novembris moritur.

Aperto thorace, pulmo dexter ex toto gravissimè inflammatus, si partem non magnam quæ diaphragma respicit excipias, deprehendebatur. Suprema ejusdem pulmonis pars conclusum abscessium pure tenui repletum continuit. Cavitas vomicæ tota, quæ ovum anserinum facilè cepisset, particulis, albidioribus & quasi membranam mentientibus, intùs obducebatur. Circa abscessium inflammatio gravior erat, quàm locis à vomicâ magis remotis. Haud procul

ab hocce abscessu aliam exiguam, quæve nucem moschatam vix caperet, vomicam pure minus tenui, & ex albo virescente turgidam vidimus.

Sinister pulmo diaphragmati per quandam pseudo-membranam circumcircà ita nectabatur, ut in medio, inter diaphragma scilicet & pulmonis insimam superficiem, aliquid seri, quod elabi ob nexum pulmonis cum diaphragmate non poterat, concluderetur.

Idem pulmo arctiùs hinc indè ad pleuram religabatur, cæterùm & ipse dirè inflammatus, præterquàm quâ parte septum transversum contigit: is dissectus unicam eamque parvam, ut quæ vix nucem avellanam æquaret, vomicam continuit pure non illaudabili plenam. Cæterùm tota pulmonis utriusque substantia tuberculis obsidebatur, quorum singula ex granulis compluribus albis durisque, & lentem æquantibus componebantur. Rami bronchiorum ossei. Cartilagines, asperam arteriam ejusque caput constituentes, ita induruêre, ut potiùs osseæ essent. Superficies interna trachææ, aspera absque ulcusculis e rima alemidia trachææ, aspera absque

ulcusculis : rima glottidis amplissima.

In pericardio aquæ libra inventa est. Dissecto abdomine, hepar magnum, slavo colore totam ejus substantiam penetrante, reperiebatur: vesicula fellea, tenaci, multâ nigrante bile turgebat, &, licet fortiter compressa, liquorem tamen contentum in intestina ob deletam ductâs choledochi cavitatem non essudit. Ventriculus exiguus, & intestinum referens tunicas solito multûm crassiores habuit. Glandulæ mesenterii consertissimæ, consueto multûm majores, duræ, & quæ inter eos maximæ erant, materiâ subaceâ replebantur. Crassorum intestinorum glandulæ solito evidentiores apparebant, duræ pariter, quarum non paucæ, quemadmodûm multæ quoquè in mesenterio, cattilagineam serè duritiem dissecanti cultro opposuêre.

Remedia, in ulcere pulmonum natâque inde consumptione, usitata, cum iis comparari merentur,

quæ cadaveris hujus sectio exhibuit,

Sed, cùm non absimilem sectionis historiam, & quædam ad curam phthiseos pertinentia suprà retulerim, curta eorum, quæ hic observavimus, narratio ad stabilienda superiùs prolata sufficiet.

SECTIO DECIMA OCTAVA.

Vidua 37 annorum, 25^{tà} Junii ad nos venit. Per quinque menses menstruis caruit, quæ ante octo dies redierunt. Ante 11 dies, prægressa ira, frigidam hausit, undè dedolatio, & gravitas corporis, & præcipuè capitis stupor, horripilationes, calores, appetitus dejectus. Per plures dies horrores calori-

bus mixti continuabant.

Pridiè quàm ad nos veniret, sumpsit sal amarum, à quo per hos dies alvus trigesies-septies movebatur. Vena secta suit cum levamine quoad corporis gravitatem. Hucusquè semper erecto corpore laboravit, & morbum facilè tulit. Cephalalgia: somnolentia continua: lingua biliosa: os mucosum, amarum: spasmodica faucium constrictio, præcedentibus vomendi conatibus & tussi: sitis multa: calor jam nullus; pethechiæ purpureæ hâc nocte eruperunt. Pulsus celerior naturali, mollis: respiratio non læsa.

Retulit ægra, se custodem adstitisse infanti ex petechiis decumbenti, qui modò denuò convaluerit.

Hæc femina, cùm post paucos dies, ex quo suscepta in Nosocomium est, petechiæ successive evanescerent, mansit tamen somnolenta, tarda, de sanitate sua plurimum anxia, querula, immorigera, sapiùs secum ipsa interdiù noctuque mussitans, varia obstinate appetens, sano tamen judicio & memoria sirmà.

Pulsus aut naturalis, aut naturali paulò celerior, debilisque: calor præter naturam nullus. Gravitas perpetua capitis ad tempora, auresque præcipuè cum tinnitu valido, continuo. Somnus noctu bonus videbatur: interdiù, cùm dormire videretur, somnum tamen se capere negavit. Vires non valdè dejectæ

dejectx, cum & facile se converteret, corpusque erigeret, & in lecto sederet, quin & extra lectum esse poterat. Continuam inappetentiam, oris gustum non amarum, attamen pravum semper questa est. Caterum de nullo aut pectoris incommodo, aut ventriculi, abdominisque dolore unquam querebatur.

Diarrhæam toto ferè temporer, quo apud nos decubuit, patiebatur, quam indè ab assumpto extra Nosocomium purgante ortam continuò perstare aiebat. Alvus, quâcunque ratione comprimeretur, nihilo-

minus denuò fluere cœpit.

Die 13ma Junii, cum & præcedentibus diebus eoque ipso die paulo melius valere existimaretur, etsi toto tempore, quo apud nos fuit, nil derractum ex viribus, quin potius quædam earum accesho facta videretur, cumque ejus diei horâ tertia pommeridiana & medicamentum propinatum alacriter haurirer & aprè promptèque responderet, ac. erecto sederet corpore, elapso hora quadrante, dum in latus se convertit, repente moritur.

Cum ipsemet eo die ob adversam valetudinem domi detinerer, atque idcircò sectioni, utì aliàs solebam, interesse non possem, cl. D. Joannes-Philippus Ritter, Bambergensis Franco, dignus præclaro genitore filius, qui superato multiplici tadio tempus ferè omne penes lectos agrorum, in perdiscendo morborum diversissimorum genio, modoque medendi, exegerat, cadaver cum affiftente chirurgo secuit, & sectionis historiam, ut sequitur, mihi tradidit.

Collum, dorsum, & humeri livebant: abdomen tactu molle. Margines locorum vesicantibus tentatorum gangrænosi. Dura mater cranio solitò sirmiùs adhæsit: vasa piæ matris multo sanguine infarcta: substantia cerebri valdè compacta, ejusque medulla pluribus, quam aliàs, punctis sanguineis distincta. Plexus choroidei fanguine turgebant. In dextro ventriculo superiori solitò plus aqua continebatur. Apophysis clinoidea posterior sinistra erat scabra.

Pars I. K Pulmo sinister, solitò slaccidior, per membranas, cum pleura & diaphragmate undiquè cohæsit.

Hepar, lien, pancreas in statu naturali inveniebantur. Vasa coronaria ventriculi sanguine multo repleta; intestinum cœcum, colon incipiens, & mesenterium inslammata deprehendebantur. In mesenterio repertum suit ulcus cancrosum cum initio intestini coli communicans, & in illud materiem amurcosam, pultaceam, sætidam essundens. Margines concavi renum erant solitò ampliores, profundiores, & laxiores: reliqua secundum naturam suere.

Quod ad cohafiones pulmonum ad partes vicinas attinet, quæ nullum in respirando impedimentum fecere, non est quod nostram admirationem mereatur, cum id & aliquoties à nobis & aliis quam frequentissimè fuerit observatum. Notatu dignius est, quod intestinorum pars quædam inflammata fuerit reperta, quin de dolore abdominis, de febri, caloreque unquam quereretur. Ulcus mesenterii in colon apertum, quodve, qui dissecuit, cancrosum dixit, an morbi petechialis effectus, an ex tumore diù anteà ibi latente natum fuerit, minùs constat. Colluvies putrida in intestinis diù collecta, ni & tempestive & apta via eliminetur, febris petechialis & communissima causa est, & inflammatione, abscessu, gangræna intestinorum præcipue, sed etiam vicini mesenterii, cerebri, & pulmonum &c. occidit, si ea in sanguine recepta ad hasce partes decubuerit.

SECTIO DECIMA NONA.

Vidua 41 annos nata, duodecim prolium mater à sexennio menstruis caret. Ab anni quadrante abdomen intumescere, atque frequentibus infestari flatibus queritur.

Ante decem septimanas, prægressa per aliquot dies oris mucositate dejectove appetitu, cholera corripitur: quæ vomitu rejiciebantur, biliosa suêre. Dolor eo

toto die in abdomine ingens. Die altero cholera nulla, at idem abdominis, qui pridiè, dolor, minus tamen tumescentis ac unquam alias. Dolor hic sensim minutus per aliquod tempus evanuit. Exactis quatuor septimanis benè valere videbatur, nisi quod abdomen per intervalla tumeret, tensumque adpareret. Elapso hoc tempore, denuò cholera recruduit, quâ post tres demum dies cessante, sanitas rediit, etsi minus integra quam antea.

Cùm die quarta Septembris ad nos deferretur, præcedentibus sequentia adhuc addidit: à decem diebus alvum non reddidisse: per octo dies ultimos quotidiè ter quaterve, biliosa mucosaque cum dolore totius abdominis vomuisse. Hunc abdominis dolorem per intervalla gravissimum fuisse, exortumque à finistra regione lumbari, extendi ad umbili-

cum ufque.

Cùm ad Nosocomium in sella portatili deferretur, alvus moveri cœpir, jamque septiès intra paucas horas dejecit. Abdomen tumet, doletque cum sensu exulcerationis ad attactum aucto. Nulla in abdomine durities, nulla ejus tensio. Inappetentia: calor nullus præter naturam: sitis nulla, aut vix ulla. Pulsus molles, naturales, aut naturalibus paulò citatiores.

Dato emulso eccoprotico, cui pauxillum camphoræ jungebatur, denuò aliquotiès dejecit: dolores abdominis aliquantum minuebantur, & per intervalla exacerbabantur, sic tamen, ut, nisi contrectata, eos facillime perferret. Borborigmi ferè continui, & flatus permolesti sursum deorsumque erumpentes. Usa est deinceps emulsis, oleosisque, additis lenioribus carminantibus, quibus exiguum levamen obtinebatur. Callor nullus: pulsus frequentes, exigui. Inappetentia, & os infipidum cum levi amarore: facies diluta flavedine tincta. Somnus parcus. Alvus facilis. Fætidissimæ, & caloris castanei & aquosæ, fæces. Dolor ad attactum auctus in toto abdomine, urinæ difficiles, stranguriosæ, colore laudabiles.

Die 12mâ Semptembris circa vesperam repentè

ejulat: de acerbo totius abdominis dolore, & suffocante respiratione queritur: pulsus frequentissimi, valdè exigui: mentis presentia. Elapso unius horæ spatio quietior facta est, & circa mediam noctem, mente constans, moritur.

Cutis in hypogastrio pendula, rugosaque suit, qualis in iis solet, quæ frequenter peperère. Abdomen tumidulum, & prominens. Pinguedo multa, sub cute pectoris & abdominis, musculos obsedit.

Dissecto abdomine sætidissima materies prosluxit, coloris & consistentiæ ejusdem, quam alvo redidit. Omnia intestina & mesenterium inslammata erant. Peritonæum, ubiquè serè inslammatum, vasa sanguisera copiosissima exhibuit. Omnentum inslammatum, & hinc indè gangrænosum. Intestinum ileum, quo loco in cœcum inseritur, tractu quatuor digitos transversos longo angustum, sphacelatum, & foramine tres serè lineas amplo pertusum. Intestini angustati cavitas perexigua. Parietes crassiores solitò, & hinc indè arrosi.

Vesiculam felleam calculi tres penitus repleverunt, nullaque ibi bilis, nisi perpauca, eaque glu-

tinosissima, calculos obliniens, reperiebatur.

Hepatis substantia, magis ac naturaliter solet, friabilis, dilutum colorem slavum dissecta monstra-

vit. Reliqua juxta naturam se habuerunt.

Sectio hac complurium observationum ferax demonstrat denuò, inflammationem intestinorum adesse posse cum febre vix ullà, & dolore exiguo, idque frequentiùs sieri ac communis opinio ferat.

Quòd si doloris acerbitatem ex querelis, ejulatu, jactatione metiamur, constabit, hanc, de qua agimus, feminam abdomine graviùs non doluisse,

etsi attactum paulò rudiorem non tulerit.

Confirmatur & hâc, & aliis à cl. Morgagnio recensitis historiis, dolorem colicum, pulsibus & urinâ bonis, per aliquot dies valdè tolerabilem, subitò letalem sieri posse. Ultimis enim diebus, quibus ægra apud nos decubuit, morbum haud gravatè pertulit. Quin & ex eodem cl. auctore, nostrisque, nonnullis sectionibus constat, inflammationem intestinis altè insidere posse, etiam nullà præsente sebre, dummodò eam non ex pulsu solum frequentiori, sed ex auctiori simul carnium calore definiamus, quem

nostræ huic ægræ abfuisse anteà dixi.

Hinc moniti ab hoc auctore prolati (L. III. epistanat. med. art. 21.) veritas novo denuò argumento stabilitur; ita enim is ait: quandò cum aliis inflammatorum intestinorum signis vehementem dolorem, & acutam sebrim in ægrotantibus deprehendes, jure quidem meritòque credes rei medicæ auctoribus, hæc duo inter præcipuas notas magnæ intestinorum inflammationis ponentibus; nec tamen, si quandò alterum, vel utrumque horum aut abesse, aut vix esse invenies, continuò putabis, aut nullam esse inflammationem, aut levem, neque gangrænam, & sphacelum in eorum esse intestinis non posse, in quibus duo illa præcessisse non videris.

Signa ergo diagnostica inflammationis intestinorum à Boerhavio recensita, videlicet: febris acuta continua, sitis ingens, urina flammea, debilitas subitanea, ad dignoscendam intestinorum inflammationem non rarò parùm conferunt, neque in ægrâ nostrâ mul-

tum conferebant.

Cl. Sennertus inter signa intestinorum inslammatorum urinæ suppressionem posuit; ægra nostra eandem

parce stranguriosèque misit.

Inter innumeras ilei & colici doloris causas, æquè frequens intestinorum instammatio est, eaque ut vidimus, sævis symptomatibus stipata, sed subdola, diù nonnunquàm, attamen tolerabiliter affligens, sed quæ nihilominùs ægros non opinantes occidit, dùm gangrænam & sphacelum intestinis inducit.

Hanc in rem præclara quædam sæpiùs laudatus Morgagnius scripsit, & quid Albertinus & Valsava hoc in casu factitarint, diligenter exposuit. Uterque, uti in initio venæ sectionem non reprobabant, ita, morbo vigente & jam progresso, ab eadem abstinebant. Rationem non addidere sed observatio-

K iij

nem, citiùs videlicet agros mori detracto sanguine, sed & mori non detracto, serius tamen. Hoc in casu ab omni eo sollicitè abstinebant, quod inter magna remedia numeratur. His stantibus, uti vanum auxilium in exiguis jusculorum oleosorumque dosibus quæreretur, ita inutilia fore quæcunque alia medicamina arbitror, & ignominiam præstantissimis

aliàs remediis affricari.

Dum cauté agendum existimo, ubicunque alvus pertinacior, nec enematibus, nec mitioribus, & forma liquida exhibitis purgantibus aufcultat, dùmque, rebus ita se habentibus, ad oleosos haustus, ad juscula tenuia, ac plenam ab omnibus tum alimentis cum remediis abstinentiam potius confugiendum reor, quam ad quadruplicatas purgantium, etiam validiorum, doses; neutiquam improbo, quæ à claris in arte viris & observata & usu comprobata leguntur, etsi ab hâc nobis laudatâ methodo aliena fint.

In curando ileo plurimum interest, ut mali causa detegatur, quâ ignoratâ, empiricum est quidquid

tentaveris.

Methodus huic morbo medendi vaga plerumquè est, eaque, quæ variis, iisque persæpè oppositis, remediis utitur. Verum si in ullo unquam morbo observandus is canon est, non esse à Medico nocendum, ubi is prodesse nequeat, id profecto in ileo sanando obtinet, ubi obscuræ mali causæ nullam Medico agendorum notitiam suppeditant. Malim ego cum egregio Valsava præter exiguam olei è dulcibus amygdalis pressi quantitatem ægro nil quidquam propinare, ubicunquè me morbi causa fugerit, aut ea talis sit, quam validiùs aggredi sine gravi noxà nequeamus. Imò malim potiùs in ejusdem calu otiosus spectator esle, quam causa ignarus ea moliri, quorum me posteà secto cadavere pæniteat. Jusculum tenue pulli vel solum, vel cum oleo amygdalino exiguis dofibus, atque ita exhibitum, ut æger nil vel ciborum, vel potulentorum vigente ileo accipiat, in plerisque ilei causis directe prodest, & ubi nec hoc, nec aliud quidpiam prodesse potest, non nocet. Asserti veritas ex perpensis fre-

quentioribus ilei causis patebit,

Haustus oleosos præ aliis remediis in ileo imminente perefficaces experti sumus. Binis hoc anno vicibus alvus pertinaciter clausa nobis obvenerat, non à vitio quodam organico & incurabili, sed à materie, ut videbatur, acri, vellicante, & spasmo pertinaci intestina alicubi locorum stringente. Purgantia varia acutaque, enemata primò emollientia, dein acria, acerrima, nil profecère. Imminebat in una (utraque enim ægra, juvencula suit, irritabili supra modum nervorum systemate donata) vomitus stercoreus, cùm assumpta pertinaciter vomeret. Carminantia, opiata ne hilum profecère. Soli haustus oleosi citò alvum reserabant.

Ægra nostra stercorea vomuit, etsi materies vomitu rejecta è tenuibus solummodò intestinis esset. Verum aliundè jam constat, vomitum stercoreum, ligato etiam ileo intestino in selibus & canibus, itemque ob herniam incarceratam constricto, non

rarò fieri.

SECTIO VIGESIMA.

Scriniarius 27 annorum, à longo tempore sanus, manè per duas serè horas validè riguit, subsequente calore intenso. Circa meridiem dolor pungens partem posteriorem lateris dextri infra scapulam invasit. Respiratio difficilis: oppressio circa sternum. Post meridiem horâ tertià dolor pungens magis ad anteriora ejusdem lateris processit, ibidemque sixus mansit, inter tussitandum auctus. Sitis multa. Ad noctem, venæ sectio ipsi facta cum levamine doloris, & oppressionis. Nox insomnis.

Die altero, dolor punctorius ut pridiè: oppression pectoris magna: respiratio difficilior: lingua alba, atque in ejus latere dextro ulcusculum aphtham referens. Hoc die in Nosocomium à Medico, ut vocant, assistente, meas tunc graviter ægrotantis

K iv

vices obeunte, susceptus est. Pulsus plenus, celer, durus. Facta venæ sectio th. j. cum levamine ali-

quo.

Die morbi tertio dolor pungens nullus ferè ampliùs: oppressio minor: pullus fortis, plenus, valdè durus: respiratio difficilis: facta iterum venæ sectio unc. X: crusta phlogistica admodum crassa, tenax: levamen nullum.

Die quarto nulla emendatio : facta venæ sectio

unc. VI: sanguis semper idem.

Die quinto nulla emendatio. Venæ sectio unc. X.

A meridiè alvus quinquies sponte mota est.

Die sexto supervenit manè dolor pungens lateris sinistri, totam occupans plagam, quæ tertiæ costæ veræ & primæ spuriæ numero à superioribus ducto interjacet. Hypochondrii ejusdem mollis portio æquè dolere cæpit, dolore ad attactum aucto. Opressio pectoris ingens: respiratio dissicillima. pulsus plenus, durus, celer. Venæ sectio tb. 1. Applicatum loco dolenti vesicans est.

Die septimo dolor lateris nullus amplius, sed oppressio pectoris aucta: anxietas ingens: respiratio solo abdominis motu peracta. pulsus minus sortis.

Die octavo respiratio adhuc difficilior, maximè anhelosa: omnia pessima. Eodem hoc die mors.

Decima octava post mortem hora sectum cadaver est: aperto thorace pulmo uterque ad latera, & versus dorsum, item cum diaphragmate sat sirmiter mediante pseudomembrana, eaque crassa, alba, lardacea, nectebatur. Membrana hac lamellatim abla-

tà, subjacens pleura sana reperta est.

Pulmonis dextri substantia inflammatissima durissimaque erat, & frustula plura aquæ injecta sundum illicò petebant. Sinister verò hinc indè tantum
inflammatus eadem, licet minus crassa, pseudomembrana pleuræ cohæsit. Membrana hæc ut plurimum digiti crassitiem æquabat, illi, quam per
totum morbi decursum in superficie sanguinis emissi
vidimus, simillima. Seri slavi paulò consistentioris
circiter libra, in cavo dextro thoracis colecta, pus,

aut potius purisormem materiam referebat. Liquor pericardii quantitatem solitam vix non excedebat. Cor magnum: vasa cordis turgida, quasi injecta. Venæ-cavæ initium polyposa concretio replevit.

Abdomen dissectum intestina tenuia, ileum præcipuè & jejunum, partim summè inslammata,
partim gangrænescentia monstrabat: hinc indè intestina tegebantur materie purulenta, aut purulentam

potius mentiente.

Intestinorum quoque crassorum pars, mesenterium verò totum inslammata suêre. In cavo abdominis, purisormis pariter materies, sed paulò constantior illà, quæ in thorace reperta est, ad unc. VIII. circiter essusa erat. Hepar sanum pseudomembranà, multò licet tenuiori, circumvestiebatur. Lobus hepatis medius ope ejustem membanæ spuriæ ventriculo jungebatur. Lien sanus. Omentum convolutum, seviter inslammatum. Renes sani.

Sectio hæc intestina inslammata, partim verò jam gangrænosa, item mesenterium totum dirè inslammatum exhibet, licet nulla enteritidis signa unquam apparuerint, si dolorem hypochondrii sinistri, auctum si ea plaga contrectaretur, & die primum sexto totius morbi supervenientem excipias, qui etiam insa die si

etiam ipse die sequenti evanuit.

Transitum pleuritidis in petipneumoniam Hipocrates, suffragante ipsi experientia, jure damnat.
Pleuritidem in peripneumoniam abiisse die septimo
morbi arbitrabamur, ubi dolor omnis cum pravorum symptomatum augmento disparuit, respirationis

præcipue, oppressionis, atque anxietatis.

En denuò pleuram in pleuritide vitii expertem! Materies illa, quæ pus ex parte simulabat, ex parte verò in membranas coivit viscera aut connectentes aut obtegentes, ea ipsa videtur esse, quam emisso sanguine, atque in patina asservato crustam phogisticam apellant; hæc enim, mala crisi, per ultima exhalantia vasa, in ea corporis cava subinde deponitur, unde nullum natura exitum secit. Neque id absque exemplo est, cum in anginis toties con-

tingat ut tonfillæ inflammatæ materiem phlogisticam confertim dimittant, quæ mox in membranam eas partes obvestientem inspissatur, aut suppurationem mentitur; indè est, quòd, qui frequentiùs anginosi suêre, mirentur, se, post tot suppurationes tonsillarum, his tamen partibus adhuc integris gaudere.

EXCERPTA EX NECROLOGIIS

NOSOCOMII AD S. S. TRINITATEM.

Cum Medici Ordinarii in Nosocomio S. S. Trinitatis provinciam subiveram, id inter alia operam dedi, ut, quæ de statu Nosocomii præterito me edocerent, evolverem.

Hæc inter necrologia reperi paucis abhinc annis

conscribi cœpta.

In necrologiis his summa susceptorum singulo mense, mortuorumque reperitur; indè majorem, minoremque morborum quovis anni tempore copiam collegi, etsi probè sciam, hâc methodo morborum numerum quovis mense grassantium non exactè stabiliri; manente enim eodem lectorum numero, si quâ tempestate & plures simul & diuturniores grassentur morbi, pauci dato tempore ægri numerabuntur, cùm ob morbos diuturniores, qui suscepti sunt, diutiùs retineantur, aliosque interim ab hoc benesicio excludant.

Id prætereà scire convenit, ægros non paucos rebus jam conclamatis huc deportari, quosdam, ut primum suscepti fuerint, exspirare. Ea apud nos lex obtinet, ut miserrimum quemque, præ omnibus aliis dignum existimemus qui in Nosocomium suscipiatur.

Alia est apud alios malignitatis notio. Indè non idem apud omnes eorum numerus erit, quos mali-

gna detinuisse febris dicetur, aut enecuisse. Malignitatem factitiam novi. Verùm opinari haud decet, virum hujus per tot annos Nosocomii Medicum, errorem tam turpem erravisse, ut eas febres in classem malignarum rejecerit, quas communior pra-

xis à malignitate absolvit.

Sed quid utilitatis habebunt tam incompletæ sectorum cadaverum descriptiones, quas hæcce necrologia referunt? mallem sanè accuratas; hæ cùm desiciant, incompletis contentemur, modò de earum veritate constet, quemadmodùm certò constat. Nil parvum, nil contemnendum in morborum historia, dummodò id, utut exiguum nostraque attentione minùs dignum videatur, ipsius naturæ semper ve-

ridicæ opus esse demonstretur.

Sagax Medicus, & observationum amans, quibus suam & originem & incrementa omnis genuina medicina debet, probè sciet, nullam observatiunculam, utut aut prætervisam aut nullius habitam momenti, ita vanam esse, ut suam symbolam ad ampliandos Artis limites non conferat. Sciet is minutissima quæque, de quibus ipsum naturæ vox edocuerit, suos in usus convertere, optimè gnarus, ea non fortuito cœcove casu, sed æquè ex immutabili æternâque lege, quâ totum hoc universum gubernatur, proficisci, quàm grandia illa naturæ molimina, quæ indoctorum etiam oculos feriunt.

Non possum hoc loco, etsi minus fortasse ad propositum faciat, quid de non paucis observationum collectoribus sentiam, reticere: esse videlicet, qui tantummodò insolita, mirabilia. & rara colligant, quive ea, quæ singulo fors sæculo bis eveniunt atque meritò monstra audiunt, omni sollicitudine venentur, dum interim mala illa quotidiana, quibus miseri assigimur, taquam attentione curatiori indigna, sicco, ut ajunt, pede pertranseunt. Hos, dum insuetis inhiant & procul positis, obviorum contemptores medicinam ferè semper inutilem, & haud rarò periculosam in morbis vulgatissimis factitare necessum est.

Quemadmodum igitur hæcce rariora negligere haud convenit, ita omnis danda opera est, ut morborum vulgarium genius, & quæ illorum ad se invicem ratio, quisque ad diversa, quibus oriuntur, vigent, emoriuntur, tempora respectus sit, quis unius in alterum transitus, complicatio &c. exactè pernoscatur.

Collectio omnium constitutionum epidemicarum hucusquè descriptarum & emolumentum afferret Arti, quo insignius haud datur, & collectoris nomen faceret immortale. Sed, undè diggressi sumus,

redeamus.

Hoc anno Ver maximè letale fuit; longè minùs Æstas, & Autumnus, quamvis Æstate plures numero vigerent morbi. Autumnus morbos non solummodò minùs letales, sed & pauciores numeravit. Hyems morborum paucorum, sed æquè propemodùm ac Ver, letalium ferax.

Proportio mortuorum ad susceptos proximè est,

ut 1.83.

Ad diem quintam Februarii sequentia notantur: Mortuus est in tympanitide, cujus abdomen, immensam in molem extensum, in sectione monstrabat seri vix libram, intestina verò præter omnem modum expansa, ac simul quoad structuram ad digitum usquè crassa, inflammata, & sphacelata.

Die 3th Martin mortuus est ex luxatione vertebrarum lumborum, & paralysi inferioris partis corporis, quod exenteratio etiam monstrabat, cum sphacelo visce-

rum abdominis, præsertim vesicæ.

Die 5th Septembris femina ex febri semi-tertiana, & tandem suppuruto mesenterio periit. Febres semitertianæ ex putridarum malignarum samilia, à colluvie prava primarum viarum oriundæ, tandem viscerum abdominalium abscessus, gangrænam, sphacelum inducunt.

Die 14th Octobris periit ex metastasi ad pectus, postquam sebrim mali moris remittentem superavit.

Observationes mex complures docent, in sebribus biliosis, malignis, exanthematicis, continuis remittentibus, morbo neglecto, perversè tractato, multum provecto, emesi aut neglectà, aut, ubi necesse fuerat, non repetità, materiam morbi ex systemate gastrico ad vias secundas traductam ad pectus decumbere, tussim continuam & sibilosam, dissicilem strepentemque respirationem sacere; ubi in moventibus, incidentibus, stibio, kermete, vesicantibus, radice arnicx spes tota salutis reponenda.

Anno 1762, suscepti sunt . - . . . 1030.

Mortui 87.

Proportio mortuorum ad susceptos fer-

Quæ ægrorum quovis mense copia fuerit, quæve morborum letalitas, ex necrologio hujus anni non constat. menses tamen Aprilis, Maius & Junius præ

reliquis perniciem attulêre.

Mense Januario hujus anni, periit quidam ex sebre malignâ, retrogressâ parotide. Mense ejusdem anni Martio, duo ex malignâ sebre, exstante parotide occubuerunt. Ad diem quintam Augusti: periit in sciriho hepatis admirando, cum ingenti tumore cystico, instar steatomatis, pleno pinguedine capillis copiosis intertextâ, ubi simul omnes partes abdominis scirrhosæ erant.

Mense Decembri plures ex maligna febre perière

ac aliis mensibus.

Anno 1763, summa susceptorum non reperitur; mortui sunt
Inter susceptos ex febre maligna decubuêre
Indè mortui
Inter mortuos, perière ex dysenteria mensibus Augusto, Septembri, & Octobri graffante

158 M. Stoll Ratio Medendi.
Proportio ex febre maligna mortuorum ad eos,
qui eâdem laboraverunt ferè ut 1 . 657.
Mortui dysenterici ad summam omnium
mortuorum ut
Proportio mortuorum ex febre maligna ad
omnes mortuos ferè ut
Plura funera per hyemem notantur, quam cæte-
ris anni partibus, eaque potissimum fuere hominum
ex malis chronicis pereuntium.
Ad diem 21 mam Aprilis legitur periisse quidam,
vel quædam ex febre rheumatica maligna, in qua
ad membra diversa tumores phlogistici, statim spha-
celati, contingebant.
Ad diem 3tiam Septembris periit in ictero nigro
chronico cum hydrope. Exenteratus monstrabat he-
par ulcerosum, & corruptum, nec non mesenterium
totum quoad glandulas scirrhosum.
Anno 1762, summa susceptorum fuit . 857. Mortuorum
Proportio defunctorum ad susceptos proximè ut
Inter hos fuere febre maligna affecti . 181.
De quibus mortui
Proportio febre maligna defunctorum ad
omnes ex eâdem decumbentes proximè ut . 1.71.
Proportio maligna laborantium ad omnes
agros proximè ut $\cdots \cdots \cdots$
Proportio ex febre maligna mortuorum
ad omnes mortuos ut
Numerus agrotantium multo minor ac prioribus
tribus annis. Autumno morbi paucissimi & minime
letales. Ver paucioribus morbis quam Æltas, plu-
ribus quam Autumnus, sed utraque tempestate le-
talioribus infigniebatur: Hyems à Vere haud mul-
tum abludebat. Omnium mortuorum dimidia fere
pars ex febre malignâ periit.
Die 6th Aprilis, æger vel ægta peruste notatur
ex apoplexià post lethargum; in exenteratione se mon-
strabat abcessus in cerebello, & alter circa os pe-
trosum, & tertius circa sinus laterales, ita ut os

occipitis plenum fuerit purulentà extravasatà materie, descendente per foramen occipitale ad medullam oblongatam.

Ad diem secundam Novembris hæc repetiuntur: periit in hemicrania chronica ex tumore cystico, ovum columbinum æquante, supra sellam turcicam & nervum opticum sito, in exenteratione reperto.

Proportio mortuorum ex febre maligna ad eos, qui ex eadem decubuêre, proxime ut . 1.5.

Proportio maligna laborantium ad omnes

Vere funera plura, qu'am Æstate, at morbi multò pauciores. Autumno morbi æquè multi, ac Æstate, sed mortes plures. Hyeme, ægrorum copia eadem ac Vere, sed paulò minor mortuorum.

Ad diem octavam Januarii leguntur sequentia: allata statim mortua est, & in exenteratione reperta est magna quantitas seri purulenti in abdomine ex abscessu rupto, intra membranas ventriculi sito, & persoratione totius structura ejusalem.

Ad diem decimam ejusdem mensis: periit in ictero nigro cum vomitu perpetuo: in exenteratione repertus pylorus cum parte duodeni scirrhosus, & cancrosus. Cystis fellea semi-cariilaginea loco bilis continens serum album.

Ad 20^{mam} Martii: periit in asthmate ex dilatatione immensa cordis, & polypo in dextro ejusdem ventriculo magno, cum extravasatione seri in dextra cavitate pectoris librarum quatuor.

Ad diem 7mam Julii: periit post hæmitritæam, sacta suppuratione mesenterii, & colliquatione.

Ad diem 18vam Septembris: in febre mali moris

remittente cum supervenientibus parotidibus.

Ad diem 4^{tam} Novembris: perit in febre lenta ex scirrhoso tumore cystico, magnitudine capitis humani in dextra parte abdominis se adnectente ad ovarium, & musculum psoam, continente materiam purulentam caseosam hinc inde pilos habentem.

Tùm in hoc, cùm & aliis necrologiis non infrequens mentio fit mortuorum in febri maligna, su-

perveniente apoplexià.

Proportio eorum, qui febri maligna labo-

rabant, ad omnes ægros proximè ut . . 1.9. Proportio mortuorum ex febri maligna ad

omnes maligna laborantes ut . . . 1 . 8 14.

Proportio mortuorum ex febre maligna ad

vere pauciores quam aliis anni partibus, at funera multa: paucissimas mortes numeravit Æstas, etsi morbis quam plurimis infestaretur. Hyems maxime letalis suit, etsi morbos haud multo plures ac Ver habuerit. Autumno pauciores quam Æstate morbi, plures verò quam Hyeme & Vere reperiuntur, non multum letales.

Ad diem 20^{mam} Januarii habentur sequentia: periit in fracturâ cranii, nimirum in osse bregmatis sinistro usque ad suturam coronariam, & dextro ad orbitam oculi usque, cum extravasatione sanguinis in sun-

do cerebri ad uncias tres ex lapsu acceptà.

Ad diem 2 dam Julii: periit in hydrophobiâ, horâ post susceptionem in Nosocomium vigesimâ quartâ,

morsies die 15ta mensis præteriti.

Ad diem 12^{mam} Augusti: periit in sebre rheumaticâ, sactà depositione vehementi ad sauces & linguam intra paucas horas suffocante. Anno

Excerpta ex Necrologiis. 161			
Anno taga C.C.			
Mortui .			
Inter hos fuere febri maligna affecti 78.			
line evanthamatikus			
Cum miliaribus albis			
11122 12 22 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2			
Summa , 110.			
Ex his mortui			
Proportio mortuorum omnium ad Guican			
Proportio malignè decumbentium ad omnes			
Proportio malignè decumbentium ad omnes			
TO TOLO TOLO			
a roportio da legie mailona mortiloria			
offines ex eadem decumbentes ut I . 67			
Altate morbi plurimi fed parum larales			
paucioles Autumno, led maxima tunoft: 11-			
adilac paucioles, quam Autumno util & Vara			
Anno, led cadem morrisorim ad retros proportio			
repetitut, que per Aufumnum Obtinuit			
Ad diem 25 tam leguntur fequentia : parità in 17.			
the ca fellino iphincieris venculo tellop oum fal-			
settletone nevalls - G pr /11/11 inording to			
FEILE III FILLIA TOTAL TRACTORIA MALACONIA			
mutata erant, ut hepar in sinistra parte reperiretur,			
Ad diem 26tam: periit in febre lenta ex obstructio-			
ite tients, & omnium glandularum abdominic final			
in your bus of avalone pericardii . amontar et			
They are multipliabatur peritonaum larrholum ad			
The mediates creditates.			
Ad diem 12 mam Augusti: senicula periit in itter			
citionico. in exemieratione inveniebatur hence il			
juint, culture in velicula tellea, melenterium frient			
juin , rejectitu jetted jimut jettrhola - callola & car-			
tilaginosa.			
Adding tion 17			

Ad diem 3^{tiam} Novembris: apoplexia ex casu: post mortem inventa fractura à suturâ lambdoideâ usque ad foramen occipitale: extravasatio sanguinis in cerebello, & ruptura dura matris anterius ad os from

Pars I.

162 M. Stoll Ratio Medenal.
tale, ut cerebrum transiret: totum cerebrum simul
impletum sanguine extravasato.
1 10 fuscenti 1066.
74
Ex febre maligna decubuere fine exan-
thematibus
thematibus
Cum miliaribus albis 4.
Summa omnium malignè ægrotantium
full
Indè mortui
Proportio mortuorum omnium ad susceptos
proxime ut
Ratio malignè ægrotantium ad omnes ægros fermè ut. 1. 85.
Ratio omnium ex febre malignâ mortuorum
ad omnes universim mortuos ut 1. 415
Sive proxime ut
Ratio mortuorum ex febri malignâ ad om-
and an decumbentes proxime ut I. 7.
Trans & Autumno inter ægros non plurinios plurinia
Carros manghus Iulio & Junio Inter plurimos agros
pauci periêre, pauci itidem per hyemem mortui, pau-
T.
Ad diam ramam lunii nac notantui: petti the telefo
in exenteratione invent hepar, collum
Colo Collan melenterium. & receptaculum chyli feli-
Thosum. Es corous integre emaciatum, aique ours toto
Gula fuit languis nivertimus.
In Carione cadaverum una alterave vice repen
Lilam profunde flavam, amurcolam, que pillio di-
pectu, antequam pauxillum bilis charta bibula exci-
C - incom picerimum mentichatur, etil IOIS

perem, sanguinem nigerrimum mentiebatur, etsi fors sanguinem nigerrimum reapsè viderit qui cadaver fecuit.

Ad diem 20mam: periit in vomitu chronico ex magno schirro pancreatis, & ejusdem concretione cum ventriculo, atque hepate obstructo, & copiosis abscessibus obsello.

Excerpta ex Necrologiis.	163
Anno 1769, suscepti	
Mortui	1133.
rebri maligna laborarunt fine efflores	75.
centus	58.
Cum petechiis .	6.
Cum miliaribus albis.	3.
Cum variolis confluentibus.	I.
Summa malignè ægrotantium	
Indà martui	68.
Indè mortui.	21.
attack thortdordin ad fulcepros fere ut	15-30
a control interest a ground of the control	
Ratio mortuorum en folmo mali	1611
Ratio mortuorum ex febre maligna ad om-	indi.
nes, qui ex eâdem decubuêre ut	3=10
nes universim mortuos ut	A STATE OF
Morbi plurimi per TO.	370
Morbi plurimi per Æstatem: mense Junio verge	nte,
Tebros mangia merchenantir our manta A	
ακμπ pervenerunt: pleraque illius mensis sunera e	x eâ
febri contigêre. Morbi Vere & Autumno fermè æqu	iales
numero, & morbis æstivis pauciores: Vere plura f ra, quam quocunque alio anni tempore, eaque por	une-
mum ex infirmitatibus chronicis, phthisi, hydro	ciffi-
&c. &c. dein Autumno. Hyems falubrior ac alix	pe,
partes.	inni
Ad Diem 12 mam habetur : periit in cachexia	M
Lacited allo monitrapat honar wald	
and wite , the of wor will the libitantia. cum extracted	im
seri flavi in pectore, & abdomine.	one
Anno 1770, suscepti fuere	
Mortui	-33.
Mortui Febri acută laborârunt	73.
Cum petechiis	92.
Culli illilaribus albis	9.
Cum scarlatina.	7.
	2.
Summa omnium malignè laborantium 1	04.
Indè morrni	
L ij	24.
~ *)	

Plurimi morbi per Æstatem, & in principio Autumni, sed omnium minimè letales. Mense Novembri, & Decembri pauciores, sed magis letales: Vere pauciores qu'am Æstate & Autumno, sed plura sunera, eaque tam ex morbis chronicis, qu'am ex febri malignà.

Ad diem octavam Januarii leguntur sequentia: periit in ascite: in exenteratione inventum est hepar scirrhosum, vix non cartilaginosum, & ultra 40 men-

suræ aquarum in abdomine.

Ad diem decimam septimam Februarii: periit in istero ex inflammatione hepatis: in exenteratione inventum hepar scirrhosum, & steatomatosum immensæ magnitudinis ultra 20 libras pendens.

Ad diem 20tam Martii: periit in asthmate sicco: in exenteratione reperti sunt pulmones pleuræ adhærentes, & ex integro scirrhosi, cum corde præter naturam magno.

Ad diem 28vam: in asthmate sicco: reperta pulmonum tuberculis plenorum cohæsio, cum empyemate magno rupto ad cavitatem thoracis.

Ad diem 12 mam Maii: periit ex casu ex alto: paralysis corporis inserioris ex fractura, & luxatione ver-

tebræ ultimæ thoracis.

Ad diem 2 dam Junii: periit in ictero nigro ex scirrho hepatis, & calculis vesicæ felleæ: in exenteratione inventum hepar jam putridum & gangrænosum, & calculi in intestino duodeno.

Anno 1771, fuêre suscepti	1216.
Mortui	100.
Cum petechiis	35.

Summa Summa Summa Summa Summa Summa Summa Afs.	Excerpta ex Necrologiis.	165
Summa Summa Summa Ja48. Indè mortui Ratio mortuorum omnium ad omnes fufceptos ferè ut Ratio malignè laborantium ad omnes agros ferè ut Ratio mortuorum ex febre malignâ ad omnes ex eâdem decumbentes ut Ratio mortuorum ex febre malignâ ad omnes mortuorum ex febre malignâ ad omnes mortuorum ex febre malignâ ad omnes mortuos ut Ab Aprilis initio ad principium Novembris morbī plurimi fuêre, Vere maximè letales, minimè Æstate. Hyems minùs letalis quàm Ver, & magis quàm Æstas. Maius omnium plurima funera numeravit. Ad diem 27 mam Januarii habentur sequentia: suscepta est cum pernionibus parùm sphacelatis: mox à susceptione spasmo cynico, & motibus convulsivis correpta periit. Ad diem 2 dam Aprilis: periit in fracturâ, & luxatione vertebrarum lumborum: paralysis inferiorum partium corporis ex casu ab alto. Ad diem 14 tam Aprilis: periit ex sere malignâ, & ingentibus parotidibus sussecutione susceptio sactio s	Cum miliaribus albis	The Part of the Pa
Indè mortui Ratio mortuorum omnium ad omnes susceptos ferè ut Ratio malignè laborantium ad omnes ægros ferè ut Ratio mortuorum ex febre malignâ ad omnes ex eâdem decumbentes ut Ratio mortuorum ex febre malignâ ad omnes ex eâdem decumbentes ut Ratio mortuorum ex febre malignâ ad omnes mortuos ut Ab Aprilis initio ad principium Novembris morbi plurimi suêre, Vere maximè letales, minimè Æstate. Hyems minùs letalis quàm Ver, & magis quàm Æstas. Maius omnium plurima funera numeravit. Ad diem 27 ^{mam} Januarii habentur sequentia: suscepta est cum pernionibus parùm sphacelatis: mox à susceptione spasmo cynico, & motibus convulsivis correpta periit. Ad diem 2 ^{dam} Aprilis: periit in fracturâ, & luxatione vertebrarum lumborum: paralysis inferiorum partium corporis ex casu ab alto. Ad diem 14 ^{tam} Aprilis: periit ex sebre malignâ, & ingentibus parotidibus sussectione susceptione susceptiones. Ad diem 24 ^{tam} Julii: periit ex spasmo cynico & ingentibus parotidibus sussectione reperta est extravasatione sanguinis ad unciam in basi cranii. Ad 16 ^{tam} Septembris: periit convulsus in tetano ex	Cum scarlatina	The seasons of
Indè mortui Ratio mortuorum omnium ad omnes susceptos ferè ut Ratio malignè laborantium ad omnes ægros ferè ut Ratio mortuorum ex febre malignâ ad omnes ex eâdem decumbentes ut Ratio mortuorum ex febre malignâ ad omnes ex eâdem decumbentes ut Ratio mortuorum ex febre malignâ ad omnes mortuos ut Ab Aprilis initio ad principium Novembris morbī plurimi suêre, Vere maximè letales, minimè Æstate, Hyems minùs letalis quàm Ver, & magis quàm Æstas. Maius omnium plurima funera numeravit. Ad diem 27 mam Januarii habentur sequentia: suscepta est cum pernionibus parùm sphacelatis: mox à susceptione spasmo cynico, & motibus convulsivis correpta periit. Ad diem 2 dam Aprilis: periit in fracturâ, & luxatione vertebrarum lumborum: paralysis inferiorum partium corporis ex casu ab alto. Ad diem 14 tam Aprilis: periit ex sebre malignâ, & ingentibus parotidibus sussecutes. Ad diem 24 tam Julii: periit ex spasmo cynico & ingentibus parotidibus sussecutes. Ad diem 30 mam Julii: periit ex spasmo cynico & convulsionibus: in exenteratione reperta est extravasatio sanguinis ad unciam in basi cranii. Ad 16 tam Septembris: periit convulsus in tetano ex	Summa	348.
Ratio mortuorum omnium ad omnes sufceptos ferè ut. Ratio malignè laborantium ad omnes agros ferè ut. Ratio mortuorum ex febre malignâ ad omnes ex eâdem decumbentes ut. Ratio mortuorum ex febre malignâ ad omnes mortuos ut. Ratio mortuorum ex febre malignâ ad omnes mortuos ut. Ab Aprilis initio ad principium Novembris morbī plurimi suêre, Vere maximè letales, minimè Æstate. Hyems minùs letalis quàm Ver, & magis quàm Æstas. Maius omnium plurima funera numeravit. Ad diem 27 mam Januarii habentur sequentia: suscepta est cum pernionibus parùm sphacelatis: mox à susceptione spasmo cynico, & motibus convulsivis correpta periit. Ad diem 2 dam Aprilis: periit in fracturâ, & luxatione vertebrarum lumborum: paralysis inferiorum partium corporis ex casu ab alto. Ad diem 14 tam Aprilis: periit ex sebre malignâ, & ingentibus parotidibus sussenties. Ad diem 24 tam Julii: periit ex spasmo cynico & diathesi scorbuticâ. Ad diem 30 mam Julii: periit ex spasmo cynico & convulsionibus: in exenteratione reperta est extravasatio sanguinis ad unciam in basi cranii. Ad 16 tam Septembris: periit convulsus in tetano ex	Indè mortui	
Ratio mortuorum ex febre malignâ ad om- nes ex eâdem decumbentes ut	Natio mortuorum omnium ad omnes fuf-	
Ratio mortuorum ex febre malignâ ad om- nes ex eâdem decumbentes ut	Ratio malignè laborantium ad omnes zoros	I. 12 50
Ratio mortuorum ex febre malignâ ad om- nes ex eâdem decumbentes ut	fere ut	I. 310
Ab Aprilis initio ad principium Novembris morbi plurimi fuêre, Vere maximè letales, minimè Æstate. Hyems minus letalis quam Ver, & magis quam Æstas. Maius omnium plurima funera numeravit. Ad diem 27 ^{mam} Januarii habentur sequentia: suscepta est cum pernionibus parum sphacelatis: mox à susceptione spasmo cynico, & motibus convulsivis correpta periit. Ad diem 2 ^{dam} Aprilis: periit in fractura, & luxatione vertebrarum lumborum: paralysis inferiorum partium corporis ex casu ab alto. Ad diem 14 ^{tam} Aprilis: periit ex sebre maligna, & ingentibus parotidibus sussections. Ad diem 24 ^{tam} Julii: periit ex spasmo cynico & diathesi scorbutica. Ad diem 30 ^{mam} Julii: periit ex spasmo cynico & convulsionibus: in exenteratione reperta est extravasatio sanguinis ad unciam in basi cranii. Ad 16 ^{tam} Septembris: periit convulsus in tetano ex	Natio mortuorum ex febre maligna ad om-	Lhort
Ab Aprilis initio ad principium Novembris morbī plurimi fuêre, Vere maximè letales, minimè Æstate. Hyems minùs letalis quam Ver, & magis quam Æstas. Maius omnium plurima funera numeravit. Ad diem 27 ^{mam} Januarii habentur sequentia: suscepta est cum pernionibus parum sphacelatis: mox à susceptione spasmo cynico, & motibus convulsivis correpta periit. Ad diem 2 ^{dam} Aprilis: periit in fractura, & luxatione vertebrarum lumborum: paralysis inferiorum partium corporis ex casu ab alto. Ad diem 14 ^{tam} Aprilis: periit ex sebre maligna, & ingentibus parotidibus sussections. Ad diem 24 ^{tam} Julii: periit ex sphacelo faciei ex diathesi scorbutica. Ad diem 30 ^{mam} Julii: periit ex spasmo cynico & convulsionibus: in exenteratione reperta est extravasatio sanguinis ad unciam in basi cranii. Ad 16 ^{tam} Septembris: periit convulsus in tetano ex	Ratio mortuorum ex febre maliona ad om-	I. 711.
Ab Aprilis initio ad principium Novembris morbi plurimi fuêre, Vere maximè letales, minimè Æstate. Hyems minùs letalis quàm Ver, & magis quàm Æstas. Maius omnium plurima funera numeravit. Ad diem 27 ^{mam} Januarii habentur sequentia: suscepta est cum pernionibus parùm sphacelatis: mox à susceptione spasmo cynico, & motibus convulsivis correpta periit. Ad diem 2 ^{dam} Aprilis: periit in fracturâ, & luxatione vertebrarum lumborum: paralysis inferiorum partium corporis ex casu ab alto. Ad diem 14 ^{tam} Aprilis: periit ex sebre malignâ, & ingentibus parotidibus sussectione ex sessione ex susceptione sus	nes mortuos ut	I. 22
Hyems minus letalis quam Ver, & magis quam Æstas. Maius omnium plurima funera numeravit. Ad diem 27 ^{mam} Januarii habentur sequentia: suscepta est cum pernionibus parum sphacelatis: mox à susceptione spasmo cynico, & motibus convulsivis correpta periit. Ad diem 2 ^{dam} Aprilis: periit in fractura, & luxatione vertebrarum lumborum: paralysis inferiorum partium corporis ex casu ab alto. Ad diem 14 ^{tam} Aprilis: periit ex sebre maligna, & ingentibus parotidibus sussections. Ad diem 24 ^{tam} Julii: periit ex sphacelo faciei ex diathesi scorbutica. Ad diem 30 ^{mam} Julii: periit ex spasmo cynico & convulsionibus: in exenteratione reperta est extravasatio sanguinis ad unciam in basi cranii. Ad 16 ^{tam} Septembris: periit convulsus in tetano ex	Ab Aprilis initio ad principium Novembris	morbi
Ad diem 27 ^{mam} Januarii habentur sequentia: sus- cepta est cum pernionibus parum sphacelatis: mox à susceptione spasmo cynico, & motibus convulsivis cor- repta periit. Ad diem 2 ^{dam} Aprilis: periit in fracturâ, & luxa- tione vertebrarum lumborum: paralysis inferiorum par- tium corporis ex casu ab alto. Ad diem 14 ^{tam} Aprilis: periit ex sebre malignâ, & ingentibus parotidibus sussocatus. Ad diem 24 ^{tam} Julii: periit ex sphacelo faciei ex diathesi scorbuticâ. Ad diem 30 ^{mam} Julii: periit ex spasmo cynico & convulsionibus: in exenteratione reperta est extravasa- tio sanguinis ad unciam in basi cranii. Ad 16 ^{tam} Septembris: periit convulsus in tetano ex	plurimi fuere, Vere maxime letales, minime	Affate
Ad diem 27 ^{mam} Januarii habentur sequentia: sus- cepta est cum pernionibus parum sphacelatis: mox à susceptione spasmo cynico, & motibus convulsivis cor- repta periit. Ad diem 2 ^{dam} Aprilis: periit in fracturâ, & luxa- tione vertebrarum lumborum: paralysis inferiorum par- tium corporis ex casu ab alto. Ad diem 14 ^{tam} Aprilis: periit ex sebre malignâ, & ingentibus parotidibus sussocatus. Ad diem 24 ^{tam} Julii: periit ex sphacelo faciei ex diathesi scorbuticâ. Ad diem 30 ^{mam} Julii: periit ex spasmo cynico & convulsionibus: in exenteratione reperta est extravasa- tio sanguinis ad unciam in basi cranii. Ad 16 ^{tam} Septembris: periit convulsus in tetano ex	Altas, Mains omnium plurima funera pura servicio	quàm
fusceptione spasmo cynico, & motibus convulsivis correpta periit. Ad diem 2 ^{dam} Aprilis: periit in fracturâ, & luxatione vertebrarum lumborum: paralysis inferiorum partium corporis ex casu ab alto. Ad diem 14 ^{tam} Aprilis: periit ex febre malignâ, & ingentibus parotidibus suffocatus. Ad diem 24 ^{tam} Julii: periit ex sphacelo faciei ex diathesi scorbuticâ. Ad diem 30 ^{mam} Julii: periit ex spasmo cynico & convulsionibus: in exenteratione reperta est extravasatio sanguinis ad unciam in basi cranii. Ad 16 ^{tam} Septembris: periit convulsus in tetano ex	Ad diem 27 ^{mam} Januarii habentur sequentia	· Gif
repta periit. Ad diem 2 ^{dam} Aprilis: periit in fracturâ, & luxatione vertebrarum lumborum: paralysis inferiorum partium corporis ex casu ab alto. Ad diem 14 ^{tam} Aprilis: periit ex sebre malignâ, & ingentibus parotidibus suffocatus. Ad diem 24 ^{tam} Julii: periit ex sphacelo faciei ex diathesi scorbuticâ. Ad diem 30 ^{mam} Julii: periit ex spasmo cynico & convulsionibus: in exenteratione reperta est extravasatio sanguinis ad unciam in basi cranii. Ad 16 ^{tam} Septembris: periit convulsus in tetano exe	cepta est cum pernionibus parum sphacelatis:	mor à
Ad diem 2 ^{dam} Aprilis: periit in fracturâ, & luxa- tione vertebrarum lumborum: paralysis inferiorum par- tium corporis ex casu ab alto. Ad diem 14 ^{tam} Aprilis: periit ex febre malignâ, & ingentibus parotidibus suffocatus. Ad diem 24 ^{tam} Julii: periit ex sphacelo faciei ex diathesi scorbuticâ. Ad diem 30 ^{mam} Julii: periit ex spasmo cynico & convulsionibus: in exenteratione reperta est extravasa- tio sanguinis ad unciam in basi cranii. Ad 16 ^{tam} Septembris: periit convulsus in tetano ex	Jusceptione spajmo cynico, & motibus convulsivi	is cor-
tium corporis ex casu ab alto. Ad diem 14 ^{tam} Aprilis: periit ex sebre maligna, & ingentibus parotidibus suffocatus. Ad diem 24 ^{tam} Julii: periit ex sphacelo faciei ex diathesi scorbutica. Ad diem 30 ^{mam} Julii: periit ex spasmo cynico & convulsionibus: in exenteratione reperta est extravasatio sanguinis ad unciam in basi cranii. Ad 16 ^{tam} Septembris: periit convulsus in tetano ex	Ad diem 2 dam Aprilis: periit in fractura. &	lura-
Ad diem 14 ^{tam} Aprilis: periit ex febre malignâ, & ingentibus parotidibus suffocatus. Ad diem 24 ^{tam} Julii: periit ex sphacelo faciei ex diathesi scorbuticâ. Ad diem 30 ^{mam} Julii: periit ex spasmo cynico & convulsionibus: in exenteratione reperta est extravasatio sanguinis ad unciam in basi cranii. Ad 16 ^{tam} Septembris: periit convulsus in tetano ex	none vertebrarum lumborum: paralysis inferiorus	m par-
Ad diem 24 ^{tam} Julii: periit ex sphacelo faciei ex diathesi scorbutica. Ad diem 30 ^{mam} Julii: periit ex spasmo cynico & convulsionibus: in exenteratione reperta est extravasatio sanguinis ad unciam in basi cranii. Ad 16 ^{tam} Septembris: periit convulsus in tetano ex	num corporis ex caju ab alto.	
Ad diem 24 ^{tam} Julii: periit ex sphacelo faciei ex diathesi scorbutică. Ad diem 30 ^{mam} Julii: periit ex spasmo cynico & convulsionibus: in exenteratione reperta est extravasatio sanguinis ad unciam in basi cranii. Ad 16 ^{tam} Septembris: periit convulsus în tetano ex	ingentibus parotidibus luttocatus.	
Ad diem 30 ^{mam} Julii: periit ex spasmo cynico & convulsionibus: in exenteratione reperta est extravasatio sanguinis ad unciam in basi cranii. Ad 16 ^{tam} Septembris: periit convulsus in tetano ex	Ad diem 24tam Julii: periit ex sphacelo fac.	iei ex
tio sanguinis ad unciam in basi cranii. Ad 16tam Septembris: periit convulsus in tetano ex	anuneje scoroutica.	
Ad 16tam Septembris: periit convulsus in tetano ex	convulsionibus: in exenteratione reperta est extra	ico co
and 16 cam Septembris: periit convulsus in tetano ex	no janguinis ad unciam in bali cranii.	Struck Co.
concultone theme dolle.	Ad 16 cam Septembris: perit convulsus in teta	no ex
Ad diem 29 nam Septembris: post febrim malignam	Ad diem 29 nam Septembris: noft febrim mati	an am
acta remittens perniciola: in paroxy/mo convultionibus	facta remittens perniciosa: in paroxysmo convulsio	nibus

stipato periit.

Ad diem 10^{mam} Novembtis: periit în asthmate ex aneurismatică dilatatione cordis cum polyposis cartilagineis concretionibus.

166 M. Stoll Ratio Medenal.
Ad diem 29 nam Decembris: periit in asthmate sicco,
convulsivo: in exenteratione pulmones reperti scirrhosi.
Anno 1772, suscepti 1305.
Mortui
Febri malignâ sine estlorescentiis laborârunt 352.
Cum petechiis . , 27.
Cum miliaribus albis 8.
Cutti Immung to passed the street with the str
Summa 387.
Indè mortui
Ratio mortuorum omnium ad fusceptos
ferê ut
Ratio malignè laborantium ad omnes ægros
ferè ut $3\frac{7}{5}$
Ratio mortuorum ex febre maligna ad om-
nes, qui ex eâdem decubuêre ut I. II
Ratio mortuorum ex febre maligna ad om-
nes universim mortuos ferè ut 1. 2710
A principio anni ad finem usque omnia propemo-
dùm funera febris maligna dedit. Morbi plurimi ab
e
initio maji ad finem Octobris, paucissimi mensibus
Novembri & Decembri. Hyems adulta, totumque
Novembri & Decembri. Hyems adulta, totumque Ver maximè letale, minus Æstas, minimè Autumnus.
Novembri & Decembri. Hyems adulta, totumque Ver maximè letale, minus Æstas, minimè Autumnus.
Novembri & Decembri. Hyems adulta, totumque Ver maximè letale, minùs Æstas, minimè Autumnus. Anno 1773, suscepti Mortui 63.
Novembri & Decembri. Hyems adulta, totumque Ver maximè letale, minus Æstas, minimè Autumnus. Anno 1773, suscepti
Novembri & Decembri. Hyems adulta, totumque Ver maximè letale, minus Æstas, minimè Autumnus. Anno 1773, suscepti Mortui Febri maligna sine efflorescentiis laborarunt 109. um petechiis
Novembri & Decembri. Hyems adulta, totumque Ver maximè letale, minus Æstas, minimè Autumnus. Anno 1773, suscepti Mortui Febri maligna sine efflorescentiis laborarunt 109.
Novembri & Decembri. Hyems adulta, totumque Ver maximè letale, minus Æstas, minimè Autumnus. Anno 1773, suscepti Mortui Febri maligna sine efflorescentiis laborarunt um petechiis Cum miliaribus albis 1.
Novembri & Decembri. Hyems adulta, totumque Ver maximè letale, minùs Æstas, minimè Autumnus. Anno 1773, suscepti Mortui Febri maligna sine efflorescentiis laborarunt 109. um petechiis Cum miliaribus albis Summa 115.
Novembri & Decembri. Hyems adulta, totumque Ver maximè letale, minùs Æstas, minimè Autumnus. Anno 1773, suscepti Mortui Febri maligna sine efflorescentiis laborarunt 109. um petechiis Cum miliaribus albis Summa 115.
Novembri & Decembri. Hyems adulta, totumque Ver maximè letale, minùs Æstas, minimè Autumnus. Anno 1773, suscepti
Novembri & Decembri. Hyems adulta, totumque Ver maximè letale, minùs Æstas, minimè Autumnus. Anno 1773, suscepti
Novembri & Decembri. Hyems adulta, totumque Ver maximè letale, minùs Æstas, minimè Autumnus. Anno 1773, suscepti
Novembri & Decembri. Hyems adulta, totumque Ver maximè letale, minùs Æstas, minimè Autumnus. Anno 1773, suscepti 1176. Mortúi 63. Febri malignâ sine efflorescentiis laborârunt 109. um petechiis 5. Cum miliaribus albis 11. Summa 115. Indè mortui 13. Ratio mortuorum omnium ad omnes susceptos ut 183. Ratio malignè laborantium ad omnes universim ægros fermè ut 103.
Novembri & Decembri. Hyems adulta, totumque Ver maximè letale, minùs Æstas, minimè Autumnus. Anno 1773, suscepti
Novembri & Decembri. Hyems adulta, totumque Ver maximè letale, minùs Æstas, minimè Autumnus. Anno 1773, suscepti
Novembri & Decembri. Hyems adulta, totumque Ver maximè letale, minùs Æstas, minimè Autumnus. Anno 1773, suscepti
Novembri & Decembri. Hyems adulta, totumque Ver maximè letale, minùs Æstas, minimè Autumnus. Anno 1773, suscepti

mortes ex febribus acutis contigêre : dein Autumnus:

demum Æstas: Hyeme magna salubritas.

Ad diem 9nam Septembris habentur sequentia: postquam acutam, & dein remittentem bis superavit, repente moritur. In exenteratione summa flacciditas præsertim cordis, & parva sphaeelatio ventriculi reperta est.

Ad diem 10 mam Octobris: periit in marasmo, & ictero nigro: in exenteratione repertum est mesenterium scirrhosum, & glandulæ ejusdem vix non cartilagineæ,

atque vesicula fellea calculis plena.

Anno 1774, suscepti fuêre Mortui Febri malignâ sine efflorescentiis laborârunt. Cum petechiis Cum miliaribus albis	992. 58. 65. 8.
Summa	76.
Indè mortui	II.
Ratio mortuorum omnium ad susceptos ut 1	7300
Ratio malignè laborantium ad omnes ægros	right.
ut	3 190
Ratio mortuorum ex febri maligna ad om-	4
nes qui ex eadem decubuêre, ut	610
Ratio mortuorum ex febri malignâ ad om-	3001
nes mortuos ut	511.
Vere plures morbi, & magis letales: paucifinia Æstatem, sed letalitate haud inferiores; plures tumno quam Æstate, attamen rarius perniciosi: Hy falubris.	Au-

Ad diem 21 mam Februarii habentur sequentia: periis in asthmate convulsivo post colicam pictonum.

Quot ægri febre maligna laboraverint, atque ex ea mortui hoc anno fint, in catalogo non reperitur.

Ab initio Maji ad finem Septembris morbi multi, non tamen multum perniciosi : adulto Autumno,

Hyeme, & Veris initio minor morborum copia, sed

indè frequentior pernicies.

Inter 270 ægros ex febre maligna mortuos, quatuordecim fuere, quibus parotides exstabant, & quinque, quibus orta parotis ante mortem retrocessit.

Inter 298, fuêre viginti & unus, qui in febre ma-

ligna ex decubitu sphacelato periisse leguntur.

Frequens mentio fit astmatis letalis ex hydrope tho-

racis, & pericardii.

Gibbosos quamplutimos phthisi, peripneumonia, asthmate, hydrothorace periisse in necrologiis sedulò

adnotatum reperitur.

Phthisicos quamplurimos, item hydropicos plerosque, eos præcipuè qui aquis intra thoracem collectis laborabant, mensibus vernis periisse potius quam alio anni tempore eadem necrologia constanter docent.

Modum insuper additum persæpè reperi, quo sebres malignæ ægros/jugulaverint: perière convulsi, phrenitici, superveniente apoplexià, congestione sactà ad caput hemiplegiam produsente, cum parotide exstante, ingentibus parotidibus suffocati, parotide retrogressa, parotidibus internè gangrænosis, metastasi sactà ad pulmones, sactà depositione ad abdomen, decubitu sphacelato, locis vesicantium sphacelatis.

Observatio constans, & necrologia docent, quasdam anni partes præ aliis perniciosas esse. Sic Ver pluribus funestari mortibus solet, ac quæcunque alia anni pars. Intervallo non longo Hyems sequitur: utrumque hoc anni tempus longà infirmitate detentis pthisicis, hydropicis, &c. &c. letum affert. Ver autem morbos quoque acutos adsciscit, ut & ex longis morbis, & ex acutis per idem tempus exortis multi pereant: hinc alia Veris ratio apud nos est, quam qua apud Hyppocratem descripta invenitur, qui L. 3, aphor: 6. Ver omnium anni temporum saluberrimum, & minime letale asserit.

Observationes hæ, aliorum quoque, Süfsmilchii præprimis observationibus respondent. Verum alius temporum ordo stabilitur, si non letalitatem, sed numerum morborum diversis anni partibus regnantium contemplemur. Æstas morborum feracissima, sed minimè plerumque letalium tunc primas tenet: hanc Autumnus excipit. Ver pauciores plerumquè morbos numerat, paucissimos Hyems.

Sed hic de eo sermo sit, quod ut plurimum obtinet; abnormes enim, hybridasque temporum constitutiones subinde dari monumenta medica abunde

testantur.

FINIS PRIMÆ PARTIS.

Challes a libera and monumenta and the contribution

MAXIMILIANI STOLL RATIO MEDENDI

PARS SECUNDA.

Oportet exacté perdiscere unamquamque temporum constitutionem, & ipsum morbum:

RATIO

Nam æstivos morbos superveniens hyems dissolvit, & hyemales æstas succedens transmutat.

Hippocrat, l. III. de morbis popular.

MAXIMILIANI STOLL,

MEDICI DOCTORIS

ET MEDICÆ PRAXEOS PROFESSORIS PUBLICI,

PARS SECUNDA
RATIONIS MEDENDI,

IN NOSOCOMIO PRACTICO VINDOBONENSI:

Nova Editio accuratior & emendation, aucta indice materiarum, quæ in tribus partibus continentur, ordine alphabetico digestarum,

PARISIIS,

Apud Petrum-J. DUPLAIN, Bibliopolam, loco gallice dicto Cour du Commerce.

M. DCC. LXXXVII.

MAXIMILIANI STOLL.

MEDICI POCTOBIS

ET MEDICAS PRANEDS PROFESSORIS PURMICIL

PIRSSECURDA

RATIONIS MEDERDI.

IN NOSOCOMIO PRACTICO VINDOSONENSI:

Mora Edito accuration & commission, and a total endice material and a series of the provided commission of the commissio

Zen affirmi moder. Egyer miens in en elligiet

PARISIIS,

April Paraum - L. D. U.P.L. A.I.N., Bibliopolam, loco gallice dido Con du Commune.

Y M. D C G. L X X X Y I L.
Cum Keşis permiffis,

CONSPECTUS

MATERIARUM PARTIS SECUNDÆ.

ANNI 1777.

CARUT I LANGUADATE	pag.
CAPUT I. JANUARIUS,	175
II. FEBRUARIUS,	176
III. MARTIUS,	186
IV. APRILIS,	189
V. MAIUS,	
VI. JUNIUS,	199
VII. JULIUS,	201
	2603
VIII. AUGUSTUS,	224
IX. Febris puerperarum,	205
X. Febris æstivæ varii lusus,	221
X I. Reflexiones in historias suprà recensitas,	
XII. Febris æstivæ complicacio cum aliis morbis,	273
& parasitica ejusdem indoles,	
VIII CEDTEMBER	290
XIII. SEPTEMBER,	330
XIV. OCTOBER,	333
XV. NOVEMBER,	
XVI. DECEMBER,	339
XVII. Varia.	359
	382

Finis Conspectus Materiarum Partis Secundæ.

IL Fans

PRÆFATIO.

N alterum Rationis medendi tomum, ex sedula penes lectos ægrorum contemplatione natum.

Nulla nec isthoc anno observationum monstra venabar, sed totus in eo eram, ut sidelem constitutionis annuæ, vicissitudinum temporis, materieive morbisicæ, & morborum imaginem sisterem, & exactè notarem varias ægritudinum commissiones, transitus varios una serie sese excipientium morborum, eorumque lusus mirisicos uno eodemque tempore conspicuos, & eadem prognatos origine, veluti totidem diversa ejustem Hydræ Lernææ capita.

Hos conatus si multorum industria juverit; fors condi quondam sebrium systema poterit, sirmioribus nixum sundamentis; multaque ab aliis collecta, sed ordine nullo, & nullo ad aliorum inventa respectu habito, atque in vasto observationum campo tanquam totidem dispersa membra, in unum tandem ædisicium coibunt, nullis argutantium ratiunculis subruendum, utpotè æternæ naturæ opus immortale.

Hæc ratio est, quare multa, præcipuè in cadaveribus reperta, suturos in usus reposuerim, contentus hâc simplici temporum morborumque descriptione, utilissimà quidem, ni me omnia

fallunt, sed obstylum monotonon humilioremque, & circa res sæpè easdem, semper notissimas versantem, lectorum orexi fortassè non arridentia. At malui placuisse paucis, & pluribus profuisse, quàm, rerum verborumque jucunda varietate, solam nulliusque bonæ frugis admirationem multorum captasse.

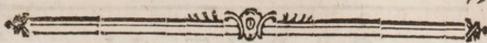
Id assero me nulli methodo præ alia quacunque addictum esse, sed eligere illam quam anni constitutio, eique respondens ægritudo poposcerit: esse idcircò subindè soli sanguinis missioni & antiphlogistico apparatui locum, esse & soli sermè persæpè emetico, esse etiam locum utrique auxiliorum horumce generi non rarò.

Multò dignos encomio arbitror, qui reperiundis novis insudant, sed nec inutiliter eorum locari operam, qui illorum quæ prisca ætas tulit, notiones examinant, contrahunt, dilatant, recticant. Illi regiones detegunt incognitas: hi patrio solo docent rectè uti, atque id minori quidem cum glorià, sed emolumento non impari.

Huic proposito si satisfecero, dignum patientiæ laborisque præmium recepi.

References, unliffing quider, in me omnia

EPHEMERIDES

ANNI 1777.

CAPUT I.

JANUARIUS.

1 Nitio Januarii, nives copiosissima, vento per in-Januarii tervalla furente & procelloso. Frigus. Circa medium descriptio. mensis dies aliquot egelidi. Die 17, gelu recruduit ad 23 tiam usque protensum. Indè tempus denuò egelidum, tepidum, nivesque colliquatx.

Die 7 & 19 hujus mensis maximum frigus fuit in thermometro Reaumuriano, - o. 8. gr. id est:

infra punctum congelat.

Die 13. 23. 24. 25. 26. frigus minimum. 1. o. 1. gr. id est supra punct. congel.

Calor medius atmosphæræ. - 0. 21. gr. *

Die 17 altissima barometri statio 28 poll. Viennens. 6 lin.

Die 8. 19. statio ejusdem infima 27 poll. 6 lin. Hoc mense phlogosis latè imperitabat; hinc frequens pleuritis, & rheuma inflammatorium, & lumbago, & ischias. Morborum decursus celer, impetuosus, & cum discrimine. Ægrotantium vis magna, sed funerum non magna.

Phlebotomiæ, & totius antiphlogistici apparatûs usus creberrimus hac tempestate, & magnopere sa-

lutaris fuit, at perquam rarus emeticorum.

flammatos

^(*) Calor medius atmosphæræ eliciebatur ex caloribus fingulorum mensis dierum in summam collectis, & per numerum dierum illum mensem constituentium divisis.

CAPUT II.

FEBRUARIUS.

descriptio.

Februarii AB exordio Februarii ad ejusdem ferè medium, magna frigoris calorisque vicissitudo fuit, insignem per biduum atmosphæræ teporem frigore per alios binos dies excipiente, idque alternatim. Vix una alterave nix, eaque pertenuis. A 15, aër quatriduo serenus, siccus: at reliquum mensis nebulosum partem maximam, & valdè humidum cum nive una exigua. Venti aut nulli, aut tenues.

Die 1. & 2. Febr. frigus maximum - 0. 71 gr.

Die 26. frigus minimum + 0. 7. gr. Calor atmosphæræ medius -1- 0. 1 gr.

Die 26 & 27 altissima barometri statio 28. poll.

3. lin.

Die 18. ejusdem statio infima 27 poll. 21. lin.

Primum mensis dimidium febres infestavere, indole, numero, eventuque ab iis non diversa, qua annum nascentem exorsæ sunt. Inclinato verò mense, morborum numerus contractior fuit & ingenium minus ferox, minusque præceps decursus, & raræ mortes.

flammato-TIL.

Sub exitu mensis, febris catarrhalis sapiùs visa, febriles, in- & ratior pleuritis, nisi ipsam hanc febrim catarrhalem compellare pleuritidem velis, sed cicuratam, & acie refractà incursantem, quæve ægros obambulare permisit, & acuta pleuritide præcedentium

septimanarum diuturnam magis.

Eorum sura.

Febrim hancce catarrhalem antiphlogistica methodus fanavit, missiones sanguinis, & emollientia herbarum radieumve decocta cum mitistimo nitri fale.

Negledi Id generis catarrhofas febres temporibus phloin phthisin gosi faventibus exortas, & hoc, & aliis annis non V.S. institute Case vidi Fine rei rarianam la la phthisin conversas vidi. Ejus rei rationem hanc deprehendi, quòd zuenda est. multi multi in terris hisce ita opinentur, phlebotomiam catartho nunquam convenire, neque disquirant, quænam illa catarthi species sit quæ id auxilium abhorreat, quæve è contrario exposcat.

Hi sub eodem catarrhi vocabulo diversissimos re- Diversa caipsà morbos cumplectuntur, & eandem semper tarrorhum agritudinem arbitrantur, cui phlebotomia semper species non confanden-

Catarrhi, hâc tempestate, à phlogistică corporis da. totius, sed præptimis pulmonum, intemperie nascebantur, erantque aut inflammatorii, aut subinflammatorii, eosque pleuritides, vel peripneumonias mitiscatas aprius compellâsses. Has utique missus semel iterumque sanguis juvabat, & potio multa emolliens, nitrosa, & fracta tandem phlogosi, at tussi nihilominus ob consuetudinem redeunte, narcoticum vespertinum pulmones irritatos componens.

Sed ipsa morbi fallax lenitas imponit non paucis, Cur catarut ab aëre frigidiori non caveant, è victu nil de-rhi sapiùs trahant, carneo, vinoso, morboque tam levi, quem negliganetiam, ob salubritatem quamdam imaginariam, tur, è quo faustè fortunatèque sibi eventurum existimant, satisfecisse sibi malè persuadeant, si semel bisve per diem vasculum decocti cujusdam pectoralis hauserint. Interim, etsi non magna, pulmonum instammatio perniciosos intùs cuniculos agit, & purè clanculum nato atque intra saccos concluso, pulmones subruit ociùs, serius.

Alia alterius catarrhi ratio est, alio observari tempore soliti, biliosi videlicet. Qua enim tempestate que describiliosa febris, pleuritis potissimum biliosa, dominatur, multe aliæ agritudines seviores, nondum sortur, multe aliæ agritudines seviores, nondum sos seviores,
simul spectantur, quasi principis morbi satellitium: jus ida,
in eo non insimum socum catarrhus quidam tenet,
non dissimilis indolis à principe biliosa sebte quam
sequitur, at gradus solummodò inferioris. Hosce & ciratio,
catarrhos, æquè ac ipsam dominantem biliosam sebrim, sanguinis missio, iterata præcipuè & prosusor
multum exasperat, at alvi ductio nonnunquam tollit,

Pars II.

aut emesis, eaque certius, aut emeto-catharsis certiffime.

Paucissima intermittentes hoc tempore comparebant, & ex faciles, solisque ferme solventibus mi-

tioribus ac antiphlogisticis obaudientes.

Morbi ma-Ligni histovia.

plerimque

faciat ?

Cum sub anni elapsi dies ultimos in malignissimum morbum inciderim, ex quo ægerrime & inter graves cum morte luctas vix, ac ne vix quidem, emerseram, observationes plures & binis hisce men-

sibus magis proprix, me penitus deficiunt.

Hujus ipsius gravissimæ febris descriptionem à folertissimo Medicina Candidato Antonio Canen, cujus rantæ in me fidelitati, cum ægrotanti assisteret indefessus, hic publicum testimonium lubens do, curatissimè conscriptam in locum deperditi substituam. Eam multis observationibus sætam judico, nec minoris ac illas Hipocratis morborum imagines momenti. Par certè utrobique morbi gravitas, nec inferior hic est narrantis fides.

Fateor quidem me illorum morborum historias plerumquè pluris facere, quos Medicus, qui conscripserat, non erat ipsemet expertus, sed in aliis spectatos

solerter in pugillaribus consignavit.

Ea res, præter opinionem multorum, erit & vero minus videbitur consentanea. At novi quam longe aliud fit, intelligere morbum in alio homine visum, intellectumque ritè confignare, atque item aliud, eundem ipsummet experiri, si, qui agrotat, medicinam calleat & suam ipsius ægritudinem dignoscere,

Cur, qui de ejusdem intensione, causis, eventuve judicium jusmobum des tum ferre, & medicinam opponere non tumultuariam, Sum ipfius

critit, eum quamve ratio suggerat, non pavor. Certè non facile quemquam vidi, qui inconcinniùs mali descri- & ad formandam justam diagnosin ineptius referat, bat & ma- quam plerumque ipsemet artem medicam professus soleat ad alium de suo ipsius morbo referre, si quando de sini ipse medicnam seriam collegæ opem imploret.

Novi non paucos, qui pessimam sibimet medicinam fecerant, & quosdam etiam, qui funestam, in re non abstrusa nec difficili, ubi aliis omnibus profuissent, præterquam sibi. Fuit qui, ob levem cephalalgiam, imminentis coryzæ nunciam, sanguinem copiosissimum ad animi deliquium usque sibi eduxit, valetudine eam tantam jacturam gravisime perferente, & diù posthac attrità. Is apoplexiam fibi instare falsò existimabat, quam opinionem in alio ejusdem secum ipso habitûs facile explosisset.

Alium novi & libris celebrem & Artis usu, qui ob eundem apoplexiæ metum, à quâ erat, si quisquam alius, alienus, à multis annis omni ferme mense phlebotomiam unam, quin & alteram celebravit; atque imaginatium mortis genus in aliud commutavit non

fictum, immemor illius:

Nonne hec sulcitia est, ne moriare, mori?

Hos fortis humanæ impatientia & amor sui nimius, prohibet moderate & æquo animo de sua suorumque valetudine existimare, indociles fortunam adversam

Paucis annis, cum in Hungaria Physici, ut vocant, Autoris munere fungerer, binis vicibus ex febre Autumnali putridà graviter decubui. Sæpissimè posteà intermittentibus febribus conflictabar, quotidianis, tertianis, ita ut, anno uno cum dimidio, continuos in intermittentem relapsus paterer, auxiliis quibuscunque in usum frustrà vocatis, & cortice Peruviano ipsomet sebrifugæ virtutis oblito tandem, utut & largiter assumpto & per annum integrum quotidiè, aliisque coindicatis non neglectis.

Tandem amatam mihi gentem invitus deserui, cœloque commutato, etsi aliis non insalubri, Viennam concessi, ut amicorum colloquio mentem solarer studiis fractam & longo morbo, eorundemque consilio

uterer in valerudine restauranda.

Convalui, non tamen ita, ut non identidem os amaresceret, aut epigastrium per vices non doleret, nec color ora tingeret subictericius.

Annum & tres propemodum menses exegi, dubià hâc sanitate semper usus, quam nulla ratione poteram

confirmare.

Autumno anni 1776 appetente, cum me multus M ii

MORBUS.

labor, isque ingratus premeret, simulque diuturnus mæror ob domesticam quamdam calamitatem, isque compressus animum morderet graviùs, amaror intendi cum dolore ventriculi cæpit. Rem hancce remedia salina & eccoprotica solabantur non persanabant. Post medium Decembrem ejusdem anni, manè inter sudores insuetos evigilanti, gravissimo pondere comprimi epigastrium videbatur, extra sectum evanido. Frigoris major quàm aliàs, vel in calesacto cubiculo, impatientia, ructus rodentissimi, acrimonia verbis non exprimenda, appetitu tamen non imminuto.

Pravertere cladem potuissem, ni mens fuisset aliot-

sum violenter abrepta & oblita suî.

Die 20 Decembris 1776, septimâ vespertinâ, dolere caput obtuse cœpit: insuperabilis somnolentia, sensuum multa confusio: lumborum dolor, & dedolatio. Nox implacida, insomnia, jactitatio æstusque magni.

Die 21 Decembris, alvus fepties mota ab assumpto tartari cremore: levamen nullum, cephalalgia ingens.

Febris major, nox gravior.

(*) Ob sensus confusos æger sibimet consulere non

potuit. Sumpsit potus antiphlogisticos.

Die 22 Decembris, omnia exacerbata: mens interdiù constabat: nox laboriosa, & subdelirium: remedia eadem.

23 & 24 Decembris, magna symptomatum accessio, pulsus pleni, frequentes, validi. Noctu inquies: somni exigui, insomniis horridi. Mens vacillabat.

- Crebra enemata, & eadem remedia.

detrahebantur, crustà dissusa, cinerea, sublivescente, tremulà, molli, gelatinam exactè referente, contecti: nulla allevatio. Vesperi tantundem sanguinis educebatur absque crustà phlogisticà, superficie prærubrà, crassamento denso tenacique, & sine seto. Nox multim turbata, & mentis alienatio per vices.

^(*) Hie Autor, in confinio alienationis animi jam non ipse morbum narrare videtur, sed ab altero narrandum relinquere. Nota Editoris.

26 Decembris, calores magni, continui, & nullis à morbi initio horroribus interstincti. Pulsus frequentissimi, debiliores: temulentia major quam præteritis diebus. Synapismi pedum plantis apponebantur. Remedia eadem. Nox deterior.

27 Decembris, æstus ingens. Pulsus crebriores debilioresque. Somni parvi. Terrores, incontinentia corporis, & aliena sermocinatio. Duo vesicantia suris applicabantur. Hordei decoctum cum multo vitrioli spiritu, extractum item corticis Peruviani & camphora exhibebantur. Ardor in abdomine: nox gravis admodum: pervigilium, insania, sermones.

28 Decembris, præcordiorum contensio, sublimis, dolens, tympanitica: etiam interdiù per intervalla de-lirium. Secessus eo nychthemero triginta tres, spontanei, cum ingente virium jacturà & lingua siccescente.

Die 29 Decembris, injecto clystere, ex lacte, therebentina vitello ovi subacta, & theriaca Andromachi, alvus conticuit. Duo alia vesicantia semoribus admota fuere; novique synapismi pedum plantis. Noctu sopore detinebatur. Eo die, uti etiam.

Diebus 30, 31, sopor, delirium, subdelirium. Pulsus creberrimi humilesque. Alvus inscio in lectum

missa. Noctes diebus pejores.

1 Januarii, mador universi corporis, delirium grave, assiduum. Duo vesicantia brachiis admovebantur.

2 Januarii, delirium continuum & ferox: risus, clamor. Oculi protuberantes, superciliosi, truces, immoti. Balbuties, vox rauca, sloccorum collectio, & lusus manuum. Tendines salientes: pulsus celersimè frequentissimèque & inæqualiter micantes, humillimi, sub exploratore digito evanescentes. Hucusquè largæ extracti corticis Peruviani doses ingerebantur. Remedia, alimenta, eo nychthemero ori insusa, non deglutiebantur. Vesperi mador denuò totius corporis, & tussis otra est cum sputo pauco, tenaci. Latum vesteans ad nucham applicabatur.

Ad hunc usque diem morbus identidem incrementa sumsit. Hodiè vitæ sinem præstolabantur, & jam su-

turum funus parabant,

internorum

3 Jan. mane quietiùs habuit, delitabat mitius, & interruptim: nulli manuum inconcinni motus. Lotium missurus matulam petiit. Summa debilitas : oblata denuò sorbillabat : per vices obdormivit. Tussis cum sputo tenaci, pituitoso. Vesperi somnus profundus, tranquillus, cum respiratione bona, cum sudore eà totà nocte profuso, aquabili, universali, multum allevante, & pulsu paululum assurgente ac vividiore.

Urina per totum morbi decursum à naturalibus non multum abludebant, & nubeculam habebant in medio suspensam. Lingua plerumquè humida erat, ab-

domen molle, & respiratio laudabilis.

4 Jan. manè mens rediit : præsentes agnovit, tranquillus, & absque caloribus diem exegit. Noctu plus-

culum incaluit : fomnus, infomnia terrifica.

Ex eo tempore mente constare perseveravit. Noctes tamen nondùm omninò placidæ, inter infomnia & sudatiunculas exigebantur. Primâ vice denuò aliquid

alimenti expetebatur (*).

Quo tempore sensuum externorum facultas omnis vigor, ex-suspensa fuerat, mente longissimum emota, quidam ternis pror- tamen sensuum internorum mirum quantum viguêre. sus abolitis. Anno enim integro propemodum evoluto, cum hæcce ex adversariis depromerem, eorundem ad amussim & vividiffime adhucdum recordor circa quæ ludibunda tunc mens ferebatur.

Cum agnoscere circumstantes inciperem (visu audituve ac cæteris sensibus externis quasi repente restitutis) imagines subdelirio conceptas non dimisi, & opus, quod delirans volutabam, perficere integris etiam sensibus externis, & diu, adlaborabam. Ea res effecit ut, etsi mente gauderem, jam non ampliùs alienatà, & meî meorumque essem probè conscius, nihilominus adhuc defipere multis visus sim, quod dicerem quædam iis rebus consentanea, quæ nuper delirans conceperam.

Multo examine postmodum, varioque ratiocinio

THE STA

^(*) Narrationem hic ipse resumit Autor.

Visus de-

convalescens usus sum, ut evincam, opusne anteà à me sano agitatum, an verò mentis, vi morbi emotæ, figmentum fuerit, quod adeò lucidam sui ideam, eamque non absonam reliquisset.

A die quartà Januarii ad finem fermè mensis, ptyalismus diu noctuque copiosus adfuit, irritatio faucium assidua ab assluxu humorum salivalium perpetuo,

indè tussis molesta, thorace bono ac indolente.

Vertigo & animi deliquia erectum sedere non per-

miserunt. Objecta omnia ad perpendiculum erecta, ita inclinata pronaque adparebant, quasi in meum caput rui- pravatus in tura. Quæve cum horizonte παραλληλως excurrebant, reconvalefmihi videbantur elevari, atque ita affurgere, ut, qui per cubiculum ambulabant, per planum acclive ascendere viderentur; mihique ipse visus sum plano pavimento incedens per acclivia gradiri.

Prout longiùs à morbo provehebar, ita & hoc visûs vitium corrigi, & corporis firmari vires, meque respi-

cere vultu denuò propitio cœpit

Υγιεια πρεσβίσα μαχάρων (*).

Die 1 Martii 1777, denuò Nosocomii curam refumfi.

Ex eo tempore, illæså hucusquè sanitate fruor, multòque meliori quam illa fuerat morbum huncce

prægressa.

Corticis Peruviani & vesicantium hic potior usus fuit; camphorâ enim & vitrioli spiritu diutiùs uti, ob ingentem ardorem in abdomine ex utroque remedio natum, non licuit.

Curam quoque confirmatoriam idem cortex ab-

folvit.

Nullus dubito quin hanc ruinam non fortunate à meo capite propulsassem, si fomitem futuri incendii tempestiva emesi submovissem, eo videlicet tempore, cum acres ructus, & oris amaror intensus, & diuturna ventriculi infirmitas, morbique gastrici

^(*) Sanitas Divarum princeps.

pragressi me pramonuerant. At orto jam incendio dissusoque, serum erat vanumque consilium extin-

guere velle scintislam malorum causam.

Id unum supererat, efficaci condimento septicam morbi vim coercere, & admotis vesicantium stimulis torporem sibratum excutere, donec subacta materies è corpore sugam capesseret.

Inter bis mille agros morbis acutis detentos nullum in Nosocomio habui hacce inter symptomata denuò eluctarum, at mortuos non paucos absque

tanto pravarum rerum concursu.

Nemo non malignam hanc meam febrim appella-Febris ma-bit, atque in eo omnes consensuros arbitror, etst ligne varia aliis alia sit malignitatis notio, eaque de re multum

notio. disceptetur.

Plures febrium historias collegi, quas, qui legerint, unanimi calculo malignas dicent, utut ipse hæ febres adeò inter se differant, ut nulla hucusque stabilita malignitatis definitio eas omnes complectatur.

Vidi enim malignas febres, quæ pulsibus, & urina, & calore, bonis ac naturalibus, ægrotanti nihilominus non prævisam perniciem intentârunt.

Fuêre queis febris è contrario evidens & magna exarsit, illaque fallax bonitas omninò defuit. Hos, æquè ac illos, maligna febri detentos suisse, & morbi cursus & sinis docuit.

Febres quasdam observavi sensim sine sensu obrepentes, ægrotis diutiùs erectis & ambulantibus. Hæ tandem ingravescebant, & longiùs provectæ malignitatem indubiam exhibuêre.

Aliæ verò quasi ex composito utcunque anteà sanos visos adoriebantur cum magna & subita virium

jacturâ.

Nec una eademque semper in omni maligna sebre animi conditio erat. Habuimus incurios, indisserentes; sed & meticulosos, de valetudine recuperanda mirè anxios, & spe dejectos: quosdam anteactorum ad amussim conscios, & memoria vel in

Wi Wi

minutissimis fida; alios verò hebetes, obliviosos, & mente dubia.

Multas alias malignæ febris anomalias vidi, quas qui non vidêre, malignitatis ideam inadæquatam & mancam efformârunt.

Quiscunque symptomatum variorum lusus fuerat, neminem tamen tot inter ægros unquam deprehendi quem, sanissimum antea & nihil præsentientem,

fubitò maligna febris subverterat.

Non defuere quidam, qui se anteà exacté sanos dicebant; sed rem serupulosiùs persecutus, sut uni morbi molimina, at neglecta, & ab ægro ipsomet aut stupidiore, aut rerum suarum incurio, aut negotiis distracto non animadversa, priusquàm impetum facetent repentinum & magnum, instituto curatiori examine facilè collegi.

Nullum etiam habuimus maligne ægrotantem, qui De causis caussam non haberet illustrem & luculentam febris mali-

Quotquot malignè decubuêre, primas vias varia gna. ratione vitiatas & signa sordium systematis gastrici indubitata, & ante morbi eruptionem & sub ejus-dem initia, ad unum omnes exhibuêre: atque hæc erat illa evidens atque omnibus adplicata morbi caussa.

Caussam hanc evidentem dixi, etsi ejusdem agendi

modus nos fugiat.

Hinc febres malignæ à nobis visæ, non absque nota quidem caussa fuere, sed absque nota eviden-

tis caussa agendi ratione.

Febres biliosas putridasque per se utiquè minimè Febres bimalignas, varia tamen ratione in malignissimas ob- liosa, putriservavi conversas, aut neglectu remediorum, aut se quomomethodo calesaciente adhibità, aut venæ sectioni- do stant mabus intempestivis, & antiphiogistico apparatu. ligna.

Paucissima id genus febres occurrebant, qua, primo tantum nychthemero, sub biliosarum, aut putridarum familia continebantur, eoque elapso,

sua sponte in malignas subitò transibant.

Quæ lentæ, nervosæ, biliosæ, putridæ, exanthemate miliari, petechiali, erysipelatoso stipatæ, in initio progressuque fuere, subinde in malignas vidimus dicta ratione commutatas.

Infausta benignæ febris in malignam commutatio aptè & efficaciter prævertebatur, dummodò ægri, priusquàm illa contingeret, sese nobis commiserant.

De duplici Duas meteorismi species in febribus biliosis, pumeteorismo tridis, aut harum prava sobole, malignis videlicet,
deprehendi, letalem unam, ubi emortua intestina,
utpotè quæ præ cæteris visceribus putredinis vim in
hisce febribus experiuntur, multo aëre, quem putrida fæx dimittit, distenduntur, distentaque abdomen tympaniticè attollunt, ventre resoluto & prosluente. Atque hoc alvi prosluvium sinire tragædiam
solebat.

Altera species meteorismi sanationem non rarò admittit, ubi multa colluvies, intra sublime abdomen collecta, moveri incipit, atque exitum tumultuariè molitur, interaneis integris quidem, at imbecillis.

Atque hic alter meteorismus in hâc meâ febre observabatur. Quâ ratione tædiosos ejusmodi alvi sur xus præverterim, aut præsentes compresserim in

meis ægris, inferius dicam.

Febris ma- Nulla dari pathognomica malignitatis signa, nullignanonest lamque ejus definitionem condi posse, nec ullam
specifica, è existere malignam sebrim, qua specifica sit & sui
sai generis. generis, collecta febrium malignarum historia evinSed alia est cunt. Hinc alia habetur in alio homine malignè sein alio ma-bricitante malignitatis ratio, & notio alia, alius
signitas. etiam in aliis medendi modus: sua cuivis peculiaris
malignitas est, suaque methodus therapeutica. Sed
ea de re alibi explicatius disseram

CAPUT III.

MARTIUS.

Martii de- D'Ies primi humidi valde, & nubibus tristes: at scriptio. nives pluviæque rara. Ab octavo mensis die, tem-

Rheuma

pestas serena magis & sicca. Ab undecima denuò nubes conferta, madore multo graves ad 25 usque mensis diem, ventis validissimis, pluviisque, nive grandineque fœtis, & propemodum continuis. Ab eo die, serenitas amænissima, insia, nebula pauca, matutinæ, fine vento. Ultimò nubes, flante Borea acutè gelido, successère.

Die 7 Martii, frigus maximum - o 1. gr. Die 29, ejusdem calor maximus. + 0. 16. gr.

Medius atmosphæræ calor. - 0. 51. gr.

Die 24 Martii, altissima barometri statio. 28. poll. 4. lin.

Die 12 Martii, ejus infima statio. 27. poll. 4 lin. Major hunc mensem salubritas, quam elapsos commendabat. Morbi universim perpauci, nec valdè

Hos inter frequentiùs obvenerunt ischiades lum-Rheumavabaginesque, magis solitò rebelles & pertinaces. Pri-rium, ejusmas, quæ se obtulerant, missione sanguinis, & lato que cura. vesicante ad loca dolentia adplicato tentabam. At utut sanguis eductus crustam phlogisticam, eamque crassam exhiberet, nullum tamen, aut perquam exiguum levamen phlebotomia ægris tulit, nullum etiam admotæ cantharides, quas in inflammatorio rheumatismo lumborum, artuum, thoracis, quasi specisicas priori anno sæpissimè demirabar. Verum serius constabat me rheuma non inflammatorium pro inflammatorio habuisse, & anni tempore frigidiusculo, & educto phlogistico sanguine, ac morbis hucusquè potissimum inflammatoriis deceptum.

Hæc rheumata originis gastricæ fuerant, & fordium ventriculi progenies, absque multis quidem originis amarescentis saburræ signis, quibusdam tamen. Casu gastrica. medelam detexi, cum in ischiade id genus rebelli fulphur auratum alterandi scopo exhiberem. Vomuit æger præter meam voluntatem, rejectaque multa bile, etsi ejus vix aliqua, eaque dubia, signa præ se ferret, & sanguinem anteà eductum crusta crassissima tegeret, mox egregiè allevabatur, emesique

dein denuò repetità sanabatur.

Posteà pluribus consimili morbo vexatis, & efficaciùs & celeriùs profui, casu fortuito monstrante viam.

Subindè omisso vomitorio, purgantibus usus sum repetitis & variis. Verum longa curatio fuit & laboriosa, missague multa ambage vomitoria resumsi.

Perquam paucis dolor levissimus restabat, articulorum expeditiores motus impediens, utur emetico repurgatis, & repetitim. Has dolorum reliquias veficans, ipfi dolenti loco impositum, quod initio non

profuerat, profligavit.

Febris catharrhalis mensisMartil,

Febris catarrhalis, quæ ultima mensis elapsi tempora notabat, in mensem Martium proferebatur, & præ cæteris morbis frequens comparebat. Verum-

nas frequens,

tamen remissior febris erat, & in quibusdam perobscura. Mitiùs multò & plerumquè erecti ægrotainter fami- bant, sed diutiùs. Feminas præ viris hæc tussis species affecit. Febricula exigua, errabunda, plerosque tenuit, quosdam nulla. Lingua omnibus albida, mucosaque fuit, & multa dentibus sordities inhæsit. Tussitatio molesta, nocturna, & in initio sicca: dein pauca mucosa, tandem plura, & puriformia extuffitabant; nonnunquam etiam fanguis non dilutus, nec florens neque spumans educebatur. Senfum pressionis ad sternum & scrobiculum omnes habuêre, & abdominis ægrotantis signa: anorexiam, oris amaritiem, borborygmos, & ventrem aut exficcatum, aut pauca fætidissimaque & crebro reddentem.

& inter quo aam opifices.

Inter viros, fartores, futores, textores atque id genus homines hac tusti frequentius laborabant, eâque præ aliis cruentâ.

Ejus cura.

Neglecta tuffis compagem pulmonum multim la-

befactabat, & phthisin mentiebatur.

Curam à phlebotomia exorsi sumus, una, duabus, prout ægri conditio poscebat; tum ventrem crebro enemate sollicitavimus, iis pracipue, qui cruenta sputabant : tandem purgantia eccoprotica, mannata per epicrasin dedimus. Purgato abdomine, & sanguinis per id circuitu liberiore effecto, atque

alvo moderate fluente, vim motbi, humoresque copiosis intra pectus irruentes avocabamus, mitescente cruenta tuffi.

Sub morbi finem, aut ubi is neglectus phthifin præ se ferebat, decoctum lichenis Islandici &

radicis polygalæ amaræ auxilio fuit.

Pleuritica Januarii labes, Februario mense in catarrhosam, hæcque mense Martio in pituitosam pul-materiei monum diathesin, cujus portio etiam ad abdomen morbifica queta anni

regurgitabat, desiisse videbatur.

tempus, Sub mensis finem materies, quæ hucusquè catarrhalem febrim genuit, solosque fermè initio pulmones, quos afficeret, tandem & unà abdomen selegit, diffundi magis visa est, perque universum corpus dispensari, & ejustem petere superficiem: hac subinde miliaribus & scarlatina effloruit.

Hoc mense perquam rarus emeticorum usus erat, Qua reme. major multò purgantium, at blandiorum, & vici- dia fuerint bus repetitis. Neque illud molestissimum alvi proflu-hoc mense vium experiebar hac tempestate, quod Æstate, Au-tiora. tumno & Hyemis initio vel sponte, vel à purgante utut lenissimo excitabatur, difficillime comprimendum & diuturnum.

CAPUTIV.

APRILIS.

EXordium mensis erat serenum, siccum, ventisque asperatum peracutis. A quinto ad undecimum Aprilis deusque, nives tenues; & sparsim, item nebulæ, multusque & frigidus humor, intercurrente subinde superficiaria congelatione ab asperioris Boreæ flatu.

Post, mitescentibus paulatim ventis, serenitas rediit. calore indies aucto, attamen haud supra modum. Circa 24, aura denuò refrigescere, & humectari cœpit: at, ultimis mensis diebus, resiccata iterum moderate incaluit.

corpora representation of reconcilian

Die 7 Aprilis, calor minimus + 0. 2 gr. Die 23 Aprilis, calor maximus + 0. 16 gr. Calor medius -- o. 8' gr.

Die 11 Aprilis, altissima barometri statio, 28 poll.

3 lin.

Die 18 Aprilis, statio infima 27 poll. 3 lin. Morborum major hoc mense varietas, major & numerus fuit.

Quanam materies

Materies pituitosa, quæ mense Martio pulmones & abdomen obsederat, hoc mense sua sede dimota & fuerit domi- mobilior effecta, diversos homines diversimode affecit, prout in unoquoque vel hanc, vel illam partem magis idoneam offenderat, cui sese affigeret peculiariùs.

Hinc una eademque pituitosa Veris materies fe-Ab eadem materie va- bres, & duratione, & intensione, & efflorescentiis, & doloribus variarum partium variis, multum ab fe ria febres orta funt ,

invicem differentes produxit.

Febris scarlatinosa maxime pueros arripuit, non rarò etiam adultos, sexum potissimum sequiorem, puellas imbecillas, & irregularibus usas catameniis. Gravis subindè angina hanc febrim comitabatur.

Scarlatinose,

Angina etiam absque hoc exanthemate frequens fuit, sed non absque febre scarlatinosam æmulante, tonsillis & uvula mirum tumentibus, abolitaque omni plerumquè deglutiendi facultate, & faucibus tenacifsimo copiosoque glutine supra modum refertis.

cutarrhofa,

Febris catarrhosa nihilominus non omnino hoc mense siluit, sed quandam hoc tempore mutationem est passa. Tussis præcipuè noctem infestabat. Respiratio impeditior cum sensu oppressionis. Dolor dilacerans & pungens, alterutrum vel & utrumque latus thoracis per amplum spatium occupabat, diffusus subindè ad artus inferos superosque, & noctu intensior. Arder sternum omne tenebat. Lingua sordida, oris amarities, cardialgia, & mictus ardens ferè omnibus fuit, perstrictumque vago & leviculo horrore corpus quasi ab auræ frigidioris afflatu. Detracta, aut etiam non detractà, prout è re visum fuerat, in initio sanguinis non magna copia, multo solvente potu & sale medio corpora replevimus, & ipecacuanha demum iterum

îterumque propinata movimus emesin eventu fortu-

Opificibus & artificibus illis, qui inter exiguas infpirationes & exspirationes corpore inclinato, seden-species crutariam motusque expertem vitam agunt, hæc tussis ente tussis.
haud rarò sanguinem excussit. Eandem & sanguinem
sputantibus curationem adhibebamus, solventem videlicet in initio, & demum evacuantem. Vomitum
quibusdam hoc mense movimus, plerisque solam alvum. Certè hanc speciem cruenti sputi tutò celeriterque vomitorium compressit, dummodò corpori ingerebatur ad vomendum apto essecto, & solventibus
tepleto. Sed & elapsi mensis methodum multis adplicabamus eccoproticam & per epicrasin purgantem.

Quemadmodum febris catarrhosa adultos, viros tustis conpræcipuè, & robustioris compagis feminas invasit, vulsiva, sic tussis convulsiva ætatem teneram, & irritabiles multoque phlegmate redundantes femellas. Eandem, si rei caput spectes, medicinam hæc tussis puerorum expetiit quam catarrhus adultorum, eademque esse cum illo ægritudo videbatur, solaque & accidentali

modificatione differre.

Febris rheumatica multorum articulos, pedum, ma-febris rheunuum, digitorum, genua, lumbos, &c. dolore lace-matica. rante, noctu intensiùs saviente, vel & carnes inter atticulos sitas multum torsit, efflorescentiis subindè miliformibus stipata, albis, rubris aut utrisque invicem commixtis. Ponè loca dolentia copiofior plerumquè eruptio fuit, eaque quibusdam lenire dolores videbatur. Rheumaticam hanc febrim, five simplex ea fuerat, seu miliaris, præmissa subinde phlebotomia, multo solvente salinoque potu, subjuncto serius & non rarò repetito vomitorio, aggrediebamur. Peractà emesi alvum moderare fluere expediebat. Ita multos fanavimus, & quos istà ratione febris quidem, attamen nondum omnis artuum dolor deseruerat, vesicantia quotidiè, vel alternis diebus adplicata, epidermide relictà, & remedia alterantia, diaphoreticave à dolorum reliquiis liberârunt.

Febris anginosa subinde simplex fuit; non rard Febris angi-

verò, quemadmodùm anteà dictum, exanthemate

scarlatino agros infecit.

Mus vest- Ablatam deglutiendi facultatem vesicans amplum cantium in externo gutturi ita appositum, ut inter utramque em-hâc anginâ, plastri extremam oram sola nucha interjaceret, paucis horis restituit. Plerumque missionem sanguinis præ-

misimus.

Discutiente decocto, cui mel rosarum & sal ammomoniacus admista suerant, fauces eluebantur, prodeunte magna ductilissima pituita quantitate, agrove allevato. Dein alvum, subinde & vomitum ciebamus

blande & per epicrasin, & diù.

Quidam anginosorum ad nos venerunt misso jam sapiùs & multo sanguine, cataplasmate, & gargarismate emolliente usi continuò, verum absque levamine, tonsillis in dies tumidioribus & deglutitione à biduo prosùs ablata. Hos admotum vesicans citò & efficaciter curavit.

Hinc emollientium gutturi faucibusque adplicandorum, & liberalioris repetitave sapiùs phlebotomia usus vix ullus hic nobis suerat, sed vesicantium multus.

Ægri hâc methodo & citius convaluêre, & absque

tanta sanguinis impensa.

dens inter dies non ; figh zolgenh Sosidul

Cura febris Scarlatinæ febri solventia mitiora salinaque profuêscarlatinote, lenis dein vomitio ac frequens, & alvus facilis
modicèque sluens. His omnibus præmissa subindè
phlebotomia est, sed parca. Morbo jam multum cicurato & fracto, diaphoresis oriti salutaris solebat. Hanc
admotum alicubi vesicans utiliter promovit, &, si
quid dolorum aut artus oberraret, aut ubicunquè

figeretur, hâc crisi cutaneâ discussum fuit.

Febres hasce eâdem omnes felicitate, & eodem anni tempore, eâdemque etiam methodo consanatas,

deduximus ab eâdem quoque causâ.

Circa medium Aprilem lenta nervosa febris, quæ mensis initio exorta est, dispergi latius cœpit. En ejusdem imaginem, ut ea nobis hoc anno obvenerat,

Febris

Febris lenta nervosa mense Aprili, ad medium usque Maium 1777 Observata.

Feminæ, hasque inter, imbecilliores, pauperiores, Febris lenta chloroticæ, præ aliis ægrotârunt. Quasdam ob chirur-nervosa hoc gicum quemdam morbum in Nosocomium illatas Vere gras-eadem hæc febris præter exspectationem corripuit. Santis de-

Primordia febris obscura fuere, & à solenni inchoantium febricularum more non aliena. Febriles motus assidui, nunc plusculum elatiores, nunc vero depressiores nullam temporis legem observarunt. Non rarò ægrotum apyreton dixisses, si ex pulsu, & corporis contrectati calore, & urinis utpotè aut ex toto aut propemodum naturalibus, febrim æstimasses. Horripilatio levis, vaga, sudatiunculæ plerisque suerunt, quibusdam verò cutis aruit, squallida, imperspirabilis, & scabra. Lingua glabra, glutine veluti scriniariorum obducta, subinde pura, sed siccescens, prærubra, aut modice albicans, reficcata, arida, fista, adusta: anorexia: gustus aut amaricans, aut nullus: nulla sitis: rubor faciei genarumque, & εύχροια. At oris nafique omnis ambitus cum virore flavescens : dolores artuum quasi rheumatici, perque vices, noctu graviores, dilacerantes, trahentes, & subinde formicationis in artubus sensatio; ardor ventriculi, abdominis, thoracis, vel sterni, vel lateris alterutrius, utriusque: ischias: lumbago: sensus confusi: aurium tinnitus, susurri, tardi, stupidi: delirium nocturnum, mite, taciturnum: cophosis: animi indifferentia; capitis plumbeam gravitatem, ejusque levandi impotentiam, & erumpentes quasi igneos calores ex fronte atque oculis querebantur, etst non calerent præter morem, si quando manum admoveras. Nonnulli folos artuum dolores incusabant, catera benè se habere asserebant. Tussis vespertina, nocturna, sicca primò, dein sputa ex undens crassa, ductilia, albida, virescentia. Abdomen plerisque modice intumuit dolnitque & contrectatum & inter tussiendum : quibusdam tympanitice tendebatur. Atque hac communiora symptomata fuerunt.

Multis diebus & septimanis hæc rerum condition perstabat, sibi semper similis, ejusdemque tenoris, & absque notabili symptomatum vel accessione vel decremento.

Paucissimi fuerant, queis levior nervosa febris die sexto, septimo, octavo & consequentibus, oborta larga & continuata diaphoresi, & sub auroram auctio-

ri, solvebatur.

Diarrhæa Peculiaria quidam symptomata experiebantur, & molesta huic sorte varia. Quibusdam enim alvus continuò suebat, febri sub- quin æger indè aut meliùs haberet aut multò pejùs, indè junge- nisi nimiùm sueret & pluribus septimanis, quæ res tunc vires convulsit. Diarrhæa ejusmodi diuturna, quæ carnes absumserat & vitæ vim, puellas præ cæ-

Ejus diar- teris, & in hisce τὰς χλοςωτεςας vexabat, arte plerumrhæa cura- què superior, seu dato maturè vomitorio eam pratio. vertere volueramus, seu eandem jam præsentem in-

vertere volueramus, seu eandem jam præsentem invigorantibus, roborantibus, adstringentibus, opiatis inhibere, sive stimulum irritantem mucilagine enervare. Vomitorium qualecunque, ventre in hanc diarrhœam jam proclivi, purgantis vices obiit, & quem præoccupare sluxum debuerat, invitavit, præsentemque adauxit. Invigorantia, adstringentia, opiata nil profecerunt, utpotè citiùs è ventre dilapsa quàm sus exerere vires potuerant. Perière plures inter assiduos id genus secessus, & paucæ servatæ sunt, vino, infusor-decocto radicis atnicæ, decocto corticis Peruviani, vesicantibus omni alterno vel & tertio die adplicatis ad loca varia corporis, epidermide telictà. Noveramus cantharidibus cutaneam excretionem augeri, renalem verò alvinamque imminui.

Verum & hâc ratione non niss laboriose & serò eluctabantur: pusillas virium reliquias, cutem arescentem, anserinam, & absumtâ musculari carne, circa ossa contractam, ac obambulans sceleton è gravissimo morbo reportabant: eodem desunctæ languebant per menses plures, in eundemque ex facili relabebantur,

indè non amplius emerfuræ.

Ceterum nemo facile, ob eam febrim, fatis occubuit, nisi infausto hoc alvi sluxu è medio sublatus.

Fauces quibusdam intensiùs rubebant, absque tumore plerumque, dolebantque cum deglutirent. Labia & omnem internam oris superficiem pustulæ miliformes occuparunt, que paulo post subsederant, in minutula cinereaque ulcuscula commutatæ. Has, ne ulterius serpant, collutoriis subadstringentibus, austeris, & antisepticis cohibebamus. Infusum foliorum salviæ, cui aluminis pauxillum commiscebamus, huic fini plerumquè satisfecit. Angina gravior vesicanti cessit.

Nonnullis, etsi perpaucis, eruptio miliaris prodiit, Eruptio mialba plerumque, rariùs rubra, his parca, illis conferta, liaris in feincerto tempore, nec iisdem ubique in locis, & sub. bre lenta indè cum ægritudinis levamine. Eo verò in casu levari nervosa. morbus hâc eruptione videbatur, ubi ea ferius fiebat, & ventriculo ventreque repurgato, & non coacta, ac inter sudores spontaneos, largos, protractos.

Subinde vomitus suapte accessit, parcus, pituitosus, frequens, mirifice recreans, refrigerans, quive caput num spontamox allevabat, fallaci ευχροια faciei in pallorem salu-nearum utitarem conversà, & disparente rubedine oculorum.

Quidam hoc modo quotidiè vomitarunt. Hi, fi fortè vomitio tardarat, rubere, astuare, esse implacidi, & sensibus confundi. Vomitio sponte subsecuta miraculi instar quierem illicò reduxit, suspensa febre. Hâc crisi quotidie sapiùs recurrente & diebus compluribus, vix ullo cum discrimine, nec diù ægrotarunt : verum paucis hâc forte potiri contigit.

Quicunque febrilis morbus hâc tempestate occurrerat, constitutionis vulgatæ vitium coloremque traxit, morbi febriatque ad indolem epidemica nervosa febris: (ni eam les insolem phlegmaticam, seu pituitosam, vel & lymphaticam epidemici potius quam nervosam compellare malueris) accessit.

Non omnibus, qui dictà ratione ex verna pituità febricitabant, ea febris meraca fuit atque impermixta. Subinde enim sanguis phlogosin concepir, arque iteratò utiliterque in morbi initio eductus, corium album & tenax monstravit. Hic febris nervosa cum inflammatoria in fædus coiit.

Aliis præcordia simul bile turgebant, hique gemina Varia com-

Omnes

& gradus

varii.

plicatio se-tunc sebre constictabantur, nervosa nempe & biliosa, bris lenta aut sebre quadam hybrida, verno phlegmate & bile nervosa, parentibus prognara

parentibus prognata.

Variam quoque popularis ægtitudinis in variis intenfionem, & quosdam gradus vidimus. Subindè enim
res intra solam diathesin pituitosam substitit, ut præter
minutum desiderium cibi, & pauculum languorem,
ac oris mucum redundantem nil ab ordine consueto
aberraret. His ea dispositio nunquam in febrim manifestam prorupit.

Nonnunquam etiam febricula accessit : perfrixerunt incalueruntque, at erecti, &, si sese continue-

rant , haud diù.

Plures gravior febris ad eum ferè modum afflixit,

ut suprà recensui.

Rheumatismi febriles, non febriles, sive carnes, sive articulos, seu latera thoracis, pulmonemque vexarant, ex eadem Veris pituita nascebantur, & dominantis nervosa febris satellitium constituebant. Sub exitum mensis, artus superi præ inferis afficiebantur aut dolore, aut formicatione, aut anæsthefia.

Differen- In maribus alia aliquantum febris ratio, quam in tia inter fe- feminis fuit, horumque etiam multo minor ægrobrim fæmitantium numerus, quam femellarum, at febris elanarum, &
tior, caloribus intensioribus, & pulsu duro, vieam virotorum.

brante: sanguinis iterato mittendi necessitas major,
qui repositus crusta pleuritica obtegebatur. Solventibus blandioribus, melle, aceto & nitro uti diutius in viris oportebat, & sero tandem emetico.
Vesicantia his raro prosuere, in initio nunquam, at
subinde post emessin, & morbo jam inclinato. Viris
quoque velocius morbus decurrebat.

Erant illorum febres pituitoso-inflammateria, aut inflammatorio-pituitosa, potius quam simplices pituitosa.

Verumtamen mares vidimus, quos corpus imbecillum feminis exaquavit, harumque morbis subjecit.

Methodus Multiplici medendi methodo inque omnem par-

tem versatili opus erat, in sananda febre quæ tam medenda see diversas habebat intensiones, modos, complicatio-bris lenta nervosa va-

Hinc æger singulus remedia, eorum commistionem, & se invicem diversimodè excipientium ordinem, eumque in aliis alium docere debuerat. Nulla medicina omnibus, & singulis hâc sebre detentis ex æquo convenerat, vixque ullibi minor reperiundi remedii specifici, aut methodi saltem stabilioris spes affulgebat.

Ea morbi varietas difficillimam Artem & hic & & difficilis; multis aliis in casibus reddit, utpotè non concluden- ac quam ob dam intra cancellos definitos, atque indolis illius, causam.

ut regulis adstringi certis & evidentibus nequeat, quas intelligat quivis intellectasque facile sequatur.

Vel clarè descriptos canones in usus non convertet, nisi qui judicio subacto, & sagaci, ac mirâ patientia polleat, & Artis exercendæ occasione multiplici non destituatur.

Ipsa faciliora Artis præcepta, quæve designari exactius possunt, multa à Medico exigunt quæ is è sua penu conferat, quò præceptiones hæ suis casi-

bus adaptentur.

Febrim sinceram, atque apign solventibus salinis aggressus sum, iisque mitioribus, & multa antiphlogistica potione. Elapso uno alterove die, si a diuturniori sebre, atque in corpore robustiore imminentis phlogoseos metus suerat, pauxillum sanguinis detraxi.

Parcas ejusmodi phlebotomias periclitandi gratia Usus phlesæpè institui, ut, quæ sanguinis missi conditio, lotomiarum quodve levamen sit, explorarem.

Feminæ rariùs phlebotomia indiguêre.

Exactis aliquot diebus emeticum propinabatur, ut quod abdomini insederat, evacuaretur, &, quod vasis altiùs implicabatur, iisdem extricaretur.

Vomitionum magna utilitas fuit, sed multis sol-& vomitoventibus præmissis, & corpore ad easdem parcâ sub-riorum, at indè sanguinis missione & jugi potione, emollito. quo tem-

Nihilominus evidentius allevabantur, queis ea vo. pore.

N iij

mitio sponte & crebrò contigit : evidentiùs quoque illi, qui mensibus æstivis, & constitutione biliosa hausto emetico vomuerunt.

item alterantium,

Peracto vomitu refracta tartari emetici doses, kermes minerale, saliaque media profuêre cum ra-

dicum graminis & taraxaci faturato decocto.

& Subinde velicantium.

Subinde & vesicantia admovebamus, omni alterno, tertiove die. Sed plagas vesicante tentatas relictà epidermide exficcabamus; quippe animus folummodò nobis erat, attenuantem cantharidum vim intra humorum alveum immittere.

Si quid doloris, fractà jam febre, supererat, id

etiam veficans abstulit.

Cum advertetem illos præ reliquis tolerabilem morbum experiri, queis spontè & quovis die sapiùs ventriculus subverteretur, rejecta ductili pituita, ipsemet arre conabar id efficere quod natura medicatrix fecerat non coacta. Eum in finem aliquot grana radicis ipecacuanhæ medicamentis immiscui, ut exiguas, & non tumultuarias vomitiones concitarem, quæve & viribus parcerent, & ægrum æquè solarentur ac illæ quorundam spontaneæ. Verum rarissimè hoc anno id assequebar, & subinde nec vomitus, nec alvus movebatur, sed ægri ab alterante remedio incaluêre & cum discrimine, præcipuè ubi morbo vigente id experimentum est captum. Hinc opus erat una aut alrera vice legitimam magnamque vomitorii dosin exhibere, & commovendo inertis ventriculi phlegmati parem.

Quandomodo hac tatem indue. ru,

sis cura.

Pauci fuêre queis præter multam pituitam insignis nam, & quo- quoque solidorum imbecillitas erat, pituitosæ moli subigendæ prorsus impar. Atque hi aut phlebotomiis febris subin- vires fregerant, printquam ad nos accesserant, aut de maligni- easdem ad morbum attulerant jam anteà dejectas. Succorum utut pravorum jacturam non tulerunt, & ejusmodi vacuare vomitorio vel purgante, lethale fuerat. Labantem folidorum compagem tunc & hujus tune oportuerat cortice Peruviano firmare. Hos saturatum malignita- ejusdem decoctum nonnunquam juvit : in pulverem verò tritus, anxios, nauseabundos, cardialgià affectos, & pronos in perniciosum alvi sluxum reddidit. Hoc etiam in casu à salibus abstinui.

Ceteri, queis multa quidem pituita infuit, at vis fibrarum viguit, cortice Peruviano non indigebant, fed exposità superiùs ratione sanabantur, nullam morbi malignitatem experti.

Malignitatem accessisse tunc arbitrabamut, ubi moles pituitæ, motrices solidorum vires vicit. Hæcque

nobis erat in hoc morbo malignitatis notio.

Nulli dierum periodo adstrictam hanc febrim vidi, Incerta quâ appetente commotio oriretur, & morbi crisis. morbi dura Nullo non tempore aliquid ex febre abscessit, sed tio. passibus suspensis, ac furtim. Nulla non via erat, per quam non aliquid materiei morbisse secederet.

Nullo non morbi tempore vomitorium dedi, fi

ejusmodi opus esse cognoveram.

Miliare exanthema, si quod forte prostaret, adeò non retrocessit, ut absoluta emesi sudores manare levantes cœperint, & essociate cutis copiosius, & cum levamine.

In quibusdam tamen post emesin vix ulla exanthemata comparebant: atque etiam hi allevabantur.

Exantlato morbo diutiùs languebant, in relapsum proni: convalescentia tarda, & remediorum præmunientium usus pernecessarius.

CAPUT V.

MAIUS.

PRincipium mensis ad nonum usque diem calore Mensis moderato & sicco incaluit. Indè nebula, nubes, to-Maii denitrua, raræque pluviæ per intervalla & alternatim scriptio. ad diem usque tertium & decimum. Successit frigus, ventusque creber & validus. Die 22 incalescere cælum denuò, siccarique vento raro & miti cæpit.

Die 25. calor maximus. + 0. $21\frac{1}{2}$. gr. Die 15. calor minimus. + 0. 8. gr.

Niv

Calor totius mensis medius. - 0. 141. gr.

Die 22. statio mercurii altissima. 28 poll. 11. 1. Die 15. ejusdem maxima depressio. 27. poll. 41. 1.

Iidem omnino morbi, sed aucto forte numero usque ad medium huncce mensem conspiciebantur, quos ultimum elapsi mensis dimidium vidit, anginosa nempè febris, catarrhalis, scarlatina, miliaris, rheumatica.

Id solum discriminis advertebatur, quod rarius Hoc mense minus phlo- inflammatio jungeretur, & bilis sapiùs : rarior quogoseos, plus que phlebotomia fuerit, & instituta minus profuepituite; & rit: frequentior emesis arte facta, & magis proficua: Rarior usus corium emissi sanguinis minus obvium, & tenue, at meracior bilis, & copiosior. phleboto-

Juvabantur emeticis, & solis non rarò purganti-

Hinc febres plerumquè fuêre bilioso-pituitosa.

Hoc mense non paucis abdomen per vices doluit, dolore colicam referente, alvo frequenti, torminosà, tenesmoidea; parcæ tamen excretiones. Non appetierunt, nauseabundi, ore amaro. Febris exordium ab aliquot hotarum valido horrore copit, calore fecuto non magno, levibus horripilationibus interpolato, & febricula posteà vix advertenda. Hi vel emesi, vel emeto-catharsi, vel & solo subindè purgante curabantur.

Post medium mensem contrahi pituita cœpit, & finem men-augescere bilis, turgere, & vomitibus efferri sponsispituitoso taneis ac quotidianis. Quidam absque vomitu torbiliosa, & mina pertulère, ventre aut valde adstricto, aut pauca olidaque & crebrò dimittente. Omnibus runt. errabunda febricula fuir, & artuum vagus dolor.

> Febris pituitosa priorum mensium ferme nunquam comparebat, & bilioso-pituitosa in biliosam, inclinato

mense, convertebatur.

Convulsiva infantûm tussis, toto hoc mense, grasfabatur.

F 10 114 12000 300 300

dator reported to the

mia, frequentior emeticorum, & purgantium.

mensis Ju-

CAPUT VI.

JUNIUS.

Ura serena cum siccitatibus jam indè à 22. men-Juniimensis sis proximè elapsi ad 19. usque præsentis mensis con-descriptio. tinuabatur, atque eminentius calebat.

Vigesima nubibus contristari: mox pluviosum frigidumque sieri cœsum occœpit, & editiores in vi-

cinià montes tenui nive canescere.

25. teporem & ficcitatem reduxit.

Coronidem mensi imposuêre amænæ tepidæque pluviæ, ruticolis gratæ.

Diebus 4. & 5. Jun. calor maximus - 0. 22. gr.

Die 26. ejusdem minimus calor + 0. 9. gr.

Calor totius mensis medius fuit - 173. gr.

Diebus 4. & 19. mercurii altissima statio 28. poll. 2. 1.

Die 10. ejustdem statio infima 27. poll. 61. 1.

Continuæ biliosæ vulgares erant, quarum quædam Febres biquâvis vesperâ levi cum frigore, quædam verò al-liosæ, ternis solum diebus suas accessiones habuêre. Multi sponte vomuerunt, & biliosa, atque hi mitius ægrotabant, & citius convalescebant

Aliquot hoc mense pleuritides & peripneumonia & pleuritibiliosa spectabantur, & quadam earum cum san-des biliosa

guinis è pulmonibus rejectione.

Pleraque biliosa febres, atque etiam illa, qua nii. thoracem peculiarius invaserant cum & sine sanguinis sputatione, remediis solventibus, salinisque, & mota pluriès emeto-catharsi in intermittentes abiverunt.

Paucissima fuerant originaria intermittentes.

Paucæ malignæ, & nonnisi in iis observabantur, Febris biqui, neglectà consirmatorià curà, sæpiùs in biliosam liosa in madominantem relapsi sunt.

Malignitatem tunc constituebat biliosa sebris cor- versio. Hujus hoc pus jam anted ex prægressa æstatis sebre confractum temporema-

lignitatis notio. denuò invadens; seu febris biliosa cum insigni solidorum imbecillitate, laxitateque ab eodem bilioso vitio inductà.

& cura.

Hos diuturniora solventia, & emeses repetitæ graviùs prosternebant. Subverso in initio ventriculo, mox ad corticis Peruviani decoctum, aut ad infuso-decoctum radicis arnicæ confugere oportebat.

Nec antiseptica hacce roborantia sine emesi, nec

hæc fine illis fola profuit.

Morbilo- Morbilli inter adultos frequentes fuerunt, atque in omnibus febris morbillosa aliam sibi sociam jun-

xit, astivam nempè, seu biliosam.

Nullam morbillorum rationem habuimus, sed omnem biliosæ febris, cui soli, quidquid pravorum symptomatum advertebatur, debebamus, innocentibus morbillis.

E variola- Variolas sola etiam biliosa febris à cursu assueto rum cum se-dimovit, atque hanc solam gnaviter oppugnabamus bre biliosa variolarum seductricem.

Colica bi-Omnes puerperas æstiva hæc febris arripuit.

Febris puer- In Hungaria quoque Æstate & Autumno puerperium infequens per peras quondam, præ reliquis, sebribus videram
astatem suit biliosis, remittentibus, intermittentibus, & biliosis
biliosa. vomitibus, atque alvinis sluxibus laborare.

Dysenteria Circa 20. hujus mensis primam hoc anno dysensub exitum teriam sanabamus pulvere radicis arnicæ, cui vomimensis.

torium præmisimus.

Morborum biliosorum difficilior, tardiorque in feminis curatio suit, & relapsus facilior: materies morbifica in iisdem tenacior, & cura confirmatoria diutiùs protrahenda major necessitas.

CAPUT VII.

JULIUS.

J'Ulii mensis initia ventosa, gelida, multisque ma- Mensis Judida pluviis fuerunt.

Die quarto subitò magnus æstus : indè calores vento à septentrionibus validiùs spirante temperati.

Die octava, nubila frigidaque tempestas, & multum pluviosa rediit: nulla ventorum quies, sole rarissimo, & citò disparente ad decimam sextam usque.

Indè serenitas & aura calidior, quam, circa vigesimam, tonitrua, imbres, ventique per intervalla

frigidiores denuò infestarunt.

Finis denuò cœlo sereno incaluit.

Frigidus humor toto mense prævaluit.

Die mensis 19. calor maximus + 0. 231. gr.

Die 16. calor minimus + o. 10. gr.

Calor medius - o. 131. gr.

Diebus 12. 13. 16. altissima barometri statio 28. poll. 2. 1.

Die 27. ejusdem statio insima 27. poll. 5\frac{1}{2}. 1.

Febris biliosa Æstatis hoc mense variis symptoma- Varii & tibus ludere, & varias in hominibus variis afficere mirifici ejustopartes visa est.

Lline phranicides and the laring particles of the lusure phranicides and the laring particles of the lusure phranicides and the laring phranicides and the laring phranicides and the laring phranicides and the laring phranicides are larger than the larger

Hinc phrenitides, ophthalmix, parotides, stru-estivalusus, mx, anginx, peripneumonix, pleuritides, hamoptoë (qux hoc mense frequentior, quàm aliis suerat hujus anni temporibus) dolores rheumatici, tumoresque ad carpum & genua: vomitiones item bilis spontanex, colicx, diarrhæx, dysenterix, urinx dissicultates, sebres continux, remittentes, intermittentes, petechiales, miliates, urticatx, scarlatinx, & paroxysmi hysterici &c. grassabantur.

Mirifica varietas symptomatum, sed ab unica ver-

sipelli bile profecta.

& curatio

Una eademque ferè methodus uni atque eidem caussa opponebatur, quiscunque fuerat symptomatum variantium lusus.

Sociabilis Epidemica febris multis aliis ægritudinibus junge-

minantis bi- ulceribus, lui venerex &c.

liosa febris, Vidimus quosdam ab alto delapsos, & encephali ejusque va-turbatas functiones: re perquisità astivam febrim ria compliderationes. deprehendimus, qua ita delapsos apprehenderat.

Hi solventibus, & vomitione repetità, biliosà, studio concitatà, à sopore, delirio, sebri sana-

bantur.

Hanc rem momenti magni arbitror, cùm quemdam deceptum novetim, qui hominis, Æstate quâdam & tempore bilioso, ex alto decidentis, delirantis, soporosi, convulsi, caput trepano frustrà perforavit. Mortuus æger plumbea intestina, distentissimam bile vesiculam, & hepar bile sussusum exhibuit, at in encephalo ne hilum quidem.

Difficillimum sæpenumerò judico, idiopathicas encephali affectiones à sympathicis in ejusmodi casu

dijudicare.

CAPUT VIII.

AUGUSTUS.

Status men IR Stus cuncta percoquens, siccitas, serenum ad sis Augusti. usque medium mensem excelluit. At indè per diem unum largæ pluviæ, & toto residuo mense aura frigidior, manè præcipuè, ac vesperi, & incautè vestitos facilè lædens: diesque jam nubili, jam sereni: noctes nebulosæ, Autumni æmulæ. Pluviæ raræ, sparsim: venti. Ultima mensis imbrosa.

Die 10. Augusti calor atmosphæræ maximus in

therm. Reaum. 25. gr.

Die 23. calor minimus 11½. gr. Calor medius 19½. gr.

Altissima barometri statio, diebus 26. & 27. Aug. fuit 28. poll. 3. lin.

Infima verò, die 31. Aug. 27. poll. 7. 1.

Febres biliosæ continuæ, & remittentes varia pe- Febris biriodo observabantur, numero non plurimæ, sed, liosa.

ob materiæ morbisicæ lentorem, & potentioribus
solventibus, & vomitione stequentiori indigentes,
& diutiùs protractæ. Dysenteriæ pauciores quam
plerisque aliis æstatibus. Post medium mensem, ma- ædemata
nuum aut pedum tumores dolentissimi, dolore ver-vesperi, nosùs vesperam præcipuè, noctuque increscente, absque stuve magis
rubore, attactum dissiculter ferentes, & relicto comprimentis digiti vestigio. Vix ulla ex febre æstiva
funera.

Æstas hujus anni eosdem, si genium eosum ac methodum medendi spectes, cum illa anni præteriti astatis cum
morbos tulit, numero solummodo & duratione dissemorbos tulit, numero solummodo & duratione dissemorbos tulit, numero solummodo & duratione dissemicomparentes. Quippè anni prioris æstate, quam multo sermidissimam, & hâc quam agimus tempestate ob
urentissimos æstus longè novimus superiorem, numetosi ex bile ægrotabant, eâque acerrima, mobili
yaldè, & copiosa. Plurimos quoque eo tempore dysenteria excruciavit.

Hâc astate, pauciores infirmabantur, sed sanabantur tardiùs.

CAPUT IX.

FEBRIS PUERPERARUM, &c.

eam tempestatem in nostro Nosocomio pepererant, perarum assavit, quasdam solummodò à primo limite salutavit, caussam hagraviùs prostravit nullam. Eam rem non in miasma buit maniquoddam contagiosum refundebam, cùm luculentas liosum videdomi sux morbi caussas habuerit quxvis, & sensibus licet assatis suitium,

Etiam hic meam consuetudinem sectabar ut, præter

non erat Contagia, que, & quot? te fint contagiofa.

contagium

pestilentia-

contagiosa. contagium variolosum, morbillosum, scabiosum, & venereum, nullum aliud facilè admitterem, cum hi soli morborum quasi per traducem propagentur. Quòd An febres si enim & contagium febris perechialis, & miliaris, exanthema- ac confimilium detur, cur ii qui diu noctuve ægrotis maticastric- in Nosocomio assistant, cur infirmorum custodes, qui ægrorum, acutè ut plurimum ægrotantium, atmofphæram inspirando attrahunt, à morbis suorum, quibus inferviunt, agrorum, immunes manent, idque etiam per multos annos, aut saltem non frequentius, nec graviùs afficiuntur quam alii solent alibi degentes? Novi equidem noxas halitibus putridis fœti aëris, novi ingentia commoda amplorum cubilium, quæ recens identidem & ficcus aër luftrat: & maximam curam etiam nosmet eam in rem convertimus. Sed præter eorum, quos dixi, morborum contagia etiam alia dari, ut, exempli gratià, febris petechialis aut miliaris, fomitem petechialem aut miliarem etiam in alios transmittat, observationibus numerosis non respondet.

Qui ipsum malignissimæ febris, diræ nempè pestis, tagio pestis contagium negaret, & morbi gravissimi causam stacerto con- tueret popularem, omnibus quidem ex aquo adplicatam, sed haud in omnibus efficacem, quamve ab anni fet ?

tempore, & cœlo gravi, ac producendis morbis septicis præ multis aliis annis idoneo potius repeteret, quam, exempli gratia, à lanæ sarcina, aut etiam ab epistolà à lo is quam maxime dissitis, quos morbus premit, ad nos transmissa, paradoxon uriquè diceret, sed quam luculenta cum veritate! quam utilem luctuosis, quæ Superi longè removeant, temporibus sententiam!

Is hujus opinionis argumenta vel ex ipsis pestili-DIGRESSIO quadam ad tatis scriptoribus, iisque etiam aliter opinantibus depromeret nulli confutanda, nisi qui, mirabilium & procul remotorum amore abductus, causas domesti-

cas contemperer, atque ante pedes positas.

Quòd si cuidam in hujus opinionis veritatem inquirere quondam libuerit, autores etiam non Medicos utiliter consulet, multaque vel in solà Titi Livii

historià reperiet eam ad rem pertinentia. En quorum in mentem modò venit : Libr. XXV. c. 26. Pestis syracusana narratur : « Accessit & pestilentia, commune » malum, quod facile utrorumque animos averteret » à belli confiliis. Nam tempore autumni, & locis » natura gravibus, multo tamen magis extra urbem » quam in urbe intolerandi vis aftus per utraque » castra omnium fermè corpora movit. Et primò 35 temporis & loci vitio & ægri erant, & moriebantur. » -- Multò tamen major vis pestis Pœnorum castra, » quam Romana (diù circumsedendo Syracusas, cœ-» lo aquisque assueverant magis) affecerat. Ex hos-» tium exercitu Siculi, ut primum videre ex gravitate » loci vulgari morbos, in suas quisque propinquas » urbes dilapsi sunt. At Carthaginenses, quibus nuf-» quam receptus erat, cum ipsis ducibus Hippocrate » atque Hamilcone ad internecionem omnes perie-» runt. Marcellus, ut tanta vis ingruebat mali, tra-» duxerat in urbem suos: infirmaque corpora, tecta » ac umbræ recreaverant. Multi tamen ex Romano » exercitu eâdem peste absumti sunt ».

Mitiùs mulctabantur in urbe, urbibus propinquis, sub tecto, & umbra, cum causis morbificis non occultis, sed manifestis, non volatilibus, non ex longin-

quo petitis, sed inquilinis sese subtraherent.

Sed numne pestis ipsa is morbus certò fuerat? Pestem fuisse vel pestilentissimam oportebat, ex quâ exercitus Pœnorum ad internecionem omnis perierit.

Libr. V. c. 48. « Ante omnia obsidionis bellique mala, » fames utrinquè exercitum urgebat : Gallos pestilen-» tia etiam, qu'um loco jacente inter tumulos castra " habentes, tum ab incendiis torrido & vaporis pleso no, cineremque non pulverem modò ferente, » quùm quid venti motum esset. Quorum intoleran-» tissima gens, humorique ac frigori assueta, cum » æstu & angore vexati, vulgatis velut in pecua morbis » morerentur, jam pigritia singulos sepeliendi, pro-» miscuè acervatos cumulos hominum urebant ».

Miasma pestiferum capitolium vicinum loco sublimi fitum haud tetigit, sed solos Gallos humiliora occupantes loca, quosve annonæ inopia pressos æstivus insuper calor exussit, morbus confecit.

Eodem libro c. 13. " Infignis memoratur annus, » hyeme gelidâ, ac nivosâ adeò ut viæ clausæ, Ti-» beris innavigabilis fuerit. - Tristem hyemem sive

» ex intemperie cœli, raptim mutatione in contra-

» rium factà, five alià quà de causà, gravis pestilens-

» que omnibus animalibus æstas excepit ».

Quòd si pestis contagium ex remotissimis terris ad nos transferri possit, suamque etiam longo tempore vim morbificam conserver, fixioris illud indolis esse oportet, & varioloso miasmati consimile. At quâ ratione venenum hoc fixum, & summe contagiosum, si nostras in terras semel illatum suerat, exulare posthàc unquam indè poterit, & integros centum annos nostris à plagis abesse? Contagium certè variolosum, ex quo in Europam delatum est, nunquam diutiùs à nobis abest, sed varias regionum nostrarum partes obit, quin unquam extra Europæ limites pedem ferat.

Quid ergo, si pestis contagio careret, si sua sponte Quastio de natura pef- & ex causis manifestis nasceretur, si morbus esset non tis proponi- specificus, aut sui generis, sed malignissima febris superior tantum gradus, ejusque certa tantum modi-

ficatio ?

Vereor ne in assignanda pestilentiæ causa illud Humani patiamur, quod multis aliis in rebus experimur, dùm exoticorum & monstrosorum amans humana ratio

Transvolat in medio posita, & fugientia captat.

Questiones alia.

Quastiones momenti maximi proponi possent, qua à viris doctis discutiendæ forent. Videlicet:

1. An febris maligna sui unquam generis & specifica est? an non potius febris five biliofæ, five putridæ altior gradus? Id certè vix amplius dubitationi obnoxium videtur.

2. An febris pestilens à febre maligna per essentiam differt, vel verò solà periculi magnitudine, &

majore ægrotantium ex eâ numero?

3. An non ipsa pestis febrim pestilentem sola mali intensione superar, ut illa præ hac & plures corriroused total belt stights been apiat piat & citiùs enecet, cum interim idem habeatur

utriusque morbi genius?

Sanè symptomata pestis à Petro Foresto, adcuratissimo scriptore & sagacissimo medendi magistro, & oculis usurpata & fideliter descripta, item causæ morbis biliosis, putridis, malignis, pestilentibus, pestique ipsi ex æquo convenientes, evincere videntur, hosce morbos ejusdem familiæ este, sed ordinis diversi, ita ut infimum biliosa febris occupet, supremum pestis.

4. An notæ illæ, quas pesti essentiales & characteristicas volunt, solummodò accidentales sunt? quemadmodum, e. g. febris biliosa aliis astatibus efflorescentias urticatas, aliis verò petechiales, atque itidem aliis parotides, anthraces, &c. adamat, manentibus nihilominus per omnia hæc tempora & eadem causa

morbifica & eadem medendi ratione?

5. An non vera pestis oriri in aliquo homine singulari potest, eo tempore quo nullum omninò pestilentiale miasina in reliquis ejusdem terræ incolis observatur ? Potestne sieri complurium causarum congenerum certo cuidam individuo adplicatarum confluxus, qui febrim biliosam in putridam, in malignam, in pestilentialem, in ipsamque adeò pestem evehat, quin id temporis in ullo alio homine hic confimilium causarum concursus eveniat?

6. An, si specificum & peculiare miasma pestilentis febris, ipsiusque pestis nullum datur, tantumne erit in ipsa peste, quo alter alterum afflet, contagii periculum, ut, quemadmodum variolæ folent, in loca etiam alio sub sole posita, vestibus, lana, aliisque rebus, quin & solis epistolis è regione pestilenti

missis transferri queat?

7. An sumtuosæ illæ cautelæ, quibus pestem à finibus arcere satagunt, quæve & mutuum inter vicinos commercium suspendunt, & terrorem longé latèque. dispergunt; necessariæ sunt? an non potius summoperè noxiæ, tùm quòd sublatum commercium annonæ charitatem inducat, cum quod & ipse tumultuosus prohibendæ pestis apparatus mortis metum incutiat, quà utrâque re domi pestilentia nasci potest.

Pars II.

8. Cùm prisca sæcula præ his quæ modò vivimus peste frequentiùs funestarentur, an fortè cum locis peste contaminatis plus commercii intercessit, quàm

nunc folet?

At nostro tempore universus propè orbis in unicam quodammodò civitatem coaluit, &, facto nationum remotissimarum crebriori invicem usu, ipsa olim frequentissima pestis nihilominùs multò nunc rarior comparet.

9. An Petrus Forestus diversos solummodò ejusdem malignæ sebris gradus asserebat, dùm sebrim pete-chialem mediam diceret inter verè pestilentem sebrim,

& non pestilentem ?

10. An febris pestilens, ipsaque pestis pertinet ad illas febres gastricas, quarum materies in ventriculo & intestinis locata citò putrescit, sanguinem illicò subit, & lethalem brevì dissolutionem & necrosia inducit?

11. An is prudentiùs ageret, qui peste laboranti homini eam adplicaret medendi methodum, quâ nos

in simplici maligna febre utebamur?

vianum corticem ægris daret, aut arnicæ radicem, quam superiùs contra malignas sebres laudabamus, an non consentaneam magis & ipsi rationi, & analogiæ, & experientiæ medicinam saceret, quàm qui cum Botallo, sanguinis humani incredibiliter prodigo, in hunc vitæ laticem repetitis phlebotomiis desæviret, ipso morbo magis perniciosis?

Sed alio longè qu'am initio institueram, de puerperarum nostrarum febre dicturus, me delapsum sentio, atque extra semitam vagatum. Veruntament
malim in justi sermonis ordinem peccasse, qu'am reticuisse qu'a vera, qu'ave ex usu fore arbitrabar,
etsi opinio, qua sic opinatur, haud perbenignos audientium animos sit offensura, & facile temeritatis

cujusdam summoperè noxiæ insimulari queat.

Febris puer- Nunc quæ febris species puerperas per æstatems perarumhâc vexârit, dicere ordiar. estate obser- Sub ultimum graviditatis tempus quædam erroneon

modo febriebant, & obscuriùs, alvo segni supra me-vate dedum, ore immundo, muci pleno, non appetentes. scriptio. Dolor ad lumbos & circa scrobiculum: mictus difficilis, frequens. Unam alteramve luculentior febris aggressa est, que remisit primò, dein etiam intermisit.

Pleraque à partu primum, eoque ut plurimum non difficili, aut mox aut serius, nulla certa dierum lege, incaluerunt frigueruntque per vices. Quibus id post partum evenerat, præter superius enarrata incommoda, parcissimus lochiorum sluxus, & dolores abdominis totius, hypogastrii maxime & uterinæ re-puerperagionis aderant, sævi, ut attactum vel levissimum exti-rum mescerent ægræ, vagique, ita tamen ut, ubi uterus in globum contractus offenditur, ii & validiores fuerint, & fixi. Linguam, ventriculi & intestinorum indicem summè veridicam, contemplatus, hirtam vidi villis albidis, flavicantibus, subin etiam viridisimis. Semel tantum purissimam linguam vidi, impuro licet & multis fordibus scatente ventriculo. Unam leviùs febrientem exanthema urticatum, alteri cuidam quasi scarlatinoso commixtum, pinxit.

Inflammationem aut intestinorum aut uteri, dum inflammade morbi natura disceptaretur, nullam hic esse existi-tionem menmabam, utut multa erant quæ Artis non benè gnaros tiebantur, decepissent. Noveram æstate bilem dominari, fervi- sed erant à diore, meracam mobilissimamque, frigidiore verò bile.

humidioreque, pituitosam & inertiorem : segnitiem alvi in gravidis solennem, ob camque prava multa in abdomine congesta, sciveram. Hinc puerperas hasce ex ventriculi & intestinorum aliena materie febrire, augurio, ut eventus comprobârat, non infortunato conjectaram. Etenim methodus, quæ febtibus gastricis opponi solet, etiam his medebatur, atque eas, priusquam in vitæ discrimen adducerentur, citò in

vado posuit.

Non me latuit questionem adhucdum inter multos agitari, cujusnam indolis febris puerperarum este so- mentis deleat, an inflammatoriæ videlicet, vel putridæ, mali-monstratur. gnæque? Verum dudum, & Sydenhamiana & mea quoque observatione vim morbi epidemici noveram,

qui omnes reliquas ægritudines per id tempus, quo is Dictaturam exercet, suæ ditionis facit, suisque cogit

fub vexillis militare.

Eâ de re adeò luculentis argumentis persuasus sum, ut propositum qualemcunque ferè morbum nunquàm examinem, nisi epidemicæ constitutionis genium unà contempler, videamque quousquè objecta infirmitas ad epidemiæ naturam inclinet. Hinc non erat dissicile, hasce per Æstatem puerperarum febres inter illas computare, quæ hanc anni partem quotannis infamem

reddunt, biliosas nempè.

In mentem quoque venerant, quæ in Hungaria binis æstatibus experiebar. Etenim quotquot servidiore hoc anni tempore pepererant, eas sebribus corripi biliosissimis vidi, choleris item, & dysenteriis. Meticulosam iisdem in initio medicinam seci, cùm, etsi sciverim quid ea sebris alio in corpore remediorum requirerer, tamen puerperæ conditio nunc longè alia ab essicaciori methodo me deterrerer, donec tarda ægrarum convalescentia, & mille sub ipså curatione incommoda eò me permoverent, ut, neglecto ad puerperæ conditionem respectu, medelam opponerem valentem & morbo parem.

Emeticis ergo, si qua horum necessitas suerat, aut purgantibus liberaliter usus sum, & absque metu, cum horum auxilio, qui tunc ex populari biliosa febre decubuetunt, citò atque citra ambages sanarentunt.

Didiceram ea occasione, non hærere in simplici lochiorum, aut suppressorum ex toto aut parcissime sunque speciei abstinui penitus. Et cur aliter agerem? nonne potius in morbum principem indagare oportebat, quam, eodem neglecto, cum ejus quodam non magno symptomate colluctari?

Hac febris : Horum omnium memor solennem puerperarum subinde est febrim rarissime inflammatoriam arbitror, nisi ubi, acri inflammato- urente gelu & flante borea, sanguis dominatur, &

orta indè inflammatoria dispositio.

Sed & hocce tempore, inflammationibus generandis apto, mitiùs habebant puerperæ, & præ cæteris hominibus fortè rariùs inflammatoriè ægrotabant. Cùm enim feminæ in universum, ob laxiorem corporis compagem & sanguinem minùs phlogisticum, haud ita facilè febribus inslammatoriis, quemadmodùm viri solent, corripiantur, puerperæ, (quibus aliqua sanguinis jactura sub partu & post eundem contingit, & in quibus à partu inslammatoriam diathesin, corpore utpotè debilitato evacuatoque, & liberiori humorum per vasa circuitu, omnium minimè accuses,) præ aliis ejusdem sexus non puerperis, quamdam ab inslammationibus immunitatem jure possidebunt.

Equidem inficias haud eo, uterum diuturnis validisque pariendi nixibus, admotâ rudiori obstetriciâ manu, malè habitum inslammari; at ubi partus absque labore fuerit, puerperas in febres sanguineas minus

proclives judico.

Hinc febris gastrica, sive ea pituitosa fuerit, sive biliosa, sive putrida, puerperis maximè insidiabitur, quam aut missione sanguinis iteratà, aut regimine su-

dorifero in malignam convertes.

Cadaver puerperæ, quam ea, de quâ loquimur, febris enecuerat, nunquàm dissecui, sed aliorum sectiones novi, qui viscera abdominis partim instammata, partim gangrænosa repererunt, atque indè febris indolem instammatoriam statuerunt, haud æquâ, ni me omnia fallunt, conclusione. Hæc enim interaneorum facies in iis esse, ut plurimum, solet, quos febris maligna sustulit, quorum non paucos & ego dissecui, amox à morte, vixque refrigeratos, arigente brumâ præproperam cadaverum putredinem arcente, ut quem ipse morbus, non diuturnior mora visceribus habitum induxerat, perviderem.

Intestina & plumbea vidi & dirè inslammata, vibicibus, petechiis maculata, omentum obsoletè rubrum, suscum, lividum, fracidissima & olentissima omnia. Num febris inslammatoria eam visceribus ruinam induxerat? atqui noveram mobum suisse ab inslammatorio alienissimum, suisse in initio biliosum, missione sanguinis malè sana, & neglecto evacuante pharmaco, in putridum malignumque commutatum.

O iij

Quid, num insanabili hydrope confectum hominem ex sebre inflammatoria periisse dices, quod ejus viscera, aquarum putridissimarum stagno immersa, &

inflammatio teneat & gangræna?

Quapropter, ut superiùs dicta paucis complectar, Æstas sanguini inimica, amica bili, fractumque partium folidarum robur, & quadam à partu bonorum succorum inanitio, desesque ut plurimum vivendi genus, & alvi morofitas puerperam longissimè removent ab athletico habitu & inflammationibus obnoxio, eamque morbis septicis præ aliis subjiciunt. Confirmatum id dixi & aliorum & meâ observatione multis vicibus inter Hungaros habità: novamque denuò præsens annus observationum accessionem dedit, quæ demonstrant omnes fermè puerperas per æstatem ex putrida materie febricitare, tubum intestinorum primò, deindè, postquam ex parte sanguinem is fomes subiverit, hunc ipsum etiam coinquinante.

Inter symptomata hujus febris, dolorem abdominis & hypogastrii quam maxime eminuisse supra narravi. Ea res pro inflammatione five intestinorum, sive uteri nobis neutiquam imposuit, neque unquam nos seduxit, ut sanguinem phlebotomia educeremus,

utut valide febricitantibus.

calibus.

Pulsum Nec pulsuum fallax durities, aut emendicatus eofallacia in rundem à spasmis vigor vibratiove, nos eò permovit, febre puerpe- ut vitium potius inflammatorium in systemate sanguirarum, at fero incusaremus, quam biliosum in gastrico, putrimultis aliis dumque. Noveramus aliunde ex innumeris casibus miras pulsuum fallacias, in plethoricis atque inflammatis, non rarò summè debilium in speciem, quos largiter emissus sanguis mox erigit, aut è contrario plenitudinem & nimiam vitæ vim simulantium, etsi bonorum humorum egestas potiùs, quàm divitiæ subsint.

Cujusdam sus descriptus.

Cùm hæc scriptitarem, à puerperâ redeo in Nopuerpera ca- socomio practico decumbente, que furtivi amoris primitias apud nos ante triduum deposuit, partu facili, quive, præter binas convolutiones funiculi umbilicalis circa collum, memorabile nil habuit. Primo nychthemero optime valuit, sed, eo exacto, rigere

primum, dein æstuare multum, ventre insimo, attactum omnem refugiente, dolere plurimum cœpit. Ictus arteriarum validi, vibrantes, in corpore juvenili, laboribus sirmato, bonis carnibus & succis. Nullum in ore vitium, nullum circa ventriculum incommodum: vix ulla lochia.

Morbi notionem ex iis collegimus, quæ hanc in

rem suprà dixi.

Alvo clysmatibus elotà, mixturam salinam dedimus, multo tartari cremore sætam. Venter indè pauca reddidit binis aut ternis vicibus; mox sebris, dolorque serè omnis conticuit. Verùm, biduo post partum necdùm penitùs transacto, & alvo denuò suppressa, sebris rediit, & dolor abdominis priori multò atrocior. Jactitatio, lamenta, lochia prorsus nulla. Cùm materies morbisca insima ventris occuparet, lingua, faucibus & ventriculo bonis, purgans pharmacum præ emetico elegi, ex sale amaro & manna compositum, per epicrasin propinandum. Indè ante dimidium tertis à partu diei trigesses dejecit miro cum levamine. Etenim nullus ullibi dolor, nec ulla febris: tumor abdominis anteà turgidi omnis evanuit. Lochia non parca redierunt.

Cùm alvi libertatem datâ posthac opera conservaturi simus, puerperio indè facili usuram spero, idque eo sidentiùs prædicere audeo, quòd consimillimi in puerperis hoc anno morbi nobis sæpiùs obvenerint, eâdem methodo, purgante videlicet vel emetico, atque etiam eâdem felicitate, antequàm in herbam

prorumperent, radicitus exscissi.

En & aristolochicum, & antiphlogisticum re-

medium!

Non permitto ut puerperæ longo tempore lecto Quename se contineant, aut diuturno decubitu, stragulorum maxime tepore, tepidisque, ut mos fert, potibus, carnes puerperis emolliant, secernenda excernendaque retardent, & sint. ipsi septicæ febri auxiliatrices manus porrigant.

Non me fugit, longè alia in usu esse, eos inter præcipuè, quos vel natales, vel divitiæ, vel arrogantia his præsidiis destituta, supra plebem essert:

O iv

scio quantum de sama periclitetur, qui saniora consulucrit, sed præjudiciis civitate donatis adversa.

Nihihominus Medicorum erit, unitis viribus hunc errorem dedocere, gravem certè, & popularem, eorum præcipuè, quos fortunatior Artis usus, indèque parta commendatio sua quemque in patria nobilitavit.

Sic eos neutiquam verebimur, qui etsi meliora videant probentque secum tacitè, nihilominus perniciosis matronarum opinionibus serviliter officiosi Ar-

tem produnt.

Nec illos posteà morabimur, qui antiqui moris tenacissimi, cogitare, moliri, facere nil audent, quod avus non fecerat, nec abavus, atavusque, imitatores,

fervum pecus.

Oleoforum,

Oleum amygdalarum dulcium puerperis nostris non dedimus, etsi sorbitiones oleosæ vel ipsam inter plebem in usu sint, ut absque iisdem ne pauperrima quidem speret posse se ex puerperii molestiis salvam eluctari.

Hoc qui faciunt, nonne oleo, citò rancido facto, saburram mirum augent? nonne nervos, quos delinire animus erat, acerrimè irritant? nonne ventriculi infringunt vires, & sapè sapiùs agrotantem, &

oleum, & operam unà perdunt?

& absorben-

Absorbentium usum, utut solennem, damnabamus, vium in puer- neque id immeritò, ut opinor. Nolebamus enim putreperis noxa. dinis vim antacidis exaltare, sed in id potius dabamus operam, ut grato, & acescente remedio, quodve alvum blandè sollicitaret, putridam colluviem enervaremus. Nec quidquam indè damni, quod in lactis acorem refundi posset, lactenti pusioni evenerat.

Prudens ulus.

Nervinorum, anthystericorum, rara occasio fuit, nervinorum Non enim mox nervos, irritabilitatem nimiam, spirituumque ataxiam, & anomalos motus accusabamus, nervinis narcoticisque sopiendos; que tamen nervei systematis accusatio aliàs frequentissima este solet. ubi quadam aut dolorifica fensatio, aut aliud quid à sanitate recedens in puerperis advertitur. Nonne enim nervi amicabile quid sunt, & minimè seditiosum, nisi autorem turbarum habeant, in quem inquirere omni

studio necesse est, quemve nos intra systema gastricum conclusum deprehendimus sapissime : eo indè

deturbato, seditio filuit.

Miliaria puerperæ nostræ non habuerunt. Uni exanthema urticatum erupit. Si ea in memoriam tevocem, mata plequæ, dum inter Hungaros medicinam facerem, ex-rumque praperiebar, nullus dubito, quin præverti miliaris erup- verti poftio cum emolumento fere semper possit. Etenim nu-sunt. merosa, cum hic tum alibi capta, observatio me vel invitum, & longè alia à non ignobili medendi magis- Eorundem tro edoctum, convicit, febrem miliarem, petechia-origo. Iem, scarlatinam, urticatam, erysipelatosam, originis gastricæ semper esse; posse sæpissime præverti, maturà ventriculi & intestinorum vacuatione; esse has omnes febres, ubi præpedire eruptionem Medicus jam amplius nequit, tum forte primum accersitus cum materies magnam partem jam intra humorum circulantium ditionem irruerat, putridas &, agritudine intensiore factà, malignas; febres hasce exanthematicas esfe, aut gastrica, aut putrida, aut maligna febris varietates solum modosque, per accidens differentes, quemadmodum eadem planta vario sub sole multas, sed accidentales solummodò, varietates patitur.

Id mihi videor observasse, miliarium genitricem materiem esse potius pituitosam, petechiarum biliosoputridam, scarlatinæ acrem, volatiliorem cæteris, quæve corporis superficiem citiùs petit, & præ aliis

sapenumerò magis septicam.

Febrim erysipelatosam à tenuiori, & acri bile proficisci methodus antibiliosa demonstrat, que solventibus, emetico, & acescentibus eccoproticis morbum citò fanat.

Phlogisticam sanguinis conditionem erysipelatosæ febri nonnumquam complicatam acriori resorptæ bilis

stimulo debemus, sanguinem succendenti.

Sunt, qui quarant, calidane medendi methodus, an frigida, febri puerperarum sananda congruat? febri puerpe-Huic quæstioni per ea satisfactum credo, quæ huc-rarum meusquè in medium protuli. dendum fit.

Antiphlogi- Juvat tamen pauca quædam subnectere eam ad rem

rios notio. Antiphlogisticum id omnibus appellatur, quod vires possidet sebris ignibus contrarias.

Verum hie diversissimas opiniones excurrunt, si, quæ eâ domandi caloris vi polleant, interroges.

Vir celeberrimus Antonius de Haen, cui nuper demortuo me arbitrium meorum Prapositorum sussecit, Tom. I. Rat. med. cont. cap. IX, homini maligna febre detento se curam antiphlogisticam secissa ait, cum eidem primo die sanguinem mitteret, simulque suris vesicantia ac plantis pedum admoveret, datis praterea & enemate, & avena decocto cum oxymelle & nitro, cumque altero die & corticis Peruviani decoctum prascriberet, celebrata denuò eodem tempore phlebotomia.

Idem Tom. II. rat. med. cont. cap. III. pro frigefaciente opii vi acriter pugnat, ut adeò etiam opium ex hujusce autoris opinione antiphlogisticorum catalogo inseratur, undè emetica prorsus expunxit, acerrimus eorundem osor, ut vomitum emetico propinato

à multis retrò annis nemini moverit.

Hæc ferè ex ejus mente antiphlogisticorum classem expleverant, si crebram adhuc ægrotantium extra lectum moram, & stragula levia, lustratumque cubiculi aërem addideris.

Quo jure, quâve injurià clarus hic autor omnia hæcce remedia in eandem antiphlogisticorum socie-

tatem receperit, in præsentiarum non quaro.

Immortalis Sydenhamus præter sanguinis detractiones, aërem resocillatum, & frequentem ægrorum ex lecto abstinentiam, potus largos, & diluentes, catharsin quoque miro modo refrigerare ajebat, quo loco febrim novam descripsit à prava intestinorum illuvie prognatam.

De emeticorum antiphlogistică virtute quid senserit, multis in locis & verbo docuit & exemplo. Sic, ubi in primo variolarum stadio ægritudo vehementior suerat & febris, intensior ubi vomitu enormi, vertigine, dolore artuum quasi rheumatico sævum in modum vexabantur, ubi & ætas florens, & immensa materiæ variolosæ exitum quærentis moles, & sanguis exæstuans, sive is à Venere sive à Baccho suerit succensus, febrim supra modum ferocientem essecerant, præmissa phlebotomia emeticum eradicativum ex insusione croci metallorum exhibuit, qua ratione materies foras prorupit, ægro ita resocillato, ut jam quasi sanus lectulo abesse quiverit.

Qui à purgante, emetico, & à sanguinis missione abstinuerat, & agro stragulis coacervatis sepulto, spirituosis ac calefacientibus sudores elicuerat, is calido

regimine usus à Sydenhamo dicebatur.

Liceat hic meam de antiphlogisticis mentem ex-

plicare.

Nullum dari remedium arbitror, quod antiphlogisticum absque ullo ad certam morbi causam respectu
compellari mereatur. Nunquid enim venæ sectio hominem febre instammatoria æstuantem, quam sanguinis orgasmus, & nimia sibrarum strictura ac irritatio
generaverit, insigniter resrigerabit, quem emeticum
validiùs succendisset? nunquid è contrario eadem sanguinis missio, iterata præcipuè & largior, efficiet ut
febris altiùs exardescat, quam acris fortè in ventriculo bilis nutrit? nonne hunc emeticum potiùs resrigerabit, si, quod febrim aluerat, biliosum pabulum
sustulerit?

Sæpè herclè mirabar, uno dato emetico & ferocientem illicò sopiri febrim, & infandam cephalalgiam conticescere, ac placidissimum mox à vomitu somnum obrepere, ex quo æger evigilans præter residuam aliquam lassitudinem nil conqueratur.

Cui suppressa materies perspirabilis febrim accendit, nonne sudores, potu largo diaphoretico & lecti stragulis eliciti, sapenumerò febrim extinguunt?

En quam nullum propemodum remedium sit, quacunque cæteroquin virtute gaudeat, quod non aliquandò certo loco, certo tempore, certisque in morbi causis refrigeret! En quam non sufficiat, methodum antiphlogisticam commendasse, cujus ut potè non eadem est apud omnes notio! En quam alia sit, atque ab se ipsa differens hæc methodus, quemadmodum aliæ atque aliæ suerint sebrilis ardoris causæ!

Nos febri puerperarum methodum antiphlogisticam adplicabamus, cum, omissa phlebotomia, gravantem

materiem emetico vel purgante eliceremus.

Sed quæ ratio, cur hæc febris puerperas potiùs, quàm gravidas invadat, cum eidem causæ morbificæ & hæ & illæ ex æquo pateant, neque is morbus velut essectus necessario puerperium consequatur?

Respondeo: utut puerperas potius ea sebris apprehendat, non tamen omnino ab eadem immunes esse quæ uterum gestant. At quòd illæ præ his morbum frequentius experiantur, inde facile repetes, quòd puerperium partium solidarum debilitatem, & aliquam sanguinis jacturam faciat; hinc bilis, quam sanguine frænari Veteres non inconcinne dixerunt, rescisso hoc fræno esserii incipit, atque repagula essringere.

Morbi materies alio in corpore, aut utero non gravido, fortassis iners atque innoxia mansisset, aut vitio temporis mutato vim ventriculi subactricem experta denuò esset, & in benignum humorem conversa, aut verò à sui conservatrice natura, tanquàm noxius in Republica civis, exterminata, que nunc, cir-

cumcifis ex puerperio vitæ viribus, efferatur.

Incommoda lactis in puerperis.

Incommoda, à lacte ad mammas delato, vix ulla unquam vidimus, cum puerperæ proles suas ipsæmet lactarint; una tamen alterave vice contigit, prole mortua, & febrim & incipientem mammarum inslammationem ob lactis redundantiam observare. Non permisi violenta suctione dolentes mammas tentare; sed applicato molliente sotu, turgens mamma lac sponte dimisit cum pleno doloris levamine. Interea blando pharmaco alvum sollicitabam, duplici cum emolumento, cum & febri epidemicæ iretur obviam, & abundantiæ lactis.

Magno periculo haud vacare eam methodum semper existimavi, quæ lactis aggesti copiam, ex mammis denuò intra humorum circulantium alveum receptam, cum iisque per corpus circumductam, attenuatamque vi vitæ, ad corporis superficiem remediis sudoriferis ablegat. Quid enim, si fortè strictius quoddam alicubi viscum sit, quod appellentem humorem lacteum meare ulteriùs haud sinat, eumque angustis canalibus impactum retineat? Quid, si è contrario pars quædam, præviè laxior, promovendæ moli lacteæ impar sit, ad quam aliena hæc materies decumbat?

Præstare autumo, generando lacti pabulum subducere victu tenui, ac purgante remedio, & quod generatum jam abundantiùs est, ad colatorium invitare excipiendis crassioribus etiam recrementis par, & potens aliorum omnium colatoriorum vices subire.

CAPUT X.

FEBRIS ÆSTIVÆ,

Anni 1777, in variis individuis lusus varii.

Uavis Æstate è scaturigine biliosa sebres proma-Febris estinant, ejusdem omnes naturæ, sed quæ, aut frequen-va 1777. tia, aut discrimine, aut celeriori decursu, aut tardiori, aut hoc vel illo evidentiori symptomate, diversis Æstatibus diversimode variant.

Accidentalis ista ejusidem morbi varietas, non semper à Medicis intellecta, multam induxit confusio-dùm habeanem, cum tot propemodum per essentiam disserentes febres conderent, quotquot ejusidem febris in classificatio.
diversis hominibus, atque annis diversis, symptomata

eminentiota conspicerent.

Hinc novam febrium cohortem terris incubuisse clamitatum sapiùs est, còm novus tantum esset ejusdem febris lusus. Rem leviculam & accidentalem,
sed que non philosophantium oculos feriebat, arripuerunt, missa morbi essentia, nubem pro Junone
amplexi.

Hæ febtium putatitiæ novitates, & divisiones ac subdivisiones earundem ex non necessariis notis repetitæ mirum quantum pyretologiam turbarunt, aut

verius, ne ulla hucusque practica febrium classificatio

condi potuerit impediverunt.

Hâc quippè dividendi & definiendi ratione, plures toto cœlo diversæ inter se febres eodem donatæ nomine suerunt, & consusæ, proptereà quòd, utut quàm maximè inter se differentes, eodem nihilominùs symptomate tanquam eâdem veste larvatæ incurios deceperint.

Bona classi. Taceo, quòd in immensum incresceret sebrium sicationis ne numerus, jam modò nimiùm quantum adauctus, si à quovis cujusvis sebris luculentiori symptomate novam

vellemus febrim creare.

Ne quis hunc errorem inter innocua philosophantium deliramenta ponat! Methodum enim medendi eandem sapenumerò diversissimis febribus, sed eodem vocabulo insignitis, quasi semper eidem morbo adaptant. Tunc malam docentis divisionem æger immeritus luit.

Plurima præstitit Sydenhamus. Sed labor hominis unius, utut perattenti & laboriosissimi, non sussecrat operi tam vasto, quod & plurimorum diligentiam,

& pluribus fæculis fatigaret.

Quæ priora tempora de febribus dedêre, multa & rudis moles sunt, & non digestum chaos, si Sydenhamiana cum paucis aliis exceperis.

Materiem condendo operi parem nundum omnem

habemus.

Hinc pauca & ego congerere volui, quasi quædam futuri quondam ædisicii aut lacunaria, aut lapides, aut quoscunque in usus prudens quondam architectus iis uti velit.

Exponam nempè, quas fabulas dederit eodem in theatro febris eadem, quæ Vere adulto, & per Æstatem in scenam prodiit, & quam diversas egerit personas.

Ipsas agrotantium historias strictim dabo, ut, si etiam meum de hâc sebre ratiocinium fallat, non fallat tamen observatio sida non ex memoria vacillante, sed ex pugillaribus descripta, & multiplex, & summè vera, & oculis plurimorum Nosocomium adeuntium quotidiè usurpata.

Exordium à febre biliosâ faciam, more phrenetico caput impetente: sit ergo.

ÆGER PRIMUS.

Phrenitis biliofa.

Vere adulto Chirurgum tyronem, manibus pedibusque ligatum, & motâ mente, ad Nosocomium emesi curas deportant, & sequentia narrant: à longo tempore ta. studia immoderatiùs tractat, & in multam noctem: palluit magis ab aliquot septimanis, & per novem fermè dies minùs appetit. Heri vesperi concidit impos mentis: noctu sapiùs suspiravit, aliena subindè locutus. Neminem agnovit. Sanguis semel missus absque levamine est, aspectu bonus. Ad interrogata non respondet.

Homini linguam ex albo virescentem habenti, & non maximoperè febrienti, purgans per epicrasin ex manna & sale amaro mox dedi, & mulsi copiam. Nondum mota alvo, vomiturire cœpit, hinc mutato consilio, & quod reliquum purgantis erat, seposito, emeticum propinavi, quo multa viridia pituitosaque repetitis vomitionibus refusa sunt, mente mox post vomitum restituta. Capitis superstes gravitas remediis salvum blandè ducentibus, & demum amari-

cantibus, ex integro & citò sanabatur.

Linguæ & virescens faciei pallor, & imminutum ciborum desiderium, ac morbi alii certò gastrici tunc tempestatis prævalentes, phrenitidis hujus sympathicæ & causam morbisicam, & ejusdem sedem facilè demonstrabant.

ÆGER SECUNDUS.

Hemiphlegia à bile.

Famulus 52 natus annos, olim miles, pauci cibi, Hemiphlefed multi potûs, ejusque ex vino viliori, non adusque gia. tamen crapulam, initio æstatis balbutire repente, mox retrahi dextrorfum os, & finistrum brachium cum crure ejusdem lateris exfolvi cœpit. Mens integra. Cruris exfoluti perobscurus motus, nullus brachii. Sanguis binis domi vicibus mislus est absque levamine. Hominis ad Nosocomium delati lingua albidissima fuit, & blæsa vox, & artus, uti dixi. Ictus arteriarum fortes, pleni, sublimes. Venam & ego secui ad uncias sex, cujus tamen me posteà sectionis pœnituit. Sanguis bonus, sed nullum levamen. Mox ructare aliena quasi vomituriens capit. Datum emeticum plurima tenacia & vitellina eduxit, mox fubsequente post vomitionem obscurissimo brachii emortui motu, & cruris majori. Purgantia salina, & repetitum post binos dies emeticum artus reddidêre magis mobiles. At hic emendatio substitit. Hinc totam dorsi spinam partesque resolutas, remedio perfricui ex spiritu serpilli & tinctura cantharidum composito ad cutis usque ruborem : adplicatum quotidie emplastrum vesicans est, sed alio die alibi.

Plagæ vesscante tentatæ nolui ut suppurent, spem in resorpto cantharidum stimulo movente & incidente ponens. Pillulis prætereà usus est ex gummi ammo-

niaco, mytrhâ, & aloes pauxillo.

His integrè & intra breve tempus convaluit.

Capitis affectus multò plures & graviores vidi à ventriculi vitio & intestinorum, quam ab idiopathica

encephali labe natos.

Encephali Capitis dolorem sæpenumerò ex abdomine procum ventri- venire non feliciter hatiolabar, etsi omnia me signa culo sympa- desicerent male habentis systematis gastrici, quòd is, thia. solà acerbitate per vices intensiori, suos à ventriculo natales proderet.

ÆGERTERTIUS.

Febris biliosa neglecta, seu species malignæ sebris cum symptomate phrenitico.

Febris matimanis cardialgiam queritur, auctam à pastu, & confractum

confractum crurum femorumque robur, ac dolens caput, leviculos insuper horrores, vagos, & os amarum semper. Potissimam partem temporis hujusce extra lectum transegit, sub dio penes ovium gregem, quem paverat, humi susus, & sole, id quod amaverat, percalesactus.

Lassa trahens membra, & per aliquod itineris spa-

tium curru vectus, die 11 Julii, ad nos venit.

Pulsus naturali parumper celerior, non durus, & temperatus calor: adusta sole cutis, & rubor saciei translucente slavedine. A pinnis narium ad utramque usque labiotum commissuram slavissimus tractus. Lingua leviter ex albo slava, & amarus assumptorum sapor. Non appetiit, non sitivit. Oculi diluta rubedine sussui, & lacrimosi. Sera nocte cum serocia delirat.

12 Julii, ferocia perstat: pulsus validus, plenus: paucus sanguis, ad uncias scilicet octo, & aspectu bonus, detrahitur absque levamine.

A meridie, vi ingestum emeticum est, unde multa oleo veterrimo persimilia ore reddidit. Sera nocte

resipuit.

13. Facies flavescens: febris: mens constat.

14 Julii, emeticum. Vomuit multam pituitosam bilem: os, & præcordia bona: febris.

15 Julii, capite magis dolenti, & validiùs febrienti missus sanguis est aspectu bonus: febris eadem: tussis.

16. Facie magis flavescente, sebris mitior. Dato emetico biliosa rejecit. Indè pallot loco flavedinis: cephalalgia & tinnitus multum minuebantur. Tussis, & sputa mucosa.

Ab eo tempore minus quotidie febricitabat, com-

modè per omnia habebat. At

21 Julii, levis amaror oris: respiratio sibilosa, strepens, & abdominis ad attactum dolentis turgor, emeticum postulabant: indè omnia denuò emendata.

Ab aliquot diebus nocturna tussis sputa multa pituitosa movit; hinc saturatum lichenis, & polygalæ decoctum primò tussim & sputa, demum etiam crurum pertinax oedema sustulit,

Pars II.

Tempore inter vomitoria medio remedia salina eccoprotica, & leni vi roborandi prædita exhibebantur.
Et ubi alvus immoderatior viribus ruinam minabatur,
radix arnicæ ad dr. sem. — scrup. ij. — dr. j. omni
bihorio data suppetias tulit.

Emeticum nobis erat rad. ipecac. ad scrup. ij, quos

grano uno tart. emet. acuimus.

Homini suî ipsius negligentissimo, & meridiani solis ardoribus exusto, quod humidissimum & aquosissimum in bile erat, resiccabatur, & consumebatur; crassissimum verò, & acerrimum relinquebatur, quod in sanguine eadem quoque ratione acciderat. Hipp. de natura hominis, c. 3.

Mens vo- Vomitiones excitatæ mentem restituerunt.

mitorio res- De sanguinis missione, in morbis biliosis instituentituta. dâ, sapiùs à viris doctis quasitum est, an, & quoussebre biliosa què, & quem in sinem mitti hisce in morbis sanguis conveniat. possit? En quam ego legem ea in resim secutus.

Morbo bilioso venæ sectionem nunquam per se convenire mecum statueram, cum quod extracto sanguine, bilis domitore, morbus acrius insurgat, materie intra sanguinis stationem liberius irruente, tum quod, quæ emetico & purgante seliciter auseruntur & citò, sanguinis detractione saltem non indigeant. Observatio numerosa, medendi princeps magistra, me hunc de

fanguinis missione canonem edocuit.

Verùm si humor biliosus magnam partem per corpus dissundatur, & plethoræ species, vasorumque
turgor, tùm à bonis succis cùm à pravis intra sanguinis alveum receptis, indèque & febris valida, & humorum circumeuntium ob nimiam eorundem copiam
quædam quasi strangulatio immineat, sanguinem
mitto, sed avarâ manu, & ad uncias paucas, ut me
nunquàm pænitere largiùs esfusi sanguinis possit,
educturum denuò paucum quid, si necdùm obtinuero quæ proposueram.

Expertus assero, non una vice plus nocuisse sanguinem ubi non oportuerat missum, quam non mis-

Phthisis pi- Tussim, nocturnam maxime, & sputa crassa,

pituitosa, copiosa, & phthisin pituitosam à febribus gastricis, quæ, aut ægrotantis, aut Medici negligentia, aut mala medicatione, in malignas abière, perfrequentem, sæpenumerò amaris remediis, lichene, polygala, radice arnicæ, & cortice Peruviano, ac diæta restaurante, &c. sanavimus.

ÆGERQUARTUS.

Furor ex alvo biliosa, cum flueret, compressa.

Quidam 30 annorum, studiosus, corpore stricto, Delirium & facie quam atræ bilis vocant, cum studiis immode ferox curatatins indulgeret, i Augusti oris queritur amarorem: tum. sponte vomit amara: modicè incaluit: vespere largi secessius, & biliosi.

2 Augusti, secessus frequentes. Bibit haustum sali-

num, unde multo crebrior dejectio.

6 Augusti, alvo, hucusquè merà, multa frequenter prodeunt. Quotidiè magis incalescit, inhorret per vices. Denuò hausit potionem salinam. Inde apyrexia longa, at alvus sluens adhuc, & aucta debilitas. Morbum hucusquè obambulans toleravit, ore amaro, fastidiosus.

8 Augusti, dato remedio, & chamomillà & stomachicis quibusdam ac spirituosis confecto, quod nimiis secessibus prospicerer, mox excruciari dolore abdominis, ejulare, & paulò post furere cœpit, alvo repentè suppressà.

9 Augusti, vesperi ad nos delatus furit : venter nil teddidit. Pulius validi : aliquis calor : lingua slava,

Cùm ventriculum aquâ mulsâ repleveramus, mox eâ adhuc nocte emeticum dedimus. Tarde vomuit, & ad autoram, cùm ultimo vomeret multa flavaque, illicò resipuit: nondum dejecit: denuò desipuit post paucas horas, delirio miti. Alvus hucusque clausa, actiori enemate sollicitata, copiosissima reddidit, mente mox restitutà. Haustus salini: quies placida.

11. Vomitorium: vomitiones biliofa: mens firmior:

vesperi de novo clamor per vices, furorque.

Alvum potione salina frequentiorem essecimus; posteà sermones multi, inconcinni, absque surore. Cantus, tisus: lingua biliosa, & auctior, uti hucusquè, vesperi calor, pulsu hodiè pleniori & duro. Sanguis detrahebatur ad uncias quinque, non accusandus: noctu & die insequente, mens sapiùs vacillans.

12 Augusti, alvus nulla: pauca vesperi exacerba-

tio, at noctu ferox delirium.

13 Augusti, purgans ex manna & multo cremore tartari, frequentes & copiosos secessus fecit: remittit furor: per intervalla præsens animus, at intermedio tempore multa locutio, & non ad rem: nulla febris: nox omnium placidissima: somnus multus, tranquillus, resiciens: alvus suens ex eodem remedio.

Indè mentis major in dies & serenitas & constantia rediit, continuato ejusdem pharmaci purgantis usu.

26 Augusti, cum ultimis diebus rheo & amaricantibus ita ventriculo provideremus, ut alvus parcior efficeretur, non flueret profusa, nec clauderetur, sanus & animo & corpore ad suos rediit.

Sanitatem illi sirmam perstitisse serius innotuit.

Diarrhœam biliosam repente sisti, sive id arte siat,

seu suaptè, encephalo inimicum multoties vidi.

Phreniticos & potentiori vomitorio indigere, & tardiùs difficiliùsque vomere, observationes docent.

ÆGER QUINTUS.

Ophthalmia à vitio ventriculi orta, ad vesperam exacerbata, & curato ventriculo sanata.

Ophthal- Philippus Kezler, rusticus, annorum 22, ab aliquot mia peculia- jam annis oculorum tubedine dolotifica per intervalla ris species. tentatur, dextri præcipuè, quem etiam modò albugo maculat. Varia adhibuit, quæ vel sors obtulit, vel agyrta suasit, vel anicula.

Ab anno, aliqua oculorum emendatio. Sinister vix aliquod opacitatis in cornea vestigium, dexter verò albuginem exhibet, cui cum ante quinque septimanas

unguentum illineret acre, dolor, rubor, & continua lacrimatio oculum utrumque, validiùs verò sinistrum, prehendit. Cætera sanus, die 4 Junii, Nosocomium accessit.

Hirudines pone oculum acutius dolentem adplicatæ

& discutions cataplasma ne hilum profuêre.

Per tres ex ordine dies, observavimus oculos rubere semper quidem, dolere tamen stata quotidiè hora, quarta videlicet vespertina, dolore longam comitante noctem, & ad auroram profugo.

Nullum ceteroquin illius vestigium febris : at linguam slavicans materies obsedit, & faciem totam

multa flavedo suffudit.

Cùm, per hosce dies, haustus salinos assumpsisset, die 6 Junii, epoto emetico, multam slavam & tenacem bilem vomitionibus crebris resudit. Mox ea vespera

dolor oculorum nullus, stante rubedine.

8 Junii, cùm pridiè denuò doloris quid, utut perpaucum, vesperi rediret, linguâ & facie biliosis, iteratum emeticum copiosam denuò bilem excussit. Nullâ ea vespera exacerbatio, nec sequentibus diebus. Superstes indolens rubedo vesicante pone oculum adplicato discussa est.

Cùm denuò dolorifica quædam sensatio, & lacrimatio reverteretur, nullis collyriis aut alvi ductionibus profliganda, tertià demum vice emesis concitata multam bilem eduxit. Indè faciei pallor, & oculorum constans sanitas. Ventriculo amaricantibus & rheo cautum.

ÆGER SEXTUS.

Parotides.

Femina 38 annorum, initio Junii inhorruit, xstua- Parotidum vit, modo erroneo: cibi fastidium. Elapso quatriduo cura. parotis sinistra prætumida dimovere maxillas prohibet. Ad nos venienti datum est hordei decoctum cum oximelle, & sale medio: demùm emericum. Undè

bilis plurima, flava & æruginosa, ore & alvo rejecta

est: mitior febris, & parotis multo minor.

Emeticum ternis adhuc vicibus repetitum, biduo triduove singulis vomitionibus interposito. Copiosa semper ava και κατα educta bilis cum luculento levamine, donec, post ultimam emeto-catharsin, & febris nulla fuerat & tumor nullus.

Alia eodem tempore ad nos venit æstivå febre detenta cum parotide. Medicinam illi antibiliosam fecimus, & convaluit. At parotis, cum huc veniret, jam pure turgebat: morbum neutiquam pus mox emis-

fum folvit.

Nosmetipsi coctionem remediis solventibus, turbas verò criticas, crisinque & tutam & morbo parem, propinato pharmaco fecimus, quod emesin unà & secessium movit: quaternis æquè emeticis indiguit.

Emesin medicamenta salina & rhabarbarina exceperant. Probè vacuatas, & sine febre, tonica & sto-

macho amica remedia confimârunt.

Parotidi increscenti, nullo adhucdum confecto pure, subtrahere nutrimentum semper studui, nullum commodum ab ejusdem suppuratione, incommodi verò perquam multum, aliquoties expertus.

Sola cholera, quam arte concitamus, febrim bilio-

sam citò & tutò, unaque etiam parotidem sanat.

Parotides in febre miliari, biliosa, putrida, maligna, nunquam vidi criticas, nunquam in Nosocomio primum nasci, mea medendi methodo adhibita, ortas verò priusquam ægri ad nos venirent, pure nondum confecto, felicissimè discuti.

Parotidem formato pure plenam si quis ad nos adferret, puri utiquè exitus parari sectione debuit. Sed ea curatio & difficilis suit, quòd partes abscessum ambientes induruerint, atque non nisi tardè emolliren-

tur, & ob tardos coalitus plurimum tædiosa.

An paroti- Clazomenei, recordabar, ad Phrynichidæ puteum des morbum decumbentis, cui alvo subsistente tubercula circa utrassolvant. que aures extiterunt cum dolore. At circa trigesimam primam, prosluvium alvi ex multis aquosis, cum ejus-

1777. Æger 7us. Pleuritis complicata. 231 modi quæ in disenteria prodire solent. — Tubercula circa aures sedata sunt.

ÆGER SEPTIMUS.

Pleuritis biliosa cum sputo cruento.

Sattor 20 annorum, à tribus septimanis minus ap-Pleuritis, & petit : os amarum. Sputum cru-

o Junii, capite dolet, calet, sitit : dolor artuum entum.

vagus, & amaror oris.

10 Junii, accessit lateris dextri pungens dolor : alvus

nulla: fomni exigui.

13 Junii, omnia exacerbata: rari secessus, & difficiles: laboriose tustitat: cruenta meraca sputat.

14 Junii, omnia graviora: sputa cruenta, copiosa.

15 Junii, æstus, sitis, inquies: dolent præcordia, maximè dextrorsum.

Tussis sonora erat, & sputa non amplius meraca, sed mucosa, lineis tantum sanguineis distincta. Potus ex aquâ mulsa & aceto copiosus, & ad noctem emeticum. Multa glutinosa & subbiliosa revomuit. Tussis perstat quasi catarrhosa: epigastrio & latere multo mitius dolet. Nil sanguinei in sputis: sputa mucosa: febris pauca: sapor melior assumptorum.

18 Junii, omnia multum remiserunt : vix ulla

febris.

20 Junii, tussis admodum rara: sputa paucissima, mucosa; & inimpedita spiratio: facilis in omnem partem corporis conversio: redire & cibi desiderium, & vigor corporis cœpit.

Mitioribus salibus sepositis, theo & amaricantibus

corroboratus paucos post dies domum petilt.

Id in anamness hic æger habuit, consimiliese morbo duos ante annos decubuisse: curatum se inde, sed lente, & non ex integro suisse: restitasse enim ab eo tempore siccam tussim, & quamdam pectoris oppressionem.

ÆGER OCTAVUS.

Pleuritis biliofa.

Pleuritis astiva.

Juvenis 18 annorum, fartor, 9 Julii, alternis vicibus horruit caluitque. Ad sternum opprimi se per intervalla ajebat : mammam dextram primo more pleuritico doluisse, dolore mox per omne thoracis latus diffuso, aucto inter tussiendum, & cum spiritum duceret. Lateri sano faciliùs incubuit : sapor amarus: anorexia: aquæ inexplebile defiderium: mictus ardens: alvus immorigera. Doluit ventriculus ad attactum: lingua villis flavicantibus hirta.

Hac morbi conditio ad 14 Julii, quo die nos

acceffit.

Præmisis solventibus copiosis, sera vespera vomitorium: vomuit biliosa: sapiùs dejecit. Noctu largus fudor: dolor lateris vix ullus: vix ulla febris.

15 Julii, nulla febris, amaror modicus.

17 Julii, tinctura thei aquosa, cum pauco sale medio, dein amaricantibus usus, exactè & brevl convaluit.

Ad canthum externum oculi dextri, ponè corneam, tuberculum albidum extabat, tribus pilis ex ejusdem apice prominentibus, idque à nativitate, & citra visûs læsionem.

ÆGER NONUS.

Peripneumonia biliosa cum sputo cruento.

biliofa.

Hamopioe Josephus Trexler, annorum 28, die ultima Maii. cum ex opere murario præter morem incaluisset, frigidam hausit : inde rigor, quem vino & pipere fugare voluit. At inde thorax finister mox graviter & acute doluit : æstus. Die proximo, decubuit : venæ sectio : non levatur : pectore opprimitur : multum tustitat. Dolor fixus circa infimam thoracis finistri oram, latius ad totum pectus & ad ventrem diffunditur. Cruenta.

1777. Æger 9us. Peripneumonia complic. 233 meraca, copiosa sputat : oris amaror, & stomachi fastidium.

2 Junii, sponte biliosa vomuit : non est allevatus.

3 Junii, denuò suaptè & sine levamine, amara & flava vomuit.

- dolorque, uti dictum: abdomen attactum refugit. Sanguis missus est ad uncias decem; crusta crassa phlogistica, ex albo slavescens, & serum viride: sed ne hilum emendatus.
- 5 Junii, emeticum propinatum flava, & oleo veteri non absimilia, multa excussit: minor multò pectoris oppressio, lateris ac abdominis dolor exiguus: sanguinis perparùm in sputando, & pauca febris.

6 Junii, nulla Febris: nullum morbi vestigium.

7 Ex lecto surgit : & brevi post, valetudine confirmata, discessit.

Adulto Vere, Æstati contermino, febres inslamma- Constitutiotorix se proripiunt, quibus alix succedunt presso pede, nis unius in biliose indolis.

Ea ambarum sebrium successio non sit repente, situs, sebressed sic, ut inflammatoriæ gradum lente retrahant, cate. quæve ex his agmen claudunt, cum primo insequentium biliosarum exercitu misceantur, & hæ illarum

Eo tempore, utramque non rarò & inflammatoriam febrim & biliosam, eodem in homine commixtas, offendimus.

terga cadant.

In hoc ægro ea febris utriusque complicatio aderat, nam cotium sanguinis phlogisticum, crassum & tenax conspeximus, inflammationis characterem, & bilem multam vomitu profusam. Prævaluit tamen vitium biliosum.

Illi hosti promtiùs obviàm eundum est qui acriùs Methodus & periculosiùs instat. Rarò aquali impetu invadunt. medendi in Eo etiam tempore, quod Veri extremo, & prima febribus Assati interjacet, biliosa febres sanguinem facile suc-

cendunt, ut in hisce biliosis hujus temporis curam sanguinis missione, etiam iterata, inchoare oporteat.

Æstate verò provectà, rarissimus erit phlebotomiz

Quæ anni pars Autumni extremam oram principio Hyemis nectit, hoc impar bilis cum phlogosi connubium quotannis videt; ea enim tempestate ventriculi hominum magis calidi, & astivis ardotibus, quibus resolvebantur, per autumnum extinctis, valentiores essecti esseratam hucusquè bilem coercent subiguntque, ut multò rariores hoc tempore morbos faciat, atque ejus persapè generis, quibus aura frigidior plus minusve inslammationis adspergit.

Hinc Ver adultum & Autumni posterior portio, utriusque partis primariæ anni, Æstatis nempè & Hyemis, utrinquè quasi fibula erit, morbique ex vitio astivo & hyemali constati utrumque hunc temporum contrariorum nexum notabunt, si modò omnia tem-

pestivè atque ex ordine obveniant.

Ea temporum annua ratio neminem fugere Medicorum impunè potest, cum ex anni temporibus mor-

bos conjectare, asserente Hippocrate, detur.

Sed & humores, quibus anni temporibus efflorescant, nosse oportet, & quosnam in singulis morbos efficiant, & quasnam unoquoque in morbo affectiones pariant. Hipp. de humoribus, c. 3.

ÆGER DECIMUS.

Cholera: pleuritis biliosa: sputum cruentum.

Cholera: Mercenarius viginti & unum annos natus, ante eruenta spu- triennium æstate acutè ægrotabat, sanus posthàc.
Latio, &c. Die 16 Augusti, manè bihorio riguit, dein æstuavit:

Die 16 Augusti, manè bihorio riguit, dein æstuavit: mox pectoris oppressione, crebra tussi, & punctorio penes mammam sinistram ac gravi dolore corripitur: decumbere cogitur.

17 Augusti, æstus, anorexia: decies sponte vomuit,

amara, viridia: septies dejecit.

18. Æstus, vomitus, secessus, ut pridiè: noctes insomnes: dolor lateris & tussis incrementa capiunt: cruenta sputat.

1777. Æger 104s. Cholera, Pleuritis; &c. 235

19 Æstuat valide : secessius frequentissimi, septeni spontanei vomitus, semper biliosi : sputa subindè cruenta.

20 Augusti, febris: quater vomuit, nonies dejecit: pauca fanguinea sputavit : insomnis, & hucusquè omni remedio destitutus.

21 Augusti, quo nos accessit, mane septies vomuit: caluit valdoperè, pulsu forti, pleno, duro, accelerato: facies flavescens: lingua resiccata: spiritus difficilis: decubitus supinus, tolerabilior tamen in affectum potius quam fanum latus : dolor lateris acutus, inspirando, tusiendo, & ad attactum auctus: diarrhœa: tuffis plutima: vomituritio ad affumpta: sputa glutinosa, & veluti arugine tincta, sapore amara, intermixtis quibusdam sanguineis: potus largi ex hordei decocto, & oxymelle.

22 Augusti, oppressio, tussis, dolorque major, alvo & emesi silentibus. A meridie dato emetico vomuit amara, glutinosa, multa, modicissimè slava, cum ingenti & momentaneo levamine. Etenim nullus prorfus lateris dolor: oppressio nulla: pauca sputa. & absque sanguine: nulla febris: lingua humida,

pura: non dejecit.

Usus postmodum remediis lenissimis, salinis, & pauco stibio ad finem mensis usque, & demum amaricantibus contra relapsum probè communitus disceffit.

Hamoptoen biliofam dari, eamque mensibus asti- Peculiaris vis subinde perfrequentem, emuncta naris observa- species hatores norunt. Ea res Medicorum attentionem adhuc. moptoes fredum desiderat, & praxin hæmorragiæ pulmonali hu-quenter obcusque opponi solitam omnino respuit : phlebotomia, servata. iterata pracipue, male cedit, & quacunque remedia alias hamoptoes species aptè levant sanantque, hanc, de quâ nunc sermo fit, exacerbant.

Hamoptoe biliofa biliofa febris symptoma plerumquè est, quemadmodum exempla recensita monstrant. Sed etiam absque febre, manifesta saltem, copiosa, cruenta, meraca sputant, haud tamen abs-

que signis pracordiorum bile turgentium, utut febre careant.

Ejus signa

Æstas, & sordium biliosarum nota, si quas in alidiagnostica. quo sanguinem sputante observaris, & nulla aliàs alio tempore hamoptoes in eo homine consuetudo, sique ea conformatio corporis absit, quam cruenta sputatio primum, dein phthisis tenet, hamoptoes biliosa

suspicionem tibi jure movebunt. & medela.

Emeticum æquè certò & citò hanc hæmoptoen fistit, etfi largissima ea fuerit, ac illud cardialgiam, aut ructus pravos, aut nauseas quasi momento abster-

git, ubi ventriculum cruditas læserit.

Fuerunt non pauci qui, vomitione primà vix absolutà, ne guttulam sanguinis amplius rejecerunt. Quibus ea felicitas non obtingit, id saltem solaminis obtinent, ut & perpaucum cruoris, & brevisimo tempore post vomitum sputent, sani posthàc, ubi stomachicis & amaricantibus œconomiæ gastricæ subvenerint.

Asserti veritatem nos sola observatio docuit, sida, & casta, & innumeris vicibus in Nosocomio capta.

Emetica nostra non solam emesin, sed etiam alvum movent, & ex scrupulis duobus, aut drachma rad. ipecac. & tartari emetici grano uno, rarò duobus, componuntur.

Subindè alvum ducere præ vomitu placuit, verùm rarissimè hæc purgatio profuit. Etiam hic evictum vidi, purgantia vices emeticorum subire haud posse.

Lætus recordor juvenis, quondam Turcæ, nunc Sacris Christianis initiati, qui, mense Julio anni 1776, ex febre biliosà, & largo sanguinis sputo decubuit. Cum homini Auxum sanguinis ex pulmonibus actu patienti emeticum præscriberem, idque in præsentiarum facto opus esse assererem, qui mecum fuerant, me quast aliena loquentem intuebantur, & quis rerum foret exitus, clam avidissime exspectabant, haud clementius forte actum iri cum ægro rati, quam ut purpuream unà cum bile animam evomat. Sed en! vomuit æger emegyav multam, & sanguinis ne stria comparuit, jugulatà febre.

Vulgatior postmodum observatio admiratione carebat.

ÆGER UNDECIMUS.

Pleuritis biliosa, gravis admodum, seu maligna.

Musicus 26 annorum, ante triennium ex pleuritide

in Nosocomio convaluit, sanus posteà.

Pleuritis maligna.

Initio Junii, oris amarorem queritur, fastidiosus, nauseabundus, vomituriens absque vomitu, aliena setidaque ructans, sanus catera & obambulans.

Die 15 Junii, æstu prehenditur, & dolore pleuritico per totum sinistrum thoracis latus dissus, inspirationibus acutiore, & contiguum quoque humerum lancinante. Tussis, cephalalgia: in latus assectum dissiciliùs cubat. Vesperi omnia deteriora: secessus copiosi, frequentissimi: somni tenues, turbati: urinæ mordaces.

16 Junii, horridus erratice, per vices incalescens, quater suapte sava viridiaque vomit. Latus acutius dolet: decumbit: suo consilio sanguinem mittit: nil levatur. Diarrhæa.

17 & 18 Junii, assidui calores: vomitus, secessus, uti pridiè: multa sitis.

19. Ad nos deportato caput temulentum erat, grave, dolens: sapor amarus, os mucosum: ructus setentes, putridi: lingua quasi bysso slavescente obvestita, ad radicem siccescens: vomendi desiderium sine vomitu: thorax anterior indè ab jugulo totus, & epigastrium gravi quasi pondere opprimebatut. Paulò mitior lateris ac anteà dolor, mitior & humeri. Tussi: sputa pauca: alvus cita: faciei color luridus, cum virore slavescens: calor: pulsus fortis, plenus, naturali modicè citatior: sitis.

Vesperi gravissima præcordiotum oppressio: anxietas: jactatio: sputa pauca, cruentis tincta. Sumto per diem largo solvente potu, vesperi emeticum exhibebatur. Vomuit indè multa, tenacissima, amatissima. Nox melior: alvus compressa: nullus humeri dolor, & exiguus lateris; atque ita diei sequentis

dimidium commodiùs ac hucusquè transegit.

Verum à meridie diei 20 Junii febris increvit pulsu duro, & citatiori quam pridie. Redit ingens præcordiorum oppressio: laboriosa respiratio, dolore lateris non aucto: meteorismus: diarrhæa: mens vacillans: tussis frequentior, & cruenta sputatio. Ea vespera, sanguinis phlogistici corio crasso, non contracto, slavicante contecti, cum sero viridi, unciæ quinque detrahebantur. Nox laboriosa: singultus: diarrhæa.

21 Jun. cùm alienis humoribus, pituitosis & biliosis, ventriculus & intestina scaterent, & eorum ingens
copia jam ultra vias primas progressa in pulmones
impetuose ac confertim irruerer, id sacto opus esse
arbitrabar, ut & ventriculum, ac intestina præprimis
ad quæ materies profundiùs descenderat, citò repurgarem, & pulmones præ humorum turgore propemodum sussocios quantocios expedirem. Hinc potum exhibui frequentem, & leniter salitum, qui ventrem eluat.

Post, sanguinem misi paucum duntaxat, ad uncias sex solum, ut pulsu duro validoque remissiore facto, & vacuato parumper sanguisero systemate, irretita pulmonibus materies extricetur, ac libera meet.

Canon in metastasi- bus obser- vandus.

In omni alienæ materiæ ad viscum aliquod periculoso decubitu, inter alia spectare præprimis soleo, an hærens alicubi materies moram idcircò faciat, quòd vis vitæ nimiùm dejecta molem ulteriùs promovere haud potis sit, quo in casu vesicantia & cardiaca promtam sæpenumerò opem ferunt; vel verò, an valentibus adhuc vitæ viribus, hostilis materies tumultuariè impetum & pleno agmine faciat. Hoc rerum statu urgere vires cantharidibus, aut stimulis quibuscunquè aliis haud conveniret. Hic potiùs irruentil hosti cedendum paulisper est, & amplianda spatia, ne intra augustias conclusus sibi ipsemet exitum præcludat. Hic sanguinem demo, cauta utiquè manu, & parcè, & per vices: & demùm potu, fotuque emolliente vias conor expedire.

Id maxime in metaftasi ad pulmones & ad caput

1777. Æger I 145. Pleuritis biliosa maligna. 239 factà, plena discriminis utraque, facere consuevi. Delicatissima in praxi medica ea res est, ubi ob periculum summè præceps in arena consilium capiundum. Verum quemadmodum in multis aliis, ita etiam hocce in casu evidentes canones statui non possunt, quos omnis, & facilè intelligat. Prudens omnium que agrotum spectant & adcurata astimatio, quam usus artis assiduus, varius, judiciosus, multaque meditatio comparaverunt, agendorum in re præcipiti rationes securiùs suppeditabunt.

Perstitit eo die & alvi frequentia, & respirationis labor, & anacatharsis cruenta: singultus per vices:

at die sequenti

22 Junii, non singultit: omnia paulò mitiora.

23 Junii, caput, sapor, decubitus, emendata. Eadem tussis cum sputis glutinosis, non cruentis: lingua viscida, villosa. Tussiendo, & inspirando totum epigastrium dolet. Dolor lateris multo minor. Secessius frequentes, virides, tenues, immixtis quibusdam duris; exiguis, scybalosis, quasi caprillis. Continuantur potiones salinæ. Calor, & pulsus ferme ut sano homini : lotium biliofum.

24 Junii, commodè habet. Alvus hesterna : epigastrium vix dolet.

25, Latus perparum dolet. Fæcum alvinarum viror faturatus : ingens copia earundem & frequenter prodiit, glutinosis multis immixtis, & tremulis, sperma ranarum æmulantibus. Lingua purior quam præteritis diebus: pauca tussis: sputa glutinosa: vix vestigium febris.

Sali polychresto, modò sal ammoniacus, modò stibium diaphoreticum non ablutum jungebatur. His alvo motà, tussis & sputa conquieverunt. Rediit appetitus & vigor corporis, ut, post initium Julii, per

omnia sanus ad suos redierit.

Qui pleuritidem biliosam, putridam, malignam, Pleuritis bipestilentem adstruunt, non diversas re ipsa pleuriti- liosa, putrides describunt, sed varium solummodò ejusdem morbi da, maligradum & varium discrimen.

Biliosus humor acrimonia peculiari destitutus pleuprehendit.

ritidem generabit simplicem biliosam; copiosus verò, & acerrimus, & vim vitæ prosternens, & ultra vias primas multum digressus, malignam, ac tandem peftilentem producet.

Pleuritides vidi omni nota in initio simplices bilio-Quomodò pleuritis bi- sas, quas, qui non noverat, repetitis phlebotomiis

liosa in ma-malignas reddidit.

Pleuritidi huic, cujuscunque illa intensionis fuerat, vertatur, eam medendi methodum opposui, quam in simplici vel biliosa febre, vel putrida, vel maligna utilem per observata numerosa noveram.

& methodus Propinaram remedia solventia & salina, quibus emeto - catharticum subjunxi. Denuò salibus mediis medendi

mitioribus alvum blandè subduxeram. tunc conveniens.

Hac methodus in simplici biliosa pleuritide votis

respondit.

Corticem Peruvianum, camphoram, vesicantia, factis primum ventriculi & intestinorum evacuationibus & per accidens, utilia esse existimabam, atque eo in casu solum, quo corruens vita fulciri cardiacis debet.

Mala malignitatis notio.

Malignitatem pleuritidis haud ritè edocti funt, qui ubi phlebotomo exasperari morbum vident, mox, nescio quam sanguinis putredinem delirantes, ad antiseptica, ex classe præcipue stimulantium, repetita confugiunt.

Hi vocabulorum, quibus Ars utitur, notionibus con-

tenti, notiones rerum vilipendunt.

DUODECIMUS.

Febris rheumatica, originis biliofa.

18 Annorum juvencula, ante mensem ex erysipe-Febris rheulate decubuit, quo apud nos brevi depulso, caterum matica. sana fuit, nisi quòd ad hoc usque tempus frequenter capite doluerit.

Die 20 Maii, non appetiit, capite magis doluit, caluit friguitque alternis vicibus, & copiose sudavit. Mox & lumbos & crura dolor quasi ab acri rheumate

prehendit.

1777. Æger 1245. Febris rheumatica. 241 prehendit. Tumor dolentissimus circa malleolos & dextrum genu, cute non discolori. Dolentium artuum motus impossibilis: infomnia.

21 Maii, astus assidui: omnia exacerbantur.

22 Maii, omnia, utì heri: ablata vel minima crurum absque summo cruciatu movendorum facultas.

Sudores largi: nullus fomnus.

23 Maii, eadem ad Nosocomium deportatur, genis, quin totà facie, intensissimè & quasi ex illito saturatiori fuco rubentibus, valide astuans, & pulsibus plenis, fortibus, duris, multum acceleratis. Lingua purissima, nullus pravus sapor, nec ullum ventriculi incommodum.

Fit larga venæ sectio. Sanguis venæ sectione eductus vix aliquid rubræ portionis, plurimum verò crustæ lardaceæ, crassæ, flavescentis, tenacis, disfusæ, & absque assurgente, quemadmodum aliàs in pleuriticis folet, per circulum margine fimbriato. Dorsum utriusque manûs & carpi tumere, & acutissimè dolere cœperunt, atque hi quoque articuli immobiles fieri. Duo à venæ sectione vesicantia ad suras posita sunt. Augetur febris dolorque, qui per totum brachium utrinquè diffunditur. Plurimus sudor : absque somno.

24 Maii, omnia eadem. Emeticum. Vomuit biliosa, amurcosa, mucosa, quamplurima: frequenter dejecit. Per aliquot ab emesi horas dolor ferè omnis siluit, qui tamen noctu denuò revertebatur, priore vix benignior, somnumque copiosos inter sudores pro-

hibens.

25 Maii, dolor pristinus, articulorum præcipue: nox infomnis.

26 Maii, propinato emetico plutimam denud a μωργην refudit. A vomitu luculentum levamen per longius tempus experta est: nundum dormivit: minus tamen artubus ea nocte doluit, eosque habuit paulò expeditiores.

27 Maii, tumor, dolor, immobilitas recruduerunt. Qui eo die meas absentis vices expleverat, venam secuit, & libram sanguinis, eandem, uti nuper, crustam

Pars II.

phlogisticam exhibentis, eduxit. Nullum prorsus à

phlebotomià levamen.

28 Maii, exhibitum manè emeticum. Vomitus copiosus, biliosus, indèque minor articulorum tumor: vix ullus dolor, & artus multum mobiles per totum diem: aliquis fomnus.

29 Maii, rediit dolor, etsi minus quam antea sævus. Artus minus ac heri obediunt. A meridie copiosam & oleosam bilem propinato vomitorio rejecit. Indè

plurimum levabatur : dormivit.

30 Maii, omnia magis emendantur.

3 1 Maii, vix adhuc aliquis articulos subinde dolor pungit. Vix ullus tumor : motus artuum expediti.

I Junii, manè omnia bona. A meridie ardor ven-

triculi: cætera bona.

2, 3 Junii, omnia bona.

4 Junii, rediit, nocte præterità, ventriculi ardor. Malleolos dolor invasit. Mox dato vomitorio, multisque biliosis & mucosis eductis benè iterum per omnia le habuit.

Ex eo tempore usa est tinctura rhei aquosa pauco sale medio armatâ, ut alvus facilis maneat, & educendis, quæ adhuc supersunt, aut de novo, nascuntur,

biliofis fordibus idoneâ.

Temporibus inter emetica mediis medicamenta folventia salinaque præscripsimus, quæ somitem morbificum præparent, crisim artificialem paulò post hausto emetico subiturum.

Post singulum vomitorium ægra manifestum levamen & statim sensit: copiosa semper & savo-viridia

revomuit.

Etsi altero plerumquè die dolor reverteretur, mitior tamen semper rediit & longioribus intervallis, donec tandem fugam penitus capesseret.

Post singula vomitoria intensus ille faciei rubot multum remisit, donec in pallorem fatisceret 3ποχλωρον эн

quem convalescens retinuit.

Artus expedite postea omnes movit, nec illud molestiæ restitarat, quocum multos febre rheumatica biliosa indolis diutissime conflictatos novi, qui aut nulla prorsus ratione, aut nonnisi laboriose, brachium ad oculos usque attollere queunt, humeris utpotè acutissimè dolentibus. Sæpenumerò, etsi hæc febris deferbuerit, digitorum quædam obliqua distorsio sit, corumque articuli grandescunt.

At nullum in hâc ægrà, hâc methodo percuratà, vel

doloris vel deformitatis vestigium remansit.

Ad morbum hunc frequenter mihi visum, & obstinatæ pertinaciæ toties incusatum, quammaximè morosus accessi. Sed, longam aliàs, infirmitatem promta

& efficax medicatio spe citiùs corripuit.

Observationibus certis edocemur tumores dolorificos articulorum, parotidum, submaxillarium glan-quorumdam dularum, locorumque pone apophyses mastoideas, in febre biglandularum colli, & thyroidex, tonfillarum, &c. liosa geneexcitari à vitio procul remoto, systematis gastrici vi-sis. delicet, eoque bilioso. Ea res difficiles explicatus habet; sed sufficiat, observationes habere certas, etsi earum nos ratio fugiat.

Quem ejusdem febris symptomata varia ludifaciunt, ut iisdem variam quoque tanquam totidem diversis morbis medicinam applicet', næ is ramusculis amputandis inanem operam insumit, arboris radice non

evulsa.

Cuncta me eò perduxerunt, ut morbum hunc inflammatoriæ potius quam biliofæ originis existimarem. Sed falsam hanc opinionem fuisse, à posteriori,

ut ajunt, certò constitit.

Faciem prærubram ac quasi minio pictam in biliosis frequentissimè video. Verum etsi intensa rubedine liosorum. Rubor bigenæ micent, quà tamen ad oris labiorum commissuram & narium pinnas procurrunt, ruborem pallor excipit ex flavo virescens. Hunc oris habitum, præcipuè si & splendor quidam oculorum, quasi lacrimis innatantium, accedat, adeò pro signo genuinæ inslammationis non habui, ut eum inter potiora diagnostica redundantis intra præcordia bilis reposuerim.

Ea res adeò obvia usuque trita est, ut, qui faciem ea qua dixi ratione coloratam inspexerit, insidentem abdomini bilem certus harioletur. Diagnosin securiorem reddit exporrectæ linguæ tremor, tremulaque inferioris labii inter loquendum micatio, quemadmodum pueri, Præceptoris austeri verba timentes, & dubii qua se ratione purgent, excusationem prolaturi, solent labiis micare. Lingua slavescente veluti byso obducta diagnosin corroborat.

Verum in hâc de quâ loquimur puellâ, utut facies veluti ribesiorum succo illita rubuerit, is pallor tamen defuit penes nares, & labiorum concursum. Defuit etiam & linguæ, qualis in sanis solet purissimæ, &

inferioris labii tremor.

Hinc rheuma inflammatorium in initio reputavi, idque eò confidentiùs, quòd crustam viderem in emisso sanguine crassam, tenacem, non contractam, & qualis esse rheumaticorum amat. Sed nullum à venæ sectione levamen, quin dolorum augmentum potiùs, item ipse crustæ phlogisticæ color, non albicans, sed qui ex slavo leviter virescebat, alique eo tempore morbi, indubitatò biliosi, veram mali indolem docuerunt.

ÆGER DECIMUS TERTIUS.

Febris priori similis.

Rheuma bi-

Juvencula 22 annos nata, die 22 Maii, friguit caluitque alternis vicibus. Supremum sternum dolore pungente dolet. Non tustit.

Die 23 Maii, dedolatio: dolor per musculos coxx laterales: non appetit, nauseabunda. Os summè ama-

rum: frigoris calorisque vicissitudines.

24 Maii, decubuit. Intensa sitis. Dolet utrumque genu. Vesperi dorsum, lumbi dolore vexantur quasi dilacerante, per utriusque semoris utramque faciem, internam videlicet & externam, ad usque malleolos procurrente. Nox insomnis: febris, uti pridiè.

Die 25, hesterna omnia exacerbata sunt. Accedit tumor pedum, maxime ad malleolos, ad attactum dolentissimus, & sanæ cuti concolor: articulorum

abdomini bilem certus hariolemri Diagnotin feomo-

pedis immobilitas: inquies summa: febris multa:

clamor, ejulatus: fomnus nullus.

Die 26, carpi manuum intumuêre tumore dolentiffimo, concolori, quive elapso bihorio evanuit. Catera, uti pridiè.

27. Totà die astuavit. Nulla emendatio.

Die 28, ad nos deportatur. Lingua resiccata: cardialgia attactum resugiens: genarum rubor cum pallore, circa labia & nares slavescente: formicatio per artus superiores: pedum manuumque tumor concolor, multum dolens, & omnem motum prohibens. Dolores dorsi, artuumque inferiorum rheumatici, noctu graviores. Pulsus fortis, plenus, durus. Catera, uti anteà. Sumit solventia salina.

29 Maii, fumpto emerico, semel & pauca vomuit,

ter dejecit. Nil emendatum.

30 Maii, lingua humida, biliosa: reliqua non levabantur. Hausto denuò à meridie emetico paucam amurcam vomuit, decies dejecit. Continuantur potiones solventes, salinæ.

31 Maii, artus, præterquam femur dextrum, jam non tument, aliquantulum mobiliores sunt: continuus sudor. Continuantur remedia salina. Os impu-

rum. Omnia multum mitiora.

I Junii, ob oris amaritiem, & prementem dolorem ventriculi, & symptomatum priorum reliquias, haufit emeticum. Indè bina vomitio, & quinque secessus. Artus multò mobiliores mox à vomitu: lingua albida: sapor bonus: dolor levis, obtusus, artus per vices oberrans: multus sudor. Cætera emendata:

9 Junii, protracto salinorum & potentiùs posteà solventium usu, additis demum stomachicis, ex in-

tegro convaluit.

ÆGER DECIMUS QUARTUS.

Colica pituitoso - biliosa.

Juvencula 24 annorum, laxioris compagis, & quæ menstruas purgationes admodum copiosas, & per

Colica.

multos dies patitur, die 9 Aprilis, cùm catamenia per septem jam dies liberalissimè sluxerant, subitò, & absque notà causà, & persistente adhuc eodem menstrui sanguinis essuru, valido totius abdominis dolore corripitur, quod sensim intumescit contrectari penitùs impatiens. Tussitabat ex stomacho, multùm & assiduò dolente, sed plurimùm sub ipsà tussi. Sputa pauca, glutinosa, & virescentia: pectus liberum.

Mollitudinem hypochondrii dextri dolor acutus tenuit, inspirando increscens. Decubitus in sinistrum latus difficilis, ob sensum ponderis circa præcordia quasi sinistrorsum labentis, & inspirationem prohiben-

tis. Febris.

Cùm extra Nosocomium decumberet, Medicum accersivit, qui enemate frequenti, emolliente sotu ad totum abdomen, venæ sectionibus repetitis, & vessicantibus dolorem colicum compressit, eo tamen perstante, qui hypochondrium dextrum assecerat, & decubitu in lævam dissicili. Cardialgia assidua, & slavicans à pastu facies: artus quasi ab rheumate dolebant. Dedolatio: lingua post somnum slavo-virescens: oris amaror. Ita obambulans ægritudinem tulit.

- Maii, redeuntibus denuò catameniis & copiosis, & diutiùs jam sluentibus, eâdem ratione, uti mense prægresso, ægrotare, sed validiùs cæpit. Remedia eadem, idem eventus, eædemque sufflaminati potiùs quàm curati morbi reliquiæ, attamen multò graviores. Accessit & crurum ædema.
- 9 Junii, prægresso per bibuum cruento sputo, horripilationibus, & levi per vices dolore colico, redière menstrua & plurima, & per multos dies. Catameniis demum cessantibus, æstuare cæpit; ventriculus magnoperè dolere, & instari.

Die 17 Junii, hausta largiùs cerevisia: dolor abdo-

minis: jactitatio, & nox infomnis.

Altero die (18 Jun.) omnia graviora. Vespeti ad nos venit. Oris multa pituita, & amarities: lingua, & habitus faciei, uti in biliosis: spirandi difficultas cum tussiculà crebrà valdè, & ardore insimi sterni. Cruciatus in toto abdomine, inflato, tenso, immitis, ut manum contrectaturam vel à longè reformidarit. Calores: acutus hypochondrii dextri dolor, decubitusque in latus oppositum perquam molestus: Plurima anxietas præcordiorum, & lamenta. Pulsus fortis, plenus, naturali celerior.

Sanguinem detraxi ad uncias octo, lætè rubentem, ubi coiverat; & emollientia ore atque alvo ingessi, & externo ventri adplicui, quin vel hilum le-

varetur.

difficilis, parcus, pituitosus, & paucissima bilis vomitus suaptè jungitur. Venter à quatriduo nil reddidit, utut enemate multiplici aut emollitus, aut irritatus. Haustum salinum revomuit cum vix ullo levamine. Vesperi, assumptà dimidià drachmà radicis ipecac. cum grano uno tartari emetici, copiosam pituitam vomuit, alvum octies posuit, multum allevata.

20 Junii, omnia multò mitiora.

24 Junii, hucusquè usa multis salinis, quæ & pituitam inciderent & incisam foras ducerent, appetere

cœpit.

25 Junii, aliquis hypochondrii dextri dolor, & abdomen tumidulum: emeticum: vomitus plurimæ pituitæ, & levamen. Sumit salina cum rheo, & amaticantibus.

30 Junii, dentes sordidi, limo obducti: fauces multo tenaci muco referta. Emeticum. Secessus, vomitus puituitosi cum aliquo levamine. Data postea sunt salina, rhabarbarina, amarescentia: frictiones abdominis.

4 Julii, ob pressionem ad cardiam, & linguam villosam sordidamque, denuò emetico propinato, facilè
& multo cum levamine pituitam vomuit, & dejecit.
Subjuncta stomachica sunt cum sale ammoniaco. At,
tertio pòst die, abdomen denuò dolere acerbè cœpit,
os ventriculi morderi, & pectore opprimi, sputaque
ichthyocollam æmulantia copiosè educere. Mox purgans ex mannà, & multo sale medio, & tartari cremore per epicrasin exhibui.

Q iv

Eodem remedio usa pluribus diebus est. Alvo multùm & crebrò quotidiè fluente benè valuit : donec

Die 13 Julii, ventre à biduo parciùs reddente, oris amarorem, & muci redundantiam de novo quereretur, cætera pulchrè se habens. Hinc assumpto emetico ingentem amarescentis pituitæ copiam, pultem potiùs diceres, revomuit.

Infuso rhei, salibus mediis, stomachicis amaris, ambulationibus, vino, & abdominis frictione validiori

relapsibus cavebatur.

Circa finem ejus mensis ad suos rediit sana, ventriculoque præprimis & intestinis egregiè valentibus; etsi maluissem ut curam confirmatoriam diutiùs protraheret, & laxam anteà corporis compagem corroboraret validiùs.

ÆGER DECIMUS QUINTUS.

Colica priori similis.

Dolores 34 Annorum femina, novem prolium mater, sæabdominis. piùs dolores colicos experitur, plerumquè mitiores.
Gustu caret à longo tempore. Actu illi catamenia
shuunt.

Die 17 & 18 Junii, dolore rheumatico artuum corripitur. Accedit acerbus totius abdominis cruciatus, per vices intolerabilis, scindens, ardens, contorquens. Amaror oris: fastidiosa, vomituriens, vomensque sponte, frequenter, pituitam ductilissimam, virescentem, amarescentem: alvo compressà: difficulter obambulat: non dormit: inquies multa; lamenta.

20 & 21 Junii, non vomit. Reliqua omnia deteriora funt. Abdominis tumor, & intercurrens crebrave horripilatio: calores modici: sudor, anxietas, & nox insomnis.

22 Junii, huc venit. Lingua herbacei coloris: nigricans faciei flavedo: vomendi desiderium, & abdomen vel levissimæ contrectationis impatiens, dolentissimum, dolore per intervalla, & frequenter, mirum quantum exasperato: ejulatus: decubitus supinus, &, ob dolores quocunque alio in situ atrociores, non 1777. Æger 15us. Colica priori similis. 249 mutandus. Plurima sebris, plurima sitis. Lotium parcum,

stranguriosum: Secessus nulli. Reliqua perstant.

Eo die, potiones salinæ, & aqua mulsa copiosa dabantur. Insomnis.

23 Junii, epoto emetico, multa mucosa, viridia, amara ore refudit: aliquoties dejecit. Indè levamen non modicum, & rudioris etiam attactus in epigastrio

major patientia. Mixtura falina: fomni pauci.

24 Junii, propinato vomitorio, hesternis similia vomuit, dejecitque cum levamine evidentiori. Febris modica: facilior mictus: somni laudabiles, &, quodcunque in latus vellet, decumbendi facultas. Mixtura salina.

25 Junii, alvo hodiè denuò sponte cohibità, dolete

abdomine, & febrire, utì anteà, coepit.

Purgans ex manna, arcano duplicato, & cremore tartari, unam emesin bilioso-pituitosam, & ternos secessius movit. At major amarities: vomituritio crebra. Hinc à meridie denuòvomitorium exhibebatur. Indè, eà vesperà noctuque, plurima pituitosa, æruginosa revomuit: secessus pauci. Insigniter allevata est. Somni exigui, & cum insomniis.

27 Junii, alvo, ope mannæ & salium mediorum acidorum frequentissimè mota, sapor, abdomen, & lotii aliqua adhuc difficultas, & febris multum emen-

dabantur. Somni laudabiles.

4 Julii, hucusquè manna & salibus ita usa est, ut alvus subricissima sierer, & doloris in abdomine aliquam portionem singula dies auserret. Doluit enim quotidiè & multò minùs & multò rariùs, & ne vix quidem. Febris à quatriduo ne vestigium: dormit.

Infuso rhabarbarino, elixirio nobis dicto stomachico temperato, & exiguis, sed frequenter repetitis rhabarbari dosibus, vino, corporis exercitatione, ventrisque frictionibus, agracio estatione, ventrali estatione, ventrali estatione, ventrali estatione estatio

trisque frictionibus, egregiè & citò convaluit.

Utut intolerabilis fermè dolor ægram cruciaret, nunquam tamen narcoticis indigui, cum emeto-catharsis spem nunquam falleret, & dolorem, subducta ejus-

dem causa, tolleret. Sic incendium restinguebamus,

amoto quo alebatur nutrimento.

Nec curationem phlebotomia exordiebamur, cum nulli obtingerent quibus sanguis redundarat, & id medelæ genus nec bilem, nec pituitam exterminet, malorum originem. Sed & ægris nostris vis chymo-&-chylopoetica plus æquo elanguerat, ut idcircò phlebotomiæ nulla fuerit utilitas reperta, elaterem nempè sibrarum jam nimis remissum enervantis magis.

Proderit venæ sectio, quibus aut sanguis turget, ut genuinæ simul inslammationis metus sit, aut quorum abdomini vera jam phlogosis insidet; sed hujus gene-

ris non habuimus.

Cautela in doloribus colicis.

Animum in id quammaxime intendi, ut dignoscerem adcurate, verane hominem enteritis, an spuria, biliosaque teneat, an utrumque vitium juncto marte. Ea res gravissimi momenti nobis erat, & anfractuosa subinde indaginis. Etsi enim & enteritis & colica biliosa perpulchrè ab autoribus rei medica descripta fuerit, atque utraque ab se invicem exactè discriminata, tamen in ipsa Artis exercitatione alter morbus pro altero sæpenumero imponie, non novitiis tantum, sed & usu valentibus, & veteranis, at quanto cum ægrotantis discrimine! Quid enim, si inflammato fortè abdomini emeto - catharticum ingeras, ubi universo potiùs antiphlogistico apparatu opus fuerat ? aut quid, si ventrem pravis succis turgidissimum, nescio quibus & oleosis & mucilaginosis magis oneres, materiemque repetitis venæ sectionibus per universum corpus dispendes, & vitx pessumdes vim?

Horum probe gnari exquisitiori sollicitudine cavimus ne loco antiphlogistica methodi antibiliosam

adhibeamus, aut vice versâ.

Hinc sedulò inquisivimus an æger sæpiùs aliàs doloribus colicis laborârit, alvo præcipuè tardiori factà,
aut commisso diætetico vitio, assumptis carnibus pinguioribus, durioribus, sumo & sale duratis, lacte,
caseo, &c. An, ante morbum præsentem, ex febre
quadam intermittente aut remittente ægrotarit, neglectà, cortice Peruviano intempestive suppressa,

aut non protracta post morbum biliosum confirmatoria cura?

Sed & anni tempus, & morbi congeneres, & signa illuviei in systemate gastrico aliundè jam nota, & alia quædam, quæ usu disci, sed verbis exprimi nequeunt,

nobis tutam morbi diagnosin suppeditarunt.

Urinæ difficili, stranguriæ, ischuriæve hunc morbum non rarò comitanti, nec oleum, nec ullæ mucilagines, nec diuretica quæcunque medentur, sed emetocatharsis, & sluens alvus. Id cum mea, tum aliorum observationibus edoctus assero.

- Vomitus spontaneos, difficiles, non levantes, creberrimos, jugis aquæ mulsæ salitæque potus, & subjuncta emetocatharsis certò, & cum emolumento

Stitit.

ÆGER DECIMUS SEXTUS.

Febris astiva dysenterica.

oris amarorem, sitim multam, & dolores abdominis incertà periodo recurrentes querebatur. Vagi horrores: dedolatio magna: alvus frequens, parca, cruenta, tenesmodes.

10. 11. 12. Jul. lingua retorrida: omnia multò deteriora.

13. ad Nosocomium venit. Cephalalgia ingens: amaror: lingua aridissima, contracta, lignea. Ruina virium gravis. Alvo prodierunt porracea, spumosa, mucosa, parca, sed frequentissimè, ac fermè continenter. Tenesmi assidui, torminosi. Cutis totius corporis siccissima, imperspirabilis, rugosa, anserina. Pulsus accelerati, tenues. Decoctum hordei cum roob ribium & pulpâ prunorum copiosè hausit.

14. Jul. haustâ mane solutione tartari emetici multam amarascentem pituitam revomuit. Secessus assidui: mitiora tormina: tenesmus levior: cætera eadem. Peractâ emesi, omni bihorio drachmam dimidiam pulveris radicis arnicæ absumsit. Decoctum repetitum. Ut humorum impetus ab alvo avertatur, repurgato priùs ventriculo & intestinis, vesicans omni alterno die adplicuimus, alvum resiccare, cutim humectare, putuitosa incidere, & expedire infarctus minutiorum vasorum natum. Nullam suppurationem excitavimus, sed plagas cantharidibus sollicitatas siccavimus, epidermide relictà. Rarior indè dejectio, & consistentior; verùm

Die 20. denuò impurissima lingua, sed humida: thoracis totius ardor, & vomituritio. Emeto-catharticum. Modica slavaque vomuit, dejecitque: levatæ thoracis molestiæ. Posthâc omni bihorio drachma pulveris radicis arnicæ, & vesperi duo scrupuli theriacæ Andromachi exhibebantur. Lingua prærubra, glutinosa.

Indè ad 30. usque Julii, primò omni bihotio, dein quâlibet quartà hora pulvis propinabatur, ex drachma radicis arnicæ & granis sex radicis angelicæ compositus, sumto horis vespertinis paregorico.

Hâc methodo deliniri morbus quotidiè magis magisque cœpit, ut, prima Augusti, res in integrum de-

nuò fuerint restitutæ.

prateriti.

Tenesmus omnium ultimò valedixit.

Ab eo tempore, vino, amaricantibus, & idoneis alimentis; corporiíve exercitatione, enervatam ventriculi vim exacui.

Diferimen Hujus anni æstatem multæ rariores dysenteriæ, inter dysen-quam illam elapsi macularunt. En quid discriminis terias hujus inter eam anni præteriti, atque hanc hornam obser-illas anni varim.

Hâc æstate dysenterici multò pauciores suêre, sed qui ex ea ægritudine decubuerunt, pessimè habuerant, colluctabantur diutiùs, vix tandem eluctati. Linguas porrigebant assa, ligneas, scabras, dississa, prærubras, nitidè glabras. Saburram revomuerant mole non conspicuam, sed tenacem, ductilem, pituitosam, amarescentem, non multam. Minùs promtè hoc anno levabantur ab emeto-catharsi, & alvus dysenterica nonnisi tardè & potenter roborantium remediorum vi reprimebatur. Sæpè etiam nimios se-

cessus, morbo in longum protracto, narcoticis suspendimus, ne intestina diuturnitate mali consuetudinem contrahant diarrhæicam, atque ipsa (intestina) remedia corroborantia citiùs per inferiora dimittant, quàm salutarem eorundem virtutem expetiantur.

At verò, prioris anni Æstate, somes dysentericus & spectabilioris copiæ suit, & multò mobilior suidiorque, æruginosus, porraceus, vitellinus, nigricans, quive ita sua sede totus quantus dimoveri arque exterminari emeto-catharsi poterat, ut nullo remedio, seu narcotico, seu roborante, quietem conciliare intestinis aut robur debuerimus.

Cæterùm, utut exiguam hoc anno dysenteria provinciam sortita sit, tamen illa præ aliis locis ergastula invisit, & captivorum non paucis lethum tulit.

Credo id ideò contigisse, quòd morbus ibi cor- Dysenteria pora nancisceretur non exercitata, desidia, quæve frequentior, almæ Æstatis muneribus nunquàm vescuntur, fruc- & lethalior tibus inquam horæis; hinc acrem in abdomine ma-inter captiteriem colligi pronum est, quæ morbum committat dysentericum.

Nunc pauca commemorabo, quæ me hujus æstatis

dysenteria docuit.

Alvum ordiente morbo creberrime motam vidi, Observatio at quavis vice ita parcam, ut, si omnia intra nychthe-nes quadam merum ventre reddita excipulo collegeras, ne justam circa dysenquidem fæcum copiam, quæ, unico folum fecessu, teriam. homini aliàs sano prodire solet, obtinueris. Id etiam multoties adverti, post plutium dierum dysentericas dejectiones, tandem excludi dura, adusta, antiqua, caprilla stercora. Hinc necessitas comprobatur, in hujusce generis dyfenteriis, sub morbi exordium duratas faces molliendi, movendi loco, atque eliminandi remediis mannatis, tamarindis, salibus mitiotibus, & tandem emeto-cathatsi. Adparet etiam quanto in errore versentur, qui adeò nullas evacuationes instituunt, ut illicò potiùs ad opium recutrant; quâ praxi quæ alia perniciosior esse possit haud video. Hos sola secessium frequentia, omnem sæpè patientiam superans, terrefacit, falsaque opinio tenet, eos

nempe qui frequentissime dejiciunt, dejicere etiam

quamplurima.

Usus opiiin De morbi exordio loquor, & vacuationibus per dysenteria, artem nondum factis, ubi opio locum nullatenus esse fidenter assero, etsi morbo jam declinante, &, dysenteria in diarrhœam conversa, utile esse paregoricum queat quin etiam necessarium, si modò roborantia remedia atque invigorantia primas habeant.

& adstrin- De adstringentibus ita edoctus sum, ea morbo inchoanti haud convenire, sed rejecta priùs, qua gentium, præcordiis inhæserat, vetusta atque acri fæce, & languidisimis intestinis assumta mox profundentibus, diùque & cum virium jactura gravi, medicari potenter roborando posse.

sem emol- Tormina in recenti ægritudine, dysuriam, ischuriamque, qui mucilaginosis delinire solum studuerit, zentium. nil agit. Spasmi dolorifici demitigari haud solent, priùs quàm emetico-catharticum irritantem stimulum

excusserit.

terici.

ÆGER DECIMUS SEPTIMUS.

Febris continua remittens pituitoso-biliosa, cum exacerbatione quotidiana paroxysmum hystericum imitante.

28. annorum cœlebs femina, menstruis usa regu-Febris quozidiana re-laribus, fluorem album à sexennio patitur, assiduum mittens sub ferme, benignum initio, at tractu temporis acrem, darva paro- virentemque ex flavo, cateroquin fana.

Die 19. & 20. Julii catamenia copiosa fluxerunt. 21. Jul. prandens, animo linquitur, voce destitui-

tur: sistuntur menstrua. Horripilationes dein vagæ vagis caloribus remixta, tractiones artuum omnium dolorifica, & sterni dolor accesserunt. Somnus ea nocte.

22. Jul. manè benè. Sale amaro septies purgabatur. Meridie frigere pedes præter modum cæperunt, frigore sensim superiora petente, & per corpus diffuso. Deliquium. Mox dolor lancinans artus primo inferiores, dein dorsum, scapulas, pectus, & brachia pervasit. Dyspnoea: tenesmus ad matulam: urina multa, crystallina: sudor largus, frigidus. Vesperi & noctu benè: dormivit.

23. mane, nescio cujus suasu, vena in pede secta est. Sub meridiem paroxismus hesterno simillimus: nox bona.

24. hausto sale, amara multa biliosaque purgabantur. Paroxismus serius, & circa septimam primum vespertinam advenit, eorundem, ut anteà, symptomatum satellitio cinctus. Post mediam noctem quies & somnus.

25. Jul. manè, dedolata surgit, iterum decumbit. Hora secunda pommeridiana exacerbatio consueta in

multam usque noctem protracta.

26. manè ab hor à septim à addecimam usque, paroxysmus idem cum strangulatorio faucium dolore. A metidie secta vena est, & iterum quadrihorio post, non scio quo suadente. Sanguinem suisse corio inslammatorio contectum ægra asserebat. Tota die friguit plurimum, & decubuit, ad noctem recaluit.

27. Jul. exacerbatio manè, utì pridiè: noctu somnus. Hucusquè cortice Peruviano usam suisse ægram

ex ejusdem narratione collegi.

- 28. ad Nosocomium venit. Horâ decimâ matutinâ, levis admodum paroxysmus. Caput extra tempus exacerbationis grave. Sapor oris sætidus, amarescens: fauces muco refertæ. Lingua immunda, biliosa. Dedolatio. Pulsus fortis, plenus, vibrans, & naturali fermè celeritate. Aqua mulsa, salita. Vesperâ serâ emeticum. Vomuit pituitosa multa, cum paucis bilioss. Noxbona.
- 29. Jul. manè benè se habuit. A meridie, levicula accessio, non diuturna. Aqua mulsa, salita, adjecto sale ammoniaco.
- 30. os valde glutinosum, lingua & muco & bile conspurcata. Emeticum. Vomuit glutinosa. Paroxysmus nullus.
- 31. Jul. benè. Nulla accessio. Potus mulsus, sali-

tus cum sale ammoniaco, & infuso-decoctum radicis arnicæ.

1. Augusti, circa meridiem, paroxysmi per hora quadrantem levissima accessio: reliqua bona. Medicamenta hesterna continuat.

2. Aug. omnia bona. Eadem remedia.

3. circa meridiem, loco paroxyimi, frigus leve &

transitorium, sine calore, sine sudore.

Ex hoc tempore nil ampliùs alieni à sanitate deprehendimus, & confirmato ope amaricantium ventriculo & intestinis, sana per omnia fuit.

12. Aug. ad fuos rediit.

Regula in fanandis nervosis morbis.

In curando hoc morbo, qui peculiari ratione attinere ad nervos affectos videbatur, eos ego medendi canones secutus sum, quos ex innumeris, iisque quàmmaximè abs se invicem diversis nervorum, ut appellant, morbis, aut lectione acceptis, aut ipsâ

praxi, proprios in usus confeci.

Ubicunquè adverteram morbum convulsivi quid habere, vim quidem irritabilem, quæ-sibris muscularibus inhæret, quodam in præsentiarum excessu peccare existimabam, eamque vividiorem ac par est esse, & stimulo obedire non suo, aut si etiam suo, attamen ab eodem nimiùm irritabiles sibras justò potentiùs sollicitari, & in motus agi aut violentiores, aut alienos.

Qui curationis initium à roborandis, aut sopiendis, aut stupefaciendis, aut relaxandis, ut varii variè loqui amant, nervis faciunt, & ad amatum sibi nervinum remedium recurrunt, næ ii quàm longissimè aberrant à morborum nervosorum practica cognitione!

Hinc omnem operam eâ in re consumendam arbitrabar, ut, quis stimulus sibras irritet, motuumque anomalias causet, & quo positus loco is sit, quâve

ratione auferendus, investigarem.

Exterminato enim seditionis auctore, quidquid anteà turbarum nervos commoverat, totum suaptè jam conquiescit, aut facili modo, atque ipso tempore demitigatur.

Non

Non unius generis stimulum vidi systematis nervei turbatorem: varius is esse solet, variaque in sede locatus.

Cùm omnis fermè nervosorum morborum curatio in auferendo hoc stimulo tam vario consistat, ratio patet, cur eadem nervorum assectio in diversis hominibus non eandem sepenumerò sanationem admittat, sed in aliis aliam, & subindè oppositam, ut, que alteri prosint evidenter, alterum ledant indubitatò. Nempè essectus apparenter eosdem non eadem ubiquè causa gignit.

Pauca in hanc sententiam exempla recensebo.

Tribus abhinc annis puellam biennem sanavi per vices graviter convulsam, atque extra convulsionum tempora liventem facie, tussiculosam, & cum sono strepente respirantem. Cum minutulas & pinguedine obvolutas venulas, qui vocabatur Chirurgus phlebotomo assequi haud posset, hirudinibus applicatis sanguinem eduximus. Convelli & livere mox desiit &, paucos intra dies, etiam tussicare & sonorè respirare.

En hic stimulum nervos irritantem, sanguinis nimiam redundantiam intra thoracem præcipuè, & humorum circumeuntium quemdam quasi, ob eorundem

turgescentiam, strangulatum!

Ad aliam posteà sexennem puellam vocabar, insultibus epilepticis à biduo correptam aliquoties, & latere more pleuritico dolentem. Missus semel & iteratò è brachio sanguis corio phlogistico tectus, atque alia remedia instammatoria pleuritidi dicata, mox convulsiones, dein & ipsum morbum sustulerunt.

En iterum, quis stimulus fuerit nervis adplicatus, thoracis videlicet phlogosis! En remedium nervinum

in simplici antiphlogistica methodo repertum!

Feminam novi hystericotaten, desidiosam, opipare viventem, & bonis succis submersam. Quæcunquè nervis opitulari dicuntur, incassum & cum ægritudinis incremento adhibuit. Inverso consilio venam secuit, & aliquid lautitiarum subtrahere sibi ausa est, & iners pondus corporis commovere. Tolerabiliùs indè habuit multò, atque meliùs habitura, si vitæ rationem inire

Pars II. R

Aliam biliosissimam feminam, & fermè ictericià à pueris facie, vertiginosam, morsu oris ventriculi, ructibus rancidis, globo hysterico, leipothymiis multum vexatam, urinas mingentem crystallinas sapenumerò spasticasque, leviter artubus non rarò convulsam, remedia salina, acescentia, alvum blandè ducentia, mirum juverunt. Cacochylia rancida & systematis biliseri infarctus, multorum aliorum symptomatum, & motuum præcipuè irregularium causa fuit. Nervina hic sucrant, quæ solverunt, inciderunt, immutarunt, & alvum aliàs morosam expediverunt.

Nuperrimè juvenem è Nosomonio dimisi ab epilepsià, qua ab aliquot jam annis, & hoc ultimo
frequentiùs validiùsque prehendebatut, liberatum.
Multa incassùm tentata, cùm stimuli & naturam &
sedem ignoraremus, donec eundem in systemate gastrico repertum, vomitoriis repetitis ejeceramus. Indè
nervorum quies, & nulla à longo jam tempore sœ.
dissimi mali reversio. Ventriculum aptis remediis,
rhabarbarinis, amaricantibus &c. diuturno tempore
præmunire annitebamur, ne is novam materiem pituitosam, & quasi pultaceam, cujus ingentem quantitatem vomendo rejecit, nervos certa quidem, attamen inexplicabili ratione in motus epilepticos concitantem, in posterum generet.

Spasmum ventriculi gravem in viro robusto plenoque, & quotidiè per multos annos à pastu maxime recurrentem, quem spirituosa, amaricantia, nervina, chalybeata multò ferociorem effecerunt, strictiori diætà, & abstinentià à vino, ac calefacientibus quibusvis, & sanguinis missione largiori instar incantamenti consopivi. Nec id incommodi posthàc rediit, etsi homo vino denuò uteretur, parciori quidem &

ague commixto.

Pistoris historiam habeo alia occasione curatiùs enarrandam, qui superata maligna febre in hydropemincidit intercutem. Variam ipsi medicinam & diuturnam, sed inessicacem feci; nec tamen in pejus ruere, nec frangi vires magis videbantur. Appetiit, obambulavit, & ægritudinem, rebellem licet, facilè tulit.
Scrotum & penis mirùm tumebant tumore vago, fæpè evanido, & mox recurrente. Cùm alvum fluidissimam redderem, ex improvisò validissimo tremore totus, & per aliquot horas, concutitur, dein convellitur epilepticè; tandem stertorosè, mentis impos, tardissimè respirans, & sublimi pulsu per intervalla dirè convulsus cubat, nec acertimos stimulos sentiens. Maxillæ tetanus.

Raso capiti cucupham ex emplastro vesicante confectam, nuchæ simul & artubus alia vesicantia adplicui. Cum loca vesicantibus erosa plurimo sero madere incæperant, convulsiones desière, & mens rediit,

tandem & perfecta sanitas.

Hic nervos stimulari ab acri sero, ad encephalon ex improviso recurrente, existimabam, quo vesicantibus evocato, motus epileptici componebantur. Vim ergo nervinam hocce in casu cantharides exerebant.

Symptomata morborum, nervosa dicta, non tam ex facili nobis imposuerunt, ut statim ad eam remediorum classem confugeremus, quam per eminentiam nervinam appellant. Vix ullum remedium est, quod

non aliquando nobis nervinum fuerit.

Ablatis aut retusis nervorum stimulis, morbus ut plurimum suapte silet, nisi is forte irritabilitatis excessus fus fuerit, eaque inducta nervis consuetudo, ut, remotis licet omnibus stimulantibus causis, nervosa afectio nihilominus recurrat. Tunc verò nimium irritabiles nervos cortex Peruvianus emendat, & ipsum

tempus desuefacit.

Ubi febrium intermittentium, correctà licet aut sublatà causà, exacerbatio, ob consuetudinem, & characterem impressum, nihilominus redit, cortex Peruvianus specificè prodest, idque legitimum exhibendi hujus remedii tempus est, nisi fortè, non exspectatà materiæ febrilis correctione aut eliminatione, ob periculosum quoddam symptoma, maturius sussociati febris debeat.

In ea ægra, cujus historiam retuli, quæ causa omni R ij alterno potissimum die nerveum systema conturbarit, adhibita medendi methodus docet.

ÆGER DECIMUS-OCTAVUS.

Febris astiva cum exanthemate miliari.

Febris mi- Puella 11 annorum, anteà semper sana, 1 Julii liaris. manè evigilans dolorem anginosum, & impeditam deglutitionem queritur. Horrores, calores, alternatim, frequenter. Cephalalgia, & os amarum: non appetit: decumbit.

Die 2 & 3, astus assidui: graviora omnia.

Die 4, lingua prærubra, præcalida: fauces prærubra, dolentes absque tumore: spiratio crebra: dedolatio: calor multus: sitis nulla. Facies pone nares & labiorum concursum slavescens, genis intensius rubentibus: oculi humidiores. Etuptio miliformis in brachiis frequens, alba, Venter à biduo clausus. Febris: amaror oris. Data eo die sunt multa solventia salina: vesperi vomituritio: emericum. Vomuit amara, scetentia, pituitosa: quater dejecit. Cephalalgia minor: urina sanorum: dormivit.

Die 5, os non amplits amarum: lingua glutinosa, minus calida: facies palsitior: nullus faucium dolor, & deglutitio bona. Urina parcissima, frequentes, sanis similes. Eruptio miliaris perstat. Calet, sitit. Alvus

ter mora est. Stillicidium natium.

Die 6, manè, exhibito vomitotio, amarescentem pituitam vomuit : dejecit : allevata est. Nulla cephalalgia : febris pauca : vesiculæ miliares paucæ : squamulæ multæ.

Die 7, nulla febris. Miliaria in furfures abierunt.

Ab ultimo vomitu falinis remediis, dein & stibio diaphoretico non abluto, & demum amaricantibus usa convaluit.

Die 16 Julii, sana domum repetiit.

Plures hoc anno sanavimus, verno maximè & æftivo tempore, qui miliaribus conspersi ad nos venerunt, quorum historias, utpotè superiùs recensitæ simillimas, non referam. Que ea de febre me attenta

observatio docuit, paucis complectar.

Febrim miliarem à materie generari pituitosa potis- Miliarium simum, cum intra vias primas collecta, tum ultra genitrix mae easdem transmigrante, multa demonstrarunt, sed linteries. gua quammaxime, aut glutinosa, aut glabra, & vomitiones pituitosa, allevantes, sive spontanea ea fuerint, sive arte excitata.

Hinc febris pituitosa salutari merebatur, eaque

gastrica, si mali scaturiginem spectaveramus.

Plerique, quos febris pituitosa, vel cum eruptione Febris mimiliari vel absque eadem, tenebat, dolores artuum liaris quaquasi rheumaticos querebantur, vesperi maxime noc-damproprietuve graviores, sub auroram delinitos multum, & in-tates, & me-

terdiù nullos vel perquam leves.

Mensibus vernis, plutes mihi feminæ obtigerunt hoc genere rheumatismi pituitosi, vel sebris pituitosæ cum rheumate noctu graviore assectæ, quæ ob morbi lenitatem, diuturnitatem, & constantem nocturnam exacerbationem, ex sebricula potius venerea ægrotare credi poterant. At constitit tum ex aliis, cum & præcipuè ex medendi ratione fortunata, eam esse sebris pituitosæ indolem, ut interdiù mitiùs afficiat, & noctes doloribus insestet constantiori lege id temporis exacerbatis, quam rheuma syphiliticum soleat.

Rheuma hoc pituitosum brachia & maxime semoris carnes excruciabat. Fuere quibus & lumbi & alter-

utrum faciei latus doluerunt.

Febris pituitosa, sive miliaribus stipata, sive iis caruetit, peculiari ratione emeticis indiguit, seu potius emeto-catharticis, iisque sepius repetitis; agebat enim id genus remedii non solummodo evacuando, sed & potenter resolvendo. Temporibus inter emeto-catharses mediis solventia profuerunt ex taraxaci radice & consimilibus, salia media, & antimonii preparata.

In febre miliari, scarlatina, petechiali, biliosa, putrida, maligna, emeticum exhibui, iteravi, non solum ubi orisamaror & signa notiora pravarum sordium in ventriculo & intestinis id exigebant, sed etiam ubi lingua glabra, multum glutinosa, vel verò sieca

Rij

& quasi tosta suerat, aut veluti arborum cortice obducta, aut linguam bovillam sumatam salitamque referens, aut pilis quasi aridis erectisque hirta. Nil tam citò linguam emendabat humectabatque, quam emeticum.

Æstus ingens, & cephalalgia ad tempora, ad frontem, in ipso veluti orbitarum ocularium fundo intolerabilis, delirium imminens, vel etiam præsens, si quando ejusmodi symptoma febrim comitaretur, emeto-catharsi aut emendata fuerant, aut valdopere & citò delinita.

Mentem multò frequentiùs à vitio gastrico turbatam vidi, quàm à sanguine aut alia alibi existente

causa.

De vesicantibus ita me multa observatio docuit, ea convenire in eo morbi miliaris stadio, ubi prima via fuerint sufficienter repurgata, & ubi nulla ampliùs ad easdem morbissea materiei revulsio ope emetocatharseon sieri potest, utpotè longiùs dilapsa.

Rebus sic stantibus, vesicans ubicunquè suerat commodiùs visum adplicui, & plagam, eodem remoto, denuò resiccavi. Ita vel singulis, vel alternis diebus aliud vesicatorium admovi. Hâc methodo lentor omnis, & vasculorum infarctus solvebatur, diaphoresi, qua commorante intra pracordia impurà illuvie morbum esserasser, nunc summè prosicua & tristes agritudinis reliquias pracavente.

Salutarem vesicantium opem tunc maximè experiebar, ubi febris deferbuerat, at indomabilis adhuc circa

articulos dolor restitarat, noctu gravior.

Febres quæcunque originis gastricæ sanguinis missionem per se non exigebant. At quandò, & quantum, & cur detrahere subindè sanguinem in hâc febrium

specie necessium sit, alibi dicam.

Cortice Peruviano in febre pituitosa rarissimè usus sum, utut sint, suerintque, qui eundem hic primas tenere arbitrentur, idque experiundo, ut affirmant, multoties docti. Credo me quoque Peruviani remedii laudes suisse hic cantaturum, si agrorum vires intempestivis phlebotomiis antea convulsissem. Eo enim in

cortex sustentat, unicum propemodum sulcrum, at

impar sæpè.

Ubi morbus intermittere cœpit, quod post purgationes arte sactas subinde feliciter evenit, aut ubi in laticem vitalem, priusquam ad nos veniretur, jam latius erat peccatum, corticem Peruvianum ambo-

bus utique brachiis complectebamur.

Subindè nares sanguinem stillabant, uti etiam huic agræ contigit. Non indè necessariam phlebotomiam existimabam. Non facilè à symptomate quodam non essentiali me seduci patior, ut ideireò agenda omittam, aut aliud agam quid, quod morbi principis notioni

adæquatæ non respondeat.

Febres miliares anginosa affectione stipari, cum nullo aut exiguo faucium tumore, & fauces aphtis conspergere, sapiùs solebant. Aphtha ha primo pustulas referebant miliares, iis simillimas qua externam corporis superficiem obsidebant. At ubi ha in surfures abierunt & squamulas, illa ulcerari caperunt, ut totidem discreta & albicantia ulcuscula exhiberent, qua rariùs in majus ulcus consuxerunt.

Hinc duplicem formam aphtarum vidimus, puftu-pustulosa, & losam primò, dein ulcerosam. At neminem habuimus, ulcerosa.

quem aphtæ graviùs mulctârint.

Fauces dolentes initio hordei decocto, cui salis ammoniaci quid & mel rosatum miscebatur, elui curabamus, qua re multum pituitæ suit cum emolumento prolicitum. Ubi pustulæ in ulcuscula subsederant, salviæ insuso, cum roob dianucum & spiritu salis acido, malum cohibuimus, sanavimus.

Erant, qui eâdem prorsus ratione febricitabant, quâ ii, queis corpus pustulis miliaribus effloruit, angina aquè & aphthis affecti, at absque exanthemate

per reliquum corpus miliari.

Materiem aphthosam, & miliarem eandem esse ju- Aphtharum dicabam; & quòd faucium miliaria facile ulcerentur, genesis, & id loco eorundem natali deberi, calido humidoque. affinitas.

Nemo fuit, cui miliaria primum in Nosocomio

Aphtha

eruperint, fomite, arbitror, miliari evacuantibus subducto.

Puerperæ nostræ, utut præ aliis sebre populari ferirentur, quam miliare exanthema sæpenumerò comitari aliundè novimus, ab hisce estlorescentiis omnes immunes perstiterunt, cum morbi initiis à nobis suerit sollicitè cautum, & febris suis in incunabulis, vacuato puerperarum abdomine, repentè ac quasi res-

cissa cervice, enecta.

Cum Hamiltonio observavi, imbecillam corporis constitutionem, & evacuationibus maximè sanguineis fractam, huic morbo præ aliis patere. Feminas, easque debiliores, viduas pauperrimas, & supra slorem ætatis, nec jam secundas, febri miliari correptas multò plures vidi quàm mares, hosque inter, nonnisi pueritià vix egressos, laxos, & orphanos, & victu farctos duro, ac farinaceo.

Post jejunium vernum ab Ecclesia Romana præceptum, uberiorem sebrium miliarium proventum experiebar, sive ea Veris ipsius ratio sit, ut huic morbo præprimis saveat, sive victus eo tempore crudioris ex caseo maximè & farinaceis, inter pauperes po-

tislimum, seu utriusque.

Contagio, quo alter alterum afflet, febrim nostram miliarem caruisse, caruisse eodem etiam illam quam alii viderunt & descripserunt, etsi contagiorum assertores, sidenter aio. Cur enim miliarem febrim contagiosam appellem? num quòd eodem tempore eo morbo plures corripiantur? at & pleuritis eadem sepe tempestate multo plures proruit, non contagiosa, etsi popularis. Nec Medici, Chirurgi, ægrorum custodes, nec ipsi proximè accumbentes, apud nos miliare contagium hausêre.

Miror certè, clarissimos viros, qui in magno miliaris morbi gradu alvum egerere biliosa, sætidissima, alvum in secanda morbi periodo cum emolumento sluere, vias primas materiem in ea sebre continere pravam, eaque educia, morbum ipsum sanari observando didicerint, nihilominus, hisce vitiis manisestis non contentos, notionem morbi in ignoto quodam & conta-

giolo miasmate quarere.

Mirari quoque illos subit, qui sanguinariam medendi methodum ei morbo opponunt, quem, etsi ex ventriculo & intestinis ortum haud dicant, tamen ita describunt, ut ignorare ejusdem indolem genesinque rerum peritior non possit.

Botalliana hæc methodus haud multò minus difcriminis habet, ac illa altera medendi ratio, quæ fe-

brile incendium affuso oleo & lignis alit.

Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.

Utinam utraque hac medicatio, & sanguinaria &

calefaciens, aptiores in usus reservaretur!

Equidem methodi quædam therapeuticæ stantque caduntque, prout fama celebrati cujusdam viri, sub cujus vexillo militant, aut viget aut cadit. Verùm plerumquè id infortunii accidit, ut delusa Medicorum cohors haud priùs resipiscat à methodo illà curandi epidemica, nisi postquam hæc

Πολλας ιφθιμές ψυχας αϊδι προϊαψέν. (*)

ÆGER DECIMUS-NONUS.

Febris æstiva cum exanthemate scarlatino, & miliari.

Juvenis 16 annotum, sartor, sub sinem æstatis Febris scarhorruit, æstuavit, & ingesta vomuit. Doluêre paulò latinosauna post fauces. Laboriosa deglutitio.

Die 2, omnia uti pridie. Colluvies mucosa faucium ribus.

ingens.

Die 3, pejùs habuit. Æstus magni. Vomuit mucosa, amarescentia, multa: noctu efflorescentiæ scarlatinæ, & pustulæ paucæ, miliares, rubræ.

^(*) Multas præstantes animas Acherontis ad oras Præcipites dedit ante diem. Homer, Iliad. v. 3.

Cùm, die 4, nos accederet, haustus salini, & aque mulsa exhibita. Vesperi emeto-catharticum: vomuit

pituitam amaram.

Die 5, potus salini, mulsi: vesperi emeto-catharsis. Vomitiones pituitosæ, amaræ: secessus. Exigua sebris: pallescens rubedo: fursures. Fauces ulcusculis obsessas eluimus insuso salviæ, cui roob dianucum, & spiritus salis acidus jungebatur.

Die 6, vix febricula. Potus falini continuantur, &

gargarisma.

Nulla posteà sebris observabatur. Amaricantia aut salinis maritata, aut sola, paucos intra dies vires sirmarunt.

ÆGER VIGESIMUS.

Febris aftiva cum erysipelate.

Sub exordium Autumni, faber ferrarius ad Nososipelatosa. Sub exordium Autumni, faber ferrarius ad Nosocomium venit, à sex, ut aiebat, diebus plus æquo
calens, & leviculo subindè horrore perstrictus, lassus,
nauseabundus, & aostos. Gena sinistra, & hypopium
tumuit, doluitque erysipelate. Cervix præ dolore immobilis: os amarum: lingua mucosa, slava, villosa.

Solventibus salinis, & oxymelle multo, demum emeto-catharsi usus pituitam copiosam amaram vomitione resudit dejecitque, mox allevatus. Alvo liquidiore crebrioreque persistente, brevi convaluit.

Ipfi loco dolenti nil remediorum admovimus.

Ex hâc aliisque, quas referre supervacaneum puto, erysipelatis historiis, & origo ejus morbi & medendi eidem modus patet.

ÆGER VIGESIMUS-PRIMUS.

Febris astiva cum anthrace.

Anthrax. Eodem tempore quo prior, alius nostram opem implorat 24 annorum rusticus.

Ante 14 dies repente brachium dextrum intumuit,

doluitque quasi ex rheumatismo. Insignior & tumor dolorque cum magna duritie haud procul à loco sub-axillari. Tumoris ejus medium pustula occupavit, lenticularis, rubra, que mox nigrescere, ulcerati, atque ampliari cœpit, vicino ambitu indurato, dolentissimoque. Febriebat, sed leviter, & obambulans. Facies, habitus, lingua biliosorum, quemadmodum etiam gustus, potissimum cum è lecto surgebat.

Febris, cùm Nosocomium ingrederetur, jam deferbuit, atque se ipsam, utpotè indè ab initio suâpte natura lenior, confecit. Hinc sale medio & oxymelle relapsui potiùs quam morbo prospectum. Carbun-

culus tardiùs fanabatur.

Mensibus Julio & Augusto, aliquot ad Nosocomium venêre, quibus alicubi carbo enascebatur; febricita-

bant, quasi ex æstiva febre, sed mediocriter.

Cùm erecto esse corpore poterant, & laboribus fungi domesticis ac levioribus per ægritudinem liceret, in Nosocomio non manserunt, sed quotidiè ad nos reversis deligatio sacta est, remediaque quæ è re esse videbantur suam quivis domum reportârunt. Quosdam ab omni immunes febre dixisses, non ab omni tamen dispositione sebriculosa.

Carbunculos aliis anni temporibus non observavimus, quive per astatem occurrebant, ejusdem esse originis; sed genii mitioris videbantur ac illi suetant, quos Cranone, Thessalia urbe, eadem anni parte visos Hippocrates memorat, pluvia per magnos astus assatim & continenter cadente, ventis maxime

ab austro spirantibus (*).

ÆGER VIGESIMUS-SECUNDUS.

Febris astiva cum tusti convulsivà.

Puella 5 annorum, nondum variolas nec morbil- Tufis conlos passa, at ante annum ex vermibus curata, pane vulsiva.

^(*) Initio 2, epid.

multo, sequioris nota, aliisque farinaceis quibus maxi-

mè delectabatur, fermè unicè vescebatur.

Sub finem Maii tusti corripiebatur, ut plutimum sicca, in dies validiori. Tustitabat livente facie, & artubus convulsa, & propemodum sussociata inter repetitas, diùque protractas exspirationes; insequente tarda, dissicili, sonora, clamosa inspiratione. Sub sinem paroxysmi nunquam vomuit, nec aliis temporibus. Febricula: anorexia: nauseabunda.

Exactà alterà septimanà, tussis humectari cœpit, sputave prodire pituitosa, tenacia, non pauca. Haustu emetico multa biliosa, æruginosa, pituitosa, ore atque alvo reddidit. Plurimum levaminis: tussis pauca,

non convulsiva : nulla febris.

Post biduum neglectis & aptâ diætâ & ulteriori remediorum usu, recrudescere omnia: tustitare incertis vicibus, interdiù, noctu, frequenter, & convulsivè: sputare cruenta, pituitosa, puris æmula, multa, & mediocriter febrire.

Die 10 Julii, nostræ curæ commissa est. Tussim mox adfuturam prænunciabat molestus oris ventriculi sensus, tussim ipsam antecedere solitus, & comitari. Macies: alvus rara duraque: noctu, & inter dormiendum largus sudor in collo, fronte, & ad claviculas: respiratio servens, quasi bulliente aquâ: nullus ullibi in thorace dolor.

Per biduum ventrem sollicitavimus salinis remediis, manna, & enematibus. Mox respiratio strepere desiit, & tussis ratior mitiorque sieri, cateris non emendatis.

Cum sudoribus & macie consumeretur, remediis tonicis opus esse arbitrabamur, sed stomacho amicis, quave alvum, immorigeram aliàs, expedirent, utpotè regiam quasi viam illuviei abdominis excipienda exturbandaque.

Hinc corticis Peruviani decoctum salibus mediis & manna stimulatum parce quidem, ne copia ipsa peressicacis alias remedii ventriculum offendat, sed frequenter bibendum dedimus.

Die 17 Julii, tusis rara admodum, non convulsiva.

Respirat absque strepitu: non sudat: pauca sputat, & raris subinde lineolis cruentis tincta. Appetit.

27. Jul. cum tussis consopiretur, ita ut rarissime, & minime laboriose, nec more convulsivo tussitaret, noctes essent tranquillæ, sputa proferret rara, & solum mucosa; cumque victum largiorem, quam à dejecto ferri ventriculo posse existimabam, intempestivius slagitaret, mater puellæ, insciis nobis, multa farinacea, & butyracea alimenta attusit; indè omnia recruduerunt.

Cognito eo errore dixtetico, cum mater convenire filiolam prohiberetur, eam illa, nolentibus nobis, domum reduxit, austera nostra methodi pertasam.

Nihilominus vel ex hisce adparet, quis rei eventus fuisset, si curam licuisset, quemadmodum consti-

tueramus, perficere.

Nulla certa redeuntis tussis periodus observabatur. Tussis con-Nec in paucis aliis, quos extra Nosocomium vidi, vulsiva queaut quos aliis annis curavi, definitum quemdam ac-dam processionis circuitum experiebar. Hinc non omnis tussis ejusque convulsiva omni alterno die validiùs urget.

Vitium systematis gastrici bilioso-pituitosum ejus tussis initio causam fuisse multa evincunt, verminosa præcipuè dispositio, ac victus crudior, & tussis adfuturæ præsensio quædam ad cardiam & epigastrium totum, vomitiones prætereà biliosæ, pituitosæ, le-

vantes.

Huic vitio mederi studebamus remediis incidentibus, alvum leviter moventibus, eâque simul virtute præditis, quæ laxam solidorum compagem sirmant, & novæ pituitæ genesin restaurato sibrarum tono præcavent.

In curanda tussi convulsiva unice ferme spectandam semper judicabam labem temporis epidemicam,

que varias hominum ætates varie afficit.

Mensibus Maio & Junio, morbi pituitosi eminuerunt, bile non rarò in societatem adscità. Sordes hasce vatiorum in variis symptomatum essectrices solvere oportebat, solutasque repetitis plerumquè vicibus vacuare

vomitu alvoque motâ. Id fecisse in plerisque sussecerat, in adultis præcipuè, iisque robustioribus. Feminæ quædam opportunam pituitæ diathesin sive à
nativitate nactæ, sive ab adventitia ægritudine, solventibus remediis, & iteratis etiam evacuationibus
non levabantur; necessum enim suerat & debilem
roborare machinam, & ea consirmata, generandæ
novæ pituitæ ansam præripere. Id in pueris, quos
tussis convulsiva vexabat, sacto perquam opus erat.
Hinc profuerat lenissimis evacuationibus ea remedia
maritare, quæ vi roborante commendantur.

Pueros diversis annis tussi verè convulsivà correptos, recurrentisque eodem in homine ejusdem tussis

exempla plura novi.

Tussim convulsivam, quæ sui generis & specificus morbus esset, nunquàm vidi; semper enim epidemicæ sebris characteres exhibuit luculentos, ut ab eadem etiam causa generari, & ejusdem popularis ægritudinis diversa solum modificatio videretur. Ratio verò, cur eadem ventriculi illuvies modò encephalon turbet, modò pulmones tussi concutiat convulsiva, nune miliare enthema, nunc scarlatinum, aut urticatum, aut erysipelas gignat, & subeat varios modos, nostram hucusquè indaginem sugit.

Tusses convulsivæ, cùm Viennæ, tùm in Hungaria, à me observatæ, suêre omnes stomachicæ: at non omnis stomachica tussis suit ideo convulsiva; hinc illa latius patet, & plutes sub se quasi species complec-

titur, quarum unam dicimus convulsivam.

In sananda tussi convulsiva, ubi ea ex ventriculo oriebatur, quam originem illi communissimam esse puto, bina potissimum tempora distinguebam, primum, quo ventriculus ferè solus ægrotabat, & materies prava abdominis necdum in reliquum corpus, aut nonnisi perparum dimanavit: atque alterum, quo pulmo non solum per sympathiam afficitur, sed ipse jam suam à ventriculo labem attraxit, eamque variam.

Morbi, non ultra ventriculum, aut non multum progressi, facilis medicatio erat & non diuturna

emeticis, eccoproticis, & stomachicis demum, atque

victu eupepto perficiunda.

At verò ubi vitium ad reliqua etiam viscera dilapsum videram, in ea simul inquirere oportebat, quæ
alibi essent & quânam ratione vitiata. Sic ubi repereram imbecillum corpusculum & emaciatum, & sudoribus, quos lecti tepor copiosissimos sæpè prolicuerat,
contabescens, & ingentem viresque absumentem sputorum mucosorum & puriformium copiam, roborantibus usus sum, corticis Peruviani decocto, lichene
Islandico, & polygalâ amarâ, aut consimilibus, ubi
ventriculum anteà repurgâram, & alvi libertati identidem prospicerem.

Verum aliam inire rationem solebam, ubi pulmones & validissimè & vicibus innumeris sanguinem allicuerant copiosiorem, undè turgor, & plethora eorundem, ac inflammatio. Eo in casu phlebotomia
requirebatur, non ut ventriculo ortæque ex eo tussi,
sed ut tussis essectui maximè pernicioso, peripneumonicæ nempè assectioni quæ supervenerat, primum

mederemur.

Cùm ea, quæ de tussi convulsiva mihi per observationes, vel etiam lectitando innotuêre, mente expenderem attentiori, quosdam quasi aphorismos ea Aphorismi de re condi posse, atque eosdem quammaxime prac-de tussi conticos existimabam: scilicet vulsiva.

1°. Tussis convulsiva, præcipuè popularis, morbi alterius ei tunc anni tempori imperantis quædam solum modificatio est & lusus quidam, cum eoque morbo principe & increscit, & consistit, & inclinatur.

2°. Hinc eandem cum epidemica ægritudine curationem petit: eadem & causæ morbificæ indoles, & sedes

eadem.

3°. Cùm febres vernas pituita cùm totius corporis, tùm maximè ventriculi & intestinorum generet, æstivas bilis, & autumnales idem humor biliosus, sed spissior factus; easdem & tussis convulsiva ut plurimum productrices materias observamus.

4º. Hinc, uti febribus vernis plus minusve phlogoseos commiscetur, ut ideired phlebotomia sæpenumerò requiratur, sic tussis convulsiva, quam Ver præcipuè gignit flante borea exasperatum, in inflammationem pulmonum abit, educto sanguine curandam.

5°. Tussi convulsiva Æstatis emeticum, atque illi per Autumnum dominanti præmisso emetico cortex Peruvianus proderit, officier fanguis misfus. Quæ medicatio ad earum etiam tempestatum populares

febres pertinebit.

60. Tustis convulsiva, utut causa ejusdem materialis sublata dudum sit, redire per vices nihilominus ob consuetudinem potest, quam fibræ nimiùm irritabiles contraxerunt. Desuefacient verò nerveum systema ab irregulari hoc motu opiata, moschus, castoreum, hyoscyami extractum, cicuta, nicotiana, camphora, gummi ferulacea &c. item cortex Peruvianus.

7º. Pleraque tuffes convultiva funt flomachica ob ma-

teriem morbificam in ventriculo hærentem.

8º. Nihilominus nulla tussis est, cujuscunque illa originis sit, quæ in corpore plurimum irritabili, quale infantûm, puerorum & mollicularum femellarum esse solet, non possit esse aliquando convulsiva. En cur tam variæ, sibique nonnunquam oppositæ, methodi therapeuticæ huic morbo auspicatò admoveantur.

9°. Malè ergo hæc tussis inter eos morbos recensetur, qui Antiquis ignorati posteriora hæc demum fæcula

fædårunt.

10°. Contagio eandem propagari, hominemque eo morbo semel defunctum perstare posthac ab eodem immunem, observationibus repugnat.

11°. Specificum remedium hujus tuffis tam varia sede & causis adeò multiplicibus natæ, nullum datur, nec

dari potest.

Anno 1775, mensibus Martio, Aprili, & initio Maii tuffis convulfiva ætatem puerilem per omnem agrum Viennensem corripuit, nec omnem abstinuit vim ab ætate provectiori. Etenim & mobilissimas quasdam juvenculas vidi, quin & viros, convulsive tussitantes. Pertinacistima!

Pertinacissima ea tussis, in adamatâ sibi puellari atate, fuit ad duos tresve extensa menses.

Erant qui unam tantum alteramve tussis ejus accessionem experirentur, hique ex adultioribus fermè.

Eam quoque observationem in meis pugillaribus reperio, morbos pectoris quoscunque, illo Vere observatos, participes aliquâ ratione illius tusis convulsiva aut ab initio fuisse, aut esse serios factos. Pratereà id etiam à me adnotatum lego, paroxysmum illius eo tempore tussis convulsiva tisu fuisse facillimè invitatum, de novoque concitatum. Id ideò sieri arbitrabar, quòd in risu aquè ac in tussi convulsiva diaphragma repetitis vicibus succutiatur eo modo, ut continua sieri exspirationes debeant, quas nulla inspiratio interpellet. Instantem etiam paroxysmum retardatum non rarò, elisum, praventumque vidi sacta longissimà, quantum licuit, inspiratione, & spiritu, quàm sieri diutissimè potuit, retento.

Quas mutationes hæc febris per Autumnum subiverit posteà dicam, ubi menses autumnales, Septembrem, Octobrem, Novembrem descripsero. Hinc quæ ibi habentur, huc traducantur, ut integra sit æstivæ febris & admirandæ variationis ejusdem his-

toria.

Æstivam appellavi hanc febrim, quòd per Æstatem frequentissimè fuerit spectata, etsi hinc Ver jam occuparet, illinc usque ad sinem Autumni imperium suum prorogaret.

CAPUT XI.

Reflexiones in historias suprà recensitas.

EN febrim æstivam anni 1777, mille formas ludentem, & miriscè Protheisormem! En & apoplexias, & phrenitides, & ophthalmias: parotides, anginas, syderatas linguas artusque, pulmonum affectus varios ac graves, & rheumata, colicas, convulsiones, &

Pars IL

paroxysmos hystericos, & efflorescentias, tanquam ejusdem fontis in diversa dilapsos rivos nunquam sic-

candos, nisi ipsâ scaturigine resiccatà.

Chamæleon hic versipellis, bilem aio æstivam, multisariàm imponere iis solet, qui annuum illum sebrium circuitum, & epidemiarum indolem, semper eandem in se, sed millenis lusibus ludentem, ad ipsos ægrotantium lectulos non penitissimè fuerint edocti.

Qui morbos Æstatis hujus cum iis contulerit, quos aliorum annorum Æstates, atque alio adeò sub sole peperère, maximam inveniet morborum æstivorum omnibus annis similitudinem, genium eundem omninò, eandem materiem morbisicam, atque eandem,

si rei caput spectes, therapeuticam methodum.

Quòd si quid reperias diversitatis, illius id generis erit, ut varium solummodò morborum numerum, discrimen varium, durationem eorundem, typum, esflorescentias, crises, complicationes, eorum aut præmaturum aut tardiorem instante Æstate ingressum, aut sugam, sub Autumnum Hyememque, ciriorem aut magis dilatam, diversis Æstatibus variare diversimodè videas, aut hoc anno hanc partem corporis præ alia impeti. Quemadmodùm enim eadem Æstate diversissimam faciem idem morbus obvertit, etsi eadem ratione percurandus, ita variationes ejusmodi non essentiales ejus sur morbi multò frequentiores occurrunt Æstatibus diversis.

Non paucæ equidem epidemiarum æstivarum descriptiones prostant, quas qui scripsere, quas novas quasdam, aut nunquam omnino, aut rarissime visas & arbitrabantur, & posteros sic persuadebant. Id indecontigit quòd adventitium quoddam, non essentiale, sed hoc anno eminentius fortasse atque universalius spectatum symptoma arripuerint, indeque tanquam à nota characteristica digressi, epidemiæ notionem formarint non utique genuinam, cum ex accidentibus solum non necessariis & mutabilibus repetiretur, atque etiam deceptricem, quia morbi notionem malam mala consequi methodus debebat. Verum qui ad

artem rectè consequendam Coi oraculi suasu (*) omnium primo anni tempora animadvertit, quid horum quodque possit efficere, quive omne ferè tempus penes ægros numerosos, & morborum indole pervestigandâ, & experiundo consumit, nullius vel magistri vel opinionis prædilectione abreptus, in id unicè intentus, ut profit, ut periculum omnium faciat, & quæ didicerit meliora retineat vulgetque, is, inquam, hanc mirificam morborum quavis aftate recurrentium simplicitatem nunquam prætervidebit, utut versicolorem & variegaram; epidemiarum descriptiones, etsi quammaxime mancas, cum emolumento leget, & tanquam ex ruderibus, quod olim steterat, adificii formam delineabit.

Hanc popularium per Æstatem morborum similitudinem vel ipsa Hippocratica pestilentis epidemiæ descriptio probat, remotissimo licet sub colo facta, & quamplurimis abhine annis. « Etenim & ignes sacri quàmplurimi numerantur, & faucium dolores, & oris fervida ulcera, lippitudines humidæ, longæ, diuturnæ cum doloribus; febres ardentes, soporosæ, anxiæ, horridæ, per vices exacerbatæ, phreniticæ, cum alvo turbata, secessibus crudis, tenuibus, multis; tubercula foris, intus, circa inguina; carbunculi per æstatem multi, &c.

» Circa alvum multis multa & nociva acciderunt, tenesmi, lienteriæ, dysenteriæ, secessus biliosi, pingues, tenues, aquosi, tormina & volvuli maligni. Multa pratereà alia febrium genera grassata sunt, tertianæ, nocturnæ, continuæ, longæ, erroneæ, anxiæ, inconstantes, ubi alvi plurimis turbaban-

tur. » (* *)

Sed & ægrorum historiæ, quas descriptæ epide miæ subnexas legimus, eandem ad amussim imaginem sistunt, quam nostris quotidie oculis per astatem febris astiva obtulit biliosa, pituitosa, putrida,

^(*) L. de aëre, loc. & aq. c. 3.

^(**) C. III, de morbis popularibus, Sect III.

malignaque seu suopte ingenio, seu ob remediorum neglectum, five ob finistrum eorundem usum.

Hæmoptoen, & hoc & præterito anno, per æstatem Quedam ed hamop- & autumni initia, perfrequentem experiebamur, toen perti- cum difficili subinde spiritu, ardore thoracis, & punnentia.

gente lateris dolore, & febre.

Quidam, exceptà sputatione cruentà, nil molestiarum querebantur. Fuêre qui sæpiùs jam atque etiam aliis æstatibus sanguinem tussitando rejecêre, & à multo jam tempore copiosa, glutinosa, & puris quamdam speciem præ se ferentia, noctu & oris antelucanis extussitarunt. Hos omnes aut febris tenuit luculenter biliosa, aut biliosa saltem dispositio, & occulta febricula. Sapor certè & lingua alieni quid habuêre, & minutum erat aliquantum desiderium cibi. E somno evigilantibus matutino amariusculum quid præter morem molestum fuit, aut pituitæ ac malè sapidæ salivæ copia fauces replens.

Hos omnes, in conspectu multorum Nosocomium adeuntium, & tuto & intra non multum tempus cum

constantia persanavimus.

Non destiti eos, qui agrotos visentem sequebantur, in hanc hamoptoes speciem reddere perattentos: eam à bile æstivà essici, quemadmodum multos alios æquè mirabiles effectus, observationibus ostendi certis & multiplicibus. His, qui sic ægrotabant, aquâ simplici cum multo oxymelle & sale medio usis, exacto nychthemero emeto - catharfi ventriculum subvertimus, multamque plerumque bilem, & auweyn avo хаг ката copiosam eliminavimus, & quanto cum emolumento, quamve intra breve tempus consecuto! Vomentes ne guttam sanguinis rejecerunt, quasi ipsa emesis hiantia pulmonum vasa quovis auxilio citiùs atque efficaciùs stringeret; &, vomitu jam peracto, aut nihil omnino sanguinis, aut ejus nonnisi paucum quid per intervalla & ad exiguum tempus com. paruit.

Repurgato abdomine, salina remedia continuabamus, quò impetum humorum ad abdomen inclinaill and morbis googlar best. Se

remus, liberum modò, & liberiori sanguinis periodo,

rejectà illuvie alienà, idoneum effectum.

Sed & hominem à relapsu præmunire oportebat, ac novam novi somitis biliosi genesin præcavere, & corroborare laxos pulmones, ne denuò plus sanguinis, quàm aptè cohibere possint, suscipiant, susceptumque malè dimittant. Hic sanguinis receptus ad imbecillum viscum tunc potissimum eveniet, cum meare is liberè per abdomen nequit, multis utpotè alienisque sordibus gravatum. Ea ratio suit, cur vim ventriculi acuerimus, & restituerimus robur universo corpori remediis amaricantibus, aliisque hunc in sinem laudatis. Sed sub usu istorum alvus liberior esse debebat, & ter quaterve quotidiè respondere, ut sic humores deorsum & ad alvum vergerent huc continuò invitati, & eorum vis à pulmonibus averteretur.

Hâc methodo etiam illos sanavimus, quibus redire hamoptoe omni astate solebat, & quibus repetita & profusa sanguinis missio, priusquam nobis committerentur, hanc è pulmonibus hamorrhagiam aded non stitit, ut eam etiam adauxerit.

Qui hujus hamoptoes notionem habet, & vires opii noverit sanguinem rarefacere & esse impuro ventriculo inimicas, aquè noverit opio locum hic nullum suisse, eoque morbum suisse graviorem esse crum.

Adstringentium remediorum vanitatem, qui non

sperabatur, eventus docuit.

muinis for ladent, quam relevants

Rubor faciei intensus, & oculi quasi sanguine suffusi neutiquàm nobis aut plethoriæ aut phlogoseos
signum fuerunt, nec ulla ideò phlebotomiæ necessitas
fuit. Biliosi sæpenumerò supra modum rubuerunt, at
everso ventriculo & bile refusà, cum levamine palluêre. Nec qui è naribus sanguinem stillabant, aut
quibus ex utero prodiit, ideircò pro plethoricis, aut
inflammatis habebantur, si cætera reclamârint. Ipse
febrilis impetus sanguinem vel è naribus vel ex utero
movebat. Si quandò horum quid in morbo comparuit, nec indè quid mali præsagiebamus, nec sperabamus quid boni; neque unquàm ullam indè agen-

Siij

dorum rationem depromebamus. Suffecerat spectasse ipsum morbum ejusque principem causam, atque huic

medelam opposuisse directam & parem.

Curavimus morbos subindè compositos ex inflammatorio videlicet & bilioso. Id morborum connubium diversorum verno maximè tempore eveniebat, hyemali phlogosi nondum penitus dissoluta, & longius

hine indè procurrente in tempora biliofa.

Sed & alia ratione biliofæ febri subindè vera inflammatio sub exitum Veris jungebatur, ubi bilis diathesin offenderat inflammationibus aptam, & sanguinem succendebat. Eam febrium compositionem plerumquè quotannis etiam Autumnus profert, præmaturo præprimis frigore horrescens, aut proximus hyemi, ubi bilem æstivam brumalis inslammatio propulsat, cum eaque subindè concurrit.

Quodnam hic in medendo confilium arripuerimus, quâve fortuna vel infortunio, historiæ morborum

docent.

Ubi febris, quæ ex biliosa & inflammatoria coaluit, phlebotomiam exigebat, fanguinis corium vidimus non albidum, quemadmodum in impermixta alias inflammatione folet, sed slavescens, virescens, slavo viridique sero innatare, crassum valde & tenax.

In emeto-catharsi pluries repetenda eam legem sequebamur, ut omni alterno tertiove die secessum & emesin moliremur, donec febris aut emansetit penitùs, aut maximam partem deferbuerit, dummodò vires id genus remediorum admitterent, quibus vigentibus emeticum reiteravimus non ob nota solum onerati ventriculi symptomata & febrim eodem decurrentem tenore, aut denuò insurgentem, sed etiam ob linguam ficcam, adustam, nigrescentem, retorridam, ligneam, aut ob cephalalgiam magnam & capitis calorem gravem, eumque sensum ac si, ut ægrotantium phrasi utar, caput dissiliret. Mirum certe & subitaneum febrilis æstûs solamen ab emeto-catharsi sæpissime vidimus. Hinc factum ut nunquam in mentem venerit, oxyrhodina & nescio quæ epithemata capiti adplicare, quæ ægrum & assidentes dulci potius futuri levaminis spe lactant, quam relevante

Ubi phlebotomiæ malè institutæ vim vitæ confregerant, periculosum suerat alvum aut vomitum periclitari. Novi enim & mortem illatam, eamque repentinam, ubi æger misso anteà sanguine enervatus potionem emeticam hauserat, utut non drasticam, utut multa pravaque ducentem, quamve vegetior alius in eodem morbo suisset expertus summoperè salutarem.

Id assero, non propinandum emeticum esse, usquedum os non amplius amarescat, & lingua mundetur, nec ventriculus doleat. Hac enim symptomata sub initium morbi pravæ illuviei debebantur, quæ, eliminatis licet sordibus, nihilominus perstant, non jam à malis contentis generata, sed à languidissimo ventriculo, & ab introrsum verso humorum salivalium ac biliosorum nisu, eorundemque secretione & excretione ob pharmaci stimulum adaucta. Eo in casu sirmare systema gastricum annisus sum, & hiantia vasa adducere remediis amaricantibus, & cortice imprimis Peruviano.

Omnium ultimò linguæ mundities & naturalis mollities rediit, nec ægto à relapsu sufficienter prospectum existimabam, donec lingua per omnia se ha-

beret uti in sanis solet.

Si morbus princeps emetico indiguit, haud facilè quidquam coinciderat, quod emesin contraindicaret. Variolarum nullum stadium, nec morbillorum, nec catamenia, nec graviditas, nec lochia, nec aliud quid curam antibiliosam, ubi ejus necessitas suerat, vomitoriis instituendam prohibuerunt. Mirabar multoties, hacce coincidentia, variolas, morbillos, purgationes muliebres, &c. ob astivam hanc febrim, multum à suo tramite deslexisse, evasisse anomala, gravia, periculosa, & solà methodo illà, qua febrim popularem direste atque efficaciter aggrederetur, suisse denuò intra orbitam reducta. Contraindicantium numerum in dies experior esse multò minorem ac olim arbitrabar.

Indicationes carativas non desumsimus ex sebrium aut vario typo, aut lusu vario symptomatum; sive enim continuam quis diceret, sive remittentem aut statis horis aut erroneo modo, seu intermittentem

S iv

quâcunque ratione, seu efflorescentiis quibuscunque stipatam, & quidcunque graci nominis schola vetus tribuisset, omnibus eandem secimus medicinam, ubi eandem sebris causam advertebamus, aut propemodum candem. Hinc causa morbissea, non autem variis ejuschem causa essectibus aut lusibus & modificationibus adventitiis, methodus adaptabatur.

Innumeræ sunt pulsium deceptiones quas de industrià vitabamus, cum nihil magni ac decretorii aut ommitteremus aut moliremur, suadente vel dissuadente solo pulsu, securioribus semper signis confisi.

Pulsus pleni, fortes, duri, vibrantes, & plutimum exagitati, in febre biliosa, plethoram & phlogosin sepenumerò mentiebantur, sed subverso ventriculo, remotoque bilis stimulo mox mollescebant, naturalibus vix dissimiles.

Aliam pulsuum fallaciam vidimus, si quandò, iisdem à rhythmo naturali non abludentibus, ægrum nihilo-

minus plena discriminis febris tenuit.

Curtam habuimus materix medicx supellectilem, non ob penuriam, sed quòd ita nobis placuerat ipsismet. Comtas remediorum formulas illi sibi servent,
queis dura necessitas incumbit matronarum palatum
deliniendi, aut ea propinandi qua suo se pretio commendant.

Primo nychthemero aquam puram copiosè hauriendam dedimus, cui aliquid oxymellis commiscuimus, ex æquali portione aceti simplicis & mellis sola mis-

tione parati.

Hunc potum omnibus decoctis præferebamus, quòd & parabilis esset, & ægris gratissimus largè potaretur. Intereà temporis portiunculam salinam propinabamus in plutes divisam doses ex aquæ simplicis dimidià librà, & drachmis duabus arcani, quod vocant, duplicati compositam. Plus salis medii intra viginti quatuor horas ingerere nolebamus, ne alvus, antequam emeticum exhibeatur, nimium suat, & propinatum posteà emeticum convertatur in purgans, id quod plerumquè siebat, ubi vomitorium alvum ossenderat jam anteà diarrhæicam. Plus profuerat

cholera artificialis, quam sola dejectio vonitu carens. Peracta emesi, sola aqua, melle & aceto utebantur, & octo ferè horis nil alterius remedii sumserunt. Turbas tempus ipsum, & blande obrepens somnus, multo feliciùs tutiùsque composuit, quam qualecunque narcoticum, à quo plerumque abstinebamus. Elapso hoc tempore, quid ultrà facere oporteat expendebamus; vel enim eandem, quam initio, potiunculam salinam, vel verò, si quandò glutinosa potiùs quam biliosa vomuerant, mixturam præscripsimus ex libra dimidia aquæ simplicis & drachmis duabus salis ammoniaci, adjecto pauco melle, confectam. At ubi fusior alvus, & virium dejectio agrum affligerent, pulveris radicis arnicæ drachmam dimidiam aut integram, omni quarta vel & omni altera hora, vel solam vel unà cum aliis coindicatis, dedimus.

Qui sanguine malè emisso, aut morbi diuturnitate confecti, compage jamjam dissolvenda ad nos venêre, ocius corticis Peruviani decocto usi sunt, emesi aut neglectà, aut eâdem modestiùs & ope solius radicis

ipecacuanha concitatà.

Reconvalescentium vires decoctum herbarum & radicum amaricantium, & victus idoneus restaurabat.

Multa adhuc supersunt, quæ, prout memoriæ occursant, narrabo, per Æstatem potissimum obfervata.

Sic pulsus exiles, & ferme sub digito evanescen- Pulsuum tes, celeresque in febre astiva sapius deprehendi. debilitas ves Tunc verò inquirendum fuerat, quænam ex duabus ra, & ficticausis, quarum singulæ exilissimos pulsus faciunt, obtineat, subindè enim vera aderat virium jactura, ob multas largasque sanguinis missiones, & symptomaticum ac grave profluvium alvi : at tunc , utut ægri multa subinde fæce putrida abundarent, tamen, pravorum licet succorum evacuationem non tulerunt.

Puella phlebotomiis, priusquam ad nos deportare- Debilitatis tur, ad incitas jam redacta, post lenem emesin, re-vera causa, jectaque multa licet & amurcosa bile, mox lapideum & medicaartuum frigus exhibuit, pulsibus arteriarum omnino tio. abolitis, & morte, quam forte post aliquot primum

dies non propinato emetico obiisset, paucis ab emess

horis insecuta.

In hac verâ debilitate directam medendi methodum ope emeto-catharseos jam non amplius poteram adhibere, sed viribus vitæ consulendum decocto corticis, radicis arnicæ insuso, vinoque suit, ut vires vitæ erigantur, erectæque aut ipsæ morbisicam matetiem coquant, eliminent viis & modis variis, lente quidem, & cum discrimine, & per ambages.

Subinde ægti, ex hâc ingenti imbecillitate refocillati, leniorem emesin serius utilissimam experti sunt, quæ, stante illå exiguå vitæ vi, & citiùs instituta ene-

cuisset.

An in verâ debilitate vesicantia prosint.

Vesicantibus, in verâ malignè decumbentium debilitate, à longo jam tempore non sum usus. Stimulos habent brevi denuò evanidos, sudorem sæpè noxium cientes, quæve & alvum atque urinam cohibent, necrosin interaneorum imminentem accersunt, & majorem plerumquè ruinam virium, & torporem relinquunt. Gaudeo me à miserrimo hoc malignè febrientium auxilio, ex quo mihi melior medendi ratio innotuit, auspicatò plerumquè abstinuisse.

Perrarò contigit ut, in verà debilitate, ventriculus & intestina omnia cardiacum quodcunque nausearent, nihilque medicamentosi valerent ad vias secundas ablegare, atque à remediis quibuscunque potius opprimerentur. Vesicante tunc usus sum, & excitantem cantharidum vim per inhalantia cutis vasa, non salu-

tato ventriculo, immisi.

Eodem quoque tempore & eodem ferè consilio,

epispastica suris admovi.

Pulsum Alteram exilissimorum pulsuum causam non raros settiia debi- in iis vidi, qui nullas adhucdum evacuationes passi sitas.

sunt, aut saltem parciores, quam ut inde tanta debi- litas deduci quiverit. His verò materies circa præcordia summopere turgebat. Cardiacum suerat emeto- catharticum, quod pulsibus vigorem illicò restituit. Fictitiam hanc debilitatem stimulantia non emendârunt, sed mirum quantum auxerunt.

Qua sit epo- Febres biliosas in putridas, in malignas multiplici

ratione converti alibi asserui, neglectu potissimum, bres gastriaut regimine calido, aut phlebotomiis præter ratio-ca in malinem institutis. Quamdiù febres ejusmodi biliosæ, sol-gnas abeventibus atque emesi uni aut pluribus cesserunt, ex necdum malignitatis accusabantur. Ubi verò quâcunque ratione aut putrida abdominis illuvies sanguinem ita coinquinarat, ut solventibus & emeto-catharsi non potuerit amplius subduci, arque intra breve tempus eliminari, malignitatem adesse arbitrabamur. Methodum medendi tunc indirectam adhibebamus, eam- & quanams que in eo reponebamus, 1°. ut vis vitæ non nimis tunc methotorpeat, sed ita intendatur, ut humoribus permixtam dus convealienam materiem attenuet, subigat, aut aptam effi-niat, ciat, quò per varia corporis cola, ad qua adpulerit, trajiciatur, atque ita exterminetur; 2º. ut ne nimiùm vivida vis vitæ sit, & contra inimicam materiem potentiùs insurgat cum discrimine ægrotantis.

Tunc vires ægri adcurate ac juste oportuit æstimare. item cui rei Torpidam vitæ vim vinosa, amara, & stomacho amica eamethodus erexerunt, & sibras imbecillas decoctum corticis Pe-unice inniruviani, infuso-decoctum radicis arnicæ sirmavit. Qui-

busdam, queis neutram in partem vis vitalis peccavit, decoctum radicum graminis & taraxaci cum oxyfacharo propinavimus quantum absque incommodo haurire potuerunt, & quin ventriculus læderetur.

Spem omnem in justo hoc virium moderamine conservato, atque in eo reponebamus, ut omnia cola reddantur aperta, & adpellenti morbosa materia, excipienda excernendaque idonea. Alvum habere sacilem & urinas expeditas magnoperè profuit.

Hinc in exacta virium vitæ pensitatione rei cardi-

nem verti existimavimus.

Nullam interim excretionem violenter urgebamus, nullamque ita profusam esse sinebamus, ut indè viribus metuendum suerit, aut aliæ nimiùm languescerent & supprimerentur.

Atque ita pugnatum in eo morbo fuit, ubi inimica materies jam eos fines transierat, intra quos constituta directam solventium atque catharseos potestatem suisset

experta.

Nunc, cum illa jam eò irruerat, ubi folventium vacuantiumque viribus jam non amplius subjecta fuit. res soli fermè medicatrici natura committebatur. Languidos ejusdem conatus incitavimus, ferocientes moderabamur, aberrantes reduximus.

Hinc nullum habuimus remedium, quo in omni

ac fingula maligna febre, & semper uteremur.

Ideircò recens non rarò aqua, eaque frigidiuscula cum facharo, & pauco vitrioli spiritu, ut limonadam referrer, aut graminis, & taraxaci, cichoreique decoctum, vel etiam utrumque hoc genus remediorum, & lenta minimèque tumultuosa festinatio multis salutem attulit, quos tumultuosa agendi ratio, & camphora, & serpentaria virginiana, aliaque stimulantia, & alexipharmaca pessumdedissent.

Sed & horum, & confimilium usus esse in magna

virium jactura potest.

Quòd si tamen excitantibus & cardiacis opus fuerat. illa mihi magis placuerunt, quæ stomachus plerumquè libenter admittit, quæve & fanum aliàs, sed languidiorem valent recreare, amara, corticis Peruviani decoctum, aut ejusdem extractum, vinum, &c.

> Aër frigidior, recens, haustus frigida, sorbillationes vinosæ sæpissimè pluris sunt, quam immites & ventriculo inimici remediorum quorumdam stimuli, qui, postquam remoti fuerint, vita viribus nullum

augmentum permanens addiderunt.

Aeris condique ventriculi vim infringit, & febrim gastricam invitat,

Maxima vis est aëris frigidiusculi recentisque in proclusi, putri- hibendis biliosis morbis. Qui compluribus diebus aëra calentem, & non perflatum hauriunt, ventriculo gravantur, minus appetunt, ac ore amaro funt, & febrire incipiunt. His ita agrotantibus pramisso solvente & antibilioso potu multam bilis amurcam, & magno cum levamine, excussimus. Ejus rei exempla complura in iis vidimus, qui tempore astivo ex morbo quodam chirurgico decubuêre in angustioribus cubiculis, atque unà cum aliis. Supervenientes id genus febres gastrica morbos ipsos chirurgicos, vulnera, ulcera, &c. effecere repente & multo pejores. Imminentem non rarò in parte læsa gangrænam cura

antibiliosà repressimus, & ne sanati denuò relapsum paterentur, aëre lustrato & stomachicis remediis ventriculo cavimus.

Hanc febrim, quæ vulneratis, ulceratis, aut alio aut nosocochirurgico morbo assectis, atque in Nosocomio diu-mialem,
tiùs conclusis insidiabatur, nosocomialem appellaba-quamè vitto
mus, etsi reapse à febre gastrica, biliosa, putrida ne semper nahilum dissertet, seu notas utrique communes, seu tam obsermethodum medendi spectes.

vabamus.

Nil prorsus periculi hæc febris nosocomialis habuit,

cum eam ultra initium progredi non fineremus.

Febrium gastricarum certæ fuerant in salutem prædictiones, malignarum verò perquàm incertæ. Quis enim certò prædixerit, materiem intra viscera receptam canales ubiquè pervios offensuram, nullàc aberraturam, nullibi plus æquo coacervandam, petituram-

que rectà esse vias illas, quibus tutò egeritur?

Quæ de crisibus, certisque illarum diebus tradi Dies critici solent, observati in ægtis nostris aut non poterant, an suerine aut ita observabantur, ut multi absque insigni visibi- in sebre astilique materiæ excretione, & lentè senescerent, aut vati. illa absque dierum delectu evenirer. Multi initium morbi ignorabant, ii præcipuè, quibus is insidiosè obrepebat, quive leviora valetudinis incommoda visipendunt. Plerique de primo morbi die dubitabant; in paucis de morbi exordio exactè constitit.

Ideired in exhibendis remediis nullum omnind diem aut præsentem, aut imminentem morabamut. Etsi enim dierum criticorum doctrinam obtinere sumamus, ea tamen, ignorato morbi adcurato initio,

inutilis plerumquè fuerat, atque infida.

Puerperam ad nos deportârunt febre gastricâ la- Marife-borantem, sed neglectâ, & pravo regimine in ma-stum exemlignissimam conversâ. Hæc paucos post dies mortem plum malini Nosocomio obiit. Infanti mater jam malignissimè gna febris febriens domi suæ ubera portexit. Puellum morbi giosa. contagium nullum hausisse, incolumem mansisse & vegetum maritus asseruit.

Febre biliosa correpti, præcipuè Æstate adulta, Mictus diffranguriose minxerunt: paucis lotium omne suppri-ficilis i i febre astiva. mebatur. Solventia salina & emeto - catharsis renes & vesicam illicò expediverunt. Ab emollientibus, mucilaginosis, & oleosis penitus abstinebamus, qua crudam abdominis illuviem suâ mole & pravâ qualitate auxissent.

rhaa.

& molestif- Plerosque febricitantes Æstate & per Autumnum sima diar- molestissimus ventris fluxus vexavit, vires summoperè exhauriens, & subinde difficillime sistendus. Ægri à levi purgante plurimum lædebantur. Idem omninò nostris agrotis acciderat, quod Hippocrates accidisse suis, L. III. sect. VII. de morb. vulgar. testatur : " Purgationes (xadágoies) plurimos offendebant : eorum verò , qui ita habebant , plerique quidem subitò moriebantur, multi etiam diutiùs perdurabant. Atque, ut semel absolvam, tum qui diuturnis, tum qui acutis tentabantur morbis, ex ventris vitio omnes ferè perière; omnes namque venter pariter sustulit ».

Febris Scar-

Scarlatinæ febres, quarum copiam Ver primum, latinaorigo. & serus Autumnus dedit, vigente Æstate fuerunt perquam raræ. At omnes, quotquot habuimus, fuêre originis gastricæ, & non rarò vitium inslammatorium fuerat commixtum. In ea enim tempora hæc febris incidebat, ubi binx differentes anni constitutiones, hyemalis nempè emoriens, & inchoans aftiva, & vice versa, sese excipiunt.

Quonam vomitorio mum simus?

Hoc anno vomitum movere solebam duobus scrupulis radicis ipecacuanhæ, cui granum tartati emetius potissi- ci adjeci. Si cui adulta Æstate, qua fluxus alvini increbuerunt, venter ad nos venienti profusè fluxit, propinatum emeticum rarò vomitum commovit, sed purgantis instar diarrhœam multò reddidit auctiorem atque enervantem. Hinc alvum fluidislimam exhibità theriaca Andromachi priùs cohibui, & elapsis ab assumto narcotico una aut duabus horis, emeticum propinavi.

de modo,

Soils sta

Peracto vomitu diarrhœa subindè compressa est; perseverantem diutiùs infuso-decoctum radicis arnica, aut ipsa in pulverem contrita radix, certò at pederentim stitit.

In febribus intermittentibus uti & remittentibus, & tempore vomitorium, finità primum exacerbatione, dedi, quo exhibendi tempore superficies omnes externæ atque internæ su- emetici. doribus maduerunt.

Post emesin opiata non dedi, nisi si fortè peculiare Somnus; symptoma intempestiviùs urgeret opio compescen-sudorlevans dum. Peracto vomitu, plerique inter levantes sudores post emesin,

placidè obdormiverunt.

Aphthas in adultis impura ventriculi illuvies pro- Aphtarum duxit, easque nullibi offendi absque stomachi crudi-origo, & tate. Emeto-cathatsis, & dein gargarismata subad-cura. stringentia, ne oris ulcuscula, certè non critica, in laxo & putredinem facillimè concipiente faucium corpore latius serpant, requirebantur.

Nunquam pulsum exploro recenter evigilantium, ut indè febris aut decrementum metiar, aut intensionem; omnes enim mox è somno expergefactos calere multum, febrire valentius, & habere se pejus observo, at ubi diutiùs jam vigilaverint, justam morbi

menfuram exhibere.

Exponam nunc ad quæ animum præprimis adver- Pauca quaterim, ut, quem morbus eventum sit sortiturus, dam de su-

mente quodammodò præcipiam.

Novi equidem in acutis infidas prædictiones esse, dictione. traditaque in eam rem præcepta multa vacillare & claudicare. Nihilominus frequens agrorum acute agrotantium contemplatio intellectum ita disponit, ut varium morbi discrimen, & salutis aut mortis majorem minoremque probabilitatem, atque ejus probabilitatis quosdam veluti gradus concipiat, dijudicetque an æger ponè illam quasi lineam adhucdum adhærescat, ubi æqualia vitæ & mortis momenta sunt, spesque & metus æquilibrantur; vel verò, an ab eadem recesserit jam, & quamnam ad partem, & quantum.

En pauca quædam huc attinentia, quorum memoria

nunc fubit.

Si quandò inflammatoria febris sananda obvenit, quam potu multo atque antiphlogistico, & ternà largiori phlebotomià institutà exardescere nihilominus atque efferri observabam, æger in magno discrimine versabatur. Non id dico, non pluribus persæpè phlebotomiis in curanda phlogosi opus esse; at illud sidenter assero, instammationem, post tertiam sanguinis eamque liberaliorem missionem, instringi multum debere, aut saltem non ultra intendi, ut spes salutis recuperandæ, possit perdendæ vitæ metum superare.

Pleuritides, & peripneumoniæ veræ, cacochymis, aquâ intercute, oedemate crurum, aut diuturno eorundem ulcere vexatis, plerumquè fuerunt lethales.

Quorum abdomen sentinam putridam continebat, alenda putridissima febri parem, simulque gravem phlogosin aut intestina aut pulmo conceperant,

perierunt.

Ruri inflammationes thoracis gravissimas initio visas, per Hyemem & Ver observatas, medicatione nihilominus nec operosa nec diuturna sæpius sanavi, quas in plebe urbana difficillimas vidi, & multo frequentius mortiferas.

Sed etiam ab anni tempore, morbisque per eam tempestatem regnantibus, de eventu præsentis morbi

augurium cepi.

Plurimum quoque intererat in dijudicando vario salutis discrimine, quo quis vitæ genere anteà usus fuerit pervestigare: sic fabri lignarii præ cæteris gravius hac Æstate, atque etiam diutius ægrotabant, & difficillimè eluctabantur.

Qui in longo itinere & laboriose confecto, in febrim astivam inciderunt, atque ex via agroti ad

Nosocomium venerunt, rarius evaserunt.

Febres, quæ initio leves & periculi immunes esse videbantur, longas, judicatu dissiciles, & non rarò lethales vidi, ubi aut diuturna anteà tristitia, aut multæ vigiliæ, aut diæta tenuis crudaque præcesserunt.

Ancillas ægrotanti familiæ inservientes, aut quas amasii suga, aut delusus quâcunque ratione amor in longum mærorem conjecit, lassas initio, nauseabundas, ore amaro, & superficiaria solum febricula, biliosam referente, tentatas, plerumquè laboriosa tandem & plena discriminis ægritudo prostravit.

Orphanorum

Orphanorum puerorum puellarumque febres periculosæ fuerunt.

Febris biliosa recenter orta, in homine anteà sano, & simplex, etsi valdopere exarserit, plerumque periculo carebat, & intra non multos dies sanabatur, si medicatio opponebatur apta & tempestiva.

Eadem verò phlebotomiis multis efferata aut ægrum necabat, aut eum dubiæ vacillantique sanitati trans-

mittebat.

Febris biliosa æstivo tempore latiùs dominabatur, at funera vix ulla dedit, nisi malam medendi rationem habuerat adjutricem.

Hyems & Ver hanc multò rariorem quidem, sed

eventûs ancipitis, experiebantur.

Cùm fingula qua agro extra Nosocomium acciderant, aut quo quis victu usus fuerit & vitæ genere, quæve morbum proximè fuerant prægressa, non rarò nescirem, utut omnia sedulò perquirens, in id intentus fui, an in febre biliosa, pramissis remediis solventibus & emeto-catharsi subjuncta, æger insigniter allevetur, & præprimis, an rubicundus genarum color cum oris labiorumque virore flavo, in homogeneum magis totius faciei albidioremque pallorem convertatur.

Indè felicem exitum augurabar, etsi elapso nychthemero recrudescerent cuncta; hæc enim repetito pharmaco fugabantur.

Ubi verò ea biliosorum rubedo ne hilum mutata perstitit, non amplius febrim gastricam appellabam,

sed malignam, gravem, & sortis dubiæ.

Febrim biliosam subindè insultu epileptico inchoatam in feminis observabam, sed eo sponte soluto, & methodo antibiliosa adhibita cito sanabantur, & quin reverteretur convulfio.

Convulsiones serius accedentes periculosissimas vidi, maxime viris, etsi leves viderentur, obscuræ &

topica.

Nihilominus in omni convulsione, maxime febrili, futurorum scientiam omnem incertam novi; novi enim è gravissimis convulsionibus evasisse alios, alios è multo

Pars IL

Con

levioribus periisse. Vaga & errabunda nervorum affectio, quæ artus omnes hucusquè fortè graviter concussit, illæså vitå, eosdem deserere nunc ob ingenium versatile potest, atque aut cor aut musculos thoracis

occupare, & elifo spiritu enecare.

Hinc vel in ipsis infantûm convulsionibus, iisque vel levissimis, in stimulum nervos irritantem omni operà oportet indagare, eumque auferre, sed nil prædicere, neque mirari, fi, quem paulò antè quafi rectè valentem, jamque extra teli jactum constitutum deserueras, paulò post inopinatò convulsum audias, atque è vivis ereptum.

CAPUT XII.

De Febris aftiva complicatione cum aliis morbis, & parafitica ejustdem indole.

Febris aftiva varia complicatio cum aliis morbis.

Didemicum morbum, ægritudinum fermè quarumcunque que per id tempus sporadice occursant, utut toto cœlo ab se invicem & à communi illà temporis labe differentes, commilitonem agere, atque eas efficere multum anomalas, abnormes, & non rarò mortiferas, quæ solæ & absque epidemici consortio fuissent perbenignæ, argumentis demonstrare innumeris Ejus com- possum, cumulata quotidie observatione collectis.

plicationis notitia est admodum necessaria.

Cùm epidemica constitutio quoscunque alios atque omnium horarum morbos suum quasi sub jugum cogat, suaque illis jura dictet, contingit ut quem morbum intercurrentem hoc tempore hâc methodo fanaveris, alio sanes longè alià.

Etsi enim ægritudo, obveniens quâvis anni tempestate, atque omnibus annis, & ubicunquè locorum, omnino eadem sit, atque eandem etiam, si sola esset, medendi rationem deposceret, tamen cum sæpenumerò periculi plus ab epidemico temporis vitio, quod aliud atque aliud esse solet, quam ab ipsa hac sporadica affectione nascatur, alia erit atque alia eidem affectui ratione medicandum.

Qui regnantem temporis constitutionem non affiduè respexetit, neque indè suos sibi canones efformârit, næ is alto se mari committit, ventorum ludi-

brium, & fluctuum præda.

Ea labis epidemicæ scientia alios insuper usus habet, eosque communi opinione multò majores. Prima enim nascentium morborum exordia, nondum fortè specificis notis insignita, atque adhuc ambigua, ex anni notà constitutione fortunato augurio præcipimus,

& imminentis periculi vim occupamus.

Multi per eos menses, queis bilis præerat, aut vul- Febris aftinerati, aut contufi, aut ulcerati, aut artubus confractis, va complinostræ curæ concredebantur. Cum omnia, quæ utilia catio cum esie noveramus, secundum artis præcepta & sollicite ulceribus, fierent, & sanatio pulchrè procederet, en repentè febriculam, identidem grandescentem, typo vario, &, si ad omnia animum adverteris, æstivæ febri, cujus indolem luxuriantem supra recensui, omninò simillimam. Intereà, que pure bono, & carne letà hucusquè floruêre vulnera, ichore tenui, cinereo, flavo, viridique madescere, carnibus pallidis, livescentibus, nigris. Artus ipsos tumor ardens cum pallidiusculo rubore prehenderat late diffusus, & vesiculis, quales ignis admotus facit, stipatus. Verum nemò indè graviùs mulctabatur, cum medicinam mox ipsi principi sebri promtam opponeremus, & efficacem. Solutà rejectaque biliformi face, omni secunda horâ pulveris radicis arnicæ drachmam dimidiam vel integram, cui subinde pauxillum camphora jungebatur, propinabamus. Optatos semper effectus videbamus, eosque non rarò mirabamur perquam celeres.

Artum verò tumentem, & veluti ambustum, atque eryfipelatosa phlogofi tentatum, aqua abluimus communi, eui camphoratum vini spiritum, & acetum

lithargyrii instillavimus.

Quos lapsus ab alto, aut vis externa læserat, hi & cum lapsu eo laboraverant affectu, qui illatæ injuriæ debebatur, ab alto, la-& paucos post dies vel inslammatione cotripiebantur, pitis, &c. 1 11

suit: vel verò ex sebre biliosà agrotabant temporibus huic morbo obnoxiis. Ea commixtio morborum me diutiùs latuit, consiliique subindè inopem secit, cùm, qua uno tempore multum prosuerunt, alio ncassum adplicari atque etiam nocere viderem, in morbo, ut rei inscius tunc arbitrabar, ad amussim eodem.

Connubii hujusce astiva febris cum morbo quodam externo, qui nihil commune habere cum febre populari videbatur, historia multa nobis suppetunt, quas referre & longus & inutilis labor foret. Instar omnium unius puella morbus esto, quem ad ultimum hujus Secunda Partis caput rejeci, plura ibidem de capitis lasionibus narraturus.

Vide ultimum hujus Partis articulum.

Febris asti- Febris astiva cum morbillis etiam, atque variolis va connubi- in societatem coibat. Id genus consortii in varioloso um cum va- vidimus, atque in omnibus omnino morbillosis, quot- riolis & quot in Nosocomio per totam astatem ea infirmitate

defungebantur.

Observatio horna alixque, quas animo perattento, à prajudicatis opinionibus libero, atque ut prolem amatam afflictis parentibus servarem mirè sollicito, in Hungarià collegi sinceras & numero non pauco, in eam me sententiam adduxère, ut variolas & morbillos eundem semper morbum, eumque benignissima indolis, si non omni semper, at saltem potiori tempore, reputarim, quive soli atque extra consortium pravum citò decurrunt & periculo carent, sed quos à miti ingenio suo populare temporis vitium detorquet, efferatas reddit & exleges.

Ex hâc opinione eam mihi legem in sanando utroque hoc morbo stabilivi, ut sebrim epidemicam, cujus
præsentiam & commissionem cum ipse anomalus variolarum morbillorumve decursus, tum propriæ epidemiæ
ipsius notæ me edocuerant, methodo essicaci & directa
curarem, ea spesseus fore ut qui à suo ingenio abducti
fuissent variolæ & morbilli, malo utpotè consortio
usi, denuò suaptè ad srugem redirent. Nempè &

Historia

leviculum vulnus, & non magai momenti ulcus videram mores pravos induere, atque, ob febris popularis societatem, benignæ indolis prorsus oblivisci, neque alia ratione res posse in integrum restitui, nisi eo confortio diremto, & epidemico vitio sublato. Quidni eandem quoque vim variolosis ulcusculis epidemia intentet? quidni intentatam arceamus eodem modo, &

illatam propulsemus?

Quæ animo conceperam effeci, & nulla, aut vix ulla, variolarum ipsarum aut morbillorum ratione habitâ, totus quantus in eo eram, ut in febrim popularem inquirerem, si complicationem ejusdem ex signis superius recensitis conjectaram, eique mederer non per ambages, sed è directo. Hinc phlebotomiarum, purgationum, vomitoriorum, vesicantium, antiphlogisticorum, antisepticorum, opiatorum, &c. is mihi usus in variolis & morbillis fuit, quem ipse epidemici morbi genius eo in homine fibi poposcisset, si nulla aut variola, aut morbilli fuissent complicati. En, quo infortunio, quâve fortună meum ipse propositum sim executus.

Murarius, 17 annos natus, vegetâ hucusque valetudine usus, & corpore robusto, die 19 Maii vesperi varielosi. capite doluit, non appetiit, sitivit. Lingua modicè scabra: epigastrium totum tendi sibi & præter morem

repleri videbatur. Dedolatio: dormivit.

20 Maii, modicè incaluit. Cephalalgia major: præcordiorum, ac ad umbilicum pungens dolor cum ardore: lumborum dorsique ardor, & tensio: debilitas major: urinarum copia: anorexia, & sitis aucta: linguæ asperitas : poctu quies.

21 Maii, capitis dolor major, lumborum minor: totius abdominis dolor intensior, pungens, ardens: cætera, utì pridiè. Obambulavit, & ad consuetos la-

bores fessim corpus coegit. Somnus:

22 Maii, præcordiorum immanis ardor, manenti-

bus cæteris. Sudatiunculæ: nox bona.

23 Maii, hesterna graviora. Sudores: abdomen inflatum, distentum, dolens. Vesperi paucæ pustulæ vario of a proruperunt.

24 Maii, pustulæ vix plures : symptomatum exa-T iii

cerbatio, cephalalgia tamen remissiore: ventris pro-

25 Maii, alvo denuò adstrictà, cephalalgia graviùs vexabat. Ingens sitis, & præcordiorum totiusque abdominis lumborumque molestiæ ingravescebant.

26 Maii, lingua arescens, sapor amarus: nox in-

fomnis.

minutissima in facie, pectore, manibus. Petechia multa, per dorsum pracipuè, variolis interspersa. Sumto eo die potu multo, aquoso, acidiusculo, mellito, falino, vesperi multam ductilemque pituitam sponte vomuit. Eà nocte abdomine minus doluit i non sitivit. Variola veluti recluso carcere confertim proruunt. Nox multo tranquillior, sed insomnis.

28 Maii, omnia mitiora. Urina jumentosa cum hypostasi imperfectà, sursuracea: oris amaror: impedita
degluticio, & ardor saucium, quas albicantes pustulæ
occuparant. Epigastrii minor dolor: pustulæ plurimæ
in facie, pectore, brachiis: petechiæ in dorso multæ

rosex, lenticulari ambitu.

Cùm eâ tempestate commixtum genus febrium vigeret, ubi & sanguis phlogosin conceperat, & ventriculus sordibus redundârat, venam primo secuimus, dein movimus emeto - catharsin: multam pituitam & bilem eduximus eo cum eventu, ut abdomen mox à vomitu non doleret, extinctâ siti, calore nullo, & pulsibus ordinatis. Noctu somnus multus, tranquillus, non interruptus, resiciens. Sanguinem phlebotomia eductum crusta tegebat gelatinosa, dissusa, livida.

latum numerosis, albicantibus, miliformibus pustulis exasperatum. Variolæ in facie confertissimæ, confluentes, complanatæ, intropressæ: in brachiis fastigiatæ, elatiores, ampliores, rariores, discretæ: in manibus confluentes, & planæ: in dorso quædam confluentes, discretæ plures, sed & hæ aut complanatæ, aut intropressæ, quarum aliquæ apice erant cinereo liventeque, at ambitu omnes lætè roseo. Per medium dorsum

petechiæ multæ puncticulares, & rubedine diluta floruerunt. Appetic. Urinæ naturales : variolarum plerarumque bonus color; sed nullus ob faucium ardorem de nocte somnus.

30 Maii, labia, buccæ, lingua, fauces pustulis numerosis, albidisque refertæ. Nullus ullibi, præterquam in faucibus, dolor, nulla prorfus falivatio, ullus faciei tumor, nulla febris. Oculi lacrimosi: alvus ordinata:

pauciores petechiæ.

31 Maii, pustularum incipiens flavedo: modicissima febris: petechiæ perquam paucæ, & profunde flavæ. Facies non tumet. Vix vestigium salivationis. Potissimam diei partem, extra lectum & obambulando, transegit.

I Junii, facies & hypopia magis tumebant. Febri-

cula. Pustulæ flavescunt, & forfice aperiuntur.

2 Junii, incipiens salivatio. Noctu ob restitantem ptyalismum strangulatio; at alvo crebriùs mota, & salivatione redeunte mox allevatus est. Manuum tumor, faciei tumore inferiora petente.

3 Junii, copiosus ptyalismus. Venter salibus & manna follicitatus & fluens : vix febricula : urinæ multæ. Potus largus, emolliens, diureticus, acidiusculus

ob admixtum acidum vitriolicum.

6 Junii, venter hucusque profluens: saffvatto parca : noctes tranquillæ : exiguus ad carpos tumor : puftulæ exficcatæ.

13 Junii, benè per omnia habuit. Pruritum molestissimum lenivimus, cum resiccatas pustularum crustas lacte tepido emolfiremus.

Hoc tempore plures furunculi enascebantur, undè dolor, & pervigilium, largave suppuratio, ægrum

ipsis variolis multò immitius habuerunt.

Cortex Peruvianus profusam puris copiam cohibuit. Indè & vires redière, duro, quo utebatur, opi-

ficio prorsus pares.

Morbus variolosus diversa percurrere stadia solet, sed quorum non eadem est apud omnes autores ratio, nec idem numerus; nec eosdem cuivis stadio rum stadia, dies assignant,

& methodus medendi fin. gulis stadiis Quâ nos divisione & febrium diversarum & stadio-

Tres nobis epochas integer morbus habuit, & cur-

rum ratio. ricula tria.

Primò enim illud temporis momentum notabamus, quo receptum miasma febre prodi peculiari cœpit, specifica & sui generis, cujus etsi naturam ignoraremus, sociabile tamen ingenium noveramus. Ea enim, utut sola non rarò & absque periculo intra triduum metam occupet, nihilominus epidemicam febrim in societatem persepè adsciscit; cum eaque per avia atque invia fertur, atque hominem ut plutimum in præceps proruit.

Primo hoc stadio omnem operam in eo collocababamus, ut commixta huic febri potenter resisteremus & citò. Quà re malignitatem, quam abnorme initium morbi portenderat, auspicatò abstersi, aut, si nulla complicati epidemici ratio habebatur, laboriosos re-

rum exitus divinavi certus augur.

Alterum memorabile tempus erat, quo materies cocta inviolabili lege ad cutem projiciebatur, projectaque febrim solverat. Quòd si æger febrire pergeret aut eodem tenore aut & remissiùs, non jam cum sebre variolosà mihi rem esse arbitrabar, quam metastasi cutaneà judicatam ex integro noveram, sed cum alià quâcunque, eâque, ut plurimum, populari.

Hinc eidem medicinam fecimus, vel antiphlogisticam, si fortè rigente bruma aut primo Vere inslammatio grassabatur: vel antibiliosam, temporibus bi-

liofis.

Nec ullo modo ipsas variolas respexi, & sanguinem misi, aut, eo non misso, alvum vomitumque movi, & ante eruptionem, & sub ipsa, & post eandem,

prout commixta febris exigebat.

A prima pustularum eruptione alterum stadium metiebamur, quo jam non variolosum morbum, sed multos minutulos tumores considerabamus inflammazoria indolis, & in suppurationem abituros. Is tumorum in abscessus transitus cum absque sebre haud contingat, eam tamen non peculiarem aut specificam

existimabamus, sed quæ omnem inslammatum tumorem prosequitur, evolvit, & ad maturitatem perducit.

Hæc altera variolantium febris, ubicunquè sola fuerit, plerumquè æquè innoxiè decurrit ac in alio homine solet, cui locus alicubi externus inflammatur, inflammatusque in benignam suppurationem tendit. Hinc Artis suppetiis ea febris rarò indiguit.

Quòd si nihilominùs in homine plethorico, phlogistico, & inslammatorià anni constitutione ea nimiùm esserebatur, febrilem impetum misso sanguine, atque omnibus antiphlogisticis præsidiis moderabamur.

Evenerat etiam, ut in ægro cacochymo & imbecillo ea febris langueret, & malos corporis succos non valeret in pus bonæ indolis commutare, & essicere abscessus bonos. Eo in casu, eo victu & iis remediis utebamur, quæ vim vitæ exacuunt & corpus sirmant, Peruviano cortice potissimum, & pauperum Kinkina, seu pulvere radicis arnicæ. At sive langueret, quod rarius contigit, seu exorbitaret, facilis plerumquè medicatio suit, dummodò ea febris secunda sola suerat, & nulli alteri epidemicæ febri sociata. Potissimum à populari biliosa, pituitosa, putrida, maligna febre metuimus, si ea aut primæ variolantium febri jungebatur, atque in alterum & tertium stadium variolosi morbi provehebatur, aut serius accedebat secundamque febrim conturbabat.

Universim is nobis in secundo variolarum curriculo medendi canon suit: sebrim maturatoriam hujus stadii e a ratione curare, qua eandem sebrim cujuscunque alterius inflammati & proxime suppurandi tumoris sociam curamus, sed maxime vim epidemiæ quam sol-

licitissime prohibere.

Hoc alterum morbi stadium initio diei quarti, & fine decimi concluditur, quem temporis tractum autores alii in duo stadia dispescunt, nosque ideò non dividimus, quòd una eademque hoc toto tempore febris obtineat.

Tertium, atque ultimum stadium ab initio diei undecimi orditur, quo absoluta maturatio est & pus excoctum. Eo tempore sebrim maturatoriam tertia excipit, quam pus, ex pustulis resorptum, & sanguinem oberrans, concitat, innominata, nisi eam volue-

ris purulentam compellare.

Inter secundam & tertiam febrim nulla remissio cadit, atque ambæ extremis suis sinibus implicantur, cum pustulæ non eodem omnes tempore maturescant, & aliæ pure jam turgeant excocto, aliis adhucdum immaturis.

Purulentam hanc febrim in hoc tertio stadio non differre arbitrabamur ab aliâ, quam quiscunque purulentus fomes intra humores circumeuntes susceptus

accendit, si pars quædam corporis pus habet.

Id egimus isto morbi curriculo ultimo, ut omnes illæ viæ expediantur, quibus pus efferri extra corpus solet, maximè venter & renes. Ad utrumque enim hoc colon vis vitæ conservatrix alienam materiem tutò ablegat. Sed & omnes, quantum licuit, abscessulos forsice perscidimus. At, si labascere vires, si pus formari nimium, ac tabescere indè æger incæperat, corroborantibus usi sumus, & antisepticis, iisque omninò remediis quæ quocunque alio in casu tabisicas sebres à pure natas coercent.

Sub finem secundi stadii & per decursum tertii, purgantibus salinis & mannatis alvum sollicitavi, movique urinas potu multo, emolliente, acidiusculo, leviter frigescente. Hinc malvam, & althæam, & multam liquiritiæ radicem decoximus, & frigesacto

decocto vitrioli spiritum miscuimus.

Tempestiva hac purgatione id etiam sum consecutus, ut sacies tumeret minus, & salivatio parcior

estet.

Utrumque hoc symptoma, faciei tumorem videlicet & ptyalismum, soli partium superiorum irritationi deberi existimabam, qua illuc plus humorum alliceret. At noveram, quantum periculi à tumidissima facie creari oculis soleat, noveram & incommoda ptyalismi. In meo varioloso meam ipse legem hac vice non sum ad amussim executus, quòd aquo serius purgaram, & justo mitius. Hinc & facies tumuit, utut non plurimum, & largior salivatio vexavit.

Faciei tumor & salivæ profluvium nil critici habere mihi visa fuerunt, aut crisin difficilem, & incommoda perquàm multa. Hinc urinis & alvo motà revellere humores à facie studui, & ptyalismo vicariam evacuationem substitui.

Latus recordor me feminæ cuidam in hoc tertio stadio, cum facie immanem in molem grandescente deliraret, emeto-catharsi mentem illicò restituisse.

Doleo me nil statuere, aut pauca solummodò, quæ & ubiquè & semper obtineant, in curà variola-

rum posse.

Sufficiat adcuratas, & stadiorum, & febrium variarum, & variæ earundem commistionis, notiones dedisse, undè, si occasio tulerit, capi consilium possit, quidve in singulo morbi stadio, variisque ejusdem

circumstantiis facto opus sit, pervideri.

Non laudo illotum opinionem, qui variolis ab ordinario cursu recedentibus & anomalis sactis, phlebotomias, vesicantia, corticem Peruvianum, & opium, per omnia morbi curricula suadent, quadrata videlicet rotundis mista; quive, cum omnibus hisce, & eodem tempore, & eodem in homine, usi suerint, egregiam se fecisse antiphlogisticam curam arbitrantur, quin aut diversa stadia, aut febres illarum varias, & variam anni constitutionem respexerint.

Observâsse mihi videor, variolas præ aliis febribus adamare potissimum biliosas, putridas, malignas, quasve ob earundem ex abdomine genesin gastricas ap-

pellamus.

Num miasma variolosum succos gastricos imprimis afficiat & contaminet, numne idem intra venas susceptum ita hominem immutet, ut epidemia ipsum

præ cæteris feriat & efficaciùs, ignoro.

Ea etiam supervenientium malarum sebrium ratio esse potest, quòd aura variolosa sanissimum hominem non rarò asslet, eumque sortassis benè pransum, & ventriculo repleto, quem ni ipsa natura suaptè salutari conamine subvertat & vacuet, multa aliena moles, longà morà corrumpenda, gravabit. Atque indè temporis tractu malorum Ilias.

Variolas in confluentes dividunt, & discretas: in regulares, & anomalas. Quid si & hanc adderemus variolarum divisionem, quæ sinceras impermixtasque statuit, &complicatas, hasque denuò pro diversa com-

re variolas inferere ratio praftet.

Quoniam mista febris indole subdividit? Cum maximus in cuanni tempo- randis variolis nodus sit, easdem à febre populari prohibere, biliosa præcipuè, putrida, malignaque, oporteat, & aut eam, si jam adsit, omnibus Artis præsidiis propulque ad eam fare, id anni tempus huic morbo securius exantlando rem prapa-idoneum imprimis erit, quod paucissimos morbos proferet. Cum enim maximum malum à calo gravi morbosoque variolis accedat, eo salubri, has esse be-

nigniores oportebit.

Hinc Æstas, plurimorum ut potè præ aliis anni partibus morborum mater, omnium pessimam variolarum progeniem dabit, vitio temporis multiplici, bilioso, putrido, maligno contaminatam. Hanc proximè Autumnus excipiet. At Hyems & Ver, si ea tempora fuerint qualia oportet, præ cæteris variolas finceras ferent, & sui moris, & indolis bonæ tenaces.

Ex dictis constat, qua anni parte inserere variolas

præstet.

Ea ætas hoc morbo feliciùs defungetur, quæ à febre populari minus suffert, & extra tempus est magnarum in corpore mutationum. Ob id lactentibus variola plerumque mites & ordinata funt, dentientibus funestæ; & incipiens pubertas sæpè difficilem hunc

morbum experirur.

Quo modo praparare hominem oporteat infitionem subiturum, autores diversimode opinantur. At antecellere omnes alios is modus videtur, qui quod in homine vitiosum est priùs sanat, eumque extra epidemiæ, aut præsentis aut jamjam imminentis, assultum, tanquam extra mortiferi teli jactum, quam longissimè removet. Maximum interim eventûs prosperi momentum affert, miasmate hominem offendi minime febriculosum, ventriculo & intestinis valentibus & puris.

Hinc crebrior blandi emetici usus erit, priusquam insitio peragatur, aut sub eâdem, quam solius purgantis: & huic utrique præsidio præ phlebotomia sæpiùs locus erit, nisi aut sicca Hyems, aut Ver consimile, dominante phlogosi, & in adulto & inslam-

mabili homine sanguinis missionem poscat.

De emiticorum aut emeto-catharseos usu id dico, ea auxilia à nullo variolarum stadio, nec ab ipsa aut imminente aut præsente, aut paulò antè peracta pusularum eruptione contraindicari, si modò adsit ejus generis commixta febris, quæ hujusmodi remedium petat. Quidquid enim alienæ febri auxilii opposueris, id in ipsarum variolarum emolumentum magis cedere, quam aliam quamcunque rem, certus esto.

Quemadmodum variolis, ita etiam morbillis insidia- Unde morabatur æstiva sebris, morbumque essecit complicatum, billorum quem qui sincerum atque impermixtum existimasser, malignitas, morbillos appellasser anomalos, atque etiam malignos. Es anomar Verum quod alienum à benigno morbillorum ingenio erat, id totum debebatur admistæ sebri, cui omnibus

ideircò adminiculis Artis obnitebamur.

Morbillosos complures curavimus ab exitu Veris in adultam usque Æstatem, quos omnes ad unum binis eodem tempore morbis assectos vidimus, uno videlicet morbilloso, atque altero distincto, ac populari.

Quidam multis antè diebus, quàm pranuncia motbillorum symptomata observarentur, ructare aliena cœpère, vomiturire, pectore & summo ventre angi, leviculo frequentique horrore perstringi, urique caloribus nocturnis, ac sudatiunculas & temulentiam atque aurium tinnitum pati. His alvus aut clausa perstritt; aut pauca, pinguia, olidissimaque reddidit.

sese peculiari ac specificà febre prodidit.

Non paucos initio folà ægrotare morbillosa febre

vidimus, at serius etiam populati.

Pauca quædam hoc modo ægrotantium exempla dabo.

bogs. In 16-8800 Chart within amics com the ame

moniaco de avidos familias

ÆGER PRIMUS.

Morbilli cum febre bilioso - pituitosa.

Juvencula 19 annorum, semper anteà sana, die 21 Julii, è lecto surgens sebre prehendebatur cum pectoris oppressione, respiratione difficili, dolore thoracis totius pungente. Hypochondriorum is sensus suit quasi à tune injecto constrictorum, atque ardor. Lumbos atque artus dolor oberrabat dilacerans. Lenta mucosave materies faucibus & linguæ inhæsit, ægrotanti permolesta. Ardor urinæ.

A meridie Medicus accersitus sanguinem misit, remittente mox artuum rheumatismo, lassitudine verò magis auctà, & corporis, veluti verberibus casi, de-

dolatione.

Ea vesperà denuò sanguis detractus nil levaminis

tulit. Somni tenues, exigui, cum infomniis.

22 & 23 Jul. symptomata eadem. A meridie hujus diei morbillosa eruptio prodire capit. Catera eadem.

25, nil emendatum. Tussis magna: oculorum ardor:

coryza: raucedo: fomni nulli: infomnia.

26, prioribus dolor jungitur ardens, lacerans, à

sterno supremo ad pubem usque decurrens.

Hâc die, Nosocomium accedit. Potus dati ex sale medio mitiori, aquâ, melle, & aceto. Nox magis tranquilla.

27. Jul., oris mucum infignem, thoracis, atque totius abdominis ardorem questa est. Emeticum. Vomuit copiosam, amatam pituitam, & crebriùs dejecit. A vomitu mox omnia meliora: nullus ardor.

28, pectoris oppressio minor, mitiorque ophthalmia: vox minus rauca. Abdomen, artus, lumbi non dolent. Oris perpaucum gluten, & febriculæ ne quidem vestigium. Infuso-decoctum radicis arnicæ cum sale ammoniaco & syrupo sumariæ.

29. 30. Jul., aliquis artuum noctu dolor: catera bona. Infuso-decoctum radicis arnica cum sale am-

moniaco & syrupo fumaria.

6. Augusti, sana est.

En febrim bilioso-pituitosam morbillis complicatam, quam, neglecta ægritudine morbillosa, sua methodo curavimus.

Bina phlebotomia adeò nil profuit, ut dominantem eo tempore febrim in morbillorum societatem

potius invitarit.

Nil specifici hoc in casu ab arnicæ radice exspectabamus. Remedio opus fuerat quod humorum lentori frigido prospiceret, & sibrarum, ventriculi præprimis & intestinorum, laxitati.

ÆGER SECUNDUS.

Morbilli cum febre bilioso-pituitosa, prægressa, comitante, subsequente, cum miliaribus & exanthemate, scarlatinam referente.

Juvencula 20 annorum, per annum cephalalgiam sapiùs recurrentem, cordis palpitationes, catamenia anticipantia, & album per vices sluorem, eumque non

rodentem, querebatur.

A tribus septimanis cephalalgia frequentior, pondus in toto epigastrio, & anorexia cum siti vexabat. A pastu sudatio adfuit, & vomituritio: manè, amarities oris: alvus præter morem dissicilis. Subindè leviculus horror, interpellante calore, mox iterùm sugitivo. Levis glandularum utrinquè pone jugulares venas intumescentia. Tribus ultimis diebus frequens sternutatio, & ardor oculorum accessit.

Die 22 Julii, circa vesperam, morbilli prodière.

Cætera eadem.

24. Jul., ad nos venit, fastidiosa, capite gravi, vertiginoso: ore amaro, lingua albida, humida, villosa: oculis scintillantibus, dolentibus. Sputatio spumans, frequens, matutina: tussiculosa, & febriens pulsu pleno, forti, celeri, arque æstu magno: ventre compresso. Morbilli prostant.

25, os magis amatum, lingua sordidior. Calor: febris. Dato emetico vomuit multa, biliosa, pitui-

tosa, dejecitque. Multa emendabantur, maxime caput, 26, minor amaror: pectus minus oppressum: febricula. Exanthemata disparere incipiunt. Nox melior.

mucosum: calor major. Emeto-catharticum multa, mucosa, ductilia eduxit, cum insigni levamine pe-

ctoris & caloris.

28. 29. 30., noctes tranquillæ: febris nulla: os mucosum. His ultimis diebus tincturam rhei aquosam pauxillo salis cujusdam medii armatam exhibui. At morosissima femina hoc remedii genus præ cæteris nauseavit, &, cùm eodem se uti simularet, ægrorum custodes astutè lusit, ut idcircò multò minùs, ac jubebatur, oblati remedii acceperit, & rariùs multò. Muliebri quoque more multa incongrua, & estlictim expetivit.

31. Jul., manè validè febricitabat. Lingua ex albo flava, & os mucosissimum fuit. Dolebant præcordia & thorax. Ad meridiem, plurimam, tremulam, ductilemque pituitam sponte vomuit. Mox in facie, pectore & utroque brachio, femore, crure, quasi scar-

latinosa eruptio prodiit.

1. Augusti, macula plures, confluentes: fauces prærubræ, punctulis rubris, miliformibus obsitæ. Os mu-

cofissimum, & valida febris.

2. Aug., in antibrachio, & circa carpum finistrum multa miliaria proruperunt. Aphthæ: præcordiorum ingens oppressio. Emeto catharticum propinatum ingentem pituitosarum biliosarumque sordium molem ore atque alvo excussit. Præcordia allevata sunt, & febris plurimum cicurata.

3. Aug., sputatio continua: vomitus spontanei per intervalla, pituitosi, allevantes: ardor præcordiorum: febris: exanthemata: alvus frequens: somnus vix

ullus.

4, ptyalismus, & cætera, utì pridiè. Alvus sluens. 5, esslorescentiæ paucissimæ: omnia remissiora. Frequenter dejecit.

6, Aug. vix iliqua febris. Secessus multi: cætera

7, & consequentibus diebus, benè per omnia.
19, sana, & viribus spe citiùs recuperatis consirmata discessit.

Usa est hæc ægra, jam indè ab initio mensis Augusti, corticis Peruviani decocto cum oxymelle simplici, sale ammoniaco, & arcano duplicato.

Morbillos & præcessit & comitata est sebris biliosopituitosa, quam solam inter medendum respeximus.

Prostantibus efflorescentiis morbillosis, alvum atque emesin sollicitavimus valenti pharmaco, impunè, cum emolumento, & quin exanthema suerit introversum.

Febris scarlatino miliaris, que morbillos excepit, eandem equè parentem habuit ac altera morbillorum prodromus & comes, pituitam videlicet, in ventriculo maxime atque intestinis sluctuantem. Vomitus spontanei, arte concitati, levantes, multa prava educentes, & venter profluens saluti suere. Ea erat materie peccantis moles, isque habitus, ut qui, ea neglecta, morbi causam in miasmate questivisset ignoto & contagioso, ridiculus suisset.

Non memini, ulli ægrorum nostrorum in Nosocomio primum miliaria prorupisse; at eas estlorescentias ad nos allatas frequentissimè vidi. Atque etiam
hæcce puella eam, quam cæteri, à miliaribus immunitatem procul dubio sortita ester, si, primo consecto
morbo, curam ex mente nostrà consirmatoriam secisset, eamque & ægritudini prægræssæ parem, &

diuturnam.

Miliarem febrim nunquam observavi absque luculentis signis systematis gastrici prava face redundantis. Nec petechias, nec erysipelas, nec exanthema urticatum aut scarlatinum unquam vidi, puro ventriculo & intestinis.

Vim specificam contra febrim miliarem in cortice Peruviano non quæsivi. Animus mihi erat imbecillam strmare sibram, & novæ pituitæ genesin prohibere. Corticis Peruviani decoctum egregiè roborare, stringere partes laxas, & miti aromate suo sanguinem non exagitare autumabam. Intereà sale ammoniaco Pars II.

lentorem solvere annisus sum, solutamque saburram

per vices ejicere, vomitu atque alvo commotis.

Multos curavi miliaribus affectos, tutò atque intra breve tempus. Plerique Peruviano cortice non indiguêre, at omnes, ad unum usque, emeto-catharsi.

ÆGER TERTIUS.

Morbilli cum febre bilioso-pituitosa miliari.

Viginti unius anni juvencula, pauca quædam variolarum quas olim pertulit vestigia referens, die 19 Junii hujus anni nostram opem expetiit.

Catamenia omni alterà vel & tertià septimanà ab

aliquot jam annis redeunt, & largo fonte.

Annus est ex quo sluorem album perfert, fermè assiduum, & erodentem. Is initio, quo primum visus est, mox cum acredine venit, & mictu dolente: albida semper materies fluit, nunquam virescens, nunquam flava, aut ex utrâque commixta. Cæterum sana.

Die 5. Junii vesperi, febri corripitur. Nox inquieta.

6. Jun., febris, cephalalgia, coryza, ardor oculorum, anorexia, & oris amarities ægram tenuit. Pectore oppresso erat, & præcordiis quasi fascià injectà constrictis, ac tussiculosa. Venter nil reddidit. Noctu vigiliæ, multusque sudor.

7 & 8. Jun. omnia intensiora. Multus oris amaror.

Hucusquè obambulans ægrotabat.

9, pejus habuit: decubuit. Venæ sectio. Noctu copiosos inter sudores exanthemata prodière morbillosa,

miliaribus rubris commixta.

10 Jun., in Nosocomium recepta, pulsus fortes, celeres, & plenos exhibuit. Faciem & artus superiores levis tumor tenuit. Calor urens. Paucus & naribus sanguis stillabat. Os amarum, lingua biliosa, & assumtorum alienus sapor. Pectus oppressum, & tussicula frequens. Præcordia non fine multa molestia contrectabantur. Alvus morofa.

Cum eo die potu multo & refrigerante uteretur, vespere sponte vomuit amara, flavo - viridia, pituitosa perquam multa. Sera vespera emeticum propinabatur, quod salubri naturæ conatui suppetias ferret. Vomuit indè denuò æque multa ac antè, atque indolis

ejusdem. Dejecit sæpiùs. Nox inquieta.

11 Jun., sub auroram semel sponte vomit. Febris multò mitior : lingua hirsuta, mucosa, ex albo flavescens: pectus non emendabatur. Tuffis inanis, crebra: cardialgia inter tussiendum, & ad attactum. Vesperi sponte bilem multam multæ commistam pituitæ revomuit. Miliaria disparuêre. Cutis anserina : morbilli pallent, & fugam meditantur. Fauces prætubræ funt, dolent absque tumore. Sitis: febris: alvus undecies mota.

12, morbilli nullibi jam, nisi in brachiis, iique pallidissimi. Brachii dextri lata quædam plaga quasi succo ribesiorum illita, & intensè rubens. Tussis rarior. mitior, minusque dolens : vix ulla cardialgia. Lingua flavescens : sapor bonus : urinæ sanorum : sitis nulla : febris pauca : alvus multoties mota.

13, febris nulla. Ventriculus, & pectus emendata.

14, 15, 16, apyretos. Reconvalescere visa est. Tusficula rara.

17 Jun., sæpiùs tusitavit, per vices incaluit, sitivit:

lingua impurior.

18, ad hesterna symptomata vomendi conatus accessit. Lingua sordidior : os muco redundans. Potus multi salitique eo die propinabantur, ut aptè evacuari foluta postmodum illuvies possit.

19 Jun., exhibito emetico, multa biliosa revomuita Febris post emesin vix ulla; at vesperi frigus, calor,

fudor.

20 Jun., absque febre est. Hucusquè solis solventi-

bus, salinis, & emeto-catharsi utebatur.

21, febre caret. Hoc die corticem Peruvianum, adjecto sale medio, exibebamus, ut quod alieni res-

titârat, id ope remedii roborantis subigeretur.

23 Jun., os amarum denuò : ructus amari : febricula. Dato emetico multam pituitam evomuit. Levamen. Mixturam posteà, ex sale ammoniaco, aqua simplici, & sacharo confectam, per intervalla hausit.

V ij

24, manè, sponte multa pituitosa vomuit cum multo

levamine. Febris nulla.

25, corticis Peruviani decocto, adjecto oxymelle & pauco sale medio & residuam dissolvere materiem intendebamus, & corpus laxum corroborare, ac gastricæ imprimis œconomiæ prospicere, ne nova ulteriùs generari pituita queat.

Protracto horum usu & præsens morbus, & prava

corporis prædispositio tollebatur.

Feminas morbillosas hoc anno plures habuimus, atque eas præ cæteris laxas & pituitosas; viros verò perpaucos. At neminem, mas seminave suerit, morbillis correptum vidimus, quem sebris ejusdem tempestatis biliosa, pituitosa, aut ex utrâque constata insalutatum præteriisset. Eam sebrim serè solam persequebamur, & non persunctoriè. Hinc nullo non tempore morbillorum, emeticum exhibebatur, si id posceret morbus complicatus; nec eorundem idcircò introversio, aut ulla anomalia observabatur.

Morbillosos hyeme siccâ & veris initio sanavi in Hungarià non paucos. At, cùm eo tempore inslammatio dominatum exerceret, pleuritis & peripneumonia præ cæteris, facilis erat morbillorum cum inslammatione conjunctio, & frequens. Indè sanguis cum emolumento, & iteratò, & quovis morbi tempore detrahebatur, magnaque remediorum emollientium utilitas suit.

Hæc febrium variarum cum morbillis conjunctio non observata, hunc morbum abnormen subindè fe-

cit, pertinacem, malignum.

Febrium pituitosarum felicissima crisis vomitu atque alvo peragitur, dummodò materies morbilis essecta fuerit viribus emeto - catharseos opportuna. Dissicillimam è contrario crisin judico per poros cutaneos, & periculi plenam.

Immanem non rarò pituitæ copiam, & vicibus repetitis,, sponte, coactè, vomunt, ut eam tantam materiem in abdomine anteà latitasse non suspiceris, sed revomitam ab universo corpore, atque exoneratam intra ventriculum atque intestina faciliùs credas,

falinis, eccoproticis, emeticis, emeto-catharticis identidem follicitata.

In eo genere febrium quas pituita gignit, maximoperè interest remediis solventibus & emeto - catharsi
repetitæ non diutiùs inhærere, quàm par est. Quemadmodùm enim hæcce auxilia, solventia nempè &
emeto-cathartica, multam, quæ in stomacho & intestinis consedit, pituitam educunt, ita sibrarum quoque vim resolvunt. Sed hâc resoluta, alienam de novo
materiem colligi oportebit. Indè est quod, inveterata
jam febre, præmissique solventibus & vomitoriis,
corroborare ventriculum necesse sit remedio subadstringente, austeriusculo, aromatis non urentis, quodve
ventrem non cohibet. Interponi subindè, si nova illuvies nascatur, emetica blandiora debent, moxque
iterùm roborantia subjungi.

Quæ de usu roborantium remediorum, promota jam sebre, dixi, momenti maximi esse puto, & attentione perquam digna. Quippè, si æger ea citiùs, & emeto-catharsi non sacta, & non præmissis solventibus, assumat, in malignissimam incidet malignitatem, & vitam perdet. At sola solventia, & solæ emeto-catharses, ut in morbo non difficili, neque multum ultra systema gastricum progresso, sufficient; ita, ubi febris imbecilliori corpori atque altiùs insederit, multaque hominem pituita inundat, ægrum, initio allevatum, tractu temporis dissolvendo pessumdant.

ÆGER QUARTUS.

Morbilli cum febre vernali bilioso - pituitosa.

Operarius 45 annorum, robustus, & semper à puero sanus, die 17 Maii venam tundi curavit, annuæ con-

suetudinis ergo, at illæså valetudine.

18 Maii, non appetiit: fastidiosus, atque ore amaro: nauseavit, & ingesta evomuit cum paucis mucosis & amaris: inhorrescens, incalescens alternis vicibus, & membra dedolatus. Tussitavit crebrò, &
siccè, & cum dolore ad insimum sternum.

19, febris: vomitio frequens assumtorum, mucoforum, biliosorum. Cætera, utì pridiè, sed intensiora. Obambulavit.

20 Maii, decubuit. Exacerbata omnia.

21, ægrè surrexit, & obambulavit. Eadem.

22, manè morbillis se pictum videt. Symptomata priora. Hucusquè quotidiè vomuit.

23, non vomuit. Catera eadem. Vomituriit.

24 Maii, ad nos venit. Nil emendatum. Pulsus fortis, plenus, naturali non celerior: urinæ biliosæ: calor.

flava: tussis aquosa, mucosa: modica febris. Urinæ cum hypostasi fursuracea ex albido rusescente. Emeticum; indè paucam pituitam evomuit cum bile non multa: aliquoties dejecit. Vix febrit post emesin, & rarò tussit. Vix ullus ad cardiam dolor.

26, alvus frequens: maculæ nullæ: tussis rarior:

dolor exiguus. Non calet.

27 & 28, benè se habet : appetit. Ratissima tussicula. Reconvalescit.

Die 3 Junii, fanus ad suos rediit.

Vomitus spontanei, mucosi, biliosi, itemque ii quos pharmaco movimus propinato, ingenium commixtæ febris docebant; sed etiam valetudo, citra negotium & brevì restituta, medendi methodum commendabat.

Phlebotomiæ ante morbum factæ eventus hic felix non debebatur. Quid enim sanguis emissus in bilem possit & stomachi pituitam! pugio plumbeus in leonem! qui clava herculea excipi debet, emeto-catharsi.

Missio sanguinis adeò non profuit, ut etiam nocuisset, ni corpus habuisset & valens cæteroquin, & huic

jactura sufficiens.

Nescio qui phlebotomiarum consuetudo, quas prophylacticas appellant, adeò, hisce præcipuè in terris, invalescere potuerit, ut, seu semella chlorotica sit, imbecilla atque orba bonis succis, seu senecio frigidus, se vivere sanos posse non opinentur, nissanguine bis terve per annum dapsiliter profuso.

Eâ in re etiam οἱ των ιπτρων παιδες multûm peccant & endemicum morem ac epidemicum sidi servant. Quid enim obvium magis, quàm vel levissimo febriculæ motu percepto, quem quies & esuritio & idoneus potus facillimè composuisset, educere sanguinem, sæpissimè non reum? quem quidem incisa vena mitti (ut ait Celsus) novum non est; sed nullum penè morbum esse, in quo non mittatur, nòvum est : novum etiam, nullam esse propemodùm tempestatem, biliosissimam licet, qua non mittatur.

ÆGER QUINTUS.

Morbilli in consortio miliarium, & petechiarum.

Non hujus anni historiam narro, sed præterlapsi.

Ea mihi præ aliis hujus anni multis placet.

Adolescens decimum quintum atatis annum agens, qui tyro sutori operam navabat, die 1 Julii 1776, capite dolere copit.

2 Jul., eadem cephalalgia. Suo adhuc opificio fun-

gitur.

A meridie ejus diei, frequens horripilatio cum intermixto calore. Pectore oppresso est, laboriosè respirans, siticulosus, tussitans, crebrò sternutans, oculis lacrimosis, & scintillantibus. Coryza: noctu multa

inquies, & jactitatio.

Jul., ad nos venit. Graviùs laborat: decumbit: sponte bilem vomit. Præter dierum præcedentium symptomata intensum genarum ruborem vidimus, linguam aspectu bonam quidem, sed ex sensu ægroti velut pilis obsessam. Sitis non multa, & sapor, si quid assumserat, non pravus. Tussis crebra, sputa aquosa, mucosa, multa, cum paucis coctis. In latus sinistrum dissiculter decubuit, dissicillimè respiravit, & erecto plerumquè corpore, ac sedens. Calor multus: pulsus celer, fortis, durus: petechiæ lenticulates, susce miliatia in thorace maximè & dotso multa, alba, rubra.

Eo die, potum copiosum exhibui cum aceto, melle,

V iv

& sale medio mitiori. Constitueram eâ adhuc vesperâ emeticum propinare, sed non nisi pauco detracto sanguine, quò facilior vomitio esset, & minùs diseriminis ab ejusdem turbis. Sex solùm uncias sanguinis emisi, missurus plus, si commodè tulisset. Sed en, ne hilum emendari pectus, quin opprimi magis cœpit; &, venâ vix deligatâ, deliravit. Intra verba plerumquè desipuit, atque ita, ut cùm ausugere per vices vellet, facilè reduceretur, & minis auscultaret.

Post phlebotomiam vomiturire, quin & vomere, sed laboriosè & pauca cœpit, ac biliosa. Mox ipecacuanham grano uno tartari emetici armatam exhibui, undè multa & biliosissima evomuit, restituta post emesin plena mente & serena. Noctu plus quietis.

Prorupêre morbilli.

4 Jul., vomuit bis terve, sponte, aquosa, mucosa. Febris pauca, & pectus multum allevatum. Aliquoties dejecit.

5, modicissima febris. Alvus crebrior.

6, morbilli magna ex parte evanidi, quidam pallidissimi: miliaria rara: raræ petechiæ. Alvus movetur. Omnia leviora.

9 Jul., nullum exanthema : nulla febris. Benè se

habet : convalescit.

Usus continuò est solventibus, salinis, eccoproticis. Ultimis diebus stibium diaphoreticum non ablutum dedi, ut, quæ sortè materies in vasculis minutis hæserat, lenta & tenax, attenuetur & expediatur. Tandem stomachicis ventriculo cautum.

Delirio phlebotomiam mox insequente, valdoperè gaudebam quòd sanguinis haud plus selibrà detraxerim; at pœnitebat vel tantillùm detraxisse. In consimili posteà, nec infrequenti casu non facilè ullas
in corpore turbas ab emetico timui, nec, ut illis prospiciam, anteà venam secui; febrium enim gastricarum
ingenium meliùs identidèm edocebar, earumque in
viscera nobiliora etiam dissita potestatem. Didiceram
earundem insultus graves non timere, & multifarium
emeticorum usum, multiplicemque exhibendi scopura
quotidianà observatione pervidi.

Multa supersunt commissionum hujusce generis exempla. At ea lubens prætereo, cum quod ista sufficere videantur asserto demonstrando, tum, ut ne legentibus abutar & tempore, si, ultra quam par sit, in narrandis historiis dissundar. Constare abunde opinor, morbillos semper, & ubique eosdem, perraro solos esse, sed plerumque adsciscere sibi commissionem popularem morbum, eumque alium, atque alium, prout alia fuerit tempestas anni.

Ex his quoque autores Medicos conciliabimus, diversissima sentientes, cum de medendo variolis & morbillis quærunt. Quippè & hos & illos rectè obfervasse atque vera statuisse comperies, utut dissenserint, si eos non de ipsis aut variolis, aut morbillis, sed de varia iisdem commixta febre disserentes ac-

cipias.

Hinc utrosque à vero quam longissime abduci patet, qui morbum omnem hujusmodi, morbillos aio atque variolas, aut semper emeticis tentandum statuunt, aut ea præsidia, magna licet ac unica persæpe, ex medicina variolosa morbillosaque penitus proscribunt, & nihil crepant præter antiphlogisticam medendi methodum, quam serè unicè in phlebotomiis & largis & repetitis ponunt; quasi verò aut sola phlebotomia febrilem æstum restinguat, & intendat nunquam, aut præter hanc calores temperet res nulla. Enimverò vix video quæ alia possit esse magis noxia & turpior empiria.

Diversum ab eâdem causâ effectum haud rarò vi- Potus frigidimus temporibus diversis, à potu videlicet perfrigi- de astuante do, si quis eo se proluerat sudore multo dimanans, sus febrim atque ex itinere vel exercitatione quâcunque excale- invitat epifactus. Iis enim qui, Hyemis rigente gelu, astuanti demicam. corpori frigidam ingesserant, pleuritico more pectus inslammabatur; at qui per Astatem id secerant, epigastrio gravari, horrere, calescere, fastidire, & amaris ructibus vexari cæperunt. Illis sanguis mitti & iteratò & largiter debuit, his emeticum dari; cùm illos inslammatoria febris corripuerat, hos verò biliosa, ab

eadem utique genitrice causa, sed non eadem tem-

pestare.

Terroris Terrorem novimus nervoso imprimis systemati ininoxe, & in micum. Morbum sacrum inducit persapè, aut alia raproducenda tione nervos irritat. Sed præter hæe, qui terrentur,
biliosa febre ea potissimum tempestate cui bilis imperat, in sebres
incidere biliosas mox solent, ut morbi initium ab eo
tempore exactè computemus, quo id animi pathema
fuerat incussum. Miram certè terroris vim vidi in conturbanda bilis officina, morbisque biliosis, putridis,

malignis producendis.

Uti etiam mæroris,

Sed & mæror diuturnus, & ærumna, & somni nescia sollicitudo stomachum & intestina resolvit, & gastricos humores vitiat, tuncque maximè, si & anni tempus conspiret. Indè longa infirmitas nonnunquàm, at quæ ægrum obambulare sinit, anorexia, exigui calores, & levicula horripilatio, sapor amarus assumtorum, & marcor nascitur, eaque rerum facies, ut chronicam sebriculam biliosam non ineptè compelles.

Quibusdam tandem ea diathesis in febrim erumpit luculentam, biliosam, malignam, pituitosam, Artis plerumquè præceptis non auscultantem. Feminas sic ægrotare præ cæteris observavi, easque ex insima plebe, quas inexorabile fatum & conjuge orbarat cum eoque & vitæ præsidiis, alendæ numerosæ proli non jam pares.

atque ira.

Magis noxiam iram mihi videor observasse per Æstatem, quam Hyeme soleat. Non enim infrequens est audire homines, qui, cum evidenti biliosa febre teneantur, morbi dies supputent à prægressa gravi ira. Id, ni fallor, Æstate audivi, vix unquam aut nunquam Hyeme

Hyeme.

Nonnulli, quos Venus impura malè mulctavit, curam antiveneream apud nos, ex Artis legibus & aufpicatò exorsi sunt. Eorum aliqui nil alieni ab ordine ejus morbi consueto experti sunt, aut, si quid erat non ex usu, id ejusmodi fuerat, ut huc non faciat, quodve aptiùs alibi dicetur.

At fuêre, qui, medicatione vix inchoatà, febrire tenuiter primò, atque erroneo modo cœperunt, dein etiam intensiùs. Ejus rei causam in ventriculo aut in-

testinis, utpotè anteà purgante repurgatis, & in hominibus cateroquin fanis, nullam quafivimus, nullam in hydrargyro, multa cum cautela & manu parca propinato. Intereà etiam illa symptomata accessère, quæ febrim æstivam solebant comitari; mox constitit, quæ nos pura arbitrabamur, ventriculum & intestina, ac pharmaco deterfa, fæce multa biliosa turgere.

His illicò febrim adventitiam consuetà eo anni tempore ratione curavimus; eâque profligatâ, ac viribus diù confirmatis, curam de novo antifyphiliticam re-

fumfimus.

Aliam quoque æstivæ febris complicationem mul- Febris estitoties vidi, nempè ubi illa cum colicà saturninà con- va complijungebatur. Quæ circa hocce utriusque morbi connu- catio cum bium observarim dicere non possum, nisi priùs inge- TURNINA, nium admirandæ hujus affectionis, à plumbo natæ, ejusque colicum ea sola est, & simplex, & nulli alteri morbo ca plenior

fociata, explicuero.

Id verò, ut modò faciam, multa prohibent. Etenim & ingens observationum huc attinentium mihi filva crevit, quæve novis in dies incrementis ditatur, ut peculiarem ea res pertractionem sibi poscat; &, si etiam huc trahere ejus materiæ partem vellem, vereor ne, si nudos de eo morbo aphorismos promam, nec testes afferam quamplurimas historias, rem exeguar dubitationibus obnoxiam, & liti. At verò enarratio eorum omnium casuum, quos numerosos observavi, descriptosque reposui, longiori quam par est episodio à febrium hujus anni contemplatione nos fevocaret.

Ea hujus colicæ apud nos frequentia, isque hominum eo morbo laborantium ad hoc Nosocomium concursus est, ut facere quamcunque sponsionem ausim, non facilè plures alibi hoc morbo correptos ægros inventum iri. Hominum in hâc urbe non exiguus numerus est, qui aut figulino opere occupantur aut pigmentario, & plumbi præparatis, cerussa, minio, lithargyro utuntur.

Hic morbus toties à nobis visus, methodisque vatiis tentatus, sanatus toties, hanc opinionem nobis indidit, ea de re nos posse confidentius disserere,

mererique præ multis fidem.

Intereà, donec peculiari dissertatione & pleniùs prosequi hunc morbum queam, observationum solum summam dabo, atque earum solummodò, que propriùs ad rem sacere videbuntur, caveboque, ne aut aphoristicà ossendam brevitate, aut longa narratione & ejus morbi historiis recensendis, nos nostri propositi faciam oblivisci.

Primò morbum simplicem, atque impermixtum describam ad eum exactè modum, quo hunc ipsi nos oculis usurpavimus quotidiè. Addam deindè curationem: tùm quæ variatio subindè ab adventitià febre, eâque potissimum populari, accedat, quâve ea ratione medendi methodum mutet, exponam.

Qui hâc colicâ laborârunt, ad unum omnes plumbata tractârunt. Alium nullum vidi hoc genere morbi

unquam vexatum.

Non dubito hanc colicam esse specificam, & sui generis; etsi enim peculiares notas, nullique alteri morbo communes non habeat, si eas singulas & seorsim spectemus, earundem tamen collectio ac complexus, si morbus non jam intra initia versetur, sed adoleverit, colicam saturninam ab omni alia evidenter discriminabit; etsi hic eam quastionem ex instituto non agitem, an cum aliis confundi speciebus colica possit, an à solo plumbo, vel alia quoque ratione oriatur.

Colicæ faturninæ symptomata multa & varia colle-

gi, quorum catalogum hic dabo:

Ægrotaturis venter adstringi incipit, qui anteà liber suit & facilis, cum ponderis in epigastrio sensu, & borborygmis. Dolor dein abdomen ejusque diversas plagas invadit, varius, ardens, lancinans, &, ut phrasi ægrotantium utar, ac si evulsa intestina contorquerentur, terebrans, gravisque omni modo.

Artus quoque dolere incipiunt, quasi ab acutissimo rheumate, brachia, femora, crura. Quibusdam lumbago est, aliis ischias ad usque malleolos decurrens.

Aliis articuli digitorum, manuum, pedumque præ car-

nibus dolent, atque aliis ha præ illis.

Sunt quibus in exiguo spatio gravis ardor est, quasi à viva slamma. Loca dolentia manum serunt etiam rudiùs contrectantem, nec indè augeri dolor solet: quorundam tamen præcordia attactum aversantur.

Subindè res intra solam artuum dedolationem, aut sensum reptantium sormicarum, aut quandam virium muscularium impotentiam subsistit. Ardor accedit tho-

racis, & difficilis per vices spiritus.

Quidam morbi accessum præsentiunt ex mærore animi infolito, & præter rationem. Sub ipfa initia infirmitatis, temulenti fiunt, vertiginosi, stupidi, insomnes. Oculorum, per vices & repente, obtusa acies, &, vigente jam morbo, amaurosis temporaria subitò cessans, subitòque iterum recurrens. Visus varià ratione depravatus. Aspectus quasi maniacorum, atque alieni quid habens, attonitus, furiosus, minas cogitans, meditabundus, mærens. Animus quibusdam anxius, aliis turbulentus, impetuosus, nescius eodem diutiùs loco esse, aliud atque aliud appetens, & impatienter. Linguæ & faucium is habitus, qui biliosam alias notare febrim solet. Sensus rei per æsophagum reptantis, strangulatio, & hystericus globus. Singultus, vomituritio, ructus amari, acidi, acido-austeri, putridi, dulces. Vomitus crebri biliofi ingestorum, fæculenti, laboriofissimi, difficillimi, & subindè cum boatu potius, quam hominis clamore.

Abdomen sæpiùs molle, subindè durum, inæquale: rarò introtractum umbilicum vidi, etsi in gravissimà aliàs infirmitate. Dolorifica cutis in abdomine corrugatio: mammæ vel unius vel utriusque tumor, & induratio variabilis, & temporaria. Stupor unius subindè lateris: vocis abolitio, aut vox vix perceptibilis: pavores, terriculamenta, noctu præcipuè: subita cum terrore evigilatio, & repentina ex lecto exissitio &

fuga.

Alvus plerisque nulla est, & pluribus diebus, nec ullo clysterum genere provocanda. Subinde fax pau-

ca, dura, caprilla prodit. Anus introtractus, intestino recto quasi fune constricto, & clysterem aut non admittens omninò, aut admissum absque effectu explodens. Tenesmi dolentissimi, mucosi, cruenti.

Quidam nihilominus dejecêre, & crebrius solito, & copiosa, & indè aliquid levaminis habere videbantur præ iis queis venter ex toto & diutius com-

presius mansir. Hæmorrhoides.

Urina crystallina copiosissima, creberrima parcissima: stillicidium, stranguria, dysuria, ischuria:
ardor ad pubem, micturitio continua, inanis: mingenti lotium repentè subsistit retracto pene, perexiguo facto, ac fermè evanescente, pone radicem
quasi injectà fascià constricto. Corrugatio, & subita
scroti relaxatio. Testiculorum amborum unius rotatio
dolorisica, tractio, retractio ventrem versus: compressio quasi manu facta.

Convulsionum omne fermè genus in hoc morbo adparet, sed illud maximè, quod gravissimum est & universum incursat corpus, epilepsia nempè, quæ nullo non tempore, & non opinantes projicit, de-

cedit, repetit.

Quosdam apoplexia ferit priùs convulsos: ea plerumquè solvi solet: atque inter multos duo perière eâ non solutâ, recenter ad nos venientes, & nondùm ullo remedio usi.

Mita pulsuum durities est, qualem non in alio morbo ullo unquam observavi. Arteriæ silum serreum, validèque tensum referunt, quod æquabili motu, & tardo, vibranteque tangentem digitum serit. Unicum vidi, qui hos arteriarum valentes ictus non habuit, sed è contrario molles, remittentes, intermittentes, arque

omni inæqualitatum genere inæquales.

Repetita etiam phlebotomia, quam aut ægri fecerant domi adhuc suæ, aut nosmet in Nosocomio,
duras arterias ne hilum emollivit. Eductus sanguis nil
vitii monstravit, nisi morbo jam longiùs progresso,
ubi corium crassum, ut in pleuritide assolet, exhibuit,
atque id ideò fortasse, quod ictibus arteriarum is sanguis diutiùs fuerat subjectus.

Hæc pulsuum durities præaliis quibuscunque symptomatibus diutissime persistit, & corum ultimum ple-

ru nquè agmen claudit.

Characterem hujus morbi deletum, agrove ab ejus recrudescentia satis prospectum non arbitrabar, nisi & pulsus observaram remissiores, & quales esse in sanis oportet.

Nihilominus quidam sanitatem recuperaverant constantem, etsi ea pulsuum peculiaris durities, & vibra-

tio indelebilis perstaret.

Quidam, sanatà hâc colicà, in malignissimum morbum incidit, ope Peruviani corticis & camphoræ percuratum. Ea arteriarum vibratio rigorve toto sebris decursu semper observabatur.

In morbo simplici & solo nullus præter ordinem

consuetum calor fuit.

Tubercula multis, iisque imprimis qui hâc ægritudine sepiùs & graviùs tentabantur, in dorso manuum oriuntur pone tendines digitorum, quibus etiam arctiùs plerumquè cohærent. Hæc sabam aut dimidiatam avellanam æquant: dolent recenter nata, & inter principia digito prementi cum dolore cedunt, sed suo mox elatere restituuntur citra vestigium pressionis. Tractu temporis indurescunt, necloco moventur, nec dolent, & tendinem, cui assident, prohibent moveri.

In uno multatubercula una serie collocata ad pubem, & utrinquè pone annulos abdominis, & supra eosdem, & hinc indè in cute abdominis vidi, evanes-

centia fermè repentè & renascentia.

Subinde jam in morbi principio hæc manuum tubercula nascuntur, quin proptereà eorum ortus à ventre tormentum avertat, aut revocet, ac solvat. Quibusdam signari manus eo genere tuberculi dolentis cœpit, priusquam ullum exstaret aliud imminentis mali signum, torminibus serius secutis.

Fuêre queis manuum dorsum dolentissimo tumore intumuit fermè totum, uti ab rheumate inslammatorio

contingit.

Id autem in omnibus, quotquot hic decubuêre, constanter experiebar, omnia hucusque enarrata symp-

tomata, dolores potissimum rheumaticos, appetente vespera & noctu, fuisse insigniores gravioresque, &

denuò sub auroram delinitos.

Hanc legem vidi exactiùs & evidentiùs observari in colicâ saturnina, quam venereum rheuma soleat, quod aliquando irregulariter exacerbatur, atque ita, ut acerbiùs subinde per diem instet, de nocte mitiùs, aut continuo affligat. Hæc enim dolorum, de quorum syphilitica origine dubium non superfuerat, anomalia diligenter à nobis aliquoties adnotabatur.

De paralysi saturnina hæc observavi: plerisque non nisi diutiùs protracto morbo aboletur artuum vel su-periorum, vel inferiorum, vel omnium omninò sa-

cultas motrix, perstante tactûs sensu.

Resoluta membra dolor plerumquè cruciat ardens, dilacerans aut pungens: arteriarum in iisdem vibrantes, tardi, & validissimi ictus sunt, etsi diuturna artum resolutio teneat, & carnes tenuentur ac evanes-

Plumbeum pondus articulos gravat, humeros, sed cubitos magis, & carpos præ utrisque, qui curati omnium ultimo, tarde vigorem recipiunt, humeris

primum emendatis, dein cubitis.

Artuum superiorum frequentior paralysis est, & in his manuum, ubi aut ex totx, aut unus alterve so-lùm digitus resolvitur. Id mali in utroque subindè artu est, est etiam in alterutro. Rariùs crurum impotentiam vidi, eamque nunquam solam, ac brachiis sanis. Ubi omnium artuum vis semel periit, ea citiùs rediit infernis.

Varia mali intensio est, cum subinde ex trunco brachia pendeant ferme emortua marcidaque, nonnunquam verò moveri queant, si æger intensis omnibus nervis connitatur.

Contingit ut res intra metum sæpè solum subsistat, atque artus non exsolvantur, utut ad motum

ineptiores, graves, dedolati, confracti.

Nec eodem in omnibus tempore accessit hæc exsolutio. Aliis siderari digitus, aut manus, aut brachium propemodum repente atque intra paucas horas cæpit, quin quin ullum præsentiretur ullibi incommodum, aut ventris tormen: aliis, nonnisi jam exantlato per dies aliquot intestinorum cruciatu, vel etiam serius, artus emori, quin mitius idcircò à doloribus abdominis haberentur, quos nunquam in tanto ægrorum numero aut tuberculis judicari aut artuum exsolutione vidi.

Id addo, vix uni, inter quindecim, partem aliquam corporis siderari: & inter ægros quinquaginta vix duos esse, queis omnis omninò brachiorum crurumque vis ac motus pereat in longum tempus; at si cui ea perierint nec rediverint intra triduum, eum multo egere tempore & curà valente non interruptà, donec pristina vis revertatur, quà etiam restitutà prior tamen musculorum torositas non redibit.

Inter omnes, quotquot ex eâ colicâ sanavi, nemo fuit qui, si artus integros ad nos attulerat, eorum usum in Nosocomio amiserat. Quos membris exsolutos

vidimus, ita malè multati jam advenerunt.

Stabilitum dierum numerum hæc colica non habet, cùm & intra paucos subindè dies concludatur, subindè proferatur in diutinum tempus, septimanas multas & menses. Sunt qui per integros annos hoc malo constictantur, sua tunc potius diuturnitate molesto quam vehementia. His alvus irregularis est, nunc cita, nunc verò adstricta. Est illis & morsus intestinorum atque oris ventriculi, & vagum rheuma, & spiritus per vices repentè difficilis, repentè denuò facilis essectus: mens anxia, tædium, & suga hominum. Suo interim artisicio vacant.

Vidi quosdam, perpaucos tamen, per octodecim aut plures adhuc annos, operam pigmentariis locâsse, eamque unicè fermè in conficiendis pigmentis, ac iis ut plurimum saturninis, consumsisse, terendo videlicet cerussam, minium, & consimilia super marmor levigatum, quos vis veneni ad id usque temporis intactos reliquit, & serò tandem prostravit.

Novi qui intra non multos annos vigesies-octies ex hoc morbo decubuit, etsi cerussa in pollinem conterenda & parandis pigmentis, labore utpote præ cæteris nocivo, semper abstinuisset, & solum pingendo

Pars II.

occuparetur. At is multoties calentis malagmatis plum-

bati vapores ore hausit.

Figuli, qui lithargyrium in tenuissimum pulverem comminuunt in aëra evolantem, eodem morbo tentantur; sed hujus generis paucos habui, & pauciores, quam pro numero eorum qui lithargyron tractant: an quòd lithargyros figulis minus noceat quam cerussa pictoribus, an alia per accidens subsit ratio non scio.

Nonnullis peculiari modo, & graviùs, & citiùs,

frequentiusve plumbum nocet.

Quam corporis diathesin hoc venenum vel aversetur vel amet exquirere nondùm potui. Id solùm mihi videor observasse, mercenarios duris anteà laboribus exercitatos, duros ipsos & animo & corpore, ubi operam suam ad terenda pigmenta converterint, minùs ab iisdem pati; minùs etiam illos, queis venter quotidiè, & sapiùs, ac facilè reddit; & minùs omnes ac mitiùs, astate quam hyeme.

Fortassè uberior bilis, & minus vividus ventriculi fensus, quas duas res in omni homine, atque omnibus astatibus plus minus est observare, apparitionis hujus rationes habet. Quippe astiva bilis venenum cicurabit, enervabit, & ventriculum defendet, qui & ipse languidior à plumbi stimulo minus affi-

cietur.

In omnibus, quos in opere saturnino versari noveram, duo deprehendi, faciei nempè & oculorum habitum non describendum, atque alienum ab eo quem homines sanæ mentis habent, & in quibusdam verè maniacum, etsi morbum aut nunquam passi adhucdum sint, aut ex eodem suerint persanati.

Altera res est iis ipsis hominibus, hisque pracipue solennis, arteriarum tensarum plenitudo, durities,

vibratio, vel sanissimis cateroquin.

Epilepsia, apoplexia, affectionesque alix multx huc pertinentes, vario morbi tempore agros incursare, & eventu vario, observantur. Quosdam obambulantes, & aut nullis adhucdum, aut perexiguis torminibus admonitos vis morbi subitò proruit, humique stravit

epileptice convulsos. Alios nonnisi provecta jam ægritudine, alios verò jam reconvalescere visos sædissimum id malum incessit. Hos gravius & diutius afslixit, illos solummodò perstrinxit & levius. Paucissimis ea accessio non solvebatur: hos tandem apoplexia enecuit, multis anteà & repetitis insultibus
epilepticis interpolata.

Duos habui, mitissimè, ut apparebat, ex ea colica agrotantes, qui recenter ad nos venientes, vixque de morbo interrogati, & priusquam ingerere quidquam poteramus, convulsi, apoplectica mox morte pe-

riêre, non averruncandâ.

Quidam inter sævissima tormenta ventris diu noctuque per lectum volutati, nil tamen convulsivæ, aut apoplecticæ affectionis unquam perpessi sunt, ubi alios vix dolentes funesta accessio convulsit, convulsosque

jugulavit.

Sed & lentam ex eo morbo mortem vidi, eamque hydropicam. Systema uropoieticum vires plumbi præprimis experitur, convulsum, constrictum, & lotii justam secernere copiam atque excernere præpeditum. Undè retenta urinæ materies, aggesta, in caveas compulsa non suas, hydropem facit, quem opio squillæ juncto in ægro quodam multùm levavi, non curavi.

Duo alii mihi aliâ ratione periêre, ex febre videlicet malignâ, quæ huic colicæ, priusquàm ad nos deportarentur, supervenerat. Morbum offenderam jamultra eos limites prosiliisse, quàm ut eum revocare ars indè valeat, quibusque superatis is exlex fertur. Bellè distinxeram utrumque morbum, atque utriusque morbi pecularia symptomata: at cùm febri malignæ medebar, efferari saturnina assectio cœpit, & vice versâ.

Opii præstantem usum, eumque in hâc colicâ sæpissimè unicum, utì posteà referam, junctæ febris

malignitas aversabatur.

Reserato cadaverum cranio vasa omnia encephali solito multò ampliora, & sanguine turgidiora deprehendi, quàm in aliis soleat alio ex morbo demortuis.

Nunc, quam medendi rationem, quove eventu

amplexus sim, & quam ego epidemicæ febris cum hâc colicâ societatem observarim, exponam.

Cura colica

Saturnina.

In omni colica saturnina duo potissimum respexi, morbum ipsum videlicet, atque ejusdem peculiaria quædam essecta. Quippe quos vomitus vexabat, facilius celeriusque sanari observavi, facilius etiam eosdem queis venter sluxit; difficillime verò, qui nec alvo nec ore quidquam reddidere, etsi hi levius fortasse multo doluerant, & illi gravius.

Qui vomuerant ob morbi vim, biliosissima & plurima semper vomuêre, qualia non facilè quisquam in biliosissima febre & biliosissima tempestate, emetico licet propinato. Sed & iis qui absque vomitu ex colsca saturnina decubuêre, lingua & sapor assumto-

rum supra modum biliosa fuêre.

Colluvies hæcce biliosa jam ante morbum adesse poterat, utut innoxia forsan & mole minor. At accedente irritamento saturnino vellicari ventriculum, intestina, & socia eorundem viscera, & violenter emulgeri opinabar, succorumque gastricorum proventum, ultra quàm sanis conferat, augeri. Id etiam accidere autumabam ex eodem venenato stimulo, etiamsi nulla aliena materies intra ventriculum jam præexsitierit.

Biliformi igitur saburra simul laborare, undecunque nata & ratione quacunque, omnes illos, quos ex plumbo ægrotare conspexeram, sufficienter constabat.

Hinc duo mihi agenda rebar, videlicet ut stimulum enervem secretiones gastricas nimium quantum sollicitantem, utque quod erat hucusque jam collectum,

& ob copiam nimiam vitiofum, evacuem.

Quòd si alterutrum tantum persicerem, parum me facere arbitrabar. Quid enim emesis concitata, aut potentissimis pharmacis sollicitata alvus proderit, cum, rejectis licet humoribus copiosis alienisque, perstet antiqua ex plumbo irritatio, & nova accedat ab ipso remedio evacuante?

Hæc methodus nonnisi in levioribus colicis subinde mihi satisfecit, ubi stimulus saturninus potius sponte quieverat, repurgatis ventriculo & intestinis. At sæ-

pissimè nil effeci : symptomata augebantur ab emeticis, & purgantium quorumcunque vires alvus pertinax elusit. Invitus ab ea methodo, quam alibi tam efficacem in ea colica legeram, & nonnisi multoties delusus, discessi. Invitus opium arripui, utut ab Haenio deprædicatum, tum quod credideram pertinacissimam alvum opio magis iti cohibitum, cum etiam quod biliosis, quales omnes saturnini suere, id genus remedii nullatenus conducere posse existimabam.

Ejulatu cujusdam ægri commotus, cui à septem jam diebus alvus nullà ratione provocari poterat, quive inter immania tormina per vices vomuit, opium dedi: undè mox sponte solvi venter cœpit, & multa aliena

reddere; doloresque & vomitus silere.

Opio posthàc liberaliùs usus sum, quod aut ex oleo bibendum dedi, aut ex insuso storum chamomillæ. Indè felicissimas curationes celeresque feci, & consir-

matas, easque numerosas.

Nihilominùs in quibusdam ea symptomata consequebantur, quæ non à veneno jam proficisci, sed à saburra primarum viarum existimabam, quam mirisicè increvisse à multo ingesto oleo, & emollientibus decoctis, ac verustà intestinorum sæce conspexi. Quidam enim ex colica jam reconvalescere visi, nauseare de novo, incalescere, inhorrere vago more, aut cardialgiam denuò, ventrisque molestias queri, sebrire ex somite putrido, vel etiam malignè, iisque variè encephalum assici & perniciosè, essi nil hucusquè in victu fuisset aut in medendi ratione mutatum.

Ex eo tempore utramque methodum, quas singulas seorsim hueusquè secutus sum, conjunxi, evacuantem

videlicet, & narcoticam.

Ubi nullam morbus ipse evacuationem secerat, nec ullum urgentius symptoma celerem opem poposcerat, curam à solvente, salino, mannato remedio exorsus sum, alvumque movi, aut etiam emesin, anni præcipuè constitutione biliosà. Largam dein opii dosin ex chamomillà hauriendam propinavi, oleo neglecto. Sie aut omni altero die eccoproticum dedi atque anodyanum, aut utrumque quotidiè, eo modo, ut eodera X iii

die nune opium sumeretur, nune blandum evacuans. Hæc ratio fortunatissimè cessit, iisque incommodis

omninò caruit quibus singulæ methodi, si eæ solæ ad-

hibebantur, subjacebant.

Quos violenta & frequens vomitio exercuit, evacuantibus non sum aggressus, sed opio: neque ii hoc genere remediorum habebant opus, queis alvus facilis erat vel etiam sluebat, quod in paucissimis observavi.

Doses opii largas hic morbus exegit, & frequenter repetitas, & diù. Plerumquè intra viginti quatuor horas sequentem mixturam absumebant, per plures plerumquè dies continuatam: R. Aq. slor. chamom. unc. vj. Extract. slor. chamom. drachm. j. cum dimid. Syrup. slor. chamom. unc. j. sem. opii puri & camph. aa gr. x. sumat, omni quarta hora, sextam totius partem, donec omnia intra viginti quatuor horas suerint absumta.

Quidam in violentissimo vomitu saturnino una nocte grana tredecim opii & camphoræ cum emolumento sumsit.

Camphoram serius addidi non omnino necessariam; quippè & solum opium perbellè hunc morbum sanat, & sola camphora nunquam, etsi eundem mitigare aliquoties sit visa.

Opium neutiquam morbum palliat, sed cum perseverantia sanat. Id multis, alio tempore locove alio narrandis, agrorum historiis comprobabo. At dignas

tanto malo oportet doses dare, & diuturnas.

Mirabar multoties alvum nulla antea ratione referandam præmisso largo opio aut sponte respondisse, aut enemati auscultasse, licet antea frequenter & inutiliter injecto; aut tandem miti purgante suisse provocatam.

Reconvalescentibus quotidiè sex octove opii grana, partitis dosibus, propinavi, remedio cuidam amaricanti & stomachico remixta. Hi alvum plerumquè facilem & leviter susam habuêre sua sponte.

In his ægris opium videbatur incommodis illis caruisse, quæ ejus usum alias atque aliis in morbis com

mitantur, temulentiam aio & carebariam, insomnia, pavores, sudatiunculas pruriginosas, aliaque multa: sensuum hebetudinem sustulit, languorem artubus excussit, & mentem alacrem promtamque reddidit ac

caput leve.

Opium non seposui, etsi æger ab omni molestia planè vacaret. Requirebam, præter hanc à doloribus immunitatem, etiam pulsuum anteà vibrantium mollitiem, & experientia edocebar, nondum omnem veneni hujus characterem deletum esse, nisi pulsus emollirentur.

Arteriarum duritiem phlebotomia non emendavit,

etsi larga & repetita.

In gravissima colica saturnina, vomitibus crebris stipata, & imminente delirio, quin jam præsente, terna
& profusa venæ sectio nil profuit: opium illico mentem restituit.

Quidam leviorem ex plumbo colicam experiebatur, fine vomitu, & alvo clausâ. Cura non præmissa evacuatione ab opio cæpta est. Mox æger soporosus sieri, leviterque subindè convelli, & modicè desipere per intervalla. Datum emeto-catharticum temulentiam

excussit, hominemque sibi reddidit.

En opium ibi profuisse, quod hic nocuerat; fors quòd ibi sola vis plumbi mentem infatuâtit, cui rei opium apprime dicatum est; hic verò caput assectint humores gastrici, nimii, intra abdomen conclusi, atque huc à leviori licet stimulo saturnino proliciti. Sic opium nocuisse debuerat, & emeto - catharsis prodesse.

Evacuantibus omnes indiguêre quoscunque tormina ficca excruciarunt, alvo videlicet conclusa, & absque

vomitibus spontaneis.

Id genus remediorum saturninos abdominis cruciatus adeò non cicuravit, ut eosdem plerumquè intenderit. Hinc in hisce nullum ipsius colicæ auxisium quæsivimus, contenti, eorum ope systema gastricum ab obsuturà illuvie liberasse, & remediis antisaturninis fecisse locum.

Ideireò cavimus ne citra multam necessitatem eva-

cuantia resumeremus, aut eorundem usum protraheremus diutiùs.

Id etiam nobis auspicatò evenerat, si post sinitam actionem pharmaci non multum temporis labi siveramus, quin justa mox opii dosi consopiremus & novas hasce ab ipso remedio inductas turbas, & illas veteres à plumbo, priusquam colligi denuò humores gastrici copiosius quam par est possint.

Purgans aut emeticum citra saburam, & convalescenti datum, faciles relapsus facit. A solo enemate eccoprotico recrudescere morbum multoties vidi.

Cùm alvum facilem habere convalescentibus contulerit, remedium dedimus, quod ex opio, camphorâ;

fale polychresto, & stomachicis coaluit.

Colicam saturninam subindè difficulter dignovissemus ab ea quam biliosam dicunt, quamve evacuantia sola ferè sanant, & narcotica intendunt, ni ejusimodi nobis ægti obtigissent, quos in opere saturnino versari constabat.

Ex hucusquè dictis patet, utramque hanc colicam conjungi posse, posse & saturninam biliosa excipi: atque id reapsè non rarò sieri, observationibus evictum novi.

Præter hanc colicæ biliofæ cum saturnina conjunctionem, alia quoque complicatio observabatur, si quandò æstiva sebris eos una invasit, quos morbus saturninus assixerat. Hi periculosè decubuerunt. Medebamur æstivæ sebri directe, & torminibus saturninis non nisi per ambages, opio in initiis non propinato, dein verò cautè & surtim. Narcoticis enim ingravescere sebrim, & minari malignitatem vidimus. Ab oleo æquè abstinui, biliosè sebrientibus non proficuo.

Constitutione anni phlogistica, hyemali, verna, agritudo saturnina vitio bilioso plerumquè caruit, aliamque in societatem adscivit sapenumerò perniciosam, inflammationem nempè intestinorum. Ea res emeto - catharses omninò aversabatur, medendique rationem invertebat; phlebotomia enim, qua in hujus morbi cum sebre astiva connubio non profuerunt, hoc in casu necessaria etant, larga & repetita cum

potu multo, tepido, emolliente, oleoso; hisque in-

terponi opium debuit.

Difficillimum erat dijudicare, anne inflammatio unà adsit, aut solus excruciet saturnus. Certè dirissimos dolores vidi, ægrosque per lectulum præ eorundem sævitie volutatos, etsi nulla in abdomine inflammatio adfuerit, quemadmodùm à posteriori, à methodo videlicet medendi, argutabar, solis utpotè narcoticis, spirituosis, & carminantibus usus. Veruntamen lethalis in alio casu hæc colica fuit, gravisque in abdomine dissecti cadaveris inflammatio reperta, etsi æger obtussius, aut vix doleret, & ægritudinem facilè & erectus ferret.

Infida salutis prædictio dubiaque fuit; nonnunquàm enim non valdoperè ægrotare visos epilepsia corripuit, atque etiam enecuit in apoplexiam conversa. Quosdam etiam convalescere incipientes sædum id malum repentè sustulit.

Quas in sanando hoc morbo leges secutus sim ex-

ponam.

Temporibus biliosis curam adhibui compositam, antibiliosam & narcoticam, catharsin, emesin, emetocatharsin, & opium, multum, jugem, & antibiliosum potum.

Tempestate verò inflammatorià, cura antiphlogistica fuit, potio multa, emolliens, mucilaginosa, oleosa, cataplasmata, balnea, subjuncto serius narcotico.

Subinde & antibiliosa, & antiphlogistica, & narcotica eodem in ægro usu venêre, prout varia mali com-

plicatio occurfabat.

Hæc de colicâ saturnina, atque in universum de varia febris æstivæ cum diversissimis morbis commistione connotavi.

CAPUT XIII.

SEPTEMBER.

RIMIS duodecim mensis hujus diebus venti assidui, impetuosi : pluviarum copia, & frigus. Indè verò à vento quies, peramœna serenitas, & calor non meridie solum, sed & vesperi, & manè. Ultimum triduum frigus acutum & boreas exasperavit, fereno cœlo.

Hoc & antecedente mense, lues quædam tusti, corizà, & extrema macie multos canes enecuit.

Fructus horæi pauci, immaturi, infipidi.

Die 22 Sept., calor atmospharæ maximus in therm. Reaum. fuit 171. gr.

Diebus 14, 29, 30 Sept., calor minimus 8 gr.

Calor medius 125. gr.

Die 17 Sept., altissima barometri statio 28, dig. 57. 1.

Die 3 Sept., infimus ejusdem locus 27 dig. 7 l.

Iidem ferme hoc mense morbi, si genium spectes, ac illo præterito; sed numerus eorum, & ratio inter se invicem multo dispar. Etenim pauciores fuere continuæ febres, & quæ remiserant per intervalla, id evidentius isto quam mense priori fecerunt ut ferme apyrexiam potius quam remissionem diceres. Continuarum retusa paulisper acies, & minor furor fuit, sed rum & re-duratio longior. Remittentium magna in intermittentes mittentium proclivitas, quam unius in alteram conversionem in intermit- haustus salini, & emesis felici augurio effecerunt.

> Major adhuc materiæ morbificæ lentor hoc mense quam prægresso fuit, sed minor copia. Continuarum & remittentium febrium minor numerus, sed intermittentium major, cum earum, quæ à principio perfecte intermiserant, tum ex remittentibus in intermittentes

abeuntium.

continuatentes conversio.

Paucissima dysenteria. Icteri quidam sponte orti:

oculi febrientium hoc mense sæpè icterici.

Cortice Peruviano frequentiùs opus fuit ad diffici- Febrifugum liores intermittentes comprimendas, cujus vim floti- nostrum. bus salis ammoniaci martialibus feliciter acui, ubi is solus impar suit.

Tertianæ præ reliquis crebræ, earumque variæ for- Tertianamæ, ut modò omni tertio die calor ureret sine frigore rum anoma-

prægresso, aut, sudore subsequente, modò acerbior lia.

tantum cephalalgia vexaret.

Icteros haustus salini, emess, amara, extractum anagallidis slore luteo potenti virtute solvente donatum, & slores salis ammoniaci martiales pulchse sanarunt.

Paucissimas hoc anni tempore pleuritides biliosas lateri remevidimus, easque non jam sinceras, aut impermixtas, dia. sed quibus aura frigidior jam inflammatorii quid adspersit, ut præmitti emeto-catharsi phlebotomia debuerit, vel subjungi, & repetitim, prout vel phlogosis vel bilis eminebat.

Cùm quamdam febrium, potissimum continuarum, Febris astivariationem suisse, atque astivam febrim mutato ali-va quamquantum sub schemate prodiisse suprà dixerim, juva-mense muta-

bit eam rem hic resumere & explicare.

Popularis æstatis febris, sub finem prioris mensis, bire capit.

& primo Septembris dimidio, in plures quam antea septimanas protrahi, lente increscere, lente provehi, se sub falsa benignitatis specie agrum diù affligere, serò tandem eidem valedicere solebat, cum judicium subierat laboriosum & tardum.

Symptomata hoc tempore eadem fuêre, quæ per Pulsibus & æstatem sebrim biliosam comitabantur, nisi quòd pulsurinis non surinis, se urinæ, calorque ægrotantis plerumquè parùm malis, sebris quid habere à sanitate diversum viderentur, etsi is nihilo mitiùs se habebat, & ingentem cephalalgiam, & cum intemulentiamque querebatur; at frequenter quasi at-genticephatonitus, atque obtusiùs sentiens, supinus, cruribus lalgià, divaricatis, ad pedes desluens, decumbebat.

Utut vix febrire plerumquè ægrum diceres, fuit nihilominus subinde acer calor vel uno tantum in brachio, vel in utroque; at quasi disfringi sibi caput præ dolore & ardore semper asserebat. Oris amarorem

perpetuò & inappetentiam accusabat.

ac tadiosa aiarrhaa. Quotquot ex febre populari hocce tempore decubuerunt, omnibus diarrhœa supervenit, primò levans, sed quæ posteà, cùm persisteret, absque ulteriori le-

vamine vires fregit.

Multi, qui morbi initia & primos progressus spreverunt; quâcumque medendi ratione in auxilium vocatà, colliquantes secessus, & largam, sub nocturna præcipuè tussitatione, sputorum pituitosorum copiam patiebantur, & pertinax crurum oedema.

Hec febris Phthisin hanc pituitosam lichene Islandico & polyin phthiseos gala, frictionibus aromaticis, & victu restaurante plequamdam rumquè sanavimus, ubi alvina lubricitati pulvis radicis

speciem ab- arnicæ pulchrè opitulabatur.

eratque non fed bilioso-pituitosam ob amarescentem pituitam, quam bilioso pitui- questi identidem sunt & potione emetica revomuetosa. runt.

Ejus cura.

Medebamur eidem eâdem fermè ratione quâ simplici biliosæ sebri, nisi quòd diuturniora adhiberemus solventia, & ob præcognitam morbi diuturnitatem viribus maturè prospiceremus, datis gratis cardiacis, & antiseptica arnicæ radice, aut decoctis herbarum &

radicum aperientium, amarescentium &c.

Quòd si prima emeto-catharses morbum in incunabulis non prassocarant, & qua serius instituebantur evacuationes nil amplius in materiem poterant sors intra vasorum systema jam dilapsam, viribus conservandis imprimis studebamus, ut materiem, qua vim remediorum directam jam eluserat, sugam ex ventriculo intra sanguinis territorium capessendo, natura vis sic conservata attenuet, eliminet, assimilet, sive coquat.

Ineptè & cum ægri discrimine morbum ejusmodi longiùs provectum neglectumque valentioribus vexares, si ejus te sortè tarditatis lentæque sanationis tædium caperet. Hic illud valuit: Sar citò, si sat benè.

Linguarum Agrorum horum linguæ rariùs biliosæ, aut limo hoc mense quasi savescente conspurcatæ comparuerunt: frequen-

tiores fuerunt prærubræ, glabræ, resiccatæ, splendentes, & quasi vernice obductæ.

CAPUT XIV.

OCTOBER.

Siccitas frigidiuscula, cœlique serena facies, noctibus pruinosis ad octavum usque mensis diem: eo die insignes pluviæ. Indè frigus humidum, nebularum desluvium, pluviarum inanes minæ. Die 19 redit siccitas, & frigus, cum glacie nocturnâ & matutinâ, sœtente crassâque nebulâ ad 25 usque pluviis madentem. Inde manè & vespere copiosæ, densæ, depluentes nebulæ, multusque mador, sole sub meridiem claro, & frigore mitescente.

Ultimo triduo cœlum molle, austrinum, tepidissimum, capiti grave, atque universalem languorem inducens, sole per eos dies languidissimo, nebulisque

tenuissimis suffuso.

Dominabatur hoc mense multus humor, isque in medio mense frigidior.

Die 3, 4, 5, 31, calor atmosphæræ maximus fuit 16 gr.

Die 24 calor ejustem minimus 3 gr.

Calor medius 9 2 gr.

Die 21 Oct., altissima barometri statio 28 dig. 2 11.

Die 3, 30, 31, statio infima 27 dig. 7 11.

Anno ulterius provecto, atque ad suum quasi senium perducto frigidum, siccum, immite, mutati tis sebris
terum facies cœpit, atque æstivi morbi ab hyeme mutatio.
succedente dissolvi. Etsi enim hujusce temporis sebres, easdem ac per æstatem periodos, exacerbationes easdem, certas, incertas, observarint, ratissimè
nihilominus sinceram bilem atque æmiyn, matrem
salutarunt.

Multæ continuæ remittentes febres, sive peculiarem Idea malie

gnicatis in quandam impeterent corporis partem, seu decutrehac febre. rent absque topica invasione, à materie nascebantur lenta ductilique, non semper amarescente, aut, si etiam bilis saporem referret, excolori, & molis non magnæ. Hæc species feminas præ viris invaserat, easque pallidiores, inordinate menstruantes, & affectas fluore albo.

> Numerus hoc modo ægrotantium non magnus fuit, sed morbus longus, difficilis, laboriosus. Pleræque ad nos venêre, misso jam sanguine; quare ægritudo altiores radices egit, pertinacior effecta & periculosior. Sed emeto-catharfis minus efficax in hisce fuit, phlebotomia nempè fractis & morbi longitudine, priusquam nobis committerentur. Vomuerunt tamen cum aliquo levamine, ubi emeticum propinabamus, utut haud promto, nec eminenti.

Binis, rarò ternis vicibus, per omne morbi tempus

vomitorium dedimus.

Materiem vomendo rejectam antè descripsi, pituitosam, & paucam, & rarius, & modicissime biliformem. Hanc morbi genitricem materiem parciùs intra ventriculum & intestina collectam, at magna ex parte per omne corpus dispensaram existimabam, febrim-Canon in que ex eo genere esse, ubi Medicum non oportet tu-

sanandahac multuari, multaque & magna moliri. peculiarihu-Omnibus tentatis, id experiebar, satius esse, vajusce febris cuato, si vires ferant, ventriculo, vim vitæ sustentare, malignitate & urgenti, si quod accederet, symptomati occurrere, & opperiri, donec febris se ipsam conficiat, & materiem morbificam sensim aut assimilet, aut subactam variis viis & tempore vario eliminet, blande, pedetentim.

> In usu remedium mihi fuit ex aquæ aut communis, aut stillatitia, e. gr. mentha, semilibra: pulveris radicis arnicæ drachmis duabus-tribus: facchari Thomæi uncià semis, & spiritu vitrioli drachmà una. Nonnunquam, primis præcipuè morbi temporibus, drachmam aut ammoniaci salis aut arcani duplicati admiscui. Sed morbo provectiore, & increscente debilitate, aut ventre profluente, à salibus abstinui. Potui dedimus aquam simplicem cum oxysaccharo.

Hac usus methodo, rariùs, aut nunquam nimiùm elatam febrim vidi, ut ideò phlebotomià opus non fuerit, quam omnes ferme aut una aut etiam altera vice instituebant ante adventum in Nosocomium, eamque non necessariam, vel etiam noxiam.

Remedia validiora & stimulantiora ingerere nolui, ne tenacem morbi materiem minutis vasculis altiùs impingam, nullà ampliùs posthàc ope extricandam, neque deprimere vitæ vim, ne non sufficiat coquendo.

Plurimum negotii, & tædii non parum, lubricissima Molestifinonnunquam alvus fecit, quam promtam habuisse & ma diarfacilem multum profuerat, at fusam, nocuerat plu-rhae in hae rimum. Id ubi evenerat, omni altera hora drachmam febre cura. dimidiam vel & integram pulveris radicis arnicæ exhibuimus, quâ re effecimus, ut parciùs dejicerent, & consistentia.

Quam hic memoravi febrim, ab eâ mensis præteriti bilioso-pituitosa non differebat, nisi quòd isto tempore & solas fermè feminas corriperer, easque imbecilliores, & humoribus lentis; cum è contrario, elapso Septembri, etiam viros afficeret præter feminas, & paulò acutior ac frequentior illa esset præ hâc hujus

mensis, atque admixtæ bilis haberet plus.

Remissiones hujus febris incertæ fuerunt, invasio lenta, lentus incessus, & morbi totius duratio longa: nullus eminentior dies criticus, nec ulla luculenta crifis, sed morbi fatiscentia axpioiuss. Nullibi dolor insignior, at magna dejectio virium. Mens omnibus constitit. Pulsus habuêre paulò citatiores, & calorem modicissimè auctum : cutem arentem, linguas glabras, prærubras, siccas absque crusta: urinas naturalibus magis flavas, & nebulosas. Color faciei identidem mutabilis, ita ut, genis quasi minio fucatis, teneret ora pallor & narium ambitum; aut ut altera ruberet gena, pallente alterà cum virore; vel ut infignior rubedo totam mox faciem perfunderet, eamque totam mox virens pallor. Querelæ paucæ, & quies. Somni leviculi. Molesta, tussis provecto morbo, ægrotantium pulmones concussit, extuditque pauca, mucosa sputa. Tussis per-

molesta fe-

bri superve- Superveniens vomitus aut liberior alvus hanc ægrifudinem thoracis allevabat. Rarò contigit, ut eo in morbo mens. id incommodi præverteremus, & tunc solummodò, ubi ægri nondum nimis progressa infirmitate, & iis vitæ viribus ad nos venerunt quæ repetita emetica ferre poterant.

Hanc febrim, plerumquè sinceram, & unius pituitæ

prolem, pituitosam appellabamus.

Febres hybride.

Quædam tamen hoc mense febres non unius originis erant, sed parentum diversorum, & hybrida. Fuerunt enim & bilioso-pituitosæ, & bilioso-inflammatoriæ, aut triplici vitio prognatæ, residuâ videlicet ab æstate bile, pituita, & sanguine succenso.

Prudens astimator & temporum, & temperamentorum, & atatum, aliorumque, quæ usu disci, describi nequeunt, non operosè definiebat, bilisne, an pituita, aut sanguis excalefactus magis peccet, quove

cum ægrotantis discrimine.

Hinc non di ratione utebamur.

Hæc varia morbificarum causarum intensio, præuna meden-dominium, conjunctio, methodum medendi variam effecit. Hinc solvendum plerumquè multo diutiùs fuit, quam elapsis mensibus : mitti sanguis frequentius debebat, subjungi emeticum serius, aut omitti penitus. Non rarò nec emesi, nec phlebotomia indigebamus: solis solventibus, ubi nulla materies turgebat, & sale medio, mitiori, pauco, aquâ, aceto, melle, multos sanavimus, quibus ea ratione omnia eupoa fecimus, viasque omnes expeditas, dum intereà febris deferveret.

Metastases bunculi.

Sub exitum prioris mensis, & initio Octobris ad hoc mense ejus usque medium, hac febris autumnalis id habuit plures, rheu- peculiare, atque à febre æstiva diversum, quòd amapuraciones, rit metastases non criticas, difficilesque, & ipsa febre ichores, ery- graviores. Multis enim uno antè alterove die placidè sipelata, bu- febricitantibus repente carnes brachii induruêre cum bones car- tumore non discolori, sed dolentissimo, & ablata movendi illius facultate. Quibusdam musculi femoris pone inguen ligni instar rigebant, dolebantque; tumebant & glandulæ istic loci. Aliis glandula sub axillis fita tumefiebat: atque aliis manum brachiumque eryfipelaceus

pelaceus rubor perfudit, quem mox phlyctænæ & plaga gangrænosa insequebantur, & rodens ichor, qui longos sub carnibus cuniculos agebat, & telam cellulosam longè latèque depascebatur.

Tumores hi inguinum & subaxillarum glandularum morbum ipsum non solverant; nec ipsimet discuti potuerunt, sed omnes tardè maturuêre, tardè suppu-

rârunt, & coaluêre tardissimè.

Suppuratos carpos antisepticis sanavimus, & admotis gangrænosæ plagæ, & ingestis. Hunc in sinem omni altera hora drachmam pulveris radicis arnicæ exhibebamus, camphoræ junctam, vel & sine eådem. Fateor me profusissimas suppurationes & ichorosas cum tabissica febre immutasse, coercuisse, ex toto per-

sanâsse hujusce solius radicis ope.

Mense ultra dimidium progresso, vergenteque ad Pleuritis infinem, composita ha febres in alterutrum thoracis slammato-latus irruerant. Pleuritis ea erat inslammatorio-biliosa, rio-biliosa, dolore latè dissus, atque à summa claviculà decurrente ad ossis ilei cristam usque. Plerumquè cruenta sputabant, astuantes, pulsibus plenis, elatis, quive digitum exploratorem instat vibrantis chorda ferirent, ore mucoso, & amaro, ac cardialgià. Sanguinem cum emolumento miserunt, aut absque saltem detrimento, priusquàm ad nos deportarentur. Multo potu refrigerante, leviterque salito, & diutiùs ingesto tandem emetho-catharsin fecimus, mox allevantem.

Subindè præmitti emetico phlebotomia debuit, aut subjungi, aut utrumque hoc genus præsidiorum alternis vicibus adplicari. Sanguinis emissi corium plerumquè densim suit, slavescens, virescens; aut slavo

viridique latici innatabat.

Morbo jam inclinato, ventrem modicè profluere

multum profuit.

Profligată jam ægritudine, dolor non rarò pertinax, sed levis, atque inter tussiendum solummodò latus vellicabat, quem adplicatum vesicans dispulit, cùm interim opium tussim ipsam à morbo residuam, noctuque molestiorem comprimeret.

Colicæ biliosæ etiam hoc mense comparuêre, pau- Colica bili-

flammato-Tid.

cæ numero, sed graves, sanatu difficiles, & subinflammatoriæ, quas fanguis iterum iterumque missus, & anodynum mitigavit primò, deindè pharmacum eva-

cuans percuravit.

Febris rheu. matica.

Multi febriebant ex rheumate artus omnes oberrante, & noctu saviori. Plerisque articuli, aut extimæ femorum carnes, aut lumbi mirum doluerunt. His lenia salina, quæ & alvum mollirent, & urinas cierent, mirum profuêre. At ubi febri considente dolor remansit, vesicante, sapiùs variisque in locis adplicato, conticuit.

Puerperæ hac tempestate immunes ab ea febre man-Puerpera qua ratione serunt, que omnes omnino lacessivit, quotquot æstivo tempore apud nos pepererunt, at nullam graviùs hoc menfe valuerint.

afflixit.

Quartana,

Quartanæ sub initium Autumni caput extulêre; sed quos hujus ægritudinis tædium cæpit, primum altero Octobris dimidio & sub finem ejus ad nos venerunt.

Quotquot habui hâc febre per Autumnum vexatos, ab aliquot jam mensibus febriculosos fuisse, adcurato examine comperi, ad id usque tempus, quo ea diathesis febriculosa in febrim quartanam maturuerat; neminemque, quantum novi, sanissimum antè, is morbus est velut ex infidiis adortus & repentè.

earumque curatio.

Salibus multis, sale præprimis ammoniaco, & concitatà subindè vomitione reserare obstructa connitebamur, amaricantibus dein remediis, queis flores salis ammoniaci martiales miscuimus, inertem ventricuculum exstimulare: tùm demùm morbus fugam capeffivit, vel suaptè, vel cortice Peruviano pro-Higatus.

CAPUT XV.

NOVEMBER.

PRIMUM mensis quatriduum multum intepuit sole continuo claroque. Dein nebulæ crassæ, madidissimæ, Phæbum ut plurimum eripientes, tepore persistente.

Die 3, aurora borealis.

Die 8, frigus humidum, & nubes. Indè, ad 17 ufque, varia cœli facies fuit, cum pluviæ tenuissimæ, sol, nebulæ, nubes, alternis se vicibus exciperent, vento non rarò rudius interpellante, at frigore non magno.

Die 17, acutius frigus. Posteà multa intemperies, & tempestas frigida, pluviosa, ventis procellosis & grandine horrida ad 25 usque, & sole carens. Ea dies primitias Hyemis prima tulit, tenuissimas nives nempè, sed quæ vix natæ dessoruêre.

Indè glacies, serenitas, & siccum frigus. Hoc mense frigus minus quam pro anni tempore intendebatur.

Die 1 Nov calor maximus + 0. 13. gr.

Die 28, calor minimus — o. 11 gr.

Medius calor - 0. 42 gr.

Die 5, barom. altiss. statio 28 poll. 3 lin. Die 9, 10, insima ejus statio 27 poll. 5 lin.

Hic mensis præ cunctis aliis anni temporibus pau- Major hoc cissimos morbos tulit, æstiva ut pote febri nunc ferme mense salu-, britas.

Hos ipsos pauciores morbos, multum etiam benigniores vidimus, periculo vix ullo, atque acie penitus retusa. Febres priorum mensium aut penitus diffugisse visæ sunt, aut in febriculosas solummodo diatheses conversæ, catharros, cardialgias, cephalalgias,
& paucorum dierum non grave rheuma, quasve sacilè & obambulantes tulerunt,

Y ij

Hac de numero febrium per hocce tempus, corum-

que miti indole innotuêre.

Materiem morbificam eandem deprehendimus, quam mense præcedente, pituitam videlicet, sed bili rarissimè commixtam, & mole paucam, quæve petipneumonias nothas, pleuritides, tusses stomachicas, tormina, doloresque articulorum secit, prout diversis corporibus diversimodè applicabatur. Hæ febres pituitosæ varià etiam ratione intendebantur aut remittebant, eandemque medendi rationem sibi vendicabant ac illæ mensium præteritorum; solventibus enim præmissis, cathartico-emeticum una aut pluribus etiam vicibus assumtum eassem aut aut sustulit omnino, aut valdè imminuit, vel verò in intermittentes convertit.

Peripneu- Peripneumoniæ nothæ, sive pituitosæ, itemque moniæ no- pleuritides ejusdem indolis in hunc mensem incidethe, runt, etsi numero non plurimæ, cum omnium uni-

versim febrium hac tempestate vis pauca fuerit.

Febris ex classe remittentium fuit, sed non intensa valdoperè, obscuris accessionibus, & vagis. Laboriosissimè respirabant, vesperi maximè & noctu, ac sedentes, ac si viis spiritalibus angustatis intra thoracem quid ebulliret, sibiloso cum strepitu. Cephalalgia, vomituritio, & vomendi molimina laboriosa, inania, aut cum modice pituite rejectione : vomitus ingestorum, crebriorque à pastu, & vespere. Thoracis totius ardor, aut pungens dolor, aut gravior multò cardialgia, graviorque in epigastrio toto intertussiendum dolor. Sputa in initio perpauca, plura dein, ductilia, tremula, subinde herbaceo hinc inde colore tincta. Inappetentia: vix ulla sitis. Tussis multa, sonora, sono quasi ex cavo prodeunte. Urinæ saturate flavæ, & pleni pulsus, naturalibus non multum citatiores.

Sartorum quorundam hic morbus fuit, & feminarum, hasque inter pauperiorum præcipuè, aut corporis obesioris.

Venæ sectione non indiguimus, quâ tamen illa Sydenhamo peripneumonia notha compellata carere

earum que

non poterat, cum plus fortè phlogoseos jam conceperat, quam morbus hic noster in nostris terris, & hocce mense minus frigido, quam is aliis annis soleat.

Hinc satius erat alvum movisse, aut, quod expeditius visum fuerat, movisse emesin una cum alvo, idque pluribus plerumquè vicibus. Ast præmittere, & interponere, & subjungere salina remedia oportebat. Vomuêre pituitam meracam, subindè mediocriter biliosam, paucam plerumquè, sed cum levamine non pauco.

Ægram habuimus, cujus historiam infrà recensebo, quæ quàmplurimam pituitam vomuit in eodem morbo, quantam non facilè quisque in ventriculo & proximo intestino sluctuantem crederet, sed potius ex omnibus corporis vasis emulctam, rejectamque ad ventrem, & indè per os atque alvum, tanquàm geminà vià regià crudissimarum sordium, eliminatam.

Vix ulli in universum sanguinem misimus; atque ubi ejus rei necessitas suit, eum parce & una solum

vice detraximus.

Colicarum eadem curatio fuit, ab eâdem utpotè pituitî profectarum, etsi hic aliter corpus assiciente. jus mensis. Agri plerumquè dissicillimè respirabant, tussitabant, his non multim absimiles, quos peripneumonia notha tenuit, nisi quòd nihil memoratu dignum extussitarent, & abdomine graviter dolerent. Obscurè sebriebant. Interrogati nunquid pectore oppresso essent aut dolente, quod liberè spiritum trahere prohiberet tussimque redderet permolestam, negabant, asserbantque dolere sibi abdomen solum, & epigastrium tanto pondere gravatum videri, ut levare thoracem ad aërem captandum & tussire, absque magno ventris cruciatu, non possint.

Orthopnœas à folo abdominis vitio plures vidi.

Quam elapsis mensibus non rarò videram febrientium diarrhœam, tunc præcipuè ubi morbus sui juris erat, & neglectus aut ineptè curatus, longam, & Artem & ægri vires exhaurientem, hoc mense non offendi. Ventres omnibus universim suêre sicciores.

Paucistimas id genus metastases, non criticas, puru-

Y iii

lentas, ichorosas ad artus & ad glandulas habuimus, quales adulta Æstate, & sub initium Autumni sæpiùs comparuerunt.

Ictericorum cura. Icteros quosdam, prægressa miti febricula biliosæ notæ, exortos extractum martis pomatum cum sale ammoniaco, aut ejus slores martiales cum decocto absinthii & cardui benedicti, promtè solvebant: at præmisimus & salinos haustus, & vomitorium.

Tussis stomachica.

Tussis plerasque hujus temporis sebres aut comitabatur, aut excipiebat. Ea vesperi maxime, noctuque importunior erat, siccave in initio, dein lentam, ductilemque ranarum spermati non absimilem materiem excussit, & paucam. Thorax plerumque non doluit, nisi morbus ipse princeps aut notha pleuritis suerat, aut peripneumonia notha, aut ea tussis pectus diutius exagitarat. At doluit, & sub ipsa tussitatione & paulo ante eandem, cardia, epigastrium, vel & media ventris regio, vel mollitudo hypochondrii utriusque, quasi funibus constricti aut acute compuncti.

Quibusdam hæc sola tussis aderat, de câque solâ

conquerebantur.

Ejus origo,

Causam intra abdomen residere, sive tussis ea alterius morbi symptoma suerat, seu ipsa morbum primarium essecerat, ex communibus coinquinati systematis gastrici notis constitit, atque ex ipso tussientium sono peculiari, veluti profundà è specu edito.

Cum rusticum eâ tussi affectum de pectore interrogarem, num quid ibidem doleret, negavit, addiditque se non ex pectore, sed è ventriculo tussitare, atque

etiam eum solum male habere.

& cura.

His, qui sic ægrotarunt, ventriculum curavimus, solvendo ibidem aliena, dein and & κατω eliminando.

Plerisque ea medicatio sola profuit, & citò. Quibusdam verò tussis perstitit, utut moderatior; at stomachicis, & corroborantibus remediis intra breve

tempus comprimebatur.

Frequens
hac tussis
est, & in
phthisin
abit.

Id observavi, stomachicas hasce aut abdominales tusses quovis anno frequentissimas este, & malè sæpenumerò pro pectoralibus haberi, & emollientibus, tepidis, oleosis, quæ in tussi ab inslammatorià pul-

monum diathesi summè aliàs prosicua esse solent, intendi, ventriculum lædi magis, & ipsos denuò pulmones continuis succussibus conquassatos infirmari, & trahere jam proprium vitium variumque, crudorum videlicet succorum congestionem, vasorum imbecillium dehiscentiam, & anacatharsin pituitosam, puriformem, cruentam, purulentam, tabisicam.

Cadavera secui ex ejusmodi tabe demortuorum, Extispicia qui simplici tussi stomachica in initio afficiebantur, sed tabidorum. non cognita, neglecta, phlebotomiis &c. in ruinam pulmonum & totius demum corporis conversa. Pulmones deprehendi dutis ex parte nodis obsessos, par-

tim verò erosos, emarcidos, absumtos.

Recentem tustim, & non ultra multas septimanas progressam, absque negotio sustuli, & brevi; at ubi illa per aliquot jam menses inveteraverat, ad duas res animum adverti, in duasque morbi epochas investigavi: 1°. An ea tussis, cujus causam stomachus continuit, solùm adhucdùm sympathica sit, pulmonibus aut integris, aut ita parcè læsis, ut correcto ventriculo, etiam hi suaptè consanescant? 2°. An fortè jam ea labes pulmones teneat, diù utpotè valenterque concussos, ut ii, ablatâ licet sympathica tussis causâ, & emendato ventriculo, nihilominùs proprio in sinu soveant multiplicem idiopathica tussis causam, tubera, vasorum varices, saccos ichore, pure plenos, ulcera?

Has phthises hâcce origine prognatas plures vidi Quinam quàm aliâ quâcunque ex causâ, easque sartoribus, huic phthise sutoribusque, hisque ultimis potissimum insidiantes, magis obnos & rarissime capaces sanationis, raròque solaminis xii sint.

Autumnum tabidis infestum novimus, sed his præ-

cipuè, qui exposità ratione contabescunt.

Lichenis usum & polygalæ amaræ hic magni fecimus, ubi altera morbi epocha aut nondum aderat, aut nondum diù, repurgato tamen priùs ventriculo, si quis malus adhuc fomes in eo occultabatur.

Præter peripneumoniam & pleuritidem notham, colicas, ac tusses hucusquè descriptas, alius etiam

Y iv

ophthalpellat ,

morbus obvenit, frequentior ac passim arbitrantur & Peculiaris, habens quædam peculiaria, ophthalmia nempè ex & frequens ventriculo oriunda aut pituitoso aut bilioso. Hæc mulmia, quam tis sæpè septimanis & mensibus ægros vexat. Oculus auctor ga- multum rubet, illacrimatur, & quasi ab injectis pulfricam ap- visculis aut arenulis dolet, lucis impatiens per diem, & dolore ad vesperam noctuque intensiore continuoque, at interdiù aut nullo, aut miti, & interrupto. Rubor assiduus: dolet etiam alterutrum tempus agrotanti oculo vicinum, & latior subindè capitis ex eo latere plaga. Cornea transparens opacatur, albidæque subindè vesiculæ in eadem excitantur.

Alia symptomata ægri plerumquè suaptè non queruntur, at curatiori facta pervestigatione constabit, ventriculum, cibique desiderium per id tempus languere, amarescere os, aut muco redundare præter solitum, gravari epigastrium, obscurissimos motus febriles per vices recurrere, horripilationes nempè, sudatiunculis & calore levi ac subitaneo interstinctos, idque vesperi, & noctu magis. Inquies per noctem, & fætens fudor : infomnia.

& qua subnerea imponit.

Diuturna ejusmodi ophthalmia mihi semel pro syinde prove- philitica imposuit, cum prater nocturnas exacerbationes multa quoque alia concurrerent ab hâc suspicione non aliena. Ægram quandam id genus ophthalmia laborantem, meque una multo affeci tadio, multa & tædiosa usus curatione, donec innotuerat rem à ventriculo proficifci.

Pauca tantum exempla è multis seligam, que mor-

bos hoc mense præcipuos exhibebunt.

ÆGER PRIMUS.

Vidua 38, annos nata, quæ marito ante dimidiunt Febris hujus annum orbabatur, & tres superstites pusillas proles, menfis. easque sapiùs agrotantes, arumnosè alebat, cum die 1 Novembris morori & fletui, ob mariti defuncti memoriam, nimiùm indulgeret, inhorruit atque incaluit complures horas.

Altero die salis amari unciam unam cum dimidia sumsit: probè purgata, non allevata est: sebriens, lecto affixa.

7 Nov. ad nos defertur, debilissima, obscurè & tenuiter febricitans, surdastra adeò ut, nisi auribus validè inclamaris, nil audierit. Stupor, confusio sensuum, memoria vacillans. Anteactorum historiam ex quodam ejus vicino homine collegimus. Lingua glabra, siccescens. Mixturam solventem ex sale medio, aquam item cum melle, & aceto potui dedimus.

8 Nov., lingua fissa, prarubra, sicca.

9, Emeto-catharticum. Vomuit inde pituitam amaram, paucam: dejecit. Rediit auditus mox ab emesi: mens præsentior, & lingua humectata.

10, Mixtura salina, cum pulveris radicis arnica paucâ dosi, potuque multo, aquoso, saccharato, &

modico vitrioli spiritu acidulato.

11, Eadem remedia. Auditus denuò difficilior: lin-

gua ficca: morofitas.

- Redit auditus denuò, & mentis alacritas, & linguæ mador naturalis.
- 13, perstat audiendi facultas, & mentis vigor. Obscura sebris, & si illam ex pulsu & corporis calore
 metiaris, ad speciem mitis. Tinnitus: caput grave:
 tussis nocturna. Post ultimum emeticum, eandem ac
 anteà mixturam dedimus.

14 Nov., nulla febris.

16, Amaricantibus ventriculo prospici cæptum est. Caput allevatur: tussis sopitur.

19 Nov. vix ulla tussis. Surgit: obambulat. Post initium Decembris sana suos repetiit.

Mœroris vim in corpus humanum, ejusque in producenda prava febri potestatem, & hic alias frequen- effectus. ter advertebamus.

Purgante pharmaco ægra non juvabatur, sed indè Vomitoriopejus habuit. Febrim purgante, etsi non valido, exas-rum utiliperatam, at emeto-catharsi sermè subitò enectam tas.
multoties observabamus.

Nulla materix turgentis signa, si ea unicè ad vomi-

vatum gustum, ac oris sordes referre velis, comparebant. Nihilominus vomitorium præsentem opem tulit, linguam humectavit, auditum, ac mentem restituit, & anteactorum memoriam, ut ipsa mox ab emesi morbi historiam exactè narrarit.

Profectò qui efficaciam emeticorum in morbis quamplurimis, sive longi ii sint sive acuti, probè nôrit, stupendos sæpè effectus mirabitur, quos à quamplu-

rimis ignorari multum doleo.

ÆGER SECUNDUS.

Historia Vidua 50 annorum, lotrix, à sex ferè mensibus sæpleuro-peri- piùs repentè ortos calores queritur, sana cæterùm.

pneumonia
hujus mentemulentum: nox inquieta, insomnis: sitis: anorexia.

bri. Decubuit. Reliqua, uti pridiè.

12, omnia pejora.

13, Amaror oris: intensa febris: dolor punctorius ad latus thoracis dextrum, & ad infimum sternum, quasi thoracem transsigens, porrectus ad locum medium inter scapulas: leviculæ artuum omnium subinde convulsiones, dolorque per intervalla artus inferiores perstringens. Dedolatio: gravis cephalalgia: illacrimatio: cibi fastidium, & sitis. Epigastrium dolentissimum si contrectetur. Tussis multa: sputa ductilia, parca, mucosa, herbido subinde colore tincta, crocea, cruenta: lingua ex albo slavescens. Nil hucusquè remediorum adhibebatur.

14, Nobis commissa est. Omnia, uti pridie. Potui aquam, mel & acetum cum pauco sale medio de-

dimus.

Vomuit bilioso - pituitosa : dejecit. Dormivit tranquillè.

16, Pulsus & calor naturalis: pectus bonum omnino. Cephalalgia non emendata. Vesperi frigus, calor, tussis, & sputa lenta mucosaque redière: rediit

noctu & dolor pectoris.

17 Nov., emeticum. Vomuit pituitosa: omnia leviora, solo lateris dolore non allevato. Vesperi lateri dolenti vesicans applicatum est.

18, Pauca febris : dolor lateris nullus : nulla tuffis.

19, Nulla febris: tussis nocturna: sputa albida, ductilia. R. Aq. samb. unc. v. Oxymellis squillit. unc. ij. Tart. emet. gr. ij. M. pro 24 horis: omni quarta hora sextam partem hujus mixturæ sumat.

20, 21 Nov., alvus crebra: tussis rara.

22, Nulla tussis. Decoctum lichenis Islandici.

23, Surgit ex lecto. Decocto lichenis, & dein stomachicis, amaricantibus usa, perfecte convaluit, & primis Decembris diebus domum petiit.

ÆGER TERTIUS.

Die 12 Novembris, juvenis, 24 annos natus, qui Ophthalmie fuam in conficiendis ex lana pileis operam magistro gastrica.

locabat, nos adiit. Morbi anamnesis hæc erat:

Ante tres septimanas alvus citari cœpit inter levia ventris per vices tormina, cæterum non calenti, appetenti. Hanc nucis moschatæ pulvis suppressit.

Triduo indè vix elapso, dolere caput, gravari multùm, & obortis demum achoribus perfundi, calores crescere, & appetitus imminui. Achores insperso pul-

vere quodam ficcavit, cateris non emendaris.

Ante octiduum, cum operi suo pileario pone aquam ebullientem vacaret, repentè dexter oculus insolito dolore validè compungebatur, sensim ex illo latere caput acriùs insestante, interdiù benigniori, noctu exasperato & somnum omnem arcente. Incaluit magis, præsertim ad sinciput. Amaror oris: horror nullus: sitis multa. Pars alba oculi quasi sanguine sussus ficcescens. Ventriculo aut abdomine non dolebat. Facies ex rubro slava: lucis impatientia: lacrimarum pluviæ: corneæ transparentis incipiens obscuritas.

Aquâ simplici cum melle, aceto, & sale polychresto

Strice.

utebatur. Oculo nil remedii unquam admovebatur. Die 14 Nov., cathartico - emeticum. Pituitam multam cum paucâ bile vomendo refudit, dejecitque cum levamine evidenti, celeri, magno. Ardor nullus: rubedo multò minor: lucis tolerantia: nulli calores: totà nocte dormivit.

Die 15 Nov., poscam & mulsam cum sale polychresto sumsit. Nullus rubor : nebula tenuissima cor-

nex adhuc obtensa: catera bona.

Ex illo tempore, invigorare ventriculum cœpimus. Benè habuit. Oculus, paucos post dies, sanissimus.

ÆGER QUARTUS.

Ophthalmia Puella 23 annorum, elapso abhine anno, rubore chronica, & doloreque oculi dextri, & cornex opacitate laborabat originisga- per annum integrum durante, catameniis irregularibus usa, sana caterum. Cum appetente vesperà dolor intenderetur rubore non magno, & corneam opacitas ferè totam teneret, varia diù & ab aliis & à me quoque præscripta fuêre; tandem omnibus incassum adhibitis, mercurialia ob latentis venereæ labis suspicionem in auxilium vocata. Nil provectum est, agrave fingulari potiùs naturæ benignitate, morbum unà nostramque erroneam medicinam vincentis, convaluit, quam Artis ope.

> Die 26 Nov., denuò ob simile alterius oculi affectionem Nosocomium adiit, durâ potius necessitate coacta & ex heræ cui servierarmandato, quam ob siduciam recuperandæ apud nos sanitatis, utpotè longæ & ipso morbo pejoris curationis quam nuper

subjerat nondům oblita.

Ante quatuor septimanas vesperi subito dolore capitis se correptam fuisse narrabat, primum obtuso supra orbitam oculi sinistri, dein acuto totum caput pervadente. Mox & rubor, arque ardor eundem oculum cepit cum acris fervidique seri profluvio copioso: paucos post dies obscurari cornea, in ejusque medio bullula nasci, quæ sponte disrupta soveolam reliquit.

Ex eo tempore, dolor & oculi & temporis vicini sub vesperam quotidiè revertebatur, totà nocte increscens, & acutus supra modum, donec diluculo remitteret paulatim, & in obtusum fatisceret doloris sensum ad nonam matutinam. Indè capite gravi quidem, sed indolente, fuit ad statam usque horam vespertinam.

Etsi interdiù dolore omni vacaret oculus & capitis vicina regio, tamen nunquam illius rubor, nec un-

quam acrium lacrimarum vis defuit.

Cùm tribus fermè septimanis hæc ægritudo statis horis recurreret quotidiè, ægrà obambulante, cæterùm nil incommodi conquestà, & appetente, en cibi fastidium accedit, & assumtorum amarus sapor, & sitis.

Ophthalmiæ exacerbationem nocturnam nullus horror præcessit, nullus sequebatur sudor, at comitari

solebat calor major naturali.

Atque ita quatuor septimanas exegit domi sua, variis usa remediis, collyriorum omni specie, & terna phlebotomia, & assiduis purgantibus, ita ut, per integrum mensem, diu noctuque & quotidie crebrò de-jecerit.

Ea corneæ opacitas fuit, cum nos adierat, ut res objectas non dignôrit, etsi ambitus amplioris, & sole

multo illustres.

Per biduum, poscam & mulsam hausit copiosam, & arcani duplicati eam quantitatem, ut alvus quidem

emolliretur, at citra ejusdem fluxum.

Die terrio, valens pharmacum potavit, duos videlicet scrupulos radicis ipecacuanhæ grano uno tartari emetici armatos. Pituitosa & biliosa revomuit cum eximio levamine. Rubor vix ullus ab emeto-catharsi, nec posthàc ulla doloris reversio. Noctes tranquillæ, & cum somno.

Triduo vix elapso, rubere oculus ex toto desiit,

incopitque perlucere.

Vires, quas pervigilium, & phlebotomia, alvusque assiduò sluens jam extra Nosocomium confregir, intra non multum tempus sequenti remedio restitue.

bantur: R. Flor. salis ammoniac. martial. Pulveris cort. Peruv. Elect. diates aa scrup. j. Fiat bolus, & siant tales N. VI. Sumat omni quarta hora bolum.

Major indies corneæ pelluciditas rediit, ut, die

decima Decembris, res minutiores dignosceret.

Nullum collyrium oculo ægrotanti hucusquè ad-

movimus.

En alvum assiduè copiosèque sluentem uni vomitui adeò non parem, ut purgantibus augeri morbi materies intendique visa fuerit, quam unica emeto-cathar-

fis exterminavit.

Cum hæc juvencula, post medium Decembrem, uberiorem victum intempestiviùs expeteret, & alvus aliquot diebus segnis evaderet, redire aliquis pone tempus vicinum dolor, visusque minui cæpit. Mox ægræ ventrem solvimus, diætâ tenui aliquamdiù injunctâ. Tandem ad roborantium usum revertebamur, eâ lege, ut alvus quotidiè bis terque responderit. Tum demum oculum sæpius aqua frigida, cui sacchari saturni pauxillum admistum suerat, irrigari curavimus, eo eventu, ut, sub ultimos Decembris dies, nil doloris experiretur, atque oculo denuò uteretur non discolori, utut paulò minus expeditè, &, si eundem attentius inspexeras, modicissimè nubiloso.

Complures id genus ophthalmias vidi, temporibus biliosis imprimis, atque ex ventriculo oriundas. lneunte hoc mense feminam è Nosocomio dimisi, cujus historiam, omissis aliis, ex meis adversariis huc trans-

feram:

ÆGER QUINTUS.

Ophthal- Hæc femina trigesimum ætatis annum attigerat, mia similis quinque prolium mater, quarum natu minimam unius anni hucusquè suo lacte enutriit. Circa medium Octobrem Nosocomium adiit, aitque, se à quatuor septimanis cum gravi ophthalmia conslictari: quadam vespera oculum utrumque repente dolere quasi compunctum atque rubere occæpisse: ea nocte, ob vim doloris, non dormivisse: die altero à dolore quidem va-

câsse, at perstitisse ruborem inter assiduos acrium lacrimarum imbres: vespera denuò appetente reversos immites oculorum cruciatus esse cum pervigilio: eam mali accessionem remissionemve quotidianam suisse: non appetiisse, fastidiosam, sitientem, dedolatam: ore mucoso, insipido: animo per noctem sapiùs desiciente: hypochondrio sinistro duro, tenso, dolente: ventre segni: obambulasse febriculosam.

Ultimis duabus septimanis, exacerbatam ophthalmiam horripilatio præcessit, quæ anteà non observabatur: noctu incaluit, & sub auroram sudavit.

Bis sanguinem, toto hoc tempore, eduxit, è brachio una vice, atque altera ex pede, & purgans assumsit proprio marte, at levamine exiguo, minimèque diuturno. Tandem pectus opprimi cœpit, ejusque sinistrum latus amplo dolore corripi, ad scapulam vicinam indèque per omne brachium excurrente. Cephalalgia.

Sic affecta ad Nosocomium venit.

Curam exorsi sumus à potu multo, mellito, posca, & arcano duplicato. Dein emeto-catharsin instituimus. Vomitus, secessusque pituitosi, biliosi, copiosi, mox allevantes, & perseveranter. Venter mediocriter atque aliquot diebus fluxit.

Tandem nauseantis ventriculi pigritiam ereximus

temedio amaricante, stomachico.

Oculis affectis nihil admovebamus.

Sanguinis missionem bis institutam faciliùs tulit quàm multi soleant in morbis ejusmodi ab ea causa prognatis. Id fortè corporis robori debebatur in sœmina rusticana, & anni tempori aliquantulum jam

refrigerato.

Certè Autumno, eoque potissimum jam provecto, adulto, atque in hyemem proximè desituro, unam, quin & alteram phlebotomiam febres biliose non rarò exigunt, antequam tutò & utiliter ventriculus subvertatur; queve sanguinis missionem non poscunt, eandem tamen absque periculo plerumquè ferunt.

Consultius agi observaveram, sicubi sanguinem

detrahere in febre biliosa placuerit, eundem & parcè demere, &, si ægro conduxerit, potiùs repetitim. Contingit enim ut, licet ingens initio mittendi sanguinis necessitas visa fuerit, ejus te largiùs extracti postmodùm pæniteat.

Falsa, & Deleteria opinio est, posse jacturam humoris hujus, perniciosa abundantiùs semel profusi, auxiliis aliis resarciri.

quædam opi-

ÆGER SEXTUS.

Pleuritidis historia.

Doliarius 20 annorum, ante annum scabiem è contagio traxit, unguento quodam articulis inuncto postmodum discussam, qua disparente, laboriosè spirare cœpit, & tussitatione frequenti, pectoris oppressione, & dolore utriusque lateris punctorio per intervalla vexari. Sputabat pauca, alba, mucosa.

Sub finem prioris mensis (28 Octobris) validètussitanti respiratio dissicilior siebat, à dolore totius sinistri lateris multum impedita. Caluit cum siti multa & anorexia, at gustu non pravo, & alvo naturali,

ac epigastrio non dolente. Sudores.

Die 29 Octobris, qui dies Mercurii erat, omnia pe-

jora. Erecto corpore agrotabat.

Die Jovis & Veneris, decubuit totà die : sudavit.

Die Sabbathi, parumper allevatus est, surgit, domo exit. Vesperi dolor acutissimus latus dextrum invadit cum spiritu laborioso, tussi multa, siti, æstu, cephalalgia.

Die Dominica, è lecto surgere non potest. Nil emen-

datum.

Die Lunx, ad nos venienti difficillima respiratio quasi asthmatica: lingua albida: multa febris, omniaque quemadmodum die Sabbathi ad vesperam. Decubitus facilis in omnem partem.

Die Martis, emeto-catharticum. Vomuit amara, pituitosa: ter dejecit. Oppressio pectoris multò minor, dolor lateris nullus, paucula febris & rara, facilisque

tussis. Somnus.

Duobus subsequentibus diebus, iisdem, quibus ante emesin, remediis utebamur, salinis, solventibus. Fe-bris

bris vix ulla, remanente levicula adhucdum pectoris

oppressione.

Die Veneris denuò emeticum. Paucam pituitam vomuit, ter dejecit. Nulla oppressio: omnia emendata, si linguam excipias, quam serius plerumquè, & nonnisi excusso languentis ventriculi torpore, vique coctrice restitutà, ad habitum naturalem redire in reconvalescentibus advertebamus.

Intra paucos dies, sub usu stomachicorum exactè

convaluit.

Linguam aut faucium nariumque, aut pulmonum Diagnosis ac asperæ arteriæ, aut gastrici systematis assectus side- ex lingua liter notare constat. Nihilominus subindè linguam conditione. ossendi ne minimum vitiosam, etsi multus alienus humor ventriculum onerarat, quo vomitibus resuso, ea primum albescere cœpit, aut slavo viridique muco turpari, ac sieri villosa.

Ex lingua fola, nondum naturaliter se habente, ubi reliqua bona fuere, iterandæ vacuationis necessitatem nullam collegimus. Suus enim linguæ color naturalis redit, ubi suus ventriculo vigor redierit.

ÆGER SEPTIMUS.

Puella, septemdecim annorum, ter tantum hucus-Tussis chroquè catamenia experiebatur, & ante dimidium annum nica, & gaultima. Ab eo ferè tempore, frequenter tussitabat, strica. noctu præcipuè, sputave rejecit copiosa & slava. Pectore oppressa erat, nauseabat, vomebat per vices paucam pituitam, respirabat cum labore. Subindè levia tormina querebatur. Tandem, die 22 Novembris, epigastrium totum opprimi videbatur. Cardialgia, tussis crebrior, & dissicilior spiritus. Interim nil ita graviter tusit, quàm, utì aiebat, catarrhum hunc tamdiù persistentem, & blanda noctis silentia importunissimè turbantem.

Die 25 ad nos venit. Remediis primo solventibus, salinis, dein emeto-catharsi pectus & abdomen emendabantur.

Refractas postmodum tartari emetici doses exhibe-

bamus, quæ vomitum non moverant. Tandem auxiliis roborantibus, integrè & non intra multum tempus convaluit.

ÆGER OCTAVUS.

Vidua 56 annos nata, amplo & obefo corpore, Peripneumonia no- initio mensis Maii hujus anni fastidire cœpit, cum à tha historia. longo jam tempore integrà valetudine frueretur. Vomiturist : tandem à pastu ingesta vomuit cum pauca in morbi exordio pituità, dein copiosiori, tenaci, inque longa filamenta ductili. Sitis: oris amarities: spiritus, sub motu corporis anhelosus, noctu verò sibilosus & strepens, instar asthmaticorum, ut ideò noctes insomnes erecto corpore ac sedens transegerit. Ventris multa segnities, duras utpotè, adustasque, & cum

doloribus fæces, ac rard reddentis. Alvo enematibus follicitatà exoneratave, major animo hilaritas rediit, majorque facta est respirandi

facultas.

Auxilium à Medico quodam efflagitabat, quo ne hilum proficiente, rem sospitatrici naturæ commisit.

Appetente Æstate & cœlo calidiore commodiùs valuit. Vomitus rarior, rejectorumque minor moles. Tandem omninò non vomuit, at respiratione non

expedità.

Îngruente Autumno, pristina mala recruduêre, quibuscum septem circiter septimanis miserè conflictata die 3 Novembris nos adiit. Aderat cephalalgia, amaror oris, ciborum fastidium, vomendi desiderium, vomitusque per vices meracus, pituitosus, horis subindè matutinis, sed plerumquè elapso quodam tempore à pastu. Respiratio fervens, asthmatica, & tussis non rarò propemodum suffocans. Nullus thoracis dolor: sputa vix ulla: abdomen tumidulum, modice dolens, si contrectabatur : multa sitis : calor moderatus : lingua impura : alvus difficilis : pulsus fortes, pleni durique.

Præmissis solventibus salinis, 5 Nov., propinatos emetico, scrupulis nempe duobus radicis ipecacuanhz cum grano uno tartari emetici, tantam pendulæ pituitæ copiam ventriculus refudit, quantam intra ejufdem solius aut viscerum vicinorum cavum contineri potuisse nemo facilè fuisset suspicatus: Ter dejecit. Omnia multò meliora: liberiùs respiravit: dormivit.

6. Nov. spiratio denuò ingravescit : vomiturit denuò, & paucam pituitam suaptè vomit : cætera bona.

Solventia falina.

7, emeticum. Eadem rejectorum quantitas fuit : secessus frequentes, copiosi, multum levantes.

8 & 9, alvo liquidiore conservatà, commodè se

habuit.

14 Nov. vomiturit denuò, liberè respirans, non calens, & pulsu naturali. Vesperi irritatum ventticulum compositurus pauxillum opii propinavi. At die sequenti ægram ossendi valdoperè, &, quantum antehac nunquam, sebricitantem, temulentam, arescente contractaque lingua, & laboriosè spirantem. Decocto radicis graminis & taraxaci, cum oxymelle, & sale medio, aliquot diebus, tandem usa lenioribus amaricantibus, allevabatur, ita ut,

14, de nulla molestia conquereretur. Die sequenti

cibum indulfimus minus tenuem.

17 Nov. denuò difficiliùs respiravit. Semel paucam pituitam, sponte & cum levamine thoracis, vomuit.

Eo die solvens denuò decoctum repetebatur.

Elapso biduo, solam ipecacuanhæ radicem vomiturienti dedimus. Mitiora dein roborantia, à potentioribus enim lædebatur, & victûs apta ratio, & ventris libertas, valetudinem confirmârunt, eamque, cùm diutiùs periclitandæ perseverantis sanitatis gratia in Nosocomio retineretur, extra relapsûs metum reposure.

Etsi pluribus vomitoriis hæc ægra indiguerit, eo-Canon in rerumque repetitio multis aliis in casibus nobis summè petendo
necessaria visa sæpiùs fuerit, sollicitè tamen cavimus, emetico obne, quotiescunque aut lingua sordesceret, aut os il-servandus.
luvies mucosa inundaret, aut ventriculus doleret,
etsi pluribus æger vomitoriis aut emeto-catharticis
hucusquè usus sit, iisdem evacuationibus continuan-

dis insisteremus. Si enim aliena, in morbi initio ejustique progressu, repetitis vicibus evacuaveris, ab introverso humorum motu, & succis gastricis largius constuentibus, & ventriculi debilitate, oris habitum, anorexiam, & stomachi fastidia facilè repetes, & invigorantibus auxiliis emendabis. Id certè fortunate nobis compluries cessit.

Subinde curam confirmatoriam datum lenius emeticum utiliter interrupit, præcipue si æger in diætæ leges peccârat, aut ea morbi indoles suerat, ut identidem aliquid morbisicæ materiæ ab universo corpore secesserit, & partitis vicibus intra ventriculum & in-

testina fuerit rejectum.

Crises hasce partiales, morbis ad sinem decurrentibus, atque etiam in reconvalescentibus sæpè advertebamus, videlicet aut sudores levantes, aut diarrhæam in reconvalescente sponte obortam prosicuamve, aut vomitum spontaneum cum multo emolumento.

Si verò ventriculus vel venter convalescenti repente dolebat, quin causam in diætæ erroribus ossenderemus, si quandò gastrico morbo æger anteà laborarat, aut tali, qui aut suaptè aut Artis ope evacuationibus gastricis solvebatur, portionem materiæ morbisicæ restitantem ultima hac criss fuisse intra primas vias depositam facilè suspicabamur, quam si natura suaptè eliminare neglexit, nosmetipsi aut ore, aut alvo, aut utraque hac via regia exterminavimus.

Hanc agendi rationem medendique canones non ex nudâ speculatione decerps, sed eosdem usu mul-

tiplici quotidiano & certo sum edoctus.

At difficillimum judico, earum rerum descriptionem adcuratam tradere, quæ non nisi per innumeras observationes, diverso tempore & diversis in ægris industriosè collectas interque se comparatas, innom tuêre, quasve & usus ferè solus alios docebit.

Cura confir- Confirmatoriam curam nunquam impune aut negligi, matoria ne- aut æquo celerius abrumpi, sæpissime observabamus, in iis præcipue morbis, quos vera plerumque sibrarum debilitas inertiaque aut efficit, aut comitatur;

gastricos aio, biliosos, pituitosos, putridos, ma-

ignos.

Phthises quamplurimæ, pertinaces articulorum dolores, morbi rebelles cutanei, chloroses, & albi seminarum suores, & oedemata frigida, & diuturni alvini se phthises,
suxus, totave frigidorum morborum cohors vix ullo &c.
Artis auxilio pervincenda, nobis hoc mense frequeniùs occursabant, non rarò quidem in inadæquatam
estivæ febris curationem, plerumquè tamen in omisam consirmatoriam curam refundenda.

Reconvalescentes feminas haud facile manu mittenlas censeo, priusquam à morbo catamenia fluxerint,

qualia anteà sanis solebant.

ÆGER NONUS.

Juvenis, sartor, 18 annos natus, valetudine semper Metastasis ntegrà usus, initio Octobris horruit caluitque per vi-peculiaris. ces, sudore largo insequente. Non appetiit, dolorem ensivum ad nucham queritans. Caput antrorsum ita lectebatur, ut mento supremum sternum contingeet, neque ulla esset id aliò commovendi facultas. Decubuit primò quatriduo, assiduè sed tolerabiliter sepriens.

Elapsis octo diebus, cum deferbuisse febricula vileretur, rediretque ciborum desiderium, tumor ad
nucham dolens, latus, non discolor, increvit, capite,
ti antè, antrorsum slexo immotoque; dolor quoue, isque non gravis, totum brachium lævum
uasi rheumaticus occupavit. Præter dolentium parium aromaticas frictiones nil adhibuit, & hasce
bsque emendatione.

Die 11 Novembris, Nosocomium adiit, mento, ut ixi, ad sternum depresso, capite gravi, temulento. umor pugni magnitudine supra colli vertebras extabat. Pectus & abdomen liberum: lingua impurior: ulla febris: sinistri brachii dolor. Sumit solventia

alina.

12 Nov., emeto-catharsis. Vomuit pauca biliosoituitosa: aliquoties dejecit. Noctu sudor: somnus. 13, Caput levius, minus depressum: nullum in

brachio rheuma. Solventia salina.

14, Emeto - catharsis. Vomuit pituitosa minus amara: dejecit. Caput liberum, ejusque erigendi potestas multò major.

Alvus fluens & frictio, tumoris reliquias brevi dif-

pulêre, erecta denuò & mobili cervice.

CAPUT XVI.

DECEMBER.

DINIS ordientis mensis diebus, mador, & colless nivibus conspersi tenuibus, at nuda planities : nubilosa cœli facies, & auræ mollities multa, austrina. Die 3 aurora borealis. Indè serenum, siccum, congelatio.

6, Nives exigux in locis editioribus; in vallibus

pluviæ nivibus commistæ.

7, Congeluit denuò. Siccitas: frigus.

Die 13, quæ aquas glacie leviter adstrinxerat, dis solvi iterum diffluereque in plano nives coperunt

manente molli atque austrina pluvia.

At mox iterum leviuscule frigus intendebatur, aquilone per vices incurrente, donec die 17 aura denuò mollesceret sub austri flatu, pluvixque nive vicinis collibus decuterent.

18, Nivium altissimarum ubiquè copia, atque : vento quies. Ex eo tempore nives perstitêre, cœlo

miti.

Hæc rerum facies usque ad 28 mensis perseveran vit. Consequentibus diebus pluviæ, nivesque sparsim atque interruptim cecidêre, frigore vix ullo, & null glacie.

Tempus ferè omne austrinum, humidumque. Die 1 Decembris, frigus minimum - 0. 61, gr.

Die 25, frigus maximum - 0.5 gr.

Calor medius totius mensis - o. 1/3 gr.

Die 11 & 12 Dec., altissima mercurii statio 28, poll. 6 l.

Die 5, maxima ejusdem depressio 27, poll. 3 1.

Paucissimos hic mensis morbos progenuit, at plures accepit ab elapsa Æstate atque Autumno transmis-

fos, lentos & perniciosos.

Non pauci hoc mense ad Nosocomium venerunt ab exantlată astivă febre gravissime mulctati, quemadmodum milites vulnerati solent acie excedere, seque recipere quo resiciantur.

Hanc anni partem, utut à salubritate eximiâ com- Tabidorum mendatam, nihilominus tabescentibus, atque his ferè funera fre-solis, infestam vidimus. Pleraque in Nosocomio su-quentia.

nera tabes dedit.

Tabidorum historias, quantâ maximâ diligentiâ po- Tabes ex teram, conquisivi, ut, quæ tabis ea species esset & febreastiva, undè nata intelligerem, intellectave cum iis compara-

rem, quorum me compotem extispicia facerent.

Tabis originem febris biliosa dedit, mensibus biliosis ejusdem gehominem aggressa, quæ morbisicæ materiæ portionem nerationis
pulmonibus insigebat, indè posthàc non extricandam. ratio moEa metastasis tusses assiduas fecit, multum exagitantes, dusque.
laxo visceri valdoperè nocivas, & quæ sanguinem subindè extundebant. Non interruptus intra thoracem
continuò sollicitatum pravorum succorum affluxus,
infarctus, compagis solutio, ulceratio, pulmonem &
universum demum corpus pessumdederunt.

Quibusdam sebris biliosa nil vitiosa materia ad pulmones rejecit, sed eos solum per consensum affe-

cit, ventriculo causam morbificam continente.

Hæc tussis stomachica, febris biliosæ comes, neglecha, curata methodo non sua, phlebotomiis, emollientibus, oleosis, assiduo pulmones succussu labefachavit, eandemque serò tandem ruinam intulit, quam antè dixi à biliosa metastasi evenisse.

Intermittentium febrium, quarum nulla aut inepta curatio fuit, ea in tabem conversio non rarissimè oc-

currebat.

Neque validà febre opus erat, ut indè tabes nas-

ceretur; suffecerat huic pravo partui vel lenior febricula biliosa, vel sola id genus prædispositio.

Quid sit ca- Certè catarrhos hosce biliosos, seu febriles fuerant tarrhus bi- seu absque febre, frequentissimè abire in phthisin liosus.

vidimus immedicabilem.

Secta confumtorum m cadayera. m

Consumtorum cadavera dissecta multiplicem pulmonum labem exhibuêre, nodos, & tubercula variæ magnitudinis ac dura, quæve viscum aquis injectum infra earundem superficiem detruserant. Tota quoque pulmonum substantia albidis & miliformibus granis distinguebatur, aut duris ex toto, aut puriformem materiam, si dissecueras, fundentibus. Quibusdam pulmones gravissimi suêre, atque amplo volumine, ut intra thoracis caveas dissicillimè viderentur potuisse contineri: atque hi sussociati perière.

Nonnullorum pulmonibus cava inerant aut puriformi materie repleta, aut vacua, collapsave, & cum asperæ arteriæ ramisicationibus quasi resectis commu-

nicantia.

Moriebantur absumtis carnibus, & exhausti assiduis secessibus, vel & nocturna copiosaque sudatione, etsi suerint, qui minui identidem consumique conspecti sint, quin aliquid memorabile vel alvus subduceret vel sudor.

Plerisque glandulæ mesentericæ intumuêre tumore flaccido. Emarcida quoque & colliquata abdominis viscera offendebantur, hepar imprimis, & lien.

Quodnam Ægritudinis initia sæpenumerò fortunatè repressi in medendo saturato radicum graminis & taraxaci, & demùm Ishuic phthisi landici lichenis decocto. Dubito an morbum curaveconsilium sirim invalescentem, & consirmatum: inveteratum samus secuti, navi nunquàm, utut non unum in medendo consitu. lium executus.

Cura lastea Dixtam lacteam sic tabescentibus nunquam injunxi; huic tabis injunctam ab aliis vidi, sed eventu non bono: rebusspeciei non que illicò in pejus ruentibus abstinendum denuò à

congruebat. lacte fuerat.

Pleuritides Mense medio aliquot pleuritides inflammatoria biliosa in- offerebantur, quarum una alterave ex savissimis flammato- fuit.

Necessum fuerat repetitim sanguinem educere, & dein emesi, aut emeto - catharsi ventrem repurgare. Subindè utroque auxilio, emesi & phlebotomia, alternis vicibus utebamur.

Missione sanguinis repetità rariùs peccabatur, etsi, quousquè illa iterari debuerit, difficillimum fuerit determinatu. Sola antiphlogistica methodus morbum aut in malignum commutavit aut in diuturnum : nonnunquam eundem mitificavit solummodo, febrimque in febriculosam potius diathesin convertit, quæve arreptâ vel levi occasione magno impetu denuò prorupit, & cum discrimine majori.

Sed etiam emeticum nocuit æquo citiùs propina- Difficultas tum, & sanguine priùs non detracto. Indagare opor-sanandi tuerat, an inflammatio pravaleat bilioso vitio, an verò morbos ejushoc illam superet, & quæ utriusque intensio sit, at-modi com-

que undenam celerior pernicies instet.

Verum hæc perquisitio causarum, non una vi nec instammauno cum eventu agentium, miram animi contentio-torios. nem deposcit, & subinde vel attentissimum fatigat : Undeeadifdiscriminis plena est, & errori obnoxia, quam nullo ficultas nasmagistro discimus, sed usu solo, diuturno, ac patienti.

. Ubi hyems succedens astivos solvere morbos incipit, aut hyemales in aftivos transmigrant, in ipso diversarum constitutionum concursu facilis deceptio est, & Artis exercitatio supra modum difficilis. Fit enim nonnunquam, ut pro simplici biliosa febre habeas, seductus analogia, & numero majori per id tempus morbo confimili ægrotantium, etsi gravis ægrotum inflammatio teneat: aut inflammatoriam putes biliosam este.

Neque luculentos semper utrique huic febri diagnosticos characteres esse quis asserat, atque indubitatos; observationum enim me copia docuit, dari periculosas inflammationes, quæve primam medentis attentionem, & omnem antiphlogisticam curam exigunt, etsi multa adsint biliosorum symptomata : dari & febres biliosas putridasque absque solennibus suis signis, atque inflammationem mentientes : utrumque etiam vitium subindè conjungi.

& quibus an. bus.

Ea deceptio vix unquam vigente constitutione quani tempori- dam, sed emoriente potius aut ordiente, atque in ipsa unius in alteram migratione frequentiùs locum habet.

Hinc temporibus inter binas constitutiones mediis peculiariùs attendendum, agendum majori cautelâ, subinde cunctandum, neque ad heroica facile & decisiva remedia confugiendum, nisi res aperta ejusmodi auxilia petat. Antiphlogisticæ methodo diutiùs indulgendum, & ab eâdem ordienda cutatio erit. Venæ sectio non larga, sed parca, exploratoria, &, si ferat æger, si allevetur, repetenda. Solventium blandiorum usus copiosior & diuturnus; parcior tardiorque emeticorum, atque hæc inter, mitiorum.

Cautela necestaria.

Cavendum est sæpenumerò à se ipso, ne fortunatæ præprimis videlicet celeriterque hucusque peractæ curationes, & quædam in dijudicando promtitudo, felici Artis exercitio comparata, in eo ancipiti constitutionum transitu nos decipiat, ne quid æquo properantiùs aut tumultuosius moliamur.

> Ægrum amisi ex febre bilioso-inflammatorià decumbentem, quem, si plures præmisissem sanguinis missiones (ternas institui) & serius propinassem emeticum, fors conservassem. Verum prosperi eventus antibiliosæ methodi me aut minus attentum fecerant ad inflammationem commixtam, aut, utut attentum, nihilominus deceperunt. Adeò oculatum oportet esse, & contra se ipsum, & contra faustas curationes!

Quo anni Qui praxin medicam alicubi orditur, hos constituzempore pra- tionum fines contiguos transitusve prudens vitabit, xis medica suxque famæ magis consulet, si tempus anni seligat, facilior sit. quod morbos profert sinceros effectosque, atque in-

daginis hoc ipso minus tortuosæ.

Febris ery- Febris erysipelatosa hoc mense nonnunquam comsepelatofa, paruit, exanthemate totam plerumquè faciem impetente. Cura antibiliosa, solventia salina nempè atque emeto catharsis, febrim unà cum efflorescentiis illicò tutove profligarunt, & absque auxiliis externis.

Scarlatinam eodem omninò modo fanavimus, nec & fearlatiillam ejusdem malignitatem experti sumus quam alii nosa hujus viderunt eâdem tempestate, sed aliâ medendi ratione mensis. usi. Idcircò & erysipelas & scarlatina etiam, hoc mense, visa est esse congener agritudo, & originis biliosa.

Juvenculam, quæ à quinquennio frequenti erysipelate faciei corripiebatur, methodo recensità sanavimus, & gastrico biliferoque systemate ope corticis Peruviani confirmato, ab ejusdem infirmitatis recursu immunem præstitimus.

Plerasque puerperas hujus mensis ea febris, quam Puerperia Astate & Autumno ferme omnes pertulere, non bona.

attigit : unam alteramve folummodò vellicavit.

Ultimis diebus Decembris major identidem phlebotomiarum necessitas suit, adeò ut, quicunque ferfrequens sub
mè ægrorum adventarent, dissicilem & peripneumonicam respirationem incusarent. Levis aderat pulmonum instammatio, etsi primaria ægritudo neutiquàm
semper instammatoria fuerat. Adspersam huic visceri
phlogosin ab aëre existimabam frigidiore, cujus vim
præ omni alio viscere pulmo primus experiebatur.

Difficiles ideireò periodos circumeuntes humores habebant, &, quod decubuerat pravorum succorum,
intra thoracem vi frigoris adstrictum ægrè continebatur, & respirationem lædebat.

Frigidissimum hydropicum, totoque corpore tumentem dolore prehendi pleuritico vidi, & valide febrire. Sanguis eductus corium pleuriticum exhibuit, magnumque & oppressionis, & respirationis, ac tussis

levamen tulit.

Hoc mense operarius ad Nosocomium venit, qui per octiduum domi sux erroneo modo sebricitabat cum assidua cephalalgia, & quotidiano sanguinis ex naribus stillicidio, quin etiam hxmorrhagia. Dolor artuum vagus, semoris dextri continuus, & imminutum cibi desiderium. Ægrotabat erectus. Levissimus oris amaror.

In Nosocomium susceptus semur dextrum exhibuit tumens valdopere & dolentissimum, dolore primis diebus assiduo, dein remittente, & sub vesperam noctuque exacerbato, contactus omnis impatiente, & cum ejulatu, donec appetente aurora mitesceret. Levissima rubedo erat, & exanthema quasi urticatum, ac dolor diffusus, oberrans eum artum, & noctu propemodum intolerabilis. Interdiù mitiùs febricitavit, noctu intensiùs. Stillicidium, & subinde hemor-

thagia.

Salibus mediis, posca, & melle usus est, & dein emeto-catharsi. Mox ab emesi dolor, antè assiduus, remittere cœpit, & hæmorrhagia, sub ipsa emetici actione recrudescens, eâdem terminatâ, suaptè conquievit, nec rediit posthàc. Post alterum emeto-catharticum dolor remittens in intermittentem conversus, continuato salinorum, & demum amaricantium remediorum usu, unà cum febre evanuit.

Superstes illius artûs oedema frigidum atque indolens frictio dissipavit, & curatio roborans protracta.

Vomitiones ejusdem fuerunt biliofæ, pituitosæ,

illicò levantes.

espientes.

Ægritudi- Febres biliosas, neglectas aut non sua methodo nes febrim curatas, abiisse hinc inde in phthisin dixi. Neque hac astivam ex- sola ægritudo suerat quæ febrim biliosam excepit. Eodem quippe ex fonte manabant pertinacisimi dolores articulorum, partiumque inter articulos mediarum, & subinde quasi ipsi substantiæ osseæ infixi, noctu graviores, cum illius artûs, quem affecerant peculiarius, quodam stupore, & robore musculari multum imminuto. Ægritudo hæc & meam, & ægrorum patientiam, & omnem non raro medelam vicit.

Rem tandem tempori committendam rebar, & auxilium potentius exspectabam ab astivo calore morbificam materiem fundente, atque ad corporis superficiem evocante, præcipuè si thermæ caloris vim ad-

juvarent.

Quosdam tamen vesicantibus, aconito, slammula Jovis, & antimonii præparatis, aliisque in hunc usum notis sanavi.

En cadaverum sectiones quasdam, & morborum historias, quæ in hunc mensem inciderunt, & quasdam etiam, quæ serius, mense videlicet Januario

borum, utroque hoc mense observaretur.

ÆGER PRIMUS.

Medicinæ studiosus, 23 annorum, pectore angusto; Historia collo longo, tenui & gracili corpore, ac scapulis phthiseos alarum in morem exstantibus, matre natus hæmo- post hæmo- ptoica, à longo jam tempore post motum corporis ptoen, validiorem laboriose spirat, nec ab omni tamen spirandi molestia immunis est etiam extra tempora majorum commotionum.

Brumali tempore melius quam æstivo valet.

Ante annum irâ percitus florentis sanguinis pauxil-

lum screando rejecit.

Ab initio Junii hujus anni (1777) magna pectoris oppressio accedit: tussit, sputave manè purisormia, & lineis sanguineis distincta, interdiù verò ex albo sava educit. Decubitus omnem in partem facilis. Altiùs inspiranti aut tussitanti punctorius dolor, isque validus, ad sterni mucronem persentitur. Noctu frequenter & leviter insudat. Ventre sapiùs sponte resoluto est, & cum levamine. Sitis manè è somno evigilanti multa, & levis eodem tempore oris amaror, quem intensiorem hâc astate experitur. Horrores vagi: multis ab annis biliosissima lingua, villisque slavis, quasi bysso slavicante, contecta. Interdiù assumtorum & sapor bonus, & eorundem desiderium: artuum languor.

Mense Augusto, sanguinis uncias decem phlebotomia educi curavit cum levamine exiguo, & paucos

post dies denuò disparente.

30 Septembris, obambulans sanguinis sloridi dimidiam serè libram quatuor horarum spatio non operosè extussitavit. Incommoda pectoris magis aucta. Parcam denuò venæ sectionem instituit absque levamine.

Quarta pommeridiana ejus diei ad nos defertur. Pulsus vibrantes habuit, & arterias tensas. Ventrem eluere frequenti enemate conabamur, eumque in-

gestis per os remediis mannatis, & eccoproticis blande ducebamus. Meliuscule habere videbatur, educebatque tussitando parum sanguinis & multo rarius; at die 2 Octobris, appetente vespera, nova pulmonum hemorrhagia rediit, thoracis ardor, & aucta febris.

Ilicò ipecacuanhæ duos scrupulos cum uno tartari emetici grano exhibuimus. Unde multa, amarissima, bilioso-pituitosa vomendo rejecit. Inter vomendum ne guttula sanguinis prodiit; & vomitu peracto vix ulla sebris. Pectoris jam nullus ardor: bona spiratio: perpauca tussis: & ea nocte vix sanguinis lineola comparuit. Somnus.

Die sequenti, scilicet 3 Octobris, circa horam nonam matutinam ultima vice perparum sanguinis non læti grumosique tussiendo reddidit. Omnia multum emendata. Remedia eccoprotica, mannata, salina re-

fumebantur.

4. Oct. eadem remedia. Tustitatione non frequenti pauca glutinosa & paucissima, puris formam mentientia, prodiverunt. Nullum omninò cateroquin thoracis incommodum. Vespere grano dimidio opii, à nocturna tussi paulò crebriori & somnum interpellante,

pulmoni cavimus.

5, manè, denuò cruoris nigrescentis perparum sputo glutinoso commixtum semel extussitabat. Reliquo diei tempore nil sanguinei conspectum est. Noctu somnus, & à tussi quies absque paregorico, & nulla febris. Lingua non emendatur, sed biliosissima manet. Exhibebantur hâc die lenia tonica, amaricantia, alvo conservatà faciliori.

6, nil sanguinei: sputa mucosa, non ampliùs puri-

formia. Benè habet.

7, benè habet. A meridie semel aliquid cruenti sputis mucosis insuit. Remedia eadem: noctes bonæ.

Ex eo tempore nil ampliùs cruenti tustitando rejecit. Tustis nulla: pectus bonum: nil sebriculosi. Utebatur lichene, polygalà, amaricantibus aliis, & roborantibus, ita tamen, ut alvum efficeremus facilem & expeditam.

Circa finem Octobris, etsi multum rogatus, ut cu-

ram confirmatoriam protraheret, deleretque characterem antè impressum, recusavit, seque vitam modò degere, qualem antehac à longo tempore non vixe-

rat, nempe sanissimam, asserebat.

Exeunte Decembri, ad Nosocomium redit, aitque se à quatuordecim diébus levi per vices horrore perstringi, incalescere more vago, tustire maxime noctu, & rejicere purisormia. Hisce ultimis diebus pauca & cruenta sputasse : venam secuisse absque levamine : non appetere. Decubuit in quodcunque placuerat latus absque incommodo: nullus ullibi in thorace dolor, nulla toto tempore inter respirandum ex ægrisensu molestia, nisi si gradum concitaret, ubi sussicientem attrahere se spiritum posse negabat. Noctu sæpiùs sudabat: valide tustitabat. Diarrhæa nulla adfuit, nisi rarò & levior. Opium vesperi propinatum noctes quietas reddidit, & sudores non auxit, eosque plerumque, opio non assumto, largiores habuit. Vox semper aliquantum rauca fuit.

Ultimo Januarii die 1778 sedens difficillimè respira-

vit, quasi fune gutturi injecto suffocandus.

Sequenti die commodè se spirare, facile decumbere, & belle se habere asseruit. Nocte media, sensibus

vegetis, & inter loquendum, moritur.

In cadavere pulmones reperti sunt tuberculosi, tuberculis nucis avellanæ, fabæ, pisi, lentis magnitudinem habentibus, aut duris, albidisque, aut puris
aliquantùm fundentibus, si dissecueras. Pulmo dexter
durior graviorque erat, & pluribus scatebat tuberculis: arctè etiam cum pleurâ cohæsit: suprema ejus
pulmonis portio sacculos duros ovum columbinum
capientes, vacuum alterum, alterum ichore plenum
exhibuit. Pulmo sinister sanguine atro turgebat, &
socii pulmonis multùm vitiosioris vices videbatur solus
fermè peregisse.

Utriusque pulmonis pondus, resecto corde, erat librarum civicarum viennensium quatuor cum quatuor unciis. Resecta portiones infra aqua superficiem na-

tabant.

SHIRGING

Pericardium seri flavi libram facile continuit.

In abdomine glandulæ mesenterii plures in confpectum prodiverunt, majores, flaccida, molles. Majus solitò & multò mollius pancreas. Jejunum intestinum inflammatum, cætera intestina plumbea fuerunt.

Utebatur decocto graminis, taraxaci, cichorei, item lichene Islandico, & decocto corticis Peruviani.

Pulmones imbecillos à natura fortitus erat, & incitatis humoribus resistere non valentes, nec traductam undecunque materiem alienam promovere atque expedire.

Dispositio biliosa systematis gastrici, & febris inde nata, fapiùs hammorrhagias narium, pulmonum, uteri, concitare observantur, repurgato ventriculo & intestinis illicò compressas.

Idem evenerat etiam huic agro. Purgantia enim le niora profuerunt : constantius levamen vomitio tulit,

& sanguinis Auxum mox stitit.

Hæc phthisis ulceroso-tuberculosa materiæ prava & pituitosæ, ad debilissimos pulmones decumbenti debebatur. Imminentem ejusmodi tabem avertere e: remedia non rarò valent, quæ humores blandè in clinant versus alvum, ut omnis recrementitia mate ries malè hucusquè ad laxos pulmones deponi solita ad aptius colatorium invitetur, ad alvum videlicet quam diù & moderate sollicitare oportet. Verum & altera curationis pars est exequenda, corroborandum corpus universum, præprimis ventriculi vis acuenda & laxi pulmones stringendi.

ÆGER SECUNDUS.

Die, 17 Januarii 1778, musicus 62 annos natus corpore macro, longo, & colore bilioso ad nos de fertur, aitque se à viginti jam annis sanissimum vixisse & die 11 hujus mensis, ante septem videlicet dies se nuptiis interfuisse, easque arte sua animasse, rec tiffime valentem.

Die 12 Januarii à meridie vomuit assumta, biliosa perfrixit : incaluit : decubuit. Tuffitatio continua respiratio laboriosa : dolor punctorius lateris sinist & sterni, pertingens ad latus usque dextrum. De

cubitt

cubitus supinus, &, in quodeunque tentârat latus, impossibilis: assidui horrores.

Diebus 13 & 14 Januarii, omnia eodem in staru

perstiterunt.

Die 15, diarrhœa sponte oborta. Continuò inhorruit. Oris multa & assidua amarities.

Die 16, nil emendabatur. Noctes implacidæ cum

pervigilio.

Die 17 Jan., ad nos deportatus hanc morbi historiam dedit, confirmatam ab iis qui hominem nobis commiserunt. Non levi aurigine persusum vidimus, strepere, sibilosè & cum labore respirantem, mente per vices emotum, & aliena mussitantem: tustitantem non validè, sed assiduò, & pauca cruenta sputando rejectantem. Lingua biliossissima: abdomen modicè tympaniticum, attamen indolens: pulsus plenus, fortis, & qualis in sanissimis esse solet : corpus nullibi præter modum consuetum caluit : sitis nulla, nec ullus hoc die jam lateris dolor. Vespeti frequentes leipothymiæ, mentis emotio ultimis vitæ horis plerumquè taciturna. Detractus sanguis crustam crassam' pleuriticam exhibuit colore tinctam saturate auriginoso, & serum ex flavo virescens. Post mediam noctem convulfus moritur.

Cranio refecto, pia mater inflammationem exhibuit, majorem in latere dextro, minorem in sinistro. Hanc inter & cerebrum, præcipuè in ejusdem anfractibus, rubellum serum essusum reperiebatur. Ventriculi laterales solito plus seri continebant. Plexus choroidei ruberrimi, varicibus, quasi nodulis cærulescentibus, distincti.

Pulmo dexter totus inflammatus erat, exceptâ ejufdem infimâ parte septum transversum respiciente. Eum pulmonem antiqua, & vasis sanguiseris multis nudoque oculo conspiciendis interstincta, pseudo-membrana, qualis ex coeunte sero phlogistico formati solet, obvestivit, pleuræ validiùs connexa. Omnis pinguedo per totum corpus colore verè icterico susfusa. Pulmo dexter per omnia sanus, si pauca hinc indè tubercula dura excipias. Pleura sanissima.

Pars II. A a

Intestina tenuia inflammata, maximè jejunum: duodenum livescens. Vasa ventriculi & mesenterii pone tubum intestinalem ampla suere, & atro sanguine turgida. Duos calculos nucis avellanæ magnitudine vesicula sellea continuit.

Reliqua secundum naturam fuerunt,

Morbum fuisse bilioso-inflammatorium, sed inflammatione plurimum prævalente, & brevi lethali, absque negotio pervidetur. Stimulus biliosus, putridus, acer,

fanguinem succendit.

En dolorem punctorium lateris præcipuè sinistri, cum inslammatione pulmonis dextri, & pleurâ ubiquè sanissimà: enteritis absque dolore, & cum diarrhæà: inslammatio meningis absque phrenitide, si delirium paucarum ante mortem horarum excipias.

Pleuritis in peripneumoniam infausta mutatione convertebatur, ubi æger, encephalo affecto, dolorem lateris non jam sensit, ejusdem licet causa per-

stante.

Pseudo-membranas ex sero phlogistico formatas, & ruberrimis innumerisque vasis pictas sæpiùs offendi, & adstantibus demonstravi. Ea res mihi semel pro incrassatà pleurà imposuit.

ÆGER TERTIUS.

Femina facie atrabilarià, 40 annorum, aliquot olima prolium mater, initio Decembris horruit caluitque per vices, nauseabunda, ore amaro, & subindè vomens biliosa. Sumtis solventibus & emetico, benè ha-

buit intra breve tempus.

Quatriduo reconvalescere visa, subitò lateris dextri dolore acuto corripitur, tussiculosa, valdoperè
febriens, & pulsu duro, vibrante. Jactitatio: spiratio fervens: mens inconstans. Crura jam ante morbum
à longo jam tempore, & sub eodem oedematosa fuerunt oedemate dolentissimo, si contrectaras, & remanente prementis digiti vestigio: lingua aridissima,
lignea, contracta.

Remedia omnia & omnem potum pertinacissimè

respuebat. Sanguis emissus crustam pleuriticam habuit crassissimam, & slavescentem summoperè. Nullum à venæ sectionibus levamen. Paucos intra dies moritur.

In cavo thoracis dextro libra seri colore stramineo continebatur; in sinistro verò unciæ decem ejusdem seri. Pulmo uterque dirè inslammatus erat, at dexter præ sinistro. Particulæ cujuscunque pulmonis & ubicunquè resectæ sundum aquæ petière. Supremæ pulmonum portiones erant præ inferis diaphragma spectantibus magis inslammatæ: pleura ubiquè sana.

Vesicula fellea bile tenaci & obscuri coloris turgebat. Hepatis superficies hinc indè inæqualis apparuit, & veluti percocta: omentum subinflammatum:

Teri straminei in cavo abdominis libræ duæ.

Uteri postica & externa facies pone fundum, corpusculum habuit majoris castaneæ magnitudine, ex carneo pedunculo non crasso suspensum, laridaceum, & duris, osseis, cartilagineis particulis per totam substantiam interstinctum.

Uterus ipse non in medio pelvis, sed proximè ad latus ejusdem sinistrum locatus, ligamenta illius lateris brevissima, alterius verò perquam longa habuit.

Complures habuimus oedemate crurum diù affectos, tusticulosos, laboriosè spirantes, corpore laxo, pastaceo, quos immedicabilis pulmonum inflammatio sustrulit. Eorundem thorax plurimum serosi laticis continuit.

Hydrothoracem hunc inflammatorium in paucis sa- Hydrothonâsse mihi visus sum phlebotomiis repetitis, nitro, terra rax inflamfoliata tartari, potuve ex malvæ & altheæ decocto, ad-matorius. jecta multa liquiritiæ radice. Sanguis corium pleuriticum habuit.

Hydropicis sanguinem subindè parcè detrahere Quandooportuit, si quandò pulmonum inflammatio accessit, nam etiam
quam aut anni constitutio generandæ phlogosi idonea, hydropicis
aut acre atque inflammans serum, aut medicatio nimiùm excalesaciens etiam in frigidissimo corpore concitavit.

Ubi moles aquarum in hydrothorace suffocationem

Aaij

jamjam intentabat, phlebotomia parca respirationem expedivit, atque ad breve tempus mortem distulit.

ÆGER QUARTUS.

Enteritis. Die 19 Januarii, vir 38 annorum, cœlebs, & scribæ officio sunctus, ad Nosocomium venit valdoperè se-bricitans, titubante gressu, atque animo vacillante, tremens. Crebrà interrogatione sollicitatus ægerrimè

respondit, atque incompletè.

Die 5 Jan., non appetiisse.

Die sequenti, astuasse & perfrixisse per vices, capite gravi, consuso: mente subinde non constitisse.

Die morbi 3, ad hæc accessisse contorquentem do-

lorem epigastrii, & oris illuviem multam.

Die 4, inopia pressum è lecto surrexisse, & languidissimos artus laborios è foras protulisse. At mox suisse correptum dolore abdominis lancinante diroque, & vomuisse reducem ingesta, atque amara, muitaque.

Die 5, purgante, nescio cujus consilio, assumto, eoque ut videbatur, valentiore, vigesies alvum po-

suit. Tormina ingravescebant.

Ab eo tempore febris, tormina, & mentis inconstantia perstabant ad 12 usque morbi diem, quo phlebotomiam instituit, & sanguinem, ut ajebat, phlogisticum eduxit. Missio sanguinis die sequenti

repetebatur. Levamen nullum.

Die morbi 15 (19 Januarii) in Nosocomium receptus vix ullum abdominis jam à triduo dolorem esse asserebat, at epigastrium sibi comprimi videri, oppressionis sensu ad medium usque thoracem adscendente. Attactum abdominis facilè tulit. Laboriosa respiratio: lingua albida, mucosa. Vix elapsis aliquot horis jactitare se cæpit, vociferari, desipere. Oris aphthæ: singultus: pulsus pleni, ampli, fortes. Calor: vomitiones spontaneæ, inanes. Venæ sectio: Sanguis crustam habuit cærulescentem, dissusam, tremulam, gelatinosam, tenuiter cohærentem. Cataplasma abdomini adplicatum, & propinatæ emollientes potiones: enemata emollientia, Emendatio nulla:

mens nulla prorsus. Urinæ naturales, jumentosæ,

mucosæ, albescentes.

Die 20 Jan., nil emendabatur. Venæ sectio repetita est: crusta plumbea, virescens, dissusa, tenuis, gelatinosa: mens nulla. Vomitio inanis, crebra. Vesteri data radix ipecacuanhæ perparum pituitæ bilisque eduxit. Pulsuum debilitas: mens nulla.

Die 21, manè, summa perfrixerunt: mens præsens: præsentes agnovit: aptè locutus est. Indolentia: pulsus accelerati, humillimi, evanescentes. Sub vespe-

ram moritur.

Reclusus cadaveris thorax omnia sanissima ostendit. In abdomine omentum valde erat instammatum: intestinum ileum & jejunum dira quoque instammatio tenuit. Hepatis totam substantiam multa slavedo sussidi.

Inflammatio abdominis à fomite putrido diù relicto, & morâ ipsa ac medicina purgante commoto, exacerbato, non evacuato exorta, hominem sustulir.

Profuisset in morbi initio jugis & solvens potus,

&, sanguine priùs misso, emeticum.

Inflammatio putrida præverti faustè non ratò potest, sed præsens jam atque intra viscera recepta ut plurimum necat.

ÆGER QUINTUS.

Sutor 42 annorum, à longo jam tempore sanus, die Martis, scilicet 20 Januarii, præcedente frigore incaluit: dolor dilacerans lateris sinistri, ex epigastrio ad mammam usque ascendens, ad attactum auctus. Decubitus in latus affectum impossibilis erat, & respiratio difficilis. Cardialgia, oris amaror, inappetentia, sitis. Decubuit.

Diebus Mercurii, Jovis, & Veneris, omnia in dies pejora. Dolor diffundebatur trans sternum, simulque
dextrum occupabat latus. Decubitus supinus, & oppressio multa. Phlebotomia sanguinem pleuriticum,
atque aliquid levaminis dedit. Ab assumto purgante

alvus quinquies movebatur,

Aa iij

Febris assidua quotidie stato tempore suam habuit

accessionem ab horrore cœptam.

Die Sabbati (24 Jan.) ad Nosocomium venit, mente nonnihil confusa. Lingua scabra, siccissima, prærubra: respiratio dissicillima, laboriosa, cum dolore in utroque latere obtuse dilacerante: oppressio pectoris summa ab insimo sterno ad ejusdem medium usque: cardialgia ad attactum aucta, & abdomen tumidulum, instatum: calor naturalis, pulsus celeres, debiles, remittentes, intermittentes, tremuli. Extrema perfrixerunt.

Circa 10 noctis, vehementer incaluit. Pulsus pleni,

duri : phlebotomia : fanguis pleuriticus.

Die Dominica, mentis absentia: pulsus frequentes:

alor. A meridie mors.

Thorace aperto, pulmo dexter ex toto inflammatus: dissectus colorem ex cinereo & rubro mixtum exhibuit. Major inflammatio supremam illius pulmonis portionem tenuit.

Is pulmo pleuræ ubiquè fermè nectebatur nexibus partim antiquis firmisque, partim novis, & pseudo-membranaceis à sero coagulato natis. Pleura ipsa ibi-

dem fana.

Pulmo sinister hinc indè antiquis vinculis membranaceis ad pleuram religatus erat, & absque inflammatione, at sanguine atro infarctus. Hunc inter & pleuram, item inter eundem & diaphragma, copiosa erat crassaque membrana sictitia, recenter sacta.

Ultimam costam veram & tres consequentes spurias

fuccingens, pleura plurimum erat inflammata.

In pericardio puriformis materies, itemque laciniæ alicujus pseudo-membranæ erant. Aorta, quà ex corde emergit, fuit inflammata; inflammatio tamen solam aortæ extimam tunicam penetraverat, quæ postmodùm eandem deserit, & pericardii laminam interiorem, quæ etiam ipsa inflammata observabatur, constituit. Auricula, & dexter sinus distentissimus atro sanguine: cordis ventriculi pleni polypis ex sero phlogistico coagulatis.

Diaphragma, præcipuè in parte tendinea, admodum inflammatum.

In abdomine omentum perbreve, & reflexum fupra colon transversum, ac leviter inflammatum. Coli per latus dextrum ascendentis initium inflammatum duorum pollicum longitudine. Intestinum je junum inflammatum. Vasa sanguisera mesenterii, pracipuè quà versus intestina tendunt, ubiquè amplissima, & atro sanguine repleta. In mesenterio hinc indè ampla macula quasi ex inflammatione. Quadam glandula atrum sanguinis grumum potius referebant. Finis coli, antequam in rectum abiverat, binis in locis contra se ipsum anstractuose resectebatur.

Totum corpus & pinguedo omnis colore erat fermè ictericio: item membranæ spuriæ, ex sero coa-

gulabili facta, plurimum flavescebant.

Ren sinister solito major aliquantum: dexter verò ren, cum rene suo succenturiato & vasis sanguiferis

cess: heads fordill

ac uretere, penitus defuit.

En denuò renem originariè deficientem; nam & nuper ejustem desectum eodem in latere deprehendi, sed rene altero magnitudinem ordinariam ibi non excedente.

Pleuram in loco doloris punctorii inflammatam hic prima vice vidi, sed inflammatione non dirissima, pulmonemque ibi loci non inflammatum, sors quòd ea pulmonum inflammatio, transudante phlogistico sero, prava crisi fuerit ante mortem soluta.

ÆGER SEXTUS.

Sattor 27 annorum, elapsa Æstate, tertianam pertulit quinque septimanis durantem, neglectam, quæve se ipsa tandem consecit. Sanum ex eo tempore se vixisse asserebat.

Die 12 Decembris 1777, à meridie præter morem inhorruit, mox iterum incalescens. Dolet epigastrium, dolore ad mammam usque dextram assurgente, & punctorio.

13 Decembris, sanguinem misst, nil allevatus.
Aa iv

14, vesperi meliuscule habuit.

15 Decembr., omnia recruduerunt : purgante af-

funto, parumper remissiora denuò.

16, nos accedit. Perfrixit incaluitque vicibus variis: non fitivit. Hypochondrii dextri mollis regio ad umbilicum ufque dolore acuto pungitur. Carebaria, & ingentis ad frontem oculofque caloris fenfatio ægroto permolesta, nobis verò manu eum calorem explorantibus non percipienda. Os amarum, linguæ multa fordities, & faucium gluten. Non appetit: aliena ructat: laboriosa & accelerata respiratio: tustitatio sicca, subindè ductilium sputorum parùm quid eduxit. Pulsus frequentes, subduri: oris ventriculi dolor, si contrectaras, implacidus. Ventris libertas: vesperi major anxietas. Fit venæ sectio: crusta phlogistica, virescens, & auriginosa, dissus, crassa, tenax. Somni mali.

17 Decembr., priora perseverârunt. Os amarefcens: lingua sordida, villosa, ad radicem slavescens, siccescens. Non siticulosus, at æstuabundus calore manum admotam urente. Respiratio decurtata, brevis, frequens. Dolor epigastrii laterisque dextri minor: decubitus supinus, in alterutrum latus impossibilis. Urinæ saturatè slavæ, fermè nigrescentes, chartam immissam, uti in ictero, tingentes. Pulsus fortis, plenus, subdurus: facies biliosorum.

Inflammationem insidere visceribus rebar à bilioso, putrido, acrive stimulo succensam, quamve hucusquè antiphlogistico apparatu demitigare non potui. Statueram præmisso emetico, ejectoque acri somite, denuò prosequi eandem antiphlogisticam curandi rationem, quæ curæ exordium secit; at nec emesis,

nec alvus ab ingesto pharmaco movebatur.

Eo die, nil mutabatur. Noctu verò permoleste habuit. Potus copiosi, antiphlogistici, & enemata multa, ut vis medicamenti, quod spem sefellerat & alterando morbum auxit, enervetur, atque minori cum detrimento in purgans convertatur. Nil prosectum: alvus agrè soluta est.

18 Decembr., æstus & epigastrii dolorisica tensio

intenduntur. Noctem pervigil, exterrefactus, impla-

cidus transegit.

Manè diei sequentis, sensuum multa per vices confusio: amaror oris continuus: lingua siccescens: dolor
etiam mollem partem hypochondrii sinistri occupat,
ad mammam usque sinistram excurrens: urinæ saturatè
croceæ: pulsus admodum mollis; & celer. Tentata
denuò emesis est, sed semel & pauca viridia vomuit: non dejecit. Injecto enemate quaternos secessus habuit mucosos, virides, dysentericos, non levantes.

A meridiè, molestissimè habuit : dolor acutior mollem hypochondrii sinistri regionem infestabat. Instituta phlebotomia sanguinem crustà viridi, slavà, crassà, non contractà vestitum, dedit. Cataplasmata emollientia, &, his nil proficientibus, vesicans dolenti loco admotum est: emendatio nulla.

Decembris, laboriosè, sibilosè, sedens respirat. Mens integerrima: facies hippocratica: pulsus celerrimi, tremuli, omni modo inæquales: urinarum color profundè auriginosus: alvus octies sponte posita. Vesperi moritur.

Corporis externus color ictericius erat: abdomen prominens, & tumidum. Thoracis anterior pars fermè intropressa, eaque, quæ cordis mucroni respondet,

convexa aliàs hìc plana fuit.

Cutis, & omnis pinguedo, & perichondria carti-

laginum costalium, slavicabant.

Reclinato sterno, apparebat pseudo-membrana pleuram anteriorem & lateralem utriusque cavi thoracici obvestiens, slavicans, mollis, facilè & deglubenda & lacerabilis, quæve videbatur esse recens nata. Infra pulmonem utrumque, quà septum transversum respicit, reperta membrana priori omninò simillima, & pulmonum basin cum diaphragmate leviter connectens.

Membrana alia sed tenacissima, sex hinc indè lineas crassa, & è pluribus veluti laminis constata, ægerrimè & non nisi magnà adhibità vi dilaceranda, anteriorem pericardii faciem, & vicinam diaphragmatis portionem obtegebat, cum iisque sirmiter cohærebat; ita tamen, ut absque alterutrius læsione potuerit deglubi. Hæc membrana ex albo slavicabat, & plurimis,
manisestissimis, nudoque oculo conspiciendis sanguiseris vasis, in ramulos excurrentibus & per omnem
ejusdem membranæ substantiam dimissis, interstinguebatur. Hanc vetustiorem membrana alia tegebat,
recens nata, facilè laceranda, absque vasculis, &
slava.

Thoracis cavum sinistrum continebat libram seri stavescentis, chartam & lintea colore croceo tingentis, pendusi modicè ductilisque, ut vinum pendulum assolet, & omni notà aqua simillimi cui aliquid metaca crassaque bilis cystica miscetur. Dextra thoracis cavitas ejusdem seri unam facilè cum dimidià libram habuit. Pericardio distento & leviter inslammaro ejusdem serosa, tingentis, ductilisque materia inerant uncia decem, cum spissiore simul sedimento ex slavo albescente, vix coharente, ad internam pericardii faciem deposito.

Anterior cordis ventriculus modice erat inflam-

matus.

Pulmonis dextri suprema portio inslammata, aqua, cui injiciebatur, fundum petiit. Reliqua pars ejus-

dem, & integer sinister pulmo vitio caruit.

Recluso abdomine, omentum superficiarià levique inflammatione tentatum conspiciebatur. Hepar omninò sanum, ejusque lobus dexter solito altiùs descendebat: vesicula sellea bilem multam, crassam valdè migricantis sermè slavedinis continuit. Ventriculus solito multò capacior, & slatu turgens. Intestina tenuia, & colon transversum multus aër distendebat. Intestinum jejunum, & contigua mesenterii portio subinstammari incoperant. Flexus coli lienalis, & descendens ejus portio ad initium recti intestini, angustum canalem contractumque valdè, aut potiùs contortum suniculum referebat.

Thoracis inflammatio gravis, à stimulo bilioso, putrido, acrive concitata, mihi frequenter obvenit, quæ solam utut summe antiphlogisticam methodum,

largissimasque sanguinis detractiones elusit, ægrumque enecuit.

Ejusmodi postmodum, si qui obtigerant, ex duplici vitio ægrotantibus, inslammatorio nempè & bilioso, duplicem compositamque medicinam seci, antiphlogisticam nempè & antibiliosam, atque hâc ratione omnibus fermè ex eo tempore salutarem. In hoc ægro emeticum non egit stimulum, putridum evacuando, sed eundem concitando exasperandoque. Id rarissimè contigit, contigit tamen; at, si quando evenerat, rem indè in pejus ruentem denuò restituere potui alterantis remedii vim elidendo, convertendoque ejusdem impetum ad alvum. Verùm & hæcce praxis me hìc destituit.

Consimilem morbum subnectam, ex inflamatorio videlicet & bilioso conflatum, sed talem, ubi emesis ex voto successit, & inflammantem stimulum biliosum excussit. Neque ea inflammatio tanta adhuc suerat, ut subducta acri & inflammante sorde, non potuerit

antiphlogistico apparatu vinci.

Dignam hancce historiam arbitror & gravem materie, quæ reliquarum, quas hucusquè recensui, agmen claudat.

ÆGER SEPTIMUS.

Femina 20 annes nata, & maritata, mense Junio elapsæ Æstatis ex sebre tertiana in nostro Nosocomio decubuit. Benè indè habuit, regularibus posteà catameniis usa.

Post medium Decembrem, oris ventriculi morsu fermè assiduo ad 14 usque Januarii subsequentis diem

vexari cœpit, cæteroquin fana.

Eo die (14 Jan.) inter cœnandum animo linquitur, convelliturque epileptico modo. Exactâ horæ octavâ parte mens rediit: horrida per vices atque æstuabunda mediam ferè noctem exegit. Tum sanguinis lætè rubentis spumantisque tantum rejecerat, quantum excipere vola manus potuit. Cephalalgia: cardialgia: æstus

horroribus commisti : dolor thoracis dextri punctorius, assiduus, inspiratione auctus : insomnia.

Febris dolorque increscunt: non convulsa est, nec cruenta sputavit. Alvus aliquoties tenuia biliosaque dimisit.

racis dextro dolorem acutum questa. Facies auriginosa, virescens: oculorum slavus viror: epigastrium omnem attractum resugiens, & dolentissimum: sitis inexplebilis: leipothymix assidux: pulsus celerrimi, sub digito evanescentes, & subinde nulli: lingua albescens: tussis sicca. A meridie facies oculive rubent: pulsus celeres, elati, non duri: multa jactitatio, & summa inquies. Paucam æruginem sponte & cum levamine vomit. Sumit potus copiosos, mellitos, acidos, cum pauco arcano duplicato. Somni pauci pravique.

17, oppressio pectoris, dolorque pungens augetur. Respiratio laboriosa: decubitus in latus affectum impossibilis: oris amaror: vomituritio: valida febris. Sanguinis unciæ quinque educebantur, crustam slavam, crassam, tenacem, dissusamque exhibentis. Po-

tiones exdem continuantur.

A meridie, sumto emetico, vomuit amara, æruginosa, pituitosa, dejecitque frequenter. A vomitu vix
ulla febris: vix ullus præter naturam calor: respiratio
bona: oppressio nulla: decubitus in utrumque latus
facilis: repentinum, ingens, & mirum levamem

Oris amaror perstat.

Horâ 10 vespertina, etsi benè habenti, cùm pulsum offenderam plenum vibrantemque, qualem non antehac, in prophylaxin potiùs inslammationis novæ, quam sanguine non detracto sacilè rediruram prævideram, phlebotomiam ad uncias octo institui. Crusta eadem. Noctu, etsi nil ampliùs incommodi questa, parùm dormivit.

18 Jan., aliquis dolor capitis, & epigastrii: oris amaror: vix vestigium febris: cætera bona. Urinæ

hucusquè aut crocex, aut p' .ubræ.

19, Urinæ quædam hypotasin furfuraceam habue-

runt. Reliqua, utì pridiè.

20, Cephalalgia & cardalgia augentur: dolor lateris dextri punctorius recrudescens & sævus: febris, decubitus, sitis quemadmodùm in morbi principio. Tussis: sputa nulla: lingua sicca: oris intensior amaror: emeticum. Octies vomuit amara, ductilia, & decies dejecit. Pectus bonum: dolor lateris nullus: exigua febris: mirum in modum, & repentè allevata.

21 Januar., omnia emendata. Dormivit.

22, Sedimentum latericium urinis inerat: tussis pauca hucusquè perstat: cætera bona. Appetit: obam-bulat.

23, decocto lichenis Islandici uti cæpit. Ex eo tempore tussis omninò siluit, redière vires, & exactis

non multis diebus confirmata discessit.

Multæ nobis historiæ suppetunt pleutitidum complicatarum, seu instammatorio - biliosarum, hæmoptoës biliosæ, convulsionumque recensita medendi ratione tuto & citò sanatarum, quas, ut potè quotidianas, & oculis multorum Nosocomium SS. Trinitatis adeuntium usurpatas non referam.

Superest, ut de frequenti in meis ægris emeticorum usu, pauca lectores moneam, eos præcipuè, qui fortè iniquiùs de eodem arbitrantur, aut ita ab aliis edo-chi aliter opinantibus, aut experiundi occasione de-

Stituti.

Vomitoriorum usum me observatio docuit cum mea, tum aliorum, eaque multiplex & casta: vel mea ipsius infortunia me docuere vel invitum maxime, vel olim longe alia sentientem, periclitantem methodos diversas, atque anxiè perquirentem, qua ego ratione ipse mihi satisfaciam, minimèque sollicitum cujusnam systema aut corruat, au confirmetur.

Mirabar multoties Sydenhami nomen in scholis Medicorum ubique quidem personare & habere innumeros laudatores, at, qui sequantur eximii viri doctrinam, eamque potissimum quæ præstantiam emeticorum demonstrat, perpaucos: mirabar, qui corundem usus à cordatissimo viro toties & tantopere

deprædicatus, à pluribus nihilominus tanquam allenissimus à rationali medicina proclametur: mirabar sæpenumerò sanguinariam Botallii methodum denuò revixisse, adeò denuò invaluisse, ut quidquid sebrilium motuum, & quocunque anni tempore, & à quacunque demum causa insurgat, eandem semper & ubique curandi methodum cuicunque sebrili morbo allinent, nulla temporum constitutionumque ratione habita, seu Syrius igne æstivo corpora torreat, atque austrino gravique cœlo, seu urat acre hyemis gelu, sante Borea.

CAPUT XVII.

VARIA.

Genitalium gonorrhæâ affectorum in cadavere dissectio.

PIE 25 Febr. 1777, genitalia secui ex cadavere hominis depromta, quem gonorthæ laborasse, stillicidium materiæ slavo-virescentis ex urethra, sevis circa orisicium ejusdem ac versus frenulum protensa inslammatio, & rubræ maculæ glandis, item seviter tumentes inguinum glandulæ manifesto indicabant. Quis ipsi morbus vitæ sinem attulerit, prorsus ignoro, cum cadaver ex alio Nosocomio ad instituendas à tyronibus chirurgis operationes ad nos fuerit delatum.

Claviculæ, itemque corpora vertebrarum lumbos formantium, tophis hinc indè obsidebantur: carnes musculorum fracidissimæ, subque manu, si contre-

Charentur rudiùs, diffluentes.

Sectam urethram deprehendimus leviter inflammatam, phlogosi ab orisicio ad semialterum digitum procurrente. Paulò ante bulbum exigua denuò canalis inflammatio. Canaliculorum Morgagnianorum nec unicum observavi, sed eorum loco multas exiguas fineolas albas quasi tendineas chordulas vidi. Sinistrum orificium ejaculatorii vasculi solito plus hiabat.
Nulla ullibi excrescentia, nullæ constrictiones, atque
ulcera nulla. Sanæ reliquæ urethræ partes, uti & testes, & vesiculæ seminales.

Hominem hunc frequentibus laborasse gonorrhæis habitus corporis suprà descriptus videtur evincere.

Mirum tamen est nullas in urethra graviores noxas post repetitas gonorrhæas, vel etiam ab hac una,

certe non mediocri, ortas fuisse.

Sententia Morgagniana, quæ sedem mitioris gonorrhææ in inslammatione potissimum canaliculorum
per urethram copiosè locatorum statuit, novo videtur
argumento corroborari. Aderat equidem inslammatio
totius membranæ urethram componentis, at verò
illam in ipsis extremis canaliculorum orificiis validiorem suisse eorundem in chordulas tendineas coalitus
demonstrare videtur.

Sed undè tanta flavo-virescentis materiei, quæ post mortem ex urethrâ profluxit, copia? an ex canaliculis acri venereo irritatis, copiosiorem ac depravatum mucum fundentibus? at hos deletos diximus. Sed quid, si quidam quin etiam plures superfuerint, licet angustiores coarctatique ex inflammatione, sed oculum nostrum vitro non armatum subsersugientes? id certè ut opinemur necesse est, cum nullum vel minimi ulcusculi vestigium ullibi apparuerit.

FEBRIS PETECHIALIS, ET SECTIO.

Petechiæ viscerum internorum.

Juvencula 20 annotum à binis mensibus lassitudinem queritur, morosa, tarda, & tristis. Catamenia habuit ordinata, &, hoc ultimo bimestri, solito copiosiora.

Die 3 Aprilis, irâ gravi excanduit : mox febrire, capite validisimè dolere, in parte præcipuè ejusdem snistrâ, & eodem die narium hæmorrhagiam pati.

Mediocriter febricitabat, sed assiduò, ore mucoso;

amarescente subindè, ad 16 mensis ejusdem.

Intereà temporis varia domi sux adhibuit, salia media, nitrosa, lapides cancrorum, castoreata &c. Semel sanguinem sectà vena, educi curavit, & semel

ad tempora hirudines poni.

Eo die vesperi (scilicet 16 Aptilis) in Nosocomium suscepta est. Pulsus sat pleni, fortes, naturalibus vix celeriores: calor naturali vix major. At hemicrania lateris lævi ingens, inappetentia, sitis vix ulla. Urinæ aut naturales, aut naturalibus paulò magis slavæ. Datis solventibus ex radice graminis, taraxaci, & cichorei, & pauco arcano duplicato, dabatur posteà emeticum. Melius habuit per aliquot dies, cùm decocto graminis, taraxaci, & cichorei absque sale medio denuò uteretur post emesin. Verùm his diebus è gingivis lateri sinistri prodierunt tres quatuorve circiter unciæ sanguinis stillando. Os, sauces, & oris maximè fornix multis prærubris maculis pingebatur. Hæmorthagia gingivarum lævarum, & maculæ hæ exiguæ prærubræ, aquâ salviæ aluminosa cohibebantur.

Diebus 22, 23, 24 & 25, ubi corticis decocto utebatur, febris insurgebat: jactitatio: inquies: calor, pulsu non debili. Somni paucissimi. Petechiæ sat latæ in thorace, mammis, brachio utroque & facie, numero perpaucæ, colore violaceo, rubro, cæruleo.

Toto morbi tempore corpus omne, facies omnis, & labia cadaverosa albedine tincta, ita ut nil prorsus ruboris ullibi appareret. Omnia exanguia. Dentes nigrescentes: gingivæ & fauces pallidissimæ. Habitabat in cubiculo depresso, solem nunquam admittente, & humidissimo. Mens noctu vacillans.

Die 26, mane convellitur per vices, soporosa est:

tarda & sublimis respiratio. Vesperi moritur.

Sectum cadaver à me est. Pleura, pericardii interna & externa facies, utraque superficies diaphragmatis, pinguedo pone cor, multis maculis petechialibus pictæ observabantur, rubris, nigris, cæruleis, lentem, cicerem, fabam latitudine æquantibus, & totidem, sugillationes referentibus, sanguinem suidum, si diffecabantur,

secabantur sundentibus. Sanguis vasorum majorum nigrescens, & aquosa suditatis. Cor ipsum petechiis maculatum.

Raræ in peritonæo & intestinis petechiæ.

Intestini recti extima membrana nigerrima, putridissima, atramentum referens. Omentum quasi nigerrimo carbonum pulvere conspersum. Uterus quasidam hinc indè quasi verrucas albidas in sua extima habuit superficie. Ovula verò in ovariis sanguine atro

suffusa, tumidiora multò quam soleant.

Capite dissecto, meninges utræque, præcipuè in latere capitis sinistro, multis, latis, rubris, cæruleis, atris maculis notatæ: multæ in cerebri, præcipuè ejustem lateris, anfractibus quasi sanguinis extravati coagula, lentem, fabam referentia, quædam multò majora. Atque is erat in illo latere meningum & cerebri habitus, ac si ingens illarum partium sugillatio ex vi gravi externa suisset illata. Ventriculus lateralis sinister aqua savescente distentissimus. Utriusque ventriculi parietes & superficies maculis peterchialibus obsitæ.

Cerebellum maculis & punctis innumeris, rubris, atris, magnisque, in sua superficie & in substantia sua distinctum, que res & ab inflammatione vasorum, & à punctis paucis rubris, que aliàs in sano cerebello dissecto comparent, facilè distinguebatur.

Petechiæ, in superficie corporis externè, totam autem ad usque pinguedinem penetrabant, illæså,

aut vix læså pinguedine,

Enteritis & sectio,

Adolescens 13 annorum, tyro sutor, ante dimidium annum colicà, cum frequenti vomitu & diarrhψ, laboravit, quam applicatis fomentis siccis & calidis denuò sopivit.

Ante 14 dies, denuò colicam cum diarrhæâ, cùm eâ nocte alteri accubuisset, & amissis per noctem stragulis nudus jaceret ac perfrigeraretur, mane

Pars II. Bb

contraxit. Dolor continuus: accedit dein vomitus, qui in dies frequentior factus ita est, ut ultimis diebus decies septies, pluriesque vomeret, non aucto tamen dejectionum numero, cum intra nychthemerum quinquies plerumque inter tormina venter redderet.

Per hos dies æger non decubuit, sed longo satis itinere, quod intra horæ spatium vix confecerat, ad constitutos pauperum Medicos vix non quotidiè venit

medicamenta fogatum.

Die 12, ad Nosocomium pedes ultimò venit, flexis genubus etiam atque etiam ut susciperetur rogitans. Alacer, & viribus non imminutis videbatur, & vegeto vocis usu, & memorià vel in minutissimis sidà sirmàque. Aiebat ventrem insimum, pubem inter & umbilicum, graviter dolere, totumque abdomen tendi, & attactum nec minimum ferre: urinam per ultimam noctem hucusquè haud posse mittere: vomere se frequentissimè.

Facies erat collapsa, tempora intropressa, & refugientes intra cavum oculi. Pulsus celerrimi, & exilissimi micabant. Membra sudore frigido manabant. Alvus hâc die, nocteque prægressa, æquè ac vesica

quievit.

Vespera ejus diei quo ad nos venit, ferè inter loquendum, cum paulò antè historiam morbi, eo quem dixi & animi corporisque habitu, interrogantibus ad

amussim narrasset, moritur.

Cadaver altero mane sectum pulmones exhibuit multis in locis longioribus validisque nexibus ad pleuram religatos, sanos catera, sed spumante co-

piosa materie ex albo flavescente inundatos.

Recluso abdomine odor gravissimus, qualis gangranosorum esse solet, stercoraceo mistus nares ferit: profluit aqua leviter cruentata, cui liquidiora stercora innatabant, insignis copia. Intestina omnia ampla dilatataque.

Jejunum, ileum, & totum colon, omentum ex integro, totumque fermè mesenterium partim verò,

ileum præcipuè, gangrænosa.

In ileo spithamæ longitudine ab ejus in cæcum in-

sertione foramen, quod avellana nux facile ttanssret, non erosum, sed, ut omnes, qui aderant, unanimes opinabantur, recenter ruptum ibi loci reperiebatur, ubi insignior intestini gangræna suit.

Glandulæ mesenterii tumebant valde, mollesque, si tangerentur, & solito multo laxioris compagis

erant.

Vesica exigua, contractaque suit, & vacua, nihilque vitii præter maculam leviter rubentem non magnam exhibuit. Vermis unus, alterve tantum, iique mortui deprehensi sunt.

Tantamne pestem insidere visceribus crederet; qui hominem spectaret tantum itineris quotidiè facientem, usumque musculorum viribus integris ad ultimum

usque momentum vitx, & expeditis?

Nonne in tanta intestinorum strage mira est ea mentis præsentia, & illæsa facultas?

Enteritis & fectio.

Sartor 20 annos natus, post medium Decembrem anni 1777, respirare laboriosè cœpit, pectore opprimi, & pauca mucosa tussiendo educere. Non decubuit. Subindè cohibere gradum debuit, præcipuè citatiorem, ut liberiùs possit aspirare. Sanum se antea semper suisse asserbat. Posthàc autem spirasse paulò faciliùs, nunquàm tamen expeditè ex toto, quemiad-modùm antè consueverat.

Die 30 Martii 1778, ex vicino suburbio Josephino Nosocomium pedes adit, iisque, quæ modò retulit,

sequentia addit:

Ante 17 dies, dolore per biduum gravi correptum se fuisse, hypogastrium impetente, paululum posteà mitescente, continuò tamen ardente, pungente. Ob-ambulasse;

Ante octiduum, dolorem hypogastrii intendi cœpisse, & ad ventriculum usque dissundi. Vomuisse
frequenter, per vices, sponte, maxime à pastu, pauca, acida, austera, amara, pituitosa. Gustatum assiduò
fuisse depravatum, & analogum rejectæ materiæ,

Bbij

etiam extra tempora vomitionum. Respirationem hisce octo diebus suisse sapiùs laboriosissimam brevissimamque, quasi hominis jamjam sussociationis. Caput modicè, & per intervalla doluisse. Horripilationis assidua habuisse sensum, & abdomen vel mollioris etiam contrectationis impatiens, modicèque tympaniticum; urinas verò, quales in sanitate, & nullos præter naturam calores.

Manè die 30 Martii, satis alacrem, peditemque venisse antè dixi. Levis cephalalgia: lingua alba, siccescens: appetitus prorsus deletus, & amaroris in ore sensus. Assumta ructat, angitur, vomit acria, acidoaustera, amara, sœtidissima, mucosa, viridia. Tussis: abdomen tumidulum omnem attactum aversatur, & acutissimè dolet modicè commoto, aut in alterutrum latus se convertenti, aut erigenti semet, non autem quescenti. Alvus, & urina, & calor corporis, quemadmodum ipsi adhuc sano suerunt.

Hoc octiduo modò obambulavit, foras etiam non rarò egressius, modò decubuit. Heri à meridie ita decubuit, ut non ampliùs surrexerit, nisi hodiè manè

nos petiturus.

Pulsus ad nos veniens naturalibus vix debiliores

habuit, vix etiam citatiores.

A metidie ejus diei (30 Martii) alvus, hucusquè sponte mota, substitut nullo clysterum genere sollicitanda. Vesperà appetente, arteriatum ictus evanuère. Respiratio dissicillima, abrupta, decurtata. Anteactorum memoria vel in minutissimis illasa, atque exactissima. Animi vigor. Supinus decumbere nullà ampliùs ratione poterat, sed erectus sedebat, vel in alterurum latus reponebatur.

Summa sensum omnium integritate ad extremum usque vitæ momentum usus, & anodyniam atque à vividissimo abdominis cruciatu immunitatem nullam

expertus, serà vesperà occubuit.

Sectum cadaver pulmonem sinistrum totum, quemadmodum etiam pericardium exhibuit veluti incrustatum, obvestitumque membrana tenaci, laridacea, tres quatuorve & quinque hinc inde lineas crassa, lamellosa, vasis sanguiseris, manisestissimis, & quà cum pulmone, à quo poterat deglubi, & quà cum pleura cohaserat, atque per omnem sui substantiam per-

reptatà.

Hic pulmo, intra crassum & membranaceum saccum ita conclusus, pulmone dextro suerat multo minor, ab omni alio nihilominus vitio liber, & sanus. Lævum hoc thoracis cavum pauxillum aquæ turbidæ continebat.

Pulmo dexter, suprema præcipuè ejusdem portio, tuberculis, nodisque scatebat, fabæ, avellanæ, juglandis nucis magnitudinem habentibus, & perquàm

duris.

Omentum, in pelvim usque descendens, crassum & inslammatissimum ex toto nigrescebat. Intestina, præcipuè tenuia, rubebant, livebant, nigricabant.

Cavitas abdominalis libram unam cum dimidià icho-

rofæ cujusdam aquæ conclusit.

Ejusmodi intra thoracem membranas sæpè in aliis offendi, variæ & crassitiei & tenacitatis, quasve deglubere non difficulter à visceribus vicinis, iisque illæsis, poteram. Non paucæ, eæ præcipuè quæ tenaciores erant & esse vetustiores videbantur, luculenta vasa rubra nudis etiam atque inermibus oculis exhibuerunt.

Transversim dissectæ varia quasi strata, aut laminas varias sibi invicem impositas, ab se invicem paulò dissi-ciliùs separabiles, diversæque consistentiæ monstrabant.

In iis maxime id genus membranas deprehendia quos ex thoracis inflammatione sapiùs agrotasse con-

stabat.

An à sero phlogistico transsudante, & inflammationem non optima crisi solvente nascebantur? an ex numero laminarum ejusmodi membranam constituentium exantlatas olim pectoris inflammationes supputabimus? at unde hac nova vasorum progenies?

Paralysis saturnina.

Rard occasio fuit paralyseos saturnina remediis tentanda, cum, in tanto licet ex colica saturnina Bb iij

decumbentium numero, nemo artubus caperetur, qui eosdem integros & expeditos habuit, cum nos accederet.

In quinque solum ægris, inter quos duo vigente adhuc colica mihi committebantur, brachiis domi jam sideratis atque è trunco pendulis (tres reliqui ab aliis singuli Medicis suæ quivis domi à torminibus liberati ad Nosocomium mittebantur) vires ignis electrici experiebar.

Atque hi ultimi, brachiis nervinorum remediorum nsu jamaliquantum invigoratis & incipientibus moveri, & succrescente denuò eorundem carne, ad electricam machinam stata quotidiè hora accedere justi sunt, ut curationis ibidem compendium & complementum

faciant.

Factitii fulminis ictus vix uno octiduo exceperant, nervinis domi sux non sepositis, cum brachia denuò renuari, eorumque elaterem elanguescere conspiceremus, abolità iterum illà exigua motrice vi quam ad machinam attulerunt, recruduit etiam artuum dilacerans & gravis dolor.

Ab incapto, utut inviti, desistere cogebamur, & insistere solis nervinis, camphora, gummi ferulaceis, atque castoreo, & spirituosis aromaticisque artuum fri-

ctionibus.

Hæc remedia, & ipsum tempus, insignis ægritudinum chronicatum persæpè medicus, atque à laboribus saturninis vacatio multum emolumenti attulerunt, non verò curationem persectam. Membrorum officio denuò, sed morosius, uti licuit.

Unum alterumve novi ab electrica flamma magis læsum, nec multum adjutum à nervinis: at sulphuratæ Baadensium thermæ evidentius profuerunt citius-

que, & artus exsolutos effecerunt labori pares.

Novi equidem multorum de vi electrica observationes hisce meis contrarias : neque meas idcirco protuli ut eas illorum subvertam.

Sed quid viderim ipse, utut in quinque solum agris, non potui reticere. Resument sortasse alii, resumam & ego eadem experimenta, ut posthac con-

stet, an etiam hanc speciem exsolutionis electricitas

An fortè paralyses saturninæ ab aliis observatæ nèrvinorum aliorum vi potiùs, atque ita sanabantur, ut in auxilium simul vocata electricitas solummodò minùs nocuerit, utpotè superata ab corundem

nervinorum potestate?

In duobus brachiorum paralysi unàque & colica laborantibus, postquam ventris tormenta consopivi, virtutis electrica periculum ita seci, ut ab omni alio remedio agros tunc prohiberem. Sed manifestius ladebantur quam tres illi ab aliis Medicis ad me missi, qui unà & electricitate usi sunt & aliis nervinis.

Litem observatio dirimet, sed pluries repetita, & casta. Soli nempè electricitati committere morbum

oportebit, atque aliis remediis non suffultæ.

Aliam equidem paralysin, aliâ nempè ab origine prognatam, vis electrica plurimum emendavit. Virum consistente ætate, brumali frigore rigentem, cum cubiculum ingrederetur percalesactum, & accenso ibidem soco assideret, mox sensuum consusso cepit brevi iterum evanida, atque artuum sinistrorum, brachii crutisque, & musculorum in lævo faciei latere exsolutio persecta & permanens. Variis atque etiam decantatissimis remediis frustrà diutius applicatis, atque humero, ob emortuam musculorum ligaminumque vim jam semisuxato, hominem electricitati subjeci quotidianæ, remissa primò, dein identidem intensiori.

Trium ferè mensium spatio, qui anteà pedem non moverat, solus jam gradiri sirmato talo & perparum claudicante, atque humeri vinculis attractis articulatio reponi. Nulla omninò interim movendi brachii facul-

tas, etsi minus jam emaciati.

Tandem longæ curationis tædio, utut perefficacis,

discessit.

Sed redeo ad paralysin saturninam, atque ad ipsam quoque colicam, quam hac artuum exsolutio non rarò comitatur, aut sequitur, aut etiam antecedit. Mirabar nempè multoties esse quosdam qui de plum. bo, tanquam peculiaris & specificæ cujusdam colicæ & paralyseos causa, movere dubium possint, atque hujus veneni quandam quasi apologiam scribere.

Equidem multi plumbata impunè tractant, & multis annis. Verùm cùm in opere saturnino non assiduè versentur, nec sufficientem idcircò quantitatem ore hauriant, alvo utantur expedità & diætà involvente, atque etiam minùs irritabiles fortassè nervos sortiti sint, sieri potest ut diù à morbi furiis immunes ma-

neant, etsi non ab omni morbosa diathesi.

Multa quoque incommoda in alias causas refundi solent, utut saturno in acceptis referenda. Ventris slatus molesti & frequentes, ventriculi premens dolor, lotii per vices temporaria & levis dissicultas, asthma sugax, sed crebrum, mira illa hypocondriacarum & hystericarum assectionum varietas & variegata multitudo, suga hominum, meticulosa mentis diathesis, vertigo, & inessabilis quædam aspectus oculorumque conditio &c., certè in hoc hominum genere plerumquè plumbo debentur.

Tinctores exteri, qui in sua quivis patria artem impunè exercuerunt, Viennæ haud longo tempore à morbo insalutati persistunt. Phænomeni hanc causam reperi: quòd Viennæ, præ alio Europæ loco, pigmentorum plumbeorum usus & frequentissimus sit & maximè prosuss. Id exteri, quotquot sanaveram, una-

nimes fatebantur.

Colicæ hujus & paralyseos frequentia, quo utroque malo suos saturnus multat, vel ipsum in vulgus nota est.

Atque hinc multorum oculis magis quam opinioni paucorum credendum puto.

Vis antiseptica radicis arnica.

Quantis viribus radix arnicæ in putridissimis dysemteriis comprimendis polleat, solertissimi primum Collinii nostri experimenta demonstrant, cui genuinum præstantissimi hujus remedii usum grati debemus, tum aliorum etiam, meaque. Vis antiseptica rad. arnica, & Capitis lassones. 393

Nullum certè medicamentum novi, quod specifici antidysenterici compellationem majori sibi jure possit vindicare.

Habebunt in posterum Medici, qui exercituum sanitati præsunt, quo hanc castrorum pestem essicaciùs, quàm quâcunque alia hucusquè repetta methodo,

profligent.

In pernicioso alvino fluxu, qui febres malignas non rarò comitatur, &, excussa licet saburra, ob atoniam intestinorum permanet, atque universim in omni omninò diarrhœa à viscerum abdominalium imbecillitate nata, radicem arnicæ cuicunque alteri remedio anteire alibi demonstravi (1).

Sed etiam iis hæc radix, eaque sola, salutem attulit, qui amplo quodam vulnere externo consumebantur, ingentem fortè puris vim ichorisve profundente.

Quosdam largo profluvio puris, colliquante febri, sudore nocturno, & alvi fluxu jam ad inciras redactos hâc solà radice sanavi, qui anteà magnas corticis Peruviani doses incassum devorârant.

Eam remedii hujus confidentiam habeo experiundo comparatam, ut rebus propemodum conclamatis, in

hac consumtionis specie non desperem.

Urgente malo, omni altera hora drachmam pulveratæ radicis exhibui, ut intra 24 horas uncia una cum dimidia fuerit absumta.

Perrarò vomitum commovit, atque solùm initio, & cui, utpotè suaptè cessaturo, non medebamur.

Quantum emolumenti medicina castrensis capiet, si eximiæ vires medicamenti tantoperè antiseptici magis fuerint vulgatæ!

Capitis lassones.

Juvencula 24 annos nata (2), ad Nosocomium deportabatur. Qui ægram nobis commiserunt, narrâtunt, eam ante tres septimanas ex ptima domûs contignatione per gradus scalæ fallente gressu devolutam

⁽¹⁾ pag. 70, 77, 202. (2) De quâ mentio promissa est, pag. 2926

cecidisse. Ad sinum frontalem sinistrum levi & cutaneo vulnere, quod intra quatriduum coaluerat, suisse
perstrictam. Indè à lapsu vomituriisse frequenter, excaluisse, leviterque inhortuisse variis vicibus, & quotidiè: noctu mentem obscurè plerumquè agrotasse:
cephalalgiam interdiù adfuisse in toto occipite, &
capitis latere sinistro. Sanguinem semel è pede extractum esse.

Die 14 Octobris 1777, ad Nosocomium venit. Febriculæ vix vestigium, si pulsum & corporis calorem consulueramus, quam maxime naturales. Lingua prærubra, præcalida, glutinosa: delirium mite, & pen vices.

Eo die aquam cum melle & aceto multam hausit adjecto pauco sale medio. Delirium mite & constans

Alterius diei vespera, emetico propinato, pauca viridia revomuit. Desipientia minor & per intervalla solum, &

Die 16 Octobris, mens firmior. Solventia salinaque

continuantur.

Die 17, denuò paulò valentius emeticum hausit en scrupulis duobus radicis ipecacuanhæ, & granis ton tidem tartari emetici confectum. Vomuit multò plun ra, amara, pultacea. Mens indè omninò sirma.

Decocto dein radicis graminis, taraxaci, & chichorrei usa est. Verùm cùm in diarrhœam permolestam in cideret, & vires absumentem, radicem arnicæ propinabamus, quam tunc ubiquè utilissimam observat bamus, si cui alvus sluxerat ob intestinalis tubi atorniam, quod genus alvini sluxus ægrorum nostrorum plerosque per Æstatem atque Autumni initia vexavit

Morbo jam declinante, tussis nocturna accessit cum epigastrii dolore, maxime inter tussiendum, & ana

catharsi; nulla, aut pauca, mucosa.

Prout ventriculus & intestina vigorem receperunt

ita tusiis componebatur.

Die 11 Novembris, non tussivit, è lecto surrexis Reconvalescit.

Complura exempla habeo febrium biliofarum ma lignantis naturæ lapfum ab alto consecutarum. Fun Aiones animæ multum indè turbatas ea ipsa medicatio restituit, quæ sebrim ipsam biliosam aggressa est, & illuviem præcordiorum emeto catharsi exantlavit.

Scio in non dissimili casu caput trepano suisse perforatum, cùm æger à lapsu tenuiter primò, elapsis
verò aliquot diebus graviter sebriret, & cum mentis
emotione. Ubi vulnus comparebat, terebra applicabatur: nil alieni repertum est. Æger paucos post dies
delirus obiit.

Cranio reserato, nihil prorsus vitiosi occurrebat, at magna viscerum abdominalium ruina, hepatis sussissios biliosa, intestinorum livor, atque necrosis: qualia nempè in febre biliosa solent, neglectu & inauspicata curatione in malignam conversa.

Alios ex alto delapsos, & mentis impotes, quiete solà, enemate frequente, & iteratà phlebotomià

fanavi.

Quosdam verò, quorum vulnera sedulò explorata momenti non magni videbantur, quive mitiùs in speciem ægrotabant, calvaria, ubi nulla suspicio esse poterat, dississa dissiractaque, & essulus in basin cranii & in anstractus cerebrinos sanguis sustulit.

Adeò subindè difficilis atque ambigua diagnosis est, an in lapsu ab alto encephalon idiopathicè & quonam vitio laboret, an verò commotum systema gastricum biliferumque mentem ob quemdam utriusque

consensum turbet!

Conclusio secundæ Partis.

Libello ad finem decurrente non possum silentio praterire, quantoperè industria viri egregii Josephi Caussman, Philadelphiensis Americani, in administrandis Nosocomii rebus sim usus.

Postquam enim doctrinam atque ingenium singulare eminenti quadam ratione omnibus abunde comprobasset, amplissimo Medicorum Viennensium ordini adscriptus est, mihique additus, ut in Nosocomio secundarii Medici vices obeat.

Eâ spartâ ita præclate defungebatur, ut nuper ad

M. Stoll Ratio Medendi.

396

faciendam in exercitu Casareo medicinam cum summa commendatione evocaretur.

Atque ita laborem hornum exegi, cujus dulcem herclè mercedem retuli, si vel paucissimis is bene vertat, ut hoc ævi quodcunque est feliciùs degant.

Conabor & posthac, si vita & sanitas suppetat, ut genuinas temporum morborumve imagines porrò sistam, meaque conferam ad morborum popularium cognitionem & febrium veriorem doctrinam.

Ita enim omninò agendum arbitor,

Immortalia si volumus subjungere rebus Fundamenta, quibus nitatur summa salutis: Ne tibi res redeant ad nîlum funditus omnes.

LUCRET.

Finis secundæ Partis.

MAXIMILIANI STOLL RATIO MEDENDI.

PARS TERTIA.

MAXIMILIANI STOLL RATIO

MEDENDL

PARSTERTIAL

MAXIMILIANI STOLL,

MEDICI DOCTORIS

ET MEDICÆ PRAXEOS PROFESSORIS PUBLICI,

PARS TERTIA RATIONIS MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO VINDOBONENSI:

Nova Editio accuratior & emendatior, aucta indice, materiarum, quæ in tribus partibus continentur, ordine alphabetico digestarum.

PARISIIS,

Apud Petrum - J. DUPLAIN, Bibliopolam, loco gallicè dicto Cour du Commerce.

M. DCC. LXXXVII.

Cum Regis permissu.

MEDICI DOCEDLIS

MEDICAL PRANCES IN OFFICE AND ASSESSED.

LOWIS MEDENOI

IN MOSDCOMED PRINCIPCO ATHROSONEMENTS

lova Edino acronorios & emerciarios, anda verial materiales, que joi aribus paroles estados estados en concesivos en concesivos

PARISIIS

Apud Peranus - 1: DUPLAIN, Bibliopolma, loco gallice dicto Com du Commune.

M. D.C.C. L.X.X.X.V.I.L.

PRÆFATIO.

Cum viderem laborem meum Eruditis non displicuisse, hunc quoque tertium tomulum, qui res in utroque meo nosocomio gestas, (eo nempe, quod à SS. Trinitate nomen habet, atque altero praxi clinicæ destinato), & binorum annorum constitutionem complectitur, publici juris sacere statuebam.

Non habeo quæ meos Lectores moneam, præterquam, ne in hac quoque tertia observationum mearum sylloge, inaudita prorsus, & nunquam, & nullibi, & a nimine visa exspectent; cum hunc mihi scopum non proposuerim, neque existimave-

rim proponendum.

Multa quippe in Medicina reperiuntur, quæ, priusquam in canonem abire & stabilem sanandi legem possint, iterum iterumque & sæpissimè visa & observata sint oportet. Atque ita ex datis cognitisque, inter sese comparatis, novæ demum exsurgent atque anteà nondum cognitæ veritates.

Aliæ quoque rationes superfunt, cur operam navâsse prorsus perditam & nemini proficuam non

putem.

Nempè, quemadmodùm à morum Magistris non expetimus ut nova vivendi præcepta novaque sus allas officia promant, sed eos suo munere præclarè functos arbitramur, si vel tritissimas præceptiones persuadibili quodam modo explanent, antiqua novis rationum momentis susfulciant, ut, quæ cognita quidem sunt atque intellecta, verum nondum, quantum optarent, exercitata, plus srugis ferant; ita satisfactum à me meo ipsius proposito puto, neque planè in inutili labore versatum,

Pars, III.

PRÆFATIO.

si vetustis quibusdam & dudum fortasse cognitis; quamdam addidero novitatis gratiam, novisque observationibus illustrâro.

Id velim solummodò Lectores intelligant me solum quædam fragmenta dedisse, non integros tractatus, earum rerum de quibus disserere institueram; ut ne sortè plus exigatur, quam quantum

animus fuerat proferre.

In Ephemeridibus binorum annorum 1778 & 1779, promiscuè multa occurrunt, solum leviter perstricta, prout sors dedit & ordo temporum; sed quorsum ea pertineant & quem in sinem sint dicta, is noverit qui tritas medendi methodos & hypotheses medicas, subindè nimis præproperè in thesin receptas, & ad veritatum practicarum dignitatem elevatas, (non planè in Artis incrementum aut ægrorum solatium), æquè nôrit.

Quæ de dysenteria referebam, ex sidis, innumeris, meisque observationibus hausta atque abstracta sunt, & quosdam hinc indè illius scientiæ, quæ circa hunc morbum frequenter popularem & plurimis sunestum versatur, fortassis hiatus explebunt, atque essicient ut una saltem lineola propiùs absimus ab eo, quod hucusquè suerat inter deside-

rata repostum.

Verum non ego, sed æqui peritique Lectores de hoc laborum meorum specimine cognoscant.

EPHEMERIDES

ANNI 1778.

CAPUT I.

JANUARIUS.

ANNI 1778 exordium egelidum mador ingens Constitutio deturpavit, nivibus paucis, & in aquas identidem Januarii fatiscentibus. Die quarta, nivosa nubilave tempestas ingruit, non austrina. 1778 mollis

valdoperè frigida; eaque triduo obtinuit, niveo vel-

lere terram omnem obvelante.

Indè floccorum, nebularum, minutarumque pluviarum defluvia ad duodecimum usque vices vertebant, glacie plerumquè nullibi comparente: hâc die flatus austrini tepentesque, & pluviis subinde madidi, residuas hucusquè nives liquarunt; undè ex tepore assiduo, madore, pluviis subinde, & crebris solibus, mensem potius vernum quam hyemalem æstimaveris.

Diem vigesimam sextam & consequentem pruina & boreæ penetrabile frigus adussit, quod extremo mensis

tempore denuò mitescebat.

Jam indè à medio mense primum campos nivibus denudatos, demum & colles, & vicinorum montium calva capita vidimus.

Die 7ma, 8va, & 3 Ina Januarii altissima barometri statio fuit. . . 28 poll. 3 lin.

menfur. Vienna Die 15ta Januarii, ejusdem maxima depressio Die 27 ma frigus maximum. . . 27 poll. 3 lin. id est 6 gr, infra o, in thermom, Reaumur, Pars III.

Die 24ta frigus minimum + 7 gr. five 7 gr. fupra o.

· · - 1 = gr. Calor medius

Ultimis anni decedentis mensibus biliosa febr's, quæ me elapsi fe- per æstatem & partem quamdam autumni viguit, visa bris biliofo- est exspirare. Nihilominus non ita emortuam sub huria in hunc jusce anni initio vidi, ut non aliquando vires colligeusque men- ret quasi novas, atque aut sola nonnunquam, aut in consortio phlogoseos, non opinantibus insiliret. Nulla sem porcerté per hæcce tempora febris occursabat, quam quis recta. simplicem sinceramque inflammatoriam diceret, & putridà biliosaque labe carentem.

Vereor ne istac austrina hyemis mollities delenda æstivæ bili penitusque profligandæ non sufficiat, quæ, si vim frigoris superaverit, denuò in aciem violentior prodibit, & per æstatem prædas aget, neque re-

ceptui canet, nisi ab hyeme boreali coacta.

Pleuritides Morbi Januarii mensis fuerunt pleuritides & periplures, & pneumoniæ commistæ, seu bilioso-instammatoriæ, & ægrotantium paulò major copia quàm sub anni elapsi peripneumo exitu; verum paucissimi mortem oppetierunt. monia,

Quadam etiam febres scarlatina obvenerunt, vera dam scarla- ut plurimum inflammationis expertes, in sexu præciitem quapuè sequiori, quave solventibus solis, & vomitorio tina , serius propinato auscultarunt; neque eam sub hâc nobis non methodo malignitatem experti sumus, quam alii eodem tempore, alia medendi ratione usi. Hanc quoque exanthematum speciem genesin habere gastricam indè matigna, fum argutatus, quòd qui sic agrotabant, biliosa, pituitosa, putridave magno cum emolumento, & levamine evidenti mox insequente, ανω & κατω purgarent; sed & aphtas hoc modo abstersi, & à gangræna fauces prohibui, & hydropem pedisequum averti.

Quos solæ aphtæ vexarant, aut tonsillarum tumor the compa- & angina, methodus folvens, & emeto-catharsi aqualiculum infarctum distentumque vacuans momento ruerunt. juvit. In infimo ventre residere morbi causam autumabam, eamque vires suas in dissitas etiam corporis regiones porrigere, Subindè demere quid sanguinis oportebat, & materiem solvente & jugi potu semper idoneam essicere ut evacuanti pharmaco quiverit obedire.

Multas hoc mense quartanas anno elapso natas sana- Quartanas vimus, salibus primò mediis propinatis, & subjuncto prioris anni emetico. Hâc ratione sebrilis paroxysimus insigniter hoc mense cicurabatur, &, si hypochondriorum dolor, laboriosa curata. spiratio, & tussis nocturna agros urgebat, mirum emesis levamen attulit, eamque omni alii, solventi, alteranti, expectoranti, remedio pratulimus. Tum demum saturatis solummodò radicum graminis, tara-xaci, & cichorei decoctis febri residua cum constantià medebamur; vel verò, ubi febris altius visceribus insedetat, corticem Peruvianum dedimus, vel solum, vel solum, vel solum martialibus ammoniaci salis.

FEBRUARIUS.

Primum mensis dimidium dies serenos, siccos, frigidos, solesque fermè quotidianos, si diem mensis tertiam crassis nebulis involutam exceperis, ventos verò aquilonares crebros, subindè furentes habuit, & noctes pruinosas.

Appetente die 15th, hispidis cœlum nubibus corrugari, & aquilo frigusque intendi. Hucusquè nullæ

nives.

Die 16th, nives peraltæ cadebant, per octiduum vix interruptæ, ventis per id tempus à septentrione impetuose ruentibus, & gelidissimis. Has die 22da coorti austrini tepidique slatus repente suderunt.

- Ultimi mensis dies denuò puriores siccioresque

fuerunt.

Die 3^{tià} & 4^{tà} Februarii, altissima mercurii statio

Die 16^{tà} & 17^{mà}, ejusdem maxima depressio

27 poll. 1 lin.

Die 14^{tà}, frigus maximum

Die 23^{tià}, calor maximus

Calor medius

Die 25^{tà}, notabilis aurora borealis.

Non major hoc mense morborum seges succrevit quam Januario decurrente, nec multum dispar illorum indoles observabatur.

Morbi theracis fre-

Febrium plerarumque hâc tempestate id fuerat ingenium peculiare, ut thoracem more pleutitico peripleuritides, pneumonicove impeterent; etsi benigniùs, quam vera Feripneumo. pleuritis aut peripneumonia plerumquè soleat, agros nia notha. adorirentur, neque in vitæ conjicerent discrimen, nis infanam medicationem nacta.

> Febrim inflammatoriam genuinam, nullique alteri vitio commixtam nullam vidi, plures verò pleuritides nothas, seu pituitosas easque aut solas & meracas,

aut superinductà phlogosi compositas.

Pulsus habuêre plerique, quales sani solebant, Harum de-Scriptio.

neque multum præter morem incaluerunt.

Lotium aut naturale omnino erat, aut parum tantùm ab urinis sanorum recedens, & coloratius. Tenuitas, & flammeus rubor, quo utroque charactere urinæ inflammatorum notantur, procul aberant.

Febrilis tenor is fuit, ut ægri majorem plerumquè meridie, aut devexo jam die, validioremque accessionem experirentur, quam illi affolent quos vera inflammatoria febris tenet, minorem verò quam quæ febrim comitatur biliosam : easque accessiones aut

nulla, aut modicissima horripilatio ordiebatur.

Nec prima morbi invasio violenta fuit, nec veluti ex infidiis incautos arripuit. Quadam corporis, & capitis præcipuè, gravitas, & obtufior degustandi facultas, dentiumve fordities, atque is sensus quasi insipidam farinæ pastam ore continerent; & minor paulò membrorum agilitas multos ante dies præcessit. Proximè morbus abfuerat, ubi venter infimus adstringi ficcarive copit, atque aliquot diebus officio non fungi. Neminem habuimus cui non, & paulò ante infirmitatem & sub ejusdem initia, alvus fuisset multis sapè diebus compressa. Atque in omnibus omninò ægris tanta infimi ventris hoc mense siccitas fuit, quanta non alià ullà tempestate. Obliteratà sic alvo, epigastrium tendi, dolere, & elanguescere alimenti desiderium cum oris amaro sensu cœpit. Tandem tussitare interdiù, noctu frequentiùs, & febri evidentiori tentari. Primorum dierum tussis absque thoracis dolore suit, atque absque sputorum rejectione, sed non sine molesto totius epigastrii sensu, eoque inter tussiendum multum aucto. Tum demum gluten paucum extussitarunt, quidam etiam meracum sanguinem, paucum quidem initio mensis; at qui post ejusdem initium sic agrotabant, prosusum plerique sanguinis è pectore Hamorrha-sum pulmonum ubique increbuêre non apud ilsos solum, nales, queis ea agritudo ex consuetudine rediit, sed & eos, queis sirmior thoracis compages obtigit, eique morbo ceterum minus idonea.

Ante, & sub ipså hæmoptoë, pectus compungi alicubi, aut opprimi cæpit: verùm selibra aut libra sanguinis læti spumantisque sic rejecta pectus allevari videbatur, & ægri mitiùs habebant. Non ea suit tussis violentia, quæ sanguinis retinacula vi perrumperet, ut qui sæpissimè non laboriosè tussitantibus largus prosluxit.

Licet non intra unam hominum classem hic morbus praprimis in fe contineret, quosdam tamen opisices peculiarius Sutoribus, atque præ reliquis sibi destinavit, Textores aio, Sar-

tores atque Sutores.

Atque, hos ipsos inter, miserrima valetudine usos

& infirmissimo pulmone Sutores observavi.

His ex flavo nigrescens & piceus ora color tingit, anhelosis, tusticulosis, &, si fortè ætate adhuc tenera fatorio operi admovebantur, thorace angusto, ac sterno, non, uti in benè formatis, modicissimè protuberante, sed concavo multum atque intropresso. Corpora, ut ille Catulli Furius, sicciora cornu habent, &

Vix toto decies cacant in anno, Atque id durius est faba & lapillis.

Tenuissimus in iis abdominis, nimiùm quantum adistricti, est ambitus, at magna musculorum rectorum torositas, & vis eorundem in viscera subjecta aquo multò major.

Indè faciles explicatus repetimus, cur in Sutoribus maximè bonorum malorumque succorum inæqualispe r

Aii

medium atque infimum ventrem dispensatio fiat, & eorundem utrorumque justo major copia intra thoracem se recipiat, illuc ex abdomine propulsa.

Prout alii propiùs ad hanc sutoriam diathesin accesserant, ita etiam ejusdem morbos experti sunt.

Quodnam in medendo confilium viamve iniverim, Diversahamoptoës spe tum demum exponam, ubi plures hæmoptoës species, cies, & hoc aliis à me temporibus aliaque visas occasione, succincte nis, ab Au- commemoravero. Sic iis, quæ de medendi ratione di-Hore obser- cam, plus lucis me affusurum confido.

Primam hamoptoës speciem inflammatoriam appello, quam rigidissima quondam hyeme frequentem habuimus, cum eadem tempestate sava pleuritis ro-

butissimos quosque subverteret.

Hæmoptoën hanc inflammatoriam eundem cum pleuritide morbum existimabam, cum & eandem tempestatem & symptomata eadem & eosdem quoque

homines seligeret uterque morbus.

Pleuritidi sapenumerò parca, crocea, cruentaque sputatio jungebatur, & quamdiù ægri pauxillum tantummodò sanguinis sputando rejecerant, tamdiù morbum pleuritidem falutabant; si verò sanguis, meracior & copia notabili, tustiendo prodiit, mutato nomine hamoptoë dicebatur, utut eadem, si rei essentiam spectes, utrobique fuerit agritudo.

Eâdem quoque & pleuritidi & hamoptoa ratione medebar, missione sanguinis repetità, & emulsis nitrosis, & enemate crebro ac emolliente, universo-

inflammato. que antiphlogistico apparatu. má.

Momentosa admonitio

in Sanandâ

hamoptoe

Opium, hyoscyami extractum, & adstringentia remedia, ac potus aqua gelida, qua fingula multis celebrata encomiis in quavis non rarò hamoptoe propinantur, nulla morbi causarumque perverstigatione aut perfunctorie tantum facta, in præsentiarum abesse procul justi, meliores in usus reposta.

Pleuritidem nosco latentem & chronicam in omnibus angusto thorace, longo tenuique collo, corpore gracili junceoque, scapulis alarum in modum exstantibus, facie nitidissime caudida genisque roseis, vivida promptissimi ingenii vi, fibra delicata ac perquam ir-

ritabili mulctatis potius quam donatis.

Hi sæpenumerò inflammatoriam hanc hæmoptoën patiuntur, quam cortice Peruviano in juvene quodam exacerbatam atque in phthisin velocissimè conversam novi; in alio verò phlebotomiis parcis, sed frequentissimè repetitis, & vivendi ratione summoperè antiphlogistica non equidem percuratam, nihilominus tolerabilem esfectam, prohibitamque per plures annos ab jamjam imminente pulmonali phthisi; donec sos jamjam imminente pulmonali phthisi; donec sos jamjam imminente pulmonali phthisi; donec savit dimisso, alius accerseretur, rerum minus peritus, qui cum corroborandos esse pulmones assereret, ægrum irreparabili tabe non multo post consumtum vidit.

Altera hæmoptoës species plethorica nominabatur, ubi aut abundantior sanguis quam qui aptè contineri intra sanguiserum systema circumferrique commodè queat, vim in pulmones secit sortè à natura imbecilliores, estractisque vasis suam hic redundantiam profudit; aut, etsi reapsè non nimius, variis tamen stimulis exagitatus, rarefactus, orgasticus, motu validiore corporis quocunque aut mentis, eundem atque eadem ratione exitum è pulmonibus est molitus

Hæc altera species tantò minùs discriminis quam prior afferebat, quantò minùs periculosa sola sanguinis cæteroquin boni redundantia erat præ ejusdem ac necessarii visceris inslammatoria constitutione.

Medendi rationem ipsa morbi causarumque notio

docebat.

Aliam speciem hæmoptoës periodicam statuebamus, ubi aut menstruus sanguis pulmones petiit, hique uteri vices inauspicatò subierunt; aut, qui per apertas olim hæmorroides exonerabatur, iisdem occlusis nunc intra thoracem irruebat, eique violentiam inferebat.

Hæmoptoën ab erodente materià, venereà, scabiosà, achorosà, herpeticà, scorbuticave oriundam, & communia omnium hæmorrhagiarum adjumenta sanabant, & auxilia specialia cuivis specificæ acrimoniæ dicata.

Hæmoptoë malignè febrientium non aliam medelam admisit, si remedia in omni sanguinis nimio slavu ustata excipias, quam qualem humorum putrida tenui-

tas, & solidorum iners laxitas, atque imminens dissolutio poscebat; summè videlicet antisepticam, adstringentem, ex Peruviano cortice, sero lactis aluminoso, stringentibus succis, & usu gelidissimæ aquæ, ac spi-

ritibus acidis mineralibus &c.

Hæmoptoën vulnerariam violentæ non rarò tusti, pulmones quasi convulneranti, debebamus, à diversissimis subindè causis variâque sede locatis oriundæ. Mirùm quantum variare curandi rationem necesse erat, prout alia atque alia suerat ipsius tustis caussa caussa-que sedes. Hæmoptoën vulnerariam, à gravi casu aut vi externà pectori illatà, frequenter missione sanguinis, & antiphlogisticà methodo sanavi, totusque in id incubui, ut inslammationem vulneribus supervenientem quam benignissimam essièrem minimamque, & periculosam suppurationem aut averruncarem aut cohiberem.

Stulta opinio est, atque in ægrorum perniciem nata, quæ stimulantium balsamorum interno usu confolidare disrupta vasa intendit, nempè affuso oleo

incendium restinguere.

Hamoptoë, peripneumonia notha seu pituitosa comes, à minus perviis pulmonibus atque multa redundantibus pituità, sanguine intereà violenter à dextro corde protruso vasaque pulmonica effringente, reperebatur : hæmorrhagiam hanc nulla alia medicina comprimi, quam quæ, præmissa non larga phlebotomia, à pituita redundante thoracem expedit, quanta maxima celeritate & efficacia potest, facilè patuit. Id verò multoties vomitorio prompto effeci, ubi anteà sanguinem miseram & ventrem enemate sollicitaveram. Quòd si nullum in morâ periculum fuerat, potum anteà mulsum salitumque propinavi. Inter vomendum nec lineola fanguinis comparebat, & vomitione peracta nonnisi perparum, donec non multò post nihil penitus cruenti conspiceretur. Curam absolvi decoctis solventibus è radice graminis, taraxaci, & cichorei paratis, & alvina libertate diutiùs conservatà.

Pleuritidem biliosam cruenta subinde sputatio,

quin etiam liberalis hæmorrhagia comitabatur, atque in universum febres ab illuvie biliosa œconomiæ gastricæ exortas, non levibus hæmorrhagiis jungi narium, pulmonum, uterive aliquoties observavi.

Hæmoptoën id genus biliosam gastricamque, & quamcunque hæmorrhagiam hâc origine prognatam, certiùs nihil nihilque efficaciùs vomitorio stitit. Quæ verò abdominalia viscera, ventriculum maximè & intestina, demùm & universum corpus invigorabant, relapsus, faciles cæteroquin & periculosos, avertebant.

Curationum feliciter hâc methodo peractarum numerosa exempla suppetunt, quæ qui in medium producere tanquam totidem testes vellet, legentibus abuteretur.

Leviores hæmorrhagias biliosas consopitas equidem alia ratione subinde vidi, iterata videlicet profusaque sanguinis missione. Verum diuturna insirmitas, & imbecilla corporis constitutio consequebatur, & crebri in eandem hæmorrhagiam relapsus, si forte vel ob levissimam causam circuitio sanguinis plusculum incitaretur.

Nihilominus communior observatio docuit, biliosas ejusmodi hæmorrhagias phlebotomiis solis, & antiphlogistica methodo adeò ut plurimum non sisti, ut profusiores evadant, brevique virium vitalium ruinam ingentem inserant, & exsangue marmoreumque fri-

gus, mortis comites & funeris atri.

Hanc hæmorrhagiæ biliosæ curationem, ope phlebotomiarum & antiphlogisticorum potuum obtentam, insidam appellabamus, cum & vires convelleret, & visceri præcipuè hæmorrhagiam passo atoniam induceret frequentiori relapsui opportunam; ac stimulum excitantem, biliosam nempè illuviem, ad breve tempus enervaret tantummodò, non erueret, qui validius posthàc acturus erat in corpus imbecillum, acie recuperatà.

Complures novi crebis febriculis biliosis, iisque levissimis, tentatos, qui assumpto antiphlogistico potu & instituta largiori sanguinis missione biliosum stimulum circa ventriculum hærentem partim enervärant, partim per omne fermè vasorum systema distraxerant. Materie non multa, vel potu multo submersa, vel in partes distractà multas, atque hoc ipso magis inermi estectà convaluêre; sed impurioribus possible succis utebantur, & corpore minùs sirmo: hinc magna in eandem sebriculam proclivitas nata est, quæ si denuò insurgere tentarat, eadem ratione dilata retrusaque est potiùs quam evulsa, graviùs crebriùsque reditura.

Sanguinis è pulmonibus eruptionem multæ quoque caussæ essiciebant in abdomine sitæ, quæ circumeuntium humorum libertatem ibidem imminuebant, eotundemque competentem quantitatem pressis aut quâcunque ratione angustioribus essectis vasis ab abdomine prohibebant, prohibitumque ad infirmiores pulmones ablegabant. Eas inter causas reponebamus spasmos undecunquè productos, tumoresque omnis omninò generis, dummodò molis spectatæ

fuerant, præcipuè si celeriter increvissent.

Hinc variam in hâc abdominali hæmoptoë medendi rationem inire solent, atque etiam ipsi iniveramus.

Hæmoptoën largam enemate, & propinata salis amari solutione, ventrem diù antè obstructum celeriter reserante, illicò compressi, atque aliis, subverso per emesin ventriculo, hunc sanguinis sluxum stiti.

Enervantes narium hamorrhagias in homine febri biliosa detento, unaque & ipsam agritudinem princi-

pem repetita emeto-catharfis sustulit.

Cùm narium & pulmonum perniciosa hamorrhagia agrorum cuidam mortem illatura viderentur citiùs, quam ipse deploratus hydrops; eductis paracentesi aquis fatalem horam aliquoties disserebam, profluvio vitalis laticis sic subsistente, atque nonnisi collectis aquis recurrente.

Hæmoptoë illorum, quorum pulmo tuberculis obfessus existimabatur, aliquoties mihi visa, difficilem
semper medicationem, aut nullam admisit. Etenim
duo erant, quorum habendam rationem arbitrabar:
moles videlicet sanguinis per pulmones tranantis sue-

rat minuenda, ne ea vasorum pulmonalium capacitatem superet, & deinde ipsos meatus sanguinis in pulmonibus tuberculosis angustiores pressosque oportuerat expedire.

Massam humorum movendorum minueram instituta phlebotomia, sed alterum scopum vix assequebar.

Plerique, quorum cadavera dissecta tuberculosos pulmones exhibuerunt, fuerunt olim aut tusses stomachicas, diuturnas, neglectas, aut methodo non sua curatas, aut peripneumoniam notham seu pituitosam, eamque ipsam perversa medicatione in tuberculosum

pulmonum morbum conversam perpessi.

Quos verò ob tuberculosum pulmonem credideram in hæmoptoën incidisse, sanaveramque, his dempto modico sanguine, solventia remedia ex radice graminis, taraxaci, & cichorei propinavi, mediocri sale aut refracta dosi tartari emitici armata, cavique ne morosior alvus evadat, & emeticum blandum, prxcipuè ubi aut tussis reverti aut pectoris oppressio cœpit, per vices exhibui.

Testor me solis solventibus nil profecisse, tusti, nocturna præcipue, noctes ruditer turbante, & laboriosa cum vel levissimè corpus commoverem spiratione. At blandior per vices emesis thoracem mirum

quantum expedivit.

Solventibus lenia tandem tonica commiscui, cum non suffecerat infarctum solvisse solum, sed & futuram ejusdem genesin præoccupare necessum fuerat.

Hæmorrhagias pulmonum à vitio cordis, aortæve aneurismate, aut alio quocunque, non describam, cum animus mihi non sit integram hæmoptoës variæ imaginem fiftere.

Quadam pauca solummodò de hamoptoë Hydro- De hamoptoë hydro-

picorum prioribus subjungam.

Viri quidam laboriosi, atque exercitati, Auriga, picorum, & Fabri, lignarii &c., hydrope intercute detenti, quin pauca quel aliqua manifesta & hydropis communior causa po- drope. tuerit incufari, mex se curx concrediderunt.

Pinguescere initio videbantur facie, collo, & thorace praprimis. Tandem diffundi per totum corpus

tumor cœpit, prodique morbosa conditio. Pulsus arteriarum erant vegeti, tardi, robustique, & catera sanorum instar habebant. Difficillima tardaque curatio fuit, & mitissimis solum remediis, que & alvum & urinas moverunt, perfecta. Salia mitiora, nitrum, & terra foliata tartari in decocto althex, malva, & liquiritiæ, ferè sola profuerunt, serò tandem oxymel scilliticum prioribus poterat admisceri.

Uni alterive sanguinis parum extrahere debui, dolore fixo thoracis, calore, & urina flammea id exi-

gente.

Hos inter auriga fuit, cui præter universalem corporis tumescentiam aquosam, modò scrotum, modo sterni pars, aut collum peculiarius tumuit tumore repente orto, globoso, farciminoso, aquoso-emphysematoso, mox iterum obortis sudoribus difflato. Huic per vices pectus repente opprimebatur, ut aliquoties ferme mortem oppeteret suffocantem; accessit & larga sanguinis è pulmone rejectio; eo tempore nulla corporis pars peculiari illo tumore, vago, aquoso, aëreo tumere visa est, ut indè conjecerim, materiem tumoris illius corpus oberrantis ad pulmones nunc esse projectam. Sic constituto vesicans ad thoracem admovi, & homini stragulis contecto diaphoreticos potus ingessi. Obortus sudor hæmorrhagiam pulmonum stitit.

Vesicantia largam movere diaphoresin ferè semper observo, quin etiam profusos sudores, si & catera

accedant ad proliciendos sudores requisita. En hæmoptoën vesicante compressam!

Hæmorrhagias profusas narium, epilepticos insultus, & mortem apoplecticam in non magno virorum hydrope observare aliquoties licuit, ubi vel graves feminarum hydropes tutò curabantur.

Exponere nunc juvat quænam ex recensitis hucusquè hamoptoës speciebus hac nostra fuerit hoc mense visa, & qualem ægris opem, & quo eventu tule-

rimus.

Atque ut huic quæstioni satisfaciam, illius oportet recordari, nos anteà & inflammatoriam hamoptoën,

& aliam peripneumoniæ seu nothæ pituitosæ comitem, actertiam commemorasse hæmoptoës speciem ab illuvie ventriculi biliosa, & insimo ventre sicciori, atque diutiùs obstructo natam.

Hæ caussæ, quarum singulæ, producendæ aliàs hæmoptoæ pares sunt, suas si quandò vires conjungunt,
id evidentiùs faciunt, & majori cum ægrotantis discrimine.

Atque hunc caussarum multiplicium hæmoptoën efficientium concursum hoc mense vidimus, ita tamen, ut sæpè levis tantum esset, & veluti supersiciaria inslammatio pulmonum; gravior verò, & princeps altera ægritudo, peripneumonia videlicet notha. Adde & hoc, plerosque simul biliosas in ventriculo sordes, & alvum diutissimè clausam habuisse.

Hæc syndrome caussarum claram hæmoptoës hujus nostræ notionem effingit, & quid agendum nobis

fuerit, demonstrat.

Illicò nempè enemate crebriùs injecto ventrem solvimus, quo præsidio, utut ad speciem non magno. & capitis temulentia caloresque, & thoracis symptomata multum remiserunt. Aquam dein cum melle & aceto propinavimus, & mitiorum salium mediorum solutionem. Die altero paucas sanguinis uncias derraxi, sicque hamorrhagia pulmonum plerumquè intra limites parcæ cruentæque sputationis reducebatur. Verum, seu sanguinis fluxus persisteret, seu dicta ratione imminueretur, dummodò aut levissima, aut nulla phlogosis esset, emeticum propinavi. Vomitus, alvusque mota ægros plurimum recreavit, sanguinem cohibuit, & spiritum præcipuè liberiorem effecit. Quibusdam emesin post multos primum dies movi, iis nempè quorum pulmones aut major aut pertinacior phlogofis tenuit. At his sanguinem crebro & largiter detraxi, ventremque infimum eccoproticis & enematibus vacuavi. Atque hâc methodo, phlebotomiis, eccoproticis, & enemate crebro ad id usque rempus sum usus, quo lotium anteà flammeum, & absque hypostasi, slavescere magis cœpit, rubere minus, & emissum brevi turbari, atque sedimentum lateritium, furfuraceum, ex albo rubellum demittere: hocque fractæ phlogoseos signum arbitrabar, etsi & æstus persisteret, & incommoda thoracis; his enim propinato emetico tutò celeriterque medebar.

Celebrata emesi, largo radicis graminis, taraxaci, & cichorei decocto utebantur, cui vel salis medii quid, vel refracta tartari emetici doss commiscebatur.

Hos modo & tussis nocturna in dies cicurari, sputaque albumen recentis ovi referentia minui cœperunt, ægro subindè pituitam vomente, & solito crebriùs dejiciente.

Amaricantia stomachicave curationi coronidem im-

posuerunt.

Quibusdam, omisso emetico, sussecrat ventrem per epicrasin manna, tamarindis, & sale medio solvisse.

Sanguis emissus plerumquè crustam habuit virentem, auriginosam, dissusam, crassam, tenacem.

Sola crusta plogistica apparitio me non commovit ut iteratò & sapiùs largiùsque sanguinem mitterem, nisi & alia vera inflammationis ejusque pradominantis signa copiosiores iteratasque phlebotomias exigerent.

Morbi ergo thoracis hoc mense suerunt pleuritides inflammatorio-pituitose, inflammatorio-biliose, aut, prævalente phlogosi, pituitoso-inflammatoriæ; atque eædem omninò eadem ratione commixtæ, & à prædictis pleuritidibus essentialiter non disserentes hæmoptoæ.

Recordabar hoc tempore pleuritidum ab egregio CLEGHORNIO observatarum, quas aliquis non ineptè putrido-inflammatorias compellaret, ubi vera in pulmonibus inflammatio est, at simul putridus & inflammatis acrimoniæ somes intra abdomen hæret, quem primò obtundere diluereque oportet, dein verò aut vomitu aut alvo mota exterminare.

Cæterum toto Februario vomitiones dato emetico crebriores, dejectiones verò parciores observabantur, quam elapsa Æstate; qua vigente atque adulta, & per omnem Autumnum, alvus subricissima fuit, &

suapte, & multo magis vel levissimo pharmaco pro-

pinato.

Vomuerunt hoc tempore paucam plerumquè pituitam, at levamine molem materiæ plurimum superante.

Bilis, hoc mense, nonnulla, phlogoseos multum, & plurimum pituitæ ubiquè offendebatur: atque hæc

ultima, toto hoc mense, Præfecturam exercuit.

Etsi nullos habuerim morbos merè inflammatorios, sed recensità ratione compositos, nihilominus non des fuerunt sebres ex pituità aut solà, aut bili remixtà prognatæ, putridæque, attamen putredine non valida nec serociente.

MARTIUS.

Martii primos dies tepor, & aura serena puraque

commendavit.

Nullæ ullibi nives comparuerunt, nisi ubi easdem venti nuperrimi in acervos congesserant serius li-

quandos.

Die quarta, tepidissimus & capita gravans vulturnus cœlum nubibus obduxit, pluvias comminatus. Soles dein, nebulæ, nubes, & pluviæ tenuissimæ quasi in orbem redierunt, tepore humido assiduè persistente, donec die nona madori frigus accederet.

Die 12ma, aquilones algidissimi coorti auram siccarunt. Sol, gelu, nivium hinc indè slocci, & tenuissima grando, ventique ab septentrione per vices.

Die 19na, aquilonem hucusque dominantem repente enormis auster excepit, coactisque à meridie nubi-

bus cœlum in pluvias disfolvit.

Ex eo tempore, multa aurx inconstantia, turbidx, austrinæ, terramque exiguis sparsim pluviis irro-rantis.

Penultima tota pluviosa fuit, atque ultima nimbo-

sa, austro corpora arque animos exsolvente.

Diebus 12, 13, mercurius altissimus 28 poll. 4.1. Diebus 4 & 5, ejus insirma statio 27 poll. 2. 1.

Die 13. frigus maximum . . . - 4 gr. Die 30. calor maximus . . . + 12 gr. Calor medius + 2 2 gr.

Plures hoc mense ægrotarunt, sed morbo mitiori atque in longius qu'am mensibus elapsis tempus excurrente, & feminæ præ viris: at parcus Libitinæ cenfus.

Rheumata multa,

Mense Februario ad finem decurrente & Martio, lumbagines ischiadesque multæ sunt visæ, longiore purgantium lenissimorum usu sublatz. Quos hac ægritudo quasi è consuetudine quotannis una alterave vice revisit, eos etiam tarde deseruit, atque ita, ut ægros identidem recurrente leviculo dolore, aut pondere artûs cujusdam insolito, aut ejusdem stupore, suî commonefaceret. Quidam hos inter fuerunt quorum aut crus aut brachium multum emarcuit.

male curata atrophiam duxerunt;

Atque hanc artûs alicujus atrophiam illi imprimis experti sunt, qui rheumatismos originis gastrica non artuum in- subversione ventriculi sorde multà contaminati, confirmataque ejusdem coctrice potentia sanare annitebantur; sed phlebotomiis, & scarificatione, & multa tepida, sudorifera, enervante potione morbificam materiam per minutissima vasa deduxerunt, altè tandem irradicatam, non extricandam.

Hic mensis magnam pituitæ copiam generavit, sed

phlogofeos minus.

Januarii enim & Februarii phlogisticum vitium, quod ipsum per ea tempora rarò aut nunquam solum aut meracum, aut etiam intensum fuit, hoc mense, evidentiùs remisit, atque in pituitosum totius corporis, abdominis autem imprimis, & pulmonum con vertebatur.

corum natira,

Rheumatum, seu lumbos, seu femora, sive alia loca occuparant, ea indoles fuit, ut vesperi noctuve agros vexarent, atque interdiù plerumquè filerent. Hæcque aut sola fuerunt, aut Catarrhum, aut peripneumoniam notham commilitonem habuerunt.

& Sedes,

Si quis quandam corporis partem jam anteà affectam habuerat aut imbecillam, in ea rheuma figebatur. Sic, qui anteà aut artum forte impegerat; aut oculum

oculum festucă, arenulă, aut quocunque illabente pulvisculo irritatum habuerat, paucos post dies febrire obscure, noctes habere turbatas, sudare, & ventriculo gravari, ac nauseare occapit. Demum vexata anteà pars, sive oculus fuerat, sive artus quidam, gravius tentari dolore dilacerante, vespertino, nocturno.

Illata externa vis sive oculo, seu alteri parti, hoc rheuma gastricum videbatur invitasse.

Ophthalmiæ hæ cito in corneæ transparentis cine-

ream opacitatem abiverunt.

Duo in medendo spectabam; ut & ipsam febricu-atque curalam rheumaticam sanarem, & eâ sanatâ, resiccatâque tio. ejusdem è ventriculo scaturigine, alteram auferrem infirmitatem topicam atque in artu quodam aut oculo restirantem.

Rheumaticam hanc febrim solventibus, emesi, emeto-catharsi, aut sola etiam catharsi leniori, sed diuturna, & tandem invigorantibus plerumquè suisse

fortunate discussam suprà dixi.

Topicam artûs alicujus infirmitatem, quam, febri rheumatica penitus jam abacta, nonnunquam diutius perstitisse commemoravi, v. g. stuporem, aut levem per vices dolorem, vesicans, aut rubefaciens

emplastrum, aut frictio aromatica sustulit.

Metastases hæ à febribus hujus tempestatis productæ multò dissolvi dissiciliùs tardiùsque observabantur ac illæ solent febrium æstivarum; atque in universum depositiones hyemales, vernæ, autumnales, etsi jam percuratà genitrice febre, diù plerumquè persistunt, & morbum essiciunt ipsæmet peculiarem, peculiari quoque ratione curandum. Ubi è contrario quidquid sub ipså æstiva febre topicarum assectionum subnascitur, eodem prorsus modo sanatur quo ipsa princeps febris, quacum aut viget aut prosligatur.

Peripneumonia notha seu pituitosa hâc etiam tempestate eminuit, eaque aut sola, aut pulmonum veræ quoque inflammationi, utut exiguæ plerumquè & citò dissolutæ, sociata. Paucos gravior & periculosa inflam-

Pars III.

criptio.

matio pulmonum prostravit, eosque præ cæteris exer-

citatos, & juvenes.

Plerisque dolor alterutrum thoracis latus infestabat pungens, dilacerans, diffusus, ab humero ad usque ilei offa decurrens.

Quibusdam etiam artus afficti lateris veluti à destillante acri sero compungebantur. In illam quoque quæ dolebat corporis partem cubare nequiverunt.

Peripneumoniæ huic, seu pleuritidi nothæ, rarior Peripneumonie no- hoc mense pulmonum hæmorrhagia jungebatur, etst the, nothe parca cruoris spuitio vix ulli abfuerit. quoque pleu-

Omnibus sputa prodière albumen ovi referentia,

mensis des initio pauca, dein copiosa.

Quorumdam pendula ductiliaque sputa color her-

baceus tingebat.

Anxietas magna; cardialgia, præcipuè post potulenta: febris non magna, vespertina, & obscuras ha-

bens accessiones.

Sputatio multa morbum non folvit; hinc eandem nunquam urgebamus. Satius erat, morbificam materiem solventibus salinis ita præparare, ut, ubi, sanguine una subinde & altera vice detracto, phlogosi cavimus, dato vomitorio potuerit educi. Mox indè & tustitatio molesta componi, & sputorum rejectio plurimum & magno cum levamine imminui.

Peripneumoniis nothis levioribus eccoproticorum continuatus usus profuit, gravioribus multum impar.

Peracta vomitione, quam subinde iterare post aliquot dies oportebat, taraxaci decoctum, & aut paucum salem medium, aut refractas potiones tartari emetici propinavi; donec, præter corporis lassitudinem, cuncta ex legibus sanitatis procederent. Decocto radicis cichorei, lichenisque Islandici confirmatos dimifi.

Alii quoque morbi fuerunt hâc tempestate peri-Morbi epidemici prin- pneumoniæ nothæ comites; asthmata nempè, & catarrhi, & abortus crebri, & hæmorrhagiæ utecipis quirinæ, quæ vel abortientibus acciderunt, vel tempore dam quasi fatellites. menstrux purgationis.

Morbos hosce, utut dissimili facie in publicum

Cognitio

prodeuntes, eâdem de stirpe satos eodem quoque pabulo enutriri, eadem ubiquè therapeutica methodus, & eodem cum eventu adhibita, demonstravit.

Quâ ratione eadem morbifica materies in his catarrhum, in illis verò abortum fecerit aut profusum morbi epidecatameniorum profluvium, ignoro. Id affero, me ad miciest dux, speciem diversissimos morbos febriles, sed eadem & acus nauprognatos tempestate, & absque alia omnium hora-tica in asse-rum accedente evidenti caussa, eadem methodo tuto numeris alisanasse, hancque ab anni constitutione desumptam is affectionimedendi rationem præ omni alia vidisie meliorem bus morbo; compendiosamque magis.

Certè se ipsum, & Artem, & ægros ludit, qui gnantibus. febrilium morborum curationes aggreditur, non manu identidem quasi ductus hâc sida itineris duce, tem-

poris nempè pervestigatà conditione.

Hâc temporum scientia destitutum mille forma ejusdem causæ mars nus, milleve lusus ludificabunt.

Nemo nec exercitui ægrotanti, nec numerosæ in nosocomiis urbanæ plebi consulet, qui hâc magistra

caruerit, constitutionum notitià.

Versatilem certè nullive innixam fundamento id genus medicinam appellabo, inutilemque & nugatoriam, dummodò nihil momentosum aut heroicum moliatur: quæ verò, æquè infirmo infistens talo, sed magnis & valentibus remediis abutitur, inter infamia veneficia reponam, vel ipså deterrimâ epidemiâ magis devastatricem.

Qui naturam epidemiarum pervestigavir, nullaque varietate accidentali distractus causam arripit oppugnatque pandemon, quot, quæso, Mortalium erit Sos-

pitator & Genius tutelaris!

Peripneumoniæ nothæ, & catarrho, & asthmati, & fluxibus sanguinis eadem, quemadmodum antea exposui, ratione medebar; solventibus nempè, atque emezo-catharsi. Nil certe discriminis intercessit, si phlebotomiam unam, quin & plures excipias, initio peripneumoniæ nothæ subindè necessarias, atque emesi præmittendas. Catarrhi solis subinde solventibus salinis, plerumque etiam his & vomitorio serius pro-

Bis

pinato auscultarunt. Asthmatici, eadem ac catarrhosi.

medicina ufi funt, fed emefi frequentiori.

De catarfaria.

gna.

De catarrhis, quos anteà dixi fuisse hoc mense frerhis quadam quentes, multa ubique querela audita est, eos esse scitu neces- solito rebelliores, atque non rarò in sebrim converti malignantis naturæ, quamque idcircò catarrhalem malignam appellårunt. Malignitatem nos nullam experiebamur, quam nempè descripta superius medendi ratio auspicato præoccupavit.

Multa ab iis peccari video in cura catarrhorum, qui externa solummodo morbi facie, semper fermè eadem, contenti, etfi toto colo differens agritudo fub eadem catarrhi larva delitescat, tei viscera non

rimantur.

Hinc tustim, vesperi maxime noctuve pulmones ita quatientem, ut, præter hanc, nullum aliud memorabile symptoma hominis Artem ignorantis attentionem in se convertat, catarrhum dicunt, præprimis si assidua faucium irritatio adsit, & acris materiæ in easdem depluentis sensus.

Quas viderim sanaverimque diversis temporibus catarrhi species, & quibus notis singulas discrimina-

verim, paucis exponam.

Neque inutilem prorsus laborem arbitror, si varias hujus morbi species exactius notavero, crebras omnes, & eandem prima fronte originem mentientes; quæ & ob id ipsum solent confundi, subjicique eidem omnes medicationi, undè ægritudinum chronicarum Ilias in

Artis opprobrium succrescit.

Catarrhum benignum, ortamque febrim catarrha-Catarrhus serosus, fe- lem benignam coryzà, gravedine, raucedine, & bris catar- ophthalmia serosa stipatam, ea plerumque tempestate rhalis beni- frequentem habuimus, quâ aër multum incaluit corporave in sudores dissolvit, aura ab Arcto acutius spirantis samine identidem compressos. Illi etiam, qui ab itinere, aut exercitatione quâcunque validiori sudoresque proliciente incalescunt, atque auram frigidiorem improvidi ad corpus depudatum admittunt, vel intra pulmones spirando recipiunt, hoc simplici catarrho plectuntur,

Perspirabile suppressum, quod illicò pulmones petiit, revocabam, atque ad alvum, renes, & vesicam, tanquam aptiora cola, determinabam. Tandem quassatis pulmonibus quietem pauxillum opii reduxit, atque cutaneam sunctionem restituit.

Manna, nitrum, althæa, opium hic requirebantur,

& ferè sola sufficiebant.

Aliam catarrhi speciem inflammatoriam appellavi, Catarrhus eamque pleuritidis aut peripneumoniæ rudimentum, inflammato-

& quoddam alterutrius initium arbitrabar.

Catarrhi hi inflammatorii epidemiam verarum thoracis inflammationum præcedunt, & antequâm hæ ingruant, quibusdam quasi velitationibus imminenti populari stragi præludunt. Sed etiam tum, cum epidemiæ vis jam elanguescit, catarrhus adhuc aliquandiù viget, atque omnium ultimò receptui canit. In ipsâ ax un constitutionis pleuriticæ quidam aut sanissimi degunt, caut nonnisi catarrho vellicantur; ii videlicet quos minus idoneos offendit popularis labes.

His æque ac ipsis pleuriticis methodus antiphlogi-

stica opitulatur.

Febris catarrhalis malignæ nomen crebrò auditur, fed non ubiquè eandem omninò ægritudinem depre-

hendo quam ita compellant.

Peripneumoniæ nothæ superiùs descriptæ præcursor Catarrhus plerumquè aut comes, aut pedisequus catarrhus est, peripneuquem malignitatis criminantur, quòd benigni catar-monia nothi curationem, mannam, nitrum, emollientia, & tha comes. anodyna vespertina omninò respuat, & phlebotomiis, iteratis præcipuè, in febrim abeat malignam. At oportuerat catarrhum hunc ab ipsà peripneumonià nothà non distinxisse, cujus is inferior solùm gradus est, eandemque utrique medicinam opposuisse.

Febrium biliosarum Æstatis atque Autumni ea su- Catarihigabindè consuetudo est, ut, aut neglectæ, aut casido strici, bilioregimine, aut phlebotomiis multis exasperatæ, & si, purmi, sorde biliosa non exantlata, vim in pulmones saciant; maligni, has tunc catarrhales malignas dicunt, & exanthema-

ta morbum folutura præstolantur.

Febris biliosa subinde thoracem illico invadit, &

pleuritidem aut peripneumoniam in quibusdam præ se fert; in aliis verò mitior febris, minoraque thoracis incommoda sunt, ut ægri se solo catarrho vexari credant.

Qui curam hujusmodi catarrhorum suscipit, turpissimè labitur, ni eorundem originem gastricam perspectam habeat, nesciatve eos esse quædam conamina, aut veluti præludia peripneumoniæ pleuritidisve biliosæ, aut febris biliosæ mitisicatæ modificationem solum quandam ac lusum.

Biliosis id genus catarrhis eadem omninò medicatio sit, quam variis aliis in locis fusiùs descripsi; antibi-liosa videlicet, cujus præcipuam partem vomitio con-

stituit arte concitata.

Catarrhi ex Qui ex febri maligna eluctari, & convalescere infebri mali-cipiunt, non rarò in tussim veluti catarrhalem incigna Conva-dunt, maximè noctes interpellantem; etsi fortè ab
lescentium. eadem, & inchoante & vigente morbo, immunes
fuerant.

Hos ex febre maligna convalescentium catarrhos ferè semper observabamus, ubi ægri, morbo jam multum progresso, neglecto, atque abdomine à sor-

dibus non vindicato, nobis committebantur.

In aliis verò, tempestiviùs ad nos delatis, præsertim ab eo tempore ex quo Artis generosa præsidia in averruncanda malignitate, non ex quadam malè
feriata hypothesi, aut cœca systematis imaginarii
prædilectione, sed usu multiplici, constanti, atque
oculatissimo, indies magis magisque mihi innotuerunt,
& admirabilem emeticorum facultatem, tum in hisce
febribus, cum in quamplurimis aliis insirmitatibus
uberius didici; vix unquam contigit hanc tussim
observare.

Si ea fuerant, quæ morbus ipse primarius postulabat, scitè & diligenter administrata, atque æget consanescere inciperet, nocturnam tussim, & auditum plerumquè gravem, tempus ipsum & remedia corroborantia ac stomachica emendârunt.

Neque à potione tepida, emolliente, pectorali ul-

Ium hie unquam emolumentum opperiebar, at multum detrimenti.

Ubi tussis ita perstitit, ut aut intenderetur quâvis nocte, aut eâdem vi assiduò rediret, rem jam non soli tempori aut methodo roboranti, aut nutrienti committendam existimabam.

Tunc verò novas sordes in imbecillo ventriculo convalescentis sluitare rebar, sub ultima morbi tempora denuò collectas, & mole majores quàm quæ subigi atque concoqui possent. Has aut emetico, aut purgante submovi; &, ne nova denuò earundem colluvies sieret, vires coctrices acui.

Catarrhus Æstate præcedentis anni morbillos ex- Catharrhus cepit, vix devincendus, quamdiù ejusdem è ventri- post morbilculo genesis me fugerat.

Alias catarrhi gastrici species, in pueris præcipuè 1777; Varia frequentissimas, voracibus, pituitosis, verminosis, species camalè digerentibus & crudis, non referam, utpotè tarrhi gain vulgus notas.

Æstate anni 1777, atque ea quæ eum annum pro- Catharrus, ximè præcedebat, tussis catarrhosa canes enecuit. His & coryza & coryza nares tenuit, quæ multum virescentis muci canum. profuderunt; oculorum lemæ, & squallor, apositia, tussis laboriosa, spontaneæ vomitiones, & purrilago vomitibus refusa, extrema macies, & tandem veluti

quorundam artuum semiparalysis, ac mors.

Catulum hoc morbo correptum sanavi ingesta tartari emetici solutione, multaque illuvie olidissima rejecta. Verum, elapsis aliquot septimanis, cum voracissimum animal carnibus, quas indulgentior hera eidem objecerat largiores, denuò ventrem referserat, in eandem infirmitatem relapsum, & postquam muliebri consilio oleum amygdalinum, & axungiam caninam præ vomitorio ingerere placuerat, convulsum periit.

Grassante epidemico seu adultorum, seu infantum Unde catarcatarrho, in naturam atque indolem febris acutæ, ea rhorum diatunc tempestate prædominantis, quanta maxima sedu- gnosis suerie litate potui, inquisivi. Catarrhi enim, cujuscunque illi repetita. originis sint, plerumque nullos specificæ suæ indolis

Biv

certos characteres, sed ambiguos, atque omnibus & diversissimis catarrhis communes habent, atque ægritudines sunt appellandæ inchoatæ solum, & nondum ita essectæ, ut semper ac tutò ab se invicem dignoscantur. At verò imperitans acuta febris, sub quâ catarrhalis constitutio militat, luculentioribus plerumquè & minimè dubiis notis instructa, morbisicas caussas, caussarumque sedes, & aptam medendi rationem docet; atque ita suam ipsius indolem prodendo, de naturà congeneris catarrhi ambigere non sinit.

Id etiam investigare solebam, quamnam in sebrim acutam popularis catarrhus abeat, aut suaptè nonnunquam aut sinistra medicatione irritatus. Catarhos enim inflammatorios in veras usque pulmonum inflammationes intendi vidi, biliosos verò in peripneumonias

pleuritidesque spurias biliosas.

Perspectà catarrhi, de cujus natura & medendi modo mecum ipse disceptabam, in morbum quemdam acutum mihi anteà aliundè cognitum promptitudine, atque sic agnira utriusque cognatione, & ipsum catarrhum, & ejus sanandi rationem assequebar.

Mirabitur fortasse aliquis, quòd disquisitioni ægritudinis tam levis, tam ubique & ab omni ævo notissimæ, scrupulosiùs immorer, de eaque & minutim atque anxie disseram. At vereor ne hic ipse frequentior conspectus morbi nobis imponat, ut ejusdem etiam naturam perspexisse falso existimemus, cujus externam solum faciem novimus. Sed & gravem eundem nonnunquam & graviorum malorum caussam catarrhum esse, quis est qui ignoret? & quis diversissimas catarrhi species impunè confundet?

APRILIS.

Impetuosi venti, & austrinæ ac tepidissimæ pluviæ, extremi Martii reliquiæ, in primam adhuc hujus mensis diem desævierunt.

Indè aura, antè exagitata, componi, inertissima feri, & incalescere multo sole ac præsocante.

Diem mensis quintam nox intempesta excepit, quæ

fulgure, crebris tonitribus, ac sonante demum imbre inhorruit. Dies postera denuò pura, tranquilla; malacia eadem, atque xstus idem.

Die nono, turbari cœlum, solesque nubibus obscurari per vices, calores retundi parumper, pluere de-

mûm duodecimo cæpir.

Post, frigus, venti, & tristis universim mador. Dies qui pluvias non funderet aut minaretur, ad decimum septimum usque nullus fuit. Verum

Hoc die, Veris amœnitas reversa reliquum mensis beavit, nonfissi paucis pluviis die vigesimo octavo

cum fulgure cadentibus interrupta.

Calor austrinus major, & pro anni apud nos ratione tempestivior erat, ut idcircò omnia multò maturiùs ac aliis annis germinârint.

Die 8va mercurius altissimus. . . 28 poll. 2 1.

Inter feminas hæmorrhagiæ uterinæ crebriores fue- Hamorrha-

runt, frequentes quoque abortus.

Catameniorum enim fluxus non intra paucos, ut demica; epianteà solebat, dies continebatur; sed eosdem excessit, demici abin plures usque septimanas. Gravidis verò, eo ipso tempore quo menstrua redire, antequam uterum gestarent, consueverunt, inter motus febriles & pariendi conatus sanguis prorupit, cum fœtûs tenelli jacturâ.

Profecerunt quies & fanguinis detractio; & quæ biliosa ructarunt, misso priùs sanguine, utiliter vo-

muerunt, assumtà ipecacuanhæ radice.

Itaque id nobis præsidio fuit, adversus intempestiyos uterinos fluxus, quod alias eos ipfos folet excitare;

aliis nempe & temporibus, & fluxus causis.

Pleuritides complures hic quoque mensis nunciavit Suffocatio biliofo-inflammatorias. Virorum quidam hoc lateris ex inflammorbo affecti, domi sux neglecto, ut primum noso-matione thoracis. comium attigerunt, perierunt suffocati. Pulmonem alterutrum inflammatissimum habuere, carneum; &

gia uteriepi-

mia.

sub cultro stridentem, ponderosissimum & tanta molis, ut socius pulmo, utut sanus, suo fungi officio nequiverit, ab alterutrius videlicet pondere & magnitudine compressus.

Funera ver-Mortes etiam hoc & præterito mense plures quam

no tempore per hyemem observabantur. crebriora.

Bina exempla referam thoracis inflammati, & mortis indè secutæ.

Vir 55 annorum, strictiori fibrà, fusco corporis Exempla colore, atque ad id usque atatis, ut aiebat, semper Suffocatorum ex pleu- sanus, ex Italia decem ante hunc morbum diebus huc ritide, & pe- venit. тірпецто-

Die 21 Aprilis, post validos labores, & liberalius ingestas suillas carnes, fumo & sale duratas, dolore lateris dextri corripitur, à cristà ossis ilei ad mammam usque porrecto. Anorexia plena erat, & os amarum,

& caput vertiginosum.

Die 23, dolor lateris, antè acutus & pungens, in obtusum mutatur, ortâ mox pectoris oppressione ingenti, & anhelosa difficilique respiratione, ac tusti sputa mucosa modicissimè sava excutiente; astuat, siticulofus : noctu Surqueet, & largiter insudat.

Ter quaterve quotidiè pauca, fœtida, tenuia alvo

dimittit.

Die 28 Aprilis, ad nos devehitur, citissime, laboriosè, stertorosè respirans, & sputa extussitans copiosa, ex flavo virentia, tenacia, & fœtidissima. Cardia dolet contrectata; extrema perfrixerunt. Pulsus naturali vix celerior, non dejectus, at dejectæ vires musculorum.

Solo potu theato se usum fuisse aiebat.

In nofocomium susceptus, examine morbi vix absoluto, præsentissima mente repente perit.

Pulmo dexter inflammatissimus, carneam duritiem

dissectus exhibuit, & colorem ex slavo aruginosum. Exigua pulmonis portio, septum transversum respi-

ciens, inflammatione carebat.

Pleura valde inflammata, uti etiam diaphragma, atque hoc quidem magis.

Pulmo sinister sanus fuit, sed in angustum ab altero vicino spatium compulsus.

Venæ cordis distentissimæ.

Ventriculus amplissimus; pylorus quoque perquam amplus & hians; amplissimum duodenum.

Jejunum & ileum subinflammatum, & lumbricis

quamplurimis refertum.

Alter operatius erat 42 annorum, sanus à multo tempore. Die 19 Aprilis, sub vesperam, capite doluit, noctu caluit, insudavit. Postridiè inter vagas horripilationes incaluit. Dolor pungens invasit utrumque latus, à molli utrinquè hypochondrio ad mammas usque, cum tussi siccà. Die 3^{tià} & 4^{tà} morbi nihil emendatur. Accedunt leipothymix, & anacatharsis glutinosa. Die 5^{tà} ad nosocomium pedes venit. Sectà hoc die venà, antiphlogisticis assumtis, dolor laterum vix ullus erat, & pulsus fermè sanorum, quemadmodum etiam calor, qui sub vesperam & noctu pulsculum intendebatur.

Die morbi 8^{vå}, pulsus ceteroquin naturalis intermisit frequenter. Levem pectoris oppressionem querebatur, quam jam indè ab aliquot diebus absuisse dicebat, utut identidem malè respirasset. Dolorum pungentium exiguæ reliquiæ, & tussis non molesta. Nox implacidissima, metus sussociationis, tussis, & sputa glutinosa, sanguinolenta: fervor, & sibilus in respirando, cum pulsus varia inæqualitate. Die 29 Aprilis, sub vesperam moritur.

Urinæ semper erant croceæ, & modicè sluentes secessus. Febris videbatur esse exigua; pulsus & calor propemodum naturales. Verum respiratio erat decurtata, abrupta, ac celerata, & facies collapsa. Sermo frequenter intercisus, ob spiritus creberrimè captandi necessitatem; primas motbi dies rectus, atque obambulans, & inter consuetos labores exegit.

Sectus thorax oftendit pulmonem dextrum enormis magnitudinis, inflammatum totum quantum, durumque. Diffectus exhibuit substantiam ex albido virescentem.

Pulmo sinister bonus, sed uterque vetustis atque

arctis vinculis ad pleuram religabatur. Pleura omnino fanissima. In pericardio aquæ slavescentis unciæ quatuor.

Intestinum jejunum & ileum valde inflammatum. Vesiculam felleam multa & tenax bilis maximopere distendebat.

Pulsum & calorem, propemodum naturales, in peripneumonia lethali non raro observabamus, & mortis certæ fignum in peripneumonicis, strepitum in thorace inter decumbendum, & velle erectum sedere.

mationum thoracis; Scilicet:

Quoinam eventus inflammati thoracis crebriores rii inflam- observarim, hoc loco in illius gratiam referre juvat, qui historiam morborum thoracis quondam pleniorem,

rem herclè difficilem, confignare voluerit.

Benigne resolutas pleuritides quamplurimas, perpaucas anacatharsi judicatas, paucissimas verò suppuratas videre contigit. Verum de his folutarum pleuritidum & peripneumoniarum modis, cognitis abunde & pertractatis, nil dicam.

Primum mortes narrabo, & earum diversas in inflammato thorace rationes. Dein verò affectus chronicos eorum, qui ex pleuritide aut peripneumonia (non enim est dispar ratio utriusque morbi) mortem

vitarunt.

10. Suffo-

Non pauci in morbi vigore suffocati perière eum catio à pul- prorsus in modum, quo bini illi agri quorum histomonis in- rias paulo antè referebam. Pulmo inflammatus, & flammati & impar sanguini transmittendo, atque socium pulmoeffectimole: nem sua mole elidens, necem infert. His brevissima spiratio est, thorace ferme immoto, fervens, stridens, cum vano plerumquè conatu se erigendi sedendique, dum identidem in dorsum relabuntur; pulsibus & calore plerumquè vix mutatis à fanâ conditione: mens aliquoties præsens, plerumquè subdelirans.

Nonnunquam è lecto surgere moliuntur, & erecti minorem aut nullum in respirando sterrorem edunt, quem & in faucibus & per gutturis decurfum potius quam intra thoracem observamus. Periculum non re-

pentè, sed pedetentim increscit.

Quidam ob aliam rationem in inflammatione tho-vel verd ex racis suffocantur. His inflammatio repente solvitur, subito lym-lymphâ coagulabili subitò atque confertim in cavum labilis in capectoris aut in pericardium ex viscere inflammato vum thoratranssudante.

Hæc prava metastasis phlogisticæ lymphæ repentè nonnunquàm in iis est facta, quibus morbus non negligebatur, quive aliquam salutis spem jam conceperant. Eam autem actu sieri augurabamur, si cui thoracem inslammato, neque pessimè habenti & diligenter curato, ex improviso spiritus dissicillimè celerrimèque, atque nonnisi erecto aut inter sedendum, antrorsum inclinato corpore, trahi cæpit, cum pulsuum tenuissimorum celeritate, & frigore extremorum, & facie Hippocratica; pereunt haud multo post à spurio hoc empyemate sussociation.

Servari fortè tales possent, thoracis paracentesi mox institutà, & lympha, priusquam in coagulum abiret,

eductà.

Alios hydrothorax, aut collectum in pericardio se- 2º. Hydro rum enecuit, utut inslammatio thoracis fuerit sanata. thorax In- Frequens enim observatio docuit, pulmone inslam- flammato-mato, intra cavum thoracis aut pericardium serum rum: & ejus colligi; cujus exiguæ portiones à sanato fortassè pulmone, aliarumque ambientium partium resorbentibus vasis excipientur, in communem denuò humorum massam reducendæ. At verò major ejusdem seri collectio hydrothoracem efficiet, aut subitò sussocialistico.

Inferius occurret exemplum hydrothoracis cum peripneumonia conjuncti, ubi aquæ strangulantes per-

forato thorace emittebantur.

Agritudines quoque diuturnæ inflammationem pe- 30 Pulmoctoris sequentur; variæ & incurabiles pleræque.

Non sara pulmo religatur ad pleuram Id genus la cohesio-

Non rarò pulmo religatur ad pleuram. Id genus la cohasiccohasiones, laxiores & strictiores quamplurimas, in nes, & qua cadaverum sectione deprehendi, quin agri lasam, quuntur.

Quidam tamen hos nexus pulmonum cum partibus

vitinis ægrius tulisse videbantur, fortasse recentes, &

quibus nondum essent assueti.

Frequentiùs pulmo reperitur, quasi sacco, coriaceo, crasso, atque è variis quasi membranis sibi invicem superstratis confecto circumdatus, atque in angustum subindè spatium conclusus. Saccus hic hinc pleura, illinc ipsi pulmoni nectebatur, ut ab utroque difficulter solveretur. Pollicis crassitiem subindè habuit, atque etiam hâc majorem. Substantia tenax, coriacea; subindè fermè cartilaginea suit, & aliquoties propleura incrassata imposuit.

Vasa sanguisera ex vicino vel pulmone vel pleurâ in ipsam sacci substantiam porrigi videbantur. Natum hoc cotium arbitrabamur ex lymphâ coagulabili, expositâ antè ratione transsudante, sed cujus minor quantitas suerat quam qua agrum potuisset sussocre.

Membranæ sibi invicem impositæ non unius erant tenacitatis, sed intimæ sirmiores, extimæ minus sirmæ, & quæ ex nupero morbo nascebantur, adhuc gelatinosæ: poteras ex numero stratorum sermè de

numero pleuritidum prægressarum concludere.

Membranaceus hic saccus pulmonis explicationi non potuit non insigniter obstate, pracipuè si liberaliùs inspiraretur. Hinc angustiæ & coarctationis in alterutro thorace sensus, cum aliquo sed obtusiori lateris totius dolore, si quandò motus humorum incitaretur exercitatione corporis majori, vel sebre. Hinc omnis sebrilis morbus, in homine sic prædisposito, ab illius lateris dolore orditur. Hinc illa quoque in pleuritidem ejusdem lateris proclivitas, major ob pulmonem ibi loci minus pervium & explicabilem minus.

His antiphlogisticam vivendi rationem consulebamus etiam sanis, ut ita morbi insidias vitarent, tam frequenter & inopinatò incursantis: præsentis verò

initia venæ sectione repressimus.

Hydrothoracem inflammationum thoracicarum commilitonem suprà commemoravi, enecantem subindè, plerumquè tamen sanatâ inflammatione pedetentim evanescentem. Is nihilominus diutissimè visus est perRare, & consueris aquarum intra thoracem collecta-

rum fignis prodi.

Quamplurimos pulmones dissecabam, granulosos. 4º. Pul-Granula minuta, miliformia, alba, lardi aut mollio-mones graris cartilaginis firmitatem habentia, subindè cavata, nulosi post 80 modicissimum laticem aquosum continentia, per inflammaomnem pulmonum substantiam largiter disseminata, inde natum & propemodum contigua reperiebantur. Pulmo pon-asthma. derosior erat, difficulter secandus, & stridens sub cultro. Inter omnia pulmonum vitia hoc omnium frequentissimum offendebatur, pleuritidis peripneu-

moniæque olim malè judicatæ indicium.

Granulorum genefin hanc animo concepi; lympham nempè coagulabilem non, utì anteà dicebam subindè fieri, in cavum thoracis confertim exsudâsse, sed è vasis quidem egressam, divisam verò per omnem pulmonum substantiam fuisse, ut innumeræ fuerint minutulæque coagulabilis liquoris collectiones; quæ dein singulæ in corpusculum solidum, grano milii non absimile, eadem ratione coierint qua coagulari illa copiosior lympha solet, in cavo thoracis collecta.

Tufficulofi, asthmatici, pronissimique in novas inflammationes erant; neque ullum, nisi ab antiphlogistica methodo, levamen experiebantur qui pulmo-

nes ita affectos habuerunt.

MAIUS.

Initium Maii incaluit calore peramœno, & paucis subindè pluviolis, deindè & ventis temperato.

Diei decimæ octavæ præfocantem æstum nocturnus imber extinxit. Denuò ficcum, ferenum, calore

non intenfo.

Diem vigesimam tertiam perplutam madidissima nox & frigus multum excepit; indè cœlum inconstans vento & pluviis frigidiusculis inhorruit, donec ultimus mensis dies amænissimo verno sole recrearetur, aurâ manè duntaxat & vesperi frigescente.

Die 20, altissima mercurii statio . . . 28 poll. 2 1.

Die 18, calor maximus. - 21 gr. Diebus 2, 8, 23, 24, 29, 30 minimus - 9 gr. Calor mensis totius medius . . . + 15 gr.

Etiam hoc mense abortus contigerunt, & catamenia profusiora, multò tamen rariùs quam septima-

nis prægreffis.

fluxio.

Crebra de- Plurimæ fluxiones sub mensis prioris exitum & hujus initium, ad fauces, lumbos, acetabula, femoraque, non difficiles, cum levi subinde inflammatione, plerumquè autem originis gastricæ fuerunt.

Aliquot Scarlatinæ aliquot inflammatorio-gastricæ, & paucæ scarlatina, pleuritides inflammatorio-biliosa, verum catarrhi mul-

pleuritis ra- ti; multis difficiles sanatu, non verò nobis.

& intermit- Toto hoc mense, plurimæ febres tertianæ occurtentes pluri- rebant, quarum initia referri debebant ad medium mensis prægressi.

JUNIUS.

Dies primi aftuofi, & pigerrimum cœlum, atque nonnisi à tepidissimo austri satu per intervalla te-

nuiter perstrictum. Carebaria, Atonia.

Die 5ta, à meridie pluvia conferta, austrina, calidissima, pulverum ab aridissima terra evolantium nubem, quæ urbi atque agro ambienti incubuit. decuffit.

Denuò ficcitas, ananemia, & affidui foles ad decimam septimam usque; si diem undecimam & duodecimam exceperis, utramque, delitescente per vices Phæbo, frigidiusculam. Decima, tonitrua.

Reliquum mensem rebus in contraria versis quotidiana propemodum pluvia, & aura asperioris incle-

mentia multum offendit.

Ultimum biduum serenum: venti: tonitrua. Die 9, barometron altissimum . . . 28 poll. 12. 1. Diebus 16 & 30, maxime depressum 27 poll. 81. 1. Die 8ra, calor maximus - 22 gr. Diebus 17 & 21, minimus . . . + 9 gr. Calor medius gr. Scarlatina Scarlatinæ plutes, nobis non malignæ.

Paucæ quædam biliofæ, aut simplices, aut cum exanthemate eryfipelatofo, petechiali, vel verò cum artuum rheumatismo.

Intermittentes, hoc mense, plures & paulo pertina- Intermittere ciores erant, que tamen Americano febrium domi-tium numerus , perti-

tore non egebant.

Sub finem mensis, febres tertiana, hucusque sim-nacia, & acplices, abierunt in duplicatas, solis tamen solventibus de. atque emesi confectas, absque Herculis Americani

Morbi in universum non multi fuerunt, & aliis aliarum Astatum morbis non distimiles.

Intra solas plerumque diatheses morbosas consiste-

bant.

Synochi putres rarissima, sporadica, & decursus tardioris. Unica solum cholera comparuit, atque unica dyfenteria.

JULIUS.

Terra, pluviis biduo irrigata, urgeri dein calore æstivo cæpit.

Die 12 ma, Sol occultari, dein modice pluere, arque

aura refrigerari.

Inde & ventorum quies, & astus insurgens indies augescebat, incumbente passim inetti languore, quem auræ meridianæ lenissimum slamen vix recreabat.

Die 18ma, largus imber malaciam discussit, calo-

tibus aliquantum repressis.

Ultimum biduum, cum pridie cœlum tonitruans

pluvias dedisset, moderatius urebat.

Diebus 6 & 13, maximus mercurii ascensus 28 poll. 11. Die 20, maxima depressio . . . 27 poll. 8½ 1. Diebus 25, 26, 28, calor maximus . . + 27 gr. Calor medius - 21-1 gf. Pars III.

Quadam febres urticata remittentes comparebant,

mittentes, que paucos post dies intermiserunt.

& intermit- Plures etiam, hoc mense, intermittentes habuimus tentes cum tertianas. Harum aliquæ accessionis loco vomitum vomitu, habuerunt, tertio quovis die revertentem; aliæ verò phalalgià sub gravissimo occipitis dolore omni triduo redeunte periodicà. delitescebant.

Curabantur pleræque solis solventibus; & dein emess. Pauca, hâc methodo cicurata, tandem cortice

Peruviano indiguerunt.

Non multæ scarlatinæ, nostris ægris non pericu-

Morbilli ir- Morbilli passim frequenter anomali, ob febrim regulares. Æstatis complicatam, non lethiferi, sed aptæ curationis patientes.

Dysenteria Dysenterix hinc indè & hucusquè leves.

praludia, Perrarx cholerx, sanatu facillimx, cum se ipsa

& cholera fermè sanâtint. Choleram plerorumque morborum
quadam, aliorum astatis
morborum
catharticum medicatricis naturx.

Post mensis initium, aliquot simplices biliosa semi

acutæ visebantur.

medicatri-

guit.

Colica saturnina fre- mus, commixtas cum populari Æstatis vitio. Hinquens hoc rarius opio indigebamus, frequentius emesi, aut pun mense, plegatione, frequentissime verò utroque hoc præsidis cuante pharopus suit, evacuatione præmissa, & narcotico submaco indi- juncto.

Numerus universim, hoc mense, ægrotantium no

valdè magnus.

AUGUSTUS.

Primum mensis diem, pluvium frigidumque, plure sunt secuti nubibus obscurati, & aspero vento & fri gidiore inamœni, ad sextum usque.

Indè sole puro torreri tellus, indies magis siticu losa, & vix subindè pluviolis meridianis levissim conspersa. Ananemia: malacia: carebaria à calidissim & esteminante Austro, subinde tenuiterque sante. Siccus ubique squalor.

A decima sexta, contrahi cœlum, & ventis primò temperari, dein etiam asperari, persistente siccitate.

A vigesima prima, meridies plurimum iterum incaluit; horis matutinis & vespertinis acute frigidis.

Tellus fissa ubiquè rimas egit, exarescens ob longam penuriam aquarum, donec ultimum quatriduum, nubibus & vento matutino frigidiore contristatum, pluviæ clauderent & madens nebula.

Hoc mense, magnæ & subitæ factæ sunt mutationes æstûs enormis siccissimique, in frigus primo siccum,

deinde pluviosum.

Ordiente hoc mense, choleræ & dysenteriæ paulò plures quàm elapsis septimanis sunt visæ, universim tamen non multæ; crebriores verò utriusque morbi conatus.

At, post initium Augusti, dysenteria increbrescere Dysenteria cœpit, &, mense vergente, non pauci ex hoc morbo vulgatur. perniciose habuerunt; per eandem tempestatem tormina sicca grassata sunt, cum eodem plane vitæ discrimine ac ipsa dissicultas intestinorum.

Dysenteriæ hujus anni naturam inferius descriptam

dabo.

Febres pet hoc tempus plutes, & inflammatorio- Febris huputridas curabamus. Pleræque longiores fuêre, & jus mensis ægros alvi fluxu vexabant. Continuitas earum major, descriptio. minorque & obscurior remissio. Vomuerunt, qui eâ febre tenebantur, dato emetico, mole pauciora, pituitosiora, laboriosiùs, & cum minori emolumento. Stupidiores jacebant, pulsu & corporis calore non multùm à sanis recedente, & multò minùs quàm in febribus mensium præteritorum, si utramque hance

Cij

qualitatem admota manu examinaveras, utut calere

se valde, & uri ipsimet ægri testarentur.

Virium deperditio magna, & linguæ arentes, contracta, fuliginosa, lignea, tremula, & quas porrigere nequiverunt: dentes, gingivæ, labia fumoso muco atque in fila ductili oblinita; dolor, aut tensio, aut pondus abdominis totius.

Urinæ aquosæ, mucosæ, & cum hypostasi multa atque mucosa. Arida atque imperspirabilis cutis erat.

Mares multò plures hoc morbo detinebantur, &

præ feminis eluctabantur laboriosiùs.

Circa ultimos mensis dies quædam corporis partes peculiarius affligebantur, pulmo potissimum, ut pleuroperipneumonice incorperint agrotare; deinde glandulæ fubmaxillares, thyroidea, parotis, artus demumi superni, & eorum extrema. Vividissimus in hisce! plagis non rarò dolor fuit & cum tumore, emolliente remedio primum delinitus, deinde verò discutiente profligatus.

Sub finem mensis, etiam feminæ pari cum viris numero, & periculo non minori, & eadem prorsus

ratione agrotabant.

Eura.

Circa medium mensem, multæ intermittentes exortæl Intermittentium hu- funt, tertianæ præprimis, simplices, & duplicatæ; jus tempeaccessionibus omnes plurimum productis, encephalo statis nainimica, apoplectica, epileptica, phrenitica.

> Solventium, antiphlogisticorum, & ipsius phlebotomia, in his intermittentibus necessitas erat, si quandò, quod sapè evenerat, in remittentes aut etiam in continuas inciperent converti, aut ægros tenerent robustiores. Sed tandem cortex Peruvianus subjungt plerumque debuit, & multo frequentius hâc tempestate, quam præcedentium quorumdam annorum Æsta-

> Minus erat hoc anno ab emesi, utut indicata, levamen observatum.

SEPTEMBER.

Cœlum nubibus, pluviis, ventis frigidis, & nebulis depluentibus triste, vix tandem 13tia mensis se resicere, & depurari cœpit, perstantibus porrò ventis, frigore, & nebula tenuiore.

Post 20, octiduo aura purior, & soles valentiores.

Finis initio par.

Dominabatur frigus boreale, ut plerique hoc anno. qui per æstatem ruri degebant, maturiùs urbem hybernaque petierint.

Diebus 20, & 21, ascensus mercurii maximus · · · · · · · · · · · · · 28 poll. 4½. 1. Diebus 8, & 27, minimus . . . 27 poll. $6\frac{1}{2}$. 1. Die 27, calor maximus + 27 gr. Die 30, -- minimus . . . + 8 gr.

Aurora borealis, diebus 15 & 21.

Morbi iidem omnino, hoc mense, conspiciebantuz qui circa medium Augustum ejusque finem; nisi quòd plus habuerint phlogoseos Septembri mense, quam elapsis septimanis.

Hoc anno, plures & graviores dysenteriæ obvenère; Estatis ansed anno elapso numerosiores erant diarrhææ; ut vix ni prioris comparatio

ulla tunc febris fuerit absque fluxu alvino.

Hoc anno, encephalon & sæpiùs & cum discrimine cum anni hujusce astamajori in febrientibus ægrotabat; unde febres soporosæ, te. furiosa, apoplectica, & cataleptica. Præterito autem, pulmo frequentiùs morbi impetum excepit; undè tusses febricitantium peripneumonica passim, & frequens phthisis sunt visa.

Hoc anno, major, non in continuis solum & remittentibus, sed etiam in intermittentibus phlebotomix tolerantia, quin & necessitas fuit, minor verò emeseos, quæ serius institui debuit, & instituta morbum

cicuravit quidem, non profligavit.

Continua, hoc & pracedente mense, non multa; plures verò remittentes, quotidiana, tertiana: exacerbatio plerumquè ab horrore non incopit, nec

desiit inter sudores. Solus persapè calor accessionem formabat.

Remittentes hæ rariùs hâc Æstate in intermittentes convertebantur, &, si etiam in has conversæ fuerant, tamen difficulter curabantur.

Aliarum quoque intermittentium febrium curatio plus nobis negotii fecit quam aliis annis, & rarius abs-

que specifico antifebrili expugnabantur.

Verumtamen, etsi cortice Peruviano indigerent intermittentes pleræque, nihilominus vel huic remedio tardius & morosius auscultabant, atque ita, ut sebrim soporosam unam eamque quotidianam, itemque aliam catalepticam tertianam sanare, utut largissimis dosibus corticis Peruviani nequiverim, & ægri (femina una in octavum mensem gravida, alter verò hortulanus) in paroxysmo perierint.

Quorumdam febris intermittens, propinato cortice Peruviano, denuò in remittentem & tandem in continuam abiit, solventibus, emesi, & insuso-decocto

radicis arnicæ fanandam.

Remittentium & intermittentium accessiones alieno & periodico symptomate occultabantur, erantque varià ratione larvatæ, regulares, irregulares, rheumaticæ, dysentericæ, ophthalmicæ, cholericæ, soporosæ,

apoplectica, phrenitica &c.

Caput, hoc anno, & partes eidem vicinas peculiariùs impetitas suprà dicebam. Hinc parotides varia
visa sunt, inflammatoria, erysipelatosa, oedematosa,
seu aquosa, (qua nempè adpressi digiti vestigium retinuerunt,) dissiciliùs resolvenda, sapiùs suppurata;
profluente multo, tenui, & virescente ichore, qui
lentea atro colore velut atramentum infecit, diutiùs
ibidem relictus. Frequentior quoque suit, hoc anno,
tumor genarum, glandularum submaxillarium, erysipelas palpebrarum, ophthalmia, hemicrania, dolor
faucium, nucha, gutturis &c.

Hâc tempestate capiti adeò inimicâ, mensibus nempe Augusto & Septembri, duo solummodò operationem cataractæ subierunt; & quibus hæc operatio, mense Junio atque Julio, auspicatò suerat instituta, eorum quidam visu illæso posthàc gaudebant; cùm alii, etsi bellè sanati, mense Augusto & Septembri in longas & difficiles defluxiones inciderent; quidam etiam genæ tumore, hemicranià, ophthalmià, & febre corriperentur, & visum, quo jam diutiùs integro utebantur, denuò amitterent; iride slavescente, pupillà contractà, corneà nubilosà, & natà cataractà secundarià, ac si febris superveniens præprimis in oculo sigeretur, ex operatione nuperà, adhucdùm debiliore.

Anthraces, hâc Æstate, multò rariores erant quàm

anno elapío.

Corium sanguinis phlebotomia educti caruleum, gelatinosum, sub mensis sinem verò contractum, tenax, & simbriatum suit, cum symptomatibus morborum pleuriticis.

Vergente mense, dysenteriæ solum hinc inde com-

paruerunt.

Hæc Æstas morte multiplici, variolosa præcipue, ita infamis fuit, ut, inito calculo, decimum quodque funus à variolis esset. Æstate verò priori pauci, iique solum ex morbis longis, atque ex iis qui omnium horarum sunt, perierunt.

OCTOBER.

Primo Octobris die sereno, frigidiore vesperi nubes congregari, & pluere inter tonitrua: indè ex continuis nubium, pluviarum, ventorum turbis.

5ta, sol demum emersit, qui subsequentium dierum horas meridianas recreavit, discussa pingui nebula

matutinâ.

Dies nona à calentis Austri flatu multum intepuit.

Parcæ & tepidæ pluviæ per biduum.

A 12^a, frigus incubuit siccum, acutum, boreale, donec, 21ma, tepidus & gravis Auster cum Aquilone vices verteret, & aura maderet, & pluviæ subinde stillarent.

27 & 28 am transparens nebula cum pruina, & ultimos mensis dies multus & frigidus humor notabat.

Prævaluit, hoc mense, mador, utut non multum, isque ut plurimum modice frigidus, atque ita ut humor, siccitas, frigus, calor, diversimode sese ex-

ceperint ac contemperarint, mutationibus non repentinis, neque magnis.

Omnium tamen ratione subducta, pravalete visus

est mador frigidiusculus.

Diebus 30, 31, mercurius altissimus - 28 poll 11. Die 25, ejus infima statio. . . 27 polle 3 1. Die 3, calor maximus + 14 gr. Diebus 17, 18, 28, minimus . . . - 11 gr. Calor medius $+9\frac{2}{3}$. gr.

Quartana dam quintana.

Circa initium & medium mensis, febres quartanæ multa, que- multa, una alterave quintana, atque aliquot tertiana nobis oblatæ sunt, post exordium Septembris natæ.

Item putrido-inflammatorix inter feminas viguêre, non plurimæ tamen, nec perquam periculofæ; rarius prætereà & mitius caput petebant quam mense elapfo.

Colicæ quædam ex inflammante saburra, & tormina ficca, postquam alvini sluxus vergente Octobri cesta-

rent, plures obvenerunt.

Sub exitum mensis vix ulli morbi acuti, nec graves fuerunt.

Binis his Autumni mensibus, frigus principatum tenuit; primò siccum deinde paulo humidius. Mutationes fubitaneas habuimus nullas, paucos ægros, perpaucas acutas febres, mortes raras.

Quidquid fermè morborum occurrebat, id potisimum quartana fuit, simplex, duplicata, triplicata.

NOVEMBER.

Per sex continuas dies siccum & mediocre frigus fuit.

7ma, confertissimæ pluviæ. Indè leve frigus, pluviolæ raræ, fol & serenitas alternabant usque ad medium Novembrem.

Ab eo tempore, nebulæ spissæ, pingues, & depluentes, omnem ferme conspectum cœli eripuerunt.

25ta solem denuò reduxit, cum eoque amænitatem, evoluer, & aura teporem persistentem.

Ultima, nebulæ in pluvias colligebantur.

Die 2, altissimus mercurius	
Die 12, infimus	27 poll. 5 l.
Die 26, calor maximus	
Diebus 22, 23, frigus maximum .	. — 1 gr.
Calor medius	

Circa initium mensis, aliquot pleuritides curabamus. Sputa cruenta; dolor initio exiguam lateris plagam, des mensis deinde verò diffusus latissimam occupavit. Sputa te- Novembris. nacia, pendula, multa, lineis cruentis distincta, subindè herbacea, porracea, crusta in educto sanguine crassa, tenax, virescens, sava, disfusa, non simbriata. Os omnibus amarum. Omnibus vomitio adfuit spontanea biliofa assumtorum: alvi resiccatæ: lingua sordida, albida: os quasi spuma soluti agitatique saponis plenum. Febres intensæ, & insigniore quotidie accessione notatæ; calor digitos tangentium urens, urinæ mox initio morbi hypostasin furfuraceam, lateritiam habuêre.

Erant pleuritides veræ, inflammatoriæ, verum aliquâ labe biliosâ contaminatæ. Phlebotomiæ & usus emollientium morbum levarunt, fregerunt. Attamen serò tandem, morbo nempè provecto, & inflammatione fractà, bilioso autem vitio insurgente, vomitio arte concitata mirifice juvit.

Perpaucæ harum pleuritidum, hoc modo curata-

rum, in intermittentes desierunt.

Quibusdam, decimo quarto morbi hujusce pleuritici die, primum ad nos allatis & nullo ad id usque remedio usis sputa prodibant plurima, pinguia, purulenta: febris vix ulla jam, & evanescens: amaror oris, & subinde spontanea biliosa emesis: noctu molesta tussis, & sudatiunculæ nocturnæ. Phthiseos minæ.

His parca venæ sectio profuit, & potus primò emolliens, nitrofus, subacidus, & tandem emeticum

lenius; nisi si forte vomuissent sponte.

Demum aut lichenis Islandici aut polygala, vel verò corticis Peruviani, decoctum propinabam. Convaluêre non multo post, si vetulam exceperis strigofam, excarnem, lotricem, quæ sputorum purulentorum maximam vim, noctu potissimum, unaque vi-

tam, extuffitabat.

bris contimua.

mata fca-

biem referentia.

Quadam femina, hoc mense, exque xxweoteeat, ex rumdam fe- febre continua decubuêre surdastræ, stupidæ, immobiles, taciturnæ, & veluti jamjam dormituræ; pullibus & urinis aut non omnino aut modicissime mutatis; genis rubentibus, aut utrisque, aut alterutrà, alterà virescente, utroque hoc colore instabili; ambitu narium virescente; linguis humidis, sapè prærubris, rarò ficcis, nunquam ligneis. Hæ febres nullas habebant accessiones, erantque continuæ. Odorem aceti acerrimi omnes spirabant, cum ad nos venirent, nares vel procul adstantium ferientem.

Non poteram advertere quânam ratione & quâ

crift folverentur.

Sub finem morbi, tussis accessit sicca, nocturna, respiratione illæså & indolente.

Convaluêre omnes intra 14 & 20 dies.

Hac febris stimulos non tulit, nisi subinde, & seriùs, & blandos. Nonnunquam avara manu initio pauxillum fanguinis detraxi; præcipuè ubi eum difficiliùs per pulmones tranare adverti. Plerisque una saltem vice radicem ipecacuanhæ dedi. Urgentioribus obviam itum est, & febris ita attemperata, ut se ipsa tandem confecerit. Florum arnicæ decoctum plerisque multum opis tulit.

Tres feminæ febriculam querebantur vagam, aut Exanthevespertinam, oris amarorem, deperditam orexin. Orto repente exanthemate scabioso, levari visæ sunt. Vomuerunt biliofa, propinato emetico. Febris omnis abs-

tersa est, & efflorescentiæ exaruerunt.

Medio mense, paucæ anginæ, & rheumata brachiorum.

Sub ultimos Novembris dies, pulmones maximè tentabantur tuffi mulia, gluten excutiente. Hinc febres putridæ, continuæ, utut perpaucæ fuerint hâc tempestate; febres quoque remittentes & intermittentes ocyùs seriùs tussim sibi sociam junxêre, diù durantem, etiam in convalescentibus, cum metu phthi-

seos, sed vano.

Queis pulmo laxior erat, feminis, lotricibus, olim hæmoptoicis, hæc tussis præcipuè inimica fuit, subindè perniciosa.

Sub hæc ultima mensis tempora, catarrhi, peripneumoniæ nothæ, asthmata, phthises pituitosæ suêre fre-

quentiores.

His noctes erant invifæ, & tustitando peractæ.

Rheumatismi complures, vespertini, nocturni, instar rheumatis syphilitici, longi, sanatu difficiles. Anginæ ejusdem indolis cum rheumatismo.

Venæ sectione præmissa, leniora purgantia & non

rarò emeticum præsidio fuêre.

Quosdam, irritis & hisce & aliis quamplurimis remediis, conservæ herbarum antiscorbuticarum sa-narunt.

Uni alterique febrienti brachium, rheumate tentatum, pus fecit copiosum, tenue, virescens. Convaluerunt.

Quidam id genus anacatharsin sunt passi, longam nempè, & tenuem, & virescentem. Phthiseos inchoantis species erat, cui lichen Islandicus medebatur.

Morbi tamen universim non plurimi, & non

lethales.

Mortes quædam hominum, jam anteà & diù phthificorum.

DECEMBER.

Primo quatriduo, frigus nebulosum.

5ta, nives toto die cecidêre, quæ vix biduum superârunt, colliquesactæ tepido madore. Indè verò frigus moderatum siccuraque perstitit ad 18^{tam} usque, quam pluviæ & nebula obscurârunt.

Ab eo tempore, frigus mediocre, siccum, serenum, ventosum per totum reliquum mensem. 24th, nives, ne quidem ephemera, ceciderunt, atque iterum ul-

timo mensis die.

Rheuma phlogisticoteræ, sed rheumata plura, quædam supra frequens & modum rebellia, nec nisi morâ & ordine temporum pertinax.

Iidem morbi, qui sub exitum Novembris passim sunt visi, hunc etiam mensem notârunt, numero pauci, & rarò perniciosi; vix ullæ febres continuæ, hæque phlogisticoteræ, sed rheumata plura, quædam supra frequens & modum rebellia, nec nisi morâ & ordine temporum pertinax.

mutato, potiùs quàm arte, sanata; erysipelata quoque plura.

Chloroses. Chloroticæ complures; pituitam acidam, itemque assumta vomebant. Pejus hoc mense habuerunt id

genus ægræ.

Febricula, cardialgia; palpitatio cordis, & difficilis,

si movebantur, spiratio erat.

Dabatur remedium solvens, salinum; deindè ipecacuanha, tandem conservæ trisolii sibrini, & cochleariæ, cum pauxillo rhei, tadice gentianæ, sloribus salis ammoniaci martialibus, hos sædos virginum colores emendârunt.

Quartans.

Quartanarii complures, qui morbum adulta Æstate, aut initio Autumni contraxerunt, primum hoc mense nos accesserunt. Corticem Peruvianum aut non ferebant omnino, aut nonnisi serò, & remediis multis solventibus præmissis, & emesi celebrata. Tandem dari quibusdam cortex potuit, ita tamen ut, silente paroxysmo, desisti debuerit, ab tumorem præcordiorum, tusses &c., & solventium, aperientium usus resumi. Quibusdam quartana in continuam est versa, cortice propinato.

Præstabat, exhibito electuario ex conserva nasturt. aquat. trisol. sibrin. sale ammon. aut storibus sal. ammon. martialibus & extracto absynthii parato, febrim lentè consicere. Consultius suisset, stores arnicæ exhibere, sed quibus contra quartanas hoc anno

nondùm utebar.

Phthises plurima, utique non consummata, ex Initia phticatatrho astivo & autumnali neglecto. seos.

Quidam ex longo id genus catarrho hæmoptoici funt facti. His primò phlebotomia una, quin & altera profuit, & diuturnus folventium, emollientium usus: plerique his solis convaluerunt: nonnullis solummodò, serò tandem, sublata nempè pulmonum phlogosi & succis Autumni spissioribus attenuatis dilutisque, lene subindè emeticum tussim unà & hæmoptoën sedavit. Lichene Islandico & polygala contra relapsum præmuniebantur.

gent S. fior, tal. amon mark and drivity & mon paged quartentury, quidant vate non emendarentury, mée à content a his phine dedi fequences pir luisse at a fair de la proprieta et la propriet

sieb sevin .orosbro whalls send sib .o

EPHEMERIDES

ANNI 1779.

CAPUT II.

JANUARIUS.

Quæ, die hunc annum ordiente, nives delapsæ sunt, perstitere, exiguis hinc indè proventibus auctæ. Urens gelu & siccum perpetuò suit, cœlo plerumquè sereno. Extrema verò mensis tempora aliquantum erant nebulosa & nubilosa.

Quidam, hoc mense, ad nos venerunt cum irradicatis quartanis. Cùm sapiùs usus essem conservis nasturtii aquatici, & trisolii sibrini aa. Zij. cum pulv. rad. gent. & slor. sal. amm. mart. aa. dr. ij., & non pauci curarentur, quidam verò non emendarentur, nec à cortice nec à conservis his; hinc dedi sequentes pilulas: R. Sapon. venet. unc. s. Gum. amm. dr. iij. massa pil. Russ. dr. s. Elix. propriet. q. s., ut siant pil. gr. iij.; ter per diem pil. quatuor sumat. Statui, præcipuè in seminis, HAENIANA methodo uti, quam is scilicet adhibuit in omnibus serè seminarum morbis, iis nempè, qui languidiori humorum, eorumque spissiorum, motui debebantur (& quot illarum morbi huic causa non debentur!); fausto hac omine dedit, in perquirendis morborum chronicorum caussis mirè

Respirationis vis quanta sit ad vitam vel mortem, & quàm securas justa illius assimatio pradictiones suppeditet, hoc mense aliquoties vidi. Respiratio abbreviata & simul accelerata, ita ut inspirationes & exspirationes pusilla sint seque citò insequantur, pessima est, licet omnia alia bona esse videantur: quamdiù, tam in putridis malignisque, quàm etiam in inslammatoriis thoracis morbis, talem respirationem non videro, non despero; at, ea praiente, neminem vidi convalescere.

Eâ ita brevi citatâque existente, utut bonus & vix

celerior naturali pulsus sit, nil est spetandum.

Si in peripneumonia, aut pleuritide inflamatoria, immò in cujuscunque visceris inflammatione repentè respiratio curta & celeris evadat, (quo tempore pulsus multum solet emendari, minus celer & debitè

mollis fieri), mors oftia pulfat.

In cadaveribus horum reperitur inflammatio ex magnâ parte soluta; sero nempè copiosè & subitò in cavum quoddam, aut thoracis, aut pericardii, aut abdominis, transsudante. Subita talis mutatio in pleuritide est illa funesta pleuritidis in peripneumoniam metamorphosis: indè mors suffocans.

Vidi puellam rusticam in febre maligna pulsu evanescente per duos ferè dies jacentem, at placidè respirantem: vesicantibus & magnis dosibus camphoræ

Sanabatur.

Juvenis Scrinarius N° 12, decumbens, per tres dies frigus marmoreum omnium artuum habuit; faciem collapsam, verè Hippocraticam; nihil pulsantis arteria, nisi subinde & tenuissime micantis, & mox evanescentis, & languidissimos motus cordis: surrexit subinde ad alvum ponendam, subinde tamen non: placide & sanorum instar respirabat; lingua aridissima, exigua, rotundum ligni frustillum referebat, adeò erat contracta & rigens; auditus gravissimus: tamen, utut tarde, vinosis, vesicantibus, camphora, angelica, sensim vis & sanitas rediit. Neminem vidi morti tam propinquum, qui iterum convaluerit.

Pleuritides Circa medium Januarium complures venerunt pleutrheumatico-ritici; pleuritis non savissima, rheumatico-instammainstammato-toria. Dolor latam thoracis plagam occupabat; sape
ria.

jungebatur doloribus artuum, illorum pracipuè, seu
inferiorum seu superiorum, qui lateri dolenti respondebant: sputa rarissimè cruentata. Morbus solutu

non difficilis: emollientia; venæ sectio.

Fallax pulJuum debili-ritide, qui, detracto sanguine, fortiores evadebant;
tas in pleuprout scilicet dolor mitigabatur. Metuebam in pauritide. cis quibusdam feminis, laxioribus & ferè chloroticis,
frequentiùs ac copiosiùs menstruentibus, cùm dolore
tali pleuritico corriperentur, & pulsus exhiberent
mollissimos, debilissimos, secare venam; hine primò
timidè & parcissimè sanguinem detraxi, visutus quomodò ferrent; mox audacior factus plus detraxi, pulsu
indè validiore essecto, & secuto mox levamine.

Judicabantur hæ pleuritides omnibus viis; sudoribus, urinis, alvoque; rariùs sputis; sudoribus verò omnium creberrime, sed spontaneis & seriùs obortis.

Pteuritis Id etiam mihi præter morem aliis annis consuetum inter semi-accidere videbatur, quòd seminæ præ viris hâc spenascrebrior. cie pleuritidis laborârint. Complures certè habui, easque debiliores, delicatiores, evacuationibus sanguineis, profusis nempè menstruis & ante tempus legitimum recurrentibus exhaustas, quas hæc pleuritis præprimis corripuit. Venæ sectionibus, emollientibus &c. curabantur: sanguinem habuerunt pleuriticum.

Nempè virile robur, aut viraginum conditio inflammanti aëris hyberni stimulo hucusquè resistere videbatur; cui delicatior, & irritabilis magis seminarum sibra malè obsecundabat.

Linguam habuêre mucosam, quædam etiam arentem, & saporem assumtorum pravum; sed arida humectabatur potu emolliente, qui etiam enervando, si quid simul putridi subsuerat, diluendoque, gustum restituit.

Plerique hâc tempestate inflammati, in principio motbi,

morbi, subindè etiam in ejusdem progressu, biliosa pituitosaque cum levamine vomuerunt, sed sponte.

Pleuritici rarissimè anacatharsin cruentam patiebantur; sed quatiebantur tusi sicca creberrima, qua tandem aliquid muci excutiebatur.

Decubûere in latus sanum pauló facilius, nequa-

quam autem in latus affectum.

Pulsus in carpo lateris affecti multò minor, debilior, & contractior semper observabatur, & dolor non diù nec pertinaciter uni plagæ infixus, si quid remedii adhiberetur; sed superiora petens, aut ad artus extremos, undè sæpè initio venerat, sese recipiens.

Crustam emissi sanguinis plerumquè modicè luridam & discolorem vidimus, slavam, virentem, cineream, liventem, aut variegatam. Plerumquè etiam non contrahebatur, sed mansit dissusa, at tenacis-

fima.

Levabantur dolores laterum admoto fotu, aut etiam

vesicante, phlebotomia præmissa.

Quibusdam dolorem ex fotu emolliente ita evocari ad externum thoracem vidi, ut æger attactum non ferret.

Aliis, quibus dolor aut fotu aut vesicante discutiebatur aptè & citò, febris tamen ipsa mansit per plures dies; donec, alvo, urinis, sudoribus motis, sensim agritudo fatisceret.

Hæ tamen excretiones urgeri neutiquam debebant,

sed sua sponte incipientes adjuvari.

Quibusdam verò, quibus generosior cura antiphlogistica facta est, præcipuè sanguine liberaliùs educto,

morbus in putridorum castra transiit.

Quidquid erat morborum febrilium, hanc ferè pleuritidis curationem poscebat; nitrosis, emollientibus largiter haustis, & sanguinis moderatis missionibus peragendam; &, si etiam longius & pertinacius malum videbatur, non licebat impetuosiùs agere, nec esse pracipitem. Continuò sibi inclamare Medicus debebat oneuse Brasseus.

Hac observatio in curâ phthisicorum magni mo-Pars III. menti est, cum oporteat paullo aliter phthisicis mederi hyeme, sicca pracipuè & boreali, quam astate

atque autumno.

curatio.

gebatur.

Phthiseos Quibusdam enim, quibus per astatem atque autumhoc mense num cortex Peruvianus, lichen, & polygalæ radix multum levaminis tulit, morbus repente recrudescere Ei frequen- cum febre cœpit & dolore pleuritico. Plerique morter inflam- tui sunt, atque à morte pulmonum abscessus, majomatio jun- res, minores, apertos, conclusos reperimus, sed abscessibus interjacentem substantiam, carni dura simillimam dirèque inflammatam. Aliis, qui in principio phthiseos adhuc versabantur, & quibus initio prodesse lichen, polygala, cortex Peruviamus, deindè verò nocere visa sunt, superveniens inflammatio mature depulsa est, suerantque præsenti periculo erepti, ut longæ iterum ægritudini committerentur. His fanguinem, sed moderate, detraxi, & emolliente potu, ex althxâ parato, tussim asperam & dolores laterum delinivi. Subindè huic potui aliquid gummi Arabici admiscebatur; unde multum visi sunt allevari.

Coriaceus ubiquè sanguis erat, etsi corio tam in his, quam in omnibus aliis hac tempestate inflammatis, discolori, plumbeoque, flavo, virente; crasso tamen subinde & contracto, ac fimbriato, cruoreque pari-

ter tenaci.

periodica, item alia rheumata periodica cortice sa-

Odontalgia Hoc mense odontalgiæ frequentes fuerunt, quæ primò continuæ erant, dein remiserunt, ita ut interdiù vix & mitissimè atque per vices affligerent, noctu verò crudelissimè agros excruciarent, donec sub auroram denuò mitescerent : nil profuit, nisi præmisso solvente salinoque remedio, cortex Peruvianus, qui minori dost & citiùs has odontalgias compressit, quàm alias folet intermittentes comprimere.

Artuum etiam dolores nocturnos vidi hoc mense, nonnisi cortice Peruviano sanandos, quem, salibus & stibio diaphoretico non abluto præmissis, (hæc subinde sola curando huic morbo suffecerant) serius exhibuimus, dosi non magna, nec diù, absque tamen

relapiu.

Puella dolorem colicum habuit, levi febricula, Dolores ves horrore, maximè verò calore & tandem sudore sti-nerei nonpatum, qui quotidie ab hora 3tia pomeridiana ad nunquaminfextam duravit, ad omnia rebellis; febrim larvatam teraiù graexistimans, corticem frustrà largiter diùque dedi: tan-noctumitiodem, cum tumorem labii dextri pudendorum noctu res, etsi pledolentissimum ægra monstraret, mercurium sublima-rumque contum dedi. Non multo post convaluit. trarium ob-

Vidi etiam alios dolores venereos constanter diur-tineat.

nos, & noctu penitus filentes.

Didici quantoperè etiam in chronicis morbis, (ils quoque qui omnium temporum appellantur atque etiam funt,) oporteat ad anni constitutionem respicere, atque indè, velut ab oraculo, doceri quidnam

agere in re dubià expediat.

Pleuritides numero plures sub ultima mensis tempora offerebantur, atque etiam magis inflammatoria; nullam tamen lethalem vidi, sed omnes emolliente ac tepido assiduoque potu ac nitroso, cataplasmate item ad latus dolens adplicato, & fanguinis milione una, binis, tribus, feliciter atque benignè refolutas.

Dysenteriam unam sanavi emolliente solum potu, mucilaginoso, ae tepido fotu abdominis, & phlebotomia.

Febres putridæ hac tempestate fuerunt perpaucæ, Febres inetsi complures inflammatoria, ex pracipux que nul- flammatolam aut levem solum topicam inflammationem sibi ria hujus sociatam habuerunt, putredinem mentirentur. Quip-mensis, pè & sapor aderat, & linguæ conditio, dentium sordes, nausea, vomituritiones, vomitus, & alvini fluxus spontanei, & urinæ prout hæe in febribus putridis solent apparere. Nihilominus inflammatio suberat universalis, & phologisticus lentor, venæ sectione, emolliente nitrosoque potu solvendus.

Qui has febres hac methodo feliciter sanaverat, Sapiùs puputridas febres antiplogistica solum methodo sanasse tridas menarbitrabatur, eumque bonam fecisse medicinam exi-tiebantur. stimabam, sed malè fuisse ratiocinatum, morbumque

alieno nomine salutasse.

Sanaverat enim inflammatorias febres non putridas; attamen quodam putredinis fuco contaminatas, quem potulenta antiplogistica & alvus pronior absque negotio deterserant.

Id ita esse, aliundè etiam docebar; quippè hæc febris non robustissimos invasit neque pancraticè valentes, in quos phlogosis aliàs faciliùs cadit, sed

debiliores, & feminas præ viris.

Largiores qu'am oportuerat venæ sectiones, & curam antiplogisticam morbo ipso majorem impunè non tulerunt. Fiebat enim hac ratione inflammatoriæ sebris

in veram putridam conversio.

Quare?

Hanc febrim salutarem judicabam, atque naturæ instrumentum, quo illa prædominantem Æstatis atque Autumni humorem, mutata nunc temporum conditione, æquè immutat atque invertit. Sed exorbitantes motus medicatricis licet febris ad justam oportuit mediocritatem reducere.

& quo eventu?

Fuêre qui has febres fictitiè putridas, reipsa inflammatorias, antiseptica & stimulante methodo aggressi sunt, vomitoriis, cortice Peruviano, vesicantibus, camphora, moscho &c. earumque malignitatem multò majorem, quam qualem astate viderant, incusabant. Eorum agri moriebantur. Erratum in diagnosi est in perniciem agrorum; tantum interest, in morborum cognitione, externa specie non decipi, sed ipsa rerum viscera rimari & nosse.

FEBRUARIUS.

Primis diebus, aura molliri cœpit, & nebulis pinguioribus humectari, atque acris hyems dissolvi, ut nivibus deliquium instaret, quæ, die mensis quinto, cadente austrina pluvia, penitus contabuerunt.

A dié octavo vernus tepor & amænitas multa ad finem usque obtinuit, ita ut post medium mensem vividiora hinc indè germinationis molimina compare-

rent.

Dieb. 17, 18, 27, 28, mercur. altiss. 28 poll. 61. Die 7, infimus locus 27 poll. 11 l. Diebus 1 & 2, frigus maximum . — 3 ½. gr. Diebus 25 & 28, calor maximus . — 10 gr. Diebus 9, 12, 13, aurora borealis. Calor medius — 5³ gr.

Hoc mense, rheumata multa observabantur, ita ut Defluxioquotidiè magnus ægrorum numerus nosocomium ac-nes populacederet.

Defluxionum magna varietas & differentia fuit, ex febre potissimum & ex parte corporis ægrotante repetenda.

Febris nempè plerumquè non magna fuit, interdiù varia præprimis, sed vesperi, horripilatione prægressa, intensior, noctuque; donec tandem, post dies non multos nec certo numero definitos, evanesceret sensim.

Plerique sordes oris conquesti sunt, mucosas maximè, insipidasque, quidam etiam amaras.

Quidam febrilia fymptomata nulla exhibuerunt.

Dolor dilacerans fuit, vesperi auctus & noctu, interdiù silens aut remissus. Quibusdam genua & carpi tumuêre, tumore dolentissimo, instabili tamen, & intra nycthemeron profugo, ubi alius alibi aut tumor exoriebatur aut dolor.

Dolores nocturni articulorum, aut partium inter articulos sitarum, subindè diutissimè perstabant, etsi febris decursum dudum absolverat.

Mira morbi variatio fuit, si partem spectemus ab

theumate occupatam.

Hinc cephalalgiæ vespertinæ, occipitis, sincipitis, unius lateris, ophthalmiæ, desluxiones ad dentes, fauces &c.

Fuit, quæ nobis committebatur, slorentis ætatis femina, glandulis submaxillaribus tumidis, tumento etiam parotide utrâque. Loca dolentia contrectari citra gravem dolorem non potuerunt. Rheuma inter scapulas; febricula. Die morbi 3^{tio}, cum dissicultate deglutit, & obstaculum queritur paulò supra sternum; cum labore respirat, ob dolorem ad caput aspetæ arteriæ præprimis, per omnem quoque ejusdem ca-

D iij

nalis longitudinem ad usque supremum pectus, eumque pungentem, & intensiorem inter inspirandum; guttur contrectatum graviùs doluit.

Nocte diem morbi quartam excipiente, difficillima respiratio sit, ob punctorium dolorem gutturis totius

cum suffocationis discrimine.

Die morbi quintà, ad nos venit, laboriosissimè & cum dolore dictà ratione respirans, tumentibus glandulis submaxillaribus & parotidibus. Glocitabat identidem voce, & modò tali quemadmodùm gallus Indicus solet ad iram concitatus. Fauces inspectæ nihil alieni exhibuerunt; omnium artuum, ad extremos usque digitos, dolores rheumatici; pulsus naturalis, at assidua hucusquè horripilatio.

Ægra hæc venæ sectione una, fotu emolliente saucium, gutturis, parotidum, potu emolliente nitroso & tepido, demum stibio diaphoretico non abluto

brevì convaluit.

Quosdam assidui dolores abdominis cruciabant postquam artus dolere cessaverant, vel etiam artus una & intestina doluerunt. Colicos hosce cruciatus ab rheumate interanea obsidente natos credidimus.

Dysenteria verna.

Quibus venter hoc modo doluit, simul alvus siuxit; hi mucum pendulum, velut ranarum sperma esse so-let, vel etiam qualis in calculosorum urinis observatur in sila ductilis; crebrò, & torminosè, & cum tenesmo dejecerunt, identidem cacaturientes. Mucum hunc subindè sanguis tingebat. Morbus dysenteriam referebat; sanavi tamen ut rheuma intestinorum phlogisticum, venæ sectionibus sanguinem lardaceum exhibentibus, cataplasmate, fotuque abdominis emolliente, & potu tepido, mucilaginoso, mucilagine portissimum gummi Atabici.

Dolore omni profligato, subindè collecta & auctior saburra excuti ore potuit tutò, quin & debuit. Diartham, si qua restitarat ob inductam intestinorum subricitatem, emendaverunt insuso-decoctum radicis arnicæ, amara, interpositis subindè paregoricis, &

vinum austerum.

Quidam difficulter & cum ardore mingebant; ma-

lum hoc subitò nonnunquam, prægresso partis cujusdam alterius dolore veluti destillatorio, nunc verò dissipato, accessit; rheuma vesicæ appellabamus. Potus tepidi emollientes, & cataplasma consimile dolenti pubi & perinæo admotum profuit.

MARTIUS.

Ab eâdem cœli clementià, quæ Februarii partem potiorem commendabat, etiam hic mensis initia sumsit; hanc tamen, exacto triduo, denuò depulsam lugebamus ab incursante Boreà frigidiore atque immiti.

A medio mense ad diem usque 25^{tam}, frigus boreale mutari occœpit gratâ vice Veris & Favonî, &
germinantis naturæ conatus præcociores, suspensique
parumper ob auram asperiorem, denuò edi, donec

extremos Martii dies asperaret novum gelu.

Initio hujus mensis, inter viros maxime, attamen numero non magno, sebrium putridarum species ob-species seservabatur, quæ more peripneumonico invasit; sanguis brisputrica.
crustam gelatinosam, dissusam, cineream habuit. Sanguis
parcè, licet repetitim, at initio missus profuit, tollendo topicam pulmonum inslammationem; dein verò
decocta graminis &c. cum oxymelle, vel oxysaccharo
copiosè pota mirum juvarunt. Rarius, & morbo tantummodo provectiore, emesis subindè utilis erat. Non
erant autem sebres saburrales primariò putridæ, se d'tantum secundariò putridæ, & subindè.

Aliena illa & incognita conditio, quæ vocabu lo putredinis exprimitur, primitus in viis secundis, quâcunque demum ratione nata esse videbatur, non autem

ex viis primis in secundas primum traducta.

Febris uno tractu pergebat absque viole nt symptomatibus, sine exacerbatione, nisi paucu 5 % noc-

turna. Somnolentia assidua, lingua mucosa, os rarò pravum. Cortex Peruvianus, arnica, aromatica, & omnis generis stimulantia debebant exulare. Antiphlogistica profuêre; incerta morbi duratio. Nulla manifesta crisis.

Cùm, die mensis quartà, frigus boreale siccumque & ventosum ingrueret, multi pleuritici facti sunt, dolore validissimo. Venæ sectiones complures; crusta ingens, crassa, diffusa, non contracta, & quemadmodùm in rheumatismo inflammatorio solet observari. Tepidi potus. Cataplasmata emollientia ad latus dolens. Erant veræ, & graves inflammationes; nihilominus quibusdam, serò licet, & fracta phlogosi, emeticum profuit; morbo nempè inflammatorio transitum moliente in febrim saburralem.

Quos hamorrhois subindè vexavit, hi etiam, hâc tempestate, ejusdem molimina conquerebantur, & subindè graviter decubuêre, tenesimos inter, & colicos dolores, & febrim inflammatoriam: profuit methodus antiphlogistica; venæ sectio scilicet, potus apti, &

hirudo, demum eccoprotica.

pulares.

alia acci-

dentia.

Hoc, mense compluribus gravidis abortus instabat ortiendi po- mense quarto, aut septimo; dolores parientium, febris. Venæ sectio, emulsa nitrosa, quies: uni etiam, post hæcce remedia, quæ dolores pariendi mitigabant non profligabant, vomitus sponte primo secutus & pituitam eliciens, dein etiam arte concitatus, ita profuit, ut, post vomitum, omnis abesset lumborum & abdominis dolor pariendique molimina. Alteri, subindè anteà fluentes hæmorrhoides paffæ & abortum metuenti, hirudo dolores & nisus pariendi sustulit.

Post medium mensem, febris quædam putrida fre-Frequentius febris putri- quens fuit. Caput omnibus valide ægtotabat, confuda post me- sum, stupidum. Sensuum tarditas, somnolentia pedium Mar- culiaris, & taciturna tandem, nochu præsertim, de-

pretervaria liria.

Saburralia figna multa adfuêre; verum, pharmaco propinato, five id vomitum five alvum cieret, nullum aut perexiguum levamen, idque ipsum non durabile. Post paucos dies lingua exaruit, intensiore,

assiduâ, & comatosâ in somnum proclivitate. Os fuliginosum non paucis. Inter dormiendum, oculis non rarò, & præter consuetudinem connivebant. Quòd si uterque oculus inæqualiter conniveret, ægros magis periclitari judicabam. Et, neque hoc, nec aliis annis, ullum novi sanatum, cui in acutâ febre, licet quædam comparerent non mala, quin etiam salutaria, alter oculus altero major sieret.

Incertis morbi diebus nonnunquam exanthemata sape peteproruperunt non levantia, sed neque lædentia, pete-chias habuit chialia, morbillos exactè reserentia magnitudine for-morbillomaque, lætè rosea, nisi quòd subindè cinerei coloris, sas. subindè modicè substavescentis essent. Petechiæ mor-

billosæ appellabantur. Lenticulares fuêre rariores.

Pulsus pleni, fortes, duri, naturalibus modice tantum celeriores. Durities & vibratio pulsuum aliquoties post venæ sectiones repetitas augeri visa.

Nares subindè sanguine manabant, sine evidenti

levamine.

Sanguis phlebotomo eductus roseam plerumquè crustam habuit absque sero, & cum infula tenacissima. Quibusdam tamen crusta plumbea suit, cinerea, obscurè & obsoletè slava, dissus, tenax, non simbriata.

Urinæ naturalibus magis flavæ, aureæ; nunquam

autem Hammex aut exquisité inflammatorix.

Febris hæc initio quotidie & paullulum remisit, & modice exacerbata est præcedente levi horripilatione; tandem nulla aut remissio aut exacerbatio notabatur: continua tunc fuit.

Varia morbi duratio fuit ad duas tresve septimanas: crises variæ, nullæ tamen evidentiores, aut magnæ, aut cum tumultu, pleræque satiscere sensim videbantur æxpισιμως.

Omnibus plus minusque thorax peripneumonice

aut etiam pleuritice laborabat.

Sanabantur plerique, & plurimi.

Profuerunt antiphlogistica sola; venæ sectiones nempè iteratæ, & decocta radicis graminis, taraxaci, cum nitro & oxymelle.

Profuit quoque omnibus alvus proniot, & crebro enemate follicitata.

Magni movatio in cufebre.

Res maximi momenti fuit agros lecto eximere & menti obser-sedili imponere, ut erecti à somno prohiberentur. Neranda hae mo nisi expertus novit quantopere somnus febrim incendat, vigilia verò, & coacta à fomno abstinentia eandem restinguat, & mentem à delirio præservet.

Emeses non profuerunt, nec purgationes, nisi subinde, abstersa phlogosi, morbo multum provecto, & jam non tali, qualis hucusque fuerat, sed converso

in febrim putridam saburralem.

Vesicantia, camphora, serpentaria, contrajerva. vinum, &c. quibus ægri ante adventum ad nosoco-

mium utebantur, male cesserunt.

Incifa cadavera latentes alicubi inflammationes exhibuerunt, in thorace potissimum, nonnunquam etiam in abdomine.

guinea.

Febris pu- Hanc febrim exanthematicam dicebamus putridam trida san- sanguineam, ut eam distingueremus à putrida saburrali, qualem sordes putridæ è systemate gastrico in fanguinem attractæ solent generare: in nostrå verò putrida sanguinea vitium in sistemate sanguisero primario natum videbatur.

Hac putrida fanguinea erat, fimul etiam indolis in-

flammatoria.

Petechia non factivia.

En petechias non factitias, sed sponte natas.

En febris quoque petechialis speciem, & quamdam febrim putridam, qua methodum calefacientem aquè averfatur ac methodum emetico-catharticam, five antibiliofam, quave unice amat methodum refrigerantem,

atque antiphlogisticam.

Sed qui omnes, aut plerasque saltem, sebres pu-Non est una tridas, quarum, sub eodem licet vocabulo comeademque prehensarum, differentiæ multæ sunt & essentiales, methodus medendi in antiphlogistica ac refrigerante methodo sanandas conomnibus & tenderet, aliasque sanandi methodos in aliis putridafingulis febribus putri rum speciebus proscriptas veller, næ is multis parafangis aberraret à vero, atque ab omnium faculorum observatione.

Hac febris purido-inflamatoria hyemes minus bo-

reales & magis austrinas amare vifa est, itemque vernos menses, exspiratura jamjam constitutione phlogistica hyemis borealis.

Subinde etiam sero Autumno inflammatorios bru-

mæ morbos orditur.

APRILIS.

Exordium asperum, & gelidum: verum à die quartà incalescere cuncta potentiùs coeperunt ad diem usque 17mam, ubi ventus frigidior hos veris calores quatriduo repressit, colo nihilominus constanter sereno, & siccitate productà.

.Die 21ma, calor æstivus potius quam vernus successit, quem die posterà tonitrua exceperunt inter

æstus intensos.

Die 23tia, pluviæ ceciderunt, post diuturnam aquarum penuriam desideratissimæ, & cœlo dudum sed irrito devocata.

Extrema tempora moderatiùs caluerunt, salutares

subindè pluviolas experta.

Die 2, mercur. altiss. 28 poll. 6 l. Die 9, infima statio 27 poll. 8 l. Diebus 15 16 calor maria. Die 2, mercur. altiff. . . . Diebus 15, 16, calor maximus . . - 19\frac{1}{2}. gr. Diebus 17, 18, calor minimus . . + 4 gr. Calor, medius - 14-3. gr.

Ab primis hujus mensis diebus, plurimi pleuroperippeumonici facti sunt, maximè viri; dolor amplam plagam occupabat; febris validissima. Sanguis totus phlogisticus, ita ut parum adfuerit rubræ partis. Venæ fectiones large requirebantur, & emollientia cataplasmata ad thoracem.

Ouosdam etiam hepatitis aut sola, aut cum pleuroperipneumonia, affecit, quibusdam inflammatio omnem hypochondriorum ambitum occupavit, eumque vel solum, vel unà etiam thoracem. Icterus quibusdam in hâc hepatitide accessit; gravissimus tunc

morbus erat.

Præter hos inflammatorios morbos, febres putridæ

fanguineæ adhuc observabantur complures.

Pletique peripneumonici aut pleuritici aliquid habuêre saburralis & biliosi; diarrhæa hinc utilis suit, moderata tamen. Emesis tuta non suit, nisi serò, sebre mitigatà, aut penitùs cessante, dolore interim aut manente, aut iterùm suborto.

Mortes ubiquè multæ.

Fæces plerisque profundè virides.

Circa medium Aprilem quidam petechiis toti quanti obsiti ad nos venerunt, his autem peculiaris saburra erat, scilicet aruginosa, non tenax, sed diluta & perliquida, copia non magna; odorem spirabat acido-austero-dulcem, ad instar aceti cui aliquid litargyrii admistum suit. Talis erat potissimum anhelitus, talis odor sudoris, vaporisque perspirabilis, talis etiam quammaxime odor erat saburra vomitu rejecta.

Vomitoria tunc quidem requirebantur non rarò, attamen tantùm levaminis ac aliàs in biliosis non attulerunt, ob adjunctam topicam alicubi, præcipuè thoracis inslammationem. Venæ sectio una, aut etiam plures, sieri debebant, maximè vitis. His etiam sola antiplogistica, post & ante emesin data, saluti suerunt, aliis verò, seminis maximè, seriùs ob debilitatem aut sluxum alvi molestum, dedi insuso-decoctum radicis arnicæ.

Sub exitum Aprilis, complures febres habui quotidianas, seu potius tertianas duplicatas post continuam.

Hæ intermittentes solventibus continuatis non curabantur, sed cortice & amaris.

MAIUS.

Initia habuit præcalida, & præfocantia.

Die 5ta, tonitrua, vesperi ventus validissimus asperum frigus induxit ac repentinum. Noctu, vento cessante, pluvix cadebant.

6tà, 7ma, serenitas & calor, 8va, pluviæ parcæ, sed gratæ, quas ingens irerum æstus excepit ad usque

20mam mensis diem, quâ aura modice refrigerari cœpit, atque impatientius ferri, post tantos præcipuè calores & tantam calorum & frigorum viciffitudinem, ficcitate iterum continuata.

Die 23, mercur. altiss. 28 poll. 4 l. Diebus 3, 4, 13, infima statio . 27 poll. 71. 1. Die 11, calor maximus + 23 gr. Die 5, minimus + 6 gr.

Initio Maii, plures tertiana, qua sub exitum Aprilis oriebantur, occurrebant. Tertianæ hæ initio simplices fuerunt, dein duplicabantur. Curabantur decocto graminis, taraxaci, cichorei cum sale medio, dein emesi. Profligato hâc ratione paroxysmo, plerisque dabatur electuarium antifebrile dispensatorii Viennensis,

ut relapsui caveretur.

Post initium Maii, complures, præter dictas tertianas, obvenerunt anginæ tumidisimis tonsillis, & meatum sese contingendo intercludentibus. Erant inflammatorio-biliosa. Vena sectio, ubi phlogisticus sanguis educebatur, debebat institui, at perparum indè levaminis, plurimum verò ab emetico serius paullò exhibito. Deglutitio enim anteà abolita statim à vomitu restituebatur, deindè dabantur eccoprotica, item gargarismata cum sale ammoniaco. Vesicans, ut aliàs in angina rheumatica, non profuit, nec cataplasma ad totum collum applicatum, nec fotus faucium emollientes.

Præter has tertianas & anginas, observabantur etiam pleuritides & peripneumoniæ: ejusdem prorsus erant indolis ac anginæ, Primò enim aderat inflammatio, quæ venæ sectiones, sed non crebras, expetiit, & potus multos, dein verò seriùs emesin, & eccoprotica. Quod enim apud quosdam ægros faucibus contigit, id evenerat apud alios pulmonibus. Morbus idem, eadem ratione curandus, sede solum dispari.

Febris erat ex remittentium tribu.

Circa medium Maium complures obvenerunt fimplices biliofx.

Angina verna.

In tertianis, post solventia & emesin, profuerunt flores salis ammoniaci martiales in vehiculo amaricante.

Post medium Maium sebres biliosæ meraciores, bilise magis slava, copiosior. Ipsius verò sebris lusus complures. Rarò jam crusta visitur, nihilominùs, in virise præcipuè, phlebotomiam unam aut alteram emess præmismus. Quædam erant putridæ potiùs.

JUNIUS.

Totus fermè hic mensis frigidior fuit & inclementior, quam aliis plerumque annis soleat; venti crebri, & raræ ac parcæ pluviæ. Dies ultimi sereni & calidi.

Post initium hujus mensis, plures febres rheumaticæ occurrebant, adfuit unà & bilis & phlogosis. Nemine opinante & subitò, materies rheumatica artus deseruit, & pectus occupavit dispnæa, orthopnæa, tussi validissimà, oppressione, sputis subindè cruentis. Puella quædam fermè marmoreum frigus repentè sensit, post rheuma ex artubus ad pulmones recurrens. Osthopnæa, sudotes frigidi in guttas collecti, pulsus ad carpos nulli. Cor inordinatissimè & celerrimè micabat. Vesicantibus, camphorà, epispasticis, frictionibus, fotu artuum, vires revocatæ. Reliquis, sactà depositione ad pectus, & pulsu forti existente, venæ sectio, dein vesicans cum potu tepido, auxilio suit.

Crustæ in sanguine iterum frequentissimæ. Erysipelata phlegmonodea. Etiam convalescentes experti sunt vim temporis frigidioris; nam passi sunt catarrhos in-

flammatorios.

Post medium mensem, ubi frigidiusculum tempus fuit, complures rheumatica febre prehendebantus;

fuerat hæc febris iustammatorio-biliosa; tumores genuum, ad dorsum manuum, vagi, dolentissimi. Venæ

sectio, leniora purgantia, profuerunt.

Cum mensis frigidior & siccus ut plurimum esset, bilis, quæ ultimis diebus Maii æstivos morbos videbatur ordiri, subsidere denuò reprimique, aut inslammationi conjungi cœpit.

JULIUS.

Principium mensis confertissimis imbribus complutum. Indè, ad decimam sextam usque, assiduæ mutationes, repentinæ, & eodem sæpè die iteratò evenientes, caloris frigorisque, siccitatis, & pluviarum, cœli sereni, & nubili.

Dies 16ta & 17ma serenz & calida. Deindè verò calores magni cum pluviis alternabant; ita ut ingens & exlex suerit aura nunc assuantis, nunc imbrosa,

nunc verò ventosa, frigidaque vicissitudo.

Post initium Julii, frequentes ubique dysenteriæ, Dysenteriæ, fuit autem earum natura bilioso-inslammatoria, qualis frequentes, nempè plerarumque sebrium hae tempestate grassan-inslammatoria, sub-inslamma-insla

Juvenibus, robustisque, ob doloris assiduitatem, toria, alii-& doloris ad attactum augmentum, venæ sectio, & que varii foris & intùs emollientia tepida; dein, serò tamen morbi conec ubiquè nec semper, emetico-catharticum, vel so-gnati. 1ùm purgans, vel eccoproticum.

Non paucas dysenterias sola venæ sectio, fotus abdominis emolliens, & potulenta tepida sustuleruut.

Verumtamen de dysenterià, & hujus & aliorum quorundam annorum, inferiùs ero paullò uberiùs disserturus.

Febres rheumaticx, indolis bilioso-inflammatorix.

Plurimæ febres erysipelatosæ, erysipelate faciem præprimis, gingivas, faucesque totas petente, ubi ichorosa è gingivis materies fundebatur.

Febres biliofæ simplices complures.

Febres bilioso putridæ cum petechiis lenticularibus.

Exdem hx febres, sed cum petechiis morbillos referentibus; quod genus petechiarum verno & xstivo tempore hujus anni perquam crebro visebatur.

Rariores intermittentes tertiana.

Colicæ quædam inflammatorio-biliofæ.

Defluxiones crebræ, variæque; ita ut ferè quivis morborum, quos hoc mense observatos suisse nar-rabam, aliquid habuerit rheumatis, seu destillationis biliosæ, inslammatoriæ, septicæ, mixtæ.

Erant hi morbi ferè omnes cognati, & ejusdem fa-

milia, ejusdem materia, sed forma diversi.

Materies erat biliosa, bilioso-putrida, sed ferè semper cum aliqua phlogosi.

Materiam anni tempus generabat, formam verò

vitæ genus & prædispositio &c.

Methodus medendi initio semper serè debebat antiphlogistica esse, aut ob præsentem inflammationem, aut ob eandem saltem adsuturam, ni suisset venæ sectione & antiphlogisticis cautum. Deindè verò, insurgente fors vitio bilioso, emesis juvabat: saburras minutiores ipse antiphlogisticus potus, emesi omissa, enervavit.

AUGUSTUS.

Hoc etiam mense, tempestas mirificè variabat, pluviis inopinatò & crebrò cadentibus humidior, praprimis circa medium mensem. Indè verò constantior erat cum siccitate majori. Verùm paucos post dies denuò humoris, frigoris, caloris, & siccitatis mira & illegitima vicissitudo successit.

Vesperi acutum frigus ad finem usque.

Ephemerides 1779. Augustus. Die 27, minimus

Dysenteriæ plurimæ, sæpè difficiles, non raro le- Dysenteria thales, in omni fexu, ætate: senibus atque infantibus & rheumatis maximè lethales.

multiplicis

Febres rheumaticæ putridæ, erysipelatosæ putridæ; dominium; petechiales putridæ; petechiis morbillosis, lenticularibus, medio maximè menfe, passim & popularitet vagatæ funt.

Post medium mensem, copiosissimis & perniciosis non rarò dyfenteriis adhuc durantibus, pleuritides ortæ funt plurimæ, tam rheumaticz quain rheumatico-biliosæ; ejusdem genii ac ipsæ dysenteriæ, à qui-

bus forma sola differebant.

Toto reliquo mense, innumerabilis seges rheumatum ferocium, rebellium, per omne ferè corpus divagantium, nune hane, nune illam partem excruciantium, articulos, pulmonem, thoracicos musculos; intestina. Inde dysenterix adhuc creberrima, diffici-

les non pauca, &c.

Tusses ferinæ, disficiles, subinde sputa puriformia excutientes, & pulmonem ulcerantes, subinflammatoriæ, inflammatoriæ, peripneumonicæ, pleuriticæ; rheumata dolentissima musculorum thoracis tumentium, ubi adplicata emollientia cataplasmata nil effecerunt aut perparum. Subindè ejusmodi tumor rheumaticus pus coquebat, & in abscessium abiit.

Caute vestitum incedere cavereque oportuit ne sudantis corpus frigidiore aurà, eâque hoc anni tempo-

re magis inimica septicaque, feriretur.

Ultimis mensis diebus, dysenteriæ æquè grassabantur, & habebant sapiùs non exiguam abdominis inflammationem; emissus fanguis fuit instar fanguinis pleuriticorum. Plures subinde venæ sectiones, & cum magno levamine, feci: dedi copiosos potus tepidos.

Eodem quo dysenteria regnabat tempore, nor paucæ colicæ observabantur, item urinarum difficultates, alvo interim ordinata. Eâdem quâ dysenterici

methodo, etiam his feliciter medebamur.

Pars III.

Quidam rarò, quinquies sexiesque solum intra viginti quatuor horas, dejecerunt, attamen dysenterica,

cruenta multa, mucosaque, & torminosè.

Mira & protheiformis morborum variatio fuit, si loca corporis agrotantia spectaveramus; eâdem licet morbisica materie prasente, & eâdem quoque pro-

ficua medendi ratione.

Antiphlogisticus apparatus, non ille quidem generosior, & qui sanguinem copiosum & crebrò exantlat, sed qui parciùs, quive tepidorum potulentorum diluvio, & locorum dolentium assiduo fotu medetur, primas tenebat. Phlogosi verò, quà omnes ferè hujus asstatis morbos, tanquam suco illitas vidi, penitùs abstersà, aut agrotus convaluit, fatiscente nempè atque submersà biliosà illuvie, ubi hac exigua molis erat; aut verò, agro nondùm sanescente, morbum reddidimus simpliciorem, ut, qui anteà instammationem unà habuerit, nunc, eà depulsà, fuerit merè saburralis, gastricà dein evacuatione sanandus.

Non erant hoc anno promptæ illæ morborum sanationes, quas, annis biliosioribus & phlogosi caren-

tibus, videre arque admirari contingit.

Necessum fuerat non ignorare hanc curationum tarditatem huic anno esse imprimis propriam, ne quis fortè agrotum valentioribus remediis subjiciat, quem sub leniori curatione debebat tempori commendare.

Morbi violentiam fregisse, eumque ex acuto in longum aptâ medicatione & morâ sanandum commutâsse, non rarò lucri fuit. Id maximè in dysenteriarum quarundam graviorum curatione verum esse deprehendi.

SEPTEMBER.

Primis quinque diebus, calores permagnos, dein verò repentè exortum frigus atque ventosum expe-

riebamur, & magnam ubiquè siccitatem.

Die 12ma, redire calor cœpit, amœnus, neque sudores extorquens, donec, die 16ta, largissimus imber decideret, quem ventus excepit compluribus diebus impetuosus. Inde & calor & frigus alternis vicibus ita redietunt, ut binos dies calidiores exciperent alii duo acute frigidi.

Dysenteriæ durant adhuć, sed inflammatoriæ, & subinflammatoriæ. Parum, aut nihil, & raro, & setius, levaminis aliquid ab emesi. Profuerunt cataplas mata, potus tepidi, emollientes, emulsa, venæ setiones. Versus sinem mensis, dysenteriæ multo ratiores.

Rheumata quamplurima & varia.

Puellæ crus utrumque per vices erysipelatosum suit. Erysipelata spontè evanuerunt. Post aliquot dies repente hydrops articuli in genu dextro, isque magnus, & manisestè sluctuans factus est; dedi eccoprotica salina. Genu adplicui vinum aromaticum cum sale ammoniaco; brevì post convaluit. Dein verò in lentam nervosam sebrim incidit; decocto slorum arnicæ sanabatur, miliaribus judicata.

Circa medium Septembrem, vidi dolores abdomianis prorsus tales, quales observabantur in Dysentericis, alvo aut ordinata, aut etiam difficiliori. Appellabam hos dolores dysenterium siccum, seu siccum intessimorum dissicultatem. Cura per emollientia tepida, vena sectiones, cataplasmata, serius emeticum &c.

Circa idem tempus febres biliose; item & putridæ, sæpè aliquid peripneumonici habuerunt, quod venæ sectione una alterave debebat tolli; neque erant meracæ biliosæ, nec merè putridæ, sed simul inflammatoriæ.

Major identidem venæ sectionum necessitas in quovis morbo; rarus usus emeticorum; leviores pleuritides; peripneumoniæ instammatoriæ, subinstammatotiæ, putridæ, mixtæ, rheumaticæ.

Post medium Septembrem, morbi rheumuici, iique

inflammatoriæ non rarò indolis, longè latèque graffabantur, & ii omnium fermè morborum foli, quo

tempore jam multò rariores dysenteriæ fuerunt.

Hac rheumata sedem in thorace, & collo, capiteque fixerunt, itemque in artubus superioribus inferioribusque, rarò autem in abdomine. Indè cum constitutionem dysentericam vigentem rheumata simul sint comitata, eaque jam emoriente, ea ipsa rheumata populariter quoscunque invaderent, opinio mea confirmabatur, ese affinitatem quandam xai συγγενες τι rheumatismum inter & dysenteriam.

Cognatio inter & rheumatifmum.

Nam illi morbi, qui pari frequentià, eâdem temdysenteriam pestate grassantur, & suam in humana corpora potestatem veluti conregentes unitis viribus exercent . ejusdem familiæ surculos se esse & idem ingenium testantur.

> Circa ultimos mensis dies, morbi suam stationem ferè penitus deseruerunt, atque ad pectus & caput migrarunt.

> Mensis hic temperiem vernam æmulabatur, eamque borealem; morbi quoque, quales per ver esse

solent, ubique observabantur.

Constitutio fuit phlogisticotera, eadem quam Æstate hâc prægresså, itemque quam aliis tribus Autumnis proximè elapsis.

Numerus ægrorum valde magnus fuit; ut quotidiè multò plures advenerint, quam suscipi potue-

rint.

Non multa tamen funera numerabamus.

Morborum solutio dissicilis, partitim facta, & tarda fuit. Reconvalescentiæ diuturnæ: relapsus faciles.

Typus febrium is fuit, ut vesperi maxime cum horrore exacerbarentur, continuæ remittentes.

Paucissima per astatem & initio autumni febres

intermittentes.

Materies morbi, hoc mense, fuit composita, scilicet phlogistica, mucosa, biliosa, acris, modò hoc, modò illo vitio prædominante.

Febres, ultimis mensis diebus, utut initio phlogosin

habuerint non levem, tamen in progressu erant sæpè putridæ; & quidem habuimus febres rheumatico-putridas sub sinem Septembris complures, præcipuè inter feminas; in progressu multis petechiæ lenticulares & morbillosæ eruperunt.

Morbillosæ erant flavæ, bruneæ, lætè roseæ; lenticulares autem obscure rubræ, castanei coloris, lividæ,

roseæ.

Quædam mortua est ex petechiis lividis, obscurè rubris, licet ingens quantitas acidorum mineralium fuerit data.

Reliquæ convaluerunt methodo initio antiphlogisticâ & parca venæ sectione, (sanguine phlogistico educto, crustæ slavæ erant & serum virescens) dein verò methodo solvente, ope scilicet decocti graminis, taraxaci, cichorei, cum syrupo ribesiorum; dato seriùs non tamen omnibus (fracta plogosi) emetico. Ubi autem somnolentia, stupor, & pulsus ferè naturalis adfuit, aut naturali languidior, his decoctis addidi decoctum slorum arnicæ.

His dein non dedi acida mineralia.

E lecto crebrò eximebantur. Febres diuturnæ, nullà manifestà crisi solutæ, sed lentè & sine sensu fatiscentes.

Nec cortice, nec aliis aliàs in putridà febre lauda-

tis utebar, nec vesicantibus, nec camphorâ.

Miratus sum adeò pulchrè convalescere, si modò justa siat virium æstimatio, & hæ nimiùm erectæ aliquantulum deprimantur, dejectæ autem blandè, non tumultuariè, nec stimulis potentioribus erigantur: excretiones non permittantur supprimi, nec prosundi. Viribus salutariter erectis & moderatè se habentibus, quatenus ad subigendum morbum requiruntur & sussicium, dare aptum vehiculum ex gramine, tara-xaco, cichoreo, syrupo ribesiorum &c. oportebat. Potior ergo suit moderata methodus antiphlogistica, etiam petechiis lividis existentibus: has vidi unà cum insammatione.

Viri pauciores ægrotabant & levius, absque petechiis. Venæ sectione una, dein potibus antiphlogisticis brevi tempore sanati. Feminæ multò plures & diùtissimè decubuêrunt, & putridè cum petechiis variis. Tardè convaluerunt.

Defluxionum hac tempestate creberrimarum quæ-

dam exempla proferam notabiliora.

Defluxio ad oculos facta ophthalmiam serosam fe-

cit, ultimis hujus mensis diebus frequentem.

Nonnunquam intra corneæ lamellas rheumatica materies confluebat; eandem crassam, albidam, & luci

imperviam fecit.

Puellæ cuidam serosa materies humorem aqueum ita auxit, ut cornea multum protuberaret, staphyloOculorum matis instar, oculo utroque assiduè plorante vim mavitia à de- gnam acrium lacrymatum, & natibus coryzâ obflux.one. sessis.

Dedi quæ theumati mederi existimabam, & corneam protuberantem curavi, aliquoties pertundi, ut subsideat. Liquore licet saturnino, ne posthàc assurgeret, & roborante sotu adplicato, nihil essectum.

Novi cataractas ortas à rheumate lentem oculi afficiente, item puriformem in anteriore oculi cavea ma-

teriem collectam ex defluxione.

Puella quædam dolores capitis ferè totius dilacerantes habuit, & modicissimam febriculam vespertinam. Oculo dextro obscurè vidit; sinister oculus aliquantum distortus ac luscus erat, & visus duplicatus. Data mixtura salina est, & alvus aliquantum mota; dein vesicans nuchæ admotum, & exhibitum stibium diaphoreticum non ablutum ex aquâ, & roob sambuci: paulò post convaluit.

Visum duplicatum ex eâdem caussâ, & eodem mo-

do sublatum, in alia femina observabamus.

Item varia alia defluziones.

Quidam ischiade rheumatica ad latus dextrum prehendebatur: paucos post dies repente testis dexter duorum pugnorum magnitudine intumescit; ita ut dolorem tensivum æger quereretur, & ipse tumor quasi ab aqua intra tunicas testiculi collecta, omnibus qui eundem exploraverant videretur. Discutientia adplicata: data quæ alvum, urinas, dein etiam diaphoresin moverent: his ischias, testiculi verò tumor

emissis acu aquis, sanabatur.

Cuidam alteri puellæ una nocte genu intumuit, ut die altero manifesta sluctuatio perciperetur. Venæ sectione, & lenioribus purgantibus, fotu item vinoso, in quo aliquid salis ammoniaci dissolvebatur, brevi sanabatur. Febricula quoque rheumatica simul adsuit.

Quidam, ex febre rheumatica per quatuordecim Apoplexia dies decumbens, repentè delirabat, tandem sopore rheumatica. apoplectico correptus paucos post dies periit. Multum aquosi laticis inter utramque meningem & in ventriculis lateralibus inventum suit, item humor

aquoso-cruentus infra tentorium.

Feminæ gravis coryza oborta est, postquam exæstu perfrigeraretur. Coryza paucas post horas evanuit, nata mox ingenti & asthmatica respiratione. Hydrothoracis signa. Profuerunt, præmissa venæ sectione, quæ mollissime & alvum & urinas ciebant. Item gummi ferulacea. Tarde sanata est.

Sed ejusmodi defluxiones ad viscera nobiliora paucorum fuerunt; illæ verò multò frequentissimæ quæ ar-

tus lumbosque afficerent.

OCTOBER.

Minor, hoc mense, caloris & frigoris vicissitudo suit; neque tantæ mutationes; nec tanta, quæcumque esset conditio aëris, ejusdem intensio; nec mutationum ortus repentini, aut sines abrupti præcipitesque. Ita & siccum, & humidum, & calidum, & frigidum, moderata suerunt, atque ita contemperata, ut nullius principatum incusaremus. Cælum frigidiusculum, ut plurimum, erat secundum anni rationem. Venti hoc mense conquieverunt.

E iv

Dyfenteriæ valde raræ, inflammatoriæ, subinflame matoria.

Dysenterias hujus mensis, uti etiam illas, quæ circa Septembris finem occurrebant, tenesmus terminavit multò frequentiùs & pertinacior, quàm in priorum

mensium dysenteria solebat sieri.

Febris qua-7225.

Febrium putridarum quædam species adhuc fredamputrida quenter feminas prehendit, quæ initio inflammatorii inter femi- quid habuit, deinde verò putrida fuit, ita tamen, ut stimulantia efficaciora non tulerit. Optime habuerunt, protracto morbo, à decocto florum arnica, radicis graminis, taraxaci, cichorei &c. Linguæ plerisque arebant, pulsus non erat analogus reliquis symptomatibus, præcipuè lassitudini, sensuum stupori.

> Sitis non erat magna, aut etiam nulla; indifferentia animorum mira, de nullà re sollicitorum, ac si fomnum inter & vigilias hærerent, & iis analogi, qui

ab assumpto opio jamjam sunt dormituri.

Quædam ægræ corporis calorem habebant naturalem, pulsum quoque naturalem & celeritate & robore, utut alvus insciis flueret. Pectus quibusdam vel initio vel saltem provecto morbo, tentari copit tusti. oppressione. Solvebantur he febres post quatuordecim ferè dies, serius etiam. Jacebant immoti & inconditè : deliria non erant furiosa, sed placida, & vel in somno vel inter vigilandum inconcinna mustitantium. Urinæ fanorum, subindè croceæ, ictericæ quibusdam.

Petechias vidi sæpiùs & hoc & aliis mensibus efflo-Petechia non critica. ruisse, quin æger indè commodius haberet. At verò

Miliaria miliares pustulæ inter largos sudores propullulantes verd sponte ægrum à febre liberarunt penitus, ut hæc crisis, licet nata, non nullo definito tempore in ægris appareret, fuerit abcoasta, cri- foluta & plena.

cum largis Cuidam, cui ea febris soluta est modo insensibili sudoribus. nullâque manifesta facta excretione filuit, parotis Parotis le-aquosa, dolens tamen, ex utroque latere orta est thalis. ingens, & ingens colli tumor; anasthesia. Deglutiit tamen, & justa linguam porrigere, porrexit. Purgans falinum & mannatum dedi, & nuchæ adposui vesicans. Aliquantum tumores detumuêre, dein magis: dedi arnicæ florum decoctum, tulit sine cardialgia: denuò increscentibus parotidibus, vesicans inter scapulas po-

fitum: periit.

Effrene & exlex serum, etiam hoc mense, præser- Desluxiotim circa ejusdem exordium, serebatur ubique; re-nes indomipentè nonnunquam in ventriculum, pleuram &c., ta hujus
desæviens, ut ægri ejularent. Tepidi potus, sotus,
wesicantia, stibium diaphoreticum non ablutum, tardè
cicurarunt, etiam domarunt hanc mole pauçam ut
videbatur, sed indole vaga & seroci pessimam materiem. Circa medium Octobrem sævæ quædam gastritides, compluresque pleuritides invadebant cum sebre modica, sed intolerabili cum dolore, ne minimum
attactum serente. Secta vena sanguinem summoperè
insammatorium dedit, & dolor sotu mitescebat; tardissimè & morosissimè cessabat. Atque ita scenam
rheumatica materies ex abdomine transtulit in thoracem, & magis inslammans siebat.

Hoc mense, nullæ saburræ, nisi rarò, neque biliofæ,

sed pituitosa, & exigua mole visæ sunt.

Hinc rarus quoque emeticorum usus, sed crebrior venæ sectionum moderatarum in initio, emollientium,

tepidorum, diapnoicorum &c.

In cadavere feminæ, quam ortis parotidibus anteà Caussa mordixi periisse, serum cruentum copiosum inter menin tis à paroges inventum est, itemque in omnibus ventriculis, & tide. initio thecæ osseæ elongatum encephalon continentis. Ruptura quoque suit observata, dimotis cautissimè lobis cerebri, penetrans in ventriculum dextrum, longitudine trium digitorum transversorum; fortè ab irruente in ventriculum hunc sero, eumque ita per vim disrumpente. Compressum & complanatum corpus striatum istius lateris reperiebatur.

Id genus serosæ, seroso-eruentæ collectiones re- Quo mortis pentè siebant ad encephalon, aut ad thoracem, in genere se- febribus putridis, eâque putridarum specie, quam bris putrida lentam nervosam quidam appellant, alii lymphaticam, egros pe- catarrhalem malignam alii, alii verò rheumaticam ma-

lignam.

Hinc facta ad cerebrum metastasi, primo delirium, stupor deinde cum crebro quasi grunnitu, pulsu vibrato, duro, pleno; tandem oculis conniventibus apoplectici perierunt.

Quibus parotides sub hâc febre tumescebant, de vità periclitari mihi idcircò videbantur, quòd hac materies ad vicinum quoque encephalum eodem im-

petu feratur, & perimar.

Respiratio peripneumonica repentè orta, febre hâc jam longiùs provectà, metastasin aquosi aut cruenti

seri in cavum thoracis factam fignificabat.

do pericuoccupari,

Et quomo- Præoccupari plerumque possunt funestæ migrationes, si toto tempore morbi alvum paullo proniorem nens subinde seceris; non solo enemare, quo infimum intestinum potuerit pra. sapè solum eluitur, sed ipsis remediis per os assumendis, quæ facilem transitum ipsa sibi parare debent. & humorum quidquid est, ad anum, tanquam ad communem cloacam, invitare. Non id volo, ut humores huc concitatius, & quasi pharmaco propinato, compellas (quanquam etiam id subinde facto opus est, in putridis nempè ab infimi abdominis saburra natis), sed ut constans quidam, perlevis tamen, humorum ad alvum nisus & inclinatio fiat.

aut prasens tolii.

Factam metastasin subinde solvit extractus è vena fanguis; seu lanceola id fiat, seu hirudinibus ad tempora positis, sive sacrificatione nuchæ; dein verò movere alvum conducit, & vesicantibus depositum serum evocare.

Descriptæ hujus mensis febres lentæ nervosæ dich queunt, & prout æstivæ febres plerumque à biliformi materie gignuntur, ita hæ autumnales à pituita seu muco abundante fiunt.

brilium annua periodus.

Plerumque mucosa ha febres constitutioni Afriva nior consti- & Hyemali, si modò suum hac tempora tenorem tutionumfe- servent, intermedia jacent; ut uno extremo biliosos astatis morbos contingant, altero hyemis inflammatorios.

> Certè, ubicunquè singula anni tempora ab habitu consueto non recedunt, brumalis phlogosis in vernam pituitam extabescit, multorum morborum parentem:

donec tandem & hac temporum potestate subigatur, aut tandem sub urentis caniculæ astus accrescat, & ad præcordia confluat; non iners sam pituita, sed morsicans, tumultuosus, effrenis novus humor, à bile nomen sortitus.

Appetente autumnali refrigerio, bilis mitescit & immutatur, ortà tunc denuò pituità distractàque per universum ferè vasorum systema. Indè multiplex imago febrium pituitosarum, atque ea ferè quam hoc mense frequenter spectabamus.

Unà cum dysenterià, quæ caput iterum efferte hinc indè visa est, catarrhi complutes & quædam anginæ

occurrebant.

Post medium mensem, febris superius descripta pectus frequentius & validius, & peripneumonice in vadebat.

Tusses validæ, sputa pauca, tandem multa ductilia, pellucida, ovi albumini similia. Venæ sectionum initio febris necessitas crebrior. His febribus tepida, emollientiaque, & omnis stimuli expertia, manifestò

profuerunt.

Differentiæ inter pituitosam & biliosam hæ comparebant: in sebribus pituitosis abundans humor erat in Materia se sipida pituita, quâ os & sauces redundabant, quæve bris pituitoanacatharsi prodibat; neque ad gastricas saburtales se pertinebant, nisi subinde, atque solum ex parte. Piejus dem se tuita enim per universum corpus dissus videbatur, des cum bilis & mole major esset, & intra primas vias primariò se contineret.

Largior diarrhœa minus profuit pituitosis, quam in febre biliosa prodesse visa est. Tamen magnopere ac crises juvabantur, si bis terve intra nychthemeron dejicerent. Quibus alvus per omnem sere decursum morbi dissicilis suit, hi de capite, vel thorace nimium op-

presso, atque indè de vità periclitabantur.

Vomitiones arte initio excitatæ non allevabant, seriùs autem provocatæ exiguam, & neutiquam decretoriam, opem ferebant; cum sebres biliosas è contrario vomitus maturi sæpè subitò comprimant.

Sudores non coacti, & morbo provecto exorti,

boni fuerunt. Cutis siccitas diuturna, & ægritudine jam multum promota, malum. Sputa urgeri, absqua metu inflammatoriæ staseos, non potuerunt, nisi potu

tepido & emolliente.

Miliaribus albis, spontaneis, inter largos non fa chitios sudores obortis, hæc febris solvebatur non ra-Diversami rò, & absque alterius periculi suspicione; in biliosii go, mate- verò febribus miliaris eruptio plerumquè factitia est ries, pericus periculosaque, neglectà initio emetocatharsi, aut re-

gimine calido violenter expressa.

Symptomata febrium pituitosarum mitiora in spe febris pitui- cie; decursus tardior & minus tumultuosus; quarun tosa à bilio- dam functionum minor à fanitate recessus, pulsibus nempè, calore & utinis parum mutatis, cum febris biliosa ferociat magis, tumultuetur, & omnes fere

functiones evidentiùs turbet.

Functionum præprimis animalium, sub apparente Ienitate, læsio major & periculosior; sensuum scilicet tarditas, stupor, sopor; delirium mite, taciturnum, & inter musitandum; obauditio, anæsthesia. & narcosis: in febre verò biliosà, encephali affectiones sunt vividiores; cephalalgia dira; inquies; delirium sapè furiosum.

Pituiosæ continuæ sunt, biliosæ remittentes ple-

rumquè.

Lusus quoque mirifici, & innumeræ varietates accidentales observantur, aquè in pituitosis ac biliosis: prout nempè hæc vel illa corporis pars peculiarius afficitur, ita varia erit læsarum functionum imago :

materie licet eadem existente.

Febris pi-Hinc varia quoque nomina hac febris fortitur, e. tuitosa vag. febris rheumatica, arthritica, lenta nervola, phrerielates, nitidis, anginæ, catarrhi simplicis, peripneumoniæ nothæ, catarrhi suffocativi, asthmatis, tussis convul-

fivæ, ischiadis, lumbaginis &c.

& compli- Febris pituitosa aut simplex est, sinceraque, aut cationes. cum alia quadam febre, e. g. biliofa aut inflammatoria complicata; prout æger aut bili aut phlogosi magis subjacet, aut constitutio biliosa, vel verò inflammatoria, propiùs abest.

Febres pituitosas diversi subsellii est observare; cum ac intensioquædam malignitatis damnentur, & abjecto pituito-nes. sarum nomine, lentæ nervosæ audiant, aliæ verò benigniores sint.

Subindè febris nondùm adest effecta atque formata, adest tamen dispositio febriculosa, &, suturæ febris pituitosæ rudimentum. Eadem quoque biliosarum dis-

crimina notabam.

Cùm febrilis materies in febre pituitosa per totum Disferencorpus distracta sit, utut ejus non exigua portio pri-tie quedam mas vias obsideat; patebit potestarem remediorum in methodo-rum curatieandem materiem esse indirectam, at illam solummo-varuminsedò portionem, que in ventriculo & intestinis con-bre biliosa tinetur, directè & essicaciter educi posse; quidquid & pituitosa verò materiei in interioribus cavis heret, illud ab humoribus cetteris extricari, subigi, exterminari vario modo & morosè debere.

Sunt autem hæ naturæ solius operationes, cujus vires medicatrices magnitudini morbi & subigendæ moli
contemperare oportet, incitando, deprimendo, divertendo, removendisque iis omnibus impedimentis,
quæ salubribus his naturæ conaminibus obstare deprehenduntur.

At verò in biliosis febribus major certiorque, atque directa remediorum vis est in febrilem materiem, cum

eam evacuare possis emetocatharsi.

Methodus indirecta non rarò fallit, cùm solum ob- & dispar lique feriat caussas febriles. Hinc febrium pituitosarum prognosis. curatio laboriosior tardiorque, prognosis incertior. Crisium errores periculosi, & crises ipsæ solenniores in hâc febre quàm in biliosa.

In febre pituitosa, præcipuè provectiore, absente phlogosi, remedium aperiens, resolvens, alterans,

subemeticum, mirifice confert.

Id verò genus medicamentum flores arnicæ suppe-

ditârunt, ut posthæc explicatius narrabo.

Circa finem mensis, anginæ plurimæ inslammatorio- Major inrheumaticæ, asthmata, peripneumoniæ cum respira- dies destutione asthmatica, & orthopnæa nocturna: cararrhi zionum & pertinaces, qui sæpè inslammationem conceperunt: pertinacia, tusses convulsiva infantûm: rheumata artuum magie & varietas. rebellia diuturnioraque quam prioribus septimanis, & subinde cum convulsionibus aut universi corporis aut maxilla, non diù durantibus, item cum phrenitide; prout nempè vaga desluxio aut has aut illas partes lacesseret.

Puellæ cuidam longo, rebelli, nocturnoque rheumatismo, eoque vago laboranti tumor in inguine dextro dolens pedetentim nascitur, itemque sensim disparet. Mercurium dedi, luem veneream suspicatus non profuit: setò intellexi rheuma esse hujus constitutionis quod subinde alicubi tumorem excitat. Decepit me & locus tumoris, & dolorum pertinacium nocturna intensio.

Juvencula 20 annorum, die Octobris decima, morbi autem die nona, ad nosocomium deportabatur: exhibuit symptomata febris compositæ ex lenta nervoså, bilioså, & inflamatoria; signa levioris pleuroperipneumoniæ in latere finistro non defuerunt. Data funt emollientia tepida. Sanguis iterata venæ sectione eductus corium pleuriticum oftendebat. Vomuit etiam amurcam, sedata phlogosi. Pulchrè habuit, convales cere visa est. Die 20ma Octobris, pulsus citatior fie bat; validissime & ferme assiduò tussire coepit. Sputa copiosa & ductilia prodierunt, tandem, manente tussi. anacatharsis supprimitur; pulsuum subinde vibratio stupor, grunnitus. Alvus toto tempore morosa, clystere sollicitanda; & imperspirabilis, aspera, siccave cutis. Respirationem aiebat liberam esse, & talis etiam nobis vifa est, exceptà modicà spirandi celeritate Tandem stupor major, & sine mente Grunnitus as sidui, & assiduus, sed inanis, tussiendi labor; urina nunquam flammex, plerumque naturales, subinde ju mentosa, & parca. Die 24ta Octobris periit.

Ex alvi siccitate, & cutis simul ariditate toto setà morbi tempore observatà, utinis interim non copio sis, malum ominabar; etsi initio bellè habere, & convalescere videretur. Rapi humores ad caput & thoracem aliundè noveram, ubi alvus & cutis & urina

exposità ratione se habent.

Ex ore & naribus cadaveris serum flavescens & odoris gravissimi manabat. Resectà calvarià, encephali vasa plurimum turgere; ventriculus vacuus; at insta cerebelli tentorium tres uncias seri, cum modico virore flavescentis, continuit.

Plures puellæ eodem morbo detentæ, eâdem methodo sanabantur, tepidis nempè, & mollientibus, & venæ sectione frequentiori, attamen quâvis vice parciori. His sputa copiosa, tenacia, mucosa prodierunt, omisso omni stimulo expectorante, cujus impatientissimos hos pectoris morbos vidimus.

Medio mense, aliquot iterum dysenteriæ comparebant, materie nempè rheumatica, quæ nunc frequentiùs partes supernas, thoracem præcipuè, infestabat,

desertas abdominis sedes revisente.

Puella 16 annorum, elapso Vere chlorotica, martialium & amarorum usu convaluit. Mense Septembri, vaga febricula prehendebatur; nil sumsit remedii, morbum tenui dixtx committens.

Die 13tia Octobris me vocat, aitque, à septem diebus alvum esse torminosam, frequentem, cruentam, ita ut intra nychthemeron decies & quater dejiciat; sebriculosam esse, sitire, appetere tamen: tormina erant leviora, & solùm imminente dejectione & sub eadem. Abdomini cataplasma ex sloribus chamomillæ & sambuci cum lacte curavi applicari: dedi sequens: R. aq. chamom. Zv. olei amygdal dulc. Zj. syrupi de alth. & diacod. aa. Zis. Misce. Alvus intra viginti horas penitùs mutata est; dejicit rarò, absque torminibus, & slava, pultacea: sanescit.

Post medium mensem, cum meridiana tempora multum incalescerent, horis matutinis & vespertinis urente gelidoque vento perstatis, dysenteriæ quasi postliminio redituræ videbantur. Emesis non profuit, neque catharsis, qualiscunque illa fuerit. Ab opio, etsi jam provectæ, ita abhorrebant, ut, quibus id datum suerat, mox quasi asthmate corriperentur, & proximo mane, ubi pridiè vesperi opium devoraverant, ultrò faterentur se noctu propemodum suisse sussentationes. Sola antiphlogistica medendi ratio, venæ sectiones

les ;

nempè, emulsa tepida, & fomenta abdominis, profuerunt.

NOVEMBER.

Aër serenus, siccus, & modicissime frigidus initio fuit. A die verò sextà, pluvia assidua cadebant, quas medio mense nives secutæ sunt, elapso biduo liquatæ. Indè cælum frigidum, nivosum, nubilosum ad usque mensis finem mansit.

Die 1, barometr. altiss. . Diebus 21 & 29. infim. 27 poll. 2. 1. Die 29. calor maximus . . . Diebus 24. & 26. frigus maximum. . - 11 gr. Calor medius

Pauca funera hic mensis vidit, eaque ipsa ex mor-

theumatica- bis solum longis & consumtivis.

Postquam, die 6ta, cœlum in pluvias diuturnas dismensis indo folveretur, multi ad nosocomium venerunt genu alterutro, utroque etiam & carpis, tumentibus & acutè dolentibus; ita ut immobiles, ut sors dederat, cubare debuerint, tanta dolorum sævities fuit ubi commoverentur: quieti mitiùs habuerunt. Noctes difficiles erant, & febris inter sudores profuses assidua fine horrore. Tumentia loca, ubi dofor aliquantum remit-

tere cœpit, impressi digiti vestigium retinuerunt. Febrium harum rheumaticarum materies genitrix non una fuit. Phlogisticum quid semper aderat, undè emollientium, tepidorumque, & venæ sectionis necessitas. At verò, postquam hic mensis madere assiduis ferè pluviis cœpit, manifestiora illuviei biliosa, quam mensibus præteritis siccioribus, signa in conspectum prodière, & major iterum usus emeticorum sieri cœpit, qui mensibus præteritis fuerat perparcus.

In mentem venerat, humidam tempestatem, eamque frigidiorem, functioni cutanez inimicam esse, & quæ per extimas superficies deberent excerni, humore frigido corpora nostra nune ambiente cohiberi repellique. Quibusdam ad artus, aliis verò per interaneo-

rum

rum superficies ad præcordia confluere & gastricum systema inundare; nomine, colore, sapore à bile mutuato.

Ægro, qui nobis committebatur, asthmatico, cùm utì etiam febriret sitiretque, & pulsum haberet prædurum, asthmatum detractus sanguis est aliquoties, cùm & levamen indè perciperet, & crusta pleuritica formaretur. Pleraque quoque symptomata habuit, quæ hydrothoracem notare visa sunt. Initio remedia antiphlogistica data sunt; deindè verò, quæ urinas modicè sollicitarent. Tumere & crura & semora cæperunt, tandem etiam abdomen mediocriter intumuit. Ex asthmate periit. Pulmones sanissimi reperti sunt.

Complures dein alii, queis pectus æquè oppressum, & anhelosa & sibilosa respiratio fuit, meliore usi fortuna sunt, mutata medendi ratione: his enim præmissa phlebotomia est, & dein datum emeticum, quod

illicò respirationem asthmaticam emendavit.

Icteri, cum virore savi, non pauci circa medium Frequens Novembrem comparebant. Profuerunt gummi am-icterus,

moniacum aceto scillitico solutum, & salia media.

Tusses convulsiva in urbe grassabantur, de quarum & tussis concuratione nihil habeo quod referam, nisi eos, in-vulsiva. fantes, citiùs convaluisse, & ægrotâsse leviùs qui inter tussiendum vomuerunt.

Referente quodam amico meo, sal ammoniacus nonnullis profuit tussi convulsiva vexatis, aliis gummi

ammoniacum, aliis sapo Venetus.

Quidam convaluerunt, postquam hydromel purgans infantum dispensat. Vien. omni secundo die fue-

rat propinatum.

Cuidam, omnibus incassum adhibitis, profuisse aiebat decoctum storum arnicæ, herbarumque simul & radicum emollientium, adjecto sale medio: mortes ab opio inductas, & in cadaveribus bronchia glutine obsessa vidisse.

Hoc mense, puellæ cuidam dextrum latus dolore Paracenpleutitico compungebatur; dolor erat diffusus per thesis thoratotum latus: pleutitidem appellabamus rheumaticoti instituta instammatoriam. Tertia morbi die (21ma Octobris

Pars III.

1779) in nosocomium suscepta est; exactis compluribus diebus, dolor mitigari, tandem penitus definere cœpit, & ægra anacatharsi sputorum coctorum visa est convalescere. Post Novembris initium, difficiliùs iterum respirabat, absque dolore quidem, sed non sine ponderis sensu. Pulsus modicissimè febrilis interdiù, vesperi noctuque durus & diurno concitatior erat. Sudores noctu profusi, in jugulo, ad claviculas, & thoracem præprimis. Tussis vespertina, nocturna, humida initio, at, morbo progresso, inanis & sicca: spiratio sedenti & in anteriora vergenti facilior, difficilis in dorsum, & impossibilis ob suffocationis metum in latus finistrum cubanti. In sedente humerus dexter elatior apparebat; fors, quòd, cavo thoracis dextro nunc graviore, centrum gravitatis magis sinistrorsum recideret. Lateris pars posterior, dorsi regionem dextram constituens, videbatur este magis convexa atque protuberans. Thorax dexter in inspirando vix attollebatur, cum totum fermè respirationis negotium perageretur pulmone sinistro, ubi dexter thorax levissimê solum, & nonnisi, ob nexum cum thorace sinistro. modicissimè elevaretur. Hæc inæqualis utriusque thoracis elevatio & visu poterat observari, & imposità utrâque ad utrumque thoracem manu.

Circa octavam Novembris, tumor in brachio sinistro durus & dolens repentè ortus est, qui admoto
cataplasmate emolliente aliquantum mollitus; dein
perscissus, pus dedit laudabile, sed paucum. Die
Novembris 12^{mà}, mamma dextra noctu repentè
intumuit cum rubore, livore, doloreque magno,
postquam genarum per vices rubor, tumor verò
aquosus sub oculo dextro & ad dextrum carpum, livor labiorum & unguium jam per aliquot antè dies

fuerat conspectus.

Thorax quoque dexter, methodo Auenbruggeriana (*) pulsatus, illo sonitu caruit, quem aliàs sana tho-

^(*) Vide Leopoldi Auenbrugger Medicinæ Doctoris &c inventum novum ex percussione thoracis humani ut signo abstrusos interni pettoris morbos detegendi. Viennæ apud TRATTNER

racis cava, præscriptà methodo pulsata, edunt. An & major thoracis pure repleti calor fuerit, celeriorque illiti cujusdam humoris in latere affecto exsiccatio quàm

sano, non inquisivi.

Die 15th Novembris, cubanti thoracem dextrum inter quartam & quintam costam veram, numero à superioribus ducto, loco sternum propiùs quam spinam dorsi spectante, perforari curavi: (is enim locus dolorum quondam socus & centrum suit:) magna vi prorupit pus tenue, subcruentum, & sædum. Facta deligatio est, manante interim ingenti puris quantitate, viasque sibi per fascias moliente. Ægra levari visa est, attamen ejusdem diei sera vespera, cum manè lateris sectio suerat instituta, vivere desiit.

In cadavere pulmo sinister sanissimus suit; dexter verò in exiguum spatium compressus, & membrana crassa, sibrosa, antiqua obductus, cætera sanus, observabatur. Pleura quoque consimili prorsus membrana, ex pluribus veluti sibi invicem impositis membranis sirmissimèque cohærentibus confecta, investiebatur. Abscessus inter pulmonem & pleuram formatus fuisse videbatur; ita tamen, ut nesciam an potius ad

pleuram, vel verò ad pulmonem, pertinuerit.

Inter musculos intercostales lateris sinistri pauxillum puris hæsit, eà ratione ut illuc delatum esse, non ibi factum, facilè intelligeres.

Jecoris substantia mollissima erat, dilutè slava &

perquam friabilis.

Referente Cl. Auenbrugger, qui solus omnium plurimos emisso è thorace pure sanavit, pleuritides reumatico-inflammatoriæ promptiùs in empyema tranfeunt, puncturâ thoracis curandum.

Asserebat, plerosque intra sex septimanas à perfo-

rato thorace fuiffe fanatos.

^{1763.} Non facile Medicus reperietur, qui toties pus è perforato thorace emiserit, ac idem Cl. inventi novi Auctor, ut vel inde non exigua huic invento ejusque Auctori commendatio accedat.

Paucos tamen, paullo post emissum pus, mortem oppetiisse, quam peripneumonicam fuisse existimabat, atque natam à sanguine validiùs in pulmonem, anteà

compressum, nunc verò liberum, irruente.

Hinc non unicâ vice pus omne educit, sed latere persosso, & emissa exigua puris quantitate contentus agrum deligari jubet. Pus dein parcè atque inter sa scias profluens pulmonem compressum pedetentim solum & tarde sinit explicari, & incursanti sanguini moram facit.

Pulmonem in cadavere nostro reperiebamus nondum ex integro explicatum, sanguine tamen non gra-

vem.

Quid si mortes, paracentesin institutam educto omni pure celeriter insequentes, repeteremus à cordis functione repenté turbatâ confusâque? Cor enim ingenti puris mole dislocatum & pressum hanc repentinam à puris pondere immunitatem impunè non feret. Hanc in nostrâ ægrâ mortis caussam rationi magis congruam & probabilem magis puto.

Ob eandem rationem Hippocrates quoque pauciffimam aquam emittere jubet, si in hydrothorace se-

Ctio instituatur. L. 2. de Morbis.

Mortem quoque ex puris conditione præsagire poteramus, oraculo Coo edocti: evadere eos, quicunque suppurati uruntur aut secantur, si pus purum suxerit & album, si verò subcruentum, sœculentum, ac

fætidum, perire. Aphorisin. 44. Sect. 7.

Post medium mensem, quamplurimi nos accedebant diros articulorum eruciatus questi, sapè vagos, horis vespertinis atque nocturnis graviores, ex sexu pracipuè sequiori. Quidam sebricitabant validiùs, ut iteratò sanguis suerit detrahendus, omni nota pleuriticus. Plerique sebre carebant, etsi morbum sebricula inchoasset. Usi sumus remediis ex antimonio paratis, vesicante, decocto stipitum dulcamara, bardana, taraxaci, lapathi, liquiritia, insuso stammula Jovis, & extracto aconiti. Paucos quosdam citò restituit decoctum eccoproticum multo tartari cremore sætum, eos pracipuè quibus os paululum amaresceret. Reli-

qui omnes tarde sanabantur, quibuscunque remediis tentati. Quorundam morofissimos dolores artuum, & febre destitutos, decoctum florum arnica profligavit.

Non possum hoc loco præterire quæ hoc anno de arnicæ floribus experiundo atque observando didi-floribus Arcerim.

Atque hac, qua modò dicturus sum, idcircò solùm dicentur, quod, que meis ægris tanto meo cum solatio profuerunt, ab alia sæpè medendi ratione defertis & conclamatis, aliis quoque existimem profutura: non amore novitatis: fine spe, fine metu, fine irà & studio, quorum omnium caussas procul habeo.

Non puto sufficere, si afferuero flores arnica, in febre putrida, eminenti quodam modo profuisse; cum febris putrida notio vaga sit atque indeterminata, & cui nullum adaptare stabilitum atque immutabilem medicandi modum possis; cum eundem ex oblato primum particulari casu formare, atque consilium ple-

rumquè ex arena capere sit necesse.

In febribus putridis decoctum florum arnica pro- Sub quibus pinabam, 1mo: ubi nulla ullibi alicujus visceris inflam- conditionimatio subfuit, aut ea jam fuerat depulsa; 2do: pulsu bus in febre aut naturali, aut ad eundem proxime accendente, ægto res arnica nihilominus debilissimo, & animali functione proje-profuerint. Aâ; 3tio: ubi lingua aruit, aut muco multo & fordefcente obduceretur; 4to: ægro præprimis stupido, tardo, graviter audiente, somnolento, mussitante, subdelirante; 5to: in febre putrida pituitofa, lenta nervosa, aut eidem analoga, putrida vernali & autumnali; quâ videlicet utrâque tempestate major humorum lentor esse solet, & febrium putridarum decursus minus celer, & minus tumultuarius, quam iis in putridis observatur, quæ vigente Æstate occursant, atque, ex biliosis anteà, in putridas abierunt; etsi & his non inauspicatò flores arnicæ aut foli, aut cum eorundem radice medeantur; 6to: facta priùs primarum viarum purgatione avo aut xaro, si quando (quod equidem plerumquè contigit) materies aut sursum aut deorsum turgere visa est; item, exanthemate petechiali miliari, aut alio quocunque exstante, vel etiam non exstante.

Qua de nica fuerint observata,

Quæ autem observåram in ægro ab hoc remedio

mutari, hæc fermè fuerunt:

aut flatu & borborygmo vexabantur. Qui sopore, aut sensuum tarditate & stupore tentabantur, largissimas doses ferebant, & prout alacriores sieri & habere meliùs cœperunt, ita conqueri de ventriculo, & incufare oblatum remedium solebant. Verùm tunc jam extra teli jactum constiterunt. Cardialgiæ etiam graviores mitigabantur, aut ex toto cessabant, ubi refractior dosis, sed tantò frequentiùs, propinabatur, ut intra nychthemeron præscripta decocti saturati moles fuerit absumta.

Frequenter carminantia remedia addidimus.

Savior etiam cardialgia ab hoc remedio excitata, qualem ab alio quocumque medicamento inductam plurimum fuissemus aversati, tanquam ex inslammatione natam, agris nostris prater molestum doloris sensum nihil mali fecit.

Vim specificam in ventriculum exerere hi slores mihi semper videbantur, & fortè hâc ipsâ vi febri putridæ, quæ plerumquè suos natales ex systemate gastrico du-

cit, tam potenter mederi.

2^{dò}: Quidam ab assumto decocto per vices vomuerunt, vomitibus modicis, non tumultuariis, postl ongiora intervalla recurrentibus; initio saltem, donec ventriculus suerit ferendo par.

Plerique decocti gravem saporem horrent, nausea-

bundi perpetuò, etsi non vomant.

Vomitiones has non compescebam; aut innoxias

vidi aut etiam falutares.

3^{tiò}: Paucissimis alvus movebatur, quæ tamen omnibus facilis erat, & naturali paululum promptior.

4to: Vis florum alterans, potenter resolvens & subemetica, omnibus sermè experimentis demonstrabatur.

5to: Plerique sine manifestà crisi & pedetentim con-

valuerunt.

Morbi in meliorem statum conversi initium ducebam ab eo ipso die quo æger interroganti citiùs & promptiùs respondebat. 6to: Urinam in multis croceam & ferme ictericam

cum morbi levamine observavi.

7mo: Quidam levi ictero perfundebantur, quem oculorum album potius, quam reliqua corporis superficies, exhibebat.

Nunc quâ dosi & formâ hoc remedium propinâ-

rim, paucis dicam.

Plerumquè unciam dimidiam, non rarò unciam unam, rariùs unam cum dimidià, atque unicà tantum vice uncias duas, florum arnicæ in sufficienti quantitate aquæ coquendas curavi, ut decoctum librarum duarum pararetur, adjecto syrupo quodam conveniente. Indè omni secundà horà æger vasculum hujus decocti hausit.

Qui hanc dosin ægriùs ferebant, singulis horis prio-

rem dosim dimidiatam hauriebant.

Rarò corticem Peruvianum unà cum hisce soribus coqui justi, atque eo solum in casu ubi aut morbi longitudine, aut sanguine sortasse nimio educto, solidorum compages dehiscere laxarique inciperet, vel verò ubi sebris, qua hucusquè uno tenore perseveraret, in remittentium tribum transiret, statosque au-

ctus pater etur & decrementa.

Perrarò quoque arnicæ radicem adjeci, & tune solùm, ubi ægrum alvi fluxus exerceret non levans, sed exhauriens, atque enervans. Tum verò unciam unam, vel etiam unam cum dimidià, radicis arnicæ addi decoctioni florum sermè ad finem perductæ, & momento temporis unà coqui curabam, clauso vase, & dein aliquamdiù in quiete reposito donec refrigeraretur.

Radix arnicæ coctionem non nisi levissimam admittit, quam tamen ejusdem stores sat productam requirunt; ut idcircò à decocto radicis aut ejus extracto speres nihil, quo tamen utroque modo stores prosunt.

Parùm fortè videbor fecisse si remedium quoddam profuisse demonstrem, cum medicaminum potius copia quam inopia laboremus; nisi hoc ipsum ostendam & essicacius suisse, & indicationibus curativis præ alia quacunque re adcuratius respondisse.

F 4

Periclitabar profectò omnes ferè methodos decantatas, & methodorum modos omnes, ut stabilitam tandem determinatamque febri putridæ medendi rationem invenirem; cùm, qui eo morbo decumbant, potiorem ægrorum meorum partem constituant, tùm, quòd hâc ipsã in re & opinionum & methodorum diversitatem conspicerem non componendam.

Eandem, quam multi alii clari viri, sub hâc vel illâ medicatione sortem persæpè non experiebar, videbarque mihi multa detexisse, quæ precariò tanquàm vera assumpta, falsa licet, opiniones quoque falsas, & me-

thodos iifdem analogas pepererunt.

Verum hæc mea, de febrium putridarum natura & modo medendi, cogitata publici juris tum demum faciam, ubi ulteriori observatione maturuerint; ne fructu nondum excocto atque immaturiore lectorum orexin offendam.

Intereà fateor, me floribus arnicæ multò fuisse auspicatiùs usum, ac alio remedio quocunque. Sed oportebat & tempora nosse, & morbi conditionem medicamento huic opportunam, hucusquè à me abundè,
ni fallor, explicatam; sine quâ opportunitatum cognitione quæcunque medicatio mala est, non remediorum vitio, sed inscientia medentis.

DECEMBER.

Totus hic mensis austrinus, mollis & tepidus suit, atque aut pluviis, aut nebulis maduit, και πολυς πλαδος; gelu rarissimo, leviori, & noctu modicissime & subinde solummodo viarum humorem stringente.

Die 7ma mensis, nives cecidere tantum ephemeræ, die verò 10ma atque 11ma, denuò nives delapsæ sunt

perquam confertim, sed æquè instabiles.

Die 15th, ventus impetuosus nubes dispulit, ortâque die sequenti malacia novas iterum nives conspiciebamus uberrimasque, sed mox iterum austrino tepore colliquescentes.

Die 3. calor maximus . . . + 13 gr.

Calor medius + 4²/₃ gr.

Arthritidum & rheumatismorum uberrima messis Dessuzioetiam hoc mense suit; ut id genus morbos aut fre-num vistanquentiores, & επιδημικωτερες, aut sæviores, aut per-ta, quâ matinacioris indolis nec viderim ipse, nec fando acce-jor vix unquàm est observata: par

Quibusdam ita vexatis sebris erat phlebotomias ex-pertinacià poscens, & tepidorum ac emollientium usum. His serò & dolorum tandem vesicans profuit, & universim, utut tardè le-savitie.

varentur quâcunque methodo medendi, citiùs tamen sanabantur ac illi quibus dolores fuêre sine febre.

Mira variatio symptomatum erat, cum quibusdam pectus repente infestaretur aut dolore pleuritico, aut asthmatica spiratione. Paralysin brachii, maxillæ tetanum, emprosthotonum, choleras non prævisas, tormina, mictus difficiles, lumbagines, ischiades, vertigines, & innumera alia incommoda à rheumate suribundo & vago, nunc hanc nunc illam partem impetente, producta, perferebant.

Evacuantia quæcunque, alterantia ex antimonii præparatis, doses refractæ ipecacuanhæ, bardanæ, stipites dulcamaræ, aconitum, & slammula Jovis, quorum singula aliàs mirùm quantùm profuerunt, in hoc rebelli morbo paucissimos solabantur; nec ullum ab

ipso mercurio levamen fuit.

Vesicantia iteratis vicibus eidem plagæ imposita ne-

quidquam fuerunt.

Hâc tempestate occasio offerebatur experiundi quantum ferre quis possit extracti ex aconito parati. A minutâ dosi incæpimus, atque eandem ita auximus quotidiè, ut æger intra nychthemeron absumeret partitis vicibus, & absque incommodo, scrupulos septem.

Quartanas quasdam primò solventibus multis, de- Quartane cocto graminis, taraxaci, & salibus mediis aggredie-corticis Pe-bamur, &, cùm intenderentur & hydrops instaret, ruviani impatientes.

cortice Peruviano. Febris compressa est, sed, exactis duabus septimanis, denuò revertebatur, niss majores corticis doses quotidiè & diutiùs devorassent.

Quidam sub usu corticis continuato in febres con-

tinuas, inflammatorio-putridas incider unt.

tandem flo- Placuit ergo quartanis serius oblatis, iisque dupliribus arnica catis & triplicatis, aliam aptare medicandi rationem,
sanata. in iisque florum arnica vires periclitari. En observa-

tionum mearum summam!

Pulverem slorum arnicæ ope syrupi corticum aurantiorum in formam electuatii crassioris redigi curavi, justique ut æger quotidiè quater caperet, quantum
nucem moschatam æquaret. Qui hâc dosi utebantur,
cardialgiam slatulentam, tolerabilem tamen, experiebantur. At qui majores portiones absumserant, ventriculo gravissimè dolebant paullò pòst, inter ejulatus, & sudores uberrimos, frigidos, pingues, tenaces, cum pulsu magno & pleno, tardissimoque. Alvum
experti sunt dissiciliorem, & solo fermè enemate proliciendam.

Cardialgia hæc & enemate mitigabatur & carmi-

nantibus variis, opio præsertim, securè & citò.

Quartanæ triplicatæ hâc methodo in duplicatas, hæque in simplices, conversæ sunt intra non multos dies; ex integro tandem cum reliquo quartanarum febrium satellitio prosligatæ sunt, absque periculo recursûs.

Qui largiores florum doses absumebant, ventriculo graviùs dolebant, sed multo citiùs sanabantur ex sebre: quasi ea ipsa permolesta ventriculi affectio, quam flores arnicæ excitarant, sebriles elideret paroxysmos; ut ideireò gravissimæ febri & pertinaciori non mederetur, nisi valida & morbo commensurata remedii actio sieret in nervos præcordiorum.

Non perindè nobis erat ipsos arnicæ stores, vel verò eorundem decoctum, exhibere. In febribus putridis decoctum præplacuit, in intermittentibus verò slos ipse. Decoctum storum vomitum crebriùs concitabat, sed rariùs ventriculi dolorem, eumque leviorem. Præ-

tereà proniores habebant liberioresque secessus sub usu decocti, quos nonnisi laboriosos & raros que-

rebantur qui floribus ipfis fuissent usi.

Hæc ipsa slorum arnicæ vis in nervos gastricos, quosdam explicatus dabit sublatæ quondam eo remedio tussis convulsivæ, quæ quibuscunque antea medicamentis restitisset. Operæ pretium fortè non pænitendum is reportaret, qui adcuratius in vires hujus sloris potentes sanè inquireret, æ vim hanc cardialgicam, sloribus peculiariter insitam atque specificam, certis nosset assectibus morbosis tanquam medicinam opponere,

Quid? si in morbis quibusdam gravissimis nervorum, epilepsiæ, maxillæ tetano, aliisque, ubi non rarò nimis curtam medicinæ supellectilem querulamur, re-

medii hujus cardialgici vis exploraretur?

Plures scorbuto incipiente affecti hoc mense ad nos Scorbutus venerunt; gingivis consumptis in inferiori pracipuè levior pafmaxillà, & cinereis dentibus atque à gingiva deser-sim. tis, anima fœtente, doloribus vagis, vesperi & noctu acutioribus. Puella unica præ cæteris graviùs multabatur. Longis anteà intermittentibus vexabatur: tumidulo & pastaceo habitu erat, atque à tribus mensibus, lividis latisque maculis per crura & femora hinc indè sparsis, itemque petechiis scorbuticis, rotundis nempè, obfoletè rubris, diametrum grandioris ciceris habentibus & creberrimis, per brachia & omnem corporis truncum disseminatis variegata. Mictus cruentus, pallidiffimæ & evanescentes gingivæ, & animæ fœtor peculiaris. Sero lactis cremore tartari parato, & herbarum antiscorbuticarum conservis sub hujus mensis finem sanescebat.

Scorbutica hæc labes videbatur aliquantum epidemica esse, ob assiduum humorem athmosphæræ.

Phthisin inchoantem in Textore sanabamus phle-Phthisis inbotomia repetita, sed singulis vicibus parciori, ve-cipiens solis getabili victu, & potu tepido atque emolliente.

Hanc phthisess speciem ab aliis quibusque di sticis sana-

Hanc phthiseos speciem ab aliis quibuscunque di- sticis sanastinguebamus: erat enim potius chronica atque oc- Quam nos ideam habuerimus de culta aut pleuritis, aut peripneumonia in suppuratiohujus phthi-nem jamjam transitura; aut sortè in exiguâ atque saseos natura, nabili plaga jam modice suppurata.

Thoracicas id genus inflammationes sub incipientis phthiseos nomine antiphlogistica hac methodo & sa-

navimus ipsimet, & fanatas ab aliis accepimus.

Paucas febres inflammatorio-putridas hoc mense habuimus curandas, longas, taciturnas, non tumultuantes, pulsibus vix mutatis, cute universa & linguis aridis, tusticulosas, & subperipneumonicas, atque axquoimus. Venæ sectiones repetitæ, non profusæ, emollientia, tepida, humectantia, & situs corporis erectus, tandem decoctum slorum arnicæ, profuerunt.

DE CAUSSA ET SEDE PHRENITIDIS

CAPUT III.

Complures ad nos ferebantur, qui inter furores in-Phrenitidis faniebant. Plerosque non magna febris tenebat, si nobis oblata ejusdem mensuram ad saltum arteriarum dimetiaris, descriptio. quosdam perobscura, paucos elatior: febriebant tamen omnes, etsi varia intensione. Quibusdam oris & linguæ conditio uti in sanis observabatur. Paucis à naturali harum partium habitu non magnus recessus, lingua modicissimè aut albida aut slavescente.

Omnibus, quousque mens sana suit, morbi initia ab horrore sunt cœpta, summam solum cutem perstringente, vago, atque per vices, obtusa cephalalgia, intermisto denuò calore insueto, & artuum lassitudine, ac minuto ciborum desiderio. Vesperi noctuque paullò difficiliùs ægrotabant, obambulantes tamen &

fuis quisque laboribus functi.

Tandem mente laborare, sed diversa ratione, occœperunt. Hi enim repentè in furias agebantur; illi priùs convulsi epileptica convulsione, aut grave animi deliquium passi, soluta nervorum distensione, aut lipopsychia insaniebant. Pauci desipere pedetentim, atque per intervalla, plerique inopinatò & graviter & cum furore cœperunt.

Id animadverti, non eâdem intensione eos interdiù noctuque ferocire, sed esse quasdam ferociæ remissiones, nulli plerumquè horarum periodo alligatas; subindè tamen stato tempore recurrentes, atque ita ur meridie mansuetiùs, vesperi graviùs, noctu gravis-

fimè furerent cum ejulatu, taurino musculorum robore, collisis dentibus, convulsi vel solis maxillis, vel etiam corpore universo. Sudoribus plerique diffluebant. Omnium ferè tendinum assidui saltus, aut tremulæ micationes. Quidquid ore hauriendum offerres, aversio pertinax: sicca alvus: lotium paucum, & rarò missum, &, si quid excipi poterat, croceum atque icterodes.

Pulsum habuêre plus minusque acceleratum, atque eundem in tribus viris deprehendi instar percussa

chordæ vibrantem.

Phreniti- Quorundam phreniticorum historias narrabo, eo corum quo- animo, ut quæ morbi natura ac sedes suerit, & quæ rundam historia. foleat plerumquè esse, non ego ipse statuam, sed dispare exitus morbi; disparem æquè medendi rationem consecutus.

De phrenitide verò hic solùm carptim agam.

Tertius annus est, ex quo juvenculam mihi concrediderunt, parcè semper, tardiùs, atque solitò aquosiora menstruantem, aliquot jam diebus leviter sebrientem, morosam, multa præter morem ineptientem, minùs appetentem, ac lassam. Fuit qui sebrim intermittentem prædiceret. Ea ægritudinis præludia fuerunt: obambulabat, sed ægrè.

Tandem apertius & desipere, & febrire, milique

committi.

Rei summam memorià teneo, undè ista depromo, eum quæ in singulos acta dies essent, negotiis aliis tunc longè plurimis districtus, in pugillares non retulerim; sed sinister eventus morbi, ut quem curare nequive-

ram, fidelem sur memoriam reliquit.

Febrientem accepi, & placide delirantem. Pertusa femel atque iterum vena, datisque quæ alvum per epicrasin & diutius sollicitarent, mite delirium in ferociam commutabatur. Febris in initio non magna, nunc nulla videbatur, & si quid febrim argueret, id facile vigiliis assiduis, jactitationibus, clamoribus, & irritato per hæc humorum circuitui tribuebam.

Cum ægram itaque apyreton judicarem, delirium assiduum, ferox, arque per multas septimanas; multa

quæ maniæ medeti sunt observata adhibui, & ferè pleraque, si emeto-catharsin excipias. Purgantibus usam noveram diù & absque emolumento; quin sub ipso eorundem usu desipientiam placidam abiisse in furias. Hinc ab emetico sperabam nihil, metuebam plurimum, in ea ægra, quæ pharmaco etiam multo mitiore quam longissimè esset à sana mente dimota.

Ita novem septimana labebantur inter assiduas surias. Donec agra in alium locum transferebatur, ad maniacorum videlicet ergastula. Ibi curatam novi, etsi,

quâ methodo, ignorem.

Ex iis quæ mihi referebantur, gratiolâ, una atque altera vice propinata, sanatam conjicio. Sed ad alios

non absimiles casus properemus.

Æstate anni 1776. aliam ad me juvenculam deportârunt, delirantem æquè, sed absque surore, mihique narrârunt ab aliquot jam diebus leviora frigora, caloresque intermistos, dedolationem, anorexiam, & oris amarorem esse questam; omni alterna vespera luculentiùs febricitasse, erectam ut plurimum, atque heræ morosiori, sæpiùsque adversa valetudine tentatæ, etiam noctu servientem. Sub ipsis accessionibus mens vacillabat, atque etiam aberrabat. Febrim biliosam esse Medicus, qui vocabatur, ajebat, deditque scrupulum pulveris ipecacuanhæ. Vomuit perpaucam pituitam, at nil emendatur: ad me desertur, multa & inconcinna loquitur, attamen non ferocit. Febris assidua vario tempore exacerbata, & sub hisce exacerbationibus desipientia major.

Sanguinem compluribus vicibus detraxi, modò bonum, modò crassa phlogistica crusta coopertum, atque ex venis vatiis, pedum, brachiorum, & juguli. Sanguisugæ ad tempora, vesicantia nuchæ, posca capiti adplicata. Verùm sub horum usu desipientia in ferociam abiit assiduam: febris magna, tendinum saltus,

atque per vices accedens trismus.

Hâc methodo cùm proficerem nihil, reducere humorum impetum ab encephalo volui, ope purgantium leniorum. Sed nec ita profeci quidquam. Ægra æquè ferocit; attamen minùs febrit, sed virium jacturam mollities pulsuum testabatur. Mutato consilio, ad nervina & camphoræ doses largiores ventum, cum ejusa remedii vim in non absimili morbo clarorum Scriptorum observationes quædam nobis facerent testatam.

Post diuturnum horum usum deliniri serocia primim, dein etiam lucidis intervallis distingui: tandema apta concinnaque loqui, sed immodica garrulitate, cui si diutiùs indulgere permittebatur, ferri denuò mens exlex cæpit, & ad ineptias divagari; ægra nihilominùs obambulante, cæterisque actionibus ad modestiæ normam compositis; atque ita diutiùs fatuitatem inter & mentis sanitatem ambigebatur. Demùm cortice Peruviano, & soliis aurantiorum est usa.

Exactis tribus mensibus, crurumque oedemate, quod sub ultima morbi tempora accesserat, depulso, sanata domum repetiit, sed ita ut possim dubitare, secunda valetudo medicinæ an corporis benesicio conti-

gerit.

Tres adhuc historias narrabo, etsi complures suppetant mox enarrandis consormes, sed quas ob idipsum non proponam. Collectæ observationes, & numero plures, & eventu diverso in re non diversa, huicz mentis ægritudini exactiùs intelligendæ fortè quid lucis affundent.

Ita posthàc confidentiùs persequemur hocce

parietibus textum cœcis iter.

Faber ille ferrarius, qui N° 11. decubuit, pulchram nobis in hanc rem observationem dedit. Fuerat is annorum 44, lacertosus, corpore breviori, sed denso atque compacto. Nosocomium adiit die 13^{ria} Junii 1778, aitque, se jam à sex diebus lassum esse, minùs appetere, levique per vices, maximè verò sub vesperam, horrore perstringi; ob hæc ipsa incommoda nudius tertius Medici cujusdam suasu brachii venam secuisse. Nihil emendatum esse; quin potiùs tremorem mox ab educto sanguine accessisse totius corporis (tremebat totus cum hæc narraret, quemadmodùm sub accessione febrili soleat); hucusquè nondùm præter

præter morem decubuisse, atque operi fabrili, moro-

fiùs tamen, vacasse.

Pulsus habuerat à sanitate vix abludentes, vibratos aliquantum, modicissime acceleratos. Nulla gustus aliena conditio, & lingua levissime ad radicem albefeens, mens sirma, & sermo promptus: alacritas; in sudores suisse per hosce valetudinis adversæ dies proclivem aiebat, & urinas paullum magis ac ordinario tinctas.

Aiebam adstantibus febrim esse perquam exiguam, & febris biliosæ solum rudimenta: rem probabilius posse totam componi remedio leviter salito, blandissimè alvum sollicitante, potu aquoso, mellito, possa.

Eum diem in seram usque noctem, quemadmodum

narravi, transegit.

Alterâ die (14ta Junii) cùm ægrorum cubilia peterem, procul clamores audio latè fonantes; mox hominem furiis agitatum ipfummet video, qui vinculis cohiberi ob infolens robur vix poterat. Aiebant custodes, nocte ferè medià repentè furere cæpisse, horasque noctis reliquas vociferatione assiduà turbasse; vincula sat sirma aliquoties perrupisse, multà undiquè injectà manu vix potuisse coerceri; non vidisse se ullum à multis retrò annis, qui tantis viribus polleret, neque tantoperè esseratum. Sudores prosus, asfidui, toto corpore depluentes; pulsus vibrati; urinatum conditio me latet, cùm æger lectum comminxerit.

Illicò tria grana tartari emetici exhibeo; non vomit, non dejicit, nec ullà ratione à minuta hac dosi affici videbatur.

Exacto horæ unius spatio, potionem emeticam octo granis tartari emetici sætam ita propinari justi, ut dimidiam portionem modò absumat, alteram exactà dimidia primum hora, ni prima dosis proposito responderet. Femina ægrorum custos potiunculam propinat, quam æger, vinum esse exclamans, ita avidè ingurgitabat, ut, æstimatione sactà, septem grana tartari emetici hauserit uno ferè haustu. Custos, utur

Pars III.

dividere portionem justa, hâc promptâ bibendi voluntate uti voluit, atque ita plus quàm mandaveram ingessit; verùm

- ut sæpe jam in multis locis

plus Insciens quis secit, quam Prudens, boni, ita etiam nunc auspicatò hic error contigit, ter enim biliosa vomuit, ter dejecit. Manabant uberrimi sudores. Mox remittere furor, placidè dein, & mussitando delirare. Vesperà appetente, indormire per vices, & tandem compluribus horis somno non interrupto tranquilloque ultra mediam noctem soporari. Versus auroram diei 15th Junii evigilat, reductà mente, & prorsus sanà.

Ex eo tempore, decocto tamarindorum, radicis graminis, taraxaci, cichorei, & tartari cremore usus, ac paucos post dies sanus ad suos rediit; valetudine, ut

posthàc innotuit, constanter bona (*).

Autumno anni 1778, Famulus illustrissimæ Comitis de B** in nosocomium susceptus est mente lapsus, & furens. Quatuor aut quinque diebus anteà, cùm multùm hinc indè cursitando incaluisset, & cerevisià immoderatiùs ingestà sitim restingueret, mox capite doluit, & friguit per vices, & præter morem. Doluit quoque thorace dextro ad costas spurias, dolore pungente, non valdè intenso, & sine tussi: non decubuit.

Institutâ phlebotomiâ, atque extracto coriaceo sanguine, non juvabatur. Linguæ & gustûs ea ratio, quam in rectè valentibus videmus. Vesperi ejus diei, quo sanguinem eduxerunt, mente dejectus delirat, torvo aspectu, celerrimè rotatis oculis & quasi prominentibus, cum ejulatu, & æstro percitus. Persuebant ex omni corpore sudorum rivi, pulsu arteriarum vix citatiore, veruntamen vibrato. Fit altera venæ se-

^(*) Gaudeo, me hujus curationis testem, egregium Carol. Gulielm. Nose posse compellare, quem ob præclaras integer rimi animi dotes, ob eruditionem multiplicem, in artis spes & incrementa natum, Viennæ tunc amabamus, nunc verò Augustæ Vindelicorum commorantem invitissimi desideramus.

ctio eadem vespera, que sanguinem aspectu bonum dedit, sed ægrum non levavit. Noctem inter surias

exegit, cum interdiù cicuratius delirasset.

Altero delirii die, circa meridiem, nobis committitur; iis horis, meridianis nempè, cùm domo efferretur, in vià resipiscere aliquantùm incœpit, ut adveniens aptè loqueretur, & quod initium morbi suerit,
ad id usque tempus quo mentem amiserat, ad amussim
referret. Nondùm integta hora ab adventu in nosocomium præreriverat, cùm ille denuò sureret, pulsu
forti, pleno, vibrato, sed vix prærer ordinem acceleraro, inter assiduos subsultus tendinum, & sudores
largos.

Sanguinis ex nocte perparum detraxi, visurus & quomodo phlebotomiam ferat, & quæ conditio sit ejusdem emissi. Eum crusta phlogistica carentem vidi,

& superficie lætissimè roseà.

Mulsam & poscam, adjecto sale medio mitiori, frequenter & affatim propinavi, atque injecto clyste-

re alvum follicitavi.

Cùm eo tempore, quo pridiè mitiùs delirâtat, videlicet meridie, furor adeò non remitteret ut potiùs novis auctibus cresceret, grana quinque tartari emetici ex quatuor unciis aquæ haurienda dedi. Ter indè stomachum exoneravit nausea gravem, ventrem sexies. Bilis vomitu rejecta est slava & amurcesa, sed mole non maxima; bilis etiam alvo secessit longè copiosissima, morbi sax & origo. Mox cicurari aliquantùm & tractabilior esse, dormire tandem, somno ea vespera inque multam usque noctem producto, inter exiguos rarioresque tendinum & digitorum lusus. Post mediam noctem evigilat, sui plenissimè conscius & compos.

Ab eo tempore mens quam rectissime valuit: sudo-

res imminuti, tandem nulli fuerunt.

Usus est decocto radicum graminis, taraxaci, tamarindorum, & tandem, elapso non multo tempore, domum abiit, etiam nunc, dum hæc è pugillaribus excerpo, planè sanus.

Id addo, hominem ante aliquot annos gravi terrore

perculsum fuisse, tuncque etiam convulsum; sed &

anteà & posthàc sanum vixisse.

Famulus Baronis P** 37 annorum, die 17^{mà} Decembris 1778, manè lassus & capite dolens inhorruit; pituitam suaptè vomuit, intercurrente per vices sugitivo calore. A meridie commodiùs valere videbatur; obambulabat, gustum equidem non depravatum, at anorexiam, questus.

Meraciorem cerevisiam & ejus largiores haustus amasse, ad crapulam usque, domestici testabantur.

Hæc incommoda quotidiè recurrebant, donec die 21^{nå} Decembris Medicum accederet, qui herili totiusque familiæ valetudini curandæ præerat; is pulveres ex sale medio & rheo confectos præscripsit, per

vices absumendos.

Die 23^{tia} Decembris, à meridie, idem Medicus ad ægrum accitur, totis artubus trementem, siticulosum, & capite valdoperè dolentem, cum pulsu duro, pleno, atque accelerato. Alvum à sale medio & rheo aliquoties suisse motam comperir: oris amaror nullus; nullæ nauseæ. Mox sanguis eductus est crustam postmodum phlogisticam exhibens: remedium refrigerans nitrosumque propinatum. Cum morbus ad vesperam intenderetur manifestò, alteram jam multa nocte phlebotomiam instituunt, sanguine corium phlogisticum denuò formante. Copiosus limonadæ potus dabatur: nox absque somno, & inter deliria, exacta.

Die 24th Decembris, manè convellitur. Vesicantia ad suras applicantur, & mixtura ex spiritus salis ammoniaci aceto saturati drachma una, syrupo papaveris albi, & aqua stillatitia conveniente propinatur. Delirat assiduò, & cum surore, nisi sortè heræ aut admonentis aut increpantis conspectu resipisceret aliquantum & componeretur: nox insomnis & cum su-

rore.

Die 25th Decembris, meridie, ad nosocomium deducitur. De morbo interrogatus, aptè atque omnia exactè usque ad id temporis quo mente labi cœpit narravit, & tremuisse se totis artubus per omne hoc morbi tempus, tremens addidit. Nunc verò frequenter sibi poplites quasi succidi, veluti jam-jam lapsuro. Conditio linguæ & saucium quemadmodum in sanitate; sed pulsus fortes, & pleni, vibratique cum aliqua celeritate, & uberrimi sudores aderant.

Etsi cuncta concinnè atque ex ordine, quemadmodùm gesta fuerant referret; nihilominùs, aspectu, sermonisque insolità promptitudine, à sana mente alieni quid attonitique, atque etiam rerum suarum incurii, prodebat.

Brevi morbi historia vix absoluta, cum in plura volueram adcuratius indagare, delirare furiose cœpit, furore vesperi noctuque intensiore. Ad nos venienti

vesicantia detrahi curavi.

26tà Dec. ægrum assiduè, sed mitiùs, surentem inveni, eumque, quod anteà recusavit, strenuè bibentem. Alvum noctu bis posuit. Collecta studiose atque asservata urina sedimentum lateritium, aut potiùs cinnabarinum, deposuit. Pulsus & sudores, utì pridiè.

Horis antemeridianis grana quinque tartari emetici in quatuor unciis aquæ soluta dedi, atque uno haustu potanda. Vomuit indè sexies pituitam non copiosam, cum paucâ bile: quaternis secessibus multæ biliosæ sæces excesnebantur. A vomitu mitiùs delirare & taciturnè, ac quædam subindè quasi mentis reversuræ signa dare. Qui anteà lectum conspurcaverat, jam nunc excipulum petiit atque matulam, lotium missurus. Urinæ quædam jumentosæ erant, quædam verò propemodùm naturales, aut à naturalibus intensore solùm slavedine disserentes. Lingua per vices arescebat. Sudores & pulsus hucusquè nil mutabantur. Potus multus ex aquâ simplici, aceto & melle. Noctem placidè delirans & insomnis egit.

cam pituitam; quietior est, atque ita compositus, ut manibus subinde libertas potuerit à vinculis dari; subinde etiam aptè respondet, delirio licet identidem recursante. Urinæ & pulsus iidem: iidem etiam potus medicati, adjecto nitro & tartari cremore. Hâc vesperâ, cùm denuò inquietior, quin etiam ferox, redderetur, pulsu plenissimo vibratoque, undecim un-

G 3

cias sanguinis detraxi, qui crustam plumbeam, tenuem, modicè contractam, & serum multum atque cæruleo viridescens monstrabat. Ea nocte, ad singulos potuum refrigerantium haustus, pituitam non paucam leviterque virescentem vomebat. Nox insomnis, inter

fermones ineptos, sed absque furore.

Die 28^{và} Decembr. manè dormit, remotis vinculis, mente constat, lassitudinem magnam, sitim, & gustum vitiatum questus: perrarò hæsitare videtur, quasi denuò mente lapsurus. Circa meridiem ejus diei, emeticum denuò propinabatur ex scrupulis duobus ipecacuanhæ, & grano uno tartari emetici paratum. Indè decies multa biliosa revomuit; dejecit: mens indè perfectè sana, febris vix ulla; levis tremor artuum; sudores exigui.

29^{nà} Decembris, nulla febris, mentis sanitas perfecta. Nullus ullibi dolor, lingua humectata, leviter albescens, urinæ croceæ. Decoctum ex radice graminis, taraxaci, & fructibus tamarindorum cum succo

citri & faccharo.

30mà Dec. nox bona, apyrexia plena. Remedia

eadem. Per vices è lecto surgit.

Locus ille, quo de sede phrenitidis disceptatur atque eidem medendi ratione, magnus est herclè, & à non paucis vexatus. Quibusdam enim phrenitides visebantur encephalo inflammato; cùm aliis ejusdem visceris inflammatio non infrequenter occurreret, etsi ager, quamdiù in vivis erat, non deliraret. Non rarò nihil omninò quòd accusares, aut nihil saltem quod non alibi sapiùs, quin prægressa phrenitis esset, conspectum suerit, intra calvariam reperiebatur, utut à phrenitide mors suerat.

Diversa Non unam eandemque ubique ac semper esse phredantur se- nitidem arbitror, nempe non unam semper ean-

bres phreni- demque phrenitidis causam, nec causa sedem.

phrenitides, feu phrenitides aquè inter se differre existimo, quod exem- ac sebres ophthalmicas, anginosas, pleuriticas, peripplo illustra- neumonicas, aliasque; quæ quantum & genesi & tur.

Amabo enim! si ophtalmiam videas, ruborem oculi

nempè doloremque cum motu febrili, num eadem ubiquè agritudo erit? nonnè hac febris ophthalmica (si as sit hac compellatione uti) diversas habere origines caussaique potest, & diversam exigere ob id ipsum medendi methodum? Febris ophthalmica inflammatoria esse solet, in aliis serosa, rheumatica, gazirica, seu saburralis, atque in aliis denuò alia.

Ea ipsa ratio etiam in phrenitide obtinet, morbo

videlicet sapiùs differente.

Quòd si fortè curanda quædam sebris occurrat, quæ more phrenitico mentem turbat, malè solum plerumquè delirium spectamus, quasi is morbus princeps esset, & non potius sebris cujusdam quoddam

accidens non necessarium.

Has, quas ego videram, phreniticorum febres, fuisse aut biliosas, aut inflammatorio-biliosas, existimo eventu posse probari; atque hanc ipsam speciem phrenitidis esse idcircò multò frequentiorem, quòd & ipsa princeps febris, gastrica nempè, præ cæteris febribus sit multò crebrior, annis omnibus, atque

etiam per omnes terrarum tractus.

Dùm hujus phrenitidis sedem (de hâc enim solà Quânam loquor) cujus hic exempla retuli, in abdominis sa-ratione saburra statuo, non id dico, rationem me nosse, qua burra venventris illuvies valeat encephalum turbare; fortasse phalon affienim nihil omnino morbose materiæ ad cerebrum ciat. ablegatur, sed, ægrotante ventriculo, ob inexplicabilem quemdam consensum, encephalum aquè agrotat; fortassis etiam id sit, quod in ophthalmia biliosa ac saburrali accidere sæpè videmus; quod æquè evenire in eryfipelate solet, morbo nempè ex ventris illuvie nato. In his enim morbis, quorum uterque natales ex abdomine deducit, particula materix, decerptx nempè ex abdominali saburra, ad oculos dimittitur, aut ad locum eryfipelate tentatum: videmus enim rubentes oculos, & acrium lachrymarum imbres; atque erysipelas ipso aspectu docet, materiam alienam esse agrotanti loco infixam.

Hujus ergo phrenitidis sedes concipere fortassis binas possumus, in præcordiis unam infatuante hu-

G 4

more, biliformi, putrido, aut qualicunque farctis; atque alteram in ipso encephalo, quod ejusdem dementantis materiæ particulam, ut Veterum phrasi utar, attraxit.

Videre igitur in cerebris demortuorum & vasa infarcta, & rubores præter morem, & alienos latices, frequenter licebit, etsi morbus in infimo ventre sium habuerit promptuarium, suamque penum; ignis sacri, atque ophthalmiæ saburralis exemplo.

Emesis suo tempore, iisque, quæ anteà acta esse oportet, præmiss, instituta, & ventris saburram eliciet, novæque metastasis generandæ, aut prioris alendæ ansam rescindet, & ipsam fortè materiem è ventre aliorsum jam dimissam, atque alicubi pertinacius adhærentem, submovebit, concussu salutari corporis totius, aut largo sudorum proventu; hi enim ab emesi ubertim manant.

Unde di- Verum quoscunque hæc res explicatus poscat, is visio phre-semper veluti canon atque regula obtinebit, à quâ nicidis sit impune deslectere non licebit: inquirendum esse in repetenda. sebrium indolem, easque, misso non necessario symp-

tomate, directe esse oppugnandas.

Atque id non solum in febribus phreniticis facto opus esse existimo, sed etiam in omni alia quacumque febre, quam eminens quadam assectio topica comitatur, angina, pleuritide &c.

Symptomatis cujusdam apparens magnitudo plerumque Medicum inauspicato abducit à contemplandâ febris naturâ, & eum in se totum convertit, in-

solentià rei veluti monstro perculsum.

Ita phrenitidem apparenter eandem, re diversam, eidem plerumquè methodo subjicimus, ertabundæ potissimum atque incongruæ, qualem nempè illam esse oportet, quam nulla morbi determinata notio regit.

Epicrises Ipse non eandem in quinque phreniticis medendi phreniti- viam institi, etsi debueram; in morbo nempè, prout dum anteà is mihi offerebatur, his quinque vicibus eodem.

In primà ægrà, leniorum purgantium usui, eoque protracto consisus sum, eà nempe ex opinione, id

æquè confici atque etiam tutiùs purgante posse fre-

quentiùs propinato, quod vomitorio.

Purgantibus, utut antiphlogisticis, morbos evidenter sabburrales esserari vidi, atque intendi non rarò, quos emesis, si ex simillimis & quàmplurimis casibus judicium formare liceat, repentè sustulisset.

Attamen id etiam observavi, febres quasdam alias, aquè ex ventris infimi saburra natas, miti pharmaco

alvum pluribus diebus movente fuisse sublatas.

Indè est cur non existimem esse indisserens, an emetico, an verò purgante in febre saburrali utamur, nec alterum posse alterius vices supplere.

Dispicere igitur oportebit an materies sursum, an

verò deorsim turgeat.

In cura hujus ægræ debueram, misso delirio, in morbum principem, febrim nempè saburralem, inquirere, eique à fronte occurrere. Non enim commentitia lex est, neque à Veterum placitis dessectens: morbi jugulum premendum esse, non circumeundum: sed cautos esse atque oculatos oportere, ne sorte jugulum putemus, quæ solum aut manus aut pes soret.

Phrenitis ejusdem ægræ, postquam febris deferbuit, in maniam convertebatur, delirium nempe apy-

reton.

Quidam, qui maniacis olim non paucis medebatur, Phrenitiejusmodi mihi narravit, undè collegi, plerosque ma- dis in maniacos initio Phreniticos suisse, utut ob sebrim obscuniam conriorem (si febrium notas ex pulsu ferè solo capiamus)
jam indè à morbi principio maniaci dicerentur, &

febris expertes.

Id etiam asserebat, se multos & serè omnes recentes maniacos sanâsse, cùm, multo solvente potu præmisso, & phlebotomia una aut pluribus, infatuantem somitem ex eorum ventriculis evulsisset. Atque ea in re patrum nostrorum consuetudinem sequebatur: suit enim antiqui moris delirantium animos helleboro detergere.

Altera juvencula febre laborabat manifestò biliosà; sive ad Medici, qui prior agrota curam gestit, assertum attendas, hominis exercitati; seu id spectes, quòd

febris certis dimensisque momentis accresceret, arque iterum modice subsideret.

Emesin ab eodem Medico concitatam non suffecisse mitari desinet, qui noverit illam parcissimam suisse, & ab exiguâ vomitorii dosi factam, & in corpore ad vomendum non præparato, tanta igitur ægritudine minorem.

In nosocomio verò periculosam medicationem subiit. Copioso equidem atque apto potu materies, vitiosa & morbum committens, diluebatur; at quod via & brevissima & tutissima eam totam eveheret nil suit.

Misso non pauco sanguine, & exantlato systemate venoso arteriosoque, alienus isque dilutus humor intra vitæ hospitia receptus universum corpus oberrabat; donec tandem ad varia cola errabundus serretur, atque aut artis stimulis aut medicatricis naturæ vi à tergo pulsus, diversos sibi exitus ac sugam quæreret, morosam quidem ac tardam, neque sine omni protsus desertæ stationis damno.

En crisin dissicilem, sæpè inadæquatam, & mille

periculis implicitam!

Quâ phrenitidis specie tres reliqui phrenitici laborârint, prompta medendi ratio, & eventus docet.

Id solum difficile videtur, ut adcurate determines, an vera atque inflammatoria phrenitis sit, an verò

sympathica, aut etiam aliundè proveniat.

Etsi enim, in scholis Medicorum, phrenitidum distinctiones adcurate tradantur, earundem tamen diagnosis penes lectos ægrorum non raro anceps reperitur.

Ambigua Quippè multa, quæ inflammationem præsentem insunt instam- dicare dicuntur eamque encephali præprimis, deci-

mati ence- pere visa sunt non raro.

Ut à pulsu initium faciam, is sæpè durus & vibrans inventus est, etsi nulla præsens inflammatio fuerit; atque alia vice debilis & mollis, ubi phlogosis encephalo profundè insidet.

Ætatem viridem, & calefacientium usum, sicubi in eodem homine sebriente & phrenitico concurrant, inslammatoriam phrenitidem indicare nemo facile du-

34

bitabit. Verumtamen ægri nostri omnes ætate sloruerunt, atque unus eorum cerere meraca & vino abuti solebat, etsi nullus eorundem inflammatione ence-

phali laborarit.

Cephalalgias validas phrenitidem veram antecedere asserunt; quod quidem ut sæpè fieri non nego, ita semper accidere inficior, contrarium doctus. Cephalalgia gastrica, febrium biliosarum, putridarum, malignarumque comes, plerumquè præ cateris fæva est, atque, ex hâc ipsâ dolorum intensione, non rarò ejusdem indolem & causam dignovimus, nullatenus inflammatoriam.

Immoderatas vigilias, quas inter veræ phrenitidis causas Boerhaavius recenset, bis vidi spuriam fe-

ciffe.

Faciei rubor & turgor, atque oculorum pars alba velut sanguine suffusa, plethoram & inflammationem non rarò notant; at verò eadem symptomata in quamplurimis febribus, biliosis, puttidis, malignis à me fuisse frequentissime conspecta sidenter aio.

Adde etiam illud, deesse nonnunquam notas omnes, quæ corruptam atque acrem bilem circa præcordia

hærere communiter docent.

Non hæc idcircò prolata velim, ut hæc accidentia in determinanda phrenitidis indole negligantur, sed ne in formanda diagnosi difficillima iisdem solis fidamus.

Tempus anni, morbi congeneres, eorum adcurata cognitio quæ delirium præcesserunt, morbi remissio per vices, juvantium & nocentium notitia, scientia earum rerum morborumque qui passim & cateris frequentius eveniunt, & facultas quadam vel occultissima dignoscendi, usu comparanda, verbis non describenda, medentem meliùs instruent, quàm scholarum præcepta.

Divisionem phrenitidis accuratam, & quæ omnes An, & quodelirii febrilis species complectatur, statui nullam modò conposse existimo; quemadmodum nullam quoque se-dipossit prabrium partitionem habemus completam, neque habete tica phrecarco differes ecam phremitides poslumus.

vilio?

In tanta enim febrilium causarum infinitate, quarum singulis respondebit sua humorum solidorumque crasis vitiata, & sua febris, necessium omnino erit febres esse non solum innumeras, sed etiam summo-

perè ab se invicem disferentes.

Jam verò vix ullam febris speciem dari puto, quæ non aliquando encephalon quâcunque ratione afficiat, aut dolore, eoque vario, aut functionum ejusdem læsione varia; atque vix ullam febris speciem, quæ non aliquandò sub certis quibusdam conditionibus encephalon ita afficiat, ut ager phreniticus dicatur.

Erit ergo phrenitis symptoma quoddam commune quamplurimarum febrium, inter sese summopere licet differentium; quemadmodum id de calore, frigore, cephalalgià, siti, sudore, aliisque communibus fe-

brium non necessariis accidentibus dicimus.

Quemadmodum ergo in febrium partitione non omnes omnino febres complectimur, neque ob dictam rationem complecti possumus, sed solum quasdam easque cardinales ac primarias statuimus, reliquas verò in partitione non expressas ad eam febrim cardinalem reducimus, quâcum aliquam, quoad caufsas, decursum, & maxime quoad methodum medendi, analogiam habent, reducere solemus; ita etiam agendum reor in phrenitidis partitione.

Non id ago, ut phrenitidis partitionem hic dem; sed ut quid difficilem eam reddat, quidve in ea stabi-

lienda sit observandum, ostendam.

tidis.

Hinc, qui vel in solo encephalo inflammato phreta plerorum. nitidis caussam quæsivere, morbum latissime patentem que Aucto-nimis arctis limitibus circumscripsere; æque ac illi, nes phreni- qui eandem, encephalo sano, subter pracordia locârunt. Sed neque ii phrenitidis omnem ambitum complexi funt, quibus placuit utramque hanc phrenitidis speciem ita admittere, ut aliam nullam agnoscerent; cùm pluribus quam binis solum his locis, supremo atque infimo ventre, discludi infatuans caussa possit, eaque ipsa summopere differentis indolis esse, & divertissimo modo mentem ladere.

Ideire differre etiam phrenitides debent, prout &

locus phreniticæ caussæ, & ejus indoles, & infatuandi modus differt.

Cùm hæ phrenitidum disserentiæ negligerentur, idemque semper & ubiquè morbus statueretur, ubi mens sebrientis erat diutiùs emota; id accidit, ut auctores diversimodè de morbi sede, caussis, & accidentibus, ac medendi ratione opinarentur, & quammaximè pugnantia proferrent, suis singuli obfervationibus consis, & extispiciis subindè docti.

Plerosque res non commentitias, sed sactas in medium protulisse lubens concedam, verum in eo lapsos esse existimo, quòd, que viderint in paucis, ad plurimos, quin ad omnes transtulerint qui cum sebre

delirarent.

In definienda phrenitide æquè disceptabatur; utut, ignorata & morbi caussa & sede, in promptu suerat morbi notionem ex characteribus, qui constanter atque in quovis phrenitico sensibus occursant, haurire.

Verum plerique ex quâdam amicâ hypothesi, aut ex ratioribus observatis, definire morbum maluerunt.

Febrim acutam cum delirio phrenitidem nominabis.

Nil refert, quæcunque acutæ febris species sit, quæ phrenitidem committat: neque semper malignam, etsi id quibusdam placere videam, requiri preniticorum historiæ docuerunt.

Sed neque semper inflammatoriam febrim dices, nec inflammatum encephalon, in iis omnibus, quos

phrenitis tenet.

Vix enim febrim acutam novi, quam non aliquandò

cum delirio viderim.

Quidam, thorace solum inflammato, alii ventriculo & intestinis, phrenitice delirarunt, encephalo omnis phlogoseos experte.

Encephalon inflammatum cum delirio observavi;

inflammatum quoque, mente fanâ.

Asserta mea extispiciis possum confirmare.

Delirium nec assiduum volo, nec suriosum, nec tale, quod morbum inchoet, ut phrenitis dici queat;

quanquam, si hæc ita sint, phrenitidem adesse nemo dubitet.

Non enim ex eo quod plus minusve est, morbum adesse, aut abesse dices; sed eum solummodò plus

minusque urgere, intendi, atque remittere.

Acutæ febres propiùs aut longiùs absunt ab eo statu, quo præsente phrenitis dicitur, eruntque febres quædam plus minusque phreniticæ, seu paraphreniticæ, vel verò phreniticæ per eminentiam.

Neque refert an inter clamores deliret, ac lacertorum suorum vires periclitetur; an verò inter verba solùm ineptiat tranquillus, aut mussitando.

Sed neque, si serius, ac morbo jam progresso, de-

lirium accedat, proptereà non erit phrenitis.

Verum hæ distinctiones, utut ad præsagiendum morbi exitum conferre quid & ejus docere periculum queant, nil tamen conferunt, quo possis oblatam ægritudinem à reliquis ejus dem speciebus dignoscere.

Phrenitidis Phrenitis igitur latissimè patet, & æquè latè ac ipsa amplitudo. notio acutæ febris.

Et prout ipsa acuta sebris varia est, & varium ejusdem acutæ stadium, & varia in vario ejusdem acutæ stadio medicina; ita etiam varia erit, & phrenitidis species, & modus sanandi; quem idcircò ex curatione sebrium repetere oportebit.

CALIUS AURELIANUS phrenitidem appellat alienationem mentis cum acuta febre, pulsu parvo, & cre-

bro, carphologia, & crocidismo.

Verum aliam pulsuum conditionem in phreniticis subinde obtinere, carphologiam verò, seu sestucarum collectionem, & crocidismum, seu simbriarum ex operimentis decerptionem, phrenitidis definitionem ingredi non posse, utpote non necessarias nec individuas phreniticorum actiones, per se patet.

Nihilominus phrenitidis symptomata hic auctor fermè pleraque, Veterumque de ejus morbi sede opiniones, (stylo licet minimè latino, & in Scripto-

res, quorum sententias refert, persæpè injurio) ita complectitur, ut Lectorum patientiam remuneretur.

Sed alias referre phreniticorum historias malim, quam confutandis aliorum opinionibus immorari.

Delirium & acutam febrim in multis observavi qui ex alto delapsi caput alliserant: sanguis sectà venà eductus crustam pleuriticam contraxit.

Diffecta post mortem capita encephalon multis in

locis valdoperè sugillatum monstrarunt.

Quasdam verò aliorum phrenitides, pariter à vi externa capiti illata profectas, missionibus sanguinis, & antiphlogistica methodo sanavi, eadem nempè ratione, quâ validiori contufioni aliarum partium, quarum periculosa inflammatio foret, medemur.

Die nona Aprilis 1779, famulus quidam, triginta septem annos natus, noctu per octodecim graduum a sero intra scalam delapsus est, & caput pavimento lapideo im- caput effuso pegit. Per aliquot temporis minuta sensuum officio ab alto. caruit. At iis paullò post restitutis, integro biduo se domi continuit, levem carebariam, & vulnus questus, quod dextro capitis lateri inflictum multum fanguinis fudit, & pollicem longitudine exæquans ibi loci visebatur, qui medio ossi parietali respondet.

Die à lapsu tertia, tremere artubus vehementiùs cœpit (tremebat enim jam à multis annis, quòd olim tinctor pigmenta saturnina plurimum tractaret) & inter assiduos calores, febrimque delirare: delatus in nosocomium cum furore insaniir. Specillo exploratum

vulnus ad os ipsum non pertingebat.

Incisa vena est semel iterumque: eductus sanguis in crassam, tenacem, & obsoletè savam crustam coivit. Clystere alvus mota, & emulsum, in quo aliquid falis amari & mannæ dissolvebatur, propinatum. Pulsus validi, duri, accelerati, & calor febrilis.

Die quartà, cum insania ferox & sebris incrementa caperent, vulnus altiùs incisum est ad offis usque superficiem levissimè fissam. Trepano perforare cranium placuit, ubi extimam ejusdem solumlaminam fissam videramus, fissura ultra diploen non penetrante. Nihil

humoris è suis vasis essus comparuit. Noctu delirium

futiosum, & febris.

Die 5ta, denuò trepanon applicatum, ut amplior redderetur offis perforati plaga. Nil alieni repertum. Delirium affiduum & furiosum cum febre.

Die 6th, mane, menti restitutus ad interrogata aptè

respondet, & mitissimè febrit.

Die 7ma & 8va, mens integra, & febris vix ulla; alvum, his diebus, facilem habuit crebro enemate folliciratam.

Die 9na, de novo incaléscere, febrire, & delirare cœpit. Sanguis missus corium pleuriticum exhibuit: non levatur.

Die sequenti moritur.

Ablata olla cranii, inter duram & piam meningem, per omnem late ambitum, infignis copia feri aquofi inventa est. Catera illasa, nec ulla ullibi encephali fugillatio; quam tamen in aliis, qui allifo capite perière, toties deprehendi.

Spes fortè salutis fuisset, si durâ matre initio cruciatim perscissa, aquæ colligi aut non potuissent, aut

jam collectis fuisset exitus paratus.

Si pathognomicus phrenitidis character fit, ut æger acuté febriens fermé affiduò deliret, quacunque demum febrilis infaniæ ratio subsit, non miraberis, opinor, me etiam hæc deliria, febrimque ex valido in caput impactu ortam, in phrenitidum tribum transcripfiffe.

Phrenitis à encephali ab alto.

Senex, feptuagenario major, vegeto adhuc corsugillatione pore & senectute cruda, per duodecim scalæ gradus fallente vestigio cadit. A casu illicò delirat. Vulnus post lapsum in occipite paullo infra suturam lambdoidem, ac sinistrorsum pollicis unius longitudinem aguans, ibiquè os denudatum adparuit. Per aurem sinistram & nares aliquid sanguinis stillabat. Eum diem domi sux absque auxilio & inter deliria exegit.

> Die altera, ad nosocomium deportatur delirans, ac inter inconditos & motus & clamores; pulsu pleno, forti, duro vibratoque, at justam in sanis celerita-

> > tem

tem vix excedente. Incaluit præter morem. Anuomos,

& exfilitio frequens è lecto.

Examinatum vulnus: nulla initio læsio cranii in conspectum prodiit. Sanguis detrahitur aliquoties, alvus injecto enemate & antiphlogistico purgante proritabatur, verum perpauca, & morosissimè secesserunt.

Eâ die & sequenti, nil emendatum est, pejus habuit, febris augebatur.

Vulnus producere sectione placuit. Fissura cranit

detectà, moritur.

Fissura cranii, paullò infra supremum ossis occipitis marginem incipiens, per latus sinistrum decurrebat ad foramen usque occipitale, quod & ipsum erat diffissum.

Inter calvariam & duram matrem, juxta ductum fiffuræ, pauxillum esfusi grumosique sanguinis exiguam tæniam referentis, plusculum verò sanguinis non coa-

gulati in ipso foramine occipitali offendebatur.

Cerebellum totum amplioribus vasis, & atro sanguine turgidis perreptebatur, omnesque ejus anstactus, si eosdem explicueras, sanguinem habuêre effusum, atrum, grumosum, ipsam inter cerebelli substantiam & piam meningem ita retentum, ut nullibi
copiosius colligeretur, sed dissus per omnes cerebelli mæandros gravissimam potius sugillationem referret & piæ matris & superficiei cerebrinæ.

Hemisphærium cerebri sinistrum totum nigrescentibus amplisque sugillationibus & vasis atro cruore

tumidisimis commaculatum.

Lobus ejusdem hemisphærii anterior hanc, quam dixi, sugillationem, multo graviorem habuit partibus

cæteris quibuscunque.

Anfractus omnes ejusdem hemisphærii, ubi eosdem ab se invicem dimoveras, essusus cruor coagulatus, inter piam meningem & cerebri substantiam hærens, opplevit.

Hemisphærium dextrum, quâ parte medio bregmati respondet, plagam orbicularem, pollicis diametro sugillatam & atram, ibique loci, intra anfractuo-

Pars III. H

fos cerebri ductus, atrum quoque sanguinem exhibebat.

Phrenitis, fortallis Sympathi-(uino

Famulus quidam quadraginta circiter annos natus. Medicum accedit, lassitudinem & minorem ab aliquot ca, post ca- jam diebus appetitum questus. Suasum est ut sale amaro ventrem purget: meliùs habuit. Elapso octiduo, redit, aitque minui de novo desiderium cibi, & subinde parum bilis suapte vomere, corpore quasi à laboribus defatigato. Exhibebatur mixtura folvens, falina: vomuit frequentiùs. Cum alvum positurus latrinam peteret, indèque in cubiculum rediret, in limine concidit: alliso in acutum ferramentum capite, regioni temporali finistra vulnus inflictum est digiti longitudine, quod ultra integumenta quasi cultro dissecta non penetrabat. Subtus & circumcircà, sana omnia & tunc videbantur, & à morte reperta sunt. Impos mentis per aliquot momenta humi jacuit, crebriùs modicam æruginem vomitu rejectans, & sanguine multo ex vulnere manans. Accersitus prior Medicus propinato quodam haustu vomitum cohibuit. Mens plene rediit haud multo post, vulnus exploratum, ac deligatum est, & sanguis è brachio ductus. Æger commode valere visus est.

Vespere, cum rectè se habere, & die proximo consueta munia obiturum se diceret, repente totus convellitur. Phlebotomia larga fit, & clyster injicitur. A convulsione delirium, furorque, & exsiliendi conatus validi, affidui. Ante mediam noctem denuò fanguis extrahitur; idem furor, & jactitatio eadem.

Die altero (cum duodecim ferè dies exacti essent, ex quo prime vice Medicum accesserat inappetentiam questus) circa meridiem ad nosocomium deportatur, in quo, transacto inter furores febrimque magnam nychthemero, primò convulsus, dein toto corpore obrigescens moritur.

Cum cranium serrà in orbem circumductà dissecaretur, parum serosi humoris effluxit, quod intra meninges conclusum, & iis serra læsis promanare arbi-

Cranio remoto, nihil vitil repertum est, si majora

meningum vasa atro s'anguine paullulum turgidiora, minora verò quasi ab injecto pigmento rubentia excipias. In ventriculis lateralibus perparum serosi laticis deprehensum.

Nullum omninò vitium intra thoracem fuit.

Hepar, reserato abdomine, plurimum slavebat, & superficie modice inaquali suit ac minus quam in sanis solet lavigata, atque, si contrectabatur, durius & veluti coctum apparebat: bilis amurcosa vesiculam replevit. Ventriculus amplus, & intestinorum tractus omnis, profunda ac lurida slavedine saturate tingebantur; multa quoque bile ejustem coloris & tenaci, horum viscerum cayum obliniente.

Reliqua juxta naturæ consuetum ordinem suerunt.
Antiquum in potatore (nam hominem mero à multis annis profusè indulsisse, qui eum noverant, asserebant) officinæ biliseræ vitium suit, quod in hepate videramus.

Prima ventriculi incommoda à biliosa & tenaci materie profecta videbantur, quibus sal amarus aliquantum medebatur.

Phrenitidem consensualem existimabam potius quam idiopathicam. Biliosa enim colluvies, jam antea præsens, casu ipso adaucta atque ferocior facta, in caput irrupit vi illata debilitatum & morbo opportunius effectum.

Hos consensuales quidem encephali affectus, cephalalgias, deliria &c. plerumquè seriùs, atque aliquot primum à lapsu diebus cum febre subortos vidi; cum, quæ propria suerant ipsius capitis mala, mox ab illata injuria præprimis urgerent.

Verum subinde contrarium obtinere & ipsus exper-

tus fum, & ab aliis legi confignatum.

Neque isthæc humoris biliosi vis Divi Senis perspicaciam fugit, qui L. de vuln. capitis: Si vulneri Bilis post
capitis vel serrà secto, vel etiam non secto, osse tamen capitis lanudato, tumor rubicundus, & eryspelatodes in facie, siones impenudato, tumor rubicundus, & eryspelatodes in facie, siones impesin ambobus oculis, aut saltem alterutro, superveniat, Hippos, si contrectato tumore doleat, eumque febris & ri- crate obgor prehendat; cæterùm ulcus ipsum, quantum ad car-servatum.

H 2

nem atque ad os pertinet, atque, excepto illo faciei tumore, partes ambientes se belle habeant; denique, si nullus in reliqua victus ratione error suerit commissus, eum medicamento, quod per inferiora bilem ducat, opus habere, testatum facit. Sic enim purgato & febris sedatur, & tumor evanescit, & secunda valetudo restituitur.

Quam hic, afflicto encephalo, efferti bilem, elatamque oculos & faciem igne facro impetere, Coo teste & experientia suffragante, didicimus, eandem eadem illa in lasa capita potestate, aut phrenitides in aliis generare diras posse, aut veternos in aliis, aut apoplexias, aut quodcunque genus convulsionum, atque omnibus hisce malis eodem è fonte manantibus idem quoque remedium mederi, pharmacum nempè quod bilem ducat, nemo, opinor, inficias ibit, qui, quam versatili ingenio hic humor polleat, & diversissimorum in speciem morborum esse choragus soleat, non ignoraverit.

Digres- Seposito paulisper quem de phrenitide instituerasio ad capi- mus sermone, postmodum denuò resumendo, pauca
tis lasiones. quædam læsionum capitis exempla narrabo, quæ, utut
ad præsens institutum non pertinentia, superioribus nihilominus, cumque aliis aliorum observationibus
comparata, aliquid fortè in re adhucdum obscura lu-

cis dabunt.

CASUS I.

Vir 38 annorum, compage robustà, & optimè valens, 25ta Januarii ex ingenti altitudine, ex secundà nempè altissimi ædificii contignatione, decidit, atque in machinam levandis oneribus destinatam caput ita impegit, ut transversus machinæ truncus, isque sar sirmus, confractus dissiliret.

Vulnus ad supremum bregmatis dextri marginem haud procul à sutura sagittali, cum eaque ad duorum ferè pollicum longitudinem decurrens, os nudum

exhibult, attamen illæsum,

Sensuum omnium officio compluribus horis destitutus jacuit: mox sanguinem è brachio eduxerunt.

Die altera, ad nosocomium deportabatur, soporosus, ita tamen ut aptè responderet, si inclamaveras.
Tensivus dorsi lumborumque dolor, uti etiam dextri
genu, quod moveri non poterat, nec absque dolore contrectari: nihil tamen externa lassonis adparuit.
De capite exigua querela. Calor sebrilis aderat, &
pulsuum robur insigne, durities, & plenitudo, celeritate vix aucta. Sanguinem copiosum è brachio misimus, corio postmodum pleuritico coopertum. Potus
copiosi, antiphlogistici, nitrosi propinati.

Mansit illa in soporem proclivitas in quintam diem usque; dolores lumborum verò & dorsi primò intendebantur, deindè sensim mitiores facti ad nucham

& scapulas migrârunt.

Antiphlogisticorum & potuum, & eccoproticorum, & enematum usu, circa octavam à lapsu diem dolores

& febris evanescere cœperunt.

Genu fomento discutiente emendabatur. Denudato ossi initio aquam nostram vulnerariam, cui dein aliquid spiritus mastichini assudimus, vulneri verò ipsi Arcæi balsamum applicabamus. Non est animadversa exfoliatio. Vulnus brevì coaluit. Sanus, post mensis Martii initia, discessit,

CASUS II.

Sattor 53 annos natus, Bacchi strenuus cultor, ante annum è lapsu caput vulneraverat: curatus est; verum ab eo tempore, interjectis longioribus interval-

lis, fine febre & placide delirat.

Die 7ma Februarii 1778, hausto vesperi potu meraciori, per duodecim scalæ gradus devolvitur, alliso capite; ex ore & naribus largo sanguine manabat. Domum delatus de capitis & potissimum hypochondrii dextri dolore querelas movebat: mente constabat.

8v2 Februarii, hypochondrium dextrum plus doluit.
Oppressio thoracis accessit, Sitis, jactitatio: noctu dor-

mivit, sed inter manuum, quasi sloccos captantium, assiduos lusus: mentis constantia.

9na Februarii, symptomatum incrementa, tussis, sternutatio, & inter sternutandum hypochondrii dolor

intenfior, nuncque etiam thoracis.

lorem epigastrii totius, hypochondrii præcipuè dextri, pectoris oppressionem, tustim, dissicilemque tenacis materiæ anacatharsin querebatur. Caput non multum dolere contestabatur: domi suæ absque remediis decubuit: sensuum functiones hucusquè illæ-

fa; febris magna.

Sanguinem hâc die binis vicibus detraximus. Vesperi insultus epileptici per intervalla accesserunt, ubi oculi sinistri frequentissima motitatio suit, & convulsivi labiorum motus musculorumque faciei, pracipuè in ejusdem latere sinistro. Continua fermè masticatio, etiam extra tempora convulsionum: extra hos epilepticos insultus mente constabat exactè, dolorem epigastrii solummodò, & hypochondrii dextri, atque etiam insimi thoracis accusans. Alvum eccoproticis & crebro enemate sollicitavimus. Noctu frequentissima convulsiones.

Die 11ma Febr., denuò venæ sectio. Sanguis corio pleuritico, crasso, virescenti, livido semper contegebatur. Mentis præsentia creberrimis epilepsiæ insultibus

interpolara. Noctu moritur.

Suprema occipitis pars, quà in apicem excurrebat bregmatis concursui contiguum, multum atque inæqualiter protuberabat, quod omnibus originarium videbatur, atque à prima conformatione profectum. Paullo infra hoc tuber osseum, vulnus sex ferè lineas longum atque transversim inslictum, extimum solum capitis integumentum penetravit, illæso musculo subjacente.

Caput, antequam dissecaretur, exploratum, & in homine vivente & in demortuo, si vulnus hoc leve exceperis, nihil alienum vitiosumque sensibus objecit.

Recluso cranio, en quantam maximam concipere vales, rerum omnium ruinam! Os bregmatis sinistrum

ita diffractum, ut latè hiaret, fracturaque commissiram ossis occipitis contigui transsiliret atque decurreret per sinistrum occipitis latus, jam non una, sed in quatuor ibidem alias sissuras divisa, quarum una tenuis foramen magnum sindebat, ceteris aliorsum excurrentibus & cum hiatu.

Fissura, unum cum dimidio pollicem longa, è bregmate dextro in vicinum os temporum descendebat.

Cruor multus in grumos coactus effususque in tota basi cranii, maxime in utroque ejusdem basis laterali cavo, inter utramque meningem colligebatur.

Supra & infra tentorium magna ejusdem cruoris vis fuit, magnaque item cerebellum circumdedit, in-

ter utramque meningem hærentis.

In occipitis ferè centro, dura meninx ab osse secessit, magnamque, hanc inter & ipsum os, cruoris copiam invenimus.

Sanguis quoque coagulatus corpori calloso insidebat.

Omnem intestinorum tractum saturatissima slavedi-

ne bilis tingebat.

Quas in aliis encephali sugillationes videramus, in hoc agro omninò nullas, collectiones verò insignes cruoris grumosi observabamus.

CASUSIII.

Operarius 48 annnos natus, præterità Æstate, absoluto diurnorum laborum penso, cauponam intrabat;
modico deindè Baccho incalescens domum repetiit;
per quinque scalæ gradus devolutus caput impegit;
sensibus destitutus jacuit. Latus dextrum paralyticum
erat; ita tamen, ut subindè & crus levissimè commo-

verit & brachium. Fit bina phlebotomia.

Alterâ die, ad nosocomium deportabatur; stertorose, cum sibilo & labore respirans, & febriens magno, pleno, duroque & accelerato pulsu, & calore intenso. Ad angulum posteriorem inferioremque bregmatis dextri, per vulneris hiatum os ipsum ad lineas ferè sex denudatum spectabatur, & sssum in crucis formam. Terebrà cranium reseratum est, ubi dura meninge perscissa multum cruoris estluxit. Nil emen-

dabatur. Venæ sectionibus, enematibus, eccoproticis nil effectum est. Febris increvit. Die post lapsum tertia, ad Patres abiit.

In medio occipitis levior integumentorum contusio fuit. Totius pix matris continuata sugillatio; maxima omnium erat ad latus finistrum, versus encephali anteriora.

Intra anfractus cerebri, & graves fuêre sugillationes, & hinc indè cruoris collectiones. In basi calvariæ sinistra multus esfusus cruor inter utramque meningem colligebatur.

Ad alia phrenitidum exempla redire juvat, & ab-

ad institu- ruptum anteà sermonis filum resumere.

tum [ermo-Quidam ætatis consistentis vir, qui duros Cyclopum phrenitide. labores ferventissimis æstivis horis exercuit, cumque ipsius tempestatis, tum ignium vulcaniorum æstu inab estatis & caluit, febrire, dolere capite, tremereque totis artuignium ca-bus cœpit, lassus, vertiginosus, & elato magnoque pulsu, atque accelerato, cum interim vino se largiter prolueret.

Vix in nosocomium receptus, quasi œstro percitus furit. Bina phlebotomia, & oxycrato, tecto atque umbra, ferocientem sanguinem componebamus. Pau-

cos intra dies resipuit atque convaluit.

Phrenitis. thica?

REDITUS

nem de

lu vini.

Phrenitis

Murarius 44 annos natus, procero corpore atque an idiopa- robusto, die 6 Aprillis 1779, ad nosocomium venit, aitque se à quatuor jam septimanis catharrho laborare, à novem verò diebus pejus habere; dolorem enim punctorium thoracis sinistri paullo infra mammam accessisse; corpore erecto & obambulantem ægrotaffe.

Morbum flocci facere videbatur, atque ita narrabat, ac si levissima ægritudine teneretur. Vox prompta, narratio audacula: Pulsus pleni, fortes, non valdè accelerati: tussis pauca, atque inter tussiendum dolor

lateris, qualem anteà dixi.

In lecto reponitur; sit venæ sectio; potus multi

emollientes, tepidi, nitrosi.

Mox verò peractà morbi narratione, delirare furiosè, tremere, & vociferari incopit.

Consequentibus diebus, complures venx sectiones factæ funt. Corium pleuriticum sanguis habuit : furor assiduus: abdomen tumidulum, &, si paulò rudiùs contrectaretur, doloris signa, utut furens, dedit.

Die 8và Aprilis jam devexà, spiratio stertorosa, fopor, arque in malè soporato oculorum conniventia: pulsus duri vibratique, atque appresso digito difficillimè elidendi, naturalibus vix tamen celeriores.

Mane, die 9na Aprilis, moritur.

Cadaver, per errorem maturiùs humatum, noctu effodi curavi, ut in viscerum, atque in capitis praci-

puè conditionem inquirerem.

Vasa meningis piæ solitò ampliora, & sanguine pleniora comparebant: erat ita constitutum hoc cerebri involucrum, ut an aliqua ejus inflammatio adfit, vel vera; an sola sit quædam vasorum à sanguine congesto dilatatio non inflammatoria, qualem etiam in delirantibus, & nullo capitis morbo defunctis non rarò vidi, fuerit dubitatum.

Inter utramque utriusque cerebri meningem serum fuerat coloris straminei repertum, atque idem ejusdemque coloris utrumque ventriculum lateralem ita replevit, ut ambo hæc cava instar abscessus pure tur-

gentis extumescerent, & fluctuarent.

Pulmonis finistri dimidium inflammatum. Tenuia intestina ferè omnia perquam inflammata fuerunt; amplissimus ventriculus. Vacua cystis fellea; reliqua bona.

Die 29 Aprilis, juvenis 26 annorum, robustus, ad Phrenitis à nosocomium venit, aitque se à biduo cephalalgià cerebelli abingenti, ad occiput maxime, atque aurium tinnitu, scessu, & recurrente per vices cervicis validissimo dolore afflimeninges diffuso.

gi, non appetere, sitire, incalescere.

Adstantium quidam referebant, hominem hoc bello inter levis armaturæ milites stipendia meruisse, eumque his diebus, fervidissimis nempè, & quales vigente solum Æstate aliis annis experiebamur, iter ex Hungaria, jam tum valdopere languidum, Viennam fecisse: ante duos verò dies linquente animo, in foro publico concidisse,

Ab une & dimidio anno frequentissime & ferme assiduò caput dolere, multò mitiùs tamen quam hoc biduo, asserebat.

Ante quatuor annos gonorrhæa laborabat.

Multa alia distinctiùs interroganti confuse respondit. Pulsus validi, accelerati, duri, atque ita vibrati, quales plerumque in colica saturnina deprehendo; sitis, calor, & lingua aliquantum immunda, atque albescens. Dolor occipitis atque cervicis subinde, potissimum vesperi, ita intendebatur ut ejularet, moxque iterum remittebat.

Exacto biduo, delirium accessit, assiduum quidem, at mite, atque cum carphologia. Potu multo, restigerante, nitroso usus est & phlebotomia, quin vellhilum emendaretur.

Durante morbo, septies sanguinem detraximus, qui vix emissus pleuriticum corium contraxit. Pulsuum vibratio, eorumque frequentia major à singula sanguinis missione, & delirium idem observabatur.

Semel emeticum datum est, & vesicans applicatum

ad nucham, absque emolumento.

Balneo tepido, quo illum arteriarum spasmum solveremus, per quatuor dies, una alterave hora impositus, resipiscere cœpit, emollito pulsu. At iterum & durities pulsuum & delirium rediit æquo passu, balneo jam non juvante. Lotium plerumquè croceo colore: tinctum adparebat.

Pridiè ante mortem, oculorum conniventia per vices, & quasi incipiens opisthotonos; pulsus items durissimi & vibratissimi fuerant. Septima phlebotomia instituebatur. Periit, venâ vix deligatâ, die 11^{mã} Maii.

Inter piam meningem & arachnoideam, juxta ductum majorum cerebri vasorum, pus excurrebat, nullibi tamen intra ipsos anfractus profundiùs immittebatur.

In cerebello utrinquè, quâ dura auditorii nervi portio oritur, ulcusculum suit ipsius cerebelli, erosa meninge pià.

Pus item sat copiosum, & ponè acusticos nervos, & circa opticorum nervotum conjunctionem, & in

foramine occipitali inter utramque meningem diffusum. Tentorium hinc indè, dextro in latere praprimis,

profunde rubrum, & veluti sugillatum.

Ventriculi laterales cerebri, sero turgebant. In thoracis sinistro cavo nigricantis & liquidissimi sanguinis unciæ quatuor repertæ sunt, atque in dextro illius cavo unciæ ejusdem sanguinis sex.

Intestina omnia bile saturate crocea ex toto suffunde-

bantur. Sana reliqua.

Quæ ulceris in cerebello origo? Adcurata præteritorum cognitio, quam ægri confusa & truncata narratio suppeditare non potuit, aliquid lucis his tenebris affudisset. Videbatur antiquum ulcus esse, ob antiquos

capitis dolores.

Durissimos pulsus, & instar fili ferrei vehementer tensi vibratos persapè in morbis acutis observavi, metastasi ad caput sactà, eaque semper perniciosa: tunc verò seroso latice laterales ventriculos cerebri turgidissimos in extispiciis offendi; quique ita habuerunt, ex sebre plerumquè composità perierunt, nempè putrido-instammatoria.

Hinc est ut serum in cava encephali expressum conjiciam, ubi in sebribus putrido-inslammatoriis, jam
multum provectis, delirium aut accidit, aut intenditur,
cum oculorum conniventia, pulsu præduro, celeri,
atque vibrato; præcipue ubi hæc omnia, aut eorum
complura, simul ac ferme repente contingunt.

At facta ex hisce signis probabili conjectura metastasin id genus ad encephalum accidisse, aquæ videli-

cet in ventriculos irruentis, quæ medicatio?

Undè ea liquidissimi & nigri cruoris essuso: Eamdem in alio homine nuper observavi, cujus & anatomen

& historiam morbi subjungam.

Sed quam rationem afferemus sanguinis extra sua vasa in cavo thoracis collecti? nec enim calesacientem medendi methodum, quæ sanguinem intempestivis stimulis in loca aliena urgeret, criminaberis, hic utpote non usurpatam; nec sanguinis putridam dissolutionem accusabis, corio pleuritico, quoties unquè emittebatur, contecti. An à spasmo arteriarum id fuit, quem ea-

rumdem vibrata durities prodebat, sanguinem ex vasis

fuis exprimente?

Cerebelli abscessus priori mazor, fed abfque phrenitide.

Ob labis in cerebello detectæ similitudinem, utut dispar accidentium ratio fuerit, & dispar mortis genus,

alteram addo cadaveris sectionem.

Juvencula 22 annos nata, semper antehac sana fuit, nisi quòd ante 12 annos scabie fædaretur, quam solo sibi litu depulit, & absque remediis internis. A sex ferè annis dolore occipitis vexabatur, ita ut subindè totus conquieverit, subindè fuerit reversus, at nunquam ægræ patientiam superarit. Ab eo ferè tempore virescens ichor per intervalla ex aure finistra parcè stillabat, cum lateris illius obauditione.

Catamenia juxta legem consuetam semper recurrebant, nisi quòd, his ultimis binis mensibus, statum re-

versionis tempus præoccuparint.

Post festa Bacchi anni 1779, vertigine tentabatur assidua ferme, ut exire domo nequiverit integris 14 diebus. Per id tempus, nunc modicam bilem, nunc verò assumta suaptè vomebat, & amaroris sensu vitiatam gustandi facultatem querebatur. Tandem mitescere sensim vertigines, & oris amaror corrigi coperunt, restante tamen, quæ his binis septimanis continua fuerat, levi ad occiput cephalæâ.

Die 19na Aprilis, dolor occipitis, hucusque tolerabilis, ingravescebat, ad singulos corporis non magnos motus vehementer auctus. Rediit & amaroris in ore sensatio, & repletionis in epigastrio. Vefperi levi horrore se quotidiè perstringi aiebat, inse-

quente calore.

Die 21 mà Aprilis, ad nosocomium venit. A meridie ejus diei dolor in sinistro occipitis latere dirissimus invadit; ejulatus, & assidua per lectum volutatio, noctu pracipue. Pus virescens ex aure fluit, os amarescit.

Die 22da Aprilis, interdiù dolor occipitis magnus, vesperi major, & noctu. Pauxillum bilis vomuit.

Die 23tia 24ta & 25ta Aprilis, nihil mutatum est; nulla toto hoc tempore, quo apud nos fuit, febris observabatur; utut se domi suæ febriculam vespertinam quotidiè expertam fuisse testaretur. Pulsus tardiusculi potiùs, non elati, & calor naturalis fuerunt.

Nocte diem 25^{tam} Aprilis insequente, dolor occipitis fermè totus evanuit; aut potiùs, mutata sede, ad nucham migravit, multò hic loci implacabilior.

Manè alterius diei, (26tà Aprilis) lingua viridissimo muco sæda, & sauces virescenti ac pendulo pure oppletæ. Gargarismata & injectiones nil profuerunt. Periità meridie, auctà in sauces viridissima aut pituitæ aut puris illuvie, ortaque difficili, strepente, brevissi-

mâque ac celeri spiratione.

Aperto cranio, lobus sinister cerebelli abscessium virenti ac ductili pure plenum continuit, qui facile nucem juglandem caperet. Ductus quidam, calami amplitudine, ex eo sacco protendebatur ad os usque petrosum, quod ipsum erosum ita fuit, ut pus in aurem internam penetrare, indè sibi exitum parare potuerit. Sana reliqua suerunt.

Negavit se unquam impuro sluore laborasse, utut non infrequenter ejusdem contrahendi discrimini se exposuerit; illicito nempe, ut aperte est fassa, nec

ullius solum viri, commercio usa.

Dubitabamus an venereum id esset, vel verò sca-

biei non scienter olim sanatæ effectus.

Tiro Sartor, 16 annorum, die 28và Octobris 1779, Phrenitis in nosocomium deducebatur. Tertio ætatis anno à à purein encurru velociùs acto prosternebatur in lapidem emicephalo. nentem & acutum. Indè oculi distorquebantur, & aures multo sanguine manabant. Venæ sectione, & cataplasmate discutiente capiti applicato emendabatur; mansit tamen & oculi sinistri ad radicem nasi detorsso, & recurrens per vices cephalalgia, & obauditio constans. Sexto ætatis anno, cephalalgia gravissima prehendebatur, ad initia usque convulsionum, sed phlebotomia & puris sluxus ex aure dextra solatio suit. Pus etiam, post hæc, parcum & sanguinolentum, arque per vices, ex eadem aure sluebat, cum auditus gravitate ad hanc usque ætatem.

Variolis intereà perbenignis defungebatur.

Die 23tia Octobris 1779, mane ab irruente carpento in pavimentum lapideum projiciebatur, postquam à quatuor jam septimanis cephalæa intension fuisset, & copiosior fluxus puris ex aure. Mox febris orta est cum validislimo dolore capitis, in summon præprimis vertice, atque ad frontem: delirium itema & furor. Biduo apud nos prodemodum transacto, moritur.

Ventriculi cerebri laterales, dexter pracipue, turgebant pure viridi & fætidissimo; è quarto ventriculo, eroso & aperto, pus prodibat uberrimum, quod &: totum cerebellum circumfluxit, & specum vertebrarum colli replevit. Hemispherium cerebri dextrum alicubi firmiùs adhæsit ossi petroso; quo nexu soluto, canalis patuit carie erosus, & apertus in acusticum tubum, atque è cerebro modicè ulcerato pus evehens per aurem, fædum & putidissimum.

En, quam subjuncturum me dixi, & anatomen, & morbi historiam alterius ægri, ob phrenitidem quoque

huc pertinentis!

Febris puzrido - inflammato ria phrenitipicium.

Famulus quidam 28 annorum, cum fratri ex febre putrida mortuo, & valde amato parentaret, tristari initio cœpit; per quatuordecim à morte dies morosus ca, & extif- semper & taciturnus. Post hæc & ipse febri tentabatur, cum pectoris oppressione non magna. Erat lingua ex albo flava, fignaque alia saburra bilioso-putridæ.

> Ægrotabat erectus. Domi solventia sumpsit, & dein emeticum, præmisså sanguinis missione: levamen nullum.

> Die morbi quintà, ad nosocomium venit. Febriscontinua: lingua flavo muco obducta, & levis oppressio thoracis dextri.

Mentis integritas, ejusque & virium muscularium

vigor: pulsus duriusculi & pleni.

Elapso biduo, petechiæ conspiciebantur ubique diffeminatæ; quæ colore dilutè roseo corpus, instar marmoris variegati, distinguebant.

Paucos post dies, delirium non interruptum accessit, cum assidua arteriarum celeriter vibratarum spasmodicâ duritie, eâque post singulas phlebotomias, quæ sexies universim institutæ sanguinem pleuriticum sed luridissimè slavum dedêre, majori.

Sudores, sub ultimos morbi dies, confertim mana-

bant; oculis connivebat; floccos colligebat. Circa decimum septimum morbi diem periit.

Cùm phlebotomiis, potuque refrigerante, nitroso, aliisque, qua utilia fore existimabam, nihil prosiceretur, bina vesicantia suris admota sunt, unde pejus habere videbatur. Urina nunc intensius crocea, nunc naturales suerunt.

Recluso cranio, magna seri copia inter binas menin-

ges, & inter cerebrinos fulcos reperiebatur.

Singuli laterales ventriculi unciam ejusdem seri con-

cluserunt.

Tota pleura, præcipuè in dextro cavo thoracis, uti etiam magna septi transversi portio, quà œso-phago persoratur, inslammatæ conspiciebantur.

In singulo thoracis antro serum cruentum, aut potiùs ipse, sed liquidissimus, sanguis, ultra libram dimi-

diam continebatur.

Pulmonis dextri exigua pars fuit inflammata, &

intestina tenuia hinc indè leviter inflammari copta.

Operatius 42 annorum, die 9 Junii 1779, crure dextro minutissimè confracto, nobis committebatur. Ampla simam crue
ubiquè vulnera & carnium comminutio. Eâ & sequente ris contussodie, commodè habuit.

exsilit; pulsu pleno & modicè celeriori, non duro;

incaluit, sudavit.

Vesperi & noctu, assiduum delirium & ferox.

Die 12 Junii, delirium perstabat, & accessit pedis

livor & frigus.

Hinc, die sequente, amputatio facta est: sub quâ, uti & meridie, mens subinde redire visa est. A meridie verò denuò cum furore delirabat, cum sebre, & inter sudores continuos.

Periit nocte medià, diem 14tum Junii, quem inter

assidua & ferocia deliria exegit, excipiente.

Later utramque cerebri meningem, item infra ten-

torium cerebelli, atque in utroque laterali ventriculo ferum limpidum continebatur, unciarum universim quinque. Reliqua in encephalo bona fuerunt.

Jecoris substantia omnis æruginosissima suit, ubicunquè dissecueras. Vesicula fellea penitus vacua, &

omnes bilis vix in duodenum apertx.

Vulneris conditio bona. An spasmus, à terrore, cùm ab illabente trunco vulneraretur, inductus, bilem è

vesicula expressit in hepar?

An hepar vulnerato solummodò capite afficitur, compatiturque? an etiam in aliis aliarum partium vulneribus? atque ibi quidem frequentiùs, hic vero rariùs? an eo in casu hepaticum systema à solo terrore afficitur, vimillatam excipiente

Quæ mala indè oriuntur? & quo eventu? & quis influxus est biliferi systematis, dictà ratione affecti,

in ipsum morbum chirurgicum?

Unde hac seri collectio, & inde exorta phrenitis!

Puella ob negatam ab herâ mercedem irascitur.

Mox phrenitica sit, frequenter convellitur; perit die quartâ. Cadaver sedulò perquisitum nil prorsus alieni ostendit.

Febris miliaris phrenitica.

Phrenitis

ab irâ.

D. L** ex febre miliari phrenitica decubuit. Delirabat assiduò, & frequenter convellebatur εις τα οπισθω. Cùm Poetarum lectioni se ferè totum sanus daret, & ipse quoque non illepidus poeta, cumque adstantium quidam Klopstokium nominaret, illicò resipuit; tamdiù integerrima mente usus, quamdiù volueras de immortali sublimis Poetæ carmine sermocinari. Sermone hoc dimisso, mens aberrabat toto cœlo, toties iterrèm revocanda quoties divinum carmen quis recitaret. Convaluit.

Cùm quotidiè fermè phrenitidis, præprimis symptomaticæ, exempla se offerant, complura volueram de ejusdem curatione disserere. Verùm sentio me in amplissimo argumento versari; cujus si singula capita vellem vel strictim persequi, idem agerem, ac si caloris febrilis, aut cephalalgiæ, aut cujusvis alterius symptomatis susam vellem pertractationem dare. Nonne enim de febribus esset & singulis, & omnibus, earumque

earumque diversis curriculis, agendum; argumento

nempè vastissimo, meisque viribus majori?

Infinita enim fere sunt, quæ vel ingerendo, vel ad- GORTERI plicando, vel morsu, communicata corpori, mentem effatum de perturbant : hæc non omnibus in hominibus eandem in-phrenitide. Saniam inferunt: & varia hac varias quoque mentis emotiones inducunt. JOANN. DE GORTER in medicina dogmatica.

Hinc viam relegam, ut, qui hucusquè solum littus rasi, mature portum occupem. Tu verò, (*) VIR PRÆSTANTISSIME, qui vento veheris secundiore & nave firmà, viarum errorumque probè gnarus, alto te mari committes tutò, &, quod es bonis avibus jam aliquoties emensus, denuò, si volueris, ingens auspicatò iterabis æquor. (**)

^(*) GUILIELMUS GRANT, Medicus Londinensis, ad quem Autor hanc dissertationem miserat.

^(**) Egregium opus de naturâ febrium, & methodo iisdem medendi Guillelmi Grant, idiomate germanico nuper donatum, cum maxima meritissimaque Auctoris commendatione ubiquè innotuit.

DE NATURA ET INDOLE

DYSENTERIÆ.

CAPUTIV.

§. I.

Cur Auctor ad describendam Dysenteriam animum appulerit.

Complures in describenda dysenteriæ indole & curatione suisse egregiè versatos, ut aut nihil omninò, aut sanè perparum, desiderari videatur quod vel ad cognoscendam hujus morbi naturam, vel ad sanam

medendi rationem pertineret, probè novi.

Nihilominus, cum ab aliquot jam annis dysenteriæ naturam studiosius contemplarer, variorumque
annorum constitutiones, atque etiam ejusdem anni
dysenterias compararem, magnasque non solum diversis Æstatibus, sed eadem quoque tempestate, dysenteriarum disserentias viderem, non illas accidentales, quæ methodum medendi non mutant, sed quæ
alium quasi morbum faciunt, alia sanadum ratione;
dubitatio subit, num omnis in pervestiganda dysenteria labor præoccupatus jam sit, nihilque reliquum
factum temporibus futuris.

Et herclè, non eam esse huic morbo simplicitatem atque impermixtam naturam, ut quibusdam videri possit, has morbi disserentias aut non aut perfunctoriè contemplantibus, &, quod indè consequitur, non esse tam planas in medendo præceptiones, ut irritus ideired meus labor futurus sit de hoc morbo

scripturi, mecum statuebam.

Hinc vellem dysenteriæ notionem dare clariorem, morbumque, simplicem visum, sed reipså plerumquè compositum atque ex pluribus aliis ægritudinibus constatum, in sua quodammodò elementa dissolvere; ut indè ideæ nascantur illustres & directrices, quæ Dysentericorum medicinam tutò regant, planè versatilem & desultoriam, qualem nempè implexi morbi

ingenium petit.

Quamplurimis fortasse actum agere videbor, & nihil novi atque anteà nondùm visi proferre: id verò, quemadmodùm multis concedo lubens, ut qui & plura & perspicaciùs viderunt (novi enim ingenii mei tenuitatem) ita vereor ne quidam alii vocabuli potiùs, frequentissimè nempè prolati atque vulgi ore triti, quam rei ipfius hoc vocabulo fignatæ ideam habeant; uti nempè non paucis accidere video, qui audito, exempli gratià, febris putridæ nomine, rem se tenere, non verd solum vocabulum arbitrantur, diversissimis (utut iisdem symptomatibus quasi vestiantur), febribus imponi solitum; neque inquirendum ultrà esse existimant quæ ea degeneratio sit, quam hoc vocabulo, multa & varia & opposita sæpè complectente, putredinem aut febrim putridam appellant.

Est etiam non infimum meritum, aliorum præclara observata sirmare suis, & illorum præceptis sub-

scribere.

Non hic omnem dysenteriæ ambitum complectar, nec aliorum referam aut observata, aut medendi præcepta; sed, quid ipsemet viderim, & quam ipse sortem in sanandis dysenteriis sim expertus, quam deniquè morbi notionem ex meis solius observationibus abstraxerim, narrabo, aliorumque judicio submittam, ut mea cum suis conferant rectificentque.

De eâ specie dysenteriæ loquar, quæ quamlibet Æstatem plus minusve contaminat, etsi in alia quoque tempora subindè incidat, quæve vel in ipsum vulgus

nota est, quamcunque demum ejusdem definitionem statueris.

S. II.

Dysenteriæ complicatio, & varia divisio.

The Orbum hunc rarissime simplicem, plerumque di-

versimodè dixi complicatum.

Ina species dysenteria,

Simplicem morbum tunc appellabam, ubi ægri feseu dysente cessus creberrimos, aquosos, admixto non raro sanguine, ria simplex. morbo præcipue aliquamdiù durante, prosusosque, initio subinde mucosos, semper torminosos habuerunt; cum febricula tenui; gustu aut non omnino aut leviter vitiato, & cum doloris, extra tempora dejectionum, ab. sentia. Sæpè coryza, aut angina, aut alia ad thoracem vel ad artus facta defluxio, ut indè catarrhus effet, aut dilacerans artuum dolor, hunc alvi fluxum præcessit, aut unà adfuit.

Quibus neglecta hac agritudo fuit, aut remediis ineptis tentata, his tormina augebantur, atque etiam perstabant extra tempora secessium, qui frequentiores fiebant, mucofiores, magisque cruenti, &

tenesmodei supra modum.

Nunquam accidisse hunc morbum vidi, nisi si cor-Diversis pori sudore mananti incaute admissum frigus fuerat.

Hæc perfrigeratio aliis anni temporibus alias corpoanni partibus awerse ris partes impetebat; supremas Hyeme, Vere medias, quoque cor- sed infimum ventrem adulta Æstate atque Autumni poris partes initio.

plerumquè agrotent. Cur Æ ftas plerumque

proferat.

dyfenterias tuniora.

Ventriculum nempè & intestina hâc anni tempestate dehilissima habemus, & excipienda recurrenti materiæ perspirabili præ alia quacunque parte oppor-

Hinc materies, quæ alio anni tempore aut odontalgias fecerat, aut coryzas, anginas, catarrhos &c. morbos videlicet ferosos, nunc ad intestinorum membranas projecta ventris coryzam, aut intestinorum catarrhum, aut eorundem rheumatismum fecit; morbum nempè, ab aliarum anni partium serosis morbis non

nisi sede differentem.

Étiam illud accedit, quòd non quovis anni tempore eadem distillantis materiæ indoles sit, sed nunc benignior, atque insons ferè, nunc verò acrior & septica, qualis nempè æstivo tempore esse plerumquè solet.

Anno 1778, mense Augusto, hæc dysenteriæ spe- Dysentecies, quæ mihi prima & simplex erat, aliquoties ob-rie prima servabatur, eamque ipse ea tempestate perfrigeratus species, & experiebar.

Profuerunt juges & tepidæ potiones, cum lecti te- senterià pore: subindè eundem potum leni aromate seceram prosuerit, medicatum. Sub vesperam, pulverem ex nuce moschatà & opii pauxillo propinavi. Motis per noctem sudotibus, alvus compressa est, cum euphorià & absque alterius morbi metu.

His malè cessit quæcunque alia medendi ratio, seu & quid quæ eccoproticis, sive quæ emeticis, aut quæ radice nocuerit. atnicæ dysenterias sanat, aucto dejectionum torminosarum, cruentarum, ramentosarum numero, &c.

Disto modo intra nychthemeron cum perseverantia sanabantur, si modo nondum invaluerat morbus,

aut perversam medicinam fuerat expertus.

Absque negotio nunc intellexi, quænam illæ dysen- Hinc quoteriæ fuerint, quas solius aquæ tepidæ potum cum rundam metenuissimo victu, aut tenue infusum theæ, aut diluteriæ metissima carnium juscula affatim epota, sanasse, ob- dendi expliservatores testantur.

Ejusdem quoque indolis, serosæ nempè, aut rheumaticæ, simplicis, impermixtæ, illas suisse dysenterias
puto, quas insuso slorum sambuci, stibio diaphoretico non abluto, opio, aut remediis vi leviter carminante donatis, aut balneo tepido aquæ dulcis, aut
fotu crurum, vel abdominis &c. aut alia quacunque
ratione, huc revocanda, tutò feliciterque curatas
narrant.

Quibusdam auxilio fuisse in dysenteria vesicans legimus, abdomini admotum, & salutis mox insecutæ rationem ex hucusquè relatis colligimus. Rheuma enim intestinorum vesicante ad cutem evocabatur, sudore (quemadmodum post applicatas alicubi cantharides semper est observare) ubertim moto, atque alvo ressiccata.

Qui dysenterias alterantibus sanant, ex opii & tadicis ipecacuanhæ refracta dosi confectis & perspirationem sollicitantibus, has certè solas sanant, nempè rheumaticas, habentque eventus fortunati rationem.

Cur quidam metho eo reprehensum legi, quòd usui sui laudani tùm in
dum Sydenaliis morbis non paucis, cùm verò vel maximè in
tericis me- dysenteria sananda, plus justo indusferit. Verùm xdendi ini- quissimum suerat id quoque addere, nec eadem eunquè crimi dem ratione omni dysenteria, nec omni suisse constitunantur.

tioni medicatum.

Nonne enim variam dysentericis medicinam secit, prout varius suerat dysenteriæ genius, ab ipso non prætervisus? nonne cathartica non rarò suasit? nonne solis phlebotomiis profuisse se feminæ ait longa dysenteria vexatæ?

Sed etiam omnibus hisce auxiliis locum dedit, ubi dysenteriæ fuerat compositio ea, quæ composita quo-

que methodo indigeret.

Certè si quando solius laudani ope, omissis catharticis, rem totam confici posse asseruit, id ita experiundo edoctum suisse credendum est, suisseque eas ipsas dysenterias, que solo laudano conquiescebant, illius prorsus originis de quâ hucusque disserebam.

Fortassè mihi litem quis movebit de morbi nomine, ut quem dysenteriam salutârim, quæ ejus sola quædam simulatio suerit, quocunque alio demum vocabulo, exempli gratià rheumatis intestinalis, colicæ, diarrhææ torminosæ, à perfrigeratione, &c. aptiùs insignienda. Verum multa pro hâc meâ compellatione pugnant; atque hanc veram dysenteriam esse, aut esse potius unam ex amplo dysenteriarum genere quasi speciem, eamque simplicem, meracam, & cæteris speciebus multò benigniorem, multis evincere argumentis possem.

Nam, ut pauca afferam, 1mo eosdem exhibuit cha-

quem omnes unanimi suffragio dysenteriam appellarunt; dejectiones videlicet frequentes, cum ventris torminibus, & colluvie mucosa, utiquè etiam aquosa initio, & paullò post cruentata.

2do: Intra eosdem quoque temporum sines coercebatur, intra quos contineri dysenteria solet; eosdem cum dysenteria progressus fecit; eosdem est sortita cum illa exitus, si morbum aut nihili seceras, aut eidem

finistre medebaris.

3tiò: Ab auctoribus quoque non paucis & visum hunc morbum, & pro dysenterià habitum, & eadem nobis-

cum ratione sanatum, accipimus.

4to: Intestinorum hoc rheuma, quod simplicem dysenteriam appellabam, in omnibus dysentericis quoscunque vidi (& videram non paucos) adfuisse, utut multiplici alia complicatione ita variegatum, ut diversissimæ medendi methodi requirerentur, affirmo.

Nonnunquam hoc rheuma intestinorum altius sigitur, ita ut sudotibus motis dimoveri dissiparique non possifit, sed perstet immotum; tunc autem & hac simplex dysentetiæ species repetitis vicibus blando, anodyno, tepidoque potu, & laudano subindè interposito tentari debet. Quòd si verò hac dysentetia serosa negligatur, malè curetur, in veram abibit, eamque pertinacem, sebrim intestinorum rheumaticam, longam, dissicilem: quemadmodum febres rheumaticas artuum, carpis & genubus tumentibus & valdè dolentibus, sieri videmus.

Altera dysenteriæ species est, eadem cum priore Altera spetempestate occursans, sed priori magis composita, & cies dysenteè binis, ut ita dicam, elementis confecta. En ejus ria. genesin indolemque, & qua parte priorem contingat,

& quâ ab eâdem recedat.

Ventriculum & intestina, Æstate adultâ, & ineunte Ejus ge-Autumno, plus solitò languere, & sorde bilisormigra-nesis. vari non rarò, ac crebriùs quàm aliis anni temporibus, id verò vel in vulgus constat.

Saburra hac, temporum opportuna vicissitudine &

I 4

appetente brumali frigore, ab invigorato systemate gastrico sensim subigitur, immutatur, eliminatur, viis & modis variis. At sunt, quibus abundantior bilis insidet, & ventriculus est imbecillior, iisque, non exspectatà hâc temporum felici mutatione, ea materies, quam abundare dixi, morbum facit biliosum, e. g. febrim biliosam, choleram &c., verumtamen nondùm dyfenteriam.

Fac jam, homini cruditate biliosa laboranti, quæ fortè hucusquè iners delituit, &, si nulla occasio ejus commovendæ suisset data, etiam posthàc iners delituisset, donec annua vice suisset mutata; fac, inquam, huic homini corpus perfrigerari, prehendique illa dysenteria, quam suprà descripsi, destillatoria. Ægrotabit jam hic tuus homo & rheumate illo intestinorum à perfrigeratione orto, (quod vel solum dysenteriæ primam speciem facit), & cruditate biliosa, quam ipsum rheuma mole auxit atque acriorem reddidit, quamve gastricum systema, ob desfuxionem, nunc irritatum & exquisitiùs sentiens, gravissimè feret.

En jam alterius hujus dysenteriæ genesin, compositæ 1mo ex dysenteria superiori, simplicique, & 2do
ex biliosa materie commota; binis nempe, quæ dixe-

ram, elementis.

Cum hâc dysenteriâ superiùs allata remedia nequaquàm congruebant, nisi bilem commotam eduxeras, atque ex morbo composito seceras simplicem. Hæc illa dysenteriæ species erat, quæ, propinato anteà pharmaco, medicinam sopientem & diaphoreticam amabat.

Non idem omnibus modus est ventrem purgandi, multis enim vomitio placet, non paucis alvus purgante mota, blando, salino, mannato, tamarindis, rheo &c.

Utrâque ratione in sanandâ dysenteria utebar, (de hâc secundâ specie loquor, rheumatico-biliosa); quamvis & efficacius & pluries morbum vomitorio aut emetocatharsi commiserim.

Everso ventriculo, turbæ plerumquè suaptè, & quin narcoticum daretur, componi, & ægri in placidos somnos labi, atque inter dormiendum in sudores, cœperunt.

& curatio.

Sic pharmaco bilis abstersa est, & sudoribus rheuma intestinorum.

Dysenterias, æstate anni 1776, omnes huic methodo subjeci, easque celeriter confeci; plerasque etiam in Hungaria, annis 1773 & 74, eadem ratione & eodem eventu sanavi.

Plerumquè autem hunc canonem statuebam, ut saburram, ventrem insimum & intestina crassa occupantem, blandè per secessus evocarem, at verò materiem sursum turgentem, atque exitus molientem per os, excuterem vomitu.

Has quoque dysenterias fuisse existimo, quas Sy-DENHAMUS non solo laudano, ut quasdam alias, sanavit, sed cathars, eaque repetita, & opio primum à purgatione propinato, atque in plenam usque sanita-

tem protracto.

Dysenteriam rheumatico-biliosam mitioremque, & Usus hoà sabutrà non copiosissimà productam, presso uvatum raorum frusucco sanavi, qui ab ægro remediorum aliorum impatiente largiter haustus ventrem turbavit, solutamque bilem purgantis instar eduxit, dysenterià in diarrhœam conversà salutarem & facilem cutatu.

Cuidam & pruna recentia concessi, ablatà cuticulà indigestibili, quin & alios horæos fructus, qui succo præ cæteris abundabant, aut ut assumant ipse justi, aut non invitus concessi, sibrosis tamen & duris co-

rum partibus rejectis.

Hi horæorum succi saburralem materiem solvebant, quò opportunior emesi aut catharsi efficeretur; vel verò ipsimet purgantis remedii simul vices subierunt.

Convalescentes tamen ab usu fructuum horum ar- & abusus in cebam, saltem largiori; tunc enim sirmare potius & aysenteriis.

acuere languidas ventriculi vires oportebat.

Hanc alteram dysenteriæ speciem ab ea, quam rheumaticam appellabam, certæ quædam notæ distinguebant, eæque potissimum sequentes. Qui proximis diebus dysenteriam suerant experturi, ventriculi pondus
per aliquod ante morbum tempus querebantur, aut
matutinum amarorem oris, aut sudores præter morem nocturnos, nidorosos, & somnos turbatos. Qui-

busdam alvus anteà sine torminibus sluxit, eaque subsistente suaptè, aut intempestive cohibità, hæc intestinorum difficultas accessit.

Quibusdam abdomen subindè levi & sugitivo per vices dolore, aut slatu crebro perstringebatur, alvo adhucdùm ordinatà; donec, elapsis aliquot diebus, dysenteria adoriretur. In aliis alia præcessêre suturi morbi indicia.

Morbum præsentem ea omnia comitabantur quæ biliformem saburram indicant circa præcordia collec-

tam, arque aliundè jam abundè nota.

Dysenteria rheumatico-biliosa febre evidenti quidem carebat, non omni tamen motu febriculoso. Atque universim, utut non ignorem, dysenterias febris expertes describi, earum tamen nullam me vidisse recordor, febre penitùs destitutam. Sed febrim fortè, qua exigua fuerat, nullam prorsus putaverunt.

Febris biliofa dysenzerica.

Solà intensione disserebat ab hucusquè descriptà dysenterià is morbus, qui mihi febris biliosa dysenterica fuit. Erat enim & copiosior bilis collectio, ejusque acrioris, atque ita agentis ut febrim faceret biliosam, accedente intestinorum rheumate tali, quale requiri ad nostræ dysenteriæ genesin superiùs dicebam. Febris hæcce biliosa sibi novum cognomen adscivit, fuit que biliosa dysenterica dicta.

Aliundè constat quibus notis biliosæ febres prodantur, iis nempè quæ materiem bilisormem intra præcordia sluitantem indicant; cujus tamen portio quædam suam jam stationem deseruit, intra humorum circumeuntium canales recepta. Manifesti quoque sunt certa plerumquè horarum aut dierum periodo recur-

rentes febris auctus & decrementa.

Febri hâc biliosâ dysentericâ detenti non omni diei tempore, nec omnibus diebus æquali ratione dejecerunt; sed suam hæ dejectiones torminosæ periodum observarunt, ut nunc frequentiores essent, aucta nempè ipsa febre, nunc verò, eadem remissiore, ipsæ quoque remitterent.

rariùs peri- Hæc tertio loco memorata dysenteria vitæ pericuculosa fuit, lum poterat intentare, quòd ab utrâque priori, nisi insana medicatio ex benignissimo morbo periculosum fecerat, longissimè abfuit.

Quæ torminum ratio fuerit in hâc febre dysente-

ricâ exponam.

Abdomen nempè sub ipsa dejectione, & momento ante eandem non rarò vehementer doluit; mitiùs tamen, aut non omninò eo tempore quo æger mox à secessus sur l'erum, utut persæpè graviora tormina eundem vexarent, venter tamen, etiamsi rudi manu contrectatus, validiùs non dolebat, nec mitiùs eadem remota.

Indè inflammationis absentiam conjectabar, & tem-

pus emerico opportunum.

At tumidulum aliquantum abdomen cum aliquâ ten- nisi complisione, & cum dolorum sub ipsâ manu contrectante catainstamaugmento, intestinorum phlogosin prodidit. Sed hâc matione.

de re inferius erit dicendi locus.

Methodus medendi his febribus biliosis dysentericis Quâ ra(de iis loquor, queis nulla inflammatio juncta erat) tione metota in eo fermè versabatur, ut febris biliosa ipsa, tanmus in febre
quam morbus eminentior, sanaretur, cujus sanandæ biliosa dimodum Tom. II. Rationis medendi meæ abundanter senterica.
ostendi.

Consistebat enim intra remediorum saponaceorum, solventium, acescentium usum; cui subjungi aut in-

terponi emeto-catharsis debebat.

Opium tardiùs propinandum hic erat & parcè, & febre biliosa fermè ex integro jam consopita. Malè enim biliosa febri & opio convenire is novit, qui vim utriusque perspectam habet, atque alterum cum altera contulerit.

Rarò solis purgantibus febris biliosa dysenterica curabatur, nisi mitior fuerit, & ipsa purgantia fuerint blandiora, antibiliosa, eccoprotica, tamarindi, cassia &c.

Rheum enim quâcunque ratione datum, aut myrobolani, aliaque huc revocanda, spem sefellerunt, nisi febre jam inclinatà, & emeto-catharsi præmissà.

Plerumquè aliis adjumentis hac species dysenteria

non egebat.

febris.

quosve exi- Varios modò exitus referam, quibus febrim biliotus habuerit sam dysentericam contigit terminari.

eadem hac In quibusdam, iisque compluribus, morbus rectà in sanitatem abiit, intra idem fermè tempus quo alias biliosæ febres solent concludi, atque eadem etiam tatione.

Vidi, cui febris dysenterica methodo superiùs exposità in intermittentem fuerat conversa; alvo extra tempora accessionum febrilium compressa, sub iisdem verò denuò dysenterica. Dixisses sebrim intermittentem dysentericam: hanc dein corticis Peruviani decoctum - Sanavit.

Quidam initio ex febre biliosa dysenterica ægrotabat; hæc in tertianam abiit, absque symptomate dyfenterico.

Nonnunquam hæc febris biliosa dysenterica apta methodo profligabatur; verum alvus, utut indolenter, attamen immoderatiùs, & longo tempore fluebat, dysenteria nempè in diarrhœam abeunte, bonam quidem, nisi diuturnior fuisser, &, ob amissum intestinorum robur, difficulter supprimeretur & convalescere prohiberet.

Usus radi-

His radix arnicæ, aut pulverata aut infusa, præ quocis arnica. vis alio roborante remedio constanter profuit.

Non rarò febris biliosa dysenterica in morbum putridum transibat, ut, nomine mutato, febris putrida dysenterica appellaretur.

Diversa ratione hæc morbi mutatio contingebat; cui explicanda nunc diutiùs immorabor, cùm hic fœcunda notiones delitescant, quibus in medicina antidysenterica absque piaculo nemo caret.

Febris biliosa dysenterica in putridam convertebatur neglectu: Qui enim auxilia sprevere vel iisdem ineptis usi sunt, his non jam remittere febris visa, iterùmque stato tempore intendi, sed uno impetu atque accelerato ferri. In continuam itaque mutabatur, gravem issque symptomatibus stipatam, quorum complexus febrim putridam insignit. His diuturnior solventium, emollientium, tepidorumque usus, non rarò etiam venæ sectio, profuit, & serd tandem emeto.

catharsis; postquam nempe, quam diuturnior & elatior febris intestinis jam affricuerat, inflammatio fuerat abstersa.

2 do inepta methodo: Alii enim febrim biliosam dyfentericam venæ fectionibus compluribus aggreffi funt; verum, sanguine ultra ægri tolerantiam extracto, exasperari biliformis materies coepit, atque intra corporis penetralia attracta quaquaversum dispensari, & humores circumeuntes malo suo connubio coinquinare.

Hi longissime ab inflammatoria conditione abfuerunt; sed ardoribus perusti acerrimis, parvo debilique ac celeri pulsu, & febre assidua, eaque nunc putrida.

ægrotabant.

Hoc rerum statu radix arnicæ præ quovis alio remedio saluti fuerat ad dr. s, omni, aut secunda, aut nam habea-

tertià hora propinata.

tur directa Emeto-catharfin hi non ferebant; utut enim illuvie radicis arventer scateret, nihilominus vel impurorum succorum nica indicaevacuatio residuas vitæ vires attrivit. Serius autem, at-tio in dyque arnicæ radice refocillati, subinde salubriter emetico purgabantur, resumta denuò eadem radice.

3tio : Febres biliosas dysentericas imprudenter iterata emetica, aut etiam purgantia ultra modum protracta contumaces effecerunt, &, ob exhaustas vitæ vires, pe-

riculofas.

Tunc verò desertas propemodum res radix arnicæ restituit.

Quemadmodum simplici febri biliosæ remedia calefacientia, constringentia, & narcotica valdoperè adversabantur, easque in inflammatorio-putridas invertebant; ita febres biliosas dysentericas eadem medicatio longè pessimas fecit. Tunc verò phlogosin, pravà methodo accersitam, potu, fotu, & phlebotomiis omnium primò sedare oportuit, ac tandem exposità antè ratione perfanare.

Nonnunquam febris adest originario-putrida; non multum ab illa differens, quam secundario-putridam, ex prægresså nempè biliosa, fieri suprà narrabam.

De synocho putri disserere nunc oporteret, priusquam de ejus cum dysenteria connubio verba facerem; nisi animus mihi dudum fuisset, alia occasione, de febrium diversissimarum indole, quas sub eodem putridæ febris vocabulo tanquam natura easdem, & herclè quanto cum errore & quam multis pernicioso! complectuntur, & de diversà iis medendi ratione præcipere.

Synochus Senterica, seu dysente- labamus.

ria putrida.

Ubi putri synocho rheuma intestinorum sub iis conputris dy- ditionibus adjungebatur, quæ ad generandam dysenteriam requiruntur, febrim putridam dysentericam appel-

> Toti in eo tunc versabamur, ut, an omnis inflammatio absit, constaret; hanc enim præsentem fotu abdominis, & emolliente, ac mucilaginoso potu, quin etiam phlebotomiis delinivimus. Tum demum aut emefi, atque hac crebius, usi sumus, aut blanda catharsi; prout materies aut sursum turgeret, aut ad alvum inclina-

> Tandem radix arnicæ complementum curationis fecit. Dyfenterias ejusmodi putridas, sed absque notabili saburrà, atque omnis inflammationis expertes, initio propinata radix arnicæ fanavit fola.

> Tunc autem fermè omnibus alvum pedetentim & lente inhibuit, & ventris tormina sensim composuit: paucisimis vomitum movit : perpaucis dysenteriam in diarrhœam convertit.

S. III.

Febris inflammatoria dysenterica, seu dysenteria inflammatoria, benigna, maligna.

Heuma intestinorum, quo sine dysenteriam concipere nequimus, inflammatoriam non rarò sibi febrim fociabat; seu ipsa materies destillans, acredinem & inflammandi habuerit vim; five ægri habitus fuerit præ cæteris opportunus phlogofi; vel verò constitutio anni phlogistica tunc fortè vigens, quidquid per id tempus morborum occursabat, in phlogosin inclinaret inverteretque. Non rarò, quod neque temporis neque ægri constitutioni tribueris, nec peculiari cuidam rheumatis acredini, inepta & prava medicina fecit, vinosa,

aromatica, narcotica, adstringens, &c.

Dysenteria verna, autumnales, hyemales, plethoricorum, robustorum, aut ex toto erant inflammatoria,

aut saltem ex parte, majore, minore.

Subinde aftiva quoque dysenteria multum phlogo- Unde naseos habuit, subinde verò omninò nihil. Anno 1776. tura dysenunicam certe dysenteriam inter longe plurimas offendi determinari. inflammationis participem.

Eà in re dysenteria naturam dominantis febris imitabatur, ut, si hæc multum aut parum distarer ab inflammatione, illa quoque ab eadem longiùs abesset aut

propiùs.

Oculatum Medicum esse oportuit, atque emunctæ naris, ni insidentem ventri phlogosin voluerat prætervidere : decepit pulsus, deceperunt vomitiones saburrales, æruginosæ, vermes ore rejecti, ut motæ turgentisque saburræ molimina crederes, quæ potiùs ab incendio fuerant intestinorum. Dolor assiduus alicubi sixior, tactum refugiens, inquies, anoques, atque alia, quæ enteritidum solent signa esse, Medentem periculi commonefecerant.

Eandem in hâc dyfenteriâ medendi rationem tenuimus, quam enteritidi quoque conducere noveramus,

nempè generosiùs antiphlogisticam.

Balnea aut cataplasmata, postquam sanguis subindè iteratò detractus fuit, & emulsa tepida ore assumta, ano injecta, juscula quoque non pinguia, queis gummi Arabicum incoctum fuerat, cruciatus abdominis & dejectionum frequentiam composuerunt : quæcunque alia, aliarum nempè virtutum, remedia nocuerunt.

Dysenteriæ diversæ subinde commiscebantur. Instam- Dysenteriæ matoria atque biliosa in unum morbum conflari præ seu varia ceteris solebant; constitutione temporis subinflamma-ratione torià, in corpore caterum valente, pleno, stricto; vel commixta. verò, ubi opio, vino, rheo, myrobalanis, aromaticis, adstringentibus æger fuerat abusus. Dysenteria

Nonnunquam, quæ in quibusdam ægris aut solæ fue-varia se inrunt aut complicatæ, in aliis sibi ita successerunt, ut vicem excipientes.

una dysenteriæ species exceperit alteram; atque huic dysenteriarum variarum successioni oportuit medendi fationem accommodare.

& IV.

Tentamen novæ divisionis morbi dysenterici, ex cognatione cum vario rheumatismo repetitæ.

Uam hucusquè dysenteriæ divisionem dedi, pleraique ejusdem species complectitur, easque communiores sanatuque non difficillimas.

Superfunt autem alix quxdam quas ad hucufquè recensitas operosiùs referes, & quarum indolem ex

superioribus vix perspicies.

Hinc aliam inire viam placet, quâ ad genium morbi

intimiùs cognoscendum nos perventuros confido.

Statuo dysenteriam, hisce annis observatam, fuisse intestinorum rheumatismum, ab eadem genitrice materie natum, quâ rheumata nasci, Æstate adulta atque Autumno, folebant.

Febris ergo rheumatica Æstatis, rheumataque partis cujuscunque, artuum, faciei &c. eandem per ea tempora habuêre cum dysenteriis causam materialem, &

solummodò sormà differebant.

1mo enim: rheumatismos artuum videre contigit repente sublatos, dysenteria oborta.

2do: nonnunquam eundem hominem & rheuma-

tismus vexabat & dysenteria.

3tio : dysenteria quoque subitò cessabat, ut primum carpi aut genua intumuêre doluêreque ad eum modum, quo à febre rheumatica solent in artus incurrente.

4to: par quoque utriusque morbi frequentia fuit eadem tempestate, ut alios rheumatismus affligeret,

alios dyfenteria.

.esinsin

5to: eadem medendi ratio in utroque morbo valebat, idem etiam habitus symptomatum erat; si ea excipias, que ob partis affecte diversitatem differre necestariò debebant,

efflorescentia miliari, vel verò utraque hac ratione, judicari & solvi solebat, quod sapenumerò in rheu-

matismis quoque observabamus.

Sola certè acrior bilis, atque ab rheumate non adjuta, dysenteriam non secit. Acerrimam saburram in sebre biliosa ipse quondam vomebam, sauces ita exurentem, ut integro biduo, vel lenissima potulenta ignis instar œsophagum quasi arrosum assicerent; nihilominus, præsente licet hac acerrima bile, nec ventriculus, nec intestina doluerunt, nec ullum dysenteriæ signum adfuit.

Prætereà, qui dysenteriam patiuntur, sæpè perpauca vomunt, & quæ nec colorem nec saporem depravatum habent, nec sensibilem aliam qualitatem vitiatam, etsi

cum multo plerumquè levamine vomant.

Ideireò non videtur dysenteria produci ab acri bile, intra tubi intestinalis cavum contentà & non-dùm resorptà, licet ab eadem reddi possit periculosior: atque emeticum non rarò profuisse visum est, quà sudoriserum: novimus enim post emesin sudores moveri.

Hinc dysenteria non ob remotam quamdam analogiam, & per metaphoram, sec verè ac genuinè rheumatismus intestinorum dicetur, sunt que hi duo morbi αδελφεα παθηματα, at que ejus dem matris.

Quapropter methodus rheumatismis astivis medendi rectificari corrigique ex eâ medendi ratione potest, quam dysenteriis applicamus, & è contrario

hac per illam potest illustrari.

Recensebo nunc quam rheumatum diversitatem viderimus temporibus dysentericis; ut quanta rheumatismos inter & dysenterias analogia intercesserit,

liquidò constet.

Rheumata observabantur in hominibus cateroquin Primaspebenè valentibus, ab aurâ frigidiore qua fortè su- cies rheudantes afflârat. Hi rheumatismi benigni suêre absque matismi & febre, & potu tepido diaphoreticove absque negotio dysenteria. difflandi.

Ejusdem omninò moris dysenteriam vidi serosam, Pars III.

benignam, citò & eâdem ratione sanandam; hanc superius primam dysenteria speciem nominabam.

Secunda [pecies veria.

Alteram speciem rheumatismi constituebat rheuma artuum pertinax & diuturnum, initio febrile & cum mi & dyjen- afflictæ partis tumore, atque, febre licet profligata, diutiùs nihilominùs dolorificum; quodve, ni exquisità methodo succurreretur, articulos serò tandem à dolorum cruciatu liberârat, & eos reliquerat ad motum ineptiores, rigidiores, tuberosos, tumidos, & per

omnem ferè vitam veluti semidistortos.

Non distimilem dysenteriam offenderamus rebellem ad notas sanandi leges, & cum hâc pertinaci fluxione articulorum apprime convenientem. Serò dolor abdominis valedixit, longitfimamque omnium moram traxit, fano reliquo abdomine, in intestino recto, quod assiduo tenesmo mucum tremulum lineis sanguineis pictum expressit. Tenesmum hunc, diutissimè durantem, sublatum una nocte vidi, oborto mox femoris sinistri & carpi dextri tumore, ac dolore rheumatico, qui sero lactis & frictionibus sanabatur.

Cum paucissimis tamen tam benignè agebatur; nonnunquam enim, dyfenterico dolore, utut ierò, ceffante, alvus nihilominus indolenter & affiduò fluebat multis septimanis. Varia incassum tentata sunt : ægri aut hydropici perierunt, aut consumpti ab assiduâ, aquosa,

chymosâ dejectione.

Tunc intestina, potissimum crassa, reperiebantur solito multò crassiora, rigida, coriacea, at nullibi

ulcerata.

Idem hic intestina sunt passa ab inveterato rheumate, quod articulis ab eodem accidisse antè dixi, rumidis manentibus, tuberosis ac rigidis effectis, & ad motum ineptioribus.

Oblitteratis nempè intestinorum absorbentibus vasis, rigescentium, durorum, alvus absque torminibus & assiduò manans, hydropem induxit & consump-

tionem.

Horum pauci, iique solum valentiores, & quibus adhucdum virebat genu, postquam diuturna ægritudine ferme ad incitas redacti fuerant, attritas sensim

vires resumserunt, fatiscente fortassis materie rheumatica, & intestina deserente. Sed longa mali mora memoriam sui reliquit, & languidior ventriculi vis, decoctusque juventæ slos superati morbi identidem commonesecit.

Tertium quoddam genus erat distillationum, Æstate Tertiaspe-& sub initia Autumni sæpè conspectum, etysipelatodes, matismi & urentissimum, quod vel levissimè digito contrecta- dysenteria, tum ægro ejulatus expressit, sub vesperam & noctu

crudelius sæviens, & septicum.

Anno 1777, binas Juvenculas habuimus, quarum altera manum habuit ejusmodi rheumate tentatam, altera pedem. Tempore potius delinitum morbum existimabam, quam consilio fractum; quod, etsi varium fuerat, tamen à morbi ingenio capitoso identidem vincebatur.

Quibusdam id genus rheumata, post multorum

dierum cruciatus, in pus convertebantur.

Quorum corpora jam ante morbum pravos fuccos

fecerunt, hos præ cæteris hoc rheuma invafit.

Sed etiam dysenteriam non absimilem vidi in Cae cochymicis, gravissimam, lethalem, atque id solum boni habentem, quòd rarius fuerit observata, & anno

1776 omninò nunquàm.

Dysenterici hi ardorem abdominis, eumque intenfissimum, assiduum, contrectationis vel mitissimæ impatientem mox primis morbi diebus; anxietatem miram, & jactitationem; creberrimas, merè sed obselete fanguineas, dejectiones; pulsus sape magnos vibratosque, sed nunquam valde acceleratos, subinde autem tenuissimos exhibuerunt. Vena secta sanguinem dedit laudabilem, absque ulla phlogistica crusta, & absque dolorum levamine. Sub frigidissimo artuum frigore & plusquam cadaveroso, internis caloribus se peruri querebantur. Potûs gelidi inexplebile defiderium; lingua ficca, hirfuta, & ipfa quoque frigida; mentis constantia, & dolorum sensus usquè ferè ad ultimum vitæ diem. Mucilaginosæ, tepidæ, crebræ potiones, & abdominis fotus assidui, rarissimè profuêre. Tertià quartave plerumque die, marmoreum illud humidum-

que frigus artus omnes occupavit; sudore gelido, in magnas guttas collecto, ubertim manante, præprimis ex facie.

Septima atque octava die, dejectionibus & rariotibus & melioribus, jam non torminosis, avadequaiveobas subinde videbantur: at ore aperto, oculis conniventibus, taciturne deliri, & neglectim cubantes, nona

aut decima perière.

In cadaveribus cœcum, colon, ejusque potissimum transversa portio, & quæ per sinistrum latus descendit, itemque intestinum rectum, crassas & carnosas membranas habuêre, duras & tumefactas; color autem plumbeus fuerat, aut luridè ruber.

Mesenterium & omentum obsoleta & latè dissusarubedo infecit, hinc indè altiùs intra eorundem visce-

rum substantiam demissa.

Dissectus horum intestinorum canalis villosam tunicam profundo & tristi virore imbutam exhibuit, quem

nec aqua eluit nec spongia extersit.

In quibusdam cadaveribus hic viror observatus non est; cum intestina intereà sædè ruberent, & luridè rubente sanguine manarent. Glandulæ quædam mesenterii ex inslammatione tumebant, referebantque sanguinis grumos.

Rariora & leviora, aut etiam nulla, vitia in te-

nuibus reperta sunt intestinis.

Mesenteritis gravissima hic fuit, & enteritis cum omenti simul inslammatione, non benigna, sed septica, erysipelatosa, & antiphlogistico apparatu non domanda.

Qui lubricantibus & involventibus remediis morbum commiss, æquè parum profecit, ac is qui aut emesi

aut catharsi voluerat ægro mederi.

Solis quippè antiphlogisticis cicurare phlogosin interaneorum non licuit, relictà acri & inflammante, si qua aderat, bile: sed neque hanc licuit evacuare, ubi intestina, & omentum, & mesenterium jam tanto incendio conflagrarant.

Nec morbi caussa solum intra tubi alimentarii cavum commorabatur, uti fortè in illis solet quorum ventriculus ex prandio hesterno vitium & cruditatem traxit, sed ipsis intestinorum membranis, mesenterio, omento, insixa hæsit portio materiæ dysentericæ non parca. Hanc extricare persæpè dissicillimum suit periculique plenum.

Febris ipsa ex ampla & vatiegata febrium septicarum, aut potius inflammatorio-septicarum & erysipe-

latodon, familià fuit.

Rheumata gastrica dari, observatio quotidiana do-Quartaspecet: eorum autem cum magna inter sesse variatio est, cies rheutum ab aliis rheumatismis hucusquè descriptis diversi-matismi etas. Neque hoc novum est aut nuper conspectum, sed què ac dyhomini vel mediocriter docto notum & cognitum jam senteria. In dudum. Ophthalmix enim gastrica, & odontalgix saburrales, cephalalgia gastrica, rheuma artuum biliosum, alixque aliarum partium suciones, qua à sordibus ventriculi nascuntur, nonne vulgata nomina jam sunt, & ex ipsis rerum caustarumque visceribus petita?

Fluxionibus his vel nulla comes it, vel obscura solum febricula. Molestiam potius quamdam, quam mor-

bum, arbitrantur, qui sic ægrotant.

Horum ventriculum acrior bilis ferit, sed que tota intra eundem collecta non manet; tenuior enim ejus-dem portio ac ejus veluti aura quedam intra alveos circumeuntium humorum suscepta, vel ad varia corporis cola defertur, absceditque nar' exper, vel vero in itinere suo aberrat, atque alicubi adherescit.

Quòd si id in pulmonibus contingat, hique hanc εποθεσιν patiantur, catarrhum habebis ex primis viis

ortum; fi in membrana narium, coryzam &c.

Fac jam halitum illum biliosum, intra circumeuntes humores susceptum, ita in suo cursu deviare, ut ad opportunum quoddam colatorium non appellat, aut sortè per cutis poros exitum moliens, admisso frigore repercutiatur, neque tamen, utì antea posui, pulmonibus insigatur aut naribus, sed decumbat ad ipsum intestinorum corpus, ad mesenterium &c.; catarthum habebis intestinorum, aut eorundem coryzam, seu dysenteriam, eamque speciem, quam in principio hus jus dissertationis simpliciter appellavi biliosam.

Sola ventriculi & intestinorum saburra biliosa absque eo rheumate, & intra cavum intestinale solummodò contenta, alvinum sortè sluxum secisset indolentem, aut etiam dolentem, si quidam materiæ suisset acor: sed ejusinodi diarrhæam, utut sortassè acore posito torminosam, diversam arbitrot à dysenterià, cujus creberrimæ quidem, & torminosæ sunt dejectiones, sed fermè irritæ, ut sæcum secedat plerumquè nihil, sanguis verò & mucus vi exprimatur.

Ea certè est dysenteriæ legitimæ conditio, ut hanc morbis adnumeres alvum potiùs occludentibus, inter assiduos licet, sed frustraneos, dejiciendi conatus, &

diarrhæa quoque dysenteriam sanet persapè.

Nihilominus non ita dysenteria diarrhϾ opponitur, ut hâc obortà aut sponte aut ope remediorum, necesse sit illam semper & certo tolli. Juvencula enim quadam, cum faltu incaluisset & meraciore vino, noctuque esset perfrigerationem passa, altera mox die in dysenteriam incidit crudelem omnino, cum intolerabili anxietate, exili pulsu, αλυσμω. Exacto triduo, ad nos venit. Materies veluti lactea, cum exiguo hinc indè virore, magno impetu, & pari copia, & fermè assiduò, per inferiora secessit. Venam secui, cum conceptam in abdomine inflammationem adverterem, & potu tepido, mucilaginolo, & fotu externo abdominis usus sum, ut prolapsos ad intestina humores revocarem; tandem & opio volui ad aliquot faltem tempus secessus inhibere. Nihil profeci. Periit ægra inter assiduas jactitationes, & immanis circa præcordia ponderis querelas, cum tormina consopirentur.

In cadavere intestina omnia & ventriculum reperi colore intensè roseo imbuta per totum; mollia tamen, & membranis horum viscerum, secus ac in aliis observaram dysenteria enectis, non tumidis. Omentum, & mesenterium eundem habuerunt colorem.

Sed redire ad dysenteriam biliosam juvat, quam inter reliquas species multo frequentissimam vidi ac popularem, & anno 1773, in Hungariæ quibusdam locis, atque, Æstate vigente anni 1776, per omnem agrum Viennensem, propè solam.

Utut hæc vulgaris petsæpè sit, multique per ea tempora in Libitinæ rationem veniant; tamen naturam hujus speciei immeritò malignitatis damnares, reamque ageres tot sunerum.

Incusare ægrorum potiùs socordiam oportebat, morbi initia contemnentium; aut eidem medentium qui-

dem, verum sinistre, & inauspicato.

Αυτων γας σφετεςμσιν ατασθαλιμσιν ολοντο, Νηπιοι. [*]

Morbi faciem atque notas hic non describam, cum id à me fuerit anteà præstitum in relatione dysenteriæ biliosæ.

Sed & methodum medendi ibidem exposui, quæ fermè in solius emetici aut emeto-catharrici usu con-

sistebat, & opio emeticum excipiente.

Emeto-catharticum præplacuit præ solis catharticis, iisque quibuscunque. Nam eduxit id genus remedii quidquid offenderat alieni in tubo alimentari, quà data porta.

Confidebam quoque in illà emeticorum vi, que, finità purgatione, sudores movet: hos tutò moveri tunc posse, iisque motis, rheuma abdominis unà sub-

moveri, existimabam.

In eum sinem Nepenthes Helenæ propinavi, diaphoreticorum potentissimum, certissimumque & dulce

fimul cruciatuum lenimen.

Quòd si is morbi habitus fuerat, quem antecedentibus febrim biliosam dysentericam nominavi, parciùs tardiùsque opium exhibui, & febre jam inclinatà. Ejus

rei rationem suprà dedi.

Plerumquè unicum emeto-catharticum profligando morbo par fuit; nonnullis id bis dedi, vix ulli ter, interjectà die una inter fingulas emeto-catharses. Die intercalari, decoctum radicis graminis & taraxaci cum syrupo ribesiorum, aut alio consimili, æger per vices sumsit, cum narcotico vespertino.

Aliud quoque est quod emesin præ ulla purgatione

^(*) Odyff. A. v. 7.: nam propria Stulti culpa periere.

commendabat, actio nempè ipsa & labor vomendi; quâ re videlicet vel sola pungentes particulæ eliciuntur, atque prolectæ quaquaversum excutiuntur.

Multi ad nos venerunt, rheo, myrobalanis, tamarindis, sale medio vario, manna, jam dudum, sed frustrà usi. Fateor me laboriosiùs sanasse horum dysenterias, quam illorum qui, paribus cæteris, morbum naturæ commiserunt.

Horum quidem remediorum encomia novi: fors tardiùs sanârunt dysenteriam quam nostra citiùs sanâssent.

Quin mihi hæc remedia nocere visa sunt, ubi abundantior saburra adfuit, aut in ventriculo eique connexo intestino sita.

Idem in dysentericorum curatione evenire observavi, quod in plerisque aliis morbis contingit, ut nempè sanati hoc vel illo remedio dicantur, quibus sub usu ejusdem id solum fortunæ obtigit, ut non morerentur. Hinc intempestivæ curationum quarundam laudes explicari possunt.

Periclitanti methodos diversas, easque inter se & cum solis natura non adjuta viribus conferenti, constabit quanam methodus alteri prastet, & quantum solius valeat natura vis, quid ferre recuset. Horum omnium nobis copiam nosocomium fecit.

Alia quaRheumatismos inflammatorios atque etiam inter sese
dam species complicatos compositosque, aut diversas rheumatum sperheumatiscies sibi invicem succedentes, ea ipsa tempestate spectare
mi & dysenlicuit, qua ejusdem omnino indolis dysenteriæ grassateria.

bantur, & eodem modo sanare, quo populari intestinorum morbo medebamur.

s. V.

Varii exitus Dysenteriæ.

IV Une quos hæc dysenteria diversos exitus habuerit exponam. Non rarò emeto-catharsis instituta morbum ex integro atque repentè sustulit, non rediturum.

Atque hanc quidem rheumatum gastricorum, phre- Primus nitidis exempli gratia gastrica, ophthalmia, coriza, dysenteria catarrhi alianum agritudinum si fortà ex fordi. catarrhi, aliarumque agritudinum, si forte ex fordi-nitatem. bus ventriculi nascerentur, promptissimam levationem persapè mox ab emesi intuebamur, atque etiam mirabamur; non enim ventriculum solum à recrementitia materie vomitorium vindicavit, verum etiam id, quod ab ea materie decerptum in parte subinde difsitissima fixum hæsit, pari submovit celeritate. Ea fortasse portionis ex illuvie gastrica decerpta, & aut encephalon, aut oculos, nares, thoracem, artus, intestinorum membranas vexantis, tenuitas mobilitasque fuit, (in corpore præsertim jam præparato. & fibris aliquantum jam emollitis cedentibusque, seu coctione prægressa), ut eodem tempore & remedio eodem vacuari ventriculus potuerit, atque id quod indè ad viscum quoddam antè abscesserat, moveri loco reducique in circulum communem, atque ad aliquod corporis colon deferri.

Subinde mitior morbus evasit, cessitque serius, novâ materiæ coctione prægressa, & corporis præparatione ulteriori, datoque altero vel etiam tertio emetico.

Aliquoties nullum ab emesi levamen observabatur. manente eadem dolorum savitie, & secessium frequentia eadem. Venam in brachio secui, & ex Cor Senis oraculo partes sub umbilico aqua calida multa lavabam, & tepidos, copiosos, emollientes potus propinabam; atque ita multis tempestive profui, aliis verò aliquantò tardiùs profui, certò tamen.

Tùm verò sanguinem eduxi persapè, qualem in pleuritide solemus; sic antiphlogisticam methodum cum illa conjunxi, quam appellant evacuantem.

Appetente Autumno, aut ubi cœlum, asperius quam pro anni ratione, atque aura rudior homines tenuirer vestitos, aut meridianis solibus aut exercitatione in sudorem solutos, percuteret conjiceretque in dysenteriam, sola non rarò phlebotomia juvit cum emolliente, & copiosa potione, & abdominis foru.

exitus in

Torminibus, seu evacuante methodo, seu antiphlogistica consopitis, alvus subinde sluebat indesinenter diarrhæam. diebus multis, quin etiam septimanis. Radix arnica, vel ejus infusum cum emolumento exhibebatur; uni alterive hanc diarrhoeam vesicans stitit.

> Crurum ædema, quod diuturnum alvi fluxum excepit, stomachica, invigorantia, frictio, & tempus tandem ipsum, dispulerunt. Verum caute invigorantibus utendum esse docebar, ne, dum corroborare ventriculum volumus, eidem ingeramus quæ nimia fint aut mole ipså aut vi. Languidissimum enim & debilissimum ventriculum mitissima solum tonica reficiunt, fortiora offendunt. Dixta medicatrix, & auxilium ab ipso tempore petitum, potiora fuerunt hoc alvi fluxu laborantium, indèque convalescentium adjumenta.

> De dysenteria, etiam post emeto - catharsin non mitigatà, deque hujus phanomeni ratione & medelà, itemque de dyfenterix in longam diarrhœam conversione, dilucide, opinor, atque abunde disputavi.

Tertius dysenteria exitus in

Verum tertiam quamdam ægrorum conditionem vidi, etsi rarò obvenientem, at eò difficiliorem sanatu. Dysenteria nempè subindè plurimum remisit, ut & dysenteriam secessius rariores fuerint & vix torminosi, torminosi chronicam. tamen, multisque septimanis.

Hanc chronicam dysenteriam, utut dolore pauco, brevi evanido, sub ipsa solum dejectione modice percepto stipatam, præ acutissima dysenteria, præque illa longa diarrhœa abominabar. Remedia spesque nostras ut plurimum elusit, & ægros lentæ & certæ morti confignavit.

Cadavera horum phlogofin chronicam, & duritiem, rigiditatemque intestinorum, potissimum crassorum, monstrabant.

Hanc dysenteriæ conditionem cum rheumatica, aut artrhitica materie comparabam, articulis tumentibus pertinaciter infixa, indèque non dimovenda; ut eundem putarim morbum, eandemque caussam materialem, sed dispari fixam loco.

Qui florem atatis jam superarunt, ex morbi diu-

turnitate, potius quam vi, perierunt.

Pauciores hoc anno (1779) dysenterias tenesmus finiit, qui symptomatum dysentericorum aliàs ple-exicus in terumque ultimum est, atque agmen claudit. Fuere nesmum vatamen qui, torminibus jam penitus compressis, per aliquot dies inanem desidendi conatum experiebantur, expresso muco, subindè etiam pauco cruore. Semel folummodò tenesmum observavi longiùs durantem, & nulla pellendum ratione. Nam rheo, & myrobalanis subinde, nonnunquam mucilaginoso clystere, nonnunguam, confilio mutato, narcoticis, molestum hoc symptoma volui profligare. Frustra fui. Una nocte repente tenesmus evanuit, orto mox, ea adhuc nocte, dolente tumore ad carpum dextrum, ortâque ex sinistro latere ischiade. Non multò post æger etiam ex his doloribus usu seri lactis convaluit.

Tenesmum, eundem postmodum morbum existimavi cum dysenteria, sede solum diversum, & ma-tenesmispegnitudine minorem. Si enim potior crassorum colique luti dysentepræcipuè intestini tractus, quam ego præcipuam so-ria partialennioremque dysenteria provinciam puto, eo rheu-lis. mate, arque eo modo laboret, quo id ad constituendam intestinorum difficultatem requiri superius affe-

rebam, dysenteriam adesse in confesso fuit. Rheumate autem dysenterico sua illa ampliori de sede moto, atque intra angustos solum intestini recti, aut ejusdem extremæ tantum oræ cancellos concluso, dysenteria recti solummodò intestini fuerat, sive mutato

nomine tenesmus.

Non aliam tenesmi, seu dysenteriæ hujus partialis, curationem noveram, quam ipfius morbi integri prin-

cipisque.

Hinc evenerat, ut aut evacuantibus ave aut xare vel verò emolliente enemate, potuque, ac venæ fectione, nonnunquam etiam laudano, etiam vesicante semel ad os sacrum adplicato, tenesmum expugnârim; ratione videlicet diversa, prout diversam hujus topica dysenteria notionem conceperam, & concipi debere arbitrabar.

Quartus

Alia verò Species eft tene[mus hæmorrhoidalis ...

Tempori subinde committi tutò tenesmus potuit, Puellam ex dysenteria convalescentem tenesmus vexabat, sed quem alterius indolis esse existimabam. Olim enim hæmorrhoidum tumore dolente, & cum tenesmo afficiebatur. Nunc quoque easdem ab hæmorrhoidum irritatarum tuberculis molestias pati videbatur.

Hæmorrhoidalis hic tenesmus frequentiùs posteà observabatur in viris, iisque robustioribus, frequentius

quoque in dysenterià autumnali quam æstiva.

Tenesmo hamorrhoidali emulsio medebatur, & merè emollientia enemata; opiata verò eundem au-

gebant.

fenteria in ticulorum,

GC.

Quintus Nonnullis dysenteria versa est in rheuma cujusdam exitus dy- alterius partis: sic humeri quibusdam, aliis nucha, occiput, manuum carpi, genua &c. dolore dilacerante

artuum, ar- occupari vifa funt, ventre atque alvo fanatis.

Conversionem hanc dysenteriæ in morbum articularem subinde optabam, utut à plurimis observatoribus damnatam. Malui enim articulos fanare, qui morbi vim faciliùs & minori cum noxâ perferebant quam intestina. Sed id subinde optasse me dixi, in dysenteria nempe graviori, difficulter aut vix fananda, non autem in dysenteria simplici biliosa; utpotè quam & citò poteram fanare, & multò faciliùs ac morbum articularem.

Subindè pulmones agrotare veluti catharro cœperunt, ut primum à dysenteria mitius habebantur, aut

ex eâdem convalescebant.

Quibusdam à dysenteria aures tinniebant cum aliqua furditate.

Paucissimis, morbo intestinorum jam cicurato, malum ad ventriculum versum est, ubi ingens quasi pon-

dus percipiebatur.

Nonnunquam, mitigatis jam symptomatibus dysentericis, pectus valdoperè opprimi, aut latus veluti pleuritice dolere, citra tamen magnam ac manifestam febrem, rheumate nempe in pleuram aut musculos intercostales irruente.

Subinde fixum hoc rheuma uni loco adhæsit, non-- nunquam verò vagè atque errabundè discurrebat, ut

modò hanc partem vellicaret, modò illam.

Întra non multos dies hæc destillatio evanuit, in quamcunque demum partem cecidisset; seu sponte,

five etiam aptis remediis.

In hunc scopum diaphoresin movebamus potu tepido sloribus sambuci medicato, & stibio diaphoretico non abluto. Decocta radicis bardanæ &c. profuerunt, nonnullis serum lactis, aliis rheum, aliis admotum

alicubi vesicans hanc sustulit defluxionem.

Feminam dolor pleuriticus corripuit, qui, relicto thorace, hypochondrii dextri portionem mollem obfedit, indè defluxio ad pulmones se recipiens molestissimam tustim, noctu præcipuè, veluti catarrhosam fecit; ea repentè cessante, orta est dysenteria, quæ, nychthemero nondùm exacto, subitò conquievit, thorace dextro supremo pone claviculam acerbè dolente. Diaphoresin potu multo, tepido, & sambucino tentabam, atque inter scapulas ponebam vesicans: convaluit.

Petulantis id genus rheumatis æstivi atque autumnalis exempla plura vidimus; quæ, quâ affinitate teneantur cum dysenteria, vel maximè reluctantes atque aliter hucusquè sentientes ita docent, ut omnis dubitatio eximatur.

Quibusdam ad vesicam morbus decubuit, ita ut Sextus exidysenteria repentè subsisteret, ortà ingenti mingendi tus in urina dissicultate, aut etiam lotii plena suppressione. Aliis dissicultatingens solum in pube pondus erat, alvo sanata.

Nonnulli, dysenteria vigente adhuc, moleste mingebant. Dysuriam post dysenteriam emulsum amygdalinum, cui syrupum altheæ admiscebam, itemque adplicatum ad pubem cataplasma emolliens solvit.

Hoc anno (1779) multò pauciores observavi, utut numero Dysentericorum longè majori, quos mictus difficilis unà affligeret cum dysenteria, quam anni 1776 Æstate.

Paucissimos videre erat stranguriosè mingentes, cum ponderis ad pubem sensu, sed absque dysenterià.

S. VI.

Exitus Dysenteria in hydropem.

EPISODION

De Hydrope plethorico.

Septimus E Xitus quoque dysenteriæ in hydropem fuit; in sexu sexitus dysenteriæ in præprimis sequiori, quem morbi diuturnitas attrivit

varium hy- magis.

dropem.

Sub ultimos nempè dysenterix dies, eâque in indolentem alvi suxum fatiscente, plerisque crura, subin & femora albo phlegmate intumuerunt; nonnullis abdomen quoque, & universum corpus.

Quibusdam, pedes solum & crura tumidis, lenia tonica, grata cardiaca, amara &c. & crurum aromaticæ frictiones, & ipsum tempus, remedio suerunt.

Quibus verò totum corpus intumuit, quod quidem paucissimis contigit, laboriosior curatio suit, & variis modis tentata. Somno parco, exercitatione corporis, decocto taraxaci, cichorei cum terrà foliatà tartari, extracto prætereà Colliniano, quod ex succo recentis herbæ lactucæ virosæ parari curaveram, autumno devexo, & sub initia Hyemis, convaluerunt.

Digressio ad hydropem plethoricum.

Hydropes alios complures & aliundè exortos, remediis methodisque cognitis sanatos non recensebo, cùm nihil habeant non ubiquè descriptum. Illata tamen hydropis mentione non possum non aliquantum ab instituto desectere, &, sermocinantium more, disserere de ca re ad quam fortè-fortuna delapsi sumus, nempè hydrope.

Resumam iterum abruptum de dysenteria sermonem, ubi aliqua rerum varietate veluti resocillati, à

longæ narrationis tædio quieverimus.

Hydropem quemdam, præter alios hydropes frequentiores, sed quos & quorum caussas hie prætermitto, videre erat hine indè quidem descriptum, mi-

nus tamen in praxi, ut opinor, cognitum, atque idcircò finistrà nonnunquàm curatione vexatum.

Is nobis Hydrops plethoricus erat, seu ortus à ple-

thora.

Caussas habuit aliis hydropis speciebus ferme oppositas, plethoram nempè, & laboriosum abundantium humorum, cateroquin bonorum, circuitum. Indè vasa sanguifera, cruore nimio distenta, aquosam portionem facillime dimiferunt extruseruntque, sed ita dimissam difficulter receperunt: hinc aquæ, intra cellulosum corpus aut cava varia collecta, hydropis eam speciem fecerunt, quam plethoricam appellabamus.

Hydropis hujus genesin ipse mihi exemplo quodam illustrare conabar. Quemadmodum enim ultimo graviditatis tempore, venarum iliacarum compressio abundantiam humorum in artubus inferioribus contentorum, five topicam plethoram, indèque crurum, femorum & pudendorum facit hydropem; fic plethoricis columna cruoris major, quam quæ aptè contineri vasis possit & expedite ad cor reduci, hydropem gignit.

Hic morbus in corpora solum robusta, atatis sorentis, & benè pasta, juxta nostras observationes cadit.

Atque ex hac corporum ætatis & vitæ ratione, item ex defectu caussarum illarum, quæ alias producere hydropis species solent huic nostræ plethoricæ oppositas, hydropis hujus indoles, cum eaque conveniens medendi methodus nobis innotuit.

Coquum Comitis St**, quadrato corpore donatum, fabrum item lignarium, fabrum ferrarium, famulum quoque compagis cæteroquin firmæ, item binas feminas, viraginum habitu utramque, præter alios hac specie hydropis detentos vidimus; eventu, ut posteà referam, diverso.

Plerumquè hic hydrops intercus est, & diffusus per totum corpus, subinde crurum solum & femorum. Afcitem plethoricum nondum observabamus. Nonnunguam hydrothoracem præ se ferebat, difficili inter gradiendum spiratione, decubitu supino impossibili, nocturna in primo somno excitatione cum suffocationis metu,

aliiique.

Hydrothoracem plethoricum difficulter distinguebamus ab aliis hydrothoracis speciebus, aliâ à causa ortis, & aliâ sanandis ratione.

Chlorosis quoque orta à plethorâ, & ab aliis chloroseos speciebus distincta, in puellis rusticanis, & duro

labore exercitatis, nonnunquam occurrebat.

In hoc & hydrope & chlorosi remedia pleraque, aliis chloroseos & hydropis speciebus apprime di-

cata, nocuerunt.

Profuerunt autem phlebotomiæ moderatæ, sed aliquoties repetitæ, & antiphlogisticus victus: decocta item emollientia, nitrosa, acidula, serum lactis cum terrà foliatà tartari.

Quasdam hujus hydropis curationes longo cremoris

tartari usu perfecimus.

Subinde hic noster hydrops & chlorosis phlogosin conceperunt. Sanguinem pleuriticum iterato educebamus, generosiori antiphlogistica methodo usi.

En hujus hydropis exempla quædam minus fausta: Coquus Comitis St** quadrato corpore, lacertosus, amplo thorace, brevique sed crasso collo, vigente hyeme pleuritide laborabat domi sux: xgrè eluctatus, difficilem in incessi, & noctu supine decumbens, respirationem querebatur; inter primos somnos veluti jamjam suffocandus evigilabat, atque è lecto exsiliebat auram capturus. Multas noctes sedendo transegit; cruta valde tumebant aquoso tumore, utì etiam carpi, hi verò modicè. Pulsus amplissimi, tardi, & instar chordæ ferreæ digitum ferientis. Aliquoties domi adhuc fuæ sanguinem emisit pleuriticum & cum aliquo, sed temporario, levamine. Victu nihilominus pristino utebatur, carneo videlicet, & vino, atque hoc quidem non raro meraciore, utpotè multos inter labores & penes ignes incalescens.

Exeunte Vere, mihi tradebatur. Usu squillæ aliorumque remediorum urinas potentiùs moventium, & crurum frictionibus, intra breve tempus id est conse-

cutus

exsiliret. Disparuit intra paucas septimanas tumor crurum & manuum, thoracis incommodis sublatis. Discessurus à nobis cum pridiè suas sarcinulas collegisset, hilaris, & de recuperata valetudine sibi gratulatus, se lecto commist: post mediam noctem cum ejulatu epilepticè convellitur, indè, apoplectico sopore pressus, vesperi periit.

In cadavere cor triplo ferè majus inventum est ac aliàs solet offendi, & giganteum; non morbose dilatatum, cum justa partium id constituentium proportio

fuerit.

Pulmones ubique laxiori cellulosa tela ambienti thoraci revinciebantur.

Vasa encephali prægrandia, & multo cruore disten-

ta. Pauxillum aquæ intra meninges diffufæ.

Remediis diureticis, purgatione, frictionibus, plethora effectus auferebantur; collectiones nempè aquosa, caussa manente atque etiam auctà.

Historiam similem in Diariis Swietenianis legi, quarum notabiliorem partem, ut primum per alios

labores licuerit, publici juris faciam.

Quidam enim eâdem, quâ hic meus homo, ratione hydropicus, eâdem curatus, eandem quoque mortem

oppetiit.

Famulus, compagis firmæ & valentissimo cæteroquin corpore, ultra annum frequenter vomebat, matutinis horis præsertim: siti assiduâ vexabatur. Tandem
intumescere aragaça cæpit. Purgantibus domi suæ
frustrà utebatur; diuretica non profuêre; quin urinas potiùs parciores reddiderunt. Mirùm in omnibus qui hominem noverant visum fuit; potuisse
nempè hominem ex athletico habitu transire repentè
in aquosam humorum cacochymiam, quin anteà
motbus quidam intercalaris vires athleticas attrivisset.

In nosocomium receptus, pulsus plenos, duros & vibrantissimos exhibuit; totum corpus, femora & crura immanè quantum tumebant: diuretica tentabantur de novo, eaque varia, cum experientia constet

Pars III.

in eodem etiam hydrope non idem semper remedium

urinas movere.

Tandem, cum nihil proficerem, cruribus vesicantia apponi curavi; qua methodo alias gravissimos quosdam, & remediis quibuscunque internis rebelles, hydropes sanavi.

E plagis vesicante erosis aquæ largiter diu noctuque manabant, ut æger ferè totus paucos intra dies

detumuerit.

Lævum jam ab initio augurabar de hoc hydrope, quòd ortus esset à causa ignota in homine juvene, ad hydropem, ut arbitrabar, non prædisposito; & quòd quædam Coquum inter & hunc Famulum ana-

logia intercederet.

Sinistrum eventum, mortem convulsivam, apoplecticam, omnibus aliis benè sperantibus, & non longè abfuturam, prædixi; etsi tunc, qua ratione imminenti tempestati occurrerem nesciebam. Paucos post dies, aquis jam fermè evacuatis, repentè aliquoties convulsus, & apoplecticus periit.

Cerebellum sero ambiebatur; vasa sanguine turgida. In thoracis cavo dextro libra ejusdem seri, & unciæ novem in cavo sinistro fuerunt; pericardium

uncias sex ejusdem seri continebat.

Vesicula sellea vacua: hepar consistentia sanum, sed colore per omnem suam substantiam viridissimum.

Suspicabar, hunc hepatis virorem, & bilis in vesicula absentiam, explicari à convulsionibus posse, quæ

fub finem vitæ accesserunt.

Noveram quidem jam dudum hanc speciem hydropis, eamque etiam sanavi. Verum nescio quid meam diagnosin in binis his ægris ita subverterit, ut morbo caussam subjicerem non suam.

Apparente fortassè curationis, utut malè institutæ, successu decipiebar, inque malà, quam de morbi

natura conceperam, notione confirmabar.

Equidem aquæ exantlabantur copiose, verum iis remediis quæ vel caussam ipsam hydropis non attigerunt, vel ejusdem adeò vires auxerunt.

Ex eo tempore in hydrope plethorico à vesicante abstinui: malui insima crura scarissicare, & aquas ad plagam incisam invitatas evocare. Hæc praxis sana-

tionis celeritatem mirum quantum adjuvit.

Murarius 38 annorum, ante semialterum annum in quodam nosocomio ægrotâsse se aiebat ex cathar-rhosa thoracis assectione, tusti crebra, sicca, respiratione laboriosa, & frequenti, nocturno præcipuè sussicionis metu. Pectus oppressum habuit. Venæ sectionibus, aliisque remediis discessi curatus, ita tamen ut hæc thoracis incommoda non raro reditum minitarentur, nova sanguinis missione denuò depulsum.

Jam ab undecim septimanis oppressionem infimithoracis, & spiritum impeditiorem consueta methodus non solabatur. Sputabat mucosa; appetebat; suo-

que opificio vacabat.

Ab octo diebus tussis catarrhosa, assidua, noctu gravior, & eo tempore fermè sussionant accessit; auctis & oppressione & impedito spiritu, ut è lecto exilire & per cubiculum ambulare, ne cubans & quietus sussociaretur, debuerit.

Decumbebat æquè facilè, aut verius æquè difficulter, in quamcunque partem libuerat. Jam non appetit: dedolatus est, corpus totum ævæsægææ, pedes præprimis, crura & semora tument. Pulsus fortis,

plenus & vibrans erat.

Cùm respiratio continuò laboriosior sieret, sibilosa, asthmatica, cùmque universum corpus tumeret
in dies magis, & sputa lateritia compluribus noctibus excuterentur, intermixto multo muco, & æger
frequenter è lecto exiliret, arque ultimis temporibus aliena per vices loqueretur; die, ex quo apud
nos fuit, decimo tertio circa auroram periit.

In pugillaribus meis id solum adnotatum reperio, secto cadavere, utriusque thoracis & pericardii hydropem suisse detectum, cum non exiguâ inslamma-

tione dextri pulmonis.

Aquæ repertæ quantitatem, per oblivionem aut aliis laboribus distractus, non connotabam.

En hydropem, ad hanc de quâ loquimur hydropis

speciem, referendum; venæ sectionibus initio sanatum, dein verò eodem auxilio frequenter mitigatum, donec tandem viribus resumptis hominem penitùs

oppressiffet.

Faber ferrarius 46 annos natus, à juvenilibus annis difficilem & per intervalla fermè asthmaticam respirationem habuisse se aiebat; cæterùm nunquàm graviori morbo, nisi hyeme anni 1768, ubi octiduo ex morbo thoracis acutè decubuerat, constictatum fuisse.

A mensis Decembris 1778, initio abdomen leviusculè tumidulum sieri occœpit, utì etiam crura circa malleolos. Ab eo etiam tempore laboriosiùs, præprimis à pastu, spirabat, laboriosiùs quoque, decumbens.

Jam inde à fine ejus mensis, noctu, frequenter è lecto surgit, aëra capturus, metuque ne spiritus præ-

cludatur cubanti.

A septemdecim diebus, lateri sinistro incumbere nequit absque metu suffocationis, sed neque ante eos dies valebat semper & absque molestia in id latus cubare.

Huic venas hesterno semper Iaccho turgere, plures,

qui hominem noverant, asserebant.

Tussicula moderata paucum subindè gluten elicuit. Die 15^{tà} Januarii 1779, nosocomium adiit, tumentibus utroque crure semoreque, ac ventre, attamen non valdè.

Terram foliatam tartari ex aquâ petroselini & pauco oxymelle squillitico hauriebat, & multum juvabatur, urinis motis & alvo reseratâ. Post quatriduum, me vel maximè invito, discessit, liberius multo respirans, nondum tamen liberrime, tumidulisque & artubus inferioribus & ventre: hâc se libertate spirandi contentum esse, & nolle se apud nos tanti emere plenam sanitatem, victu nempè tenuiori & hydroposiâ, quam vivendi rationem præ morbo impatientius ferret.

Die 24ta Januarii, manè, carpento impositum ad nos deducunt; eumque facie turgida, purpurea, livescente, & labiis plumbeis, protuberantibus oculis,

sibilose atque abruptim respirantem, veluti jamjam mo-

riturum, ad portam nosocomii deponunt.

Fit modica venæ sectio; deportatur ad lectum; redit vox, & usus sensuum, respiratione tamen vix emendata.

Cum per horulam quievisset, & ad interrogata responderet, aiebat se pridie atque reliquis diebus, postquam à nobis discesserat, labores vulcaneos exercuisse. eofque solitò duriores, Baccho usum ideireò meraciore.

Fit denuò venæ sectio unciarum decem; sanguis crustam phlogisticam tenuiorem, gelatinosam, plumbeam efformavit. Educto fanguine, dextrum thoracem perforari curavi, undè seri flavescentis libræ quinque pleno rivo fluxerunt. Chirurgus testabatur, se pulmones duros, quemadmodum eosdem inflammatos sapè in cadaverum sectionibus videramus, immisso digito offendisse.

Signa pleraque aderant, que hominem oftenderent, præter hydropem, sævå quoque peripneumonia

correptum.

In lectum repositus, commodius quidem multo, non tamen absque omni prorsus sibilo, spirabat. Terram foliatam tartari ex aqua petroselini, & pauxillo oxymellis squillitici hausit; unde bis vomuit materiem soluto lotricum saponi simillimam, albidam, spumantem, aliquantum tenacem, & amaritie intensa.

Cùm die proxima iterum æstuaret magis, & laboriosè atque cum strepitu respiraret, potus merè emollientes & tepidos nitrososque haurire justus est multis diebus; sanguine iterum iterumque educto, pleuritico semper, & semper levante; ut die 1ma Februarii libere spiraret, decumberetque & supinus, & in quodeunque latus voluerat, tustiretque perquam rarò.

His omnibus diebus magna aquarum vis effluxit è cavo thoracis, atque è tela cellulosa musculorum thoracicorum. Sed crurum & femorum tumor manebat

aquofus, & magnus.

Ab hoctempore è lecto surgebat, & cubiculum obam-

bulabat : oxymelle squillitico aliisque, quibus lotium

cieri posse sperabamus, uti cœpit.

Verum, post medium mensis Februarii, crurum semorumque tumor ita increvit, ut lecto iterum assigeretur. Tussis redire, vespertina potissimum atque nocturna: calere demum, atque sebrire assiduò, vesperi tamen intensius. Vulnus paracentesi inslictum pus sudit tenue, aquosum, uberrimumque.

Artubus infetioribus supra modum tumentibus, lacertosa brachia consumi, quæve thoracem ambierunt

carnes tabescere.

Die 18va Martii occubuit. Pulmo lateris perforati inflammatissimus erat totus quantus, & ubiquè cum pleura arctius cohæsit, pariter inflammata. Nulla ullibi puris collectio, ulceratio nulla fuit. Cætera uti in sanis fuerunt.

Mirabamur veram gravissimamque peripneumoniam hydrothoraci junctam, & ingenti artuum inferiorum hydropi; sputa quoque purulenta, non puriformia, admirationi fuerunt; nullo ulceris, aut in pulmonibus, aut alibi, vestigio reperto.

Etsi æger initio Februarii sebre carerer manisestà, & se è lecto proriperer, non omnis tamen pulmonum inflammatio, quam ad nos attulerat, videtur suisse soluta.

Pulmonum cum pleurâ cohæsio serius, & post institutam paracenthesin, nascebatur. Nam aquæ & liberrimè profluxerunt, & nullus observabatur ab exploratore digito, mox à facta perforatione, coalitus pulmonum cum pleurâ.

Utur inflammatam pleuram reperiremus, nullos ta-

Mammatio, men dolores punctorios querebatur.

Hydrothoracis cum peripneumonia connubium (seu bini hi motbi fortuitò solum socientur, seu verò uterque à communi quadam caussa nascatur, aut alter ab altero (id quod ut plurimum sieri suprà ostendi) dependeat tanquam essectus à sua caussa) non infrequenter ossendi, atque etiam quosdam sanavi parciori, at verò frequentius instituta, phlebotomia, & althæ decocto cum nitro.

Pleura in fammatio, fine dolore.

De Remediis & Methodis Antidysentericis. 167

Quæ de usu mitiorum salium, acidorum, mediorum, salis acetosellæ, cremoris tartari, terræ soliatæ tartari, & ipsius nitri in curâ hydropis dicuntur, ad hanc præprimis hydropis speciem, plethorici nempè aut instammatorii, pertinebunt, si & reliqua auxilia in eundem sinem conspirent, victus & potulenta congrua, & subindè ipsa quoque sanguinis detractio.

Quamquam nec alios quoscunque hydropes dirà à potu abstinentia putem expugnandos; quam certè praxin perniciosam esse, & ipsus expertus sum, & luculenter legi ab egregio MILLMANNO demonstratum (*).

§. V I I.

De variis & remediis, & methodis antidysentericis: quædam dysenteriæ proprietates.

L'Ongiùs fortassè qu'am initio propositum suerat, in exponendo hydrope plethorico processi, re nempè ab instituto sermone aliena :neque veniam ob hoc ανακολεθων, aut ipse alteri darem, aut rogarem ab aliis; nisi fermè perindè esset, quo ordine quis narret, qui non integram quamdam historiam, sed ejus solummodò lacinias quassam & fragmina velit proferre.

Ordini atque rerum œconomiz is studeat, qui structer adiscium vult: nos, qui huic structori à servitio solum sumus, tanquam officio nostro egregiè defuncti latamur, si quadam usui futura in acervos,

prout sors dedit, congesserimus.

Hinc sepositam nuper telam resumam, & quæ de dysenterià sparsim ac prout aut in pugillaribus descripsi, aut memorià teneo, nullo certo return nexu narrabo.

^(*) Animadversiones de natura hydropis, ejusque curatione, Auctore Francisco Millmann, M. D. Colleg. reg. med. Cons. & regiæ Societatis Lond. Socio. Viennæ & Londini, apud Rudolphum GRÆFFERUM.

L 4

Remediis variis in curâ dysenteriæ opus fuisse consthodi anti- tabit, morbi diversissimam faciem non ignoranti. Nundysenterica. quam tamen adstringentibus me usum scio, nisi unica vice, Æstate anni 1776, in alvi profluvio indolente, & longo, dysenteriam excipiente. Nihil profeci; venter assiduò sluens hydropem primò, dein, hyeme jam inclinata, mortem induxit.

Adstringentibus remediis cum eâ notione malè con-

venit quam de dysenteriæ natura concepi.

Qui bolum Armenum eum in finem dysentericis propinabant, ut laxata ostia fluentis alvi restringerent, & egregiè adstrinxisse putabant, si dragmulam inertis terræ dederint, næ illi sese in ægrorum plerumquè salutem deceperunt perbellè.

Longam & apyreton dysenteriam, nullis remediis comprimendam, balsamo, Saxonico dicto, sublatam

novi.

Sublatam quoque consimilem dysenteriam scio vesicante abdomini imposito, atque aliam sinapismo ad

ventrem adplicato.

Oleosorum vix ullus quoque usus fuit, nisi blandisfimorum, & multa mucilagine divisorum, qualia in seminum frigidorum emulsionibus habentur : in dysenteria non biliosa, sed potius enteritica plus minusve, tepidæ emulsiones cum reliquâ antiphlogistica penu primas tenebant. Ejus verò indolis dysenterias Veris exordium, aut etiam frigidior Autumnus profert, non diù regnaturas, constitutione nempè jam senescente, jam jamque emoriturâ.

Atque hâc ipsâ tempestate (1779), & autumnali rigore rarissimæ fuerunt dysenteriæ illæ, quæ, utut præmissis pramittendis, ab opio non abhorrerent. Febrim acutam, auctum adeò secessium numerum, & peripneumoniæ subindè initia, proximo mane debueras venæ sectione, & emulso tepido, & ventris fotu comprimere, si pridiè opium dederas, quietem & sommi

blanditias ægro conciliaturus.

Dysenteriæ autumnales plerumquè erant bilioso-inflammatoriæ, aut inflammatoriæ; quales etiam vernas

habuimus; utut universim perquam raras, & sola plerumque antiphlogistica methodo non morose sanatas.

Dysenterias complures, vix inchoatas, sub mensis Augusti sinem, & per Autumnum anni 1779, tenui victu, & potu tepido atque emolliente, priusquam invales-

cerent, suppressi, absque morbi recursu.

Nec est, quod quis objiciat, diarrhæas solum suisse leviculas, leviterque torminosas, non verò dysenterias genuinas, quas tanta facilitate sanarim, vix ortas. Idem prosecto his morbi initium, quod aliis suerat, quos morbus exercuit omnium consensu dysentericus.

Erant igitur quædam, veluti gravioris morbi præludia & velitationes, dysenteriæ, consummatæ futu-

ræ, ni principiis obstitisses.

Mense Septembri ejusdem anni, dysenterias quasdam jam persanatas, sed post aliquot dies reditum denuò meditantes, eadem ratione arcebam; victu nempè tenuiòri, & potu tepido ac emolliente, nisi fortè voracior æger ventriculum onerasset, adhucdum languentem, atque emesi purgandum.

Plerumquè determinari methodus medendi dysen- Primarius teriis epidemicis potuit ex ea methodo, quam sebris canonin diillius tempestatis dominatrix poscebat; cum dysenteria gnoscenda
epidemica ad epidemicæ sebris naturam quamproxime natura dysenteria, &
accesserit.

Anno 1776, biliosissimam habuimus febrim astivam, medendi non malè tamen moratam, ni illam ineptè quis irri-methodo. târit, meracam, & omnis phlogoseos ut plutimum expertem: atqui & dysenteria suerunt eodem anno ejusdem protsus indolis, biliosissima nempè, meraca, & absque ulla inslammatione, & eadem protsus methodo, atque eadem etiam celeritate consecta.

Annis 1777, 1778, atque hoc ipso, quo hæc scribo, anno 1779, sebris æstiva biliosa, bilioso-putrida, non rarò pertinax, cum phlogosi complicata, & exanthematibus variegata non boni motis, non paucos oppressit. Eandem omninò indolem dysentetiæ unà re-

gnantis experiebamur admirabundi.

Non tamen observabatur, quo anno plurimæ fuerint æstivæ febres, eodem quoque plurimas fuisse dysenterias; ut idcircò, stante licet eadem inter febrim dominantem & dysenteriam affinitate, tamen dispar subinde utriusque dominium fuerit, & dispar ex al-

terutro morbo agrotantium numerus.

Prima dymuntur.

Etsi hic morbus, si quando latius diffundatur, amsenteria ini- plissimas ubique prædas agat, neque nisi cum opimis sia non ope- spoliis recedat, tamen ejus sævities plurimum cohiberosè repri- retur, si modò morbi primordia occuparentur, eaque opinio omnium animis infideret, vix ullum morbum este, eos inter qui populares appellantur, cujus initia tam citò queant comprimi, & qui neglectus urbes, agros, castra adeò depopuletur, ut hac pestis castrorum plures fermè ac ipsum hostile ferrum necet.

> Dysenterias quasdam nullum hucusquè cognitum remedium sanabat; at verò, dummodò non gravissimæ fuerant . & dummodò valentiori remedio non urgerentur, mortem non intulerunt, nisi jam anteà debilibus: tepidi & mucilaginosi potus, & abdominis fomenta. & ipsum præprimis diuturnum tempus,

profuêre.

Idem in curatione quorundam rheumatum contingebat, quæ potentius urgere non oportuerat; citius enim reliquam fanitatem attriveras, quam expugnaveras rebelle rheuma. Temporum constitutio mutata

& longa mora solum præsidio fuerunt.

Monitum grave.

cit.

Atque universim convincebamur, quosdam morbos urgeri nimiùm & premi non opportere: sat esse, si in pejus non abeant, & si, utut tardè, quotidiè tamen pauxillum ex morbo detrahatur. Quemadmodum enim medicando rectè fit, sic etiam medicando peccatur.

Nullam ætatem hic morbus præteribat, nec fexum: Dyfenteria nullum se-conditio hominum quacunque, & quavis humorum zus, etatis, & solidorum crasis, valetudinis, quævis ratio dysentionis dif- teriæ ex æquo patebat, etsi diverso discrimine. Nec erimen fe- ullam ab hoc morbo immunitatem aut hydroposia dedit, aut usus vini.

Qui à fructibus horæis severe abstinebant, aut iisdem utebantur, aut etiam abutebantut, ita aut in dysenteriam inciderunt, aut ab ea perstiterunt intacti, De Remediis & Methodis Antidysentericis.

ut nulla ratione, vel modice probabili, determinaveris quid potius facere expediat.

Dysenterici fiebant, & qui victu animali fermè

solo vescebantur, & qui vegetabili fermè solo.

Non tamen par ubique periculum fuit, si quem Diversum morbus corripuit; gravius enim feminæ mulctabantur, culum erat cum morbo ipso & cum ejusdem jam profligari reliquiis in hominidiutius colluctatæ.

tamen peribus diver is.

De vità periclitabantur cacochymici, feniculi, articulorum morbis anteà vexati, & inter hos feminæ

præ viris.

Illi enim ægri è sexu sequiori fuerunt, quibus, dysentericis factis, mox lingua aruit, extrema friguerunt glaciali frigore, manante per universum corpus sudore frigido, in magnasque guttas collecto, cum sensu affidui & intolerabilis ardoris interanea exurentis, non restinguenda siti, & potûs frigidi vinosique implacabili defiderio, mentis acie non retufa, & valente ufu fenfuum cæterorum.

In cadaveribus dysentericorum nunquam offendi suppuraram plagam, ut ideired perrara existimem in-

testinorum ulcera ex dysenterià.

S. VIII.

Binæ opiniones erroneæ de indole & sede materiei dysenterica, deque ejusdem contagio

Blnas scaturigines dysenteriæ hujus malignæ (ni eam malis maligne inflammatoriam appellare), quam fexui sequiori potissimum inimicam fuisse paullò antè dicebam, mihi visus sum detexisse; ipsius nempè malè moratæ constitutionis ingenium pravum, & corpus ægri huic morbo præ aliis opportunum.

Binas quoque opiniones notavi, quæ de dysenteriæ naturâ vigent, plebeiam alteram, quæ humorum tumultuose ad intestina ruentium copiam accusat, eaque ipsa debiliora: alteram verò non ignobilium Medicorum, atque aliquid veritatis habentem, nempè,

omnem dysenteriam pertinere ad morbos saburrales, quam scilicet materies, aut biliosa aut putrida, eaque fimul acris, intra intestina commorata, vellicando

irritandoque producat.

Multis exemplis utuntur, qui sic opinantur, ad illustrandum assertum. Qui enim (ut aiunt) resinam purgantem malè subactam, & intestinorum plicis posteà pertinaciùs adhærentem devorârint, in dysenteriæ speciem incidunt æstivæ dysenteriæ analogam. Idem ex horum mente illis solet evenire, quorum intestina aliud'acre quodcunque, aut etiam vermes rodunt; unde frequentissimus tenesmus, & torminosa, mucola, cruenta dejectiones proliciuntur.

Verum has ego dysenterias potius spurias nominandas puto, aut diarrhæas torminosas, nihil commune habentes cum intestinorum rheumatismo, seu

dysenteria verà.

Plebeia opinio inter Medicos temporis tractu extabuit in generis humani felicitatem; nihilominus Herculi potius clavam, quam eandem hanc opinionem rudibus animis extorferis.

Hæc tot malarum praxium auctor est atque inventrix, undè tanta seges funerum quotannis succrescit.

Opio enim & adstringentibus conatur alvum siccare. Altera opinio, que propiùs abest à vero, rodentis arque intra cavum intestinorum morantis materiæ exitum molitur emeticis, purgantibus variis, vario modo, in eâque re curationis cardinem docet

Verum non omnis omninò dyfenteria vomitorium aut purgans admittit: nonnullæ enim, etsi perpaucæ, folo opio, & prolectis sudoribus illicò cessant, Sy-DENHAMO testante : quædam aliæ, non multum ultra initia provecta, potu tepido & emolliente comprimuntur, quas evacuans remedium exasperâsset. Atque alias quasdam phlebotomia sanat, eaque repetitis vicibus instituta; ut ita constet, dysenteriam popularem non esse morbum intestinalis cavi, acrem materiem continentis, sed ipsarum aded intestinalium mem-

Dyfenteria Spuria.

branarum, rheumate laborantium, subindè & me-

senterii, & omenti, & utinatiz vesica.

Hunc quidem theumatismum intestinorum persapè aut emeticum, aut purgans tollit, ut experientia constat.

Indè eorum opinio nata est, qui dysenteriam prorsus omnem merum este saburralem morbum arbitrantur.

Quanquam neque altera opinio veram dysenteriæ notionem habeat, tamen medendi rationem in plerifque dysenteriarum epidemiis non erroneam instituit.

Potiores enim hujus morbi epidemiæ eam speciem

constituunt, quam superius biliosam appellavi.

Est nihilominus, ubi haud leves errores practici hanc

quoque opinionem consequuntur.

Quandò autem bona esse medendi methodus posfit, utut falsæ opinioni innixa, & quandò è contrario ea ipsa opinio in errores practicos inducat, & que hujus rei ratio sit, is intelliget, opinor, qui expositam in antecedentibus dysenteriæ naturam & varias ejus-

dem species pensitavit.

Contagium dysentericum pauci in dubium vocârunt, idque effluvium ex uno homine exspirans communi- An detur cari adstantibus posse plerique credunt. Miror herclè, contagium qui nos immunes per omnes hos annos à dysente-dysenteriria manserimus, Medici, Medicorum adjutores, & cum ab uno ægrorum custodes. Atqui quotidie mane singulorum homine difaces lustramus ea nocte exceptas, & vel inviti hau-plures. rimus putidissima effluvia totis naribus.

Probè equidem novi, dysentericorum dejectionibus aërem, ex quo omnes tanquam ex communi fonte potant, fædo putore corrumpi, morbosque putridos, per eminentiam nosocomiales appellatos, invitare; verum quod dysentericorum exhalationes eundem in aliis morbum producant, id quidem arbitror observationi-

bus adversari.

Magni interesse puto, non ignorare, dysenteriam contagio carere. Quo enim animo Medicus dysente- De vanitaricorum domos, pauperum præprimis tabernas, adibit te quorunde morbi contagio persuasus?

Quanti igitur interest, & esse ipsummet à vano metu giorum. liberum, & eum aliis posse excutere.

Idem de miliari, petechiali, & scarlatinoso contagio intellectum velim, quod nullum est; neque tactu, nec inspiratione, nec devoratum, neque inoculatum quocunque modo, eundem in aliis valet morbum excitare, observatione mea & experientia multiplici id perpetuò atque constanter testante.

Sic uno saltem altero ve terriculamento, eoque non minimo, minus habebimus, tot inter alios tam veros

quàm inanes terrores.

§. I X.

Prophylaxis Dysenteriæ.

A dysenteriânon praRemedium prophylacticum dysenteriæ in frequenti
servat nec
purgatio,
potius purgatione frustrà quæsitum est, hanc enim
potius noxiam arbitror, nisi præsens saburta eandem
poscat. Vires enim ventriculi & intestinorum, æstivis
caloribus remissiores, crebra purgatio magis frangit,
& rheuma tanquam ad partem debiliorem invitat.

Observationes etiam confirmarunt, hanc prophy-

nec vomi- laxin vanam effe.

Æquè parum à dysenteria præservantur, qui frequenti vomitione ventriculum per vices subvertunt, dysenteria grassante, nisi fortè jam adsit cacochylia exantlanda.

At sic non prophylacticum remedium haberes, sed

Nec ullum curativum.

tio.

Nullum vitæ genus à dysenteria intactum præteriri

In quo con- suprà dixi.

fistat pro- Nullam certiorem prophylaxin novi, quam quæ phylaxis æstuantis corporis & profusius perspirantis refrigerium dysenteria. repentinum, & auræ frigidioris asslatum virat.

Non rarò subità dysenterià correptos observavi, quorum malè vestitum abdomen post largiores sudores

subitò perfrigeratum fuit.

Vitato ejusmodi refrigerio, cruditatem quoque & faburralia vitia vitanda puto; quæ, etsi dysenteriam sola non producant, corpus tamen debilitando eandem invitent, præsentemque reddant graviorem.

Proderit etiam, præter hanc & perfrigerationis & cruditatis fugam, leni quoque tonico vim primarum viarum sustentare.

Mohrlini apud præclarum Zimmermannum (*) obfervationi lubens subscribo, eos potissimum dysentetiam à se prohibuisse, qui vitatis diætæ vitiis, potum
præsertim aquæ frigidæ, si fortè corpus æstuaret, liberaliorem vitassent, & diu noctuque non interceptam
diaphoresin fuissent experti.

Magna curationis difficultas in eo est, quòd ægri continuò surgendo, malè contecti, pedibus nudis, noctibus sæpè perquàm frigidis, morbi caussas identidem de novo repetant, perfrigerationem videlicet.

Hinc tantum quoque solaminis experiuntur, si in lecto manere jubeantur, iisque supponantur excipula, in quæ vel decumbentes alvum ponant; item, si abdomen dolens molli & calido cataplasmate soveatur.

Hâc ego ratione dysenteriam à me meisque for-

tunatè arcebam.

S. X.

Quanam instructio plebi sit danda, grassante dysenteriâ.

Prophylacticas præceptiones, atque ipsam methodum dysenteriis medendi, Medicorum collegia plebem, illam potissimum quæ rus colit, docere solent, si quando tempora dysenteriæ ingruant, ruricolis præprimis inimica.

Quod quidem institutum, ut est summe laudabile, Cur vigente ita arduum maxime atque anceps videtur; ne nem-dysenteria pe docendo noceas, ubi satagis prodesse.

vulgus vix possit instruit

(*) Quis nescit egregium Zimmermanni de dysenteria librum, de methodo Qui, quidquid hucusquè de eo morbo observationum exstabat, aptè & philosophicè disposuit, cum suis comparavit, leges stabilivit! Caput X. ejusdem libri spiritum practicotaton spirat; opus diurna nocturnaque versandum manu: spiritum, inquam, quem is solum ritè intelliget, qui in praxi dysenterica versatus, ab hujus operis sectione ad dysentericorum sectulos accesserit, indèque iteratò suerit ad legendum pracipuè decimum libri caput reversus.

Malim certè ut nulla prorsus medicina siat, quam inepta & morbo non respondens, atque hoc ipso perniciosa, & salutarium naturæ moliminum turbatrix.

In morbo autem tantopere versatili, qui solertium etiam Medicorum sagacitatem exercet, nonne sapiùs periculosam sibi medicationem plebs faciet? quam remediis valentibus, tanquam totidem armis, instruere quidem possumus, dexteritate verò captanda occasionis, & indicationum scientia nequaquam.

Dispiciendum tamen est, quousquè instrui plebs possit, ut constitutionibus dysentericis aut à morbo sese præservet, aut eundem jam præsentem vel sanet om-

nino, vel fananti naturæ faltem non obsit.

Primam instructionis partem ea fortassis præcepta, atque ea quidem sola, suppeditabunt, quæ de prophylaxi, & de cavenda æstuantis corporis perfrigera-

tione superius dicebam.

Alterum verò confilii caput morbum ipsum docebit sanare, atque binis solum methodis absolvetur, ab HIPPOCRATE de affect. T. II. Sect. I. c. VII. Edit. HALLERI, propositis; binas enim is suasit, utramque parabilem, adplicaru non difficilem, & quarum apta tempora atque indicationes vel ipsa edoceri rudior plebs potest.

Sunt autem hæ duæ methodi dysenteriis medendi

thodos anti-evacuans una, atque altera antiphlogistica.

dysentericas compluNovi perbenè, methodum antidysentericam minimè
res, solum his binis solummodò capitibus contineri; verùm etiam
dua sunt, de scio, qui has binas scitè noverit abhibere, eum pluquibus inrimis profuturum; multis quidem directè, non paucis
strui vulgus
potest, sindirectè; vix ulli verò (quæ res in omni medicinà
debet.
maximi momenti est) obsuturum.

& cur.

Interme-

Reliquæ autem morbi varietates plebeium captum superant; neque directa pro iis methodus potest plebi dati, nisi quis velit ut sibi noceant malè medicando.

Dysenterias quasdam HIPPOCRATES loco suprà citat. evacuante remedio curat, & medicamentum quod suprà pituitam purget propinat. In aliis verò dysenteriis, in quibus dolor detinet, partes sub umbilico multà calidà lavat: ibidem.

Quæ

Quæ duæ res & evacuantis methodi & antiphlo-

gisticæ notiones exprimunt.

Hinc qui sibi mederi coguntur, his omnis dysenterix cura à potu tepido & emolliente, itemque à sotu abdominis est inchoanda.

Quòd si dolor remiserit, aut extra tempora dejectionemm penitus cessarit, si & vires non sint projecta, & febris evidentior absit, aut ea statis solum horis intendatur, medicamentum, quod suprà purget, hauriendum dato, sotu abdominis interim continuato.

Atque hâc ipsâ methodo evacuante sola quamplurimas novi dysenterias fortunate compressas; dummodò & tenuis victus accedat, & lecti tepor, & potus ex emollientibus, additâ chamomilla, post emesim diutiùs sumendus.

Opio carere tunc possunt; nisi fortè post emesin, dolore sublato, absente febre, pauxillo opii velis sudo-

res juvare, proficuos, & alvum ficcantes.

At verò, si dolor detinet assiduus atque etiam extra tempora secessium assigens, attactum non serens, partes sub umbilico, suasore Hippocrate, calidà multà lavato. Insidum enim hic esset, quin immò perniciosum, emeticum. Venæ sectio proderit, & sotus abdominis assiduus, atque assiduus quoque potus ex emollientibus, althæà, malvà, seminibus lini &c. consectus; sola enim antiphlogistica methodus opitulabitur.

Infantes dysenteria correptos, præprimis si dolorem dissiciliùs ferant, & instent præ dolore convulsiones, aqua calida lavare, seu calido balneo imponere, ex-

pediet.

Qui hæc medendi momenta tenuerit, (neque ea funt difficilia, utpotè à manifestissimis qualitatibus, torminum nempè assiduitate, aut intermissione potissimum repetita) amplissimas dysenteriæ species sanabit, biliosam nempè, & inflammatoriam, & ex hâc utrâque conflatam.

Unicum superest, quo id genus instructio carere non deberet; quas nempè methodos, quæve remedia aversari tanquam noxia & perniciosa oporteat, esset

dicendum.

Verum, utut sanissima consilia dederis, vereor ne aut nihil inde bonæ frugis, aut non nisi pauxillum referas.

Solet enim plebecula præjudiciis potiùs, quàm sanæ rationis dictaminibus auscultare, atque hoc ipso

- ύπες μόρον αλγέ εχεσιν (*).

S. XI.

Quid peculiare aut etiam commune habuerint inter se quatuor Æstatum dysenteriæ.

QUATUOR Æstatum constitutiones dysentericas stricim delineabo; quâ re inter sese convenerint, aut

quid discriminis intercesserit dicturus.

Æstas anni 1776, tota, & hinc Veris pars magna, illinc verò Autumni non minor, morbos ¿μουσιες, και ¿μογενεις proferebat; bile nempè prognatos, sed eâ meraciore, non inflammante, non septica, atque indolis

bonæ, nisi mala fortassè medicina obtigerat.

Ejustem quoque ingenii dysenteriæ suerunt, atque ex eâ specie, quam rheumatico - biliosam, & sebrim biliosam dysentericam nominavi, numerosissimæ quidem, sed quæ mirâ celeritate & tutò solis vomitoriis, atque inter hæc tartaro emetico, promptiùs multò sanabantur.

Quasdam illius anni dysenterias tamarindis, manna, fale amaro, cremore tartari, tartaro vitriolato, tandem rheo, & myrobolanis sanatas vidi ab iis, qui medicinam emeticam, utut suo loco & suo tempore peressicacem, ignorata ejusdem prastantia, aversantur, atque in delicatulis, femellis, nobilioribus, iisque

Plus quidem temporis hæc methodus insumsit, quàm quæ emetico utebatur; nihilominus ægri eva-

^{(*) —} Vel Dîs nolentibus, ipsi Se miseros faciunt — Odys. L. 1. v. 34.

serunt, nisi si forte copiosiorem quis bilem habuerat,

nas ava potentiùs turgentem.

Æstate verò anni subsequentis (1777) dysenteria hinc indè solum in publicum prodiit, at ergast na trequens invisit, & cum ægrorum pernicie.

Verum ubicunque apparuerat, disficilis ple umque fuit, longa, & evacuantibus seu ara sive xasa non

fanata, vix mitigata.

Quasdam dysenterias illius Æstatis mutata potius temporum vice quam vi remediorum, compositas arbitrabar; in juvenibus præcipue, & qui magis erant forando markamente.

ferendo morbo pares.

Erat hæc difficultas intestinorum (non merè biliosa, sed aliquantum, ut videbatur, inflammans, putredine tamen non carens) inessabilis cujusdam ingenii, cujus solam pertinaciam certò cognoveramus.

Hi ipsi mores morbos etiam reliquos insigniverunt, exeunte Vere, Æstate, atque Autumno conspectos.

Salium mediorum vix ulla utilitas fuit cum in dysenteriis hujus anni, tum cæteris in morbis. Inde in longos alvi fluxus, non comprimendos, ægri inciderunt.

Radicis arnicæ magnus usus cùm in illis dysenteriis, phlogosi priùs abstersa, fuit, tùm potissimum in febribus cæteris non dysentericis.

Anno 1778, numerus dysentericorum paullo major fuit, quam priori Æstate; attamen multo minor ac

anno 1776.

Dysenteriæ hæ ad illas anni præteriti proximè acce-

debant, nisi quòd fuerint phlogisticoteræ.

Alvus hoc anno in pluribus dysentericis tota quanta mucosa suit, spermati ranarum simillima; magna ductilissimi & tremuli muci copia, ab excipulo vix abradenda, prodivit, qualem sere calculosi, aut quibus vesica ab alio quocunque stimulo irritatur, mingere solent, utut hic dysentericorum mucus instar glutinis vasi tenaciùs adhæserit.

In reliquis faces erant porracea, spumantes, frustula sebacea referentes, lineis sanguineis picta, carunculosa, lotura carnium similes. Hac muci excretio agros mirum quantum emaciabat, eosque intra non multos dies morbo licet in speciem tolerabili, ad incitas atque ad mortem redegit.

Qui hâc ratione agrotabant, methodo illa evacuante, qua astate 1776 tam feliciter cessit, non sanabantur, seu emeticum suerat, seu eccoproticum

propinatum.

Curationem oportuit compositam instituere; qualem, ut unicum exemplum proferam, puella quædam auspicatò subivit, mucum illum tremulum largiter & solum excernens, & dolorem totius abdominis quasi exulcerati conquesta. Dedi multa tepida, & emollientia per os atque anum. Abdomen cataplasmate sovi, corpore probè contecto, sanguinem missurus, nisi jam suæ domi missset suo consilio. Elapsis aliquot diebus, & doloribus paullum remissioribus, lingua autem impuriore, salutare emeticum hausit. Paullò post convaluit, & citiùs quam omnes alii.

Post medium Septembrem, 60 annorum semina ad nos venit. Ante 3 septimanas diarrhæâ laborabat octiduo: eâ sponte cessante, benè valuit. Nunc à quatriduo alvus creberrima, parca, tenesmodes, torminosa, cruenta. Dolor assiduus abdominis, non gravissimus, sed inter dejiciendum auctus. Os mucosum: febricula. Eâdem methodo morbum tentavi, quâ dysenteriam puellæ modò relatam. Venam secui, sanguinem pleuriticum eduxi, noctu alvus solum quinquies mota est copiosa, & scybalosa. Alterâ die ter dejecit, sana

Eodem anno (1778) dysenterias quasdam levi brachio sanavi, quasdam verò difficulter. Duos Ægros emacians alvi fluxus, quo mucus tremulus, initio torminosè, dein etiam absque dolore, reddebatur, confecit seriùs. Binæ seminæ post paucos dies dysentericè

moriebantur.

Existimo me minus fuisse attentum ad commissam hujus constitutionis phlogosin, seductum nempe dysenterils anno 1776 observatis, quas merissime biliosas celeriter constanterque paucos intra dies emeto-cathatsi sanavi.

sed penes Lectorem erit dijudicare, num Artis, an verò meam ipsius impotentiam incusare oporteat, quòd curationes quadam non cesserint ex voto, ubi

succinctam morborum historiam proposuero.

Quidam, septuagenatio major, longâ per Æstatem sebre, eâque intermittente, conslictabatur. Non adnotavi, quâ methodo sanitatem recuperârit. Die 4tà Augusti 1778 nos accedit, aitque se quatuordecim dierum dysenteriâ gravi affligi. Ante morbum præsentem, per alios quatuordecim dies præcessisse inappetentiam, oris amarorem, sebriculam vespertinam. Emeto-catharsi primò, dein verò radice arnicæ dolor omnis sublatus est intra dies perpaucos. Verùm alvus crebrò sluxit diu noctuque, mucosis, aquosis, & indolenter: sisti nullâ ratione, nequidem opio poterat suspendula, strigosa, aridissima. Finiente Septembre periit.

Intestina crassa inflammata valde, dura, rigida, dif-

ficillimè scindenda, in cadavere reperi.

Triginta annorum cœlebs femina die 13th Aug. huc venit; quatriduana dysenteria suit, corpus macrum, exsuccum, aridissimum, ligneum, &, utut se sanam suisse assereret, notas tamen sanitatis perpaucas habuit, hâc jam ætate edentula. Dejecit inter assidua tormina materiem pendulam, albam, qualis ex calculosorum vesica exprimitur.

Remedia aut nulla sumsit, morosissima ægra, aut devorata revomuit, vomitum ipsa immissa in sauces manu proliciens. Parum potulenti emollientis retinuit. Vomitibus manu concitatis aquosa pauca cum pauco muco vomuit, cum dolorum initio levamine, dein etiam eorundem plena evanescentia. Mansit sluxus alvi mucosus, & multo magis emacians, quam pro

deperditi humoris mole.

Periit die 17^{mà} Septembris. Sceleton cadaveris, non cadaver. Omentum ruberrimum: intestina crassa parietes solito multò crassiores habuerunt, & duros: plagæ hinc indè instammatæ: interior superficies luridè rubescebat, muco sanguinolento obducta: erosio nulla.

Puella quædam circa finem mensis Julii clam peperit; indè materiùs ad pristinos labores reversa, dolores lumborum assiduos experta est. Die 28va Augusti nosocomium adiit, à quinque diebus jam dysenterica: dejectiones innumerabiles, aquosa, aquoso-cruenta, excretorum exigua quantitas. Dolor ventris affiduus, attactum refugiens : pessimè vestita & fermè nuda ad nos yenit frigidissimo die, plures alios æquè frigidos excipiente: inquies summa, lamenta assidua, pervigigilium : gustus nulla ratione depravatus, & nulla febris, si pulsum & corporis calorem spectaveramus. Facies lurida, subflavescens. Tinctura rhei aquosa dabatur cum dolorum levamine. Tandem dolor jam nullus erat, at alvus fluens, aquosa, sapè cruenta. Die 3tia Septembris vesperi paregoricum datum est. Eà nocte difficilis respiratio facta est, quæ die sequenti fervens & strepens fuit. Periit eadem die.

Omentum leviter inslammatum: inslammata hinc indè tenuia intestina, hinc indè etiam mesenterium. At verò totum colon, ejus præcipuè portio per latus sinistrum decurrens, validè inslammatum ossendebatur, hinc indè quoque livescens, crassissimis parietibus & vix præ duritie, etiam qua parte livor erat, scindendis. Eodem modo etiam rectum intestinum suit, ejusque, utì & coli, glandulæ prætumidæ, permagnæ, &

dirè inflammatæ.

Die 30må Augusti, alia puella 18 annorum, nostræ curæ committebatur. A quinque mensibus catamenia non sluxerunt. Octennis ex febre acutå continuå decubuit. Ab eo tempore frequenter lumbricos excrevit. Triduanâ dysenteriâ se teneri dicebat. Color faciei sædus erat; exilissimi, fermè obliterati, creberrimique pulsus; dolor assiduus, perque vices ita intensus ut ejularet, volutaretur per lectum, dentibus commorsis strideret, extremis frigidis, vultu miserabili & desperabundo. Per os atque anum lumbrici secesserunt. Maximam frigidissimæ noctis partem solebat extra lectum consumere, excipulo incidens, quo uti cubans non potuit. Sapor vitiosus. Tinctura rhei aquosa & emesis aliquid levaminis, utut perpaucum id fuerit, attulerunt,

Verum non multò post omnia exacerbata sunt. Emollientia tepida, mucilaginosa, cataplasmata &c. dolores mitigarunt, alvumque secerunt rariorem, vix dolorissicam. At die 7ma Septembris periit; eo tempore quo, pulsibus & vegetioribus & vix acceleratis, melius valere videbatur.

Omentum inflammatissimum fuit : intestina tenuia omnia profundè rubebant : totum colon, & rectum alta phlogosi correptum, cum livore hinc indè. Membranæ crassorum intestinorum crassissimæ, glandulæ ex inflammatione magnæ: cruentus mucus superficiem

intestinorum internam obliniebat.

Hîc curam oportuisset summe antiphlogisticam instituere; & curatio à tincturâ rhei aquosa male est inchoata, male datum emeticum. Insidum erat levamen. Sed decepit corporis habitus, verminosa dispositio, ipsique vermes excreti; sed maxime deceperunt alix aliorum dysenterix, eadem methodo feliciter curatx.

Non pauci Dysenterici hoc anno lumbricos dejecerunt, quemadmodum in casu puellæ mox memorato. Atque hi quidem ægri plerumquè sexus sequioris suerunt, semellæ pallidæ, & olim jam verminosæ. Non licebat curam ab anthelmenticis, emesi, purgante, etsi mitiore, inchoare, ob dolorum assiduitatem & intensionem ab inslammatione provenientium. Atque hæc quidem inslammatio subindè prava suit, & ejus indolis, ut sanguis eductus & præsidia reliqua antiphlogistica non juverint, ac consueta crusta desuerit, qualis inslammationes non pravas plerumquè solet comitari.

Omnibus hos anno dysentericis sebricula suit vespertina, cum pauco frigore, calore non magno; alvo
tunc crebriore, & torminibus auctis. Ictus arteriarum
vix accelerati. Lingua sicca, arida. Urinæ parcæ, subindè quidem copiosiores, at semper colore minimè
exaltato, sordidæ plerumquè, mucosæ, non transparentes: serò mucum deposuere album, copiosum, ad
altitudinem digiti transverss. Tandem rebus in meliora
mutatis, urinæ perlucidæ manserunt, absque sedimento, & quales reddi solent integra sanitate. Tenesmi excruciantes plerisque suere, & longo post dysen-

M 4

teriam tempore perstiterunt; secus multo ac anno 1776, ubi & dysenteriam & tenesmos unicum plerumquè emeto-catharticum abstersit. Singultum, in morbi progressu & serius, accedentem non timui, si modo reliqua symptomata non fuerant pejora.

Pinguia & obesa corpora hic morbus intra paucos dies valdè ac longè validius emaciavit, quam pro ex-

cretorum ratione.

Moriebantur, mente non moti, & inter assiduos secessus, pulsibus exilissimis & evanescentibus.

Incerto dierum aut septimanarum numero, serius,

ocyùs, perierunt.

In cadaveribus crudam inflammationem offendi, &, utut hinc indè nonnunquam livor aderat, defuerunt tamen alia gangrænæ signa; scilicet friabilitas affectæ partis, & gangrænosæ plagæ minuta cohæsio. Erat enim lividarum partium magna durities inter scindendum animadversa.

Infimam plebem, feminas præprimis pauperiores, malè pastas, pejùs vestitas, hic morbus frequentiùs &

graviùs lacessivit.

Custodum nostrorum nemo, uti etiam nemo Chirurgorum aut assistentium, dysenteriam contraxit. Quidam, qui cataractæ extractionem inter reconvalescentes exspectabat, ubi nulli suerant dysenterici, nihilominus in morbum hunc incidit, sed leviorem, cum sevi vesticula tectus ambulacra frigidiora obambularet.

Ad eam, quæ Æstatem & partem Autumni anni 1779 sædabat, dysenteriam transeo, multisormem & variam, & non paucis internecinam.

Mense Junio, perraræ dysenteriæ suerunt, Julio verò crebriores, quamplurimæ Augusto atque Septembri;

tandem Octobri contrahebantur.

Diversas dysenteriæ species, quæ hoc anno in scenam prodierunt, suprà commemoravi; ea certè constitutio suit, quæ quasi composita ex constitutionibus priorum annorum videbatur, atque commista, aut cum iis per vices alternans; cum, quidquid dysenteriarum priores Æstates atque Autumni progenerarint, hæc

una Æstas protulerit collectim.

Saburras hoc anno habuerunt minus biliofas, & pauca vomuerunt, neque utiliter, nifi præmissis multis emollientibus, tepidis, & non raro pramissa etiam fanguinis missione.

Salia media, quibus vel folis dyfenterias biliofas anni 1776 subindè curatas dixi, horna dysenteria non

tulit.

Dejectiones merè albas, tremulas, viscidasque, priori anno frequentes, hoc anno non vidi; harum verò loco loturæ carnium fimilia, carunculosa, modicè

viridia, luridè rubra, prodierunt.

Multi certe æque in urbe ac ruri perierunt, tum ob ipsius morbi naturam, nonnunquam arte superari nesciam, cum quod anceps & versatilis morbus, atque eadem semper veste indutus, ignaris idem sit visus, fefelleritque.

Quam male enim eandem in omni dysenteria me- Non datur dendi rationem ii sequantur, quibus nomina pro rebus universale sunt, & quam vana spes sit remedii universalis An- tericum, uti tidysenterici, hujus anni constitutio luculenter de- nec univermonstravit.

Sale Anti-

S. XII.

De quibusdam magni momenti minutiis.

Non puto me acutulas conclusiones & distinctiones, subtiles magis quam utiles dilucidasque, fecisse: aut, si diversissimam morbi faciem descripsi, si minutulas dedi distinctiones, tales solummodò videbuntur ignoranti quòd res parvæ persæpè maximas trahant:

Duntaxat rerum magnarum parva potest res. Exemplare dare, & vestigia notitiai (*).

Haud quidem ignoro, magis amari illam medicinam ab ejus cultoribus, quæ rerum occultarum enodatione

^(*) LUCRET.

habeat, quave in eliciendis morborum causis, & commistionum variarum examine minus anxiè versatur; & multùm disputari contra scrupulosam ejusmodi sedulòque distinguentem scientiam: sed dissicultas & labor discendi, disertam horum hominum negligentiam reddit. Malunt enim disserere nihil esse in hâc investigante & philosophante medicinà, quàm, quid

sit, operosè addiscere.

Sed etiam illud non ignoro, me adhucdum quam longissime abesse ab illa, quam de dysenteria concepi, idea, & me meam ipsius mentem in describendo hoc morbo neutiquam plane fuisse assecutum: neque, si id etiam licuisset essicere, idcircò existimo, his meis præceptis instructum, posse jam tutò dysenteriæ mederi; cum abunde mihi constet, quantum vel sidelissima descriptio, morbique inde hausta cognitio, ab illa scientia distet quam quis ipso Artis exercitio comparavit. Est enim, ut Lancisius in Epistola ad Cochium ait, medicina quoddam experimentalis prudentiæ genus, quæ vix doceri ab ullo potest: tota sere sedulo peritoque ab Artisce in arena ipsa invenienda ac tractanda est.

Hæc habui ex mea penu depromenda, ut cum aliis

aliorum observatis conferantur.

Atque ita, qui plura, quam ego, observarit, &

Cui lecta potenter erit res,

fecuriora tandem hanc annuam pestem propulsandi præcepta condet efficietque, ut una morte minus moriamur.

DE MORBIS QUIBUSDAM SYSTEMATIS HEPATICI,

PRÆSERTIM DE ICTERO.

CAPUT V.

OBSERVATIO I.

VIr 39 annorum, ante octo annos febrim tertianam autumnalem passus est: cortex dabatur : frequens erat recidiva. Ab eo tempore sapiùs cardialgiam querebatur, & incommodum sensum in epigastrio dextro. Omni anno, Vere & Autumno, oris aphthas habuit, graves, curatuque difficiles. Pallor continuus, & macies quædam, aliàs insolita: appetiit: oculi levissima per vices flavedine tincti. A verno tempore anni 1777, hypochondrium dextrum in molli parte versus ventriculum sapiùs tumuit, & graviùs doluit; minùs appetiit, alvo facta morofiore. Sumsit pillulas ex gummiferulaceis, aloe &c. Indè alvus promptior, & levamen. Oculi tamen frequenter & magis icterici: officio suo fungebatur: plurimum equitabat. A mense Augusto quotidie, omni alterno quartove erronee leviterque febrire', domi detineri, & sapissimè esse in lecto, cum omnes anteà relatæ molestiæ augerentur, virium jactura præcipuè, & inappetentia, ac alvi tarditas, ut tandem non nisi enemate sollicitata dimitteret pauca, dura, caprilla. Circa medium Octobrem vomere sæpiùs pituitosa cœpit, aliquot à pastu horis; vomitione per unum, duos pluresve etiam dies cessante, paullò post reditura. Aucta omnia; alvi obstructio major; vomitus crebior. Nulli tandem secessus, nec injecto enemate provocandi; at multò frequentior vomitio. Periit

quintâ Novembris ejusdem anni.

Prædixi, cùm circa medium Octobris in consilium vocarer, hunc morbi exitum probabilissimè secuturum; addidi etiam, me vitium circa pylorum, ejusque coarcatationem cartilagineam præ alia quacunque re suspicari: ita me esse per meas alio tempore habitas observationes edoctum.

SECTIO CADAVERIS.

Aperto abdomine, ventriculi magnitudo erat prorsus insolita, ad umbilicum usque protensi, & siguram sermè quadratam referentis. Pylorus & initium duodeni ad attactum durissima, scirrhosa, nodosa, cum appendicibus crassis, itidem duris, quarum una, reliquis major, pancreatis extima pars esse videbatur. Interior pylori facies, angusta, scabra, hinc indè modicè arrosa, exhibebat tuberculum atheromatosum, nucem myristicam serè excedens, quod, forsice dissectum, reddebat materiem pultaceam ex griseo slavescentem, & scetidam.

Tenuium intestinorum color pallide luteus fuit. Intestinum cœcum, valdopere distentum, nigricabat.

Hepar, & vesicula fellea, & lien, & mesenterium, ejusque glandulæ, sanorum erant similia.

Contenta ventriculo copiosa erant & nigra; intestina autem tenuia, & vasa mesenterii, ferè inania.

Cœcum & colon dextrum multis durisque scybalis infarctum; colon verò transversum, solo aëre pluri-

mum turgidum, obscurè rubebat.

In ventriculo, præter materiam copiosam & nigram, deprehensa suit notabilis quantitas mercurii vivi, ante mortem ingesti, (dicuntur enim ingestæ suisse mercurii vivi doses septem, singulis autem vicibus unciæ tres cum oleo amygdalarum), & in intestinis tenuibus diù sed frustrà quæsti.

De visceribus thoracis, cum apertus non fuerit, ni-

hil habeo quod referam.

Sectioni, utpotè ruri facta, interesse non potui; alias in hepar & vias bilis, ejusque liberum, aut difficilem, aut impeditum, effluxum in intestina sedulò inquisivissem: utut probabilissimum sit bilem primò difficillime per angustatos ductus, tandem omnino non, in intestinum fuisse delatam.

OBSERVATIO II.

Vigenti sex annorum Juvenis per octo septimanas appetitum solitò minorem, itemque lassitudinem queritur: tristis, cogitabundus, & gravi mærori immersus, guod nuper fuerat ab irato hero dimissus, & nunc egens oberret: fanus catera.

Accessit oppressio thoracis infimi & anterioris : subinde vagus artuum dolor. Oppressione hac pectoris, & membrorum dolore post 14 dies sponte evanescente, icterus ortus est, saturatissimè slavus per totum corpus; lassitudo; obambulat; dejectus appetitus; oris subinde færor, & muci copia fauces replentis.

Ictero jam tribus septimanis perstante, ad nos venit, apyretos prorsus. Fæces albæ, caninæ. Sumit solventia falina, decoctum graminis, taraxaci, dein emeticum; æquè faturata flavedo. Continuat folventia & aperientia: excrementa nunc bile tincta apparebant.

Tandem febris accedit cum linguæ ariditate lignea, pavores, taciturnitas, mite delirium. Ultimis diebus brachium dextrum totum mirè intumuit, tumore non rubente & valdè dolorifico. Paucos post dies, ex quo ad nos venit, moritur.

SECTIO CADAVERIS.

In abdomine omnia bile flava fuffusa, vesicula fellea bile viridi refertissima. Hepar hinc indè vitellina bile admodum maculatum.

Liber exitus bilis per ductum cysticum, hepaticum, choledochum, in intestinum duodenum, hique ductus satis ampli fuerunt; omnia viscera multò flaccidiora.

Brachium tumens incisum exhibuit tenuem bilifor- Metastasis

biliofa.

memque laticem, intra telam cellulosam ubique co-

piosè collectum.

Mira facultas mœroris est functiones ventriculi, intestinorum, ac hepatis conturbandi. Frequenter à solo mœrore diuturno febris lenta nervosa gigni est observata.

Plerosque icteros febriles aut perniciosos vidimus, aut saltem perquam periculosos. Juvat id adnotasse, ut quantillum spei, & quantum periculi sit in ictero febrili, Medicus prævidere & prædicere queat.

Contigit aliquoties, metastases biliosas videre, seu bilis dilutissima collectionem confertam. Latex biliosus, è tumentis brachii telà cellulosa profluens, à depositione suerat ipsius bilis resorpta & ad brachium delata.

Ejusdem biliosi humoris varias posse migrationes esse, & ad diversas deferri partes, ratione probatur

& experientia.

Ad encephalon delata biliosa materies morbos faciet varios, huic visceri competentes: ad oculos, sauces, thoracem &c. traducta, ibique commorata, lusum illum miriscum biliosæ febris ludet, Tomo II. meæ Rationis Medendi luculenter descriptum.

Quanta morborum familia est ab una eademque ma-

terie, tanquam Protoparente, oriunda!

An icterus saturatissimus, viis ad duodenum bilem ferentibus amplis atque hiantibus, quales à morte reperti sunt, oriri in vivo potuit? An in vivente bilis

vias spasmus interclusit, morte solutus?

Ductibus biliferis omninò perviis nihilominùs dari icteros posse, observationes docent, atque etiam idem in hoc casu obtinuisse lubens consiterer; ni faces alba absentiam bilis suissent testata.

OBSERVATIO III.

Triginta novem annorum Textor, à viginti ferè annis, quovis Autumno in Hyemem vergente, rheumatica febre per aliquot septimanas decubuit. Tertius modò annus est, quo ex febre quartana, per tres anni quadrantes durante, appetente verno calore, convaluit, sine aliis remediis, quàm quæ contra tussim validam, sputa copiosa excutientem & per anni dimidium unà cum febre quartana affligentem, adhibuit. Fuêre autem remedia hæc herbæ, ut aiebat, pectorales.

Sanus indè hucufquè vixit.

Die 22da Januarii 1779, cùm præcedente vespera solitò lautius cœnaret, & meracius biberet, manè leviter inhorruit incaluitque alternatim. Mox verò assiduus & siccus calor ortus toto morbi tempore durabat. Erectus, sed sessa membra trahens & impar labori consueto, ægrotavit. Artuum omnium dolores rheumatici.

Die 24th decubuit. Sumit proprio confilio pulverem

mirrhæ ex haustu aquæ : omnia graviora.

Die 27ma tussis, quæ ab initio adfuit levior, nunc gravis sit, noctu præcipuè infestans, cum sputis dissibus, glutinosis. Doluise hâc die aiebat utrumque hypochondrium dolore punctorio, attamen non magno, & in profunda solum inspiratione, aut validiore tussi.

Die 28th domi sux venx sectionem instituit, eadem

adhuc vespera repetitam.

Die 29na ad nosocomium defertur. Dolores artuum theumatici hodiè evanescunt. Vox rauca ab initio; sitis hucusquè intensa; capitis dolor obtusus, & diminutus sapor, attamen non depravatus; nullus appetitus; lingua humida, leviter albescens; decubitus facilis in omnem partem; nullus dolor; nulla thoracis oppressio; hypocondria nunc indolentia; anxietas ingens circa præcordia; pulsus pleni, fortes. Potus dabantur emollientes, nitrosi, copiosi, tepidi.

Die 30^{må} Januarii, venæ sectio. Sanguis crustam crassissimam, non contractam, tenacem, æruginosam habuit. Urinæ sulvæ: remedia priora: cataplasma ad præcordia. Alvus liquidior, levamen nullum: pulsus

idem; ingens anxietas.

Die 31ma Januarii, nihil in melius mutabatur. Fit venz sectio: ingens, tenax, diffusa, icterodes, crusta phlogistica. Remedia eadem. (Ad nos adveniens videbatur levissimè in facie flavescere, exceptis oculis pulchrè albicantibus, excepto & reliquo corpore naturaliter se habente). Levis hodiè icterus per totum corpus adparuit. Pulsus iidem, uti etiam reliqua. Noctu molestissima & assidua tussis, & fermè inanis. Urinæ fulvæ; spiratio, extra tempora tussiendi, facilis, indolens.

1 ma Februarii, icterus intensior, respiratio strepens, fervens, tussiculosa, pulsus pleni semper, & vibrantes, durique. Fit larga venæ sectio; sanguis majorem, sed ejusdem, ut antè, conditionis crustam habuit. Urinæ profundè flavæ. Ineffabilis anxietas circa præcordia, dolor verò nullus. Facilis in omnem partem decubitus. Perstat vox rauca. Mortem sæpiùs invo-

cat præ anxietate; alvus facilis.

2 da Februarii manè, vigenti, forti, duroque pulsu, voce ferè penitus abolità, & extremis frigentibus jam per aliquot horas, moritur, exacta morbi die undecima. Mens semper constabat. Alvus facilis sem-

per & biliosa.

SECTIO.

Die 2819 domi füx vens Pulmo dexter totus inflammatisimus, durus, ponderosus, carnosus. Is arctissime pleuræ adhærebat ubiquè, utì & diaphragmati. Superficiem omnem pulmonis dextri membrana investiit, dimidiæ lineæ crassitiem habens, solidæ compagis, & plurimis rubris vasis distincta: ex duabus laminis conflata erat, facilè ab se invicem dividendis; quarum utraque membranam tenacem, quasi vasis quamplurimis & ruberrimis perreptatam, referebat.

Notandum est, & pleuram ex parte una, & membranam extimam pulmonis, fuisse ab his membranis prorfus distinctas; neque posse hasce peregrinas membranas à degenerante aut pleura, aut extima pul-

monis superficie, repeti.

Pleura, supremum & posticum thoracis dextri cavum succingens, inflammatissima reperiebatur.

for the ship of the day of the help to

Diffecta

Dissecta pulmonis inflammati substantia colorem cinereo-rubrum exhibuit.

Interna asperæ arteriæ superficies, utì & bronchiorum ramorumque bronchialium, ruberrima fuit arque inflammata.

Pulmo finister sanus, atque longiusculis, attamen validis, nexibus cum membrana pleuræ ubique connexus.

Hepar mole permagnum, ex rubro flavum, ponderosissimum, majorem solitò duritiem secanti cultro opponens, ab hypochondrio dextro ad finistrum pro-

currebat, replebatque præcordia tota.

Vesicula fellea pauculum bilis pendulæ, tenacissimæ, & profunde flavæ continuit. Ex ductu bilifero vesiculæ felleæ, itemque hepatico & communi, plena fuerat in intestinum duodenum libertas, & bilis poterat pressione levissimà in intestinum essundi.

Nota. 1mo: Libertatem cubandi semper adfuisse,

in quodeunque latus voluerat:

2do: dolorem verè pleuriticum non adfuisse, atque ultimis diebus nullum, utut gravis adfuerit inflamma-

tio ipfius pleuræ:

3tio : icterum fuisse, viis, bilem effundentibus in intestinum, perviis & patulis, quales fuisse etiam durante morbo videntur, cum alvum posuerit semper bile tinctam.

OBSERVATIO IV.

Murarius 40 annorum, anteà semper sanus, die Martis mane, scalam, cui alius quidam insistebat, valido nisu adhibito sustentar. In ipso hoc opete dolorem, quasi aliquid intùs ad cardiam dilaceraretur, sentit: dolor augetur, & ad medium usque sternum per totum finistrum latus ascendit, ad umbilicum descendit : horret caletque per vices; respiratio difficilis.

Die Mercurii, eadem omnia, Respiratio stridens, fervens: obambulat. Serine Vis 22 sunorum ? Canus

Pars III.

Die Jovis, fit venæ sectio in bracchio: posteà sputat

cruenta: nil emendatum.

Diebus Veneris, Sabbati, Dominica, omnia pejora. Hucusquè extra lectum semper erat, laborabat, utut dissiculter: quotidiè vinum hausit & cerevisiam, morbum mero, labore & contemptu superaturus. Omnibus his diebus leviter per vices friguit caluitque.

Die Lunæ ad nos venit, ictero perfusus, non scio à quot jam diebus. Calor naturalis ad attactum: mens constans, vigor: sputum cruentum; tussis, respiratio servens, dolorque, un hucusquè: pulsus

omni modo inaqualis.

Mox secta vena; sanguis crustam phlogisticam, dissussam, crassam habuit. Potus tepidi emollientes exhibiti.

Die Martis mane inter loquendum moritur.

SECTIO.

Ictetus saturarus per totum corpus.

Pulmo dexter leviter in medio inflammatus, qua dorsum respicit; sinister verò per totum inflammatissimus, & sacco totus quantus inclusus, quem & à pleura, & ab ipso pulmone deglubere poteramus.

Saccus hic ex membrana constabat, vasis plurimis, magnis, evidentibus, & evidenter cum pulmone

nexis aut ex eodem provenientibus, distinctus.

Aquæ slavæ unciæ tres in pericardio repertæ sunt. Ventriculus magnus; varicosis magnisque vasis distinctus.

Vesicula bile tenaci mediocriter plena, ductibus in intestinum duodenum valde patulis, ut bilis libere transiret. Hinc inde maculæ rubræ in intestinis tenuibus, quasi ab incipiente inslammatione.

Seri circiter libræ duæ subflavi in abdomine. Hepar valde flavum, molle, friabile.

OBSERVATIO V.

Scriniarius 35 annorum, sanus anteà, nisi quòd,

Bacchanalium tempore, catharro laboraverit non diù durante, sextà Martii manè incaluit præter morem cum vagis horripilationibus, & cephalalgià gravi. Dolor acutus à mammà dextrà usque ad cristam ossis ilei protensus. Bis eo die secta vena est sine levamine; crusta phlogistica, pleuritica. Eodem die, vomitiones accedunt spontaneæ, aquosæ, amaræ, virides. Alvus dura. Sumsit eodem die mixturam quamdam, quam suspicor suisse nitrosam.

Die 7ma Martii, ad nosocomium defertur. Symptomata hesterna manent, sponte vomit, & frequentissimè, multa, amara, æruginosa. Alvus dura, clys-

reribus follicitata.

Die 8^{và} Martii, cephalalgia mitior, lingua albidiffima villosaque, at humectata; oris amaror; difficilis
spiratio & cum thoracis oppressione: dolor pungens
ab ultima costa spuria ad mammam dextram usque,
& procurrens ad scrobiculum, remittens, ubi quietus
jacet. Decumbit in dorsum, at in latus affectum difficilius cubat. Tussis moderata. Sputa pauca, tenacia
& hinc indè quasi herbida ac virescentia. Sumit emollientia, copiosa, tepida, nitrosa: urinæ croceæ. Fit
venæ sectio; sanguis valdè phlogisticus, & simul
icterodes: levamen nullum.

Die 9na Martii, levis icterus; spontaneæ, æruginosæ, copiosæ vomitiones. Vesperi verò non ampliùs sponte vomebat, levari modicè videbatur.

Die 10^{må} Martii, seu 5^{tå} morbi, icterus paullò evidentior; nullæ vomitiones: urinæ saturatè croceæ; calor intensus; dolor punctorius levis. Continuabantur emollientia, tepida, nitrosa. Cataplasma ad totum thoracem dextrum & hypochondrium dextrum adplicatum. Fit venæ sectio perquàm larga.

Die morbi 6tà, sputa herbida, modicè cruenta: respiratio anxia, brevis. Urinæ, icterusque & calor, uti heri. Pulsus naturalibus parumper celeriores, subduri. Venæ sectio sacta est; crusta eadem, remedia

eadem.

Die 7ma morbi, eadem symptomata. Sputa multa cruenta subinde, subinde verò viridissima. Serum lactis

copiosè bibitur jam à biduo, & tepidè. Venæ sectio sit; ingens & icterica crusta: utinæ sermè nigræ. Citata, decurtata, & abdominalis respiratio. Decumbit modò in utrumque latus: pulsus pleni, sortes.

Calor intenfus & perstans; icterus.

Die 8^{và} morbi, sputa, calor, decubitus, respiratio, un heri. Semel æruginem modicam sponte vomit. Anxietas magna. Alvum hodiè ter sponte posuit multam, albissimam, liquidam, quæ antè solo moveri enemate debuit. Respiratio vesperi pejor. Celebratur venæ sectio unciarum decem: sanguis idem.

Die 9na morbi, omnia eadem. Alvus spontanea,

sed viridissima & aruginosa.

Die 10ma morbi, nihil emendatum.

Die 11ma morbi, ob febrim valde auctam, & diffi-

cillimam respirationem, fit venæ sectio.

Die 12ma morbi, manè, venæ sectio. Alvus hucusquè æruginosa. Ex hoc tempore febris mitescere interdiù capit; & non nisi vesperi insurgere.

Die 17ma, sputa tenacia, partim puriformia, par-

tim purulenta. Febris vespertina.

Die 1834 & 19na, sputa plurima.

Die 20ma morbi, vix ulla febricula; sputa eadem.

resected to levame

A triduo subindè è lecto surgit.

Ab hoc tempore emaciari, tussi maximè nocturna vexari, & ingentem sputorum purulentorum vim educere. Adhibita sucre pleraque, quæ in viscerum ulceratione commendantur, cortex, lichen, lac, inviscantia &c.; nil prosectum est. Accedente ultimis diebus diarrhæa colliquativa, animo erecto constantique & vegeto sensuum usu, homo ultra suam sortem sapiens, tranquilissimè moritur, die 17ma Maii 1779. Icterus ad sinem usque vitæ perstabat.

olo 38 suphresS E CUT IO.

Pulmo sinister arctissime & validissime per totum

cohæsit cum pleura & diaphragmate.

reperiebantur. Tota utriusque pulmonis substantia in-

numeris abscessiulis obsessa fuit, ita constitutis, ut alter

in alterum aperiretur, & pus continerent.

Vesicula fellea contracta, sine ulla bile, vacua atque valde angusta erat. Ductus vesicularis, uti & hepaticus, & qui ex utroque coaluit, choledochus, impetvii suerunt per totum atque occlusi, materia solida succum liquiritiæ inspissatum referente, quæ, utut calculosam duritiem habuerat, aqua tamen dissolvi poterat, paullatim, & agitatione sacta. Solutionem obtinuimus inde nigram & atramento similem.

Hepar mollius solitò, & mole minus quam plerum-

què reperiri consuevit.

Intra tunicam vaginalem sinistri testis, unciæ quatuordecim æquæ limpidæ reperiebantur. A novem jam annis hâc hydrocele laboravit.

Pleuroperipneumonia utriufque lateris & hepatitis

in eodem ægro jungebantur.

Uterque morbus absque alterius adjutorio persape perniciem infert. Accessit immanis quoque saburra biliosa turgor.

Hinc explicari potest, cur sola antiphlogistica methodus infringendæ inslammationi impar fuerit, relicto

nempe acris & æruginosæ saburræ stimulo.

Sed neque votis respondisset saburra evacuatio. Nimis enim provecta & gravior inflammatio suit, quam ut emesi, utut stimulum inflammantem removente, non debuisset augeri.

Alvus pigra & flava plerumque fuit, dein verò æruginosissima multo tempore, etsi impervias bilis in

intestina vias à morte inveniremus.

OBSERVATIO VI.

Juvenis 20 annorum, Pincerna, corpore pleno, subrobusto, à biennio non interruptà sanitate gaudebat.

5ta Maii, cum cubitum iret, inhorruit, postea incaluit. Dedolatus erat; sitivit; cephalalgia; oris amaror; anxietas; oppresso thorace, dissiculter respirabat.

Dolor thoracem opprimens hodie auctus, & ad totum

epigastrium protensus; nauseat; difficilis in utrumque latus decubitus: tussis cruenta. Fit venæ sectio; sanguis exhibuit crustam summoperè pleuriticam: non levatur.

Diebus 7^{må} & 8^{vå} Maii, quâ ultimâ ad nos venit, icterico colore tinctus; omnia eadem. Vena bis fecta, & fanguis pleuriticus ac icterodes: levamen nullum.

Die 9na Maii, omnia pejora. Cruenta tussis hucusquè perstat. Vena hoc die bis secta vix videbatur aliquid levaminis attulisse: sanguis corium ictericum &

pleuriticum habuit.

Die 10^{må} Maii, caput minùs dolet. Totum corpus magis flavescit sussulam bile. Os hucusquè semper amarum. Lingua hitsuta, slavo muco oblinita: nausex; tespiratio citata, laboriosa; oppressio totius thoracis; anxietas magna circa præcordia. Scrobiculi & totius abdominis quasi contracti sensatio, cum ingenti anxietate. Introssum trahi potissimum hypochondrium dextrum existimabat. Pulsus celer, amplus, plenus, attamen absque duritie. Alvus facilis & biliosa: decubitus solum in dorsum; rejectio cruenta: vesperi venæ sectio, sanguis utì antea. Hucusquè febris quotidiè increvit.

Die 11^{mà} Maii, datum est emeticum, undè multa & profundè slava revomuit, cum ingenti levamine omnium symptomatum. Tussis nulla, nec ulla cruenta sputa. Icterus vesperi dilutior.

Die sequenti icterus disparuit.

Ex hoc tempore, sub usu decocti, ex gramine, taraxaco, cichoreo parati, sumto dein elixirio stomachico temperato convaluit, ut die 20ma Maii optimè se habuerit, excepto adhuc aliquo crurum aquoso tumore.

Peripneumoniam cum sputo cruento & hepatitide adfuisse bilioso-inslammatoriam, historia morbi ostendit. Necessum suit primò, inslammationi medeti, tanquam pernicioso essectui biliosa & sanguinem succendentis atque amurcosa saburra. Verum id non susfecerat, cum & ipsum saburralem stimulum dilutum, enervatum, mobilemque essectum vomitu submovere oportuerit.

Male emeticum, initio datum, cessisset : nam eo tempore minus idonea materies erat, ut evacuaretur, &, excusio etiam formite biliofo, æger ex instammatione periisset perstante atque adauctà.

OBSERVATIO VII.

Faber lignarius, fexaginta & fex annos natus, ultimo fexennio fanus vixir.

Cibi vix ullius; sed strenuus erat ardentium spi-

rituum potator.

Toto Januario os continuò amarum habuit; non appetiit; sponte, frequenter vomuit amara, viridia;

toto abdomine doluit; fine febre.

Initio Februarii in nosocomium receptus, post quatuordecim dies ad suos rediit, nihil amplius incommodi conquestus. Noluit diutiùs apud nos morari, etsi salutarem decocti radicis graminis, taraxaci, & cichorei vim fuerat vel intra breve tempus expertus.

Circa 8vem Martii diem, priora recruduêre: accessit ischias & artuum dolor, quibus per tres septimanas domi sux conflictabatur. Apud nos denuò aliquot dierum spatio eadem ac priùs methodo, & vesicante ad locum dolentem admoto, curatus, ad suos rediit.

Medio circiter Aprili, omnibus prioribus malis pejus affectus per quatuor septimanas domi decumbit :

ad nos venit; emetico levatus est: discessit.

Decimâ septimâ Maii, in nosocomium reversus est corpore strigoso, imperspirabili, & arescente; gressu titubante; ictero flavo, virescente, profunde suffusus. Oris amarities, & lingua villosa, muco flavescente obducta; dolor abdominis per vices recurrens, levior ramen & contrectationis non impatiens, quive ad hipochondrium dextrum, indèque per latus vicinum ad humerum usque ascendit. Vomitiones amurcosæ, virides, spontanea, crebra, potissimum post assumta: alvus libera, subinde fluens; pulsus exiles, celeres; virium ingens ruina, &, carne penirus diffluente, cutis aridissima vix ossibus hæsit. men oo de la N 4 may alla

Ultimis morbi diebus placide deliravit. Periit die Junii 5ta.

SECTIO.

Jecur cum virore flavum, molle, & multis corporibus rotundis, juglandem nucem æquantibus, cum paucâ flavedine albis & quasi sebaceis, ubiquè disseminatis, per omnem substantiam distinctum.

Vesicula biliosam amurcam continuit, quæ exprimi

in duodenum nullà potuit ratione.

Ductus choledochus angustissimus, corpusculis rotundis fabam æquantibus, glandulas induratas, cartilagineas fermè referentibus, ubiquè obsessus. Canalis ipse totus durus.

Pylorus (quemadmodum vicina quoque ventriculi portio & initium duodeni) durus, crassus, iisdem, quibus ductus choledochus, duris & glandulosis cor-

poribus ubiquè consitus.

Viscera omnia thoracis & abdominis profunde flavicabant.

Ossainide. Flava quoque ossum substantia suit, utut minus saro flava: turate quam partes carnez.

Cartilagines per omnem substantiam slavæ erant, paullò tamen dilutiori slavedine quam qualem in of-

fibus repereramus.

Meninges Substantia cerebri, ictericis meningibus, colore erat icterice. naturali, utì etiam oculorum humores.

OBSERVATIO VIII.

Vir 62 annos natus, operarius, &, ut hoc hominum genus solet, paullulum vinosus, elapso anno, febre continua corripiebatur, brevì posteà in tertianam conversa, qua post quatuordecim septimanas sanata, sanus degebat hucusquè.

Ante 14 dies inhorruit incaluitque per vices incertas. Propinatum à Chirurgo remedium est, quod multam per os & per alvum saburram eduxit, cum

quodam levamine.

Manebat tamen ab eo tempore ponderis in epigas.

trio sensus, appetitus dejectus, & ventriculi regio dura. Tusticula pauxillum muci educens; hypogastrium molle; facies atque oculi per hos quatuordecim dies slavo colore tincti: vomitiones frequentes, spontanex, ingestorum.

Die 18va Novembris, in nosocomium susceptus est, strigosus, & carnibus absumtis; alvo morosa, bile ta-

men coloratà. Febris nulla.

Die 9na Decembris vesperi moritur, cum jam manè extrema frigerent, & arteriarum ictus levissimè adhuc micantes, at apposito digito evanidi, observarentur. Mentis & sermonis facultas integra ad ultimum usque vitæ momentum suit.

oup. The Co. T. I O. T.

Cranium resectum exhibuit duram matrem ictetico colore tinctam: cerebri cortex obscurioris paullò coloris ac aliàs solet, exterior verò ejustem substantia multò durior; caterum nihil exhibuit vitiosi.

Parùm aquæ inter utramque meningem fuit atque in utroque laterali ventriculo, in dextro plus quàm in sinistro: hic plexum choroideum parvis hydatibus obsitum monstravit: plexus verò uterque multum rubebat.

Vertebralis utraque, ubi intra calvariam emergit, laminis osseis, quasi insulis interstincta, quin & ossea ex toto paucarum linearum spatio fuit; dextra tamen

magis quàm finistra.

Pulmones, hinc indè granulis albis dutisque interspersis, ferme toti incipiente phlegmone tentati, dutiores, rubicundiores, magisque, quam sanorum pulmo solet, ponderosi fuere. Levioribus hinc indè nexibus cum pleura & diaphragmate cohæsere.

Aperto abdomine, ventriculus ingens in conspectum prodiit, cujus posterior facies longe lateque ex inslammatione, totam ipsius substantiam penetrante, rubebat; quà is in pylorum desinit, hepati sirmissimo crassoque

membranaceo vinculo nectebatur.

Hepar magnum, multumque infra costas prominens,

& per regionem epigastricam protensum. Colorem ex toto ictericum exhibuit.

Vesica fellea inflammata, intùs puris albi, sed solitò consistentioris, unciam aut paullò plus, at verò bilis nihil, continuit : ductus ex hâc vesicula prognatus ex toto coaluit, coharentibus inter se eius parietibus, idque ibi arctissimè omnium, quò is à vesicula nasci incipit. Canalis socius, quem hepaticum appellant, ita dilatatus inveniebatur, ut crassiorem viri pollicem facile admitteret, latis æque canalibus, quasi totidem radicibus, hepar subiens. Bilis ibi profundè flava & ductilis continebatur. At verò latus hic ductus mox in perangultum canaliculum, ductum scilicet choledochum, duros & sex ferè lineas crassos parietes habentem, terminabatur. Duodenum, quo loco canalem hunc susceperat, crassius multo duriusque fuit.

Intestina pleraque livida, omnia ferè contracta admodum in funiculi speciem : omentum gangræna affectum: mesenterium totum icterico colore tinctum rubras, hinc inde latiores, maculas, quasi ex inflam-

matione, monstrabat.

Pulmones & in hoc & in plerisque cadaveribus granulosos deprehendi; granulis videlicet innumeris, milii semen colore & magnitudine referentibus, duris ad instar cartilaginis firmioris.

Hammata absque consuetis in-

En hic quoque ventriculum inflammatum, absque quadam in- consuetis & manifestioribus inflammationis signis.

In hoc homine, uti in multis aliis, is hepar tetigit, qui ventriculi regionem exploravit : hunc enim flammatio- fitum, & hanc molem id viscum habuit, habetque num signis. non raro.

Difficilior solum erat hepaticæ bilis in duodenum

effluxus, non autem nullus.

Intestina livida vel absque prægresså inslammatione fuerunt, vel prægressa est inslammatio, absque ejusdem fignis.

Virorum icteros chronicos, potatorum præcipuè, nicus pota- subindè vidi brevi lethales fieri, ubi æger (non contorum , potentus blanda & emolliente methodo morbum deli tentiora reniri) remediis potentius resolventibus suisset usus. solventia non fort.

Vomitus ingestorum diuturni, initio ratiores, aliquo non fert.

post pastum tempore oriri soliti, demum frequentiores, & post quavis ingesta, aut solidiora, aut copiosiora, mihi & in nosocomio, & olim aliquoties
occurrebant. Ventriculus nihil retinuit, nisi aut hydrogala, aut juris carnium pauxillum; demum ne
hoc quidem: extremâ macie confecti perierunt.

Angustissimos tunc pyloros offendi, & magnam ventriculi portionem, quà is pylorum spectabat,

duram ac semicartilagineam.

OBSERVATIO IX.

Sartor 59 annos natus, ab octodecim verò jam annis templi custos, à longo tempore sepiùs vomituriebat; amara ructabat, matutinis præsertim horis: non rarò toto propemodùm animo linquebatur. Potui spirituum ardentium & vini quotidiè & largiter indulsit, eratque cibi perpauci.

Ante quatuor verò septimanas os amarescere magis cœpit, accessit que ciborum fastidium, & artuum per intervalla rheumaticus dolor, noctu exacerbatus:

fitivit.

Tertia morbi die, tribus pilulis assumtis, vomuit semel biliosa, sæpiùs dejecit. Emaciari dein, & abdominis scindentes dolores pati, & universim slavescere cæpit. Sumpsit adhuc aliquoties pulverem ex jalappa & scammonio, sed omnia in dies pejora. Decubuit

vix non semper per integrum mensem.

7^{mà} Decembris, ad nos venienti consumtio multa: cutis ossibus hæsit, slavescens tota, strigosa & imperspirabilis. Abdomen, attactum paullò tudiorem ægrè ferens, tumebat tympaniticum in morem. Lingua impura erat & os amarum: non appetebat. Vites fractæ & pulsus exiles celeresque. Sumtis per aliquot dies solventibus, accessit diarrhæa colliquativa; 17^{mà} moritur.

Cute ab anteriori thorace separata, primum videre Cartilagi- erat cartilagines, que costas sterno adnectunt, flavenes iderica. dine tinctas, diluta quidem, sed ipsam cartilaginum substantiam imam penetrante. Pericardium flavicabat pariter, utì & cordis extima superficies. Pulmones à statu sano vix recedebant. Diaphragmatis facies superior sana erat, inferior verò slava, nodosa, laminas cartilagineas exhibens majores minoresque. Hepatis color erat ex obscurè flavo viridescens, substantià

Lamina cartilaginea diaphragmatis.

validè compactà, durâ.

Vesicula fellea continebat bilem fuscam, mucosam. Ventriculus, solito longè minor, flavicabat. Pancreas, pugni magnitudinem & figuram ferè referens, nodosum erat & durum, secantis manui valide resistens. Intestina nihil quod præter naturam esset ostendebant, excepto cœco, quod à flatu tumebat, & coli parte extrema, quà in rectum intestinum terminatur; hæc enim pars à finistro latere in dextrum transversim porrigebatur ante ultimam lumborum vertebram; indè verò intestinum rectum secundum offis sacri latus dextrum per pelvim ad anum usque descendebat. Omenti margo inferior pendulus exhibebat plures series nodorum, quorum varia magnitudo, figura varia, ut alii fabas, alii pisa majora, itemque nuces avellanas referrent, universim fusci coloris, & cartilaginum instar duri.

Glandulæ mesenterii induratæ; peritonæi facies interior flavicabat tota, hine indè obsita crustis & nodis cartilagineis. Abdominis cavo continebantur mensuræ ferè tres aquæ flavicantis, quæ immersam chartam Cerebri sub- tingebat. Membranæ corporis pleræque & periostium stantia mo- flavescebant, immò ossa ipsa, & cerebri substantia, sed

modice.

Obstaculum bilis effluxum prohibens in intestinum duodenum erant tubercula dura, circumcircà pone biliferos canales fita.

OBSERVATIO X.

Icterus emesi repetità Canatus.

Feminæ 45 annorum, ictero profunde flavo, aut

potius fusco laboranti omnis generis solventia data sunt; non emendabatur. Sapore amaro, ructibusque biliosis assigebatur. Dato tartaro emetico, immanem saburræ biliosæ molem rejecit, color saciei dilutior siebat. Deinceps singulis septimanis vomitorium datum est, cum, post aliquot ab emesi peracta dies, iterum ructus amaros experiretur, & singulum emeticum partem icteri auferret.

Postquam sexto vomitorio usa esset, ex integro con-

valuit.

Emetica in ictero rariùs convenire observavi, etsi Insidus tain casu præsente & aliis perpaucis profuerint ferme men plerumque est emesola.

Icterus enim à vomitorio non rarò intendebatur, in ictero. aut motus febriles, qui anteà non adfuerant, excitabantur. Hinc solum in ictero non febrili nec diuturno præmissis multis solventibus, & sotu præcordiorum emolliente, atque in iis, quorum viscera, antequam ictero corriperentur, integra existimarem atque illæsa, vomitorium cum emolumento propinavi.

OBSERVATIO XI.

In tribus ictericis hoc Autumno, post adhibita ali- Efflorescenquot dierum remedia, efflorescentiæ nascebantur omni tia scarlatinota scarlatinosæ, itemque miliares rubræ, in brachiis nosa icterimaximè, atque per crura dissusæ. Ut primum hoc exanthema in conspectum prodiit, aliqua icteri emendatio observabatur, qui protracto eorundem remediorum usu ex toto prosligabatur.

An scarlatinosum & miliare exanthema à bile est in febre scarlatinosa & miliari, quemadmodum nempè

seryfipelas ab eodem humore generari solet?

OBSERVATIO XII.

In cadaveribus eorum, quos colica Saturnina cotreptos superveniens epilepsia peremit, vesiculam felleam semper deprehendi multa & viridi amurca biliosa turgidissimam; absque ictero plerumque, aut præcedente aut conjuncto, nisi leviori & raro.

OBSERVATIO XIII.

Sutor febre putrida laboravit: provecto morbo icterus accessit. Febris, antè assidua, nunc in remittentem mutatur, debili celerique pulsu, & aridissima lingua; consumtio carnium. Decocto corticis, & icterus & febris auscultabat.

OBSERVATIO XIV.

Juvenculæ 20 annorum, à 5 mensibus catamenia non suxerunt. Ab octo septimanis ventriculo doluit, calores sugaces & vagos, minutumque appetitum, & lassitudinem experta. Vergente Julio, pharmacum potavit drasticoteron; undè, ventriculo vehementer & multis vicibus subverso, multam æruginem revomuit, validèque dejecit.

Indè tormina, febris, aurigo intensa, &, cùm die 6^{tà} Augusti nosocomium adiret, lingua prærubra, &

pulsus fortes, accelerati.

Cùm febris & icterus intenderentur, &, alvo immorigerà, vomitiones ingestorum accederent spontaneæ cum epigastrii cruciatu, atque ab remediis non levaretur, die 13^{tia} morosior, oblata quævis aversaretur, & ejularet per vices, accedente subindè lumborum dolore; tandem impos mentis, & æruginosa aurigine contaminata, die 15ta Augusti, fœtu recenter mortuo priùs excluso, periit.

Videbatur vitriolum cupri sumsisse, quo sœtum expelleret; remedium in vulgus notum, & cui non pauca

funera debentur.

SECTIO.

Secto cadavere, vesicula fellea bile ex slavo virescente plena suit, & ejustem humoris per amplos ductus liberrimus in duodenum essluxus. Hepatis substantia ita mollis reperiebatur, qualis alias pulmonum esse solet sanorum. Vacua intestina & slatu turgidula. Mesenterium multis in locis prærubrum & veluti sugillatum.

An ductus bilem in intestinum ferentes in vivente quoque aperti atque ampli suêre? An verò aut spasmo constricti, aut ab utero grandescente compressi?

OBSERVATIO X V.

Femina, triginta octo annorum, à mense Novembri catameniis caruit, abdomine indè pedetentim incres-Rupta vesticente; se gravidam esse negabat.

9na Martii, noctu, derepentè & vicibus repetitis & bilis in vomere cœpit ingesta, dein biliosa, viridia: alvus à abdomen efquinque diebus clausa; horror; frigus; calor alternans; oppressio pectoris; sitis magna; & ingens abdominis cruciatus.

10ma Martii, circa meridiem in nosocomium suscepta, semel sponte & copiosissimè dejecit. Vesperi

venæ sectio: symptomata eadem.

compactus leviter phlogisticus emittebatur; lingua sicca cum crusta ex albo slavescente; urina jam in tertiam diem suppressa, applicato cathetere, magna quantitate educebatur: dolor abdominis continuus, attactum non ferens, per vices exacerbatus, maxime in regione hypochondrii dextri: cutis subslavescens, perspirabilis, pulsus fortis, celer, plenus & durus. Denuò secta vena est, & data sunt mucilaginosa, oleosa. Fotus emollientes ad abdomen applicabantur, & enemata.

12ma Martii noctu, ventriculo aliquoties adhuc & sponte subverso, æruginosa multa, dein pituitosa, & nigrescentia rejecit. Summo mane inter parientium dolores, cum hæmorrhagia magna per vices repetente, excipulum petiit, in quod sætum quinque mensium exclusit, per horam adhuc viventem.

Tribus post forum exclusum horis occubuit,

on got minemals money like

SECTIO.

Diffectus thorax nil vitiofi habuit.

Abdomine recluso, bilis flavæ, mucosæ, libra in cavum abdominis effusa colligebatur. Intestina omnia leviter hinc indè inflammata multifque in locis livefcentia. Hepar coloris dilutioris, quam foleat effe, & substantiæ mollioris fuit. Vesicula fellea collapsa maculam obsoletè rubentem exhibuit, moneta crucifera magnitudine, cujus (maculæ) medium foramine exiguo pertusum esse paucula bilis, ea profluens compressa digitis, itemque injecta aqua demonstravit; in alrera vesiculæ parte, pertufæ maculæ directè opposità, tuberculum prominuit inflammatum, & magnitudine ciceris. Duo calculi minorem avellanam aquantes, obtusis angulis præditi, intra veficulam reperiebantur. Ventriculus ingens copiosam materiem nigram, leviter mucosam, & fermè roob fambuci aqua dilutum referentem, qualem ultimis vomitibus non exigua quantitate reddiderat, continebat. Pylorus pollicem facile admisit. Intestinum duodenum livescens, & amplum valde, ut potius colon referret.

Ductus hepaticus, cysticus, choledochus, pervii fuerunt. Placentam osculo uterino ante abortum supertensam suisse, dissecto utero, constabat.

Serò intellexi feminam hanc infuso sabinæ furtivi

amoris fructum perdere tentaffe.

OBSERVATIO XVI.

Femina, quadraginta annorum, per duos annos menstrua nulla habuit, benè cæteroquin valens; ante annum, lapsum ex alto passa, nil tamen mali indè retulisse se aiebat, at sanam posshac vixisse, donec ante medium annum, post cibum præcipuè paullò largiorem, pressionem ad scrobiculum sentire inciperet. Dolor cæterùm nullus. Ex amicarum consilio vinum dein amaricans per aliquot dies sumsit. Vomuit indè per intervalla mucosa, tenacia, item alimenta. Jejuno ventriculo

ventriculo non vomuit. Continuato per vices vomitu,

pressionis ad cardiam sensatio intendebatur.

Ante novem circiter septimanas, quin sensus rupti cujusdam abscessûs præcesserit, vomuit materiam, Medico purulentam affirmante, primò meracam, dein sanguine striatam. Quantitas materiæ per intervalla rejecta mens. IV. V. aquabat. Pressio indè minor & levamen; corporis verò, robusti anteà crassique, de die in diem major consumtio. Hoc rerum statu, agra die 1ma Martii 1777 ad nosocomium venit. Exactis hie tribus septimanis, residuæ vires prosternebantur. Omninò non appetiit; non caluit; non fitivit; vomitus per intervalla, præprimis post ingesta; sapor rejectorum acidus, color verò cinereus, fuscus, niger & lintea veluti attramento tingens; levamen à vomitu; ardor circa ventriculum, & per œsophagum ad fauces usque; alvus tarda. Pulsus contracti, non debiles, naturalibus vix celeriores; sudores noctu nulli; difficilis decubitus in latus dextrum, & vomitum promovens; tumor manum æquans in regione ventriculi versus hypochondrium finistrum, durus, & ad attactum dolens. Circa 27 mam Martii corpus erat pallidissimum; vix observandus tumor à duabus ferè septimanis; pulsus humiles, debiles; faciei artuumque leve ædema; respiratio parva; in latus affectum continuò decumbit. Mens constans. & initio diei 28" Martii mors.

SECTIO.

Alterâ die sectum cadavet est. Sinistrum thoracis cavum libras duas cum dimidià aquæ leviter slavescentis continuit, dextrum verò vix unciam ejusdem aquæ. In dextro pulmone hydatis, avellanæ magnitudine, ex pendunculo tenui suspendebatur. Pulmones maculis parvis nigrisque variegati, sani cæterûm. Cor parvum. Aqua in pericardio nulla, & pauca in abdomine. Hepatis gibba facies cum diaphragmate membranaceo coalitu, digitis solvendo, nectebatur. Sinister hujus visceris lobus, ventriculi regionem occupans, ad duos transversos digitos supra umbilicum terminabatur, Pars III.

eamque duritiem quam manu toties contrectatam ultimo, quo vixit, tempore identidem minui credebamus, effecerat. Hepatis pars illa, cui vesicula fellea infidet, cum duodeno, quò id ex ventriculo emergit, ipsoque pyloro ad tres ferè digitos transversos validissimè cohasit; cum eodem intestino duodeno etiam colon transversum valide nectebatur.

Divisis cultro ab se invicem connatis hepate & ven-

sumque, ipsum ulcus formâsie. Ventriculus ingens totum hypochondrium sinistrum implebat, eadem atra, quam vomuerat, materie turgens. Lien exiguus, ventriculo arctè connatus. Transversa coli portio, post arctum cum duodeno & pyloro coalitum, ad tres in-

triculo, ulcus semialterum digitum latum in conspectum prodiit; hinc duodeno proxime pylorum, illinc lobo hepatico erosis: parietes ulceris crassi. Materies ex eo profluens, atra, odoris penetrantissimi, Vesicula acerrimique, & quasi acidi. Vesiculæ felleæ & ductuum fellea defec; biliferorum nulla vestigia comparebant, videbaturque

tus: an ab hoc bilis receptaculum, cum ductibus suis elisum eroerosione?

fra umbilicum digitos descendebat; inde sursum & sinistrorsum pergens, slexum lienarem formabat. Omentum sano simile, uti etiam mesenterium. Intestina livida. Rectum supra uteri fundum contra se ipsum retorquebatur; eo verò loco, quo id uterum vaginamque sibi incumbentem habet, non recta per pelvim Uterus, via, sed huc & illuc flexum, ad anum pergebat. Uteri ovaria, tu- tota posterior facies cum subjecto intestino recto firbe cumrecto missime, cum eoque & ovaria exigua strigosaque coaintestino sir- lucre. Tubæ utrimque digiti crassitiem æquantes, se-

rum flavum & mucilaginosum continebant. Ovarja complexæ tubarum fimbriæ, ipsæque tubæ cum iisdem & recto intestino, nexu continuato membraneoque, quem cultro vix solvebamus, utpotè difficillimè ab ipsis visceribus connexis internoscendum, jungebantur. Uterus exiguus, intra parietis dextri substantiam tumorem rotundum durumque, nucis juglandis magnitudine, continens. Cultro per medium diffecanti

eam is tumor duritiem opposuit quam mollior cartilago solet, albidus, quique digitis excipi ex ejusdem

parietis substantia veluti ex folliculo poterat. Ex inferiori & interna colli uterini facie duæ albidæ, quatuor lineas longæ unamque latæ, excrescentiæ prodibant.

Glandula thyroidea, in pugni magnitudinem dis-Strume distenta, mucilaginem intra substantiam quasi cellulosam, sectio, nacum secaretur, exhibuit; septis cartilagineis diversa tura. intus cava, muco tenui cellulisque membranaceis referta, efformantibus.

Nulla suffocatio nocturna observabatur; semper cu-

babat capite humili, situque ferè horizontali.

Quare vomitus, si quandò in latus dextrum cu-

baret ?

Duritiem opponunt, & viscerum indutationes men- Quadam tiuntur musculi abdominales, recti præcipuè, in ils deceptio in maximè, qui eosdem habent magis torosos, exerci- explorandis tatos &c. Item hepar prominens indutationem ventri- abdominis. culi fingit.

Doleo me naturam ichoris non examinaffe accu-

ratiùs, qui acidum penetrantissimum olebat.

Nulla adfuit unquam febris, in pessima licet suppu-

ratione.

OBSERVATIO XVII.

Die 5th Decembris 1779, feminam ad nos deportabant, delirantem à quatriduo, corpore emaciatissimo, strigosoque, 34 circiter annos natam, & viro junctam à decennio. Maritus sequentia narrabat:

A mensis Julii initio, frequentes cardialgias passam emaciari cœpisse; accessisse tormina frequentiora, & ante has 15 septimanas vomitum ingestorum, initio rariùs, dein verò quotidiè crebriùs recursantem. A duobus mensibus alvum, semper anteà jam morosam, ita desidem esse factam, ut non nisi acri enemate aliquid duræ fæcis emitteret.

Vino largiùs indulsisse, non rarò usque ad crapulam. Nunquàm peperisse, niss una vice, & ante annos benè multos. Eodem quo ad nos deferebatur die pe-

riit.

SECTIO.

Dissecto cadavere, pylorus observabatur angustus & folitò durior, quive calamum scriptorium vix admitteret.

Multa pylorum & duodenum corpora glandulosa, duriora, majoraque obsidebant. Vesiculam felleam in fabæ molem & figuram contractam exigui calculi, seu potius sabulum biliosum replevit; deleto impervioque ductu cystico, hepatico verò & choledocho apertis. Hepar bonum; crassa intestina multa face infarcta. Uteri osculum prædurum, cartilagineum.

In aliis potatorum cadaveribus non diffimilia vitia

biliosi & gastrici systematis occurrebant.

OBSERVATIO XVIII.

Metastases biliosa frequenter occurrebant, erantque Metastafes variæ, atque ad varias corporis partes factæ. Viridica sima sputa, & meram æruginem anacatharsi eductam in pleuroperipneumonicis non rarò licuit observare, & linguam æruginoso aut prasino colore tinctam. Gravis sumul inflammatio, forte ab ipsa acri bile succensa, pulmones tenuit.

In quibusdam dilutam bilem, croceam, & quæ linteum aut chartam croceo colore tingebat, modicissimè pendulam, ut vinum pendulum solet, atque illi bili per omnia experimenta simillimam, quam ex vesicula fellea depromptam aqua diluebam, ad varia corporis loca, e. g. ad cavum thoracis, translatam offendi. Liber nihilominus erat effluxus bilis in duo-

denum.

bisiofe.

OBSERVATIO XIX.

Ictericam hoc Autumno florum arnicæ decocto fanavi; atque aliam felle taurino, ad dr. j. initio, deindè ad dr. ij., quotidiè dato. Cuidam alteri virescente ærugine contaminato gummi

De morbis hepaticis & ictericis.

2.13

ammoniacum profuit aceto scillitico solutum, & ad duas primò, dein verò ad tres quotidiè drachmas, propinatum.

Vigente hyeme, & constitutione inflammatorià icterus non rarò phlebotomiam & potus antiphlogisticos solùm admittebat, resolventia aversabatur.

OBSERVATIO XX.

Quidam cataracta mulctati, cum in originem morbi Origo quaatque ejusdem occasionem inquirerem, asserebant, se rundam carepentè visu suisse privatos, quo tempore sebre acuta taractarum. fuerant detenti, quam biliosam suisse examinanti constabat.

Sed alias quoque cataractarum origines multas & varias erat observare.

delir constitues a qual mastro of concentration

florein zifci, quecefficerifficos, adhicul, un as onni

DE ADFECTIONIBUS

QUIBUSDAM NERVOSIS.

CAPUT VI.

OBSERVATIO

Chorea S. Viti.

Extractum Uella 5 annorum, semper anteà sana, circa meradicis bel- dium Novembris 1778, curru in itinere subverso, quo unà cum Parentibus vehebatur, vehementer terrefit. Nullum ullibi vis illatæ fignum comparuit : nullibi dolor.

> Mox à lapsu omnes corporis motus promptiùs & multò velociùs folitò, ac quasi raptim peregit, attamen ordinate. Post octiduum motus etiam facere exleges & gesticulationes cœpit; nec firmiter stare, nec singula, quemadmodum anteà solebat, vocabula proferre.

> Tandem nec ullà ratione aut stare aut sedere erecto corpore potuit : motus omnium articulorum varii, gefticulatorii, citati; nil poterat profari. Oris & labiorum assidua motitatio, & ludicra contorsio. Nocte placidissimè dormit & corpore quiescente. Appetitus viget.

> Die totius morbi decima octava, ad nos deportatur.

> Remedium falinum & eccoproticum initio dedi, dein emeticum; quod interposito aliquot dierum spatio iterabatur. Non emendabatur. Accessi dein ad usum florum zinci, quos fincerissimos adhibui, ita ut omni

quarta tantum hora duo grana exhibuerim: nihil mutatum est. Destiti post septem dies. Fors debuissem experimentum protrahere. Verum nolui tempus terere, metuens ne malum radices agat sixiores, & nervi morbo assuesiant.

Dedi extractum ex succo recentis radicis belladonæ paratum, dosi unius grani per 24 horas, ea lege, ut quarta quavis hora sextam unius grani partem absumeret. Elapso biduo, emendationis vestigium leve comparuit. Dabatur dein granum unum cum dimidio dilutum in aqua simplici. Post sex dies elevare se in lecto potuit, & sola sedere. Intra octo dies sola etiam stare, & tandem aliquot passus eundo consicere.

Sub finem Decembris 1778 cubiculum & ambulacra obambulat, percurrit, cursu etiam veloci. Brachia necdum sunt penitus emendata; cibum enim manu propria capere non potest, & brachio dextro manuque subindè ab objecto ad quod extenditur adhuc aberrat. Vocabula omnia profert, atque ordinatè loquitur, attamen cum aliqua adhuc difficultate, & morosce. Labiorum subindè motus inordinati observantur. Sumit per dies aliquot ejusdem extracti grana duo, in sex doses divisa.

Trigesima Decembris, in febrim quotidianam, sed levem, incidit. Datum est lene solvens & deindè cortex Peruvianus.

Stante febre nil emendabatur, neque etiam habebat pejus.

Sextâ Januarii 1779, nulla accessio sebrilis observabatur. Eâ die præscripsi sequens:

Rec. Spiritus ferpilli

Essent. castorei, aa. unc. ij. Camphoræ. drach. semis

M. D. ut totum dorsum, lumbi, humeri, brachia

Laterage town Ardendard.

omni mane probè fricentur

Die 9^{nà}, 10^{mà}, 11^{mà} Januarii, utroque brachio dextrè aptèque utitur ad cibos capiendos: vegeta est, & alacris: convaluit.

OBSERVATIO II.

Convulfio chronica.

Idem extra-

Puella undecim annorum, 1778 verno tempore, Elum in con- mihi committebatur. Ea à triennio, ni fallor, frequenter levi totius corporis horrore, quasi ab affusa inopinatò frigidà, perstringitur, artubus omnibus leviter & per momentum, fulguris instar, convulsis. Hâc transitorià convulsione, perstante integro omnium sensuum usu, sæpissimè singulis diebus vellicabatur. Convulsa non corruebar, nisi perrarò. Dederam corticem Peruvianum, valerianam sylvestrem, folia aurantiorum, assam fætidam, camphoram, slores zinci &c.: nil emendabatur. Dedi tandem extractum radicis belladonæ; primum granum unum intra 24 horas, ita ut grani unius pars sexta pro dosi propinaretur. Tandem exhibui grana ij. intra nychthemeron. Intra paucos dies rariùs convelli cœpit. Tandem post 14 dies omnino non. Defecerat extractum, nec ejus ulla erat co anno recuperandi facultas.

Puella Hungariam petiit, ubi denuò levicule convelli cœpit per vices ; sed multò rarius quam initio,

& magis transitoriè.

Pinguis & optime valens è nosocomio discessit.

OBSERVATIO III.

Epilepsia.

Cuidam alteri puellæ, pauperrimæ, orphanæ, trede-Idem extradum in epi- cim annorum, à triennio convulsa epileptice, id lepsiâ. extractum dedi; dosi initio minutissima, deinde largiori, ut intra 24 horas grana octodecim in sex doses divivisa absumeret. Cum ante usum remediorum singulis diebus sæpiùs convelleretur, id nunc erat lucrata, ut integris diebus à paroxysmo epileptico libera perstaret. Integris quondam octodecim diebus continuis morbus filuit, rediit tamen postmodum, utut minus frequenter. Paroxismus mihi videbatur plerumquè eo

gravior esse, quò longior præcesserat ab eo immunitas. Experimentum prosequi non licuit, cum puellam quidam ejus cognatus è nosocomio abduceret.

OBSERVATIO IV.

Actiones extracti belladonæ in corpus humanum.

Clarissimus de Wasserberg, omnigena eruditione Mutatioillustris, cui aliquid extracti belladonæ commiseram, nes ab exut, data occasione, ejus quoddam periculum faceret, tracto bellavim remedii in se ipso expertus, sequentia rescripsit, pus humaobservationibus meis cæteris ad amussim consona: num indu-

» Ab usu pilularum extracti belladonæ, quarum a.

» in proprio corpore periculum seci, sensi oris sic
» citatem ac œsophagi magnam, hinc sitim; siccita
» tem prætereà narium ac oculorum, cum sensu

» quodam ardoris in hisce ac palpebris. Dùm qua
» tuor de die sumebam, magis adhuc, dùm augere

» dosin volui, cephalalgia; lectio ad lumen candelæ

» difficilis, linearum subsultus, legenda oculo bre
» viori sub soco admovenda: in ore sapor subvi
» nosus; pulsus mollior, tardior paullò quam aliàs

» esse consuevit; subin ardor quidam ad cardiam:

» cephalalgia auctam dosin certissimè nunquam non

» insecuta, cum quodam stupore, mentisque acie

» obtusiori redditâ. »

OBSERVATIO V.

Epilepsia.

Filius Consiliarii Sz** quarto ætatis anno, initio Usus exsæpiùs, quodam quasi terrore momentaneo, & levitracti bellacula, subitanea, brachiorum convulsione perstringebatur. Causam ignorabant. Ea assectio & crebtior contra inveevasit, & diuturnior graviorque, ut tandem in veram teratam epiepilepsiam abierit, cujus assultus non rarò quotidialepsiam.
nos, & quavis die pletumque sæpiùs perferebat.
Nonnunquam integris quatuordecim diebus, quin &

multò plutibus, immunis à paroxismo suit, absque manisestà ratione.

Innumera remedia per hos annos adhibita nil effecerunt, nisi ut morbus à quovis ferè medicamine, anthelminticis variis, moscho, camphorâ, castoreo, valerianâ, assâ sœtidâ, marte, foliis aurantiorum, cortice Peruviano, sœdo quoque & fordido menstrui sanguinis potu intendi & frequentiùs affligere videretur.

Annum agebat 13 tim, quo mihi concredebatur. Dedi exacta Æstate anni 1779 extractum radicis belladonæ, minutissima primum dosi, sensim aucta, ut sub sinem anni ejusdem intra nychthemeron grana

viginti devoraret in quinque doses divisa.

Paroxysmi ab assumto extracto mitigati primò, dein totis septimanis non redire; reversique impersecti suêtunt, & qui ægrum in terram non proruerent, neque mente privarent, & citò evanescerent, præcipuè si quis fortiter alloqueretur trementem ægrum. Verùm, noctu atque inter dormiendum, nihilominùs subinde verus persectusque rediit epilepsiæ insultus.

Justi ut dosin dormitum eunti, & aliam media de

nocte propinent.

Non rediit amplius accessio nocturna; interdiu verò rarius atque impersecte.

Spes est, eodem remedio, quod morbum cicuravit,

eum penitus fore persanandum.

Dùm hæc typis mandantur, ad machinam electricam æger quotidiè accedit. Sub usu electricitatis, & pilularum ex belladonæ extracto paratarum, nullus est jam à multis septimanis epilepsæ paroxysmus, neque imperfectus, observatus.

OBSERVATIO VI.

Convulsio ex terrore.

Octo annorum Puer, semper anteà sanus, pridie festi Nicolai simulato spectro terrebatur. Exactis ab eo terrore 24 horis, cum iterum putaret se terreri (etsi nemo tunc ipsum terrefecerit,) subitò parentem adprehendit, clamatque, se à spectro jam correptum iri. Hic metus, cum clamore & suga ad proximum adstantem, hucusquè frequenter redit insperatò, quâvis ferè die, subindè tamen post plures primum elapsos dies.

In nosocomio id illi accidit aliquoties; cursitando, clamando, proxima quævis valide apprehendendo,

per aliquot minuta ineptiebat, insaniebatque.

Sumit quotidie gr. j. belladonæ. Alterà die, ex quo sumere hoc remedium cæpit, totà die insaniebat, noctemque egit insomnem. Indè à paroxysmo immunis mansit usque ad 2^{dam} Nov., ubi per aliquot minuta prioris morbi accessum patiebatur. Die sequenti dedi extracti belladonæ gr. ij.

Die 9na Nov. denuò paroxysmus rediit. Data sunt

gr. iij.

Cum accessiones morbi frequentius reverterentur, cum impotentia mentis, & alterius aut cruris aut brachii vel utriusque convulsione, & sopor, brevi quidem evanidus, paroxysmum terminaret, morbusque sub usu belladonæ ad epilepsiam magis magisque accederet; verminosum quid subesse in macro puero coloris terrei, rustico & pauperiore arbitratus, purgare ventrem anthelminticis cæpi. Crebriores indè paroxysmi. Camphora & extracto chamomillæ nunc utitur; verum hucusquè absque essectu optato.

Serius ad machinam electricam adductus melioris esse coloris cœpit, & rariores multo levioresque pati

paroxyimos.

OBSERVATIO VII.

Chorea S. Viti.

Juvenis 16 annorum, cella vinaria curator, die Chorea S. 23 Maii 1779, caput temulentum querebatur, catera Viti antelfanus.

Die sequenti temulentia major, ardor cum sensu pituitam inpressionis ad scrobiculum, utriusque hypochondrii sanata. inflatio, ructus subacidi, pausex, conatus vomendi, febricula vaga, dolor per lavum bracchium veluti rheumaticus, ac sensus utticationis cum levicula subinde ejusdem contractione, & momentanea convulsione: noctes turbata.

Die 26. Maii brachium sinistrum gesticulationes motusque facit, magis magisque inordinatos, atque anima imperanti obedit minus. Symptomata reliqua persti-

terunt.

Die 27, irâ excanduit. Omnia pejora, cum sinistri cruris quoque motu inordinato.

Die 28, lingua exiguis pustulis obsita, atque oris

in lavum latus retractio accessit.

Die 30 Maii in facie quoque quædam pustulæ effloruerunt: augebantur priora. Venæ sectio, quam die sequenti repetiit: levamen nullum. Noctes perquam inquietæ.

ma Junii, in nosocomium susceptus est. Præter superius enarrata, linguam albescentem exhibuit. Alvus

difficilis & rara semper fuit.

Sumtis solventibus, salinis, emeticum hausit: vomuit amara. Febricula dispatuit, cum omni molestia

præcordiorum. Artus multo quietiores.

Post emesin eccoprotica sumsit, atque ita est emendatus, ut die 7ma Julii de solo sermè sinistri brachii atque humeri dolore rheumatico querelas moveret. Posito igitur inter scapulas vesicante, diaphoreticus potus exhibebatur. Verum die sequente, (8 Junii) absque caussa manisesta incoepit slere, gesticulari omnibus artubus, trunco corporis, capite, musculis omnibus faciei, & musta fatua per vices loqui.

A gummiferulaceis pejus habuit, à camphorâ pessimè. Continuum oris gluten & dentium sordes accu-

favit.

Ab eccoproticis salinis emendabatur denuò, non curabatur.

Ab extracto radicis belladonæ vertigo, cephalalgia, delirium, furor est ortus, ut, eo seposito, purgare denuò ventrem placuerit rheo, & salibus mediis, cum multo oxymelle squillitico propinatis. Indè lumbricum dejecit, (plures jam olim repetitim secessisse aiebat), & pituitam; alvo mediocriter, sed quotidiè, sluente. Oris gluten, artus, atque omnia reliqua sic emendata sunt, ut sub mensis ejusdem sinem sanus ad suos redierit.

OBSERVATIO VIII

Chorea S. Viti priori similis.

Choream S. Viti, ab amarescente primarum viatum Idem morpituità natam, solventibus, eccoproticis, rheo, bus, eodem arcano duplicato & oxymelle squillitico sanavi in morbo sanalia puella, quam diuturnus ante eum morbum rheumatismus afflixit, neglectus, atque in choream S. Viti suaptè tandem fatiscens. Nocuère stimulantia, extractum quoque radicis belladona, slores zinci, slamma electrica, in ea specie chorea, quam tubi intestinalis pituita & vermes produxerunt.

OBSERVATIO IX.

Tetanus maxillæ, fracturis & contusionibus fuperveniens, lethalis.

Magdalena Kaningerin die 26 Junii, succensa turri pulveratia, singulari ratione lædebatur. Brachium dextrum binis in locis disfractum. Pes sinister infra malleolum externum vulnere cutaneo læsus. Crus sinistrum & ejusdem lateris femur ac nates, validissimè sugillata. Aptè deligata benè habuit, ac multò meliùs quam omnes alii eodem tempore & ex eadem ratione ægrotantes: venæ sectio sacta.

Die 3^{ria}, levis dolor lateris sinistri punctorius, levicula febris: Venæ sectio & potus tepidus emolliens,

eâdem adhuc die dolorem sustulit.

Attamen vulnus illud pedis cutaneum eâdem die gangrænescere cæpit. Scarificatio facta est partis gangrænosæ, & deligatio cum spiritu terebinthinæ, camphorâ, unguento de styrace &c.

Partes gangrænosæ die 7må secessêre. Tendo nudus, boni coloris & integer apparuit. Nullus ullibi dolor.

Die 9^{nà}, serà vesperà, tetanus maxillæ per vices accessit; noctu perstitit, ita ut apicem minimi digiti dissicillimè utrique maxillæ interponeres. Per vices eà nocte dissiculter deglutivit. Alvus nonnisi enemate, eoque dissiculter, movenda. Amaror oris assiduus, amaror & assumtorum. Per vices quoque nuchæ tensionem dolorisicam, & caput in posteriora validè retrotrahentem conquesta.

Manè diei alterius (decimâ morbi), symptomata eadem. Balneum totius corporis; cataplasma anodynum & emolliens ad maxillam; enemata. Opii gr. iv. sex dosibus ex mixturâ nevroticâ propinabantur. A balneo levari se ait. Illud opisthotonicum rariùs jam & mitiùs per vices redit. Maxilla paullò latiùs diduci potest; noctu verò denuò maxillæ arctiùs ad se invicem accedunt; ita ut spatium lineæ dimidiæ vix suerit

relictum.

exordia opisthotoni recurrunt. Opii gr. v. intra 12 horas ex mixtura nevrotica. Balnea ea die bina; enemata; cataplasma ex sol. hyoscyami, stor. chamomill. simo equino; nil profectum. Datæ sunt restractæ doses tartari emetici; non scopo emetico, sed alterante, antispasmodico: nauseæ inanes, & sine levamine; nox insomnis.

Manè (12ma) datur sequens mixtura:

w. Camph. mucilag. gummi arabic. folutæ, drachm. fem.

Opii puri gr. vij. Syrupi diacodii unc. j. fem. Aquæ chamomillæ unc. v.

Aquæ chamomillæ unc. v.

M. D. omni bihorio duo cochlearia: bina balnea.

Levamen nullum.

Tetanus eo morbi tempore accessit, quo nullibi ullum dolorem est questa, atque optimè se habuerat.

Magna sugillationis pars discussa est. In infimo sinistro externo semore levis apertura sponte

est facta, quæ rubrum humorem effudit & copiosum. Latum in natibus sinistris & impurum ulcus jam indè ab initio.

12^{mà}: nox insomnis: paroxysmi opisthotonici frequentiores: mixtura hesterna, sed aucta opii dosi.

Levamen nullum.

opisthotoni. Difficilior in dies & horas deglutitio. Erecta melius habet. Melius etiam, si invadente opisthotono caput vi ab adstante in anteriora urgeatur. Pulsus celeres semper, & hodiè solitò debiliores. Opisthotonus semper cum metu suffocationis & strangulationis erat conjunctus. Alvus non, nisi enemate sollicitata, parcissima, difficilis; sudores. Ulcera coloris leviter plumbei, atque hodiè sicciora. Vesperi subindè absona loquebatur: mens dein rediit perfectè. Post mediam noctem periit.

Sumsit in morbi decursu, præter alia superiùs commemorata, decoctum corticis Peruviani, addita sub sinem morbi radice valerianæ sylv. Liquore anod. min.

Hoffin. & syrupo chamomill.

SECTIO.

In thorace dextro sanguinis grumosi unciæ circiter tres. In eo thoracis cavo, sinistro nempè, quod primis diebus pleuriticè doluit, nil præternaturale inveniebatur.

In femore sinistro contuso sanguis per telam cellulosam hincindè deprehendebatur dissus, non magna quantitate, nec magnas efficiens collectiones. Videbatur illud sanguineum adhuc resorberi potuisse,

si ægra vixisset.

Fors in eo erravi, quòd non plutes fecerim venz fectiones: tres universim me fecisse scio, primam initio, alteram cùm pleuriticè inciperet dolere, tertiam invadente tetano. Sed benè habere visa est, usquè dùm tetanus accederet; hinc plutes, ante adventum tetani, venz sectiones non feci.

OBSERVATIO X.

Tetanus maxilla, vulneri superveniens, sanatus.

Vocabar ad nobilem feminam viginti aliquot annos natam, octavo graviditatis mense, die 18va Julii 1779, ut consilio interessem. Historiam morbi egregius ejus

Medicus DE BEGONTINA Junior, hanc dedit.

Ante sedecim dies (scilicet 2 da Julii 1779), ex alto decidit, altitudine circiter 14 pedum. Dextrum crus paullo supra malleolos distractum in frustula, quo rum quadam ex amplo vulnere exemta sunt. Calcaneum fractum, & vulneratus pedis calx vulnere lato.

Repositio facta est: pus tenue; noctes inquietæ. Dabatur cortex Peruvianus, & vesperi paregoricum.

Die à lapsu 14ta, utrinquè ad maxillæ articulos sensus constrictionis, identidem increscens, ita ut die 16ta à lapsu, cùm me vocarent, vix digitus posset dentibus interponi. Bacillum ligneum mordicus tenebat, quo prohibere conabatur plenam utriusque maxillæ contractionem. Pus hodiè laudabilius; quies. Nulli hodiè ullibi dolores.

Infaustam feci prognosin, nihilominùs sequentia pro-

pofui:

rg. Pulv. cort. Peruv.
--- rad. valerianæ fylv. aa.

drachm. fem.

Moschi.
Camphoræ aa. gr. ij.
Syrup. chamomill. q. s.
F. bolus, dentur tales Nro. viij.;
omni trihorio bolum sumat.

Vesperi sumat mixturam opiatam; & maxillis adplicet cataplasma ex foliis hyoseyami, cum lacte coetis & camphorâ.

Die 1^{mà} Augusti per vices accessit levior opisthotonus, isque frequenter posteà rediit ad diem usque

6tam Augusti.

Die 2da August. mane, leves partus dolores accesserant, serant, sed sugitivi; quotidie horis matutinis reversi, iterumque evanidi.

Noctes tranquilla erant, leves solum hinc inde mo-

tus artuum convulfivi inter dormiendum.

Dolor in loco vulnerato exiguus, & vix ullus toto tempore observabatur: quin immò, per omne id tempus quo tetanus adfuit, dolor in vulnere erat multò

minor quam ante ejusdem accessum.

Inter dormiendum maxillæ sponte diducebantur, ita ut bacillus, quem dentibus interposuit ad impediendam plenariam maxillarum clausuram, in somno sapenumerò ex maxillis relaxatis, atque aliquantum magis hiantibus, elaberetur.

Relicto moscho & camphora (ab utroque enim remedio multum abhorrebat), usa est cortice & va-

leriana; vesperi opio.

Die 9na August. circa octavam matutinam fætum

maturum & vegetum facili partu exclusit.

Pus toto hoc tempore bonum fuit. Sæpiùs frustula

& fragmenta officulorum excipiebantur.

Die 26th August. Maritus mihi retulit: Uxorem à 14 diebus non jam indigere bacillo ligneo, quem anteà mordicus tenebat; posse maxillas parumper diducere: cætera benè valere.

Toto tempore utebatur cortice Peruviano & ra-

dice valeriana sylvestri. Convaluit.

Partu primum absoluto, coadunatio fractorum est

OBSERVATIO XI.

Tetanus, opisthotonus, epilepsia, probabiliùs à vermibus, & sectio.

Sutor 18 annorum, à longo tempore sanus, 5th Maii querebatur manè dolorem in nuchâ continuum, prementem, descendentem per dorsum; oppressionem pectoris à jugulo ad scrobiculum usque. Noctu sudor copiosus.

6th Maii, omnia eadem. Accessit levior, & per Pars III.

pauca minuta durans maxillæ tetanus. Nox inquieta:

fudor multus.

7^{mà} Maii, in nosocomium venienti, validicaloris sensatio utrinquè ad tempora suit, & lingua multum spurca, subflavescens; quædam oris amarities per omnes morbi dies, halitus acidum spirans, & dolor in nuchâ pressivus: perstat oppressio pectoris, alvus dura, & pulsus naturali celerior.

Exhibebantur haustus salini.

Die 8^{và}, eadem omnia: totius corporis musculorumque omnium obrigescentia serè continua, sæpè gravior, nunquàm omninò soluta; ita ut nunc tetanus videretur universalis, nunc potiùs opisthotonus: sebris intensior: urinæ croceæ, jumentosæ, semihypostaticæ: sitis: lingua impurissima: amaror: odor acidum redolens.

Alvus, pertinaciter clausa, clystere, primò oleoso, dein acri, reserata est. Haustu purgante ex sale amaro & mannà iteratò propinato ter purgabatur copiosè.

Noctu binis vicibus epileptice convellebatur. Linguam aliquoties commordebat. Insomnis: inquietus. Finito insultu epileptico, jactitatio, clamor, boatus.

Die 9na, febris: sitis. Pectus liberum; impurissima lingua. Toto hoc tempore videbatur, si quis alloque-

retur, veluti subridenti vultu respondere.

Pulsus toto tempore naturali paullò celerior fuit, non durus. Calor naturali vix major. Urinæ, cerevisiæ instar, brevì jumentosæ, & paullò post semi-hypostaticæ, sedimento ex albo rubescente; supernatante & vitri parietibus adhærente sorde multa mucosa.

Hâc die minor musculorum, colli thoracisque convulsio agitatioque: at abdomen ligni ad instar durum, & hodiè magis quam præteritis diebus. Minor rigiditas brachiorum, ratiorque convulsio. Ter dejecit. Dolor hodiè utrinquè in inguine; penis identidem artectus.

Dolor subitaneus & pungens, circa umbilicum, per vices & crebrò rediit; eoque redeunte, subità

De quibusdam affectibus nervosis. 21

postrorsum convellebatur, convulsione mox iterum,

sed nunquam ex integro, cessante.

A meridie repentè convellitur, respiratione diutissimè suspensa; tandem lividus, ore spumas agens, non respirans, artubus omnibus rarò & leviter agitatis & potius obrigescentibus, intra octavam hora partem periit.

Pulsus tempore insultus epileptici explorabam; ii erant tenuissimi, vix observandi, parum celeres, tandem identidem tenuiores; manente celeritate non ma-

gnà, donec omninò evanescerent.

EXTISPICIUM.

Pulmones boni; sinister sanguine congesto gravior quam alias solet.

Intestina omnia slatu valdoperè distenta. Jejunum coloris leviter ex tubro liventis, in eoque lumbrici

aliquot.

Colon, antequàm in rectum abierat, vasis ruberrimis, solitò majoribus, copiosioribus, liventibus quibusdam, longitudine spithamæ, cum magna annexi mesenterii rubentis portione, erat distinctum; quod an inflammatorium fuerit, an sugillatio, an potiùs congestio sanguinis non inflammatoria, à spasmis facta, ignoro.

Omentum solitò rubicundius erat. Glandulæ mesenterii majores consueto & infarctæ apparebant: he-

par mollius.

An vermes in caussa fuerunt? An erat aliud acre in intestinis, aut alibi? Tenebræ ubiquè.

SPARSA QUÆDAM

VARIA.

CAPUT VII.

Penis fissus, De 19 Jun. 1779, nobis infans offerebatur, quinhernia vehernia vefica.

decim menses natus, qui sequentia exhibuit. Utrinquè
erat hernia scrotalis, magna; major tamen in latere
dextro. Dextri lateris hernia fuit congenita, sinistri verò,
post tres primum à nativitate menses prodire cœpit,
postquàm infans assiduos anteà validosque vagitus
edidiste. Supra ossa pubis tumor erat, dimidiatum
gallinæ ovum magnitudine æquans, subrotundus: re
accuratè examinatà, constitit esse vesicam urinariam,
aut ejus saltem quamdam partem, quæ inter musculos abdominis rectos, à se invicem dimotos, supra
ossa pubis herniosè prodiit.

Hæc vesicæ hernia pariter fuerat congenita.

Penis in dorso fissus, quousquè eum poteramus oculis persequi.

Mortes su- Complures repenté moriebantur, cum ex sebre bita Hydro-acuta convalescerent & cruribus adhuc essent œdepicorum. matosis, si fortè somno indulserant plus æquo; aqua enim ab inferioribus partibus subitò ad encephalon decubuit.

Quidam etiam, aliunde hydropici facti, subinde subitò suffocati perierunt, aquis ad pectus ruentibus; aut apoplectici, sero encephalon occupante.

Tendo in- Nudum tendinem, forcipe variè tentatum, indolenfensibilis. tem hoc anno vidimus. In gangræna à decubitu, & bubonibus gangræno- Decoctum sis, magnæ efficaciæ esse usum externum decocti so- fol. aut cort. Forum, aut corticis, salicis albæ, certò novi. salicis albæ Nemo tamen ægrorum gangrænam à decubitu apud antisepti-

nos primum contraxit; domi verò contractam dictà

ratione in nofocomio fanavimus.

Puellæ 18 annorum, semper anteà sanæ, à novem Febris vefeptimanis in medio sterno tumor excrevit osseus, nerea lardolens per vices incertas, interdià, noctu, dolore vata.
scindente, per mammas & brachia discurrente: subindè dolor penitùs quievit: nulla alia signa luis venereæ unquàm adfuerunt. Electuarium ex roob sambuc. unc. iij. extr. gratiol. dr. iij. & merc. subl. corros. gr. iij. paratum exhibebatur. Tumor dolorque disparuerunt. Convaluit.

Huc quoque historia pertinet puellæ illius febre

quotidiana venerea laborantis, pag. 51.

Luem veneream, aliis præparatis mercurialibus non profligatam, fanavit mercur. sublimat. non rarò; quem, aut solum dedimus cum roob sambuci commixtum,

aut admixto extracto aconiti, vel gratiola.

Sic herpes pone aurem dextram in collo puella, fanissima ceteroquin & nulla signa luis monstrantis, fanabatur: variam subiit curationem rebelle malum; causticis & vesicante imposito funditus erosum, iteratis vicibus succrevit: veneream originem tandem suspicabamur. Verum, nec litus mercurialis, nec quacunque hydrargyri praparata, profuerunt. Sublimato & extracto aconiti, cum roob sambuci commixtis, herpes cessit, nec rediit posthàc.

Multa nobis exempla visa sunt luis venereæ, mercurio sublimato corrosivo perfectè sanatæ. Verum in re obvià certâque, atque ab uno solum alterove contra tot alios ac tantos in dubium vocatà, nolo diutius

verfar

Visi tamen sunt morbi venerei quidam, qui, mercurio sublimato rebelles, aliis obediverant mercuriali-

bus remediis, atque his quidem præ illis.

Hinc nullam mercurii præparationem semper & ubiquè in omni & singula lue venerea deprædicandam, tanquam universale antivenereum remedium, arbitrabamur.

Ideircò modò huic, modò illi præparato locus erat; pro diversa ægrotantis aut idiosynerasia, aut ipsius motbi venerei in variis hominibus diversa modificatione, aut luis cum aliis morbis morbosssque conditionibus diversa complicatione.

Malè ergo mercurium sublimatum ex curâ antisyphilitica quidam penitus proscriptum voluerunt, tanquam aut inutilem, aut & perniciosum. Sed malè quoque, tanquam remedium quod semper & ubiquè

optimum effet, commendaretur.

Illi igitur, qui luem eo remedio sæpè & cum constantia sanatam referebant, non fuerant atro calculo notandi, tanquam sublestæ sidei, aut deceptores; utpotè quos vel maximè iterata, castaque, & sine metu, sine spe, & variis in regionibus capta observatio mirum quantum justificat.

Profectò non merebantur magni Swietenii manes incusati tanquam nimiùm quondam creduli, atque ab aliis decepti. Veras esse observationes de mercurii sublimati emolumento, Swietenius suis ipse oculis usurparat non rarò, & experientia propria edocebatur, cui hodiernæ quoque observationes suffragantur.

Liceat hoc loco illis respondere, qui malevolis rumoribus circumventi, observationes quasdam Viennenses atque experimenta iis verbis in dubium vocant, ut reverà omnem his sidem denegari probè constet.

Omnia experimenta de remediorum quorundam facultate Viennæ capta, ex ipiorum Auctorum testimonio id docent, hoc vel illud remedium non rarò profuisse præ alio quocunque, atque in morbo desperato; aliquoties tamen non profuisse; nocuisse etiam subindè.

Sed ecce rem quamdam propemodum incredibilem!

paucorum illepidissimorum hominum invidiosa, ac falsitatis dudum convicta relatio, de permodesto hoc virorum gravium asserto triumphavit!

Verum obtrectationem hanc, temere atque imprudenter prolatam, tempus ipsum & repetita clarissimorum per Europam virorum experimenta exarmabunt.

In semina venerea, venereis maculis & tophis ti- Exacerbabialibus laborante, notabatur quotidiana dolorum exa-tio dolorum cerbatio circa meridiem exactè recurrens: noctes bonæ venereorum meridiana, erant, & mercurio sublimato corrosivo sanabatur.

Rheumatismus tibiarum venereus omni alterno die interdiù rediit horis constitutis; noctu siluit. Tibiæ, denudatæ & aëri frigido expositæ, multo mitiùs doluerunt.

Dolores venereos diu noctuque continuos contigit videre; itemque in alio ægro continuos diu noctuque in certa quadam brachii parte, cum alia quædam ejusdem brachii plaga solum noctu doleret.

Angina mercurialis, item ulcera mercurialia faucium Angina benè debebant distingui ab angina venerea, & vene- mercurialis. reis ulceribus. Ulcus enim faucium venereum mercurio sanabatur; ortum verò à nimia hydrargyri ingesti quantitate, purgante rhabarbarino & myrobalanis, parcè sed frequenter exhibitis, & collutoriis adstringentibus suerat sublatum.

Angina mercutialis vesperi atque per noctem intendebatur, & ob hanc vespertinam exacerbationem venerea esse videbatur.

Subindè ulcus faucium, quod initio miasmati venereo debebatur, usu hydrargyri, properantiùs & copiosiùs exhibiti, non consolidabatur. Ulcus enim venereum deleto miasmate transibat in mercuriale.

Curationis difficultatem in lue venerea potius ex tempore quo miasma intra corpus delituit, quam ex P 4 symptomatum gravitate aut numero, dimetiendas arbitrabamur. Inveteratum atque annosum morbum, & palliante subindè curâ mitisicatum, laboriosè sanavimus & tardè, & acrioribus solùm hydrargyri præparatis, aliisque etiam remediis pro morbi complicati naturâ in opem vocatis. Luem verò recentem, utut pleno venereorum graviumque symptomatum agmine stipatam, absque alterius aut morbi aut morbosæ conditionis consortio, sanavimus citiùs, & mitioribus mercurii præparatis, atque iis plerumquè solis.

Lues non rarò levis initio visa est, & ob pauca, eaque dubia symptomata, de ejus præsentia ancipites subinde hæsimus. Pauxillum mercurii dabatur; mox certa luis signa comparuerunt, morbo è latebris in

lucem protracto, & quis esset monstrante.

Binas puellas hydrargyro fanavi, forores, 10 unam, alteram 11 annos natam, rheumate venereo & tophis affectam utramque; probis moribus, & circumspectè educatas, fanas ad id usque ætatis. Nulla alia luis signa aut præcedebant, aut comitabantur. Parens ajebat, se adhuc cœlibem gonorrhæâ laborasse, diù durante atque neglectà, donec sponte evanesceret. Illæsam uxoris sanitatem & fuisse antehac & adhucdum esse. Sanatis puellis, qui iis adhucdum ægrotantibus, parens anginam, noctu graviorem querebatur; cujus quosdam, utut leviores assultus, sæpiùs jam & à multis annis persensit, fugaces tamen: frons quoque maculis efforuit, quales in venereis solent; ulcerabatur labium oris superius & fauces. Tandem sanabatur decocto guajaci & antimonii, & mercurio sublimato corrosivo cum extracto aconiti; ita tamen ut labium superius identidem de novo ulceraretur, donec remediis mercurialibus, ad ipsam affectam plagam adplicatis, consolidaretur. Triennium est ex quo integrà sanitate gaudet.

Puella quædam, undecimum ætaris annum nondum egressa, tophos in utrâque tibià exhibebat, & articulorum syphiliticos cruciatus; ante hanc ætatem prorsus sana, & absque aliis luis signis. Omnis suspicio

procul abfuit morbi consortio contracti. Puellæ mater dolorem cubiti sinistri, plurimis annis, noctu exacerbatum, & jam ante quam enixa prolem estet, persensit. Dolore tandem hoc anno præter modum increscente, nos adit & siliam una adducit; utramque mercurio sublimato ita sanavimus, ut, per annum ad id usque tempus quo hæc scribo, ambæ incolumem vitam degant, & veteris doloris immunem.

Fomes venereus hæreditate acquisitus videbatur in his puellis, &, pubertatis annis jamjam instantibus, prorupisse quasi recluso carcere, & viribus ab ætate

acceptis.

Triginta quatuor annorum vir gonorrhæam ante aliquot annos, iteratis, ni fallor, vicibus, contraxit. Decocto lignorum copiose poto gonorrhæa sanata, articulorum dolor sublatus est, diuturnus & blanda noctis silentia turbans. Angina nocturna ulcerosa, maculæ fyphiliticæ in facie, atque ulcus impurum in parte capitis supremi capillata pone frontem. Labia ulceris elata erant à telà cellulosa prætumidà, & luxuriosè excrescente. Utebatur decoctis variis, antimonio, litu quoque mercuriali, & variis quoque hydrargyri præparatis per sex menses continuos : angina & artuum tortura emendabantur; ita tamen, ut vagus · vesperi noctuque dolor, mitior quidem, nunc hanc nune illam corporis partem impeteret. Ulcus cicatricem pertinaciter renuebat, fundebatque pus non illaudabile; facies cæterum sanissimi hominis, & habitus corporis plenus atque athleticus.

Cùm faliva identidem, utut non supra modum, moveretur, & faciem benè coloratam & paullò turgidiorem viderem, blandis & eccoproticis remediis quotidiè alvum sollicitare constitui, præscripto simul parciori victù. Animus erat vim humorum, ob usum hydrargyri longiorem, validiùs caput petentium, avocare, atque ita pertinaci ulceri subtrahere pabulum, ut imposito deindè siccante remedio, & levi mechanicà pressione laxis & luxuriantibus plagæ carni-

bus admotâ, hæc perennis puris scaturigo exaresceret.

Longo eccoproticorum usu siccatum ulcus est; at mansit vagus ille per vices & noctu maximè incurrens rheumatismus, orto in media clavicula sinistra tumore osseo, dissectæ nucis avellanæ hemisphærium æquante, dolente, si rudiùs tetigeras, noctuque. Ulcus ipsum post paucas septimanas, cùm recenter obducta cicatrix cæsariem sictitiam, qua locum crinibus carentem tegebat, ægriùs ferret, &, obortis fortè subtus cæsariem sudoribus, vehementer prutiret, recruduit, neque ampliùs adhibità quacunque methodo cicatricem admisit. Exostosis unguento mercuriali inungebatur, imposito extra inunctionum tempora mercuriali emplastro.

Cùm per quatuor menses nihil proficeretur, en febrim validam cum faciei totius erysipelate repentè exortam; facta venæ sectio, & dati potus antiphlogistici, atque etiam emeticum. Post quatuordecim dies à febre profligatà ulcus coaluit, evanescente exostosi

artuumque vago dolore.

Post quatuordecim septimanas cephalalgia hominem ex improviso adorta est, dolorque in loco nuper cicatrisato validior. Secta vena est, & antiphlogistico victu paucos intra dies convaluit.

Exacto iterum mense, idem capitis dolor eodem modo

fanatus est.

Indè firma & vegeta ad hunc usque diem vale-

tudo perstat.

Exostosin, & arthritidem vagam, & ulceris pertinaciam, hydrargirosis cicuravit solum, non autem penitus devicit. Vehementior febris auxilio suisse contra antiquum morbum videtur; quam utinam in rebelli nonnunquam atque inveterato malo ita excitare possemus, ut, quousque salutaris foret, intenderetur, neque eos tamen idcirco limites, quos intra ipsius vis medicatrix consisteret, egrederetur!

Articulorum dolores nocturnos & tophos, in aliis quoque nulla subinde ratione sanandos, febris sustu-lit, quacunque demum & undecunque exorta.

Ipsæ certe febres, teste Seneca, quædam genera

valetudinis levant, & febris, quod maximè mirum videri potest, sæpè præsidio est. Celsus.

Curam antiveneream eousquè protrahendam, donec Quousquè omne miasma penitùs suerit exstinctum, quivis con-continuan-cedet. Sed, quæ signa sunt miasmatis ex toto deleti? da cura antisphiliti-An symptomatum plena evanescentia? Verùm constat ca? indubitatò, luem, quæ penitùs exstincta videbatur, fuisse nonnunquàm solummodò ad tempus enervatam, & absque novo contagio, denuò, serò licet, repullulasse.

Scirrhos mammarum dolentes & cultro exsectos Scirrhorum aliquoties examinavimus; substantia dura erat, & mol-substantia. liorem cartilaginem consistentia & colore æmulabatur; ita ut nihil organici superesset, & corpus adpareret homogeneum ac cartilagineum.

Habuimus Duos in nosocomio ossibus fractis. Unus Fractorum brachium, fractum repositumque, sapiùs initio com-coalitus immovit. Non est unio facta, licet post aliquot dies quie-peditus. tissimus cubaret, & fracta non dislocaret. Alter & brachium & femur simul confractum habuit. Brachium consolidatum est, non autem femur, essi fractos artus ne hilum commoveret.

In corpore Feminæ, ex morsu rabidi canis hydro- Sectio sephobæ sactæ, accuratissimè lustrato culter anatomi- mine hydrocus nihil prossus alieni læsique potuit detegere.

Multi hoc anno visum nostro auxilio recuperârunt, cataractâ subinde extractâ, subinde verò depressa.

Non petinde nobis erat, an hâc vel illa ratione

cataracta medeamur; sed erat non rarò locus extrac-

tioni, nonnunquam verò soli depressioni.

Operatio per extractionem nunquam instituebatur, ubi rheumaticus alicubi dolor aut arthriticus ægrum vexarat, aut cephalæa, aut hemicrania; nec iis quibus tempora doluerunt, nec frequenti ophthalmiæ aut erysipelati sæpè recurrenti obnoxiis; nec quibus tussis longa, aut facies pustulosa fuit, aut dentium & gingivarum conditio prava; neque illis demum, quibus alterutra cornea opacari incæpit, aut oculus vasis sanguineis amplioribus aut varicosis perreptabatur. His instituta cataractæ extractio plerumquè malè cessit, & oculus post operationem instammabatur, visu posthàc aut imminuto, aut etiam penitùs amisso.

Eo autem in casu depresso solummodo locum ha-

buit.

Hanc verò acu argente instituebamus, non in apice hastata, sed in conum longiorem excurrente & tenuem, cum ejus manubrium calami scriptorii crassitiem, & formam cylindri, & septem pollicum longitudinem haberet.

Hoc instrumentum ex argento confectum dixi, sed cupro largiùs admisto; ut apici conoideo & subtiliori

quadam firmitas & robur effet.

Acus ita comparata, duobus digitis comprehensa, lentè gyrando ita intra oculum immittebatur, ut nulla adhibità vi, sed solo fermè pondere proprio,

adigeretur.

Depressionem hoc modo institutam oculus ita serebat, ut deligatione vix opus habuerit, nihilque unquam mali sit consecutum, nec suerit agro necessitas decumbendi; prastabat tamen oculum deligare, cum lucem repente admissam non raro agerrime ferrent.

Ante aut post depressionem, valentioribus sanguis detrahebatur.

Unus, cataracta depressa, multis vicibus & cum labore vomebat; nihil tamen indè mali est consecutum, neque ideò depressa lenticula atque infra vitreum corpus abscondita priorem stationem repetiit.

Quibus lenticulam extracturi eramus, parari corpus debuit, aptumque reddi operationi subeundæ.

Diebus aliquot ante operationem tenuiori victu ute-

bantur, & sanguinis detractione.

Non quovis anni tempore æqualem sortem experti sumus; aversabamur constitutiones rheumaticas, illas præprimis ubi ventres supremi præ infimis impetuntur.

Facilem quotidiè alvum habere, post operationem mirum profuit, eamque enemate sollicitare potius

placuit quam remedio purgante, utut leni.

Post operationes quascunque chirurgicas dolor in plaga vulnerara intendebatur, nisi æger quotidiè &

facile dejiceret.

Aëris boni habenda est cura peculiaris; hinc præstat separato cubiculo committere cui lentem volueris extrahere. Inter alios enim ægros decumbentes aëre vescuntur immundiore, & in sebres tunc epidemicas, aut motus saltem sebriculosos, faciliùs labuntur. Febris autem, utut levis, & sortè solùm ephemera, id essiciet ut morbisica materies in ea corporis parte sigatur quæ ante sebrim imbecillior suerat dolueratque, in oculo nempè vulnerato.

Has cautelas nos usus docuit & eventus quidam

non boni, sed quos vitare posthàc didicimus.

Horâ post extractionem elapsâ, & oculo, num se omnia ex voto haberent, denuò explorato, cataplasma imposuimus ex micâ panis albi & pulpâ pomorum acido-dulcium, cum aquâ coctis, addito sorum sambuci pauxillo.

Maturus hic usus cataplasmatis id fecit, ut instammatio præpediretur, quam subinde experti eramus, cum visus diminutione, aut etiam jactura, priusquam

hoc usi consilio essemus.

Hinc omnibus fermè indiscriminatim post opera-

tionem hunc fotum admovebamus.

Non erat eadem in inflammationem apud omnes proclivitas: vidi enim in extractione cataractæ secundariæ oculum cultello, forfice, hamulo, diù multumque vexatum, quin ulla fuerit inflammatio secuta; ubi aliam, in alio homine susceptam, lentis ex-

tractionem, citò & nitidè & fine ulla oculi infigniore

molestia peractam, inflammatio dira excepit.

Videor mihi observasse, eos, quibus sub operatione aliquid humoris vitrei essluxit, fuisse ab inslammatione, tantoperè metuenda, & à cujus absentia omnis fermè operationis felicitas dependet, magis immunes.

Deperditâ quondam majori vitrei humoris portione, oculum semicollapsum, intra nychthemeron denuò sano zqualem deprehendi turgidumque, & vulnus-

culum claufum.

Emissius humor aqueus in alio ægro post dimidiam horam denuò erat restitutus.

Finis tertiæ Partis.

CONSPECTUS

MATERIARUM PARTIS TERTIÆ.

CAPUT I.	
Ephemerides anni 1778,	ag. I
CAPUT II.	
Ephemerides anni 1779,	46
CAPUT III.	
De causa & Sede Phrenitidis,	93
CAPUTIV.	
De natura & indole Dysenteriæ,	130
5. I. Cur Autor ad scribendam Dysenteriam and	mum
appulerit,	ibid.
§. I I. Dysenteriæ complicatio & varia divisio,	132
§. I I I. Febris inflammatoria Dysenterica, seu	Dy-
senteria inflammatoria, benigna, maligna,	142
§. IV. Tentamen novæ divisionis morbi Dysen.	terici,
ex cognatione cum vario rheumatismo repetitæ,	144
§. V. Varii exitus Dysenteriæ,	152
5. V I. Exitus Dysenteriæ in hydropem,	158
§. V I I. De variis & remediis & methodis a	ntidy-
sentericis: quædam Dysenteriæ proprietates,	167
§. VIII. Rinæ opiniones erroneæ de indole	& sede
materiei Dysenterica, deque ejus dem contagio,	
§. I X. Paraphylaxis,	174
S. X. Quænam instructio plebi sie danda, gra	Mante
Dysenteria.	175

§. X I. Quid peculiare aut etiam commune habuering
inter se quatuor æstatum Dysenteriæ, 178
§. X I I. De quibusdam magni momenti minutiis,
185
CAPUT V.
De morbis quibusdam systematis hepatici : præsertim de
ictero,
CAPUT VI.
De quibusdam affectibus nervosis, 214
CAPUT VII.
Sparsa quædam varia, 228

FINIS.

INDEX

MATERIARUM

Prima, Secunda, & Tertia Partis.

ABDOMEN serum continens, Part. I. pag. 90. Abdominis tumores dissicillimè sæpè dignoscuntur, III. 209. Abortus epidemici, III. 25 56. Vitriolo cupri excitatus, III. 206. Abscessus in cerebello, I, 158, III. 122, 124. In eâdem parte, alter circa os petrosum, tertius circa sinus laterales in cadavere apoplectici, I. 158. In prostatâ, I. 93, 138. Ventriculi, versus cavum abdominis disruptus, I. 159. Aconitum. Quamnam quantitatem extracti ferre quis possit,

Adstringentium in Dysenteriâ usus, II. 254.

Aër conclusus, putridus, ventriculi vim infringit, II. 284. Febrim gastricam, aut Nosocomialem, excitat., 285. Frigidiusculus & recens, maximam vim habet in prohibendis morbis biliosis, 284.

Ammoniaci salis vires incidentes, attenuantes, I. 69, 70. Flores martiales cortici Peruviano optime junguntur, II. 331.

Profuerunt in tertianis, III. 62.

Angina mercurialis, III. 231. Rheumatica, I. 52. Scarlatinam febrim concomitans, II. 190. Verna anni 1779, III. 61.

Anni 1775. constitutio & morbi, I. 1. 1776, I. 5. ad 83. 1777, II, 175 ad 382. Anni 1778. constitutio & morbi, III. 1 ad 45. 1779, III. 46 ad 92. Anni partes quædam præ aliis perniciosæ, I. 168.

Anthrax in brachio, II. 266.

Antidysenterici nomen cui remedio, si ulli, competat, II.

Antiphlogistica quænam sint, disquiritur, II. 218, 219, 220.

Aortæ arcus solito amplior, I. 122. Inslammatio, II. 374.

Principium osseum, I. 122. Truncus descendens osseus, ibid.

Aphthæ pustulosæ & ulserosæ, II. 263. Earum genesis & affinitas, ibid. Cura, II. 287.

Pars. III.

Apoplectici examen anatomicum , Part. I. pag. 158, 159. Apoplexia rheumatica, III. 71. Apoplexiæ causa in latere cerebri sinistro reperta, licer latus oppositum corporis pa-

ralyticum fuerit, I. 122. Distinctio, I. ibid.

Aqua in abdominis capacitate collecta, I. 90, 114, 164. II. 371, 389. III. 194, 204. In pectoris cavo, I. 85, 88, 92, 119, 132, 140, 152. H. 371, 378. III. 196, 209. In pericardio visa, I. 143. II. 378. III. 194. Inter meninges cerebri detecta, I. 121, 123. In tunica vaginale testis, I. 93, III. 197. In ventriculis cerebri, I. 139.

Arteria aorta offea. I. 122, 140. Pulmonalis pro parte offi-IN BOOMEN forum continents, Party

ficata , I. 122.

Arthritis sapè oritur ex pramaturo corticis Peruviani usu,

I. 80. Quomodò hac sanetur, ibid.

Amicæ flores. Observata circa eorum usum, III. 35, 90. Radix, Hujus vires in febribus gastricis, mesentericis, putridis, malignis, I. 70. II. 393. In Dysenteria, I. 77. II. 202, 393. Observationes circa eam, III. 87, 140.

Afthmatis species variæ, I. 85. III. 81.

Atmospheræ diversus habitus ad hominum diversam yaletudinem, quando demum determinari poterit, I. 41. 15A

Atrophia, rheumatismos originis gastrica, male curatos, infecuta, III. 16. molaimosolovi sus , masadlay mindell

Auenbrugger. Ipfius inventum, de percussione thoracis, ut figno abstrusorum morborum, laudatum. III. 82, 83. Autoris ipfius morbus. II. 179. 1501 2000 100 10000000A

Flores marrial en loraign Pergeriano oprime junguntur, H. 3 1. B. B. Simer of amuseror

Aprilla mercurialis, Mil. 23 C. DELLADONA radicis extractum in Chorea S. Viti laudadatum, III. 214. În convulsione, III. 216. În epilepsiâ, III. 216, 217. Mutationes ab hoc extracto in corpore observatæ, III. 217. 1074 . 28; bs 771 . II , 7571

Biliferis ductibus omnino perviis, icterus tamen adelle popræ aliis perniciofæ. I. 158.

telt, 111. 190, 193.

Biliosi morbi non semper iidem sunt, I. 22, 69 Aër frigidiusculus & recens maximam vim habet in prohibendis

illis, 11. 284.

Bilioforum rubor, II. 243, 277. Bilis nomine, crudus & amareicens apparatus, in ventriculo & ejus vicinia colle-Aus, I. 20. Unde originem trahat, I. 22. Ljus differentia varia, ibid. Est adultæ Æstatis & Autumni soboles. 1. 21. Bilioli tamen morbi in aliud anni tempus sapè meidunt, I. 22. Quomodo morbi bilion Veris & adultæ

Pars. 144.

Æstatis differant, ibid. Bilis post capitis læsiones imperium, III. 115. Qualitate & quantitate peccans, morborum malignorum & petechialium sæpè causa est, I. 107. Hæc diversa ratione nocet & occidit, I. ibid.

Bronchiorum rami offei, I. 143.

Bubones gangrænosi. Decoctum foliorum & corticis salicis albæ tanquam egregium remedium laudatum, III. 229.

C.

CALCULUS, Choledochum ductum obturans, I. 119.

In duodeno visus, I. 164.

Calculi, in vesicula fellea inventi, I. 161, 164, 167. II. 370. III. 208. Tres hanc vesiculam penitus replentes, I. 148. Calculi sectio per lithotomum occulrum, I. 75. Cancrosus tumor arcui majori ventriculi insidens, I. 119. Capitis affectus plures & graviores à ventriculi & intestinorum

Capitis affectus plures & graviores à ventriculi & intestinorum vitio oriuntur, qu'am ab idiopathica encephali labe II. 224. Læsiones. Animadversiones circa eas, II. 393. III. 111.

leq. Olding 1 .cos

Carotides arteriæ osleæ, I. 140.

Cartilagines Costarum icterica, III. 204.

Carunculæ. An in urethra ex male curata gonorræa exci-

tentur, I, 94.

Cataractæ, a rheumate lentem afficiente, III. 76. Aliarum origo, III. 213. Cura nunc in extractione, nunc in depressione consistere debet, III. 236. Observationes circa has operationes, III. id. seq. Eventus institutæ operatio-

nis, III. 38, 39.

Catarrhus. De hoc morbo observationes, III. 20. Diversa catarrhorum species non sunt consundendæ, II. 177. Sæpius negliguntur, & cur? ibid. Catharrhus serosus, sebris catarrhalis benigna, III. 20. Inslammatorius, 21. Peripneumoniæ comes, 21. Gastricus, biliosus putridus, malignus, III. 21. Convalescentium ex febre maligna, III. 22. Post morbillos æstatis 1777, 23. Catarrhalis sebris anno 1777 observata, II. 176, 188, 190. Ejus cura, II. 176, 188. Catharrhus, à peripneumonia aut pleuritide biliosa, sola mali vehementia, disserens, I. 16. Annis 1775 & 1776, per totam serè Europam, grassatus, ibid. Conveniebat cum eo qui, anno 1580, Europam infestabat, I. ibid. Symptomata morbi, 16, 17. Quomam profuerint, 17. Comparatio hujus morbi cum eo, quem descripserunt alii, ca-

tharrho, 18, 19. In omnibus morbus, non fuit idem, 19:

Catarrhus & Coryza canum, III. 23.

Cathetere vulnus in urethrâ productum, I. 101. Applicato urina copiosa educta, III. 207. Catherismus diverso successi institutus, I. 90, 101, 138.

Cererebelli abscessus, I. 158. III. 121, 124.

Cerebri & cerebelli in febre perechiali singularis degeneratio, II. 385. Affectiones idiopathicæ à sympathicis difficile distinguuntur, II. 204. Cerebri degeneratio in femina, cui, febricitanti, parotides erant subortæ, III, 73. In phrenitide, III. 121 seq. Post fracturas cranii, III. 113, 118. Inflammati signa ambigua sunt, III. 106. Substantia morbosa, I. 106, 139, 145. II. 385. III. 73, 113, 118, 121.

Cereorum, urethræ immissorum, utilitas & incommoda in

suppressione urina, I. 94, 95.

Chloroticarum febris continua, III. 42.

Choledochus ductus angustissimus, III. 200.

Calculo obturatus, I. 119. Impervius, III. 197. Obsessius corpusculis rotundis, III. 200. Parietes duros & crassos habens, III. 202.

Choleræ observatio, I. 234.

Chorea S. Viti. Usus extracti radicis Belladonæ in hoc morbo, III. 214, 220. Antihelminticis & pituitam incidentibus sanata, III. 219, 221.

Choroïdeus plexus hydatidibus obsessus, I. 106. III. 201.

Classificationis bonæ febrium necessitas, II. 222.

Coli fitus, ac decursus, insolitus, I. 132, 134. Dilatatio magna, ibid. Quid mali hæc faciat, I. 136, 137. Con-

torsio funiculum referens, II. 378.

Colica à rheumate interaneo, III. 54. Biliosa ejustem cum Dysenteria prosapiæ, citò sanata, I. 74. Biliosa subinstammatoria, II. 338. Pituitoso - biliosa, II 240 seq. 248. Saturnina, II. 316 seq. Ejus cura, 324.

Colicus dolor, pulsibus & urina bonis, per aliquot dies valde tolerabilis, subitò lethalis fieri potest, I. 148. Cautelæ in

doloribus colicis observandæ, II. 250.

Constitutionis unius in aliam transitus, indèque natæ sebres complicatæ, II. 233.

Contagia. Quæ & quot dentur, II. 206. III. 173.

Convulsio chronica. Usus extracti radicis Belladona in eadem, III. 216. Ex terrore, III. 218.

Cordis dilatatio immensa, in asthmatico, I. 159, 164, 165, Post repetitas pulmonum inslammationes non rare

reperitur, I. 88. Flacciditas summa, I. 167. magnitudo insolita, I. 140. Vasa coronaria mirum in modum dila-

tata, I. 88. 104.

Cortex Peruvianus qua ratione febribus medeatur, I. 48. In febribus larvatis auxilium non adfert, I. 49. Præmaturum ejus usum sæpe mala insequuntur, I. 80. Cum sloribus salis ammoniaci martialibus combinatus, optimum est febrisugum, II. 331. Quomodo in phtisi & in qua specie conveniat, I. 116.

Cotunnii vesicantia in ischiade applicandi methodus laudata,

I. 60.

Cranii fissura & fractura, I. 160, 161. Examen in cadave-

ribus institutum, III. 113, 119, 120.

Critici dies. Controversia de dierum criticorum varietate unde nata. I. 39. Doctrina verier horum dierum, observationibus recentiorum stabilita, I. 39, 40. Observationes circa eosdem, II 285.

Curæ confirmatoriæ necessitas, II. 356.

Cysticus tumor supra sellam turcicam & nervum opticum hærens, I. 159. Ovario adnexus, I. 160.

D.

catio, II. 281. An vesicantia prosunt? II. 282.

Defluxiones variæ & ad partes varias, III. 77 seq. 89.

Delirium biliofum , I. 10.

Diaphragma. Laminæ ejus cartilagineæ, III. 204. Inflammatum, II 375. Multum versus abdomen pressum a pure,

in cavo thoracis collecto, I. 90.

Diarrhœa. In qua specie radix arnicæ præcipue conveniat, II. 393. Symptomatica, pleuriticis non semper periculosa, I. 13, 37. Febri lentæ nervosæ accedens, ejusque cura, II. 194.

Dolor capitis biliosus, I. 22, Symptomata hujus morbi &

medendi ratio, I. 23.

Doloris punctorii causa in pleuriticis & peripneumonicis quor-

sum referri debeat, I. 87.

Dolores venerei nocturni, suborta febre, sape sanantur, III. 234. Nonnumquam interdiu graviores sunt, noctumitiores, III. 51.

Duodenum a statu naturali recedens, I. 119.

Dura meninx cum piâ inflammata, I. 104, 105. Pus inter eas effusum, III, 121. Meninges icterica, 200, 201.

Dysenteria anno 1776, observata, I. 71. Quomodo sanata sit, I. 72, 73. Anno 1777, visa, a præcedenti diversa, II. 251. Frequentior & lethalior inter captivos fuit, II. 253. Cognatio inter dysenteriam & rheumatismum, III. 68. Complicatio ejus & varia divisio, III. 132. Tentamen divisionis novæ, III. 144. Contagiosa an sit, III. 173. Exitus varii in fanitatem, III. 153. In Diarrhoam, 154. In Dysenteriam chronicam, idem. In Tenesmum varium, 155. In rheumata artuum, 156. In Urinæ difficultatem, 157. In Hydropem varium, 158. Indoles & sedes materiæ dysentericæ, III. 171. Natura dysenteriæ unde possit dererminari , III. 143. Observationes variæ circa hunc morbum, II. 253. Prophylaxis hujus morbi, III. 174. Putrida, III. 142. Quænam instructio plebi danda, regnante hoc morbo, III. 175. Remedia varia antidyfenterica, 167 seq. Non datur universale, 185. Arnicæ radix bene adhibita, II. 202, 393. Rheumatico-biliofa, composita ex Dysenteria simplici & biliosa, materie commota, III. 136. Sicca qualis sit, I. 80. III. 67. Symplex, III. 132. Quid profuerit & nocuerit, 133, 134. Explicatio methodi medendi aliorum, ibid. Ulcera intestinorum in Dysentericis perrara III. 171. Verna, ut rheuma intestinorum phlogisticum; sanata, III. 54.

Dysenteriarum quatuor astatum comparatio, III, 178. Dysenterica biliosa febris, III. 138. Rarius periculosa fuit, ibid. Nisi complicata inflammatione, 139. Methodus medendi qualis fuerit, ilem. Quos exitus habuerit, 140.

L'LECTRICITAS quid in paralysi saturnina fecerit, II. 390, 391. In Epilepsia inveterata, III. 218.

Emericorum usus in morbis malignis, I. 108. In Pleuritide vel peripneumonia biliosa, I. 8. In delirio a phlebotomia, 10, 23. Rheumatismo bilioso, I. 15. Dolore capitis bilioso, cum catharticis, I. 23, 24. Eorum vices purgantia supplere non possunt, I. 33 seq. Præ solis purgantibus præstantia, I. 35. Optimus, I. 35. In cruenta sputatione mirificus, II. 231, 235, 236, 276.

Emollientium in Dysenteria usus, II. 254.

Empyema pleuritides rheumatico - inflammatorias promtius insequitur, III. 83.

Enteritis rheumatica, I. 49. Non adeo gravibus stipatur symptomatibus; quam vera, I. 50. Quomodo curata sit, I. 52. s one assirated againstic ter the annumber

Epilepsia vomitoriis sanata, Part. II. pag, 258. Vesicantibus curata, II. 259. Extracto radicis belladonæ, III. 217. Epidemicæ constitutionis genium omnes morbi, per idem tem-

pus orti, assumunt, II. 41.

Epidemicorum morborum cognitio, est dux & acus nautica in affequendis innumeris aliis affectionibus morbofis co-regnantibus, III. 19.

Equitatio an in phthisicis laudari mereatur? I. 117. In qui-

bus morbis conveniat, ibid.

Exanthemata scabiem referentia, III. 42.

Exanthematum genesis in sordibus systematis gastrici serè

femper quæri debet , I. 28.

Exostosis, in clavicula, ex causa venerea, III. 234.

Expectorantia in vera pulmonum inflammatione nocent, I. 28. Quando conveniant, II. 33 34. Remedium hujus generis optimum, I. 36.

TEBRES Exanthematicæ an stricte sint contagiosæ, II. 206. Larvatæ, anno 1776, observatæ, I. 47. Primaria harum sedes in systemate gastrico suit, I. 48. In solo Cortice auxilium non quærendum, I. 48. Veteres in denominandis febribus, non eodem modo ac recentiores, fuerunt versati, 1. 125.

Febrifugum optimum, II. 331.

Febris æstiva anni 1777. Ejus in variis individuis lusus varii, II. 221. Reflectiones circa narratas 22 Historias, 273. Complicationes ipfius cum aliis morbis , II. 291. Cum vulneribus, ulceribus, II. idem. Cum lapsu ab alto, læsionibus capitis, idem. 394. Cum variolis, morbillis, 292. Cum colica faturnina, 315. Mutationes ipfius variæ aliæ, 333, seq. Symptomata diversa, arque metastases, 336. Ægritudines, quæ hanc febrim exceperunt, II. 364. Anginofa. Usus vesicantium in hac angina, II. 192. Biliosa, quæ anno 1777 grassata est, mirificis symptomatibus stipata, II. 203. Varia ejus complicatio, II. 204. Negleda, seu species malignæ febris cum symptomate phrenitico, II. 224 seq. Putrida, maligna, 1. 125. II. 201. Medendi ratio, I. 157. Materies subinde ad vias secundas & ad pectus decumbit, I. ibid. Dysenterica, · III. 138. Putrida dysenterica; III. 142. Putrida - Pituitosa, quomodo fiat maligna, II. 185, 201, 283. Quanam tune methodus conveniat, ibid. Bilioso - pituitosa cum morbillis & miliaribus complicata, II. 302, 303,

306, 310, 311. Cum morbillis & variolis, Part. II. pag. 202. Catarrhalis, anno 1777, observata, II. 176. Epidemica invitatur frigidæ potu, æstuante corpore, II. 313. Terroris noxæ in producenda ea. 314. Mœroris, ibid. Ira, ibid. Erysipelatosa, II. 266, 362. Gastrica. Quali modo lingua sese habeat , I. 127. Cura ipsius , ibid. Aër conclusus putridus, hanc excitat, II. 284. Inflammatario - putrida, III. 35. Peculiaris species, putrida, sanguinea, III. 55, seq. 72. Lenta nervosa. Descriptio ejus, quæ 1777, observata est, II. 193. Symptomata, quæ sese subinde janxerunr, eorumque cura, 194. Varia complicatio, & varii gradus, 195, 196. Differentia in feminis & viris, ibid. Methodus medendi, 197, 198. Subinde malignitatem induit, ibid. Incerta fuit duratio, 199. Maligna. Historia talis febris, I. 105. Non tantum ex putrido, crudo, primarum viarum apparatu producitur, sed & bile, quantitate & qualitate peccante, I. 106. II. 185. Confirmatur hoc sectione Anatomica, I. 107. Observationes variorum institutæ in cadaveribus eorum qui hac febre laborarunt, I. 108. Emeticorum in his febribus usus, I. ibid. Quibus modis ægros jugulet, I. 168. Non contagiosa, II. 285. Notio hujus febris varia, II. 184. Non est specifica & sui generis, sed alia est in alio malignitas, II. 186. Miliaris, II. 260. Proprietates ipsius quædam & medendi ratio, 261. Phrenitica, III. 126. Petechialis, & sectio, II. 383. Pituitosa. Materia hujus sedes, crises, III. 75. Differentiæ inter hanc & biliosam, 76. Varietates, complicationes, cura, idem. seq. Puerperarum, II. 211, 212. Inflammationem mentiebatur, sed erat à bile, II. ibid. Subinde tamen est inflammatoria, ibid. Pulsuum fallacia in hac febre, ut in aliis, 214. Cujusdam puerperæ casus descriptus, ibid. Quænam nocuerint, 215. Profuerint 216. Medendi ratio, 216 & seq. Cur puerperas potius quam gravidas invadat, 220. Putrida. Non omnes febres hujus generis eadem methodo sanari possunt, III. 58. Quotidiana remittens, sub larva paroxysmi hysterici, II. 254. Rheumatica, II. 191. III. 80. Ejus cura, II. 191. Originis biliofæ, 240, 244. Scarlatinosa, II. 190. Ejus origo, II. 296. Cura, II. 192. Una cum miliaribus, Il. 265, 303.

Febrium practica classificatio cur nondum habeatur, II. 221.

Necessitas classificationis bonæ, II. 222.

Fractorum osium coalitus impeditus, III. 235.

Fractura cranii lethalis, I. 160, 161.

Furor ex alvo biliosa, cum flueret, compressa, II. 227-

G.

Grangræna à decubitu. Decoctum foliorum & corticis falicis albæ egregium est remedium, III. 229. Præsente, omnia symptomata mitiora redduntur, & incautos sæpe fallunt, I. 102.

Gastritis rheumatica, I. 49. Non stipatur symptomatibus adeo vehementibus quam vera, 50. Qua ratione curata

Genitalium, gonorrhæa affectorum, dissectio, II. 382.

Genu hydropicum fanatum, III. 67, 71.

Glandulæ mesenterii, magnæ, induratæ, I. 143. III. 204. Sanguinem continentes, II. 375. submaxillares, & parotides magnæ, dolorificæ, III. 54. In urethra tumentes, inflammatæ, suppuratæ, I. 94.

Glandulosa corpora pylorum & duodenum obsidentia, III,

Gonorrhæa levior. Quæ ipsius sedes sit, I. 94. II. 383. Recens quomodo optime sanetur, I. 98. Male curata sæpe obstacula in urethra relinquit, I. 93. An inde in urethra carunculæ producantur, 94. Sæpe mala alia excitat, 97. Præcipue si purgante valido supressa sit, ibid.

Gorteri effatum de phrenitide, I. 129.

H.

THEMOPTOE in hominibus, corporis habitu tenui, delicato, summe irritabili præditis, quomodo tractanda, I. 68. In Phthisin transiens, II. 365. Examen cadaveris, II. 367.

In Sartoribus, aliisque sape observata, I. 13.

Hæmoptoes species variæ. Inflammatoria, III. 6. Momentosa admonitio in sananda hac, idem. Plethorica; Periodica; ab erodente materie; malignè febrientium; 7. Vulneraria, Peripneumoniæ nothæ seu pituitosæ comes, 8. Biliosa, 9. II 232, 235. Abdominalis, III. 10. Illorum, quorum pulmo tuberculis obsessus, idem. Hydropicorum, 11. Composita ex inslammatoria, pituitosa, biliosa, 12, 13.

Hæmorrhagiæ uteri epidemicæ, III. 25. Hemicrania chronica. Causa ejus in cadavere detecta, I. 159. Ex retropulsa ophthalmiæ serosæ materie orta, quomodo

fanata, I. 52. Hemiplegia a bile, II. 223. Hepar cartilaginosum, Part. I. pag. 164. Concretum cum diaphragmate, magnum, durum, III, 209. Durius, inæquale, III. 115. Durum & magnum, I. 163. III. 193-Flavum, molle, corpusculis sebaceis distinctum, III. 200. Friabilius folito. I. 148. Magnum, sed fanishmum, I. 92, 140. Pseudomembrana investitum, 153. Scirrhosum, steatomatosum, I. 157, 162. Sphacelatum, I. 161. Superficie veluti percoctà, II. 371. Ulcerosum, I. 158, 162, 164.

Hepatis vasorum tunicæ præter modum crassæ, I. 120.

Hepatici systematis morbi nonnulli, variis observatis illustrati, III. 187, seq. Hepaticus ductus impervius, III. 197.

Maxime dilatatus, III. 202.

Hernia scrotalis in cadavere visa, I. 100. Vesica, III. 228. Hirudines cum successu applicatæ, II. 257.

Horxorum fructuum usus in Dysenteria, III. 137. Abusus, idem.

Hydatis ex dextro pulmone dependens, III. 209. In choroïdeo plexu, I. 106. III. 201.

Hydrocele sinistri testis, III. 197.

Hydrophobia, elapsis à morsu diebus octodecim, lethalis, I. 160. In cadavere feminæ hydrophobæ nihil peculiare inventum, III. 235.

Hydropicorum mortes subitæ, III. 228.

Hydrops articuli genu, quomodo sanatus. III. 67, 71. Plethoricus, seu ortus à plethora. Observationes circa hune morbum, III. 158, seq. Hydropicis quando sanguis emitti debeat, Il. 371.

Hydrothorax inflammatorius, II. 371. Post coryzam eva-

nidam, enatus, III. 72.

rate market in the later

ACTERUS adesse potest, ductibus biliferis omnino perviis, III. 190, 193. Chronicus potatorum, III. 202. Quæ in cadavere icterici inventa sunt, I, 119. Quibus remediis fanatus fit , II. 331 , 342. III. 212.

Ictericorum efflorescentiæ scarlatinæ, III. 205. Ilei causa varia, medendi ratio, I. 149 & seq.

Ileum intestinum peculiari modo coarctatum, I. 132. Fora-

mine amplo pertusum, I. 148.

Inflammatio, ab acri bile generari solita, ab omni alia differt, & maligna est, I. 107. Intestinorum visa, quam dolor, febris, calor non præcesserunt, I. 146. II. 149. Cum febre vix ulla & dolore exiguo', I. 148. Historia, II. 372, 385, 387. Cadaveris Examen, II. 371, 386, 388. Rheumatismum febrilem concomitans, alia est quam ea quæ motbos alios inslammatorios. I. 50. Vera & simul chronica rara est, I. 51. Viscerum quandoque observatur, absque consuetis inslammationis signis. III. 202.

Inflammationum thoracis exitus varii, III. 28. Suffocatio, id. Hydrothorax, 29. Pulmonum vincula, cohæsiones, id. 30. Pulmones granulosi, & indè asthma, 31. Quænam respi-

ratio in his inflammationibus pessima, III. 47.

Infania quandonam timenda, I. 105.

Intermittentes febres, quæ 1776, grassatæ fuerunt, I. 47.

76, 78, 79.
Intestina coarctata, I. 132. Inflammata, gangrænosa, I. 101, 104, 108, 112, 132, 139, 146, 148, 153. II. 368, 370, 373, 386. III. 27. Livida, I. 106, 132, 140. II. 389. III. 202. Pertusa amplo foranine, I. 148. Præter modum expansa, & simul ad digitum usque crassa, inflammata, in tympanitide, I. 156.

Ipecacuanhæ radix desideratum effectum sæpe non producit, I. 36, 69, 72. Qua ratione in morbis malignis conveniat,

I. 108.

Iræ in producenda febre biliosa potestas, II. 314. Ischuria & mictus tenesmoïdeus, muco albo benigno per urethram sluente, cessans, I. 95. Ischuriæ historia, I. 90, 99. Cadaveris examen, 92, 100.

L.

Lactis in puerperis incommoda. Quid faciendum, prole mortua, II. 220.

Lardacea materies, pulmonis infimas oras obtegens in homine, qui peripneumonia laboraverat, I. 104.

Lichen Islandicus an in phthysi laudandus, I. 117.

Lien duplo major, quam solet, sed sanus, I. 92, 140. Ligamentum latum uteri in sinistro latere breve admodum,

causa obliquitaris uteri, I. 125, 130. II. 371.

Lingua quomodo in febre gastrica sese habeat, I. 127.

Lues Venerea. Curationis dissicultas, ex tempore quo miasma intra corpus delituit, dependet, III. 231. Hereditaria, III. 232. Mercurii sublimati corrosivi in ea sananda laudes, III. 229, 230. An dentur signa miasma ex toto esse deletum, III. 235.

Luxationis vertebrarum lumborum effectus, I. 156, 1652 Dorfi cum fractura, I. 164.

ANIA ex phrenitide, III. 105.

Medicus sibi ipsi medicinam facere nequit, & cur, II. 178. Neque suum morbum recte describere, ibid.

Medulla oblongata admodum dura, I. 106.

Meninges, icterica, III. 200, 201. Inflammata, I. 105. Latis, rubris, caruleis, atris, maculis obsessa, II. 384. Pus intra illas effusum, III. 121.

Mercurius vivus in ventriculo inventus, III. 188.

Mercurii corrofivi in fananda lue venerea laudes, III. 229, 230. Mesenterii glandulæ cartilagineæ, I. 167. Induratæ, I. 143. III. 204. Sanguinem atrum continentes, II. 375. Tumentes, II. 387. Suppuratio, I. 159. Ulcus cancrosum, I. 146.

Vafa ampliffima, II. 375.

Metastasis. Ad cerebrum in febribus putridis, III. 74. Quomodo hæc potuit præverti, aut præsens tolli, idem. Biliosa ad brachium, III. 189. Ad partes alias, 190, 212. Peculiaris ad nucham, II. 357. Quæ in Metastasi observanda, II. 338.

Meteorismus duplex in febribus biliosis, putridis, malignis,

observatus, II. 186.

Mictus difficilis in febre aftiva, II. 285.

Miliares pustulæ morbillos concomitantes, II. 302, 306, 311. Nervosam lentam febrem. II. 195. Origo earum, II. 217, 261. Pleuritidi vel peripneumoniæ supervenientes, I. 28. Præverti quomodo possint, II. 217. Sponte natæ, non coactæ, criticæ fuerunt, III. 72.

Mœroris effectus in functiones ventriculi, intestinorum, hepatis, III. 190. Potestas in producenda febre biliosa, II.

314, 344, 345.

Morbi inchoantis species difficillime determinatur, I. 30. Maligni historia, quo Auctor ipse laboravit, II. 179. Nervorum. Regulæ in fanandis iis, II. 256. Quis stimulus fibras irritet, ante omnia, investigandum. Hujus cognitione niti curam, exemplis probatur, II. 256 feq. Morborum bilioforum symptomata, I. 7, 30, seq. Inflammatoriorum & biliosorum connubium quando obtingat, II. 278. Quomodo sanguis eductus tunc sese habuerit, II. ibid. Difficulter sanantur, & quare, II. 361. Vulgarium observationes non rite attendi solent, I. 156. Morbilli cum febre astiva anni 1777, II. 292. Cum biliofa, II. 202. Biliofo-pituitofa, II. 302. Bilioso-pituitosa, miliari, II. 306. Biliosopituitosa, prægressa, comitante, subsequente, cum miliaribus, & cum exanthemate scarlatinam referente, II. 303.
Bilioso - pituitosa, vernali, II. 309. Cum miliaribus & petechiis, II. 311. Eorum malignitas & anomalia, II. 301.
Musculorum caro in venereo fracidissima, II. 382.

N.

S. S. Trinitatem, I. 154.

Nervina remedia quænam sint, II. 259.

Nosocomii practici Vindobonensis descriptio, I. Præf.

0.

OBSERVATIONES. Quid de observationum collectoribus sit sentiendum, I. 155.

Oculorum vitia a defluxione, III. 70.

Odontalgia periodica, cortice fanata, III. 50. Rheumatica,

vesicante curata., 1. 52.

Omentum fuscum, putridum, I. 106, 125, 132. Inflammatum. I. 104. II. 373, 378, 389. Margo ipsius plures series nodorum exhibens, III. 204. Perbreve & restexum, II. 375.

Ophthalmia serosa ad rheumatismos topicos pertinet, I. 49. Per vesicans sanata, 52. A vitio ventriculi orta, ad ves-peram exacerbata, & curato ventriculo sanata, II. 228, 344, 347, 348, 350. Subindè pro venereà imposuit,

Opii in dysenteria usus, II. 254. In saturnina colica, II.

Opinio perniciosa, II. 352.

Ossa in ictero flava, III. 200.

Osficulum in sinu falciformi visum, I. 121.

P.

PANCREAS infignis magnitudinis & duritiei, III. 204. Scirrhosum, I. 162.

Paracenthesis thoracis suppurati instituta, III. 81. Sectio cadaveris, 82. Quæ causa mortis, talem paracenthesin sæpe citissime insequentis, 84. Vesicæ, in perinæo instituta, I. 100. In regione hypogastrica, ibid. Optime sit in perinæo, I. 101.

Paralysis in latere dextro, apoplexiæ causa, in latere sinistro visa, I. 122.

Paralysis saturnina. Observationes hoc de morbo, ejusque cura, II. 389 seq.

Parotis. Cura, II. 229. Lethalis, III. 73. Secundo pleuritidis die orta morbum sustulit, I. 13. Quomodo suerit

diffipata. Ibid.

Pectoris affectus spurius, I. 78. Morbi. Prognosis in his ex spirandi libertate majori vel minori formanda, I. 105. Signum ex percussionne thoracis, III. 82, 83. A bile orti, I. 6, seq. Eorum frequentia, medendi methodus, periculum, 25, 26, seq.

Penis fiffus , III. 228.

Pericardium puriformi materie refertum, II. 374. Seri uncias octo continens, I. 114.

Peripneumonia. Biliosa cum sputo cruento, II. 232. Pituitosa II. 340. Ejus cura, ib. 355, 356. Signum certæ mortis, III, 28. Sectio anatomica hoc morbo defuncti, I. 104. Peritonæum iuslammatum, I. 148. Scirrhosum, crassissimum, I. 161.

Pestis contagium probatum, II. 206. seq. Natura. 208. Questiones variæ, ibid, 209, 210.

Petechiæ. An regimini calido soli debeantur? I. 64. In extremitatibus visæ ad musculos usque penetrarunt, I. 112. In intestinis, mesenterio, peritonæo, cordis externa superficie observatæ, I. 112. II. 385. Intus humorem extravasatum continebant, I. 112. Biliosum, morbum concomitantes, I. 61. Morbillis & miliaribus intermixtæ, II. 311. Observatæ in iis, quibus peculiaris saburra erat, III. 60.

Petechialium morborum malignorum causa unde petenda, I. 107, 146.

Phrenitis biliosa emesi curata, II. 223. Descriptio hujus morbi, III. 93. Historiæ quorumdam phreniticorum, 94. Dantur diversæ phrenitides, & non una semper eademque phrenitidis causa & causæ sedes est, 102. Divisio phrenitidis unde petenda, 104, 108. Morbi hujus in maniam conversio, 105. Amplitudo ipsius, 110. A sero intra caput essus post sapsum ab alto, 111. A sugillatione encephali post sapsum, 112. Post casum forte sympathica, 114. Ab æstatis & ignium calore, & abusu vini, 120. A cerebelli abscessu & pure intra meninges essus, 121. A pure in encephalo, 125. Post gravissimam cruris contusio-

mem & fracturam, 127. Ab irâ, 128. Gorteri effatum

de phrenitide, 129:

Phthisis ex catharro æstivo & autumnali neglecto, III. 45. Ex pleuritide seu peripneumonia occulta, I. 65, 66. Quænam profuerint vel nocuerint in ea, quæ pleuritidem insequuta erat, III. 49. Ex tussi stomachica, II. 343. Extispicia ex hac causa tabidorum. ib. Quinam huic phthisi magis obnoxii erant, ib. Incipiens solis antiphlogisticis sanata, III. 91. Post hæmoptoën enata, II. 365. Pituitossa, a febribus gastricis, quæ in malignas abière, frequens, quomodo curata, II. 226, 227. Pulmonalis quare adeo difficulter sanetur, I. 115. Quænam remedia conveniant aut noceant, I. 116; 117, 118.

Pia mater inflammata, II. 369. Inter hanc & cerebrum ferum rubellum, id. Membranam aponeuroticam æmu-

lans, I, 121.

Pistores, morbis acutis correpti, facilius pereunt, I. 132.

Placenta osculo uterino supertensa, III. 208.

Pleura crassa admodum, quodammodo cartilaginea, I. 139. Doloris punctorii sedes, in pleuritide & peripneumonia, male in pleura quæritur, I. 87, 88. Instammata valde, III. 26. Sine dolore, III. 166. Sanishma in pleuritide: I. 152, 153 Cum dolore punctorio lateris & inflammatione pul-

monis, II. 370.

Pleuritis biliosa, I. 6 Constans ejus nota suit, præter pectoris respirationisque assectus, lingua, & oris-sapor, varia ratione depravatus. 7. Rheumatismus subinde jungebatur. id. Præter morbum biliosum nonnullos pulmonum
instammatio tenuit. 8. Auti aliarum partium. 11. Institutâ
venæ sectione symptomata exasperabantur. 8. Purgantia
parum emolumenti attulerent, ib. Emetica & leniora purgantia quandoque prosicua suerunt. 9, 10. In omnibus
tamen non eodem modo procedere licuit. 9. Successiones
ac mutationes variæ. 12. In veram ac instammatoriam
pleurididem, ib. In biliosam malignam. 14. Ulteriores
observationes de pleuritidis & peripneumoniæ biliosæ frequentia, methodo curandi, periculo. 26.

Pleuritis biliosa cum sputo cruento, II. 231. Gravis admodum seu maligna. 237. Bilioso - instammatoria, sive vera & essentialis, cum vitio primarum viarum bilioso juncta, I, 61. Occulta, seu latens, I. 65. Ejus signa, id. 66 Varii morbi hanc sæpe post se relinquunt ibid. Prognosis, cura, 67. Pituitosa seu notha, III, 4, 18. Putrido-instammatoria qualis sit, III. 14. Rheumatica. Ejus signa diagnostica,

I. 52, seq. Sedes, 54. Cuta, ibid. Quando cum biliosa aut genuina complicatur, 55. Rheumatico - inslammatoria promptius in empyema transit, III. 83. Fallax pulsuum debilitas, III. 48. Feminæ præ viris hac specie laborarunt, idem. Vera a spuria quomodo dignoscatur, I. 41. Quænam symptomata utrique conveniant, 43. Canones circa usum vesicantium in pleuritide, 58. Vera, inslammatoria, sed chronica, I. 68, 85. Aliqua labe biliosa contaminata III. 41. In hydropico frigidissimo observata, II. 363. Cum inslammatione pulmonis dextri & pleura sanissima, II. 370. Pessima in hoc morbo signa, I. 87.

Pleuritidis transitus in peripneumoniam malus, I. 64, 153. Pleuroperipneumoniæ historia, I. 83. seq. Sectio cadaveris. 84. Historia alia, I. 89. Cadaveris examen. 90. Histo-

ria alia, II, 346.

Plexus choroïdei varicibus obsessi, II. 369. hydatidibus, I, 106. III. 201.

Polygala an in phthysi conveniat? I. 117.

Polypi visi in corde & vasis majoribus, I, 85, 92, 159.

Potus frigidæ, æstuante corpore haustus, febrim incitat epidemicam, II. 313.

Prædictiones futurorum in acutis, II, 287.

Prostatæ abscessus duo, I. 93, 138. Inflammatio, gangræna, tumor, I. 100.

Pseudomembrana pleuram & pulmonem obtegens; II, 269, 377, III. 29, 30, 83. Pericardium obvestiens, II. 377. Pulmo abscessibus exiguis innumeris plenus, cultro hepaticam

duritiem offerens, I. 114. III. 197. Abscessum recondens,

I. 142. Prolapfus ad latus, I. 86, 88.

Pulmones. Constitutio eorum, in homine qui pleuroperipneumonia laboraverat, I. 84, 86, 87, 88, 90, 104. In hydrothorace, II. 371. Post paracenthesin propter empyema institutam, III. 83. In tabidorum cadaveribus, II. 343, 360, 367. Concreti cum pleura, I. 92, 100, 114, 134, 139, 143, 146, 152. II. 369, 374, 386, 389. III, 29, 192, 196. Granulosi, III. 201, 202. Instammati, II. 374. III. 26, 27, 192, 194. Maculis parvis nigricantibus variegati, III. 209. Pseudomembrana obtecti, I. 132, 143, 152. II. 377, 389. Rheumatica instammatione affecti, quomodo se habuerint in cadavere, I, 54. Scirrhosi in asthmatico, I. 164, 166. Tuberculis obsessi, I. 134.

Pulmonum inflammationes pergraves post novem aut un decim

decim dies, absque manifesta evacuatione, cum constan-

tia ac securitate solutæ, 1 13.

Pulfirum fallacia in morbo quocunque thoracis, I. 88. In pleuritide, III. 48. In morbis biliosis. II. 220. Debilitas vera & fictitia, 11. 281, 282.

Purgantia antiphlogistica nulla dantur II, 56. Emeticorum vices subire non possunt, I. 33. In pleuritide & peripneu-

neumonia biliofa fere semper nocuerunt, 1. 9.

Pus in cerebello, cerebro, inter meninges vilum, III, 122, 124. 125. Inter diaphragma & pulmonem aliisque in locis

conclusum, 1, 90, 93.

Puriformis materies in pectoris & abdominis cavo visa I. 153. Hæc in pseudomembranas sæpe concrescit, & in sanguine emisso crustam phlogisticam videtur constituere, idem.

Pylorus cancrosus, scirrhosus, cum parte duodeni, I. 159. Durior folito & angustus, III. 212. Durissimus, III. 188.

Juartanæ, corticis peruviani impatientes, floribus arnicæ Tanatæ, III. 90. irradicatæ quomodo fint curatæ, III. 46.

emittentes febres, anno 1776 observatæ, I. 46, 47; 61,69, 76.

Ren sinister innumeris & exiguis abscessibus plenus, 92. Renis dextri defectus, finistro aliquantum majore, Il 375.

Respiratio abbreviata & simul accelerata, ita ut inspirationes & exspirationes pusillæ sint, seque cito insequantur, pessima est in putridis, malignis, & inflammatoriis thoracis morbis. III. 47. Facilis, etiamfi pulmones partibus vicinis essent firmiter accreti, I. 146.

Rheuma vesica, III. 55.

Rheumatica inflammatio ab omni alia differt, I. 500 ptima cura quænam fit, I. 52. Materies diversas partes afficiens alios aliosque producit morbos, I. 49. Ex artubus ad

pulmones delata, III. 62.

Rheumatismi febriles, I 14. Fuere vel inflammatorii, vel biliosi, ibid. 60 Horum symptomata & medendi ratio. 15, 16. Quo tempore biliosi frequentissimi fuerint. 16. Ad lumbos, coxam, femur, fanati vesicante, methodo cozunniana, applicato, 60. Originis gastricæ. Horum natura sedes, cura, III. 16, 17. Il 187, 244. Male curati, atrophiam induxerunt, III. 16. Periodici cortice fanati, III. 50. Scorbutici unde oriantur, 1. 60, R

Pars III.

Salis ammoniaci vires incidentes, attenuantes, I. 69, 70.
Salix alba. Decoctum foliorum & corticis in gangræna a decubitu, & bubonibus gangrænosis, laudatur, III 229.

Sanguini emisso non semper sidendum, I. 14.

Sanguinis corium phlogisticum unde oriri videatur, I 153. Quomodo sese habuerit in morbo inflammatorio & bi-

lioso II. 278. Extravasatio in cranio, I. 165.

Sartores pulmonum morbis præ aliis laborant, I, 135. Scarificatio in dorso inter scapulas facta, in vehementi utriusque pulmonis inflammatione laudatur. I 135.

Scirrhorum substantia, III. 235.

Scorbutus levior, III. 91.

Sensuum internorum vigor, externis abolitis, in morbo maligno, II. 182.

Serum in Abdomine visum, I. 90. In cavo pectoris I, 85,

88. Vid. Aqua.

Sinus falciformis, officulum continens, I. 121.

Somnus febrem incendit : III. 58.

Spinæ don concussionis effectus, I. 165.

Strumæ dissectio, natura, III. 211.

Submaxillares glandulæ magnæ, dolorificæ, III. 54.

Suffocatio ex inflammatione thoracis, III. 25.

Suppressionis urinæ historia, I. 90, 99. Cadaveris examen anatomicum, I. 92, 100.

Surores hæmorrhagiis pulmonalibus obnoxii funt, III. 5.

T.

Rabes ex febre æstiva, II 359. Ejus generationis ratio & modus. Ibid. Quid consumptorum cadavera exhibuerunt, 360. Médendi methodus, id.

Tæniæ portiones variæ rejectæ, I. 142.

Tattari emetici solutio optimum est vomitorium, I. 35.

Qua ratione propinari debeat. 35, 36.

Tempestatum ratio, habenda ab eo qui morbos populares descripturus est, I. 1.

Tendo insensibilis, III. 228.

Tenesmi varii, III. 155, seq.

Terror convulfionis causa, III. 218. Febrem biliosam pro-

ducere potest, II. 314.

Testis, aqua tumidus, sanatus, III. 70. Suppuratus, I. 139. Tetanus maxillæ, fracturis & contusionibus superveniens, lethalis, III. 221. Opistotonus & epilepsia probabilius a vermibus, & sectio, III. 225. Vulneri superveniens sanatus III. 224.

Thoracis inflammatio a stimulo bilioso acri, II. 375, seq-378. Qualis medicina tunc requiratur, II. 379. percustio, ut signum abstrusorum interni pectoris morborum laudata, III. 82.

Thyroïdea glandula, substantia gelatinosa & glutinosa disten-

ta, 1. 114.

Tophy in offibus visi, II. 382. Suborta febre subinde sa-

nantur, III. 234.

Tumor cancrosus arcui majori ventriculi insidens, I. 119. Cysticus supra sellam turcicam & nervum opticum visus, I. 159. Ovario adhærens, I. 160. Uteri faciei posteriori adnexus, II. 371. Tumores abdominis. Deceptio quadam in explorandis his, III. 211. Tumorum quorumdam in

febre biliosa genesis, II. 243.

Tussis chronica & gastrica, II. 353. Convulsiva, II. 191, 267, III. 81. Quædam proprietates ipfius & cura , II. 269. Sæpe est stomachica. 273. Aphorismi nonnulli de hoc morbo 271. Cruenta, II. 191. Molesta illis, qui graviori morbo putrido, seu maligno, diurius decubuerunt, quomodo tractanda, I. 128. Stomachica. Ejus origo & cura, I. 78, 128, 129, II. 342. Sæpe in phissin abit. Id. Extispicia talium tabidorum, 343.

Tympanitide defuncti cadaver quid exhibuerit, I. 156.

leus cancrosum in mesenterio visum, I. 146. Hepati & ventriculo concretis adhærens, III. 210. Venereum in

capite, 111. 233.

Urethra abcessibus obsita inflammata, I. 93, 100. Cathetere læsa, I. 101. Carunculæ an in ea ex male curata gonorrhæa excitentur, I. 94. Coarctata, 138. Urethræ glandulæ tumentes, inflammatæ, fuppuratæ, I. 94. Gonorrhæa affectæ diffectio, II. 382. Morbi curatu difficillimi, I.95.

Urina in abdominis cavo inventa, difrupta vefica, I. 101. Morbos gastricos, a colluvie materix alienx ortos, a febribus inflammatoriis distinguit, I. 29. Urinæ suppressionis historia, I. 90. Sectio cadaveris. 92. Observatio alia.

99. Cadaveris examen, 100.

Uterus, ovaria, tubæ, cum recto intestino sirmissimè nexa III. 210. Verrucis obsessus, II. 385. Exiguus post primum partum, I. 140. Uteri hæmorrhagiæ epidemicæ, III, 25. Osculum cartilagineum, III. 212. Posticæ faciei adhærens corpusculum, castaneæ magnitudine, II. 371. RI

Uteri situs obliquus, I. 125, 130. II. 371. Verrucæ. II. 385.

V alvulæ cordis degeneratæ, I. 140.

Variolarum stadia, II, 295. Methodus medendi singulis stadiis. 296, feq. Earum diversæ species. 300. Cura quare ab aliis alio modo proponatur. 313. Complicatio cum febre biliosa, II. 202, 292. Insitio quo anni tempore fieri debeat, & quæ præparatio requiratur, II. 300. Variolosi historia II. 293.

Vasa coronaria cordis mirum in modum dilatata, I. 88, 154. Sanguifera si obrigescunt, qualis ictus arteriarum sese manifestet, I. 141. Quid in tali casu agendum, id. Vasorum ad cerebrum tendentium inæqualis capacitas, I. 122.

Venæ sectio an vomitoriis præmittenda, I. 37. In pleuritide & peripneumonia biliosa, momentaneum subinde levamen attulit, I. 32. In genere nocuit, I. 10, 26. Nisi vera inflammatio accedens morbum complicatum reddidit, I. 11. Quænam cautelæ tunc fuerint observandæ. I. 12. Quatenus biliosis subinde Venæ sectio prodest, I. 45. II. 236. Nullus potest statui dierum numerus, ultra quem venæ sectio in inflammatoriis pectoris morbis admitti nequeat, I. 86. Quandonam in hydropicis conveniat, II. 371.

Venerea larvata febris, III. 229. Venerei dolores nonnunquam inrerdiu graviores sunt, noctu mitiores, III. 50, 231.

Ventriculi abscessus versus cavum abdominis disruptus, I. 159. Capacitas major, II. 378. Maxima, III, 27, 188, 211. 208, 210. Contractio, sic ut crassum intestinum retulerit, I. 140, 143. Medio loco constrictus, 140. Interior membrana fusca, I. 190. Inflammata, 100, 124. Macularam tigridis pellem referens, I. 112, 125. Lividus interne ; I, 132. Magnus, varicosis vasis distinctus, III, 194. Saburra ejus, qua ratione cerebrum adficiat, III, 103. Spalmus gravis sanatus II. 258. Sphacelus, I. 167. Tumor cancrosus, I. 119. Vim infringit aër conclusus, putridus, II 284.

Verrucæ in utero, II. 385.

Vertebralis arteria, ubi intra cranium emergit, offea, III, 201. Vertebrarum lumborum luxationis effectus, I. 156, 165. Dorsi cum fractura, I. 164.

Vesica urinaria disrupta, I, 101. Sugillata, 139. Vesica hernia, III. 228. Paracenthesis in perinao instituta,

I. 100. Ut & supra os pubis, ibid.

Vesicans lateri dolenti rarò impositum, & in morbis vere

inflammatoriis sape noxium, I. 12. In rheumate contra, utilissimum, 12, 15. Quandonam in pleuriticis suerit utile, I 38,54,55. In rheumatismis topicis, 58. Canones circa usum vesicantium observandi, 58. In sebre anginosa,

II. 192.

Vesicula fellea calculis tribus penitus oppleta, I. 148. Calculos varios continens, I. 164, 167, 370. III. 208. Defectus ejus, an ab erosione? III. 210. Degenerata in ictero, III. 197, seq. 202. In iis, quos, colica saturnina correptos, superveniens epilepsia peremit, III. 205. Sanguinem, loco bilis, continens, I. 162. Semicartilaginea, I. 161. Rupta, bile in abdomen esfusa, III. 207. Vesicula fellea turgida admodum, I. 106. Seminalis, pure plena, I. 138.

Veterum scriptis qui uti velit, quid nosse prius debeat, I. 126.

Vigiliæ febrem restinguunt, III. 58.

Viscera abdominalia maxime inflammata, I. 148.

Viscerum situs naturali plane oppositus, sic ut in sinistra parte reperirentur, quæ dextrum occupare solent, I. 161. Visus depravatus in reconvalescente a morbo maligno,

II. 183. Vitriolum cupri, quo fœtus expellatur, sumtum, III. 269, 206.

Vomica pulmonalis, I. 143.

Vomicarum clausarum in pulmonibus frequentissima genesis,

Vomitoria in rheumate originis gastricæ optima, II. 187.

Vide tit. Emeticorum , I. 9, 15.

Vomitus biliosis in morbis levamen, imò curam adsert, 23, 24, 25. Non semper æque facilis est, I. 69. Quonam remedio optime excitetur, I. 39. II. 286. An præparanda materia ante vomitum sit, I. 37. Quid de venæ sectione statuendum, ibid. Quo usque in hoc remedio pergendum, II. 279. Quænam contra indicantia dentur, II. 279, 280. Præsente gravissima ventriculi inslammatione, absens, I. 113. A scirrho pancreatis, I. 162.

W

AGNERI methodus curandarum febrium malignarum laudata, I. 108, 109.

PRIVILÉGE DU ROI.

LOUIS, PAR LA GRACE DE DIEU, ROI DE FRANCE ET DE NAVARRE; A nos âmés & féaux Conscillers, les Gens tenans nos Cours de Parlement, Maîtres des Requêtes ordinaires de notre Hôtel, Grand-Conseil, Prevôt de Paris, Baillifs, Sénéchaux, leurs Lieutenans Civils & autres nos Justiciers qu'il appartiendra : SALUT. Notre âmé le fieur DUPLAIN. Libraire, nous a fait exposer qu'il défireroit faire imprimer & donner au Public, un Ouvrage intitulé : Stoll Ratio Medendi ; s'il nous plaisoit lui accorder nos Lettres de Permission pour ce nécessaires. A ces causes, voulant favorablement traiter l'Exposant, nous lui avons permis & permettons par ces préfentes, de faire imprimer ledit Ouvrage autant de fois que bon lui semblera, & de le faire vendre & débiter par tout notre Royaume, pendant le temps de cinq années consécutives, à compter du jour de la date des Présentes. Fais ons défenses à tous Imprimeurs, Libraires & autres personnes, de quelque qualité & condition qu'elles soient, d'en introduire d'impression étrangère dans aucun lieu de notre obéissance. A LA CHARGE que ces Présentes seront enregistrées tout au long sur le Registre de la Communauté des Imprimeurs & Libraires de Paris, dans trois mois de la date d'icelles; &c. VOULONS qu'à la copie des Présentes, qui sera imprimée tout au long au commencement ou à la fin dudit Ouvrage, foi foit ajoutée comme à l'original. Commandons au premiter notre Huissier ou Sergent sur ce requis, de faire pour l'exécution d'icelles, tous Actes requis & nécessaires, sans demander autre permission, & nonobstant Clameur de Haro, Charte Normande & Lettres à ce contraires. Car tel est notre plaisir. Donné à Versailles, le aouzieme jour du mois de Juillet, l'an de grace mil sept - cent quatre - vingt - six, & de Notre Régne le treizième. Par le Roi, en son Conseil. Signé, LEBEGUE.

Registré sur le Registre XXIII. de la Chambre Royale & Syndicale des Libraires & Imprimeurs de Paris, N° 759, fol. 6, conformément aux dispositions énoncées dans la préfente Permission, & à la charge de remeture à ladite Chambre les neuf exemplaires prescrits par l'Arrêt du Conseil, du 16 Avril 1785. A Paris, le 28 Juillet 1786.

Signé, VALEYRE le jeune, Adjoint.

De l'Imprimerie de LOTTIN l'ainé, & de LOTTIN de S.-Germain, Imprimeurs-Libraires, rue S.-Andrédes-Arcs, (N° 27.) 1787.

